

FRIEDRICH NIETZSCHE

Güç İstenci

23

BÜTÜN
YAPITLARI

say

Güç İstenci

Friedrich (Wilhelm) Nietzsche

(d. 15 Ekim 1844, Röcken – ö. 25 Ağustos 1900, Weimar, Almanya)

Alman asıllı İsviçreli filozof, ilkçağ uzmanı, kültür eleştirmeni ve şair. Babası da, dedesi de papaz olan Nietzsche, klasik öğrenimini ünlü din okulu Schulpforta'da yaptı. 1869'da Basel Üniversitesi klasik filoloji profesörlüğüne atandı. Nietzsche, eski metinlerin okunmasından kaynaklanan felsefi sorunlara açık tutumuyla zaman içinde öbür filologlardan ayrıldı. Özellikle trajedi konusunda, Yunanlılarda sanatla dinin ve sanatla sitenin birliğini kavramak gerektiğini gösterdi. Ocak 1872'de yayımlanan ve Yunanlıların Dionysosçu yanını ilk kez ortaya koyan *Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu* adlı ilk yapıtı, onun Alman filoloji çevrelerince dışlanmasına yol açtı. Yapıt, özgün karakteri ve özellikle yazarın, çağdaş kültüre ilişkin sorunlar üzerindeki kişisel görüşleriyle sarsıcı bir nitelik taşıyordu. Yapıtta filolog, gidecek bir estetikçi, hatta bir filozof ve bir ahir zaman peygamberi halini alıyordu.

1874'ten itibaren Nietzsche, sürekli baş ağrılarından yakınmaya başladı. Aynı yıl, iki yıllığına fakültesinin dekanlığına atandı. Mayıs 1879'da sağlık nedenleriyle istifa etmek zorunda kaldı. Bundan böyle, on yıllık öğretim görevinden dolayı kendisine bağlanan emekli aylığı ile kanton yönetiminin bağışları tek geçim kaynağını oluşturdu. *Menschliches, Allzumenschliches* (İnsanca, Pek İnsanca) adlı yapıtının ilk iki cildini tamamladı. 1873-1876 arasında *Unzeitgemasse Betrachtungen* (Çağa Aykırı Düşünceler) adlı dört ciltlik yapıtını yayımladı. Daha sonra yaşamı, bir kentten öbürüne göçmekle geçti; Marienbad, Rapallo, Roma, Nice, Venedik, Torino, Sils-Maria. Yapıtlarını bu göçbeliği sırasında yazdı. Wagner'le olan dostluğu, bestecinin *Menschliches, Allzumenschliches*'in ilk cildini, filozofun da *Parsifal*'i yermesi üzerine son buldu (1878). Tüm aldatmacaları açığa vurmak ve tüm önyargıları yıkmak isteyen Nietzsche, 1881'de *Morgenröte*'yi (Tan Kızılığı), 1881-87'de *Die fröhliche Wissenschaft*'ı (Şen Bilim), 1883'te *Also sprach Zarathustra*'nın (Böyle Buyurdu Zerdüş) ilk bölümünü yayımladı. 1885'e kadar bu sonuncu yapıtını yazmaya devam etti. 1886'da *Jenseits von Gut und Böse* (İyinin ve Kötünün Ötesinde), 1887'de de *Zur Genealogie der Moral*'i (Ahlakın Soykütüğü Üstüne) yazdı ve yayımladı. 1888'de *Götzen-Dämmerung*'u (Putların Alacakaranlığı, kitap ertesi yıl basıldı), *Der Fall Wagner* (Wagner Olayı, Eylül 1888'de basıldı) ve *Der Antichrist*'i (Decal, 1888'de basıldı) yayıncıya gönderdi. 1889'da, Torino'nun bir sokağında aniden yere yıkıldı. Jena'da hastaneye yatırıldı. Önce annesi onu yanına aldı, sonra kız kardeşi Elisabeth Förster-Nietzsche, kardeşini Weimar'daki evine götürdü. Nietzsche, yaşamının sonuna kadar hiç konuşmadı. Yalnız zaman zaman zekâ belirtileri gösterdi. 1888'de *Nietzsche contra Wagner* (Nietzsche Wagner'e Karşı); 1888'de *Ecce Homo* adlı yapıtları yayımlandı. 1886'dan beri yazmakta olduğunu arkadaşlarına söylediği *Der Wille zur Macht* (Güç İstenci) adlı yapıtından taslaklar, aforizmalar ve parçalar kalmıştır.

Nietzsche'nin özgün yanı, Batı uygarlığının temel felsefi sorunlarını köktenci bir kuşkuyla ele almasıdır. Nietzsche, bilginin (bilim), varlığın (Batı'ya özgü apaçık hakikatler) ve nihayet eylemin (ahlak ve siyaset) yeniden sorun haline getirilmesine olanak sağladı. Kantçı eleştirinin sonucunu daha ilerilere vardırarak Nietzscheci eleştiri, giderek Kantçı eleştirinin kendisine yöneldi; aklın sözde önsel kategorilerini kabul etmeyerek bunların, bedensel ve sosyoekonomik kökenli, salt 'yaşamsal' zorunluluklardan başka bir şey olmadığını ileri sürdü. Nietzsche, bilimsel hakikat de dahil olmak üzere, her türlü hakikatin içyüzünü ortaya çıkardı; insanın ayırt edici özelliği olan icat gücünü ve aynı zamanda yeniliğe karşı direnişini (yabancı olduğu şeyi 'barbarca', kendi aklına uydurmadığı şeyi 'akıldışı' diye niteleyen o değil midir?) göstermeye çalıştı.

Nietzsche'den yoğun biçimde etkilenen düşünür ve sanatçılar arasında, edebiyat alanında Thomas Mann, Hermann Hesse, André Gide, D. H. Lawrence, Rainer Maria Rilke ve William Butler Yeats; felsefe alanında Max Scheler, Karl Jaspers, Michel Foucault sayılabilir. Psikoloji alanında ise başta Sigmund Freud olmak üzere Alfred Adler ve Carl G. Jung, birçok görüşünü Nietzsche'ye borçlu olduklarını belirtirler.

Başlıca Yapıtları:

Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu (Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik, 1872,); *David Strauss, İtirafçı ve Yazar* (David Strauss, der Bekenner und der Schriftsteller, 1873); *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine* (Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben, 1874); *Eğitimci Olarak Schopenhauer* (Schopenhauer als Erzieher, 1874); *Richard Wagner Bayreuth'da* (Richard Wagner in Bayreuth, 1876); *İnsanca, Pek İnsanca* (Menschliches, Allzumenschliches, 1878); *Tan Kızılığı* (Götzen-Daemmerung, 1881); *Şen Bilim* (Die fröhliche Wissenschaft, 1881-1887); *Böyle Buyurdu Zerdüşt - dört bölüm* (Also sprach Zarathustra, 1883-85); *İyinin ve Kötünün Ötesinde* (Jenseits von Gut und Böse, 1886); *Ahlakın Soykütüğü Üstüne* (Zur Genealogie der Moral, 1887); *Dionysos Dithyrambosları* (Dionysos-Dithyramben, 1888); *Wagner Olayı* (Der Fall Wagner, 1888); *Putların Alacakaranlığı* (Götzen-Daemmerung, 1888); *Nietzsche Wagner'e Karşı* (Nietzsche contra Wagner, 1888); *Deccal* (Antichrist, 1888); *Ecce Homo* (Ecce Homo, 1888).

Say Yayınları Nietzsche Kitaplığı:

1) *Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu*; 2) *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine*; 3) *Putların Alacakaranlığı*; 4) *Tan Kızılığı*; 5) *İyinin ve Kötünün Ötesinde*; 6) *İnsanca, Pek İnsanca* (1. Kitap); 7) *Şen Bilim* (Şiirler); 8) *Wagner Olayı/Nietzsche Wagner'e Karşı*; 9) *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*; 10) *Eğitimci Olarak Schopenhauer*; 11) *Ecce Homo* 12) *Yazılmamış Beş Kitap İçin Beş Önsöz-Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe*; 13) *Richard Wagner Bayreuth'da*; 14) *Dionysos Dithyrambosları*, 15) *Öğretim Kurumlarımızın Geleceği Üzerine*; 16) *Şen Bilim* (Ana Metin 1); 17) *Yunan Tragedyası Üzerine İki Konferans*; 18) *David Strauss-İtirafçı ve Yazar*; 19) *Böyle Buyurdu Zerdüşt*; 20) *Deccal*; 21) *İnsanca Pek İnsanca* (2. Kitap); 22) *Gezgin ile Gölgesi*.

FRIEDRICH NIETZSCHE

Güç İstenci

Çeviren:
Nilüfer Epçeli

Say Yayınları

Friedrich Nietzsche / Bütün Yapıtları 23

Güç İstenci

Özgün Adı: *Die Dynamik der Willen zur Macht (The Will to Power)*

ISBN 978-975-468-904-4

Sertifika No: 10962

Türkçe Yayın Hakları © Say Yayınları

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Yayın Yönetmeni: Aslı Kurtsoy Hısm

Çeviren: Nilüfer Epçeli

Editör: Derya Önder

Sayfa Düzeni: Tülay Malkoç

Ön Kapak Resmi: *Friedrich Nietzsche*

Baskı: Kurtiş Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi

No: 12/74 Topkapı/ İstanbul

Tel: (0212) 613 68 94

1. baskı: Say Yayınları, İstanbul, 2010

Say Yayınları

Ankara Cad. 54/12 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul

Telefon: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80

web: www.sayyayincilik.com

e-posta: sayyayinlari@ttmail.com

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.

Ankara Cad. 54/4 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul

Telefon: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80

e-posta: dagitim@saykitap.com

online satış: www.saykitap.com

İÇİNDEKİLER

Editörün Önsözü.....	9
Önsöz.....	21

BİRİNCİ KİTAP

AVRUPA NİHİLİZMİ

I Nihilizm.....	27
II Avrupa Nihilizm Tarihi.....	64

İKİNCİ KİTAP

EN YÜCE DEĞERLERİN ELEŞTİRİSİ

I Dinin Eleştirisi.....	115
1. Dinlerin Başlangıcı.....	115
2. Hristiyanlık Tarihi.....	129
3. Hristiyanlık İdealleri.....	164
II Ahlaklılığın Eleştirisi.....	187
1. Manevi Değer Takdirlerinin Kökeni.....	187
2. Sürü.....	198
3. Ahlaklılık Konusunda Genel Sözler.....	206
4. Erdemin Nasıl Egemen Hale Getirildiği.....	214
5. Ahlak İdeali.....	226
6. Ahlaklılığın Eleştirisine Dair Ek Düşünceler.....	267

III. Felsefenin Eleştirisi 273

1. Genel Gözlemler 273
2. Yunan Felsefesinin Eleştirisi 286
3. Filozofların Gerçeği ve Hataları 304
4. Felsefenin Eleştirisine Dair Ek Düşünceler 311

III. KİTAP

YENİ BİR DEĞERLENDİRMENİN PRENSİPLERİ

I Bilgi Olarak Güç İstenci 319

1. Araştırma Yöntemi 319
2. Epistemolojik Başlangıç Noktası 320
3. "Ego"ya İnanç. Özne 326
4. Bilgi Dürtüsü Biyolojisi. Perspektivizm. 322
5. Nedenin ve Mantığın Kökeni 336
6. Bilinç 345
7. Yargı. Doğru-Yanlış 348
8. Nedenselliğe Karşı 356
9. Kendi İçindelik ve Görünüş 363
10. Metafizik İhtiyaç 372
11. Bilginin Biyolojik Değeri 389
12. Bilim 391

II Doğadaki Güç İstenci 400

1. Dünyanın Mekanikçi Yorumu 400
2. Yaşam Olarak Güç İstenci 411
3. Güç İstenci Kuramı ve Değerler Kuramı 439

III. Toplum ve Birey Olarak Güç İstenci 456

1. Toplum ve Devlet 456
2. Birey 481

IV. Sanat Olarak Güç İstenci 500

DÖRDÜNCÜ KİTAP
DİSİPLİN ve ÖĞRETİM

I Rütbe Düzeni	543
1. Rütbe Düzeni Doktrini.....	543
2. Güçlü Olan ve Güçsüz Olan.....	545
3. Asil İnsan.....	585
4. Dünyanın Efendileri.....	594
5. Büyük İnsan.....	599
6. Geleceğin Yasa Koyucusu Olarak En Yüce İnsan.....	604
II Dionyssos	616
III Ebedi Tekerrür	644
EK	653
DİZİN	663

Editörün Önsözü*

Walter Kaufmann

Güç İstenci, çok ünlü ve ilginç bir kitaptır, ama itibarı ve ünü birbirinden çok farklıdır. Aslında kitabın doğası ve içeriği ne kadar az biliniyorsa, ismi de o kadar aşinadır. Bu bir bakıma tuhaftır, çünkü kitap birçok yerde alıntılanmış ve tartışılmıştır; ancak, Hegel ilk kitabının önsözünde: “İyi bilinen bir şey, sadece iyi bilindiği için ille de tanınmak zorunda değildir,” derken haklıdır.

Güç İstenci hakkında sırasıyla iki yanlış görüş hâkim olmuştur. Birinci kitap, filozofun ölümünden sonra kız kardeşi Elisabeth Förster-Nietzsche tarafından yayımlandığında yayılmıştır: uzun bir süre, Nietzsche’nin nihai görüşleri için dönülmesi gereken en büyük, sistematik başarısı olarak kabul edilmiştir. Alfred Bäumler, eserin tek kitaplık cep kitabı (Kröner’s *Taschenausgabe*,¹ cilt 78, 1930) hakkındaki notuna şöyle başlamıştır: “*Güç İstenci*, Nietzsche’nin felsefi *magnum opus*’udur. Düşüncesinin bütün temel sonuçları bu kitapta bir araya getirilmiştir. Yazarının sistematikçilerden hiç hoşlanmaması, bizi bu eseri bir sistem olarak adlandırmaktan alıkoymamalıdır.” Felsefi açıdan Bäumler bir hiçti ama önsözlerini yazdığı Nietzsche eserlerinin basımları en rahat ve en ucuz basımlar olup, yaygın bir biçimde okunuyordu. Bir Nazi olan Bäumler, Hitler iktidara geldikten sonra felsefe profesörü olarak Berlin’e çağrıldı. Nietzsche hakkındaki fikirleri sadece çok sayıda Alman tarafından kabul edilmekle kalmayıp, Almanya dışında Nietzsche’yi inkâr edenler tarafından da kabul edi-

* Metindeki dipnotlar Walter Kaufmann’a aittir.

1 Tam anlamıyla Kröner’in cep basımı anlamına gelir. Bilimsel nitelikte pahalı olmayan kitaplar serisi.

liyordu. Örneğin Ernest Newman, *Life of Richard Wagner* (1946) adlı eserinin dördüncü kitabında Nietzsche hakkındaki fikirlerinin ağırlıklı olarak Bäumler'in "Nietzsche düşüncelerinin ustaca bir örneği olan *Nietzsche, der Philosoph und Politiker*"² (s. 335) eserine dayandığını itiraf etmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, *Güç İstenci* hakkındaki bu görüş, Nazilerle birlikte gözden düştüğü gibi, kitabın kendisi de gözden düştü. Yeni görüşün ana fikri, *Güç İstenci*'nin hiçbir şekilde okunmaya değer olmadığı yönündeydi. Bu yeni söylenceye herkesten çok neden olan, üç cilt halindeki Nietzsche eserleri basımı (*Werke in drei Bänden*, 1954-1956) uluslararası sansasyon yaratan Karl Schlechta'dır— özellikle de *Güç İstenci*'ni tuhaf bir biçimde ele alan ve en uzun "Filolojik Önsöz"e sahip üçüncü cildi. Önsözden küçük bir pasaj, meselenin ne olduğunu açıklayacaktır: "*Güç İstenci* yeni hiçbir şey N'nin yayımladığı veya yayımlamayı düşündüğü her şeyi bilen birini şaşırtacak hiçbir şey, içermemektedir." (s. 1403)

Bu, en az Bäumler'in görüşü kadar savunulamaz bir şeydir. Kitap, Nietzsche'nin tamamladığı eserleriyle yakından uzaktan benzeşmeyen pek çok şey içermektedir. Örneğin, sadece bununla sınırlı olmamak kaydıyla, Birinci Kitapta nihilizm hakkındaki materyalin çoğu, Üçüncü Kitapta epistemolojik düşüncelerin bazıları ve aynı olayların ebedi teker-rür doktrinini kanıtlama girişimi— ve çok sayıda parlak formülasyon. Ancak Schlechta'nın özel görüşü, *Güç İstenci* için yaptıklarından çok daha az önem taşımaktadır; ve meseleler, yaptığıyla yaptığını söylediği şeyin iki farklı şey olduğu gerçeğiyle daha da karışık hale gelmektedir.

Daha eski basımların sistematik düzenini ve *Güç İstenci* ismini ortadan kaldırmış ve materyali üçüncü kitabında "*Aus dem Nachlass der Actzigerjahre*", yani "Seksenli Yılların Yayımlanmamış Eserleri" başlığı altında sunmuştur. Ayrıca düzenlemesinin taslaklar ve kronolojiye uygun (*manuskriptgetreu-chronologisch*, s. 1393) olduğunu iddia etmiştir ki durum gerçekte böyle değildir.

Bu mesele burada göz ardı edilemez, zira 1956 yılında materyalin daha üstün bir düzenlemesi yapılmışsa, eski sistematik düzenlemeyi

2 "Filozof ve Siyasetçi", 1931 basımı.

burada yeniden oluşturmak bir bilgine yakışmazdı ve sapkınlık olurdu. Ama Schlechta'nın düzenlemesi tam anlamıyla anlamsızdır ve aslında sadece Bäumler'in görüşüne karşı aşırı bir tepki olarak açıklanabilir: *Güç İstenci*'ni okunabilir hale getirmekten başka her şeyi temsil etmektedir.

Diyelim ki her şeyden önce Schlechta'nın düzenlemesi, taslaklara sadık kaldı; o zaman bile kronolojik olduğu iddia edilemez. Zira Schlechta'nın kendisi, adı geçen önsözde Nietzsche'nin henüz dolmamış eski not defterlerini tekrar ve tekrar kullanma ve bir kez önden arkaya doğru, bir kez arkadan öne doğru yazma alışkanlığı olduğunu ve kimi zaman sadece sağ taraftaki yaprakları doldururken, başka bir zaman sol taraftaki yaprakları doldurduğunu söylemektedir. Ve Erich Podach, *Ein Blick in Notizbücher Nietzsche's* adlı eserinde (*Nietzsche'nin Not Defterlerine Bakış*, 1963), "Nietzsche'nin not defterlerini bir kural olarak arkadan öne doğru kullandığını" (s. 8) belirtmiştir. Açıkçası, taslaklara gerçekten sadık kalan bir düzenleme bir düzenleme değil, sadece bir kaos—ve tam anlamıyla okunmaz—olacaktır.

Hatta, Podach aynı kitapta (s. 202-206), Schlechta'nın taslakları her zaman takip etmediğini göstermektedir (Bkz. 2 ve 124 no'lu dipnotlarım). Schlechta, yerine standart basımın metnini kullanarak, sadece taslaklara başvurmamakla kalmayıp, 1911 basımının sonunda, taslaklardan sapmaların gösterildiği yirmi küsur sayfaya başvurmaya bile gerek görmemiştir.

Bu sapmaların hesaba katılmasıyla birlikte şu anki çevirinin filolojik açıdan Schlechta'nın basımına tercih edilir olduğunu varsaysak bile, burada eski sistematik düzenlemenin tekrar takip edilmiş olması tuhaf görünebilir. Bunun iki nedeni vardır. *Birincisi*, tüm hatalarına rağmen, bu düzenleme okuyucunun pasajları daha kolay bulmasını ve sanat ya da din veya bilgi kuramıyla ilgili birçok notu bir arada okumasını sağlamaktadır. Okuyanın okuduğu şeyin dikkatlice derlenmiş sistematik bir eser değil, notla olduğu göz önünde bulundurulmalı kaydıyla böyle bir düzenlemenin avantajları dezavantajlarını bastırır. İyi ama, sistematik düzenlemeyi geliştirmek müm-

kün değil midir? İşte bu soru bizi, eski basımı takip etmeye iten *ikinci* nedene götürmektedir. Herhangi bir orijinale dayanmayan, onlarla ilgili olmayan ve kolayca orijinaliyle karşılaştırılamayan bilimsel çevirilerde önemli yanlışlıklar vardır. Bu çevirinin bilginlere ve eleştirmenlere, filozoflara ve tarihçilere, profesörlere ve öğrencilere yararlı olması istenmektedir; alıntı yapmak mümkün olmalıdır ve başkalarının alıntı yaptıkları pasajlar da kolayca bulunmalıdır; ayrıca metnin mevcut Almanca basımlarıyla karşılaştırılması kolay olmalıdır.

2.

Hâlâ cevap bekleyen bir soru var: bu garip eserin *doğası* nedir? Cevabı açıktır: Nietzsche'nin 1883-1888 yılları arasındaki not defterlerinden seçme notlar sunmaktadır. Bu notların, bu şekilde yayımlanması düşünülmemiştir ve düzenlemeyle numaralandırma Nietzsche'ye ait değildir. Bütün olarak bu eser Nietzsche'nin bitirdiği ve son halini verdiği eserleriyle kıyaslanamaz ve aceleyle yazılmış bu notlarla çoğunlukla cevher misali aforizmaları arasındaki ayrım konusunda kesin bir tavır koymadığımız takdirde ona zarar vermiş oluruz. Yüzeysel olarak belki öyle görünebilirler ve numaralandırma da bu görünüşe katkı sağlamaktadır ama gerek biçim, gerekse içerik açısından farkı büyüktür.

Okuyuculara bu farkı hatırlatmak için, her notun arkasına parantez içinde yaklaşık oluşturma tarihi eklenmiştir ve orijinal biçimi muhafaza etmek için her şey yapılmıştır. Cümleleri tamamlama, noktalama işaretlerine çekidüzen verme ve küçük notları cazip nüktelere dönüştürme ayartmasına istençle karşı konulmuştur.³ Kendi notlarımda, Nietzsche'nin daha sonraki kitaplarında bu notlardan birçoğunun— bazen neredeyse kelimesi kelimesine ama ço-

3 Nietzsche, bir düşünce zincirinin henüz tamamlanmadığını göstermek için, çoğu kez noktalama işareti olarak üç veya dört nokta kullanmaktadır. Ancak bu işaret genelde atlanan yerleri belirtmek için kullanıldığından, bu çeviride herhangi bir karışıklığı önlemek için, noktaların yerine tireler (aralar daha uzunsa iki tire) kullanılmıştır. Ve Nietzsche'nin bütün eksantriklikleri de devam ettirilmemiştir; örneğin başka noktalama işaretlerinin önüne getirdiği tireler gibi. Ayrıca Alman editörlerin yazmaya devam ettikleri yerde bazen yeni paragraflar da başlattım.

ğu zaman ilginç ve belki de beklenmedik bir değişiklik kullanıldığı pasajlara dikkat ettim. Bazı notlarda ise Nietzsche'nin farklı bir ekleme yaptığı başka pasajlara da çapraz başvurular sunmaktayım.

Bir nesil önce birçok okuyucu, eğer Nietzsche'nin nihai sistemini sunmuyorsa, bu kitabın göz ardı edilebileceğini hissetmiş olabilir. Ama şimdi insanların örneğin Gide, Kafka ve Camus'nun not defterlerini olduklarından farklı bir şey olarak algılamadan okumaya alışık oldukları bir dönemde, Nietzsche'nin notlarını sadece not oldukları için değersiz görmeye gerek yoktur. Tabii ki bunları, *Putların Alacakaranlığı* eserine birçoğunu rahatlıkla bir aforizma olarak ekleyebilecekken, daha sonraki eserlerinde kullanmamasının nedeni, birçoğunun kendisini tatmin etmemesiydi. Onları kullanmış olsun ya da olmasın, bu notlar açıkça nihai görüşlerini temsil etmemektedir. Son aktif olduğu yıl olan 1888 yılında, beş kitap; hemen önceki iki yıl içerisinde yine iki kitap tamamlamıştır. Bu nedenle, sonunda gerçekten ne düşündüğünü öğrenmek için bu notlara geri dönmemiz gerekmemektedir. Ancak büyük bir düşünürün atölyesine adeta bir bakış atmak çok ilginçtir ve Nietzsche'nin notlarının, diğer büyük yazarların notlarıyla karşılaştırılmasından çekinilmesine hiç gerek yoktur. Tam aksine.

3.

Metnin tarihçesi kısaca anlatılabilir. Nietzsche bizzat *Güç İstenci* adında bir kitap planlamıştır. Not defteri hem bu kitap, hem planlanan başka eserler için birçok taslakla doludur ve bu kitabın taslaklarının bazıları *Tüm Değerlerin Tekrar Değerlendirilmesi Girişi* altbaşlığını taşımaktadır. Nietzsche daha sonra, *Tüm Değerlerin Tekrar Değerlendirilmesi* başlığı altında farklı bir doğaya sahip (daha az aforizma, daha fazla devamlılığı olan) bir kitap yazmayı düşünmüştür ve bir süreliğine 1888 yılının güz aylarında yazılan *Deccal'i Tüm Değerlerin Tekrar Değerlendirilmesi*'ni kapsayan dört kitabın birinci kitabı olarak düşünmüştür.

Nietzsche'nin ölümünden bir yıl sonra, 1901 yılında, kız kardeşi, toplu eserlerinin 15. cildinde, 483 notu konu başlıkları altında

toplayarak, *Güç İstenci*'nin ilk versiyonunu yayımladı. 1904 yılında, satışlarına yardımcı olmak üzere, Nietzsche biyografisinin son kitabına "*Güç İstenci*"nden 200 sayfa ilave not ekledi. 1906 yılında toplu eserlerin bir diğer basımı, iki cilt halinde *Güç İstenci*'nin yeni bir versiyonunu sundu: Yeni materyaller eskileriyle karıştırılmıştı ve notların sayısı böylelikle 1067'ye çıkmıştı. Nietzsche'nin *Eserlerinin (Werke)* Grossoktav diye adlandırılan basımında aynı 1067 not, 15. ve 16. ciltlerde görülmektedir ve 16. cilt (1911) ayrıca 1068-1079 arası numaralandırılmış "belirsiz aforizmalar ve varyasyonlar"; "planlar, hazırlıklar, taslaklar" (s. 413-467); bir sonsöz (s. 471-480), notların ve taslakların bulunduğu not defterlerinin numaralarını gösteren bir liste; ve taslaklardan küçük sapmalar gösteren notlar kapsamaktadır. Bu notları, sonraki sayfalarda bazen bulundukları cildi sadece "1911"⁴ olarak adlandırarak bolca kullandım. Zira bu notlar, bunun dışında üstün olan Musarion'un, *Güç İstenci*'nin 18. ve 19. ciltleri oluşturduğu, Nietzsche *Eserleri (Werke)* basımında tekrar basılmamıştır. 1911'de bulunan diğer materyaller o basımda da sunulmuştur. Sadece not defterleri listesinin yerine 1067 notun tamamının yaklaşık tarihlerini veren bir liste getirilmiştir. İlerideki sayfalarda parantez içinde verilen tarihler, o listeden alınmıştır.

Eserin en kullanışlı basımı muhtemelen Kröner'in 1930 yılında yayımlanan ve Alfred Bäumlér'in önsözünü taşıyan tek ciltlik cep basımı, cilt. 78'dir (yukarıda belirtildiği gibi). Kröner, bu Nietzsche basımını Bäumlér'in önsözüyle birlikte tekrar yayımlamayı uygun görmüştür. Ancak yakından incelendiğinde, Bäumlér'in *Güç İstenci* hakkındaki notlarında herhangi bir yerde belirtilmemiş olmasına rağmen, bazı değişiklikler yapılmış gibi görünmektedir. Bu basım, bilimsel donanımlardan hiçbirini içermemektedir.

1940 yılında Friedrich Würzbach, "Friedrich Nietzsche'nin Mirası: Bütün Olayların Yeniden Yorumlanması ve Bütün Değerlerin Tekrar Değerlendirilmesine İlişkin Deneme, Nietzsche'nin Yayın-

4 Editör notlarından MSS'den sapmalar belirtilip, yanında herhangi bir otoritenin adı verilmemişse, bu bilgi 1911'den alınmıştır.

lanmamış Taslaklarına ve Maksatlarına göre Düzenlenmiş”⁵ başlığı altında notların kendi düzenlemesini yayımlamıştır. Bu notların, Nietzsche tarafından tamamlanan kitaplardan daha çok Nietzsche’nin mirasını temsil ettiğine dair iddiası, en az bu düzenlemenin —veya herhangi bir başkasının— Nietzsche’nin kendi maksatlarını onayladığına dair övünmesi kadar savunulamaz bir iddiadır. Würzbach tarafından kullanılan materyalin çoğu *Güç İstenci*’nden alınmıştır ama Würzbach (hepsi daha önce Grossoktav ve Musarion basımlarında yayımlanan) başka notlar da eklemiş ve 1870-1888 yılları arasında tüm dönemlerden notları birleştirmiştir. Sayfa 683-697 arasında tarihleri vermiştir ama hiçbir yerde *Güç İstenci*’nin standart basımındaki notların numaralarını belirtmemiştir. Bu basım, Fransızcaya çevrilmiş, ama ne Almanya’da ne de bilginler arasında kabul görmüştür.

Elimizdeki bu çeviride işlenen standart basım hakkında söylenmesi gerekenleri, 1950 yılında yayımlanan *Nietzsche* eserimde söyledim: “Materyali düzenlemek için Bayan Förster-Nietzsche, kardeşi tarafından bırakılan dört satırlık bir taslak seçmiş ve notları dört ana başlık altında toplamıştır. Aslında Nietzsche, bu taslağı bir kenara atmıştı ve yirmi beş kadar başka taslak vardı ama bunlardan hiçbirisi sadece planlanan dört bölümün başlıklarını içeren bu taslak kadar açık değildi ve böylece editöre mümkün olan en büyük özgürlüğü bırakıyordu (Ayrıca dördüncü bölümün başlığı olarak *Zucht ve Züchtigung*’u öneren tek taslak ve Bayan Förster-Nietzsche, kardeşi ileride göreceğimiz gibi, “terbiyeyi” bir ırk fonksiyonu olarak görmemesine rağmen, bu sözcüklerin cazibesine kapılmış olabilir). Nietzsche’nin, bu notları dört bölümün daha geç ve daha detaylı bir planı arasında dağıtma girişimi, tıpkı Nietzsche’nin *Güç İstenci* projesinin tamamını 1888 yılında iptal etmiş olduğu gerçeği gibi göz ardı edilmiştir... Hatta, provokatif de olsa, *Deccal* Nietzsche’nin diğer kitaplarından daha fazla tek bir amacı güden ve baştan sona kadar aynı seviyede sürdürülen bir araştırmayı temsil etmekte olup, böylece Birinci Bölümü oluşturan [ya da en azın-

5 *Das Vermächtnis Friedrich Nietzsches: Versuch einer neuen Auslegung alles Geschehens und einer Umwertung aller Werte, aus dem Nachlass und nach den Intentionen Nietzsches geordnet*, Verlag Anton Pustet, Salzburg ve Leipzig, 1940.

dan bir süreliğine Birinci Bölümü oluşturması planlanırken] büyük eserin, bugüne kadar en üstün başarısı olarak sunulan tutarsız, ancak aşırı derecede ilginç gözlemler labirentinden oluşmasının amaçlanmadığı hissini vermektedir. Materyalinin bir kısmını kullanmayı düşünürken, onu kesinlikle tutarlı ve devamlı bir bütün haline getirmeyi düşünüyordu ve notlarını diğer tamamlanmış kitaplarında kullanma şekli, birçok nota tamamen yeni ve beklenmedik bir anlam kazandırılacağını açıkça göstermektedir.

Güç İstenci'nin, Nietzsche'nin son ve sistematik eseri olarak yayımlanması, eserleri ve notları arasındaki ayrımı bulanıklaştırmış ve kitaplarındaki aforizmaların bu karışık notlarla aynı türden olduğuna dair yanlış bir izlenim yaratmıştır. O zamandan beri *Götzen-Dämmerung*, *Antichrist* ve *Ecce Homo*'dan çok Güç İstenci, Nietzsche'nin nihai görüşü olarak araştırılmıştır ve bu eseri tuhaf bir biçimde tutarsız bulanlar, bu eserin *parva opera*'sının gerçek bir *a fortiori*'si olduğu sonucuna varmışlardır.

En sık rastlanan iki "Nietzsche efsanesinin kökleri kız kardeşine kadar uzanmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, kız kardeşi bilmeyecek, Nietzsche'ye ait düşüncelerin umutsuzca tutarsız, ne olduğu belirsiz ve kendi içinde çelişkili olduğuna dair söylencenin temelini atmıştır ve kardeşinin eserlerine dair yorumuna vefat eden eşinin [ideolojisi Nietzsche tarafından birçok kez kınanan ünlü bir antisemit] mirasını da katarak, Nietzsche'nin bir Proto-Nazi olduğuna dair inancın yolunu hazırlamıştır." (Prolog, Bölüm I).

Dört yıl sonra, 1954 yılında, *Portable Nietzsche* eserini yayımlayıp, dört komple eser ve Nietzsche'nin diğer kitaplarından, notlarından ve mektuplarından hepsi kronolojik sıraya göre düzenlenmiş seçmeler sunarken, "NOTLAR (1887)" başlığı altında Güç İstenci'nden birkaç not dahil ettim ve altına "Nietzsche icracıları tarafından Güç İstenci'nin bir bölümü olarak yayımlanmıştır" diye bir dipnot ekledim.

Böylece Schlechta'nın 1956 basımı nedeniyle Güç İstenci hakkındaki fikrimi değiştirmek zorunda kalmadım. Ancak Güç İstenci hakkındaki kendi takdirim ışığında bir çeviri yayımlamaya karar vermiş olmam tuhaf görünebilir. Açıklaması basittir.

Öncelikle Nietzsche'nin son eserlerinin kullanıma sunulması gerekiyordu. Bu amaçla *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, *Putların Alacakaranlığı*, *Deccal* ve *Nietzsche Wagner'e Karşı* (hepsi *Portable Nietzsche*'de mevcuttur) ve daha yakın zamanda *İyinin ve Kötünün Ötesinde* (yorumlu, 1966), *Tragedyanın Doğuşu* ve *Wagner Olayı* (yorumlu, 1967) ve *Ecce Homo* (1967) eserlerinin tamamen yeni çevirilerini yaptım. Ayrıca *Ahlakın Soykütüğü Üstüne* eserinin yeni bir çevirisine yardımda bulundum. *Böyle Buyurdu Zerdüşt* ile başlayarak, Nietzsche'nin bütün eserleri yeni çevirileriyle mevcuttur. Bu noktada, bu notların orijinal Almancasını okuyamayanlar için *Güç İstenci* de ulaşılabilir olmalıydı.

Muhakkak ki *The Complete Works of Friedrich Nietzsche* için editörlüğü Dr. Oscar Levy tarafından yapılan ve Anthony M. Ludovici tarafından çevrilen eski bir çeviri vardır. İlk kez 1914 yılında yayımlanan *Güç İstenci*'nin iki cildi 1924 yılındaki basım için "çevirmeni tarafından yeniden revize edilmişti" ve 1964 yılında tekrar revize edilmeden yeniden basılmıştı. Dr. Levy, önsöz niteliğindeki bir notta Ludovici hakkında "yardımcılarım arasında en yeteneklisi ve en dikkatlisi" demekle mutlaka haklıydı ama bu Ludovici çevirisinin güvenilir olduğu anlamına gelmez. Revize edilmiş versiyonunda bile örneğin Not 12'nin başlığı "Kozmolojik Değerler" yerine "Kozmopolit Değerler"e atıfta bulunmaktadır. Ludovici'nin bir felsefeci olmadığını belirtelim ve konuyu burada kapatalım. Yanlış çevirdiği yerleri sınıflandırmak için editör notlarını çoğaltmanın bir anlamı olmayacaktır. Ancak notlarda bir daha adı geçmeyeceğinden, bir örneğe daha izin verin. Not 86 şöyle başlamaktadır: "Sizin Henrik İbsen'iniz bana çok anlaşılır geldi." Ludovici, açıkça *deutlich* (kesin, anlaşılır) sözcüğünü *deutsch* (Alman) sözcüğüyle karıştırarak, bu başlangıcı şöyle vermiştir: "Bana göre, Henrik İbsen çok Almanlaşmıştır."

4.

Yüzeysel olarak bakılınca Nietzsche, en azından diğer felsefecilerle karşılaştırıldığında, çok kolay okunur gibi görünmektedir. Gerçekte ise stili alışık olmadığımız zorluklar ileri sürmektedir ve mevcut çevirileri orijinallerle karşılaştırma zorluğuyla karşı karşıya kalan herkes,

Nietzsche'nin vermeye çalıştığı anlamı, sadece ara sıra değil, bölüm bölüm kaybetmenin ne kadar kolay olduğunu farkına varmıştır. Bunun nedenlerini bulmak zor değildir.

Nietzsche, eksilti derecesinde kısalıkları seviyordu ve çoğu kez atladığı sözcüklere istisnai bir ağırlık vermeye çalışıyordu. Dahice, pırıldayan Almancası için en ince yan anlamları sezecek kulağınız yoksa, onu yanlış anlamanız kaçınılmazdır. Nietzsche, Almanya'nın en büyük düzyazı ustasıdır ve kullandığı dil, bir şairin dili gibi ve her okuyuşta ayrı bir zevk verir—hatta daha da fazlası, en büyük şairlerin kullandığı dil gibidir.

Nietzsche aynı zamanda özellikle *Güç İstenci* olmak üzere, ama bununla sınırlı kalmaksızın, çapraşık felsefi meselelerle de ilgilenmektedir ve kimin şiir algısı veya bu problemler veya terminoloji hakkında bilgisi yoksa, Nietzsche'yi bir çevirmenin yapması gerektiği gibi, cümle cümle anlamaya çalışma çabaları boşa çıkacaktır.

Nietzsche yazılarının birçok başka felsefecide—ve diğer tüm Alman felsefecilerde—eksik olan bir cazibesi vardır. İnsanlar, vurucu nükteler ve parlak formülasyonlar için ona başvurumaktadırlar; bağlamından cümleler çıkartmaktadırlar; aslında çoğu kez bağlam dışı okunmaktadır—ilgisiz, dikkatsiz, sanki detaylar önemli değilmiş gibi. Çevirilere başvurduğunuzda—ister *Komple Eserlerin* eski çevirileri, ister modernliklerini gözler önüne seren daha yeni çeviriler olsun—genelde Nietzsche'yi bu şekilde okuyan çevirmenlere kurban gidersiniz.

Nietzsche, tüm bunlara ek olarak, Yunan ve Roma, Fransız, İtalyan ve Alman edebiyatından ve tarihinden özgürce bahsederek “iyi bir Avrupalı” (kendi türevidir) olarak yazmaktadır ve Almancada kolayca yok olabilecek nüanslara sahip oldukları takdirde, yabancı dilde cümleler kullanmaktadır. Bu cümleleri İngilizceye aktarmış olsak, sadece çok ince anlam gölgeleri kaybolmakla kalmayıp—kesinlikle çok daha önemli olan—bu Avrupalı tattan bir şeyler kaybolurdu. Hepsini orijinal dilinde bıraktığımız takdirde, öğrencilerin çoğu bunları anlayamayacaktı; bundan dolayı, ihtiyacı olmayanlardan özür dileyerek, dipnotlarda bunların çevirilerini de sundum.

Aynı şekilde adı geçen bazı kişiler, notlarda tanımlanmıştır. Böyle konularda uzlaşmalar kaçınılmaz görünmektedir: Hepsini tanımlamak çekilmez olurdu, hiçbirini tanımlamamak bazı akademisyenleri bile şaşırtırdı. Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılarken, bazılarının bunları gereksiz görmeleri kaçınılmazdır.

Aynı düşünceler tüm diğer notlar için de geçerlidir. Her noktada bütün paralel pasajları liste halinde vermek, editör notlarını mantık dışı bir biçimde şişirecektir. Her şeyden önce Nietzsche'nin toplu eserlerinde birçok dizin vardır (Grossoktav, Musarion ve Kröner'in *cep basımı* için Richard Oehler tarafından hazırlanan üç farklı dizinle Karl Schlechta'nın kendi basımı için bir dizin ve *The Collected Works* ⁶ için İngilizce bir dizin) ve benim yakın zamanda yaptığım çeviriler, bireysel eserler için dizinler sunmaktadır. Hatta, özellikle Nietzsche'nin durumunda çapraz başvurular ve dizinler iyi olabileceği kadar zarar da verebilir: eserlerini doğrudan okumanın, düşüncelerinin hareketine ve birçok şeyin söylendiği bağlama dikkat etmenin yerine geçebilecek hiçbir şey yoktur. Ancak Nietzsche'nin kız kardeşi tarafından daha sonra *Güç İstenci*'nde yayınladığı bu notları kullandığı pasajlar gösterilmediği takdirde, akabinde gelen sayfalar tıpkı tüm önceki İngilizce ve Almanca basımlarda olduğu gibi, yanlış yönlendirmeye neden olurdu.

Bu çeviri, Almanca edisyonların hiçbirinde bulunmayan bigiler içermekle birlikte Grossoktav edisyonuna çok şey, Musarion edisyonuna da bir miktar şey borçludur. Çevirinin Nietzsche'nin, 19. yüzyılın ve belki de Nietzsche'nin ele aldığı bazı problemlerin—ve böylece 20. yüzyılın da—daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırması amaçlanmıştır.

5.

Bu girişte bile sonsöz yine Nietzsche'nin olmalıdır. Bu nedenle sözlerimi—*Güç İstenci*'nin önceki basımlarında bulunmayan, ama eserlerin Musarion basımında mevcut olan bir önsöz taslağıyla (c. XIV, s. 373 ve devamı) bitirmek istiyorum:

6 Beşi de isimler açısından eksiktir ve listede bulunan terimlerin görüldüğü can alıcı pasajları atlamaktadır.

GÜÇ İSTENCİ

Sadece düşünmek için bir kitap, hepsi bu: sadece düşünmenin bir haz olduğu insanlara aittir, başkasına değil—

Almanca yazılmış olması en azından zamansızdır: Fransızca yazmış olmayı dilerdim, böylece Alman Reich'in büyük emellerini onaylıyormuş gibi görünmezdim.

Bugünün Almanları artık düşünür değildir: başka bir şey onları sevindiriyor ve etkiliyor.

Prensip olarak Güç İstenci onlara anlaşılır gelebilir.

Bugün özellikle Almanlar başka yerlerdeki insanlardan çok daha az düşünüyor. Ama kim bilir, belki de iki nesil sonra artık ulusçu güç israfına ve aptallaşmaya yönelik fedakârlıklara gerek kalmayacaktır.

(Eskiden Böyle Buyurdu Zerdüş'tü Almanca yazmamış olmayı dilerdim).

ÖNSÖZ

(Kasım 1887-Mart 1888)

1.

Büyük olan şeyler hakkında ya susarız ya da büyüklükle konuşuruz. Büyüklükle konuşmak—yani sinik ve masumca.

2.

Burada gözler önüne sermeye çalıştığım, gelecek iki yüzyıldır. Gelecek olanı tarif ediyorum, yani artık farklı gelemeyecek olanı: *Nihilizmin gelişini*. Bu hikâye şimdi ile ilgili olabilir; ihtiyaçtan kendisi iş başındadır. Bu gelecek daha şimdiden yüzlerce işaretle konuşmaktadır; bu kader kendini her yerde ilan etmektedir. Geleceğin bu müziği için tüm kulaklar daha şimdiden dikildi. Tüm Avrupa kültürü, ne zamandır her on yılda bir işkenceler içinde büyüyen bir gerilimle bir felakete doğru sürüklenmektedir: dur durak bilmeksizin, şiddetle, düşünmeksizin, tıpkı sona varmak isteyen, artık düşünmeyen, düşünmekten korkan bir nehir gibi.

3.

Burada konuşan, aksine düşünmekten başka bir şey yapmamıştır. O, geleceğin her labirentinde yolunu kaybetmiş, meydan okuyan ve tecrübe eden bir ruh; geleceği okurken *geriye bakan* bir kâhin kuşu ruhu ve Avrupa'nın her şeye rağmen, nihilizmi geride bırakarak, kendisi dışında nihilizmin tamamından geçen ilk mükemmel nihilisti olarak en kolay, yolu herkesten uzak ve dışarıda

kalarak, sabırla, kaytararak ve arkada durarak bulan; bir filozof ve içgüdüsel bir münzevidir.

4.

Geleceğin bu ilkesinin taşımak istediği başlığın anlamı hakkında Hiç kimse hataya kapılmasın. “Güç İstenci: Tüm Değerlerin Tekrar Değerlendirilmesine Dair bir Deneme”—bu formülasyonda hem prensip, hem görev açısından bir karşı hareket ifade edilmektedir; bir zaman sonra bu mükemmel nihilizmin yerini alacak ama gerek mantık, gerekse psikolojik açıdan ön koşul olarak yine aynı nihilizmi gerektirecek ve ancak ondan sonra ve onun içinden gelebilecek bir hareket. Nihilizmin gelişi neden *gerekli* hale gelmiştir? Çünkü şimdiye dek sahip olduğumuz değerler böylece son sonuçlarını çizmektedir; çünkü nihilizm büyük değerlerimizin ve ideallerimizin son mantıklı karışıklığını temsil etmektedir; çünkü bu “değerlerin” gerçekten ne kadar değerli olduklarını anlamak için nihilizmi tecrübe etmemiz gerekir.—Kimi zaman *yeni değerler* istiyoruz.

BİRİNCİ KİTAP
AVRUPA NİHİLİZMİ

1

(1885-1886)

Taslak hakkında

1) Nihilizm kapımıza dayandı: Tüm misafirlerin en esrarengizi nereden gelir? Hareket noktası: “Toplumsal sıkıntıyı” veya “psikolojik dejenerasyonu” ya da daha kötüsü, ahlaksızlığı nihilizmin *nedeni* olarak kabul etmek yanlıştır. Çağımız, en terbiyeli ve en şefkatli çağdır. İster ruhun, ister bedenın ya da entelektin olsun, endişe tek başına nihilizmi (yani değerin, anlamın ve arzu edilebilirliğin radikal bir biçimde reddedilmesini) doğuramaz. Böyle bir endişe, her zaman farklı yorumlara neden olur. Daha ziyade: Nihilizmin kökleri tek bir yorumda yatar, o da Hıristiyan ahlak yorumudur.

2) Hıristiyanlığın sonu—Hıristiyan Tanrıya karşı dönen kendi ahlaklılığından (yerine başka bir şey konamaz) dolayı gelen sonu (Dünyaya ve tarihe ilişkin tüm Hıristiyan yorumlarının sahteliği ve yalancılığı nedeniyle Hıristiyanlık tarafından son derece geliştirilmiş olan güven hissinin midesi bulanmıştır; tepki olarak “Tanrı gerçektir” inancından, fanatik “Her şey sahtedir” inancına dönüşmüştür; eylem Budizmi—).

3) Belirleyici olan, ahlaklılıkla ilgili kuşkuculuktur. Öteki taraf diye bir yere kaçmaya çalıştıktan sonra artık hiçbir yaptırım gücü olmayan dünyanın ahlaki yorumunun sonu, nihilizme götürmektedir. “Hiçbir şeyin anlamı yok” (üzerine olağanüstü miktarda enerjinin bol bol savrulduğu bir dünya yorumunun savunulamazlığı, dünya yorumlarının *hepsinin* sahte olduğu kuşkusunu uyandırmaktadır). Budist eğilim, hiçi arzu etmektedir (Hint Budizmi ahlaki gelişimin doruğu *değildir*, nihilizmi bu nedenle üstesinden gelinemeyen ahlaklılık-

larla doludur: cezalandırma olarak varoluş, hata olarak yorumlanan varoluş ve böylece cezalandırma olarak hata—ahlaki bir değerlendirmeye). “Ahlaklı Tanrının” felsefi açıdan üstesinden gelme girişimi (Hegel, panteizm). Popüler fikirlerin üstesinden gelme: bilge kişi; aziz; şair. “Gerçek” ve “güzel” ve “iyinin” düşmanlığı—

4) Bir taraftan “anlamsızlığa” karşı, diğer taraftan değer yargılarına karşı: bilim ve felsefe ahlaki yargıların ne dereceye kadar etkisinde kalmıştır? Ve bu bize bilimin düşmanlığını getirmeyecek midir? Ya da antibilimsel bir zihniyeti? Spinozizmin eleştirisi. Sosyalist ve pozitivist sistemlerde her yerde Hristiyan değer yargılarının kalıntıları bulunmaktadır. *Hristiyan ahlaklılığının eleştirisi* hâlâ eksiktir.

5) Çağdaş fen bilimlerinin nihilist sonuçları (öteki taraf diye bir yere kaçma girişimleriyle birlikte). Uğraşısının gayreti belki de öz parçalanmaya, muhalefete, antibilimsel bir zihniyete neden olacaktır. Kopernikus’tan beri insan merkezden X* noktasına doğru yuvarlanmıştır.

6) Siyasette ve ekonomide, tüm “prensiplerin” neredeyse yapmacık olduğu düşünce tarzlarının nihilist sonuçları: sıradanlığın havası, sefalet, sahtekârlık vs. Nasyonalizm. Anarşizm vs. Cezalandırma. *Kurtaran sınıf ve insan eksiktir — doğrulayıcılar.—*

7) Historiyografinin ve “pratik tarihçilerin”, yani romantiklerin nihilist sonuçları. Sanatın konumu: modern dünyadaki konumu, orijinallikten tamamen uzaktır. Kasvete düşüşü. Goethe’nin iddialı Olymp tutumu.

8) Sanat ve nihilizm hazırlığı: Romantizm (Wagner’in *Nibelungen* eserinin sonucu).

Bahar-Güz 1887

* Krş. *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*, Üçüncü deneme, Bölüm 25.

I. NİHİLİZM

2¹

(Bahar-Güz 1887)

Nihilizm ne anlama gelir? *En büyük değerlerin, kendi öz değerlerini düşürmesi.* Hedef eksik; “neden?” sorusuna cevap bulunamıyor.

3²

(Bahar-Güz 1887)

Radikal nihilizm, kişinin kabul ettiği en yüce değere ulaşan varlığın mutlak savunulmazlığına duyulan inanç, artı “kutsal” veya ahlaki olarak cisimlenmiş şeylerin ötesi veya kendi içindeliği olabileceğini öne sürme hakkından bile mahrum olduğumuzu idrak edıştır.

Bu idrak, “dürüstlüğün” terbiye edilmesinin bir sonucudur—dolayısıyla ahlaklılığa karşı duyulan inancın bir sonucudur.

- 1 Erich Podach'a göre, 2, 13, 22 ve 23 no'lu notlar Nietzsche'nin not defterinde tek bir nottur—ve bu sırada değildir. Not, şöyle başlar:

“Normal bir koşul olarak nihilizm. Nihilizm: Hedef eksik; “neden?” sorusuna cevap bulunamıyor. Nihilizm ne anlama gelir? *En büyük değerlerin, kendi öz değerlerini düşürmesi.*”

“Ne olduğu belirsizdir:

“A. Tinin artın gücünün işareti olarak nihilizm: aktif nihilizm.

“Gücün bir işareti olabilir...”

(Bkz. Podach Ein Blick in Notizbücher Nietzsches, Heidelberg, Wolfgang Rothe, 1963, s. 205 vd. Schlechta'nın basımında bu not, standart basımlarda olduğu gibi, dört parça halinde görülmektedir: 2, 13, 22 ve 23. Podach ve Schlechta hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kaufmann, “Nietzsche in the Light of his Suppressed Manuscripts”, *Journal of the History of Philosophy*, Ekim 1964 (II. 2), s. 205-225.

- 2 Nietzsche'nin taslağında bu not “Plan için (Zum Plane)” olarak işaretlenmiştir. Bkz. Werke, Grossoktav basımı, XVI (1911), s. 497. Daha sonraki referanslarda bu kitap “1911” olarak belirtilmiştir.

(10 Haziran 1887)

Hristiyan ahlak hipotezinin avantajları neydi?

1) Önemsizliği varolmakla göçüp gitme değişkenliğinde tesadüfi bir varoluş karşısında kişiye mutlak bir değer kazandırıyordu.

2) Çile ve kötülük yerine—"özgürlük" dahil olmak üzere, dünyaya kusursuzluk karakterini bahşettiği oranda Tanrının avukatlarına hizmet ederdi: kötülük kelimenin tam anlamıyla ortaya çıkardı.

3) Kişinin mutlak değerler hakkında *bilgi sahibi* olduğunu ve böylece yeterli bilginin önemli şeyleri önemsediyiğini kabul ederdi.

4) Kişiyi kendisini kişi olarak küçümsemekten, yaşama karşı taraf tutmaktan, bilgidен umudunu kesmekten kurtarırdı: O, bir çeşit *kendini koruma yolu*du.

Sonuç olarak: Ahlaklılık, pratik ve teorik *nihilizme* karşı büyük *panzehirdi*.

(10 Haziran 1887)

Ahlaklılıkla terbiye edilmiş güçlerin arasında *dürüstlük* de vardı: Muhtemelen ahlaklılığa sırt çevirdi, teolojisini, kısmi perspektifini keşfetti—ve şimdi kişinin umudunu kestiğine dair kökleşmiş yalanın kabul görmesi bir uyarıcı haline gelmektedir. Şimdi içimizde yüzyıllar boyunca ahlak yorumu tarafından aşılınmış ihtiyaçlar keşfetmekteyiz—bize yalana duyduğumuz ihtiyaç gibi görünen ihtiyaçlar. Diğer taraftan yaşama tahammül etmemizi sağlayan değerler sanki bu ihtiyaçlara bağlıymış gibi görünmektedir. Bu kin—bil-

3 Taslakta bu not, "European Nihilism. Lenz Heide [Lenz Fundahğı], 10 Haziran 1887" başlığı altında 1 no'lu kısımdır ve akabinde Nietzsche'nin 2 olarak değiştirdiği 5 no'lu kısmı; 3 olarak değiştirdiği 114 no'lu kısmı ve on üç bölümünü 4-16 olarak numaralandırdığı 55 no'lu kısım gelir. Bkz. 1911, s. 497.

4 4 no'lu kısmın dipnotuna bakınız.

diklerimizi takdir *etmemek* ve kendimize söylemek istediğimiz yalanları daha fazla takdir etmemize *izin verilmemesi*—çöküş sürecine neden olmaktadır.

6

(Bahar-Güz 1887)

Çelişki işte budur:

Ahlaklılığa inandığımız oranda varoluş üzerine yargıda bulunuyoruz.

7

(Kasım 1887-Mart 1888)

Kişinin, özellikle kendisini çok üzdükleri ve kendisinden yüksek bir bedel istediklerinde hizmetinde *bulunması* gereken üstün değerler—işte bu *sosyal değerler*, sanki Tanrının emirleriymiş, “hakikat”, “gerçek” dünyaymış, bir umut ve *gelecek* dünyaymış gibi, seslerini güçlendirmek için insanların üzerine kurulmuştur. Bu değerlerin rezil kaynakları artık ortaya çıktığından kâinat sanki değer kaybetmiş gibi görünmektedir, “anlamsız” görünmektedir— ama bu sadece *geçici bir aşamadır*.

8

(1883-1888)

Tinsel takdirin bir sonucu olarak nihilistik sonuç (değersizliğe duyulan inanç): *Bencil olan her şey bizi tiksindirmeye başladı* (bencil olmayanın imkânsızlığını kabul etmiş olsak bile); *gerekli olan her şeyi bizi tiksindirmeye başladı* (herhangi bir *liberum arbitrium*⁵ veya “anlaşılabilir özgürlüğün” imkansızlığını kabul etmiş olsak bile). Görüyoruz ki değerlerimizi yerleştirdiğimiz alana ulaşamıyoruz ama bu içinde yaşamış olduğumuz diğer alana hiçbir şekilde hiçbir değer aktarmaz. Aksine ana uyarıcıyı kaybettiğimiz için bitkin düşeriz. “Şimdiye kadar boşuna!”

5 Özgür irade.

9

(Bahar-Güz 1887)

Pesimizm, nihilizmin bir ön hazırlık şeklidir.

10

(Bahar-Güz 1887)

Güç olarak pesimizm—ama nerede? Mantığının enerjisinde, anarşizm ve nihilizm olarak, analitik olarak.

Gerileme olarak pesimizm—ama nerede? Artan bitkinlik olarak, bir tür kozmopolitan dokunuş olarak, “*tout comprendre*”⁶ ve historisizm (tarihçilik) olarak.

Kritik gerginlik: Aşınılıklar belirir ve baskın çıkar.

11

(Bahar-Güz 1887, rev. Bahar-Güz 1888)

Pesimizmin en son nihilizme kadar mantığı: İçinde çalışan nedir? Değersizlik fikri, anlamsızlık fikri: Ahlak değerlendirmelerinin diğer tüm yüce değerlerin arkasına ne derece saklandıkları.

Sonuç: Manevi değer değerlendirmeleri yargıda bulunma, inkâr etme yoludur; ahlaklılık ise kişinin varolma istencine arkasını dönme yoludur.

Problem: İyi ama ahlaklılık nedir?

12

(Kasım 1887-Mart 1888)

Kozmolojik Değerlerin Gerilemesi

(A)

Psikolojik bir durum olarak nihilizme önce tüm olaylarda var olmayan bir “anlam” bulmaya çalıştığımızda ulaşmış olacağız. Böylece arayan muhtemelen cesaretini kaybedecektir. Nihilizm bu du-

6 Her şeyi anlamak.

rumda güç *israfının* kabul edilişi, “yararsızlığın” sancısı, güvensizlik, kendine hâkimiyeti geri almak ve yeniden edinmek için her türlü imkândan yoksunluk—kişinin sanki kendini fazla uzunca bir süre *aldatmış* gibi kendi kendinden utanmasıdır.— Bu anlam şunlar olabilir: tüm olaylarda en yüce kuralları, manevi dünya düzenini “yerine getirmek” veya varlıkların birbirleriyle ilişkilerinde sevginin ve uyumun büyütülmesi, hatta üniversal bir yok etmeye doğru gelişim—her amaç az da olsa bir anlam taşımaktadır. Tüm bu fikirlerin ortak yanı, bir süreç aracılığıyla bir şeylere *ulaşmak* zorunda olduğumuzdur— ve şimdi kişi varoluşun *hiçbir şey* amaçlamadığının ve *hiçbir şeye* ulaşmadığının farkına varmaktadır.— Böylece hayal kırıklığı, öne sürülen bir varoluş amacına nihilizmin bir nedeni olarak bakmaktadır: ister spesifik bir amaç ya da genelleştirilmiş olarak daha önce amaçlar hakkında “evrimin” tamamıyla ilgili öne sürülen tüm hipotezlerin yetersiz olduğunun farkında olsun (insan artık bırakın varoluşun merkezi olmayı, işbirlikçisi bile değildir).

Psikolojik bir durum olarak nihilizme ikinci olarak tüm olaylarda ve tüm olayların altında bir bütünlük, bir sistem, gerçekten herhangi bir organizasyonun mevcut olduğunu gerçek olarak kabul ettiğinde ve hayranlıkla saygı duymaya can atan bir ruh, egemenliğin ve idarenin bazı üstün biçimlerde mevcut olduğu fikriyle keyiflendiğinde ulaşmış olacağız (—bu ruh bir mantıkçıya ait ise eksiksiz tutarlılık ve gerçek diyalektik bunu her şeyle bağdaştırmak için yeterlidir). Bir çeşit birlik, bir çeşit “monizm”: Bu inanç insana bir şeylerin bağlamında olduğu ve kendisinden kesinlikle üstün olan bir bütüne bağlı olduğuna dair derin bir his verir ve kendisini bir çeşit Tanrı gibi görmeye başlar.—“Genelin refahı bireyin kendini adamasını gerektirir”—ama gelin görün ki öyle bir genel yoktur! Temelde sonsuz değerde bir bütün insanın kendisi aracılığıyla çalışmadığı takdirde kendi değerine olan inancını kaybetmiştir yani kendi değerine inanabilmek için insan böyle bir bütünü tasarlar.

Psikolojik bir durum olarak nihilizmin üçüncü ve son bir biçimi daha vardır. Varoluşun hiçbir hedefi olmadığına ve tüm varoluşun

altında bireyin kendini üstün değerde bir elementte olduğu gibi tamamen kaptırabileceği hiçbir büyük birliğin olmadığına dair bu iki anlayışı göz önünde bulundurduğumuzda, tek bir kaçış yolumuz kalır: Varoluş dünyasının tamamını bir aldatma olarak kabul etmek ve onun ötesinde bir dünya, gerçek bir dünya bulmak. Ama insan bu dünyanın nasıl sadece psikolojik ihtiyaçlardan oluşturulduğunu ve üzerinde hiçbir hakkı olmadığını anladığı anda, nihilizmin son biçimi ortaya çıkar: Hiçbir metafizik dünyaya inanmamayı içerir ve gerçek bir dünyaya inanmayı kendi kendine yasaklar.⁷ Bu noktaya vardktan sonra insan varoluşun gerçekliğini tek gerçeklik olarak kabul eder, kendine dünyalar ötesine ve yanlış Tanrısallığa giden her türlü gizli geçişi yasaklar—ama inkâr etmek istememesine rağmen bu dünyaya tahammül edemez.

Temelde ne olmuştur? Varoluş karakterinin “amaç” anlayışı, “birlik” anlayışı veya “gerçek” anlayışı ile yorumlanamayacağına dair kabul edişle değersizlik duygusuna ulaşılmıştı. Varoluşun hiçbir hedefi veya sonu yoktur; olayların çoğunluğunda etraflı bir birlik eksiktir: Varoluşun karakteri “doğru” değildir, *yanlıştır*. İnsanın kendini gerçek bir dünyanın varolduğuna inandırması için hiçbir neden yoktur. Kısacası: Dünyada bazı değerler var etmek için kullandığımız “amaç”, “birlik”, “varoluş” kategorilerini—tekrar *ortaya çıkartmaktayız*; dolayısıyla dünya *değersiz* görünmektedir.

(B)

Varsayalım ki dünyayı artık bu üç kategoriye göre nasıl yorumlamayacağımızın ve dünyanın bu anlayıştan sonda bizim için daha değersiz hale gelmeye başladığının farkına vardık: Bu durumda bu üç kategoriye duyduğumuz inancın kaynaklarını aramak zorunda kalırız. Bu kategorilere duyduğumuz inançtan vazgeçebilir miyiz bir deneyelim. Bu üç kategoriye bir kez değersiz hale getirdik mi, kâinata uygulanamayacaklarının kanıtlanması artık kâinatın değerini düşürmek için bir neden değildir.

7 Krş. Putların Alacakaranlığı.

Sonuç; Neden kategorisine duyulan inanç; nihilizmin nedenidir. Dünyanın değerini *tamamen imgesel bir dünyaya ait* kategorilere göre ölçtük.

Kesin sonuç: Dünyayı kendimiz için saygıdeğer hale getirmek üzere kullanmış olup, daha sonra uygulanamaz oldukları ortaya çıkan ve bu nedenle dünyanın değerini düşüren tüm değerler—işte tüm bu değerler psikolojik açıdan insanlar tarafından kurulan egemenlik yapılarını muhafaza etmek ve artırmak için tasarlanmış yararlılığın değişik perspektiflerinin sonuçlarıdır—ve yanlışlıkla nesnelerin özüne *dahil edilmişlerdir*. Burada bulduğlarımız hâlâ insanın *hiperbolik masumiyetidir*. Kendini nesnelerin değerinin anlamı ve ölçüsü olarak kabul etmesi.

13⁸

(Bahar-Güz 1887)

Nihilizm, patolojik açıdan bir geçiş aşamasını temsil eder (patolojik yanı, olağanüstü genelleştirmesidir, hiçbir anlamı olmadığına dair çıkartılan sonuçtur): Yaratıcı güçlerin henüz yeterince güçlü olup olmadığı veya çöküşün hâlâ duraksamakta olup olmadığı ve henüz çare yollarını bulup bulamadığı.

Bu hipotezin varsayımı: Gerçek yoktur, nesnelerin mutlak doğası yoktur ve “kendi içinde nesne” yoktur. Bu da yalnızca nihilizmdir—belki de en aşırı nihilizm. Nesnelerin değerini, bu değerlere ait herhangi bir gerçekliğin eksikliğine ve sadece hayatı kolaylaştırmaları amacıyla değerleri gerçek olarak kabul edenler için bir güç semptomu oldukları olgusuna yerleştirmektedir.

14

(Bahar-Güz 1887)

Değerler ve bunların değişimi, değerleri gerçek olarak kabul edenlerin gücündeki artışa bağlıdır.

Güç artışının dışa vurumu olarak inançsızlığın, izin verilmiş "tin özgürlüğünün" ölçüsü.

"Nihilizm": Tinin gücünün en üst derecesinin ideali, aşırı zengin hayat—kısmen tahrip edici, kısmen alaycı.

15

(Bahar-Güz 1887)

İnanç nedir? Nereden gelir? Her inanç, bir şeyi gerçek kabul etmektir. Nihilizmin en aşırı biçimi, *her* inancın, her bir şeyi gerçek kabul etmenin, *gerçek dünya* olmadığı için mutlaka yanlış kabul etme olgusu olurdu. Sonuç olarak: Kaynağı kendi içimizde olan *perspektifli bir görüntü* (özellikle de sürekli olarak daraltılmış, kısaltılmış ve basitleştirilmiş bir dünyaya *ihtiyaç duyduğumuz* göz önüne alınırsa).

—Kendimize, yok olmadan itiraf edebileceğimiz gücün ölçüsü, sadece *görünen* karakteri, yalanların gerekliliği olduğu.

Bu bağlamda, doğru bir dünyanın, varoluşun inkârı olarak nihilizm, *düşünmenin kutsal bir yolu* olabilir.

16

(Kasım 1887-Mart 1888)

"Hayal kırıklığına" uğramışsak, bu en azından yaşam ile ilgili değil: Daha ziyade şu anda "gerekliliklerin" (desiderata) her türlüyle karşı karşıya kalmaktayız. Küçümseyici bir gazapla "idealler" olarak adlandırdıklarımız üzerinde düşünüyoruz. Kendimizi sadece "idealizm" olarak adlandırılan absürd içtepiyi azaltamadığımız anlar olduğu için hor görüyoruz. Çok fazla şımartmanın etkisi, hayal kırıklığına uğrayanların gazabından daha güçlüdür.

17

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

Schopenhauer'in nihilizmi, Hristiyan Tanrı inancının yarattığı aynı ideali hangi oranda takip eder.—İnsan en yüce gereklilikler, en yüce değerler ve filozofların mutlak gereklilik olduğunu varsaydıkları

en yüce mükemmeliyetçilik hakkında öylesine emindir ki sanki bu bir öncelik hakkıymış gibi: Öngörülen gerçek olarak doruktaki “Tanrı”. “Tanrı olarak varolmak”, “Tanrının içine çekilmek”—binlerce yıl boyunca bunlar en saf ve en ikna edici gerekliliklerdi (ama ikna eden şeyin mutlaka gerçek olması gerekmemektedir—sadece ikna edicidir: Aptallar için bir not).

İnsan, gerçek olarak kabul edilen bu idealde bir kişinin gerçekliğini kabul etme alışkanlığını unutmuştur; bir diğeri ateist olmuştur. Ancak idealin kendisi terk edilmiş midir?—Temelde son metafizikçiler hâlâ karşılaştırıldığında diğer şeylerin sahte görüldüğü gerçek “gerçekliliği”, “kendi içindeki nesneyi” aramaktadırlar. Açıkça bu idealin dışavurumu olmayan görünen dünyamızın “gerçek” olamayacağı—ve temelde nedeni olarak bizi metafizik dünyaya götürmediği—onların dogmasıdır. En yüce mükemmelliği temsil eden koşulsuzluk, koşullu olan her şeyin temeli olamaz. Schopenhauer bunun aksini istedi ve bu nedenle bu metafizik temeli idealin karşıtı olarak düşünmek zorunda kaldı— “kötülük, kör istenç” olarak: Bu şekilde “görünen”, kendini görüntülerin dünyasında açığa çıkartan olabildi. Buna rağmen idealin mutlakıyetini terk etmedi—sadece yanından gizlice sıvıştı.—

(Kant, “anlaşılabilir özgürlük” hipotezini dünya için şöyle böyle sorumluluğun *ens perfectumunu*⁹ edinmek amacıyla gerekli kabul etmiştir—kısacası, kötülük ve hastalıkları hesaba katmak için: bir filozof için utanılacak bir parça mantık.—)

18

(1883-1888)

Modern çağın en yaygın işareti: İnsanlar kendi gözlerinde inanılmaz bir dereceye kadar saygınlıklarını yitirmişlerdir. Uzun zaman boyunca genel olarak varoluşun merkezi ve trajik kahramanıydı; daha sonra en azından kendini varoluşun kesin ve temel olarak değerli tarafıyla çok yakın olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır—

9 Mükemmel varlık.

tupkı manevi değerlerin en önemli değerler olduğu inancıyla *insanın saygınlığına* sıkıca sarılmak isteyen tüm metafizikçiler gibi Tanrıyı terk edenler, ahlaklılık inancına daha sıkı sarılmaktadırlar.¹⁰

19

(1883-1888)

Her saf manevi değerler sistemi (örneğin Budizm) nihilizmle sonuçlanır: Avrupa'da da beklenen budur. İnsanlar hâlâ dini arka planı olmayan bir ahlaklılıkla devam edebileceğini düşünmektedirler: ama bu kesin olarak nihilizme götürür.— Dinde *kendimizi* gerçek değer olarak kabul etme kısıtlaması eksiktir.

20

(Bahar-Güz 1887)

Nihilistik “ne için?” sorusunun kaynağı, hedefin *dışarıdan*—bir tür *insaniüstü otorite* tarafından—getirilmesi, verilmesi ve talep edilmesi gerektiğine dair eski bir alışkanlığa dayanmaktadır. Buna duyulan inanç unutulduğundan insan hâlâ eski alışkanlıklarını takip eder ve *kayıtsız şartsız konuşabilen* ve hedeflerle görevler *emreden başka* bir otorite arar. *Bilinç* otoritesi şimdi *şahsi otoritenin*— ya da *neden* otoritesinin veya *sosyal içgüdü*nün (sürü) ya da insanın kendini emanet edebileceği dahili bir tını ve bir hedefi olan *tarihin* — kaybını dengelemek üzere bir adım ileri atar (bağlarından kurtulmuş olan teolojiden gelir, zorunlu ahlaklılık ise var olmaktadır). Kimi istencin, bir hedef istemenin, *kendisi için* bir hedefi gerçek kabul etme riskinin çevresinden dolaşmak ister; kimi ise kendini sorumluluktan kurtulmak ister (bu insanlar kaderciliği benimserler). Sonucu *mutluluk*—ve Tartuffe'nin deyişiyle *en büyük sayının mutluluğudur*.

10 Krş. *Putların Alacakaranlığı*. “G. Eliot. Hristiyan Tanrıdan kurtuldular ve şimdi Hristiyan ahlaklılığına bir o kadar daha sarılmak zorunda olduklarına inanıyorlar. Bu bir İngiliz tutarlılığıdır; Eliot tarzı küçük ahlaki kadınlara karşı onu tutmak istemiyoruz.”

Kişi kendine şöyle der:

- 1) kesin bir hedef kesinlikle gerekli değildir;
- 2) belki de beklenemez.

En büyük istenç, gücünün gerekli olduğu şimdilerde en zayıf halindedir ve en az güvenilirdir. İstencin bütünün yararına organizasyon gücüne dair kesin bir güvensizlik mevcuttur.¹¹

21

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

Mükemmel nihilist.— Nihilistin gözü, iğrençlik yönünde idealleştirir ve anılarına karşı vefasızdır: Onların düşmelerine, yapraklarını kaybetmelerine izin verir; onları zayıflığın uzak ve göçüp gitmiş şeylerin üzerine boşalttığı ceset misali solgunluğa karşı korumaz. Ve kendisi için yapmadığı şeyleri, insanlığın geçmişi için de yapmaz: düşmesine izin verir.

22¹²

(Bahar-Güz 1887)

Nihilizm. *Belirsizdir:*

- A) Nihilizm, tinin artan gücünün işareti olarak: *aktif nihilizm*.
- B) Nihilizm, tinin gücünün azalması ve gerilemesi olarak: *pasif nihilizm*.

23¹³

(Bahar-Güz 1887)

Nihilizm, *normal* bir koşul olarak.

Güç işareti olabilir: Tin o kadar güçlü hale gelmiştir ki, önceki hedefler ("kanaatler", inanç maddeleri) orantısız hale gelmiştir (ki inanç

11 Marjda: "Bireysel hedefler ve çelişkileri; kolektif hedefler bireysel hedeflere karşı. *Filozoflar dahil olmak üzere, herkes sadece bir partizandır.*" Bkz. 1911, s. 497.

12 2 no'lu kısmın dipnotuna bakınız.

13 2 no'lu kısmın dipnotuna bakınız.

genelde varoluş koşullarının zorunluluğunu, insanın geliştiği, büyüdüğü, güç kazandığı koşulların otoritesine boyun eğmesini ifade eder). Ya da insan kendisi için verimli bir hedefi, bir nedeni, bir inancı gerçek olarak kabul etme gücünden yoksunluğun işaretidir.

Nispi gücünün en üst noktasına şiddetli bir yok etme gücü olarak ulaşmaktadır—aktif nihilizm olarak.

Bunun karşısında: Artık saldırmayan bitkin nihilizm, ki bunun en ünlü biçimi Budizmdir, pasif bir nihilizm, zayıflığın işareti. Tinin gücü aşınmış, tükenmiştir. Bu nedenle önceki hedefler ve değerler orantısız hale gelmiştir ve artık onlara inanılmamaktadır. Böylece değerlerin ve hedeflerin sentezi (her güçlü kültür bunlara dayanmaktadır) çözülür ve bireysel değerler birbirleriyle savaşa girer: Parçalanma—ve çeşitli sahte kılıklarda, dini veya manevi ya da siyasi veya estetik vs. canlandıran, düzelden, sakinleştiren, uyuşturan ön plana çıkan her ne varsa.

24

(Kasım 1887-Mart 1888)

Nihilizm ne “boşuna!” olanın üzerine düşünür ne de sadece her şeyin yok olmayı hak ettiğine dair inançtır: İnsan yok etmeye yardımcı olur.— Buna isterseniz mantıksız diyebilirsiniz ama nihilist, insanın mantıklı olması gerektiğine inanmamaktadır.— Bu, güçlü tinlerin ve istençlerin koşuludur ve bunlar “hükümün” Hayır deyişiyle durdurulmasının mümkün olmadığını düşünürler: Doğaları gereği eylemin Hayır deyişine ihtiyaç duymaktadırlar. Hükümle hiçe indirme, elle hiçe indirme karşısında ikinci dereceye düşmüştür.

25

(Bahar-Güz 1887)

Nihilistin başlama noktasına dair.— Kişinin gerçekten ne bildiğine dair cesaretini topladığı günler çok geride kaldı.¹⁴ Şimdiye kadar titizlikle ilerleyen bir nihilist olduğumu kendime ancak yakm za-

¹⁴ Bu not, *Putların Alacakaranlığı*'nın ikinci aforizmasında kullanılmıştır: “Aramızdaki en cesaretli bile gerçekten bildiklerine dair çok nadiren cesaret gösterirler.”

manda itiraf ettim. Bir nihilist olarak ilerlemekte olduğum enerji ve radikalizm, beni bu temel gerçek hakkında aldattı. İnsan bir hedefe doğru ilerlediğinde “hedefsizliğin” inancımızın ana ilkesi olması mümkün görünmektedir.

26

(Bahar-Güz 1887)

Aktif enerjinin pesimistliği: Berbat bir mücadele, hatta bir zaferden sonra gelen “ne için?” sorusu. Bazı şeylerin kendimizi iyi hissedip hissetmediğimize dair sorudan yüz kat daha önemli olabileceği: Tüm güçlü mizaçların temel içgüdü—ve sonuç olarak başkalarının da kendilerini iyi hissedip hissetmedikleri. Neticede insan kurbanı vermekten çekinmediğimiz, her türlü tehlikeyi göze aldığımız, kötü ve berbat olan her şeyi kendi üzerimize aldığımız bir hedefe sahip oluşumuz: *büyük tutku*.

27

(Bahar-Güz 1887)

Nihilizmin nedenleri:

- 1) Daha yüce türler eksik, yani bitmek tükenmek bilmeyen verimliliği ve gücüyle insandaki inancı ayakta tutanlar (Napoleon’a borçlu olduklarımızı bir hatırlayalım: bu yüzyılın neredeyse en yüce umutlarının tamamını).
- 2) Daha aşağı türler (“sürü”, “kitle”, “toplum”) alçakgönüllülüğü unutmış olup, ihtiyaçlarını kozmik ve metafizik değerlere üfle-mektedirler. Böylece varoluşun tamamı bayağılaşmaktadır: Özellikle de kitle baskın çıktığında istisnaları bastırır, böylece onlar da kendilerine inançlarını kaybederler ve nihilist olurlar.

Daha yüce türleri düşünme girişimlerinin hepsi başarısız olmuştur (romantizm; sanatçı, filozof; Carlyle’nin onlara en yüce ahlak değerlerini atfetme girişimlerine karşın).

Sonuç olarak daha yüce türlere karşı bir direnç oluşmuştur.

Daha yüce türlerin hepsinin gerilemesi ve güvensizliği. Dahiye ("halk şiri" vs.) karşı mücadele. Ruhun büyüklüğü için bir ölçü olarak aşağıda olan ve çilekeşler için merhamet.

Eylemin sadece yerini değiştiren değil onu yorumlayan filozof eksik.

28

(Bahar-Güz 1887)

Ana önerme. *Tamamlanmış nihilizm* nasıl şimdiye kadar eğlendirilen ideallerin gerekli sonucudur.¹⁵

Tamamlanmamış nihilizm; biçimleri: Tam ortasında yaşıyoruz.

Değerlerimize tekrar değer kazandırmadan nihilizmden kurtulma çabaları: Aksini meydana getirir ve problemi daha duyarlı hale getirir.

29

(1883-1888)

Kendi kendini uyuşturmanın yolları.—¹⁶ Derinlerde: nereye gideceğini bilememek. *Boşluk*. Sarhoşlukla aşmaya çalışmak: Müzik olarak sarhoşluk; en asil şeylerin yok oluşundan trajik bir biçimde keyif alma acımasızlığıyla sarhoşluk; tek insanlar veya yaşlar (nefret olarak vs.) için körü körüne isteklilik olarak sarhoşluk.— Bilimin bir aracı olarak körü körüne çalışma girişimi: Gözlerimizi küçük keyiflere açmak, örneğin bilgi arayışında (kendine karşı alçakgönüllülük); kendisi hakkında genelleştirme karşısında boyun eğme, acıma duygusu; mistisizm, sonsuz boşluğun şehvetli zevki; "kendi hayrı için" sanat ("le fait") ve kendinden iğrenmenin uyuşturucu aşamaları olarak "salt bilgi"; sürekli işin veya bazı aptal küçük fanatizminlerin bir türü; tüm yöntemlerin bir karışımı; hastalığın genel ölçüsüzlüğe ait oluşu (sefahat keyfi öldürür).

1) Sonuç olarak istencin zayıflığı.

2) Aşırı kibir ve önemsiz zayıflıkların utancı tezat oluşturur.

15 Bkz. 1911, s. 498. Bu paragraf tüm basımlardan çıkartılmıştır.

16 Bu başlık Peter Gast tarafından eklenmiştir.

30

(Kasım 1887-Mart 1888; rev. 1888)

İki bin yıl boyunca Hristiyan olmanın bedelini ödeme zamanı geldi: Yaşamamızı sağlayan yerçekiminin merkezini kaybediyoruz. Bir süreliğine kayıbz. Birden insana aşırı değer biçilmesinin insanda yarattığı tüm enerjiyle karşıt değer biçmelere dalıyoruz.

Artık her şey baştan aşağı yanlıştır, sırf “kelimedir”, kaotik, güçsüz veya ölçsüz:

- a) Kimi bu tür dünyevi çözümlere teşebbüs eder ama aynı anlayışla—yani gerçeğin, sevginin ve adaletin muhtemel zaferine dair anlayışla (Sosyalizm: “kişinin eşitliği”);
- b) Kimisi aynı zamanda ahlak idealini de muhafaza etmeye çalışır (bençil olmayan, kendini inkâr edenin üstünlüğü, istencin reddedilişiyle);
- c) Kimisi “ötesini” muhafaza etmeye çalışır—sadece bir tür mantık karşıtı “x” işareti bile olsa—ama bunun hemen öyle bir biçimde yorumlar ki içinden bir tür eski moda metafizik rahatlık türetilabilir;
- d) Kimisi olaylarda eski moda kutsal bir hükümet bulmaya çalışır—ödüllendiren, cezalandıran, eğiten ve iyileştiren nesneler dizisi;
- e) Kimileri hâlâ iyi ve kötüye inanır ve iyinin zaferini ve kötünün yok edilmesini bir görev olarak tecrübe eder (bu İngilizlere özgüdür; tipik bir durum: düz kafalı John Stuart Mill);
- f) “Doğal” olan şeyleri, arzuyu, egoyu küçümseme: En yüce tinselliği ve sanatı şahsılıktan uzaklaşmanın ve ilgisini kaybetmenin bir sonucu olarak anlamaya çalışmak;
- g) Kilisenin hâlâ onları kutsamak ve onlara daha büyük bir anlam vermek için önemli tüm tecrübeler ve bireysel yaşamın ana noktalarına girmesine izin verilmektedir. Hâlâ “Hristiyan devlet”, “Hristiyan evliliği” var.—17

17 1911, s. 498 uyarınca bu taslak birinci paragrafın sonu için aşağıda belirtildiği gibi bir alternatif sunmaktadır:

“Hristiyan olmaya alışık oldukları aynı enerji miktarıyla-Hristiyanların absürd abartısının.”

Bu cümle burada kesilir, ama bunu birkaç başka cümle izler:

“(1) ‘ölümsüz ruh’; ‘kişinin’ ebedi değeri- (2) çözüm, yargı, ‘öteki taraftaki’ değerlendirme- (3) üstün değerler olarak ahlaki değerler, başlıca menfaatimiz olarak ruhun kuruluşu- (4) ‘dünya’ olarak damgalanan ‘günah’, ‘dünyevi’, ‘et’, ‘iştah’.”

31

(1884)

Bizimkinden daha düşünceli ve düşünceye adanmış çağlar vardı: örneğin Buda'nın görüldüğü çağlar gibi, tarikatlar arasında yüz-yıllarca süren mücadelelerden sonra insanların, Avrupa halklarının zaman zaman dini dogmaların ince ayrıntılarına girmesi gibi, kendilerini felsefi doktrinlerin dar ve derin koyaklarında kaybettikleri çağlar. İnsan kesinlikle “edebiyatın” ve basının bu zamanın “ruhu” hakkında iyi düşünmemizi sağlamak için bizi baştan çıkartmasına izin vermemelidir: Milyonlarca ruhbanın var oluşu ve tüm İngiliz buluşlarını karakterize eden tüyler ürpertici o iğrençliğin bedensel eğitimine kendini adayan bir Hristiyanlık çok daha öğreticidir.

Avrupa pesimizmi henüz erken safhalarda—kendisine karşı tanıklık yapar: Bir zamanlar Hindistan'da bulunan ve hiçliği yansıtan ifadenin o olağanüstü, görmek için can atılan kabalığı henüz eksiktir; henüz fazla yapmacık ve biraz az “organik”tir—daha çok bilgilerin ve şairlerin bir pesimizmidir: Yani demek istiyorum ki üzerinde çok fazla düşünülmüş ve kurulmuş, büyük bir bölümü “neden” değildir, “yaratılmış”tır.

32

(Yaz-Güz 1888)

Bugüne kadar pesimizmin eleştirisi.— Ne *anlama* geliyor? sorusunun son azaltılışı olarak eudaemonistik düşüncelere direnç. Artan üzüntünün azaltılması.—

Bizim pesimizmimiz: Dünya, sahip olduğunu düşündüğümüz değere sahip değilmiş. İnancımız, bilgiye karşı duyduğumuz isteği o kadar artırmış ki bugün bunu söylemek zorundayız. Birinci sonuç: Daha az değer görünüyor; edinilen ilk tecrübe budur. Sadece bu açıdan pesimistiz; yani bu tekrar değerlendirmeyi herhangi bir kuşkuyla yer bırakmaksızın kendimize itiraf ediyoruz ve kendimize eski yöntemle hikâyeler—yalanlar—anlatmayı bırakışımızla.

Bizi *yeni değerler* aramaya sevk eden acıma duygusunu işte böyle buluruz. Sonuç: Dünya, inanmak istediğimizden çok daha değerli olabilir; sadece ideallerimizin saflığının ötesine bakmalıyız ve ona en yüce açıklamaları getirdiğimizi düşünürken, kendi insanca varoluşumuza kısmen bile adil olmayan bir değer biçmiş oluyoruz.

Yüceltilen nedir? Toplumdaki değer içgüdüleri (sürekli varoluşunu mümkün kılan şeyler).

Karalanan nedir? Daha yüce insanı daha düşük insandan ayıran şeyler, uçurumları yaratan arzular.

33

(Bahar-Güz 1887)

Pesimizmin gelişinin nedenleri:

- 1) En fazla geleceğe sahip en güçlü yaşam arzularının şimdiye kadar karalanması, dolayısıyla bir lanetin yaşam üzerinde baskı oluşturması;
- 2) Büyüyen cesaretin ve bütünlüğün ve insanı şu anda karakterize eden kaba güvensizliğin bu içgüdülerin yaşamdan ayırlamaz olduğunu kavramış olması ve insanın bu nedenle yaşama sırt dönmesi;
- 3) Sadece bu çelişkiler için hiçbir hissi olmayan en vasatların, daha yüce tür başarısız olurken gelişmesi ve dejenerasyonun bir sonucu olarak antipatiye davet çıkartması—vasatların diğer taraftan hedef ve anlam olarak ortaya çıktıklarında kızgınlık uyandırmaları (hiç kimsenin artık “ne için?” sorusuna cevap veremeyecek durumda olması);
- 4) Azalmaların, acıya karşı hassasiyetin, dur durak bilmezliğin, aceleciliğin ve itişip kakışmanın sürekli büyümesi—bu kargaşanın tamamını, sözde “medeniyet”i kabul etmenin gittikçe daha kolay hale gelmesi ve bu olağanüstü makineyle yüz yüze gelen bireyin cesaretini kaybetmesi ve boyun eğmesi.

34

(1885-1886)

Modern pesimizm, *modern* dünyanın yararsızlığının bir ifadesidir—varoluş dünyasının değil.

35

(Bahar-Güz 1887)

“Acının keyfe karşı üstünlüğü” veya karşıtı (*hedonizm*): Bu iki doktrin daha şimdiden nihilizmin yol işaretleridir.

Her iki durumda da keyfin veya keyifsizliğin görünüşü hariç olmak üzere, hiçbir kesin anlam öngörülmemiştir.

Ancak bundan böyle bir istenci, bir amacı, bir anlamı gerçek olarak kabul etmeye cesaret edemeyen bir insanın konuşma şeklidir bu: daha sağlıklı her tür insan için yaşamın değeri kesinlikle bu değersiz şeylerin standardı ile ölçülmemektedir. Ve acı baskın çıksa da karşısında güçlü bir istenç, yaşama bir Evet, bu üstünlüğe duyulan bir ihtiyaç olacaktır.

“Yaşam, harcanan emeğe değmez”; “boyun eğme”; “Bu göz yaşları neden?”—Düşünmenin güçsüz ve duygusal bir yoludur. “*Un mons- tre gai vaut mieux qu’un sentimental ennuyeux*”¹⁸

36

(Kasım 1887-Mart 1888)

Felsefeci nihilist, olan her şeyin anlamsız ve boşuna olduğuna inanmaktadır ve anlamsız ile boşuna herhangi bir şey olmamasının iyi olacağına inanmaktadır. İyi ama bu nereden geliyor: Olmamasının iyi olması? İnsan *bu* anlamı, *bu* standardı nereden alıyor?— Temelde nihilist böyle bir tatsızlığa dair düşüncenin, yararsız varoluşun felsefesi *doğumsuz*, tatsız, umutsuz yapacağını düşünür. Böyle bir anlayış felsefeci olarak daha ince hassasiyetimize karşıdır. Saçma bir değerlendirmeye yol açar: Varolma hakkına sahip olduğunda, varoluşun karakteri *felsefeciye keyif verecektir*.—

18 “Neşeli bir canavar, duygusal bir can sıkıcıdan daha değerlidir.” Krş. 91 no’lu kısım.

Keyfin ve keyifsizliğin olayların akışı içerisinde sadece birer araç olabileceğini görmek kolaydır: Asıl soru “anlamı”, “amacı” görüp göremediğimiz, anlamsızlığın mı, yoksa karşı görüşünün mü bizim için çözülemez olduğudur.

37

(Bahar-Güz 1887)

Pesimizmin nihilizme dönüşmesi.— Değerlerin doğallıktan çıkması. Değerlerin skolastikleşmesi. Baskın ve yol gösterici eylemlerin yerine çözülmüş ve idealist değerler eyleme karşı gelir ve onu kınar.

Zıtlıklar, doğal derecelerin ve mertebelerin yerine geçmektedir. Mertebe düzenine karşı kin. Daha kolay kavranabildiğinden zıtlıklar halk tabakası çağına uygundur.

Suni olarak kurulmuş “gerçek, değerli” dünyaya karşı inkâr edilen bir dünya.— Sonuçta: Kimileri bu “gerçek dünya”nın hangi malzemelerden yapıldığını keşfeder: Bu durumda kişinin tek terk ettiği inkâr edilen dünyadır ve bu üstün hayal kırıklığını, inkâr edilmeyi neden hak ettiğine dair nedenlerine ekler.

Nihilizme işte bu noktada erişilir: Kişinin terk ettikleri sadece hükümden geçen değerlerdir—başka hiçbir şey değil.

Güç ve güçsüzlük probleminin kaynakları burada yatar:

Güçsüz olanlar yok olur;

Daha güçlü olanlar yok olmayanları yıkar;

En güçlüler ise hükmü geçen değerlerin üstesinden gelirler.

Sonuçta bu, trajik çağı oluşturur.

38

(1883-1888)

Yakın zamanda birçok zarar tesadüfi ve her açıdan uygunsuz bir kelimeyle verilmiştir: Her yerde “pesimizm” tartışılmakta ve pesimizmin mi yoksa optimizmin mi daha iyi olduğu sorusu görüşülmektedir, sanki bunun mutlaka bir cevabı olması gerekiyormuş gibi.

Çok daha açık olabilecek olmasına rağmen, insan pesimizmin bir problem değil, bir semptom olduğunu ve aslında “nihilizm” kelimesiyle değiştirilmesi gerektiğini ve varolmamanın varolmaktan daha mı iyi olduğu sorusunun başlı başına bir hastalık, bir gerileme işareti, bir kişisel tuhaflık olduğunu görmüyor.

Nihilizm hareketi sadece fizyolojik çöküşün ifadesidir.

39

(Kasım 1887-Mart 1888)

Anlaşılması gereken: Her türlü çöküşün ve hastalığın sürekli olarak değer yargıları oluşturmaya yardımcı olduğu; çöküşün kabul edilen değer yargılarında üstünlük kazandığı; dejenerasyon felaketinin sadece mevcut sonuçlarına karşı mücadele etmemiz gerektiği değil, *önceki* tüm çöküşlerin de hâlâ mevcut olduğu, yani devam etmekte olduğudur. İnsanlığın temel içgüdülerinden bu kadar sapması, değer yargılarının bu kadar yıkılması—eşi olmayan soru işareti, hayvan “insanın” filozoflar için ortaya attığı gerçek bilmece işte budur.

40

(Mart-Haziran 1888)

Çöküş anlayışı.— Atıkların, çöküşün ve yok etmenin ayıplanmaması gerekir: Bunlar yaşamın, yaşamın büyümesinin gereklilikleridir. Çöküş fenomeni yaşamın herhangi bir artışı ve ilerlemesi kadar gereklidir: İnsan bunları hiçbir durumda durduramaz. Diğer taraftan nedenler adil davranmamızı ister.

Tüm sosyalist sistematikçiler için ahlaksızlığın, hastalığın, faşizmin ve ıstırapın artık büyümeye devam etmediği durumlar—sosyal kombinasyonlar—olduğunu varsaymaları bir yüz karasıdır.—Ama bu, yaşamı ayıplamak anlamına gelir.—Bir toplum, genç kalma özgürlüğüne sahip değildir. Ve gücünün doruk noktasında bile çöp ve artık malzemeler oluşturmak zorundadır. Ne kadar daha enerjik ve atılgan olursa, hatalar ve deformasyonlar açığa

smndan da o denli zengin olacak, gerilemeye o kadar daha yakın olacaktır.—Yaş, kurumlar aracılığıyla durdurulmadı. Hastalık da öyle. Ahlaksızlık da.

41

(Ocak-Güz 1888)

Çöküşün doğasına ilişkin temel anlayış: *Varsayılan nedenleri sonuçlarıdır.* Bu anlayış, *ahlak problemlerinin perspektifini tamamen değiştirir.*

Ahlaksızlığa, lükse, suça, hatta hastalığa karşı verilen ahlak mücadelesinin tamamı safça ve gereksiz görünmektedir. Hiçbir “gelişme” yoktur (pişmanlığa karşı).

Çöküşün kendisi, *mücadele edilmesi gereken bir şey değildir.* Kesinlikle gereklidir ve her yaşa ve her insana aittir. Enerjik bir biçimde mücadele edilmesi gereken bir şey varsa, o da organizmanın sağlıklı parçalarının bulaşıcılığıdır.

Bu yapıldı mı? Aksi yapıldı. İşte *insanlık* adına teşebbüs edilen de budur.

—Bu temel biyolojik soruyla ilgili üstün değerler nasıl oldu da bu kadar uzak tutuldu? Felsefe, din, ahlaklılık, sanat vs.

(Çözümü: örneğin medeniyeti doğal düşmanı kabul eden Napoleon’dan başlayarak *militarizmdir*).¹⁹

42

(Mart-Haziran 1888)

Birinci prensip:

Dejenerasyonun varsayılan nedenleri sonuçlarıdır.

Ancak dejenerasyonun varsayılan çözüm yolları bazı etkilerine karşı kullanılabilecek ağırlıklandırıcılar: “İyileşenler” dejenere olmuşların sadece bir türüdür.

Çöküşün sonuçları: Ahlaksızlık—ahlaksızlığa müptela oluş; hastalık—hastalıklı oluş; suç—suçluluk; bekârlık—steril oluş; isteri—is-

19 41-44 no’lu kısımlar *Putların Alacakaranlığı*, “Doğaya Aykırı Olarak Ahlak” ve “Dört Büyük Yanılgı” ile karşılaştırın.

tencin zayıflığı; alkolizm; pesimizm; anarşizm; özgürlükçülük (tin özgürlüğü dahil). İftiracılar, baltalayanlar, şüpheciler, yok ediciler.

43

(Mart-Haziran 1888)

Çöküşün anlayışı hakkında.

- 1) Şüphecilik, tıpkı özgürlükçülüğün tinin bir sonucu olması gibi, çöküşün bir sonucudur.
- 2) Ahlakın yozlaşması çöküşün bir sonucudur (istencin zayıflığı, daha güçlü uyarıcılara duyulan ihtiyaç).
- 3) Psikolojik ve manevi iyileştirme çabaları çöküşün rotasını değiştirmez, durdurmaz ve fizyolojik açıdan *hiçtir*:

Bu küstah “reaksiyonların” büyük hiçliğin içine baktığımızda, bazı korkunç sonuçlara karşı bir çeşit uyuşturucular mevcuttur; iğrenç elementi yok etmezler; çoğunlukla çökmüş insanı iptal etmek ve zararının minimum seviyesinin farkında olmak için kahramanca girişimler mevcuttur.

Nihilizmin bir neden değil, sadece çöküşün mantıklı bir sonucudur.

“İyi” ve “kötü” insanlar sadece iki farkı türden çöküştür: Tüm temel fenomenlerde aynıdırlar.

Sosyal sorunlar, çöküşün bir sonucudur.

Hastalıklar, özellikle de sinirleri ve kafayı etkileyenler, güçlü doğaların savunucu gücünün eksik olduğunun bir işaretidir; Bu kesin olarak huysuzlukla gösterilmekte olup, keyif ve keyifsizlik böylece ön plana çıkar.

44²⁰

(Bahar-Yaz 1888)

Çöküşün en yaygın tipleri:

- 1) Çözüm yollarını seçtiğine inanan bir kişi, aslında tükenmişliği hızlandıran bir yolu seçmiştir; Hristiyanlık buna bir örnektir (ki bu, içgüdülerin sapmasının en büyük örneğidir); “ilerleme” bir başka örnektir.—

20 Aynı yerde: “Nihilizmin Tarihi Hakkında”.

- 2) Kişi, uyarıcılara karşı gücünü kaybetmiştir—ve tesadüflerin merhametine kalmıştır. Kişi, tecrübelerin işler ve büyütür— “şahsiliğten ayrılış”, istencin parçalanması. Örnek vermek gerekirse: Ahlaklılığın merhametten bolca bahseden özverili türüdür— ve şahsiyetin zayıflığıyla öylesine ayırt edilir ki o da şarkıya eşlik eder²¹ ve aşırı uyarılmış bir telli çalgı gibi sürekli titreşir—çok sinir edici bir şey.—
- 3) Kişi neden ve etkiyi karıştırmaktadır: Kişi çöküşü fizyolojik bir koşul olarak anlamaz ve sonuçlarını yanlışlıkla rahatsızlığının gerçek nedenleri olarak sayar. Örnek vermek gerekirse: Dini ahlaklılığın tamamı.—
- 4) Kişi, artık acı çekmeyeceği bir koşul için can atmaktadır: Yaşam, aslında hastalıkların temeli olarak tecrübe edilmektedir. Kişi, hiçbir duygunun olmadığı bilinçsizlik durumlarını (uyku, baygınlık) kıyaslanamaz bir biçimde bilinç durumlarından daha değerli sayar;²² bundan böyle bir yöntem çıkar—.

45

(Mart-Haziran 1888)

“Güçsüzlerin” hijyeni hakkında.— Güçsüzlükle yapılan her şey başarısız olur. Ahlak dersi: Hiçbir şey yapma. Ancak burada bir engel var, o da aktiviteyi durdurma, reaksiyon *göstermeme* gücünün zayıflığının etkisi altındaki bir hasta olan olmasıdır. Kişi, hiçbir zaman kendisinden hiçbir hareket göstermemesi beklendiğinde olduğu kadar hızlı ve körü körüne hareket etmez.—

Güçlü bir mizaç bekleyip, hareketi erteleyerek kendini gösterir;²³ Zayıflık gönülsüz bir karşı hareket ve “hareketin” anılığı ve kaçınılmazlığı olduğundan, belirli bir *adiaphoria*²⁴ ile karakterize edilir.—

21 “Sodass sie mitklingt”: Krş. Rilke'nin ünlü “Liebes-Lied” eseri (1907), Walter Kaufmann, *Twenty German Poets* eserinde çevirisiyle birlikte tekrar basılmıştır.

22 Krş. Wagner'in *Tristan und Isolde* ve Novalis'in *Hymnen an die Nacht* (yine *Twenty German Poets* eserinde bulunur).

23 Krş. *Putların Alacakaranlığı*, “Doğaya Aykırı Olarak Ahlak”.

24 Kayıtsızlık.

İstenç zayıftır—ve saçmalıkları önlemek için verilen buyruklar güçlü bir istence sahip olmak ve hiçbir şey yapmamaktır.— *Tam tersine gelince.*— Bir nevi kendi kendini yok etme; koruma içgüdüsü uzlaşmıştır.— Güçsüzler kendilerine zarar verirler.— Çöküşün türü budur.—

Aslında çöküşe giden uygulamalar hakkında olağanüstü çok derin düşünceler bulabiliriz. Hiçbir şey yapmamak, bir şey yapmaktan daha yararlı olduğundan, içgüdü doğru iz üzerindedir.—

Tarikatların, münzevi filozofların, Hint fakirlerinin tüm uygulamaları, belirli bir tür insanın kendini mümkün olduğunca hareket etmekten koruduğunda kendine en çok yarar getirdiğine dair doğru değer standardından esinlenmişlerdir.—

Kurtuluş yolları: Mutlak itaat, makine benzeri hareketler, ani kararlar ve hareketler gerektiren insanlardan ve nesnelere uzak durma.

46

(Mart-Haziran 1888)

İstencin zayıflığı: Bu yanlış anlaşılmaya neden olabilecek bir metafordur. Bir istenç olmadığından ne güçlü, ne de zayıf bir istenç olabilir.²⁵ İmpulsların çokluğu ve ayrılması ile aralarında herhangi bir sistematik düzenin var olmaması “zayıf istence” neden olur; tek bir baskın impuls altında toplanmaları ise “güçlü istence” neden olur: Birincisinde salınım ve yerçekimi eksikliğidir; ikincisinde ise yönün kesinliği ve anlaşılabilirliği.

47

(Mart-Haziran 1888)

Miras olarak bırakılan hastalık değil, *hastalıklılıktır*: Enfeksiyon vs. gibi tehlikelere dayanma gücünün eksikliği, kırılan direnç; *ahlak* açısından söylemek gerekirse düşmanın karşısında boyun eğme ve uysallık.

Kendime daha önceki felsefenin, ahlakın ve dinin üstün değerleri acaba zayıflamışların, *ruhen hasta* olanların ve *nevrastenik* kişilerin değerleriyle kıyaslanabilir mi diye sordum: Çünkü daha yumuşak bir biçimde aynı hastalıkları temsil ediyorlar.—

²⁵ Karşıtı, Kısım 84.

Tüm iğrenç durumların değeri, bize bir büyüteç altında normal olan—ancak normal olduğunda kolayca görülmeyen—bazı durumları göstermeleridir.—

Eskiçağ fizikçilerin ve bugün bile bazı uygulayıcıların iddia ettiği gibi, sağlık ve hastalık temelde birbirinden farklı değildir. Kişi bunları canlı organizma üzerinde mücadele eden bunları kendi arenalarına çeken farklı birer prensip veya bağımsız varlık olarak düşünmemelidir. Bu tamamen saçmalaktır ve bunun hakkında gevezelik etmek de işe yaramaz. Aslında bu iki tür mevcudiyet arasında sadece derece farkları vardır: Abartı, orantısızlık ve normal fenomenin uyumsuzluğu patolojik durumunu oluşturur (Claude Bernard).

Abartı, orantısızlık ve uyumsuzluk “kötü” olarak kabul edilebilirken, “iyi” abartı, orantısızlık ve uyumsuzluğa karşı koruyucu bir diyet olabilir.

Dominant duygu olarak kalıtsal zayıflık: Üstün değerlerin nedenidir.

N. B. Kişi zayıflığı ister. Neden? Genelde kişi zaten zayıf olduğundan.

—Görev olarak zayıflık: Arzuları, keyif ve keyifsizlik duygularını, güç istencini, gurur hissine indirgemek, çok ve daha çok istemek; ılımlılık olarak zayıflık; inanç olarak zayıflık; nefret ve doğal olan her şeyin gözünde utanç olarak, yaşamın inkârı olarak, hastalık ve alışlagelmış zayıflık olarak zayıflık—intikamdan, direnmekten, düşmanlıktan ve gazaptan feragat olarak zayıflık.

Tedavideki hata: İnsan, zayıflığa karşı *systeme'fartifant*²⁶ ile mücadele etmekten ziyade bir nevi savunma ve ahlaklılık, yani yorumla mücadele etmek ister.

—Birbirine katılan iki tamamen farklı durum: Örneğin reaksiyon göstermekten sakınmanın temeli olan *gücün sakinliği* (hiçbir şeyin hareket ettiremediği bir tür putlar)—ve narkoz noktasına kadar hareketsizlik, yani *tükenmişliğin sakinliği*. Kendini dünyevi işlerden soyutlamış çileci tüm felsefi prosedürler ikincisini amaçlar, ama aslında birincisini planlar—çünkü onların doğal nitelikleri, ulaştıkları durumu sanki kutsal bir duruma ulaşmış gibi ifade eder.

En tehlikeli yanlış anlama.— Bir anlayış bariz bir şekilde hiçbir karışıklık veya anlam belirsizliğine izin vermez: *Tükenmişlik*. Tükenmişlik, edinilebileceği gibi kalıtsal da olabilir—her halükârda olayların görüşünü, *olayların değerini* değiştirir.—

Temsil ettikleri ve hissettikleri doygunluğa dayanarak, olaylara istemeyerek verimlilik veren ve onları daha verimli görenlerin aksine tükenmişler, gördükleri her şeyi azaltırlar ve daha kötü yaparlar—değerini yoksullaştırırlar: Onlar zararlıdır.—

Bunun hakkında hiçbir hata mümkün görülmemektedir: Tarih, tükenmişlerin her zaman en verimlilerle—ve en verimlilerin en zararlılarla karıştırıldıklarına dair korkunç bir gerçeği taşımaktadır.

Yaşam açısından yoksul olanlar, güçsüzler, yaşamı yoksullaştırırlar; yaşam açısından zengin olanlar, güçlüler, yaşamı zenginleştirirler. Birinciler, yaşam parazitleridir; ikincilerse yaşama hediyeler sunarlar.— Nasıl olur da bu ikisi birbirlerine karıştırılır?

Tükenmişler, en yüce faaliyetlerin hareketleri ve enerjiyle ortaya çıktıklarında (dejenerasyon aşırı tinsel ve sinirsel bir boşalmaya neden olduğunda), yanlışlıkla zengin kabul edilmişlerdir. Korku uyandırıyorlardı.— *Aptalın* kültü, her zaman yaşam açısından zengin olanların, güçlülerin kültürüdür. Fanatikler, çılgınlar, din bağımlıları, tüm eksantrikler gücün en yüce türleri olarak tecrübe edilmişlerdir: İlah olarak.

Gücün *korku* uyandıran türü, üstün bir biçimde kutsal olarak kabul edilmiştir: Otoritenin kaynağı buradaydı; insanlar burada yorumluyordu, duyuyordu, bilgelik arıyordu.—Bu, neredeyse her yerde “Tanrısallaştırma” *istencinin* yani tinin, vücudun ve sinirlerin tipik bir dejenerasyonuna dair bir istencin gelişmesine neden oluyordu: Varoluşun daha yüce seviyesine giden bu yolu bulmak için yapılan deneme. Kendini hasta etmek, kendini deli etmek, düzen bozukluğunun ve iflasın semptomlarını kıskırtmak—bunlar insanın daha güçlü hale gelmesi, üstün insan, daha korkunç, daha bilgin insan ha-

line gelmesi anlamına geliyordu.²⁷ İnsan, bu şekilde güç açısından o kadar zengin hale geleceğini düşünürdü ki kendi verimliliğinden bir kısmını verebileceğine inanırdı. İnsan taptığında verebileceği birini arardı.

Sarhoşluk tecrübesi burada yanlış olduğunu kanıtlamıştır. Bu tecrübe güç duygusunu en yüksek seviyede artırır—bu nedenle, safça hüküm sürmek gerekirse, gücün kendisini artırır. İnsan, gücün en üst basamağına en sarhoşu, kendinden geçeni yerleştirmiştir. (—Sarhoşluğun iki kaynağı vardır: Yaşamın aşırı verimliliği ve beynin patolojik beslenme durumu).²⁸

49

(Ocak-Güz 1888)

Kalıtsal değil, *edinilmiş* tükenmişlik:

(1) Genelde beslenmeye önem vermemekten kaynaklanan yetersiz beslenme; örneğin bilginler arasında. **(2)** Erotik erken gelişme: Özellikle, Paris başta olmak üzere, *liselerinden* baştan savma ve kirlenmiş bir biçimde dünyaya salınan ve kendilerini bir daha aşağılık eğilimlerinden kurtaramayan ve kendilerine karşı alaycı ve hor gören bir biçimde davranan Fransız gençliğinin laneti—tüm incelikleriyle kürek köleleri (aklıma gelmişken, birçok durumda bu, tüm aşırı hassasiyet duyguları gibi, ırk ve aile çöküşünün bir semptomu; ayrıca çevrenin bulaşıcılığıdır—insanın kendi çevresinin etkisi altında kalması çöküş işaretidir). **(3)** Alkolizm—içgüdü değil, alışkanlık, aptalca taklit, baskın bir rejime korkakça veya yararsız asimilasyon:

Bir Yahudi, Almanlar arasında ne büyük bir lütuftur! Ne kadar donuk, saçları ne kadar sarı, gözleri ne kadar mavi; yüzünde, sözlerinde, duruşunda o *espriden* yoksunluk; Almanların iyi bir dinlenme için ihtiyaç duydukları o gerinme—aşırı çalışmaktan değil, alkol tarafından iğrenç uyarım ve aşırı uyarım.—

²⁷ Krş. *Tan Kızıllığı*.

²⁸ Krş. a.g.e, kısım 188.

50
(1888)

Tükenmişlik teorisi.— Ahlaksızlar, ruh hastaları (özellikle de sanatçılar—), suçlular, anarşistler—bunlar baskıcı sınıflar değil, tüm sınıfların önceki toplumlarının kötü insanlarıdır.—

Bu elementlerin tüm sınıflarımıza nüfuz ettiğini varsayarsak, modern toplumun bir “toplum”, bir “gövde” değil, hasta bir chanda-la (köleleştirilen, kötü muamele gören ve istismar edilen insan) yığını olduğunu anlıyoruz—*dışkıyı vücudundan çıkartacak güce sahip olmayan bir toplum.*

Yüzyılların ortak yaşamı sayesinde hastalıklılığın hangi oranda daha derinlere gittiği aşağıda gösterilmiştir:

modern erdem	}	hastalığın biçimleri olarak.
modern tinsellik		
bilimimiz		

51
(Mart-Haziran 1888)

Yozlaşma durumu.— Hristiyanlığın yozlaşmasını (tür olarak Pascal) ve sosyalist komünist yozlaşmayı (Hristiyanların bir sonucudur—fen bilimleri açısından sosyalistlerin en yüce topluma dair anlayışları mevki açısından en düşüğüdür) unutmadan yozlaşmanın tüm biçimlerinin nasıl birbirleriyle bağlantılı olduklarını anlamak içindir; ayrıca “ötedeki” yozlaşmayı da unutmamak gerekir: sanki mevcut dünyanın dışında başka bir varoluş dünyası varmış gibi.

Burada hiçbir şart geçerli değildir. İnsanlar burada her şeyin kökünü kurutmak, yok etmek, mücadele başlatmak zorundadırlar. Her yerde Hristiyan nihilistik değer standardının ortaya çıkartılması ve her maske altında buna karşı mücadele edilmesi gerekmektedir. Örneğin, bugünün sosyolojisinde, bugünün müziğinde, bugünün pesimizminde (bunların hepsi Hristiyan değer idealinin biçimleridir).

Ya biri doğrudur ya da diğeri: Doğru burada insan türünü yüceltmek anlamına gelir.

Varoluşun itiraz edilebilir biçimleri olarak ruhların çobanı rahip. Bugüne kadar verilen tüm eğitim çaresiz, çürük, yerçekimi merkez-siz ve değerlerin zıtlığıyla lekelenmiştir.

52

(Ocak-Güz 1888)

Doğa, dejenere olmuşlara hiçbir merhamet göstermiyorsa da ahlak-sız değildir: Aksine insanlığın arasında fizyolojik hastaların ve ahlak hastalarının büyümesi patolojik ve doğal olmayan ahlaklılığın bir sonucudur. İnsanların büyük birçoğunluğunun duyarlılığı patolojik ve anormaldir.

İyi ama insanlık neden manevi ve fizyolojik açıdan çökmüş-tür?— Bir organ değiştiğinde beden bozulur. Özgecilik hakkı, tıpkı yardım etme hakkı ve yazgı eşitliği hakkı gibi, fizyolojiden türetilmez: Bunlar dejenere olmuşların ve yoksulların bedelidir.

Steril, verimsiz ve yıkıcı elementlerin mevcut olduğu bir toplumda dayanışma yoktur—ki bu toplum bu arada kendilerinden bile daha dejenere olmuş torunlara sahip olacaktır.

53

(Mart-Haziran 1888)

Bilimin idealleri bile derinden, hatta tamamen bilinçsiz olarak çöküşten etkilenebilir: Sosyolojimizin tamamı bunun kanıtıdır. Buna yapılan itirazlar, sadece toplumun çöküş biçimini bildiği ve kaçınılmaz olarak kendi çöküş içgüdülerini sosyolojik yargı normları olarak kabul ettiğidir.

Bu normlarda bugünün Avrupa'sında gerileyen yaşam kendi sosyal ideallerini oluşturmaktadır: İnsan bunları kendi kendilerine yok olan eski ırkların ideallerinden ayırt edemez—

*Sürü içgüdü*sü—şu anda egemen olan bir güç— aristokrat toplumun içgüdüsünden tamamen farklı bir şeydir: ve *ünitelerin* değeri

toplaman önemini belirler.— Sosyolojimizin tamamı, sürü içgüdüsünden, yani sıfırların toplamının içgüdüsünden başka bir içgüdü tanımamaktadır—ki her sıfır “eşit haklara” sahiptir ve burada sıfır olmak hayati önem taşır.

Topluman farklı biçimlerine bugün uygulanan değerlendirme, barışa savaştan çok daha yüce bir değer tanıyan değerlendirmeyle tamamen aynıdır. Ama bu yargı antibiyolojik olup, yaşamın çöküşünün bir meyvesidir.— Yaşam, savaşın bir sonucu, toplum ise savaş aracıdır.— Bir biyolog olarak Herbert Spencer bir dekadandır; ayrıca ahlakçı olarak da öyle (özgeciliğin zaferini ihtiyaç duyulan bir eksiklik olarak kabul eder! !).²⁹

54

(Ocak-Güz 1888)

Hata ve karışıklıklarla dolu milenyumlardan sonra Evet ve Hayır kelimelerine götüren yolları tekrar keşfetmiş olmak benim için büyük bir şans.

Hayır kelimesini zayıflatan—tüketen her şeye öğretiyorum.

Evet kelimesini güçlendiren, güç depolayan, güç duygusunu savunan her şeye öğretiyorum.

Bugüne kadar insan ne birini ne de diğerini öğretmiştir: Erdem öğretilmiştir, kendini küçük düşürme, acıma, hatta yaşamın inkâr edilmesi öğretilmiştir. Tüm bunlar tükenmişlerin değerleridir.

Tükenmişliğin fizyolojisi hakkında uzun süreli derin düşünceler, beni kendime tükenmişlere ait yargıların değerler dünyasına hangi oranda nüfuz ettiğini sormaya zorladı.

Evinde birçok şeyde yabancı bir dünyada olan benim için bile oldukça şaşırtıcıydı: Tüm üstün değer yargılarının—insanlık üzerinde hüküm sürenlerin, en azından evcilleştirilmiş olan kısmının—tükenmişlerin yargılarından türetilebileceğini keşfettim.

En kutsal isimler altında yıkıcı eğilimler ortaya çıkarttım; kimisi Tanrıyı zayıflatan, zayıflığı bulaştıran biri olarak göstermiş-

²⁹ Krş. Putların Alacakaranlığı.

tir.— Ben, “iyi adamın” çöküşün kendisini bildirdiği bir biçim olduğunu keşfettim.

Schopenhauer’in hâlâ en üstün olduğunu, tek erdem ve tüm erdemlerin temeli olduğunu öğrettiği erdem—aynı şekilde ben, merhametin her türlü ahlaksızlıktan daha tehlikeli olduğunu fark ettim. Şimdiye kadar türler arasında *eşi olmayan* erdem olarak kabul edilen başlıca bir seçim konusu olarak geçmesi ve döküntülerden temizlenmesi.

İnsan, felakete saygı göstermelidir—güçsüzlere: Yok ol! diyen felakete.

Kimisi buna Tanrı demiştir—insanın ölüme direnmesine, insanlığı bozmasına ve çürük hale getirmesine.— İnsan, Tanrının adını boşuna kullanmamalıdır.—

İrk bozulmuştur—ahlaksızlığıyla değil, cahilliğiyle; Bozulmuştur, çünkü tükenmişliği tükenmişlik olarak kabul etmemiştir: Fizyolojik durumlar hakkında yanlışlar tüm hastalıkların kaynağıdır.—

Erdem, en büyük yanlış anlamamızdır.

Problem: Tükenmişler, nasıl oldu da değerler hakkında kanunları çıkartabildiler? Ya da farklı bir soru: En sonda olanlar nasıl oldu da gücü ellerine geçirebildiler? İnsan denilen hayvanın içgüdüleri nasıl başının üzerine oturabildi?— 30

30 Krş. daha sonra yazılan *Decca*’ın başlangıcı.

1911, s. 498 vd. uyarınca bu notun başlığı “Bir Önsöz”dür ve hızlı yazılmış bir taslağa benzmektedir—ve “kontekste uygun olmayan birkaç paragrafın çıkartılması gerekmiştir.” İkinci paragrafın orijinal versiyonu şöyledir: “Kötü alışkanlık, zayıflatan şeydir—tüketen şeydir.” Ve sonraki paragraf: “Tam tersine, güçlü yapan, depolayan her şeye iyi diyorum...” Ve sonraki pasaj orijinal editör tarafından çıkartılmıştır: “Her şeyden önce suçun, bekârlığın ve hastalığın, tükenmişliğin sonuçları olduğunu öğretmek zorundayım.” (Nietzsche’nin kendisi de bekârdı ve iyi olmaktan uzaktı.)

“Dalmak—hayatı inkâr etmenin—de bir nevi gün doğuşunu yüceltme, tanrısalştırma olarak tecrübe edildiği varsayılmıştır.

“Ben ‘ilerleme’ anlayışını daha kesin hale getirmek istiyorum ve bu amaçla modern fikirlerin yüzüne uçmak zorunda kalmaktan korkuyorum (ama onların yüzleri değil, sadece maskeleri olduğu için içim ferah).

“Hasta eklemler kesilmelidir: toplumun ilk ahlak kuralı.

“İçgüdülerin düzeltilmesi: cahillikten uzaklaşmaları—

“Toplumdan, kendisini ona zarar verenlere karşı korumasını talep edenleri hor görüyorum. Uzun vadede bu yeterli değildir. Toplum, hiçbir üyesinin bütünü tehlikeye atmadan hastalanamayacağı bir bedendir. Ortamı bozan [bu sözcük tam okunabilir değildir] hasta bir üyenin kesilmesi gerekir: Toplumun kesilmesi gereken türlerinin adlarını vere-

(10 Haziran 1887)

Aşırı konumların yerine orta derecedeki konumlar değil, karşı türden aşırı konumlar geçer. Böylece doğanın amaçsızlık ve anlamsızlık açısından mutlak ahlaksızlığına duyulan inanç, Tanrı inancı ve temel bir ahlak düzeni savunulamaz hale geldiğinde psikolojik açıdan gerekli bir etkidir. Bu noktada nihilizm ortaya çıkar ama varoluşa karşı duyulan keyifsizlik önceden daha büyük olduğundan değil, insan ıstırap çekme, ciddi bir biçimde varoluş konusunda herhangi bir “anlama” güvenmemeye başladığı için. Bir yorum çökmüştür ama asıl yorum olarak kabul edildiğinden, şimdi sanki varoluşun tamamında hiçbir anlam yokmuş, sanki her şey boşunaymış gibi görünmektedir.

* * *

Bu “boşuna” kelimesinin bugünün nihilizminin karakterini oluşturduğu daha gösterilecektir. Önceki değerlendirmelerimizin güvensizliği, şu soru haline gelene kadar büyümeye devam etmektedir: “Zaten tüm ‘değerler’ çözüme bir adım yaklaştırmadan komediyi ortaya çıkartan tuzaklar değil midir?” Sonsuz veya amaçsız “boş” süre, özellikle kişi enayi yerine konulduğunu ve enayi yerine konmamak için gerekli güce sahip olmadığını anladığında, insanı en fazla felce uğratan fikirdir.

* * *

Bu düşünceyi en korkunç haliyle düşünmeye devam edelim: Mevcut haliyle varoluş, anlamsız veya amaçsız, herhangi bir hiçliğin fi-nali olmadan kaçınılmaz olarak tekrarlansın: “*ebedi tekerrür*.”³²

Nihilizmin en aşırı biçimi budur: hiçlik (“anlamsızlık”), sonsuza kadar!

31 4 no’lu kısmın dipnotuna bakınız.

32 Bu fikrin detaylı bir tartışması için bkz. Kaufmann: *Nietzsche*, Bölüm 11. Krş. kısım 1053 ve devamı.

Budizmin Avrupa şekli: Bilgi ve gücün enerjisi bu inancı gerektirir. Olası tüm hipotezlerin en *bilimsel* olanıdır. Uç noktalardaki hedefleri inkâr ediyoruz: Varoluşun bir hedefi varsa buna ulaşılması gerekirdi.

* * *

Kişi, burada panteizme karşı bir antitezin oluşturulmaya çalışıldığını anlamıştır: çünkü “mükemmel, kutsal, sonsuz olan her şey” ayrıca “ebedi tekerrüre” inancı gerektirir. Soru: Ahlaklılık, tüm nesnelerin bu panteist onayını imkânsız hale getirir mi? Temelde üstesinden gelinebilen sadece manevi putlardır. “İyi ve kötünün ötesinde” bir putu hayal etmenin bir anlamı var mıdır? Bu anlamda bir panteizm mümkün olabilir mi? Hedef fikrini süreçten çıkartıp, bunun yerine sürecin kendisini savunabilir miyiz?— Bu sürecin her anında bir şeyler elde edilmiş olsaydı, durum böyle— ve her zaman aynı olurdu. Her anın mantıksal bir gerekliliği olduğundan Spinoza böyle savunucu bir konuma gelmiştir ve mantıklı olan temel içgüdü-süyle dünyanın bu şekilde oluşturulacağına dair bir nevi zafer duygusu hissetmiştir.

* * *

Ama onun durumu tektir. Her olayın temelinde karşılaşılan, her olayda kendini ifade eden her temel karakter özelliği, bunu kendi temel karakter özelliği olarak tecrübe eden her bireyin genel varoluşun her anını bir nevi zafer duygusuyla karşılaşmasına neden olurdu. Buradaki en önemli nokta, insanın bu temel karakter özelliğini kendi içinde iyi ve değerli—ve keyifle tecrübe etmiş olmasıdır.

* * *

Yaşamı, *insanlar* tarafından çiğnenen ve ezilen insanlar ve sınıflar arasında umutsuzluğa ve hiçliğe düşüşe karşı koruyan ahlaklılıktı: Çünkü varoluşa karşı en umutsuz üzüntüleri yaratan, doğaya değil insanlara karşı güçsüzlüğün tecrübe edilmesidir. Ahlaklılık, zorba despotları, şiddet kullananları, genel olarak “efendileri” sıradan in-

sanları korunması gerektiği düşmanlar olarak görmektedir. Bunun anlamı, sıradan insanların öncelikle cesaretlendirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Ahlaklılık, bu nedenle insanlara nefret etmeyi ve hüküm sürenlerin temel karakter özelliği olan şeyi derinden küçümsemeyi öğretmiştir: Hüküm sürenlerin güç istencini. Bu ahlaklılığı ortadan kaldırmak, inkâr etmek ve dağıtmak—bu, zıt bir duygu ve değerlendirmeye en iyi nefret edilen dürtüye bakmak anlamına gelirdi. Çilekeşler ve sefiller güç istencini küçümseme hakkına sahip oldukları inancını kaybettikleri takdirde, ümitsiz bir umutsuzluğa kapılırlar. Bu özellik, hayati bir önem taşımış olsaydı, durum böyle olurdu ve bu ahlaklılık istencinde bile “güç istencinin” gizlendiği ve bu nefret ve küçümsemenin bile hâlâ bir güç istenci olduğu gösterilebilirdi. Ezilmişler, kendilerine baskı uygulayanlarla aynı düzlükte olduklarını görürlerdi; hiçbir imtiyaz olmadan, daha yüksek merteye olmadan.

Daha ziyade karşıtı! Yaşamda—yaşamın kendisinin güç istenci olduğunu varsayarsak—gücün derecesi haricinde değeri olan hiçbir şey yoktur. Ahlaklılık, yoksulları, her birine sonsuz bir değer, metafiziksel bir değer tahsis ederek ve onları dünyevi mevki ve güç düzenine uymayan bir düzene sokarak, nihilizme karşı korumuştur: boyun eğmeyi, alçakgönüllülüğü vs. öğretmiştir. Bu ahlaklılığa duyulan inancın yok olacağını varsayarsak, yoksulların rahatı bozulacak—ve yok olacaklardır.

Bu yok oluş, kendi kendini yok etme şeklini alır—yok etmesi gerekenin içgüdüsel olarak seçilmesi. Yoksulların bu kendi kendini yok etme semptomları şöyledir: Kendini diri diri kesme, zehirleme, sarhoşluk, romantizm ve her şeyden önce güçlülere ölümcül düşmana çeviren eylemlere duyulan içgüdüsel ihtiyaç (sanki biri kendi celladını besliyormuş gibi); çok daha derinlerde yatan bir iç-

güdü olarak yok etme istenci, kendi kendini yok etme içgüdü, hiçlik istenci.

* * *

Yoksulların hiçbir rahatı kalmadığına; yok edilmek için yok ettiklerine; ahlaklılık olmadan artık “boyun eğmek” için herhangi bir nedenleri olmadığına—kendilerini karşı prensibin düzeyine yerleştirdiklerine ve aynı zamanda güçlülere cellatları haline gelmeleri için zorlayarak güç istediklerine dair semptomlar olarak nihilizm. Bu Budizmin son Avrupalı biçimidir—tüm varoluş “anlamını” kaybettikten sonra hiçbir şey *yapmamak*.

* * *

Büyüyen “sıkıntı” değildir, tam aksine. “Tanrı, ahlaklılık, boyun eğme” korkunç derecede düşük felaket basamaklarının çözüm yollarıydı: Aktif nihilizm oldukça iyi koşullar altında görünmektedir. Ahlaklılığın üstesinden gelindiğine dair duygular, tinsel kültürün adil bir kademesini gerektirmekte olup, bu da insanın oldukça varlıklı olmasını gerektirir. Felsefi görüşlerin uzun süren mücadeleleri sayesinde felsefenin tamamıyla ilgili en umutsuz şüpheciliği doğuran belirli bir tinsel yorgunluk, bu nihilistlerin hiç de düşük olmayan konumlarının bir diğer işaretidir. Buda’nın ortaya çıktığı durumu göz önüne getirin. Ebedi tekerrür doktrini bilimsel ön koşullara sahip olacaktır (tıpkı Buda’nın doktrini gibi; örneğin nedensellik anlayışı vs. gibi).

* * *

“Yoksul olmak” ne anlama gelir? Her şeyden önce artık siyasi değil, fizyolojik bir olgudur. Avrupa’nın en sağlıksız insan türü (tüm sınıflarda) bu nihilizmin toprağını oluşturmaktadır: Ebedi tekerrüre duyulan inancı, insanın artık hiçbir eylemden kaçınmamasına neden olan bir lanet olarak tecrübe edeceklerdir; pasif olarak söndürülmek değil yalnızca bir çırpınma olmasına rağmen, böylesine amaçsız ve anlamsız olan her şeyi söndürmek, her şeyin sonsuzluklar için var ol-

duğu anlayışına dayanan körü körüne bir öfke— nihilizmin bu anını ve yok etme keyfini bile söndürmek.— Arındırmak, birbirini yok etmek için ilgili elementleri bir araya getirmek, zıt düşünce tarzlarına sahip insanlara ortak bir görev vermek, böyle bir krizin değerlerinden biridir— ayrıca daha zayıf olanları ve aralarında daha az güvenli olanları aydınlatır ve böylece sağlık açısından güce dayalı bir mertebe düzeni geliştirir: Emir verenler emir verenler olarak kabul edilir ve itaat edenler itaat edenler olarak kabul edilir. Tabii ki mevcut her sosyal düzenin dışında.

* * *

Bu bağlamda en güçlüsü olduğunu kim kanıtlamak ister? En ılımlı olan; hiçbir aşırı inanç ürününe ihtiyaç duymayan; adil bir tesadüfler ve saçmalıklar anını sadece vermekle kalmayıp, sevenler; insanları küçük ve zayıf hale gelmeden kendi değerini makul bir ölçüde azaltarak düşünebilen: Talihsizliklerin çoğuna eşit olup, bu nedenle talihsizliklerden korkmayan, sağlık açısından en zengin olanlar— kendi güçlerinden emin olan ve insanlığın elde edilen gücünü bilinçli bir gururla temsil eden insanlar.

* * *

Böyle bir insan ebedi tekerrürü nasıl düşünebilir ki?

56

(Kasım 1887-Mart 1888)

Avrupa Nihilizminin Evreleri

Belirsizlik evresi ve eskiyi yeniye, bırakmadan muhafaza etmek isteyen belirsiz insanların tüm türlerinin evresi.

Belirsizlik evresi: Kişi, eskinin ve yeninin temelinde birbirine zıt şeyler olduğunu anlar; eski değerler gerileyen ve yeni değerler yükselen yaşamdan doğmuştur—ayrıca tüm eski ideallerin yaşamın düşmanları olduğunu da anlar (çöküşten doğmuşturlar ve çöküşün ajanlarıdır, ahlaklılığın göz kamaştırıcı Pazar günü kıya-

—fetleri içinde bile). Eskiye anlarız ve yeni bir şeyler için güçlü olmaktan uzağız.

Üç büyük heyecanın evreleri: Küçümseme, merhamet, yıkım.

Felaket evresi: İnsanları elemekten geçiren bir doktrinin gelişi—güçsüzleri ve güçlüleri karar vermeye zorlayan.

II. AVRUPA NİHİLİZM TARİHİ

57

(1884)

Dostlarım, gençken zor günler geçirdik: Gençliği sanki ciddi bir hastalıkmiş gibi çektik. Bu, içine atılmış³³ olduğumuz zamandan kaynaklanmaktaydı—yoğun bir içsel çöküş ve parçalanma zamanı; tüm zayıflıkları taşıyan bir zaman ve en iyi gücüyle bile gençliğin ruhuna karşı koyan bir zaman. Bu zamanı karakterize eden parçalanma ve bundan kaynaklanan belirsizliktir: Hiçbir şey ayaklarının veya kendi içindeki bir inancın üzerinde sağlam durmamaktadır; yarından sonraki gün şüpheli olduğundan, insan sadece yarını için yaşamaktadır.³⁴ Yolumuzun üzerindeki her şey kaygan ve tehlikelidir ve bizi hâlâ taşıyan buz incelmıştır; hepimiz eriten rüzgârın sıcak ve esrarengiz nefesini hissediyoruz;³⁵ şu anda yürüdüğümüz yerlerde yakında hiç kimse yürüyemeyecek hale gelecektir.

58

(1885-1888)

Bu, çöküşün ve gerileyen canlılığın çağı değilse en azından düşünmeksizin ve keyfi olarak yapılan bir deney çağıdır: —ve yüzümüze gözümüze bulaştırdığımız deneylerin aşırı bolluğun, çöküş gibi bir izlenim—belki de çöküşün kendisini—yaratması muhtemeldir.

33 Geworfen. Heidegger'in *Sein und Zeit* adlı eserinde önemli bir kategori haline gelmektedir (Kısım 29, 31, 38, 58, 68b).

34 Nietzsche'nin çağdaşları 1884 yılında böyle hissetmemişlerdir.

35 Kırş. *Böyle Buyurdu Zerdüşt* III, "Eski ve Yeni Levhalar Hakkında", Bölüm 3.

59

(1885-1886)

Modern Karartmanın³⁶ Tarihine doğru

Devletin göçebeleri (memurlar vs.): Evsiz

Ailenin çöküşü.

Tükenmişliğin semptomu olarak "iyi adam".

Güç istenci olarak adalet (üreme).

Şehvet ve nevroz.

Kara müzik: yoksa canlandıran müzik mi?

Anarşist.

İnsanları küçümseme, mide bulantısı.

En derin fark: Açlık mı, yoksa aşırı bolluk mu yaratıcıdır? Birincisi romantizmin ideallerini meydana getirir.³⁷

Kuzeyin doğal dışılığı.

Alkole duyulan ihtiyaç: İşçilerin "sıkıntısı".

Felsefi nihilizm.

60

(1885)

Fransız İhtilali'nden önce birçok kademesi bulunan orta ve düşük sınıfların (tin ve vücudun düşük türleri dahil) yavaş ortaya çıkışı ve yükselişi aşağıdakileri kapsar—ki bu ortaya çıkış ve yükseliş Fransız İhtilali olmasaydı da gerçekleşirdi ve bu durumda sürünün tüm çobanların ve sürü öncülerinin egemenliği olarak ortaya çıkardı —:

- 1) Tinin kararması (Asil kültürlerin karakteristiği olan acıya dayanıklılıkların ve mutluluğun havai görüntüsünün birleşimi geriler; kişi daha fazla acının görünmesine izin verir ve kişinin daha önce usandırdığını ve gizlendiğini duyar);

³⁶ *Verdüsterung.*

³⁷ *Kış, Şen Bilim.*

- 2) *Ahlak ikiyüzlülüğü* (insan ahlaklılığı değil, sürünün erdemleriyle başkalarından ayırt edilmek istemesinin bir yolu: Sürü iktidarının dışında kabul edilmeyen ve saygı görmeyen merhamet, saygı, ılımlılık);
- 3) *Gerçekten büyük bir miktar paylaşılan ıstırap* (merhamet) ve keyif (büyük ölçekli birliklerde bulunan keyif tüm sürü hayvanlarında da bulunur— “toplum ruhu”, “Anavatan”, bireyin önemli olmadığı her şey).

61

(Yaz-Güz 1883)

Tesadüfi sıkıntıları düzeltmek ve önlemek ve rahatsız edici olasılıklara karşı koruyucu savaş açmak için gerekli tutkuya sahip zamanımız, *sefillerin zamanıdır*. “Zenginlerimiz”— hepsinden daha sefildirler. Tüm zenginlerin gerçek amacı unutulmuştur.

62

(Bahar-Güz 1887)

Modern insanın eleştirisi (ahlaki yalancılığı):³⁸ —“İyi insan” kötü kurumlar (zorba hükümdarlar ve rahipler) tarafından bozulmuş ve ayartılmıştır;—neden olarak otorite;—hataların üstesinden gelmek için tarih;—ilerleme olarak gelecek;—Hristiyan devlet (“ev sahiplerinin Tanrısı”);—Hristiyan seks güdüsü (veya evlilik);—“adalet” krallığı (“insanlık” kültü);—“özgürlük”.

Modern insanın romantik pozu: —Asil insan (Byron, Victor Hugo, George Sand); asil kızgınlık;—tutkuyla kutsama (gerçek “doğamız” olarak);—ezilenler ve yoksulların tarafını tutmak; tarihçilerin ve roman yazarlarının sloganı;—görev aşkıyla yanıp tutuşanlar;—sanat ve bilgi olarak özgecilik;—egoizmin en yalancı biçimi, en duygusal egoizm olarak özgecilik (yararlılık prensibi).

Tüm bunlar 18. yüzyıla damgasını vuranlardır. 18. yüzyıldan miras kalmayanlar ise şunlardır: aldırıışsızlık, neşe, şıklık, tinin aydınlığı.

38 Parantez, 1911, s. 499’da vardır ama daha sonraki basımlardan çıkartılmıştır.

Tinin hızı değişmiştir; tinin inceliğine ve anlaşılabilirliğine karşı duyulan keyif rengin, uyumun, yığının, gerçeğin vs. keyfine yer açmıştır. Tin meselelerinde bedensel zevklere yer bırakmıştır. Kısacası, bu Rousseau'nun 18. yüzyıldır.

63

(Ocak-Güz 1888)

Bütüne baktığımızda bugünün insanlığında olağanüstü bir miktarda *insancılık* elde edilmiştir. Bunun genel olarak hissedilmemekte olması, kendi kendinin kanıtıdır: Küçük sıkıntı durumlarına karşı o kadar hassas hale geldik ki, elde edilenleri adil olmayan bir biçimde göz ardı ediyoruz.

Burada insan birçok çöküşün varlığı konusunda tolerans göstermek zorundadır ve böyle gözlerle bakıldığında dünyamız perişan ve sefil görünmektedir. Ama bu gibi gözler her zaman aynı şeyi görmüşlerdir:

- 1) Manevi duyguların bile belirli bir aşırı kızgınlığı;
- 2) Pesimizmin yargılara aktardığı bir miktar üzüntü ve karartma: Bu ikisi, ahlaklılığımızın kötü bir yolda olduğuna dair karşıt fikrin egemenliği için çalışmaktadırlar. Kredi, dünya çapında ticaret, nakliye araçları gerçeği— burada insana duyulan olağanüstü yumuşaklıkta bir güven dışı vurulmaktadır. Katkıda bulunan bir diğer faktör:
- 3) Bilimin manevi ve dini amaçlardan kurtulması: Her şeye rağmen genelde yanlış anlaşılan çok iyi bir işaret. Ben kendi adıma tarihi savunmaya çalışacağım.

64

(Bahar-Güz 1887)

İkinci Budizm. Hint kültürünü bitiren nihilistik felaket.— Erken işaretleri: Merhametin aşırı derecede artması. Tinsel zayıflık. Problemlerin keyif ve keyifsizlik konularına indirgenmesi. Savaşın karşı saldırıya neden olan görkemi. Tıpkı ulusal ayrımın bir karşı harekete,

en candan “kardeşliğe” neden olması gibi. Dinin dogmalar ve masallarla devam etmesinin imkansızlığı.

65

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bugün derinden saldırıya uğrayan içgüdü ve gelenek istencidir. Kaynaklarını bu içgüdüye borçlu olan tüm kurumlar modern ruhun tadını bozmaktadırlar.— Temelde bu gelenek hissini yok etmek amacıyla hiçbir şey düşünülmemiş ve yapılmamıştır. Kimisi geleneği bir felaket kabul eder; kimisi inceler, kabul eder (“miras” olarak), kimisi de onu *istemez*. İstencin uzun zaman aralıkları boyunca gerilmesi, insanın gelecek yüzyıllar üzerinde tasarrufta bulunmasına izin veren devletlerin ve değerlendirmelerin seçilmesi—en yüksek derecede antimodern olan aslında budur. Ve çağımıza karakterini verenin düzen bozucu prensipler olduğu göstermek ister.

66

(Bahar-Güz 1887)

“Basit ol!”— bizim gibi karmaşık ve bulunması zor dizgin denetleyicileri için basit bir saçmalıktan başka bir şey değildir.— Doğal ol! İyi ama, insan nasıl “doğal dışı” olabilir ki?

67

(1884)

Uzun nesiller için homojen ve uzun süren karakterler elde etmek için kullanılan önceki araçlar: eskiyi şerefliendiren ve araziden oluşan geri alınamaz varlıklar (ata olarak putlara ve kahramanlara duyulan inancın kaynağı).

Geri alınamaz varlıkların çöküşü artık karşıt eğilimlere aittir: gazeteler (günlük vaaz veren rahiplerin yerine), demiryolları, telgraf. Olağanüstü sayıda farklı ilgi alanlarının, bu amaçla çok güçlü ve sürekli değişken olması gereken tek bir ruhta toplanması.

68

(Mart-Haziran 1888)

Neden her şeyin *yapmacık* olduğu.— Modern insan: kesin içgüdüden yoksundur (bir tür insanın uzun süreli faaliyetlerinin homojen biçiminin sonucu); mükemmel olan herhangi bir şeye ulaşma kabiliyetsizliği bunun yalnızca bir sonucudur. Birey olarak insan hiçbir zaman kayıp eğitimini dengeleyemez.

Bir ahlaklılığı, bir kanunlar şifresini yaratan: Sadece otomatizmin yaşamda ve yaratıcılıkta mükemmelliği olası kılabilmesine dair derin içgüdü.

Şimdi ise karşıt noktaya vardık; gerçekten ona ulaşmak istedik: en aşırı bilince ve insanın kendisinin ve tarihin ötesini görme kabiliyetine. Bununla, varoluş, eylem ve istençte mükemmellikten mümkün olduğunca uzaktayız: Arzularımız, hatta bilgi istencimiz bile olağanüstü çöküşün bir işaretidir. Güçlü ırkların, güçlü doğaların istediklerinin tersi için çaba gösteriyoruz— anlamak bir sondur.—

Bugün terbiye edilmiş bu eğilim çerçevesinde bilimin hâlâ mümkün olması tüm temel içgüdülerin, yaşamın kendini savunma ve koruma içgüdülerinin artık çalışmadığının kanıtıdır. Artık toplamıyor, hatta bilgi arama şeklimizle bile atalarımızın sermayesini çarçur ediyoruz.—

69³⁹

(1885-1886)

Nihilistik Özellik

a) Fen bilimlerinde (“anlamsızlık”); nedensellik, mekanizmadır. “Yasallık” bir *entr’acte*, bir atıktır.

b) Siyasette de durum aynıdır: Kişinin, diğer kişinin haklarına, masumiyete inancı eksiktir; yalancılık hüküm sürer ve şimdiki ana hizmet eder.

39 1911, s. 499 uyarınca a-e Nietzsche’nin bir kitap planından editör tarafından alınmış olup, orada 5-9 maddelerinden oluşuyormuş. Planın tamamı 1911, s. 146 ve devamında verilmiştir ve burada çevirisinin tamamının yapılması uygun görülmektedir—öncelikle kendine özgü ilgileri açısından ama aynı zamanda standart basım editörünün bu “aforizmalardan” bazılarını nasıl elde ettiğini göstermek için: ./.

c) Ekonomide de durum aynıdır. Kölelik yürürlükten kaldırılınca, kurtarıcı bir sınıfın, savunucu bir sınıfın eksikliği ortaya çıkar— işte bu anarşizmin gelişidir. Ya “eğitim”?

d) Tarihte de durum aynıdır: Felaketçilik, Darwinizm; nedenleri okumak için gösterilen son çabalar ve içindeki kutsallık başarısız olur. Geçmiş karşısında duygusallık; insan bir biyografiye tahammül dememektedir!— (Burada da fenomenalizm mevcuttur: karakter maske olarak kullanılır, gerçek bulgular yoktur).

Güç İstenci

Tüm Değerleri Tekrar Değerlendirme Girişimi (Dört Kitap Halinde)

BİRİNCİ KİTAP: Tehlikelerin tehlikesi (nihilizmin bugüne kadarki değerlendirmelerimizin gerekli sonucu olarak sunulması). Olağanüstü güçler serbest bırakılmıştır; ama birbirleriyle çelişmektedirler; birbirlerini imha etmektedirler. Herkesin uzman olduğu demokratik bir toplulukta, Ne için? ve Kim için? soruları eksiktir. Tüm bireylerin (sadece fonksiyonları) bin misli körelmesinin bir anlam taşıdığı sınıf (Standl).

İKİNCİ KİTAP: Değerlerin eleştirisi (mantık vs.). Her yerde ideal ve bireysel koşulları arasındaki uyumsuzluk (örneğin sürekli olarak yalan söylemeye zorlanan Hristiyanlar arasında dürtüsellik).

ÜÇÜNCÜ KİTAP: Yasa koyucu problemi (yalnızlık tarihi dahil). Serbest bırakılan güçler, birbirlerini imha etmeden tekrar dizginlenmelidir; gücün gerçek artışına karşı gözlerimiz açık olmalıdır.

DÖRDÜNCÜ KİTAP: Çekiç. değerlendirmeleri karşıt olan insanlar nasıl olmalı? Modern ruhun bütün özelliklerine sahip olan, ama bunları sağlığa-görevlerinin araçlarına dönüştürecek kadar güçlü olan insanlar.

Sils Maria, Yaz 1886.

İlk Kitabın Planı

Görünmeye başlayan, saygı gösterdiğimiz dünyayla içinde yaşadığımız ve olduğumuz dünyanın zıtlığıdır. Böylece ne saygımızı, ne de kendimizi ortadan kaldırmabiliriz. Sonuncusu nihilizmi oluşturur.

1) Teorik ve pratik olarak nihilizmin arifesi. Hatalı türevi (pesimizm ve türleri: gerekli olmasa da nihilizmin prelüdlüğü).

2) Hristiyanlık, ahlaklılığından dolayı yok oluyor. “Tanrı gerçektir”; “Tanrı sevgidir”; “adil Tanrı”.— En büyük olay— “Tanrı öldü”— belirsiz bir şekilde algılanmaktadır.

3) Şu anda yaptırımsız olan ahlaklılık, artık kendini nasıl devam ettireceğini bilmemektedir. Birileri belki de ahlaki yorumdaki vazgeçer (Hristiyan değer yargılarının yankıları hâlâ insanların duygularını doldurmaktadır).

4) Halbuki değerlerin belirli bir mesafeye yerleştirilmiş olması, ahlaki yargılar üzerine gerçekleşmiştir; her şeyden önce de felsefe değerleri (“gerçek istenci”). (Popüler idealler— “bilge kişi”, “peygamber”, “aziz”— yıkılmıştır)

5) Fen bilimlerinde nihilist özellik...

(5)-(9) no’lu maddeler yukarıda (a)-(e) maddeleri olarak görülmektedir.

10. İnsanların büyük amaçlarının tüm Avrupa sistemi, kısmen anlamsız, hatta şimdi bile kısmen “ahlaksız” olduğu duygusuna kapılmıştır. Yeni bir Budizm ihtimali. En büyük tehlike.— “Doğruluk, sevgi ve adalet gerçek dünyayla nasıl bağıntılıdır?” Hiç!— Ahlakı ./.

e) Sanatta da durum aynıdır. Romantizm ve karşı akımları (romantik ideallere ve yalanlarına karşı nefret). Karşı akımlarda ahlak daha büyük bir dürüstlük hissi olarak kabul edilir, ama pesimisttir. "Sanatçılar" safıdır (içeriklere karşı aldrışsız). (Babanın günah çıkartmaya yetkili olduğu psikolojisi ve bağnazlık psikolojisi, psikolojik romantizmin iki biçimidir: Ancak insana karşı tamamen sanatsal bir tutumun benimsenmesinden oluşan karşıt önermelerde bile karşıt değerlendirmeye henüz cüret edilememiştir!)

70

(1885-1886)

Çevrenin ve harici nedenlerin etkisine dair doktrine karşı söylenebilecekler: İçindeki güç kesinlikle üstündür; harici etki gibi görünen

İkinci Kitap İçin

..I. değerlendirmelerin kökeni ve eleştirisi. Bu ikisi, çoğunlukla iddia edildiği gibi, birbirine uymamaktadır (bu inancın kendisi, "kökeni ahlaksız olduğu için, bir şey şöyle söyle olmuştur" etkisine sahip bir ahlaki yargının sonucudur). Ahlaki değerlendirmelerin değerini saptamak için bir standart: sözcüklerin eleştirisi, "gelişim, mükemmelleştirme, geliştirme."

Göz ardı edilen temel gerçek: "daha fazla ahlaklı olmak" ve insan türünün geliştirilmesi ve kuvvetlendirilmesi arasındaki çelişki.

Homo Natura. "Güç istenci."

Üçüncü Kitap İçin

Güç İstenci.

Bu tekrar değerlendirmeye kendi içlerinde eşlik etmek zorunda kalan insanların yapısı nasıl olmalıdır.

Güç düzeni olarak rütbe düzeni: Bir rütbenin koşullarını devam ettirmesinin gereklilikleri olarak savaş ve tehlike. Muhteşem model: doğadaki insan-en güçsüz, en zeki varlıklar kendilerini efendi yapıp, daha aptal olan unsurları boyundurukları altına alırlar.

Dördüncü Kitap İçin

En büyük mücadele: ki bunun için yeni bir silah gerekir. Çekiç: korkunç bir kararı akla getirmek, Avrupa'yı kendi çöküşüne [Untergang] "istençli" olup olmadığına dair nihai seçimle yüz yüze getirmek. Sıradanlığa [Vermittelmässigung] düşmeyi önlemek. Yerine çöküşü tercih etmek [Lieber noch Untergang!]

1888 yılında yazılan ve 1889 yılında yayımlanan Putların Alacakaranlığı eserinin önsözünde çekicinin görüntüsü yüceleştirilmiştir: "Bir seferliğine burada soruları bir çekiçle ileri sürmek ve belki de cevap olarak, şişmiş bağırsaklardan gelen o günlü boş sesi duymak- kulaklarının arkasında bile kulakları olan biri, eski bir psikolog olan benim için nasıl bir hazdır bu..."

"Tanrı ölüdür" özdeyişi için bkz. Şen Bilim ve Böyle Buyurdu Zerdüş.

birçok şey sadece içeride olanların uyarlamasıdır. Birbirinin tamamen aynı olan çevreleri zıt yollarla yorumlanabilir ve açıklanabilir: Hiçbir gerçek bulgu yoktur.— Bir dahi, kaynağının bu gibi koşullarının şartlarıyla açıklanamaz.⁴⁰

71

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Beslenme ve sindirim mecazının perspektifinde “modernleşme”.— Hassasiyet önemli ölçüde daha alıngan olmuştur (—ahlak giysileri giydirilmiştir: *Merhametin* artışı—); birbirinden tamamen farklı izlenimlerin bolluğu her zamankinden daha büyüktür: gıdada, edebiyatta, gazetelerde, biçimlerde, tatlarda, hatta manzaralarda bile kozmopolitlik mevcuttur. Bu *prestissimo* istilasının hızı; izlenimlerin birbirlerini silmesi; kişinin herhangi bir şeyi almaya, herhangi bir şeyi derinden algılamaya, herhangi bir şeyi “sindirmeye” direnmesi; bunun sonuçlarını sindirmek için gücün zayıflatılması. Bu izlenim akımına bir nevi adaptasyon gerçekleşir: İnsanlar içten gelen hareketleri unuturlar ve yalnızca dışarıdan gelen uyarıcılara tepki gösterirler. Güçlerini kısmen nesneleri özümsemek, kısmen savunma ve kısmen itiraz etmek için kullanırlar. *İçten gelen dürtülerin derinden zayıflatılması*: Tarihçi, eleştirmen, analizci, yorumcu, gözetimci, tahsildar, okuyucu—bunların hepsi *reaksiyon gösteren yeteneklerdir*—hepsi bilimdir!

İnsan doğasının suni olarak bir “aynaya” dönüştürülmesi; meraklı ama yalnızca dokusal merak; prensiplerde bir soğukluk, bir denge, içtenliğin, hareketin, “fırtınanın” ve dalga oyununun karşılaştığı ince yüzeyin hemen altında sabit düşük bir ısı.

Harici hareketliliğe itiraz ve belirli derinlikte bir ağırlık ve yorgunluk.

40 Krş. Kısım 109.

72

(Ocak-Güz 1888)

Modern dünyamız nereye aittir—tükenmişliğe mi yoksa yükselişe mi?— Çoktürlülüğü ve dur durak bilmezliği bilincin en üst seviyesine erişimle koşullanmıştır.

73

(Bahar-Güz 1887)

Aşırı çalışma, tuhafılık ve sempati—bunlar *modern ahlaksızlıklarımızdır*.

74

(Bahar-Güz 1887)

“Modernleşmenin” karakterizasyonu hakkında.— Aracı biçimlerin aşırı derecede geliştirilmesi; türlerin gelişmesinin engellenmesi; geleneklerin ortadan kaldırılması, okullar; güç istenci, sonun ve anlamların zayıflatılmasından sonra içgüdülerin hâkimiyeti (felsefi olarak işlenecek olursa: bilinçsiz olanın *değeri daha büyüktür*).

75

(1885)

Yetenekli bir usta veya bilgin, sanatıyla gurur duyuyor ve yaşamda doygunluk ve tatmine bakıyorsa ince bir figürü keser. Ancak, bize ıstırap içinde bir yüzle çok daha iyi şeylere layık olduğunu anlatan bir ayakkabıcı veya öğretmenden daha sefil görünen bir şey yoktur. İyi olanın dışında daha iyi olan bir şey yoktur—ve iyi olan bazı yeteneklere sahiptir ve bunları yaratmak için kullanır, tıpkı İtalyan Rönesans stilinde *Tüchtigkeit* veya *virtù* gibi.

Bugün, devletin anlamsız bir biçimde şişkin bir mideye sahip olduğu bu zamanlarda, tüm alan ve bölümlerde gerçek işçilere ek olarak “temsilciler” de vardır; örneğin bilginlerin yanında yazar çizerler, her şeyden yoksun sınıfın yanında gevezeler, bu yoksunluğu

“temsil eden”, ‘hiçbir zaman iyi değilim’ diyenler, özellikle de bir parlamento önünde güçlü akciğerlerle sıkıntıyı “temsil ederken” sıhhati gayet yerinde olan profesyonel siyasetçiler. Büyük sayıda araçlar sayesinde modern yaşamımız aşırı pahalıdır; diğer taraftan çok eski çağlardaki şehirlerde ve bunu taklit eden birçok İspanyol ve İtalyan şehirlerinde kişi kendisi ortaya çıkardı ve bu modern temsilcileri ve araçları yuhalardı—ya da bir tekme atardı!

76

(Bahar-Güz 1888)

Tinsel konularda da tüccarlar ve araçların egemenliği söz konusudur. Yazar çizer, “temsilci”, tarihçi (geçmiş ve geleceği eritip birleştiren), egzotik ve kozmopolit, bilim ve felsefe arasındaki araçlar olan yarı teologlar.

77

(1883-1888)

Bugüne kadar başka hiçbir şey tinin parazitleri kadar midemi bulandırmamıştır. Sağlıksız Avrupamızda onları her yerde bulabilirsin—ve onlar dünyanın en iyi vicdanına sahiptirler. Belki biraz budala, biraz hava pesimisti, ama temelde obur, kirli, kirleten, sürünerek gelen, yerleşen, hırsızlık yapan ve şerefsiz—ve tüm küçük günahkârlar ve mikroplar kadar masum. Başka insanların tine sahip oldukları ve bunu boş yere harcadıkları gerçeğine dayanarak yaşarlar. Zengin tinler için kendini dikkatsizce, en ufak bir dikkat göstermeden, günden güne boş yere harcamanın temel esaslardan olduğunu bilirler.— Çünkü tin kötü bir ev sahibidir ve herkesin üzerinde nasıl yaşadığını ve nasıl beslendiğini önemsemez.

78

(1885-1886)

Yapmacıklık

Modern insanın renkliliği ve çekiciliği. Aslında gizlenme ve doymuşluktur.

Yazar çizer.

Siyasetçi ("nasyonalist dolandırıcılıkta").

Sanatta yapmacıklık:

Önceden alınan eğitim ve okulda dürüstlük eksikliği (Fromentin);⁴¹ romantikler (felsefe ve bilim eksikliği; edebiyatta aşırı bolluk);

Roman yazarları (Walter Scott ve aynı zamanda en sinir müzikle birlikte Nibelungen canavarları);

Lirik şairler.

"Bilimsel" olmak.

Virtüözler (Yahudiler).

Popüler ideallerin üstesinden gelmişlerdir, ama henüz insanların gözünde değil: Aziz, bilge, peygamber.

79

(Bahar-Güz 1887)

Modern tinin disiplin eksikliği, ahlak modalarının tüm çeşitlerine bürünmüştür.— En dikkat çekici sözleri şunlardır: Tolerans ("Evet ve Hayır deme yeteneksizliği" için); *la largeur de sympathie*⁴² (=üçte bir aldırışsızlık, üçte bir tuhafılık ve üçte bir patolojik alınganlık); "objektiflik" (şahsiyet eksikliği, istenç eksikliği, "sevme" beceriksizliği); kurallara karşı "özgürlük" (Romantizm); sahtekârlık ve yalanlara karşı "dürüstlük" (Natüralizm); "bilimsel" olmak ("*document humain*": Diğer bir deyişle kolportaj hikâyesi ve kompozisyon yerine ilave yapma); "tutku", ki düzensizlik ve ölçüsüzlük anlamına gelir; "derinlik" ki karışıklık ve sembollerin bolca kaosu anlamına gelir.

80

(Kasım 1887-Mart 1888)

Büyük sözcüklerin eleştirisi hakkında.—"İdealler" diye adlandırdıkları şeylere karşı çok şüpheli ve kötü niyetliyim: "Daha yüce duyguların" nasıl talihsizlik ve insanın değer kaybının kaynağı haline gelebileceğinin farkında olmuş olmak da benim pesimizimim.

41 Eugène Fromentin (1820-1876), Fransız ressam.

42 Sempatinin genişliği.

İnsan her zaman bir idealden bir "ilerleme" beklediğinde aldatılır; şimdiye kadar idealin zaferi hep kötüye giden bir hareket anlamına gelmiştir.

Hristiyanlık, ihtilal, köleliğin kaldırılması, eşit haklar, hayırseverlik, barış aşkı, dürüstlük: Tüm bu büyük sözcükler sadece bir mücadelede bayrak olarak bir değere sahiptirler: *gerçeklikler* olarak değil çok daha farklı (aslında tam zıttı!) bir şey için en fazla dikkat çeken sözcükler olarak.⁴³

81

(1883-1888)

*Tout comprendre c'est tout pardonner*⁴⁴ sloganıyla âşık olan insan türünü bilirsiniz. Bunlar zayıf olanlar, her şeyden önce hayal kırıklığına uğrayanlardır. Affedilmesi gereken bir şey yoksa, belki küçümsenecek bir şeyler vardır. Hayal kırıklığı felsefesi kendini insanca bir merhamete sarar ve güzel görünür.

Onlar, inançları küresten kaçan romantiklerdir: Şimdi ise en azından her şeyin nasıl geçtiğini ve gittiğini görmek isterler. Onlar buna *l'art pour l'art* (sanat için sanat), "objektiflik" vs. derler.

82

(Bahar-Güz 1887)

Pesimizmin başlıca semptomları: *Diners chez Magny* (Magny'deki akşam yemekleri),⁴⁵ Rus pesimizmi (Tolstoy, Dostoyevski); estetik pesimizm, *l'art pour l'art* [sanat için sanat], "tarif" (romantik ve antiromantik pesimizm);

43 Krş. Putların Alacakaranlığı.

44 Her şeyi anlamak, her şeyi affetmek demektir.

45 Krş. Nietzsche'nin Gast'a yazdığı mektuplar (*Gesammelte Briefe*, c. IV), 10 Kasım 1887: *Journal des Goncourts*'un ikinci cildi yayımlandı: ilginç yeni bir yayın. 1862-1865 yıllarını kapsıyor; burada ünlü *Diners chez Magny*, o dönemin Parisli tinlerinin en zeki ve en kuşkucu takımının (Sainte-Beuve, Flaubert, Théophile Gautier, Taine, Renan, Goncourtlar, Schéerer, Gavani, ara sıra Turgenev vs.) ayda iki kez toplandıkları akşam yemekleri çok canlı bir biçimde tarif edilmiştir. Çileden çıkmış pesimizm, kinizm ve nihilizm, canlılık [*Ausgelassenheit*] ve neşeyle yer değiştiriyor; ben onların arasında hiç de fena durmazdım. Bu beyleri kalben tanıyorum, öyle iyi ki onlardan bıktım [*sie satt habel*]. İnsan daha radikal olmalı: temelde hepsinde aynı şey eksik—"la force" Ayrıca bkz. ileride kısım 915.

Parantez içinde adları verilen kişilerin hepsi, son üçü hariç hepsi *Güç İstenci*'nde geçmektedir (bkz. Dizin) ve bunların hepsi, Gautrie hariç, Nietzsche'nin bizzat yayımladığı J.

epistemolojik pesimizm (Schopenhauer, fenomenalizm); anarşik pesimizm; “merhamet dini”, Budistik ön hareketler; kültürel pesimizm (egzotizm, kozmopolitanizm); manevi pesimizm: Ben kendim.

83

(Bahar-Güz 1887)

“Hristiyan inancı olmadan” diye öğretti Pascal, “doğadan ve tarihten daha az olmayan sizler, *un monstre et un chaos* [bir canavar ve bir kaos] haline geleceksiniz.” Güçsüz bir optimist olan 18. yüzyıl, insanı güzelleştirdikten ve verimlileştirdikten sonra bu kehaneti yerine getirmiş olduk.

Schopenhauer ve Pascal.— Önemli bir biçimde Schopenhauer Pascal’ın hareketini tekrar yaşatacak ilk kişidir: *un monstre et un chaos*, sonuç olarak inkâr edilmek zorunda olan bir şeydir.— Yani tarih, doğa ve insanın kendisi.

“Gerçeği bilmeme beceriksizliğimiz, bozulmamızın, manevi çöküşümüzün sonucudur”; Pascal öyledir. Ve temelde Schopenhauer de öyle. “Neden ne kadar derinden bozulursa, kurtuluş doktrini o denli fazla gerekli olacaktır”—ya da Schopenhauer’in deyişiyle inkâr doktrini.

84

(Bahar-Güz 1887)

Gerileyici olarak Schopenhauer (ihtilalden önceki durum): Merhamet, şehvet, sanat, istenç zayıflığı, tinsel arzuların yaygınlığı— güzel 18. yüzyıl budur *au fond*.⁴⁶

J. kitaplarda geçmektedir. Putların Alacakaranlığı, “Skirmishes” altında Renan’a (2) ve Sainte Beuve’ye (Kısım 3) bütün bölümler ayrılmıştır, Goncourt Kardeşler 1 ve 7 no’lu kısımlarda anılmıştır; Flaubert’in adı diğer Nietzsche kitaplarında da çok geçmektedir. Bu atıfların neredeyse tamamı düşmancadır (Renan için ayrıca bkz. *Ahlakın Soykütüğü Üstüne III*. Diğer taraftan Hyppolite Taine, özellikle *İymin ve Kötünün Ötesinde* ve *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*’de anılmış olup, Nietzsche onunla yazışmaktaydı.

1843 yılında Cenevre’de papazlığa atanan ve Ecole Evangelique’de profesörlük yapan Edmond Henri Adolphe Schérer (1815-19), altı yıl sonra istifa etti ve aşamalı olarak Protestan doktrinini terk etti. Hegelci oldu, Paris’e yerleşti ve edebiyat eleştirmeni olarak isim yaptı.

Gavarni, Parisli seçkin bir karikatürist olan Sulpice Guillaume Chevalier’nin (1801-66) takma adıydı. Metinde belirtilen Diners chez Magny’yi onun başlattığı söylenir.

Büyük Rus romancı İvan Sergeyeviç Turgenev’in (1818-83) adı Nietzsche’nin kitaplarında asla geçmemektedir.

Schopenhauer'in istenç konusundaki en temel yanılgısı (sanki arzu, içgüdü, dürtü istencin özüymüş gibi) tipik bir harekettir: İstencin değerini gerçek bir hata yapma noktasına kadar indirgemek. Ayrıca istence karşı nefrettir; aslında daha yüce ve değerli olan bir şeyi, artık istemeyerek "hedefsiz ve amaçsız bir nesne haline gelerek" daha yüce görmeye çalışmak ("istenç özgürlüğüne sahip saf bir nesnede"). İstencin tükenmişliğinin veya zayıflığının büyük semptomlarıdır bunlar: Çünkü istenç arzularına efendisiymiş gibi muamele eden ve ona yolunu ve ölçüsünü veren şeydir.⁴⁷

85

(Ocak-Güz 1888)

Wagner'i ve Schopenhauer'i bir tür ruh hastası gibi göstermek için saygısızca bir teşebbüste bulunmuşlardır: Her ikisinin de temsil ettiği çöküşün türünü bilimsel açıdan daha kesin olarak incelemiş olsaydılar, kıyaslanamaz derecede daha esaslı bir görüşe sahip olurlardı.

86

(1888)

Sizin⁴⁸ Henrik İbsen'iniz bana çok anlaşılır geldi. Sağlam idealizmi ve "dürüstlük istenci" uğruna kendini özgürlüğün ne olduğunu kendine

47 Ancak bkz. Kısım 46.

48 Bu notun başlangıcı, 1911, s. 499'da belirtildiği gibi, Georg Brandes'in Nietzsche'ye 11 Ocak ve 7 Mart 1888 tarihinde yazdığı mektuplarla hatırlatılmıştır. Musarion basımındaki tarih şöyledir: "Bahar-Güz 1887; rev. 1888". Standart basım editörlerinin aceleyle yazılmış bu notu, metindeki "Sizin" sözcüğünü atlayarak bir "aforizma" haline getirme çabaları (bu sözcük s. 499'da açıkça belirtilmiştir) kitabın tamamında uyguladıkları prosedür kadar talihsiz bir girişimdir. Sonraki tüm basımlarda, Schlechta dahil, "Sizin" sözcüğünü atlamaktadır.

11 Ocak 1888 tarihinde Brandes, Nietzsche'ye ona bir denemelerinden oluşan bir koleksiyonunun kanıtını göndereceğini yazmıştır: "... İbsen hakkındaki deneme en iyisidir... Eserleri ilginç çekecek kuzeyli bir yazar var. Søren Kierkegaard; 1813-1855 yılları arasında yaşadı ve benim görüşüme göre, tüm zamanların en derin psikologlarından biridir..."

Nietzsche, 19 Şubat'ta cevap vermiştir: "... Almanya'ya bir sonraki ziyaretim sırasında Kierkegaard'ın psikolojik problemini incelemeye karar verdim..." İbsen'den hiç bahsetmemiştir-ve asla Kierkegaard'ı okumaya vakit bulamamıştır.

7 Mart tarihinde Brandes, Nietzsche'ye şöyle yazmıştır: "İbsen, bir şahsiyet olarak ilginç çekmelidir. Ne yazık ki bir insan olarak bir şair olarak sahip olduğu kadar itibara sahip değildir. Zihin olarak Kierkegaard'a çok bağımlıdır ve hâlâ teolojiyle doludur. Björnson, son dönemlerinde ruhban sınıfından olmayan sıradan bir vaiz haline gelmiştir..." J.

itiraf etmek istemeden “özgürlükten” bahseden ahlaklılığın aldatıcı görünüşünden kurtarmaktan çekinmemiştir. Bunun ikinci aşaması “güç istencinin” metamorfozudur—özgürlükten yoksun olanlar için. Birinci aşamada insan güç sahibi olanlardan adalet ister. İkinci aşamada insan “özgürlükten” bahseder—yani güç sahibi olanlardan uzaklaşmak ister. Üçüncü aşamada ise insan “eşit haklardan” bahseder—yani insan üstünlük kazanmadığı sürece rakiplerinin de güçlerini artırmasını önlemek ister.

87

(Bahar-Güz 1887)

Protestanlığın Çöküşü: Protestanlık, hem teorik hem de tarihsel açıdan yarı yolda bir ev olarak düşünülmesi gerekir. Şu anda Katoliklik

J. Ve Z3 Kasım 1888 tarihinde Brandes Nietzsche'ye şöyle yazmıştır: “İnan bana, yapabildiğim her yerde senin için propaganda yapıyorum. Daha geçen hafta Henrik İbsen'e senin eserlerini inceletmeye çalıştım. Çok mesafeli de olsa, onunla bağıntılı olduğun bir yol var. Bu eksantrik adam büyük ve kuvvetli ve sevimsiz ama yine de sevgiyi hak ediyor. Strindberg, ona saygı göstermene sevinecektir...”

Nietzsche, iki yerde daha İbsen'e başvurmaktadır: *Güç İstenci* Kısım 747 ve *Ecce Homo*, Bölüm III, No: 5, ki burada şöyle der: “Kötücül ‘idealizm’ türü—ki insanlar arasında tesadüfen bulunmuştur; örneğin Henrik İbsen, şu tipik yaşlı hizmetçi-cinsel sevgide doğal olan iyi vicdanı zehirleme amacını gütmektedir.”

Nietzsche'nin İbsen'in eserlerinden gerçekte hangisini okuduğu belirsizdir. Dostu Franz Overbeck, 14 Ekim 1888 tarihinde ona şöyle yazmıştır: “Münih'te tiyatrodan da birkaç tuhaf izlenimim oldu ve daha önce hakkında hiçbir şey bilmediğim İbsen'in *The Pillars of Society* [Toplumun Direkleri] adlı oyunundan daha yetenekli bir Alman oyununu çok nadiren gördüm.”

İbsen bilgini ve çevirmeni Michael Meyer, İbsen'in Nietzsche hakkında bulduğu tek kaydın, İbsen 72 yaşındayken, 26 Kasım 1900 tarihinde *Orebladet* gazetesinde yayımlanan röportajı olduğunu bildirmiştir: “Son konuştuğumuzdan beri büyük bir düşünür öldü, Bay İbsen-Nietzsche. Evet. Eserlerini pek tanıımıyordum. Ancak birkaç yıl önce gerçekten tanınmaya başladı. Dikkate değer bir yeteneğe sahipti ama felsefesi onu demokratik çağımızda popüler hale gelmesini engelledi. Kimileri Nietzsche'nin karanlıktan-şeytandan—meydana geldiğini söylüyorlar. ‘Şeytan- Hayır. Hayır, Nietzsche bu değildi.’ Ki bu da çok bilgi değildir. Ve Meyer'e göre, İbsen çoğu kez “Kierkegaard'ı çok az okuduğunu ve az anladığını” söylemiştir.

Buna rağmen İbsen'in *Brand* eserinin Kierkegaard'ın etkisi altında olduğu ve İbsen'in *An Enemy of the People* adlı eserinin Kierkegaard'ın “Kalabalık gerçek değildir” nakaratıyla birlikte “*That Individual*” eserini akla getirdiği—ve muhtemelen doğru olduğu—yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Ve *İyinin ve Kötünün Ötesinde* (1886), *An Enemy of the People* (1882'de yazılmıştır) adlı eserle dikkat çeken paralellikler içermektedir, ki bunlar açıkça Nietzsche'nin kitabı üzerindeki oyunun etkisi değildir. *İyinin ve Kötünün Ötesinde* ve “Editörün Önsözünde” Bölüm 4'e bakınız.

üstün durumda olup, Protestanlık duygusu öyle bir oranda sönmüştür ki en güçlü *antiprotestanlar* bile artık ciddiye alınmamaktadır (örneğin Wagner'in *Parsifal*'i). Fransa'da tinin daha yüce bölgelerinin hepsi içgüdüleri açısından *Katoliktir*; Bismarck, Protestanlığın artık var olmadığını farkına varmıştır.

88

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyanlığın kendini şimdiye kadar orta Kuzeyde korumayı başardığı, çöküşün tinsel açıdan kirli ve sıkıcı bir biçimi olan Protestanlık: aynı kafalarda farklı tarikatların ve kaynakların tecrübelerini bir araya getirdiğinden karışık ve yarı yolda bir ev olarak bilmeye değerdir.

89

(Mart-Haziran 1888)

Alman ruhu Hristiyanlığın biçimini nasıl da değiştirdi!— Ve tekrar Protestanlık konusuna dönecek olursak: Protestan Hristiyanlıkta ne kadar çok bira var! Tinsel açıdan Almanya'daki vasatı bir Protestan'ın inancından daha kokuşmuş, daha tembel, kollarını bacaklarım daha rahat uzatan bir Hristiyan inancı düşünebiliyor musunuz?⁴⁹

İşte ben buna Hristiyanlığın ılımlı versiyonu diyorum! Hristiyanlığı benzeri ile tedavi etme yöntemi diye adlandırıyorum.

Bana bugün bir de ılımlı olmayan bir Protestanlıkla karşı karşıya olduğumuzu hatırlatıyorlar—mahkeme vaizlerinin⁵⁰ ve Yahudi düşmanı spekülâtörlerinin Protestanlığı: Ancak hiç kimse henüz herhangi bir “ruhun” bu suların yüzünde “hareket ettiğini” iddia et-

49 “Ist eine geistig verdumpftere, faulere, gliederstreckendere Form des Christen-Glaubens noch denkbar, als die eines deutschen Durchschnitts-Protestanten?” Faul, “çürümüş” anlamına gelebileceği gibi, “tembel” anlamına da gelmektedir; *gliederstreckend* ise kelimesi kelimesine “kollarını bacaklarını germek” anlamına gelmektedir.

50 Daha sonra Berlin'de mahkeme vaizi olan ve Hristiyan Sosyalist İşçi Partisi'nin kurucusu olan antisemit saray vaizi Adolf Stöcker'e (1835-1909) bir gönderme. Prusya ekolünün bir üyesi olarak muhafazakârlarla oturur ve oy atardı.

memiştir.— Bu sadece Hristiyanlığın daha kaba bir biçimi olup, hiçbir şekilde daha hassas değildir.

90

(Ocak-Güz 1888)

İlerleme.— Aldatılmaya izin vermeyelim! Zaman ilerliyor ve bizler içindeki her şeyin ilerlediğine—gelişmenin ilerleyen bir hareket olduğuna inanmak istiyoruz.

En ayık olanlar bu illüzyonla doğru yoldan saptılar. Ancak 19. yüzyıl 16. yüzyıla kıyaslandığında hiçbir ilerleme göstermemektedir; ve 1888 yılının Alman ruhu 1788 yılının Alman ruhuyla kıyaslandığında bir gerilemeyi temsil eder.

“İnsanlık” ilerlememektedir; hatta mevcut bile değildir. Genel görüş, açıklanmayan hatalar mevcutken, birkaç başarının kazanıldığı ve tüm çağlara dağıtıldığı ve her türlü düzenin, mantığın, birliğin ve yardımseverliğin eksik olduğu olağanüstü deneysel bir laboratuvarın var olduğu yönündedir. Hristiyanlığın yükselişinin bir çöküş hareketi olduğunun nasıl oldu da farkına varamadık?— Alman reform hareketinin Hristiyan barbarlığının yeniden patlak vermesi anlamına geldiğini?— İhtilalin⁵¹ büyük bir toplum örgütlenmesine dair içgüdüyü yok ettiğini?

İnsanların, hayvanlarla kıyaslandığında hiçbir ilerleme kaydetmemiştir: Medenileşmiş acemi, Araplar ve Korsikalılarla kıyaslandığında tam bir fiyaskodur; Çinliler, Avrupalılardan çok daha başarılı, özellikle de daha dayanıklı bir insan türüdür.

91⁵²

(1885)

Alman Pesimizmi Hakkında

Karartma, pesimist renklendirme, mutlaka Aydınlanmanın izini takip eder. 1770 yılı civarlarında neşenin gerilediği görülmeye başlanmıştır; her zaman erdemın tarafını tutan kadınca içgüdüleriyle kadınlar, bu-

51 Fransız İhtilali.

52 Bu başlık, standart basımlarda çıkartılmış, ama 1911, s. 499'da belirtilmiştir.

nun nedeninin ahlaksızlık olduğunu düşünüyorlardı. Galiani, taşı ge-
diğine koydu ve Voltaire'in mısralarını örnek olarak gösterdi:

Unmonstre gai vaut mieux

*Qu'un sentimental ennuyeux*⁵³

Şimdi düşündüğümde ben, Aydınlanma konusunda sadece Vol-
taire'den değil, daha bilgili olan Galiani'den bile birkaç yüzyıl daha
ileride olduğuma inanıyorum—karanlık artarken⁵⁴ ben ne kadar
uzaktaymışım! Ve durum gerçekten de böyle olup, kendimi biraz da
pişmanlıkla Alman ve Hristiyan dar görüşlülüğünden ve Schopen-
hauer veya daha da kötüsü Leopardi türü pesimizmin çelişkilerin-
den tam zamanında sakındım ve en mükemmel örnekleri teşkil
edecek biçimleri arayıp buldum (Asya).⁵⁵ Ancak aşırı pesimizmin bu
türüne tahammül edebilmek (burada ve *Birth of Tragedy* eserimde
görülebilir) ve "Tanrısız ve ahlaksız" ve 'yalnız yaşamak için, kendim
için bir kopyasını çıkartmak zorundaydım. Belki insanların neden
yalnız güldüklerini en iyi şekilde bilen benim: Yalnız kalan insan o
kadar derinden acı çeker ki gülmeyi uydurmak zorundadır. Buna gö-
re en mutsuz ve en melankolik hayvan, en neşeli olanıdır.

92

(1883-1888)

Alman kültürüyle ilgili olarak her zaman *gerileme* duygusuna kapılmış-
şımdır. İlk olarak çöküşte olan bir türüyle tanıştığım gerçeği, çoğu za-
man Avrupa kültürü fenomeninin *tamamına* karşı haksız davranma-
ma neden oldu. Almanlar her zaman diğerlerinden sonra gelirler, çok
daha geç: Sanki derinlerde bir şey taşıyorlarmış gibi, örneğin.—

53 Daha değerlidir neşeli bir canavar azman / can sıkıcı bir duygusaldan.

54 *In der Verdüsterung*.

55 1911, s. 499 uyarınca, MS bu noktada şöyle devam etmektedir: "Pesimizmi daha da geliştiren düşünürlerin arasına, daha önce 'kabul edilebilir edebiyatla' yığdığım Eduard von Hartmann'ı dahil etmiyorum..." Bu, tahminen 1906 tarihli basımdan çıkartılmıştır, çünkü 1842 yılında doğan Hartmann (Nietzsche'den iki yıl önce), 1906 yılına kadar ölmedi; ama bu pasaj 1911 cildinin sonunda basılmış olmasına rağmen, daha sonraki tüm basımlardan çıkartılmıştır.

Diğer ülkelere bağımlılık: örneğin Kant-Rousseau, şehvet düşkünleri, Hume, Swedenborg.

Schopenhauer—Hintliler ve Romantizm, Voltaire

Wagner—Tüylar ürpertici Fransız kültü ve büyük opera, Paris ve dünyanın en eski çağlarına özgü ülkelerine uçuşu (kız kardeşle evlilik).

—Geç gelenlerin kanunudur bu (taşradan Paris'e, Almanya'dan Fransa'ya). İşte bu yüzden tüm halklar arasında Almanlar Yunan ruhunu keşfettiler (insan bir dürtüyü ne kadar geliştirirse, bir kereliğine karşıtına dalmak o denli çekici hale gelir).

Müzik, kuğu şarkısıdır.⁵⁶

93

(Ocak-Güz 1888)

Rönesans ve Reformasyon.— Rönesans neyi kanıtlıyor? Birey tarafından sürdürülen hükümdarlığın kısa ve öz olmak zorunda olduğunu. İsrar fazla bilyüktür; toplama ve yararlanma imkânları eksiktir ve ardından hemen tükenmişlik gelir. Bunlar, her şeyin harcandığı ve kişinin topladığı, yararlandığı ve zenginliklerine zenginlik kattığı gücün harcandığı zamanlardır.— Böyle bir hareketin muhalifleri bile saçma bir enerji tüketimine zorlandılar. Onlar da kısa bir süre sonra tükendiler, harcandılar ve terk edildiler.

Reformasyon ise İtalyan Rönesansı'nın daha vahşi ve daha bayağı bir kopyası olup, bununla bağlantılı dürtülerden doğmuştur. Sadece kaba kalmış ve gecikmiş Kuzey'de dini bir maske takmak zorunda kaldılar, çünkü orada daha yüce yaşama dair genel düşünce henüz dini yaşamdan ayrılmamıştı.

Birey, Reformasyon aracılığıyla da özgürlük aradı; "herkes kendinin rahibidir" sloganı da sadece bir çapkınlık formülüdür. Aslında bir kelime yeterliydi—"protestan özgürlük"—ve gizli kalmak için bir nedeni olan tüm içgüdüler vahşi köpekler gibi ortaya çıktılar ve insanlıktan en uzak ihtiyaçlar birden kendileriyle yüzleşme cesareti gösterdiler ve her şey sanki gerekçeliymiş gibi göründü.— İnsanlar, özgürlü-

56 "Musik ist Ausklingen" [Müzik, sesin tınlamasının bitmesidir].

gün temelde gerçekten ne anlama geldiğini anlamamazlıktan gelecek kadar dikkatliydi; insanlar kendilerine karşı gözlerini kapatıyorlardı.— Ancak kendine karşı gözlerini kapatmak ve dudaklarını heyecanlı söylevlerle nemlendirmek, insanları ellerinin kavrayabildiği her şeyi gasp etmekten alıkoyamadı ve göbekler, “özgür protestanların” putları haline geldi ve tüm intikam ve kıskançlık duyguları kendilerini doymak bilmeyen bir öfkeyle tatmin ettiler. —

Bu belli bir zaman aldı; daha sonra tıpkı Avrupa’nın güneyinde olduğu gibi, bitkinlik başladı—ve burada da bitkinliğin *bayağı* bir türü, genel bir *ruere in servitium*⁵⁷ baş gösterdi.— Almanya’nın çirkin yüzyılı böylece başlamış oldu.—

94

(1884)

Gücün fethedilmiş mevkii olarak şövalyelik: aşamalı olarak yok olmaktadır (ve kısmen daha yaygın olan şeye, burjuvaziye dönüşmektedir). La Rouchefoucauld’da zihin asilliğinin gerçek motif kaynaklarının bilincini bulabiliriz—ve bu motiflerin Hristiyanlık tarafından karartılan yanlarını.

Hristiyanlığın devamı olarak Fransız İhtilali. Rousseau, burada ayartıcı olandır: Bundan böyle daha ilginç bir biçimde—çilekeş olarak—temsil edilen kadını yine zincirlerinden kurtarmaktadır. Daha sonra köleleri ve Bayan Beecher—Stowe’yi. Sonra da fakirleri ve işçileri. Daha sonra ahlaksızlık bağımlılarını ve hastaları—tüm bunlar ön plana çıkar (bu deha için sempati geliştirmek için bile, artık geçen beş yüz yıl adına onu büyük acılar çeken biri olarak göstermekten başka bir yol bulamıyoruz!). Sonra sıra şehvet üzerindeki lanete gelir (Baudelaire ve Schopenhauer); hüküm sürme keyfinin en büyük lanet olduğuna dair en kararlı içten inanç;⁵⁸ ahlaklılığın ve aldirışsızlığın aynı genel kavramlar olduğuna ve “herkesin mutluluğu”nun çaba göstermeye değer bir hedef olduğuna dair mükemmel kuşkusuzluk (yani İsa’nın cennet krallığı).

57 “Kulluğa dalış.”

58 Krs. “Üç Kötülük Hakkında”, Böyle Buyurdu Zerdüşt III.

Yola çıktık bile: Tinsel açıdan yoksulların cennet krallığı başladı.— Ara aşamaları: Burjuvazi (paradan dolayı bir zıpçıktı) ve işçi (makineden dolayı bir zıpçıktı).

Yunan kültürünü ve Fransa'nın XVI. Lui zamanındaki kültürünü karşılaştıralım: Kendine karşı kararlı inanç. Üyeleri olayları kendileri için zorlaştıran ve kendilerini aşma egzersizleri yapan işsiz güçsüz bir sınıf. Biçimlendirme gücü, kendine biçim verme istenci. Hedef olarak "mutluluğa" izin verilmiş. Biçimlerin vurgusunun arkasında büyük güç ve enerji. Çok kolay görünen bir hayata keyifle bakış.— Yunanlılar Fransızlara çocuk gibi görünüyordu.

95

(Bahar-Güz 1887)

Üç Yüzyıl

Farklı hassasiyetleri en iyi şekilde aşağıdaki gibi ifade edilir:

Soyluluk (Aristokrasi): Descartes, neden kuralı, istencin egemenliğinin tanıklığı;

Feminizm: Rousseau, duygu kuralı, duyuların egemenliğinin tanıklığı;

Hayvansallık (Animalizm): Schopenhauer, arzular kuralı, hayvansallığın egemenliğinin tanıklığı; daha dürüst, ama karanlık.

17. yüzyıl soyludur, emirler verir, hayvansallara kibirle tepeden bakar, kalbe karşı serttir, sıcak değildir, duygu yoktur, "Alman değildir", alaycı ve doğal olan şeylere karşıdır, genelleştirmelere ve geçmişle karşı karşıya kalan hükümdarlara eğilimlidir—çünkü kendi kendine inanır. *Temelde* avlanan canavarlar, efendi olarak kalmak için kendini dünyevi zevklerden soyutlamış çileci birçok alışkanlık. Güçlü istencin yüzyılı ve güçlü tutkuların.

18. yüzyılda coşkuları sayesinde kadınlar egemendir, *espri* doludurlar, yüzeyseldirler ama aynı zamanda arzu edilenin, kalbin hizmetinde bir ruha ve en tinsel olandan keyif alma çapkınlığına sahiptirler ve tüm otoriteleri yıkmaktadırlar; sarhoş, neşeli, berrak, insan- cıl, kendine karşı sahte, *temelde* alçakça, hoşsohbet.—

19. yüzyıl daha hayvanca ve yeraltındadır, daha kötüdür, daha gerçekçi ve bayağı ve işte bu yüzden daha “iyi”, “daha dürüst”, her “gerçekçiliğe” karşı daha itaatkâr, daha doğrudur; ancak istenç açısından daha zayıf, daha üzgün ve daha çok karanlık arzularla dolu, daha kadercidir. Ne “nedene” ne de “kalbe” karşı korku ve merakla karışık bir saygı duyulurdu; arzu kuralına derinden ikna olmuştu (Schopenhauer “istençten” bahsederdi ama hakiki istencin yokluğundan başka hiçbir şey felsefesi için daha karakteristik değildir). Ahlaklılık bile tek bir içgüdüye indirgenmişti (“merhamet”).

Auguste Comte, 18. yüzyılın devamıdır (*coeur* [kalbin] la tête [kafa] karşısında üstünlüğü; bilgi teorisinde şehvet düşkünlüğü; özverili coşku).

Bilimin böylesine yüksek bir dereceye kadar üstün hale gelmesi, 19. yüzyılın kendini ideallerin egemenliğinden nasıl temizlediğini kanıtlar. Arzuların belirli bir ucuzluğu bilimsel tuhaflıklarımızı ve şiddetimizi mümkün kılmaktadır—bu da *bizim* erdem türümüzdür.—

Romantizm, 18. yüzyılın bir yankısıdır; büyük stildeki coşkusu için bir nevi yüksek istiflenmiş arzulardır (aslında iyi bir yapmacıklık ve kendi kendini aldatmadır: İnsanlar, güçlü doğalar ve büyük tutkular temsil etmek istemiştir).

19. yüzyıl içgüdüsel olarak gerçeklere kaderci bir biçimde boyun eğmesini savunmak için teoriler aramaktadır. Hegel’in “duygusallığa” ve romantik idealizme karşı kazandığı zafer, kaderci düşünme tarzından, muzafferler açısından daha büyük nedenlere inancından, mevcut “durumu” savunmasından kaynaklanıyordu (“insanlık” vs. yerine).

Schopenhauer: Biz biraz aptal ve daha da iyisi, kendi kendini iptal eden bir şeyiz.⁵⁹ Determinizmin başarısı, daha önce mutlak kabul edilen yükümlülüklerin soydan türeyişi, çevre ve adaptasyon

59 *Etwas Sich—selbst—Aufhebendes*. Hegel’in en sevdiği terimlerden biri olan *Aufheben*, normal bir Almanca sözcüktür ve iptal etmek, korumak ve kaldırmak anlamına gelebilir. Bu terimin detaylı tartışması için bkz. Walter Kaufmann, *Hegel*, Doubleday, Garden City, 1965, Bölüm 37 ve 42.

doktrini, refleks istencinin azaltılması, istencin “etkili bir neden” olarak inkârı ve son olarak—tekrar gerçek bir vaftiz: İnsan o kadar az istenç göstermektedir ki bu sözcük kendini görevlendirmekte özgür hale gelir. Diğer teoriler ise şöyledir: Objektiflik doktrini—”istençsiz” beklenti—gerçeğe—ayrıca güzelliğe giden tek yol olarak (—ayrıca boyun eğme hakkını savunmak için “dâhinin” içindeki inanç); mekanik sürecin hesaplanabilir sağlamlığı; iddia edilen “Natürallizm”, seçen, hüküm veren, yorumlayan nesnenin prensip olarak yok edilmesi.—

“Pratik nedeni” ve ahlak fanatizmini savunan Kant tamamen 18. yüzyıla aittir; hâlâ tamamen tarihi hareketin dışındadır ve zamanının gerçek olayları için, yani İhtilal için hiçbir göze sahip değildir; Yunan felsefesi ona dokunamamıştır; görev anlayışının düşsel hayalperestidir; dogmatizm şımartılmışlığının zeminine sahip bir şehvet düşkünü.—

Yüzyılımızda Kant’a dönüş hareketi, 18. yüzyıla dönüş hareketidir: İnsanlar, eski ideallere ve eski coşkuya giden hakları—bu nedenle de “sınırlar koyan”, yani nedenin ötesinde bir uygunluk gördüğünde insanın gerçek olduğunu varsaydığı bir epistemolojiyi geri istemektedirler.—

Hegel’in düşünce tarzı, Goethe’nin düşünce tarzından çok da farklı değildir. Bunun anlamak için Goethe’nin Spinoza hakkında söylediklerini dinlemek yeterlidir. Derin düşüncede *dinginlik* ve *mutluluk* bulmak ve olayların temeline inmek amacıyla kâinatı ve yaşamı Tanrı-sallaştırma istencidir bu. Hegel, her yerde bir neden arar—nedeni olunca insan boyun eğebilir ve razı gelebilir. Goethe’de isyan etmeyen, bayrak kaldırmayan ve her şeyin kendini sadece bütünlük içinde günahtan arındıracağına ve iyi ve haklı görüneceğine dair bir inançla kendi dışında bir bütünlük oluşturmaya çalışan bir çeşit sevinçli ve güvenen kadercilik mevcuttur.⁶⁰

60 Krş. Putların Alacakaranlığı.

96

(Bahar-Güz 1887)

Aydınlanma dönemini—duygusalılık dönemi takip eder. Schopenhauer hangi ölçüde “duygusalılığa” (Hegel de tinselliğe) aittir.⁶¹

97

(Bahar-Güz 1887)

17. yüzyıl, insana bir çelişkiler toplamıymış gibi katlanmaktadır (“*Amas de contradictions*”, işte biz buyuz); insanı keşfetmek, düzene sokmak, kazmaya çalışır— 18. yüzyıl ise insanı kendi ütopyası içinde eritmek amacıyla insan doğası hakkında bilinenleri unutmaya çalışır. “Yüzeysel, duyarlı, insancıl”— “insana” duyulan hayranlık. —

17. yüzyıl, eserlerin yaşama mümkün olduğunca benzer olmasını sağlamak için bireyin izlerini silmeye çalışır. 18. yüzyıl ise eserleri yazara duyulan ilgiyi artırma çabasıyla kullanır. 17. yüzyıl sanatta—sanatı, bir parça kültürü arar. 18. yüzyıl ise sanatı sosyal ve siyasal nitelikte reformlar için propaganda yapmak için kullanır.

“Ütopya”, “ideal insan”, doğanın Tanrısallaştırılması, yapmacık tavırların kibri, sosyal hedefler için propagandaya boyun eğme, şarlatanlık—tüm bunlar 18. yüzyıldan bize gelen zehirlerdir.

17. yüzyılın stili: *propre, exact et libre* [doğru, kesin ve özgür].

Kendi kendine yeten veya istekli bir biçimde Tanrı katında oturan güçlü birey—ve hepsi de üstüne atlayan yazarların bu modern sırnaşıklığı—tüm bunlar birer kontrast yaratır. “İcra etmek için”—bunu bir de Port-Royal’ın bilginleriyle karşılaştıran.

Alfieri’nin⁶² büyük stili anlama yetisi vardı.

Yermeye (ağırbaşlılıktan yoksunluğa) karşı duyulan nefret, doğayı anlama yetisinden yoksunluk 17. yüzyıla aittir.

61 Burada kullanılan iki Almanca terim *Empfindsamkeit* [Santimentalizm] ve *Geistigkeit* terimleridir.

62 Kont Vittorio Alfieri (1749-1803), İtalyan oyun yazarı.

98

(Bahar-Güz 1887)

Rousseau'ya karşı.— Ne yazık ki insanlar artık yeterince kötü değil. Rousseau'nun "insan avlanarak yaşayan bir canavar" diyen muhalifleri ne yazık ki yanıhıyorlar. İnsanın laneti yozlaşması değil duyarlı ve ahlaklı olduğu derecedir.⁶³

Özellikle Rousseau tarafından şiddetle savunulan alanda insanların *oldukça* güçlü ve iyi beslenmiş türü bulunabilir (içlerindeki büyük heyecanları: güç istencini, keyif istencini, istençlerini ve kapasitelerini henüz kaybetmemiş olanlar). 18. yüzyılın insanları Rönesans insanlarıyla (ayrıca Fransa'da 17. yüzyılın insanlarıyla) kıyaslanmalıdır ki insanlar durumun ne olduğunu görsünler: Rousseau, her ikisi de zorbanın eksik olduğunun işaretlerinden sayılan kendini küçümsemenin ve kızgın kibrin bir semptomudur: Ahlak konusunda vaaz vermekte ve garezin adamı olarak sefilliğinin nedenini hükmeden sınıflarda aramaktadır.

99

(Bahar-Güz 1887)

*Rousseau'ya karşı.*⁶⁴— Doğanın durumu felaket; insan avlanarak yaşayan bir canavar; uygarlığımız avlanarak yaşayan canavar doğasına karşı olağanüstü bir zaferi temsil etmektedir: Voltaire böyle iddialar öne sürüyordu. Medenileşmiş devletin düzelişini, inceliğini ve tinsel sevincini hissedebiliyordu; erdem biçiminde bile dar görüşlülüğü ve kendini her tür dünyevi zevkten soyutlamış çileciler ve keşişler arasındaki narinlikten yoksunluk dahil olmak üzere, narinlikten yoksunluğu aşağılıyordu.

İnsanların ahlaki açıdan suçlanmaları sanki Rousseau'yu önceden meşgul ediyormuş gibi görünmektedir. Başka zamanlarda *vetitum* ve hoşlanmama yasakları altında sızlanan ve bu nedenle bilinçleri isyancı arzulara karşı koymaları yönünde öğütler veren ezilmiş-

63 Krş. *Putların Alacakaranlığı*.

64 Bu başlık, editörler tarafından "Voltaire-Rousseau" olarak değiştirilmiştir.

lerin içgüdüleri, “haksız” ve “gaddar” sözcükleriyle en iyi şekilde harekete geçirilebilir. Bu gibi kurtarıcılar her şeyden önce tek bir şey için: Partilerine daha yüce doğanın büyük vurgusunu ve doğa süsü vermek için çabalarlar.

100

(Bahar-Güz 1887)

Rousseau: Duyguya dayalı kural; adaletin kaynağı olarak doğa; insanın kendini doğaya yaklaştığı oranda mükemmelleştirmesi (Voltaire'e göre ise doğadan uzaklaştığı oranda). Bazıları için aynı dönemler insanlığın ilerlediği çağlardır; diğerleri için adaletsizliğin ve eşitsizliğin daha kötüye gittiği zamanlardır.

Voltaire, *insanlığı* [humanité] Rönesans tarzında anlamaktadır, tıpkı *erdem* [virtü] anladığı gibi (“yüce kültür” olarak). “*honnêtes gens*” ve “*de la bonne compagnie*”nin⁶⁵ nedeni, tadın, bilimin, sanatın, ilerlemenin ve medeniyetin neden için mücadele vermektedir.

Mücadele yaklaşık 1760 yılı civarlarında başlamıştır. Cenevre sakinleri ve *le seigneur de Ferney*.⁶⁶ Voltaire ancak bu andan sonra yüz yılının adamı, filozof, tolerans ve inançsızlığın temsilcisi haline gelir (o zamana kadar sadece *un bel esprit* dir).⁶⁷ Rousseau'nun başarısını çekememezliği ve nefreti onu ileri doğru itmiştir, “doruqlara”.

Pour “la canaille” un dieu remunerateur et vengeur—⁶⁸ Voltaire.

Medeniyetin değeri açısından her iki görüşün de eleştirilmesi gerekmektedir. Voltaire için sosyal icatlar mevcut olan en güzel şeydir. Bunu muhafaza etmek ve mükemmelleştirmekten daha yüce bir hedef yoktur. Bu, tam anlamıyla *honnêteté* dir,⁶⁹ sosyal anlaşmalara saygı göstermektir; “toplumu” korumak lehine gerekli olan belirli “önyargılara” itaat olarak erdem. *Kültür misyoneri*, aristokrat, muzaf-

⁶⁵ Bu terimler insanlık, ahlaklılık, onurlu insanlar ve iyi bir toplum olarak tercüme edilebildiği gibi, her birinin orijinal dilinde özel bir tadı vardır; bu da Nietzsche'nin yabancı sözcükleri neden kullandığını açıklar.

⁶⁶ Ferney beyi. MS'te yanlışlıkla Tournay olarak geçmektedir.

⁶⁷ Bir nükteci.

⁶⁸ Alçaklar için ödüllendirici ve intikam alıcı bir Tanrı.

⁶⁹ Terbiye.

fer, hükmeden sınıfın ve değerlendirmelerinin temsilcisidir. Ama Rousseau *halk tabakasından biri (plebeian)* olarak ve *homme de lettres*⁷⁰ olarak kaldı; bu *duyulmamıştı*; kendisinden olmayan her şeyi küstahça küçümsüyordu.

En çok hayranlık uyandıran ve en çok *taklit* edilen Rousseau'nun *hasta* olan yanları oldu (Lord Byron onunla bağlantılıydı; ayrıca kendini son derece güzel yapmacık tavırlar ve hınç dolu kin sergiliyordu; "ortak yönlerinin" işaretliydi bunlar; daha sonra Venedik sayesinde dengesini buldu ve daha büyük rahatlık ve huzur sağlayan şeyi anladı—*l'insouciance*).⁷¹

Rousseau, geldiği yere rağmen olduğu şeyle gurur duyuyor, ancak biri kendisine geldiği yeri hatırlattığında çileden çıkıyor.—

Rousseau, hiç şüphesiz ruhen rahatsızdı; Voltaire'de bu olağanüstü bir sağlık ve hafif bir dokunuştı. *Hasta insanın kini*; delilik dönemleri aynı zamanda insanları küçümseme ve güvensizlik dönemleriydi.

Rousseau'nun *ilahi takdiri* savunması (Voltaire'in pesimizmine karşı) şuydu: Toplumun ve medeniyetin üzerine lanet yağdırabilmek için bir Tanrıya *ihtiyaç duyuyordu*; Tanrı tarafından yaratıldığı için, her şeyin kendi içinde iyi olması gerekiyordu; *insanı sadece insan bozmuştu*. Doğal insan olarak "iyi insan" tamamen hayaldi; ancak Tanrının yazarlığıyla muhtemel ve iyi temeller üzerine oturtulmuştu.

Romantizm à la Rousseau: Tutku ("tutkunun egemenlik hakkı"); "doğallık"; çılgınlığın çekiciliği (akılsızlık büyüklüğe dahildir); zayıf insanın saçma kibri; hâkim olarak ayaktakımının kini ("neredeyse yüz yıl boyunca hasta bir adam siyaset alanında lider olarak kabul edildi").⁷²

101

(Bahar-Güz 1887)

Kant: İngilizlerin epistemolojik şüphecilliğini Almanlar için şu şekilde mümkün kılmaktadır:

70 Mektup adamı.

71 Soğukkanlılık.

72 Son paragraf, Alman editörler tarafından farklı taslaklardan oluşturulmuştur (1911, s. 500).

1) Epistemolojik şüphecilik adına Almanların manevi ve dini gereksinimlerinin sempatisini kazanarak; tıpkı Akademinin daha sonraki felsefecilerinin Platonizme (bkz. Augustin) hazırlık olarak şüpheciliği aynı nedenlerden dolayı kullanmaları gibi ve tıpkı Pascal'ın inanca duyulan gereksinimi uyandırmak için manevi şüpheciliği bile kullanması gibi ("onu savunmak için");

2) Epistemolojik şüpheciliği öğretime sarıp, kısırarak ve böylece Almanların bilimsel biçimlere dair beğenisi için kabul edilebilir hale getirerek (Locke ve Hume onlar için fazla aydınlık, fazla barizdi yani Almanların değer içgüdülerine göre "fazla üstünkörü"—)

Kant: Psikoloji ve insan bilgisi açısından yetersizdi; büyük tarihsel değerlere (Fransız İhtilali) çok uzak; Rousseau misali bir ahlak fanatigi; değerlerinde yer altı Hristiyanlığına sahip; baştan aşağı bir dogmacı, ama bu eğiliminden öyle ağır bir biçimde bıkmış ki ona zorbalık etmek istemiştir, ama aynı zamanda şüphecilikten de yorulmuştur; henüz kozmopolit keyfin ve antik çağların güzelliğinin en hafif nefesiyle bile tanışamamış—bir geciktirici ve arabulucu, orijinal hiçbir yanı yoktur (tıpkı Leibniz'in mekanizma ve tinsellik arasında bir köprü kurmak için arabuluculuk yapması ve köprüyü kurması gibi; tıpkı Goethe'nin 18. yüzyılın tadıyla "tarihsel anlayış" (ki egzotizm için temel duyulardan biridir) için; tıpkı Alman müziğinin Fransız ve İtalyan müziği için ve tıpkı Şarlman'ın Roma İmparatorluğu ve nasyonalizmin arasında bir köprü için arabuluculuk yapmaları ve bu köprüyü kurmaları gibi— hepsi eşsiz birer geciktiricidir).⁷³

102

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyan yüzyılları pesimizmleriyle 18. yüzyıldan hangi oranda daha güçlü yüzyıllar olduğu hakkındadır—tıpkı Yunanlıların trajik çağı gibi.

73 Kırş. Deccal.

19. yüzyılı 18. yüzyıla karşılaştırın. Hangi yönleri miras—hangi yönleri gerileme (hangi yönleri “tin” ve keyif açısından daha fakir)—hangi yönleri ilerlemedir (daha karanlık,⁷⁴ daha gerçekçi, daha güçlü).

103⁷⁵

(1883-1888)

Roma Kampanyası [*Campagna Romana*] için böyle duygular beslememizin anlamı nedir? Ve yüksek dağ silsileleri için? Nasyonalizminizin anlamı nedir?⁷⁶

Chateaubriand, 1803 yılında M. de Fontanes’a yazdığı bir mektupta Roma kampanyasının ilk izlenimlerini aktarır.

Başkan de Brosses, Roma kampanyası hakkında şöyle der: “il fallait que Romulus fût ivre, quand il songea à bâtir une ville dans un terrain aussi laid.”⁷⁷

Delacroix da Roma’yı sevmiyordu, Roma onu korkutuyordu. Tıpkı Shakespeare, Lord Byron, George Sand gibi Venedik’e hayrandı. Roma’ya karşı bu nefret ayrıca Teoph’ta da vardı. Gautier’de—ve Rich’ta. Wagner’de.

Lamartine, Sorrent ve Posilipp için dili buldu.

Victor Hugo, İspanya hayranıydı, “parce que aucune autre nation n’a moins emprunté à l’antique, parce qu’elle n’a subi aucune influence classique.”⁷⁸

104

(Ocak-Güz 1888)

İki büyük kendine güvensiz kişi, 18. yüzyılın aşılmasını sağlamıştır:

Napoleon, insanı, askeri ve güç için büyük mücadeleyi tekrar uyandırarak—ve Avrupa’yı siyasi bir birlik olarak düşünerek;

74 Düşerer. Daha önceki bölümlerde bu sözcüğün isim hali olan *Verdüsterung* kimi zaman “karartma” olarak kullanılmıştır.

75 Standart basım editörü tarafından farklı taslaklardan oluşturulmuştur.

76 Bu cümle sadece 1911, s. 500’te bulunmaktadır.

77 Romulus, böyle iğrenç bir yerde bir şehir kurmayı düşünürken sarhoş olmalıydı.

78 Çünkü başka hiçbir ulus Antikçağdan daha azını ödünç almamıştır çünkü hiçbir klasik etkisinde kalmamıştır.

Goethe, elde edilmiş insanlığın mirasının tamamını hasat edecek bir Avrupa kültürü hayal ederek.

Bu yüzyılın Alman kültürü güvensizlik yaratmaktadır—müzikte Goethe'nin eksiksiz, gınahtan kurtaran ve bağlayıcı unsuru eksiktir. Avusturyalılar sadece müzikleri sayesinde Alman kalmışlardır.⁷⁹

105

(1883-1888)

1839 ve 1840 yılının romantiklerinde müzik üstündü. Delacroix. İhtiraslı bir müzisyen olan Ingres (Gluck, Haydn, Beethoven, Mozart kültürü), Roma'daki öğrencilerine şöyle derdi: “*si je pouvais vous rendre tous musiciens, vous y gagnerez comme peintres*”;⁸⁰ aynı şekilde Don Giovanni'ye (Mendelssohn'un 1831 yılında doğruladığı) özel bir tutkusu olan Horace Vernet de düşünüyordu; tıpkı kendisi hakkında şöyle diyen Stendhal gibi: *Combien de lieues ne ferais-je pas à pied, at à combien de jours de prison ne me soumettrais-je pas pour entendre Don Juan ou le Matrimonio segreto; et je ne sais pour quelle autre chose je ferais cet effort*.⁸¹ Bunu söylediğinde 56 yaşındaydı.

Ödünç alınmış biçimleri; örneğin tipik bir “epigon” olarak Brahms; aynı şekilde Mendelssohn'un öğretilmiş Protestanlığı (daha erken bir “ruh” şiirsel bir biçimde tekrar ele geçirilmiştir—)

—Wagner'de manevi ve şiirsel ornatmalar, diğerlerindeki kusurlar için geçici önlem olarak bir sanat “tarihsel anlayış”, şiirden ve antik çağ efsanelerinden alınan ilham

G. Flaubert'in Fransızlar arasında, Richard Wagner'in de Almanlar arasında en anlaşılır örneklerini sunduğu ve sevgi ile geleceğe duyulan romantik inancın hiçliğe duyulan arzuya, 1830 yılının 1850 yılına dönüştürüldüğü o tipik dönüşüm.

79 Son cümle sadece 1911 baskısında bulunmaktadır.

80 Hepinizi müzisyen yapabilseydim, daha iyi ressamlar haline gelirdiniz.

81 Don Giovanni veya Le Matrimonio Segreto'yu dinlemek için yürüyerek ne uzun yollar kat eder, hapishanede günlerce acılara dayanırdım; ve böyle bir çabayı başka ne için gösterdim bilmiyorum.

106

(Kasım 1887-Mart 1888)

Alman müziği neden Alman Romantizm döneminde doruğuna yükselmiştir? Alman müziğinde neden Goethe eksik? Halbuki Beethoven'de ne kadar çok Schiller—daha doğrusu ne kadar çok Thekla⁸² — var!

Schumann, içinde Eichendorff'u, Uhland'ı, Heine'yi, Hoffmann'ı, Tieck'i barındırıyor. Richard Wagner'in *Freischütz*'ü,⁸³ Hoffmann'ı, Grimm'i, romantik efsanesi, içgüdünün mistik Katolizmi, Sembolizmi, "tutkunun çapkınlığı" (Rousseau'nun amacı) var. *The Flying Dutchman* [Uçan Hollandalı], *le ténébreux*⁸⁴ tipinin 1830 yılındaki ayartıcıların tipi olduğu Fransa'dan tatlar sunmaktadır.

Müzik kültü, biçimin devrimci romantizminin kültü. Wagner, Romantizmi bir araya topluyor, hem Alman Romantizmini, hem Fransız Romantizmini—

107

(1888)

Sadece Almanya ve Alman kültürü için değeri tahmin edilen Wagner, büyük bir soru işareti, belki de bir Alman talihsizliği, ancak her halukârda bir kader olarak kalmaktadır: İyi ama ne fark eder? Sadece bir Alman olayından fazlası değil midir? Hatta bana göre Almanya'ya ait olduğundan daha az ait olduğu hiçbir yokmuş gibi görünüyor: Almanya'da onun için hiçbir şey hazırlanmamıştır; tipinin tamamı Almanlar arasında son derece yabancı kalıyor; tuhaf, kavranılmaz, anlaşılmaz. Ama insanlar bunu kendilerine itiraf etmeyecek kadar dikkatlidirler: Çünkü fazla nazik, fazla kare,⁸⁵ fazla Almandırlar. "*Credo quia absurdus est*":⁸⁶ Alman ruhları-

82 Schiller'in *Wallenstein* oyununda bir kadın.

83 Lortzing'in operası.

84 Karanlık (veya şeytani) insan.

85 *Viereckig*, Nietzsche'nin tam anlamıyla dört köşe anlamına gelen bu sözcüğü kullanımı biraz eksantriktir. Demek istediği köşeli, sağlam, ince olmayandır.

86 "İnanırım, çünkü o absürd." Ünlü "İnanıyorum, çünkü absürd" sözünün değiştirilmiş hali, muhtemelen Tertullian'a bir atıf.

nın istedikleri budur ve bu durumda istedikleri buydu—ve böylece şu anda Wagner'in insanların kendi hakkında neye inanmalarını istediye ona inanıyorlar. Alman ruhu *psikolojide* her zaman incelikten ve kutsallıktan yoksundu. Bugün, anavatan olgusunun ve kendi kendine hayranlığın baskısı altında görünür biçimde kalınlaşmakta ve kabalaşmaktadır: Bu durumda Wagner'in problemini nasıl başa çıkabilir ki!

108

(1885)

Şimdiye kadar Almanlar bir hiçtir, ama bir şey olacaklardır; bu nedenle şu anda henüz kültürleri yoktur—bu nedenle şu anda henüz bir kültüre sahip olamazlar. İşte savım bu: Yardım edemeyenler savunmaya geçsinler.— Şimdiye kadar bir hiçtirler: yani, nesnelerin her türündendirler. Bir şey olacaklardır: yani, bir gün nesnelerin her türünden olmayı keseceklerdir. Sonuncusu temelde yalnızca bir diledir, pek az da olsa bir umuttur; ama ne yazık ki insanın ona dayanarak yaşayabileceği bir dilek, bir istenç meselesi, çalışma, disiplin ve yetiştirme meselesi ve bir istençsizlik⁸⁷ meselesi, arzu meselesi, bir şeyleri özleme, rahatsızlık, hatta canından bezdirme meselesidir—kısacası biz Almanlar kendimizden şu anda henüz bizden istenmemiş bir şey istiyoruz—daha fazlasını istiyoruz!

Bu “şu anda olması gereken durumda olmayan Almanın” bugününün Alman “*Bildung*”undan⁸⁸ daha fazlasını hak ettiği; “bir şey olma yolunda” olan herkesin bu alanda biraz tatmin, küstahça bir “başarılarının üzerinde dinlenme” veya bir “kendi kendini tebrik etme”

87 Unwillen, tam anlamıyla: istençsizlik. Bir kelime oyunu.

88 Bu sözcük hem kültür, hem eğitim anlamına gelir—“eğitilmişleri” ayırt etmek için kullanılır.

Önceki editörlerin, 1885 tarihli bu notu, önceki 1888 tarihli notun sonrasına bir altbölüm oluşturarak (ara başlıklar atılmıştır) eklemelerindeki niyet açıktır: birileri Almanya'nın keskin bir eleştirisiyle bu bölümü bitirmek istememiş ve Nietzsche'nin kendini en azından bir dereceye kadar Almanlarla özdeşleştirdiği eski bir notunu kullanmıştır. Onlar için son yıl konuşmasının beyanları için: bkz. *Wagner Olayı* ve *Putların Alacakaranlığı* eserinde Almanlar hakkındaki bölüm ayrıca *Ecce Homo* eserinde Wagner Olayı.

gördüklerinde kudurması gerektiği: Aynı şekilde üzerinde fikrimi değiştirmedığım ikinci savım da budur işte.

109

(1885)

Prensip: Modern insanı karakterize eden her şeyde bir çöküş unsuru vardır: Ancak bu hastalığın hemen yanı başında test edilmemiş kuvvetin ve ruhun gücünün işaretleri durmaktadır. *İnsanın gitgide artan küçüklüğünü meydana getiren aynı nedenler, daha güçlü ve daha nadir bulunan bireyleri büyüklüğe iter.*⁸⁹

110

(Bahar-Güz 1887)

Genel görüş: Modern dünyamızın çapraşık karakteridir— aynı semptomlar hem inişi, hem gücü gösterebilir. Ve güç işaretleri, çoğunluğu kazanma işaretleri, geleneksel (atık) negatif duygusal değerlendirmeler bazında yanlışlıkla zayıflık olarak yorumlanabilirler. Kısacası, duygularımız, değerlerin üzerinde duygular olarak güncel değildir.

Genelleştirmek için: Değerlerin üzerinde duygular her zaman zamanın gerisinden gelirler; uzun zaman önce geçen zamanlara ait koruma ve büyüme koşullarını ifade ederler; üstesinden gelemeyecekleri ve kesin olarak yanlış anladıkları yeni varoluş koşullarına direnirler: böylece yeni olan şeyleri engellerler ve bunlara karşı şüphe uyandırırılar.

111

(Bahar-Güz 1887)

19. yüzyılın problemi. Acaba güçlü yanlarla zayıf yanlar birbirlerine ait midirler? Acaba hepsi tek bir parçaya mı aitler? Acaba ideallerinin farklılığı ve karşılıklı çelişkileri daha yüce bir amaçtan mı kaynaklanıyor: daha yüce bir şey olarak?— Çünkü şiddetli gerginlikte böyle

⁸⁹ Yukarıda 70 no'lu kısımla karşılaştırm.

bir kapsamda büyümek büyüklüğün bir ön koşulu olabilir. Tatmin-sizlik, nihilizm iyi bir işaret olabilir.

112

(Bahar-Güz 1887)

Genel görüş: Aslında her önemli yükselişle birlikte olağanüstü bir ufa-
lanma ve göçüp gitme gelir: Çöküşün semptomları olan çile, olağa-
nüstü ilerlemelerinin zamanına *aittir*; insanlığın her verimli ve güçlü
hareketi de aynı zamanda bir nihilizm hareketi yaratmıştır. Pesimiz-
min en aşırı biçimi olan hakiki *nihilizmin* dünyamıza gelişi çok önem-
li ve başlıca bir büyümenin ve yeni varoluş koşullarının dönüşümü-
nün işareti olabilir. *Benim bundan anladığım budur.*

113

(1883-1888)

(A)

Modern insanlığa tam ve içten bir övgüyle başlamak, ancak görü-
nüşlere aldanmamak— işte bu tip insanlık daha az izlenim bırakır,
ama daha uzun sürelidir; temposu daha yavaştır, ama vuruşları da-
ha zengindir. Sağlık artar, güçlü bir beden için gerekli koşulların far-
kına varılır ve yavaşça yaratılır, “kendini dünyevi zevklerden soyut-
layan çilecilik” *ironice*⁹⁰ olur. İnsan aşırı derecede büzülür; “doğru yo-
la” kesin bir güven duyulur;⁹¹ hayranlık yoktur; daha dar değerlere
geçici olarak alışılır (“anavatan” gibi, “bilginlik” gibi vs.).

Yine de bu resmin tamamı *belirsizdir*: Yaşamın yükselişteki bir anı
olabileceği gibi, inişteki bir anı da olabilir.

(B)

“İlerlemeye” inanç—zekânın daha düşük seviyelerinde yükselişteki bir
yaşam gibi görünmektedir; ama bu kendi kendini aldatmaktır; çünkü
zekânın daha yüksek seviyelerinde inişteki bir yaşam gibi görünür.

90 İronik olarak.

91 Goethe'nin *Faust* eserine gönderme, satır 329.

Semptomların tarifi.

Görüş birliği: Değer standartları hakkında belirsizliktir.

Genel bir “yararsızlığa” duyulan korku.

Nihilizm.

114⁹²

(10 Haziran 1887)

Gerçekte *ilk* nihilizme karşı artık bir panzehire ihtiyaç duymamaktayız: Avrupa’ımızda hayat artık belirsiz, kaprisli, absürd değildir. İnsan değerinin, sıkıntı değerinin vs. böylesine olağanüstü bir şekilde artması artık o kadar gerekli değildir; bu değerın önemli derecede artışı kaldırabilir, birçok saçmalığa ve kaprisi taşıyabiliriz: İnsanın elde ettiği güç, artık aralarında en güçlüsünün manevi yorumunun yetiştirme araçlarının derecesinin indirilmesine izin vermektedir. “Tanrı” fazlasıyla aşırı bir hipotezdir.

115

(Ocak-Güz 1888)

Hakiki ve güncel bir *ilerleme* olan *insancılığımızı* ifade eden bir şey varsa, o da artık aşırı muhalefetlere, hatta hiçbir muhalefete ihtiyaç duymadığımız gerçeğidir—

tinselleştirdiğimiz ve her derecede sanatsal hale getirdiğimiz duyularımızı sevebiliriz;

şimdiye kadar en fazla *iftira* atılan her şeye hakkımız vardır.⁹³

92 Geride 4 no’lu kısmın dipnotuna bakınız.

93 Sadece bir nottan başka bir şey olmamasına rağmen, oldukça istisnai ilginçlikte bir not. *Vermenschlichung*, yani daha insanca olmak, özgün bir ilerleme olarak dikkate değer tek şeydir ve duyuları bir kötülük olarak kınamak yerine, duyuları tinselleştirmekten (*vergeistigen*) oluşmaktadır. Ayrıca sadece derece farklarının olduğu yerde karşıtlıkların varolduğu ileri sürme naifliği de Nietzsche’nin kitaplarında kınanmaktadır; örneğin *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. Son söz için, bkz. *Böyle Buyurdu Zerdüş*, Bölüm III, “Üç Kötülük Hakkında” başlıklı bölüm.

Mertebe sırasının tersine çevrilmesi.—Dindar taklitçiler, yani rahipler, aramızda chandala [köleleştirilmiş, kötü muamele görmüş ve istismar edilmiş insan] haline gelmektedir—onlar şarlatanların, yalancı doktorların, taklitçilerin ve büyücülerin yerine geçmektedirler; onları istenci bozan kişiler, kendi intikamlarını almak istedikleri hayatın büyük iftiracıları, yoksullar arasındaki *isyancılar* olarak kabul ediyoruz. Hizmetçiler sınıfını, yani Sudraları, orta sınıfımız, “Volk” [“halk”], yani siyasi kararları alan sınıf haline getirdik.⁹⁴

Diğer taraftan, önceki zamanlardan kalma chandala üsttedir: En başta Tanrı’ya küfredenler, ahlaksızlar, her tür göçebe, sanatçı, Yahudi, müzisyen—bunlar hepsi temelde kötü ün yapmış insan sınıflarıdır—

Kendimizi *onurlu* düşünceler seviyesine çıkarttık: Hatta daha da ötesi, dünyada onuru, “asilliği” biz *tanımlıyoruz*—Hepimiz bugün *yaşamın avukatlarıyız*.—Biz ahlaksızlar bugün *en kuvvetli gücüz*: Diğer güçlerin bize ihtiyacı var—biz dünyayı kendi resmimizde kuruyoruz—

“Chandala” anlayışını, *diğer dünyanın öğretmenleri olan rahiplere* ve onlarla birlikte büyüyen *Hristiyan topluma* ve aynı kökenlere sahip herkese, pesimistlere, nihilistlere, merhamet romantikçilerine, suçlulara ve ahlaksızlık bağımlılarına aktardık—yani “Tanrı” anlayışının bir *kurtarıcı* olarak hayal edildiği tüm alanlara—

Artık yalancı, iftiracı ve yaşam üzerine şüphe saçan insanlar olmak zorunda kalmadığımız için gurur duyuyoruz—⁹⁵

94 Bu noktada MS 1911, s. 500 uyarınca devam etmektedir, hemde standart basımda şu sözler çıkartılmış olmasına rağmen: “iş ve arazi sahipleri—ordu— bilginler sınıfı.”

95 Eski çağlardan kalma Hindu Manu Kanunu, ruhban sınıfı (Brahmin) en yüksek kasttır; Sudralar en düşük kast ve chandalalar toplum dışında itilmişlerdir. Nietzsche’nin Manu Kanununu eleştirisi için bkz. Putların Alacakaranlığı, “İnsanlığın ‘Düzeltilenleri’” başlıklı bölüm. Bu notta kitap başlığı olarak kullanılan iki terim bir araya gelmektedir: Ahlaksızlar ve Dolandırıcılar. Önceki, bu nottan önce yayımlanmış olup, Nietzsche’nin bu terimleri başka bir yerde kullanmasının etkisi altında kalmışlardır.

117⁹⁶

(Bahar-Güz 1887)

19. yüzyıldaki ilerlemenin 18. yüzyıla karşılaştırması (—temelde biz iyi Avrupalılar 18. yüzyıla savaş açmış durumdayız —):

1) “Doğaya dönüş” kesin bir biçimde gittikçe Rousseau’nun düşüncesine zıt bir şekilde anlaşılmıştır. *İdil ve operadan uzak!*

2) Kesin bir biçimde gittikçe daha anti idealist, daha somut, daha korkusuz, çalışkan, ılımlı, ani değişikliklere karşı şüpheli, *antidevrimci* olmuştur;

3) Kesin bir biçimde gittikçe *beden sağlığı* sorusu “ruhun” sağlığına ilişkin sorunun önüne geçmiştir: Sonuncusu öncekinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir durum olarak ve önceki de en azından ruh sağlığının bir ön koşulu olarak anlaşılmalıdır

118

(1883-1888)

Herhangi bir şeye ulaşılmışsa, bu daha çok duyuların masum bir ilişkisi ve şehvet düşkünlüğüne doğru daha neşeli, iyiliksever ve Goethe misali bir tutum ve bilgi arayışıyla ilgili olarak “saf budalaya”⁹⁷ onur gösterilmeyecek şekilde daha gururlu bir duygudur.

119

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

“Objektif” olan bizler.— Bize varoluşun ve kültürün en uzak ve yabancı türlerine giden köprüleri açan “merhamet” değil daha ziyade ulaşılabilirliğimiz ve çileyle empati kuramayan ve çileyi paylaşmayan,⁹⁸ ancak diğer tarafta insanların daha önce acı çekmesine neden olan yüzlerce şeyden keyif alan taraflılığımızdır (öfke hissetmek ve-

96 124 no’lu kısmın dipnotuna bakınız; ayrıca Ek.

97 Wagner tarafından *Parsifal*’de yüceltilmiştir.

98 “Nicht das ‘Mitleid’” ve “welche gerade nicht ‘mitleidet’”: Almancada merhamet için kullanılan sözcük (*Mitleid*) tam anlamıyla “birlikte acı çekmek” anlamına gelir—“acıma” ve “sempati” gibi.

ya derinden etkilenmiş olmak ya da tez düşmanca ve soğuk bakışlar—). Çile, tüm nüanslarıyla birlikte bizim için ilginç hale geldi; Bu açıdan, acıyı gördüğümüzde derinden sarsıldığımız ve gözyaşlarına boğulduğumuz zaman bile kesinlikle daha merhamet dolu *değiliz*. Bu nedenle hiçbir şekilde sanki yardım ediyormuşuz gibi hissetmiyoruz.

İstirabın ve sınırları aşmanın⁹⁹ her türlü üzerinde düşünmeye ilişkin bu gönüllü arzu dahilinde 18. yüzyıldan daha güçlü ve daha dinç hale geldik; bu, dinçlik açısından yükselmemizin bir kanıtıdır (16. ve 17. yüzyıllara daha çok yaklaştık—). Ancak “Romantizminizi” “ruhlarımızın” “daha güzel” hale geldiğine dair bir kanıt olarak yorumlamak derin bir yanlış anlamadır—

Tıpkı tüm *daha bayağı* çağlar ve sosyal tabakalar gibi *güçlü* sansasyonlar arzu ediyoruz.— Bunun zayıf sınırlara sahip olanların ve dekadınların ihtiyaçlarından ayrılması gerekmektedir: Onlar bibere ihtiyaç duyarlar, hatta gaddarlığa—

Hepimiz artık burjuva ahlaklılığının *hiçbir söz hakkı olmadığı* ve rahip ahlaklılığının da aynı şekilde söz sahibi olmadığı devletler arıyoruz (—papaz ve teologların havasından birazının yapıştığı her kitap, bize acınacak bir *niaserie*¹⁰⁰ ve yoksulluk izlenimi vermektedir.—) “İyi toplum”, burjuva toplumunda *yasak* olan ve kötü bir itibar bırakan şeyler haricinde temelde hiçbir şeyle ilgilenmeyenlerden oluşur: aynı şey kitaplar, müzik, siyaset ve kadınların takdirleri için de geçerlidir.

120

(Bahar-Güz 1887)

İnsan, 19. yüzyılda nasıl daha doğal olmuştur [18. yüzyıl şıklığının, inceliğinin ve *sentiments généraux* (duygulu cömertliğin) yüzyılıdır].— Ancak bu “doğaya dönüş” *değildir*—çünkü hiçbir zaman doğal bir insanlık olmamıştır. Doğal olmayan ve antidoğal değerlerin skolastisizmi kuraldır, başlangıçtır; insan doğaya sadece uzun süren mücadelelerden sonra

⁹⁹ *Vergehen* aynı zamanda “sınır aşmak” yerine “ölüp gitmek” anlamına da gelebilir.

¹⁰⁰ Saçmalık.

ulaşabilir—hiçbir zaman doğaya “dönmez”—Doğa: yani doğa gibi ahlaksız olmaya cüret etmek.

Bizler, cömert duygulara karşı, onlara yenilsek bile daha terbiyesiz, daha doğrudan ve alayla dolu oluyoruz.

Birinci toplumumuz, yani zenginlerin toplumu, çok boş vakti olan sınıf daha doğaldır: Birbirlerini avlarlar; cinsiyetler arası aşk, evliliğin bir engel ve bir provokasyon teşkil ettiği bir nevi spordur; birbirlerini eğlendirirler ve keyif için yaşarlar; fiziksel avantajları her şeyden daha çok takdir ederler, meraklı ve atılgandır.

Bilgi arayışına karşı tutumumuz ise daha doğaldır: Tüm masumiyetimizle tinin çapkınlığına sahibiz; cafcacılı ve ruhani meselelerden nefret ederiz; en fazla yasak olanlardan keyif alırız; bilgiye giden yol can sıkıntısıyla döşenmiş olsa, bilgiye hemen hemen hiç ilgi göstermezdik.

Ahlaklılığa karşı tutumumuz da daha doğaldır. Prensipler gülünç hale geldiler; hiç kimse artık kendisine “görevi” hakkında alaycı bir biçimde konuşma izni vermiyor. Ancak yararlı, yardımsever bir mizaç takdir görmektedir (ahlaklılık bir *içgüdüde* bulunur ve kalanı tekmeyle kovulur.¹⁰¹ Ek olarak onur konusunda birkaç anlayış—).

Siyasetteki tutumumuz daha doğaldır: Güç problemlerini, bir miktar gücün diğerine karşı problemlerini görüyoruz. Yürütme gücüyle desteklenmeyen hiçbir hakka inanmıyoruz: Tüm hakları birer yarışma gibi hissediyoruz.

Büyük insanları ve büyük olayları takdir etmedeki tutumumuz daha doğaldır: Tutkuyu bir ayrıcalık kabul ediyoruz, büyük bir suç içermediği sürece hiçbir şeyi büyük kabul etmiyoruz; konu ahlaklılıkta büyük olan her şeyi kendini dışta tutmak olarak düşünüyoruz.

Doğaya karşı tutumumuz daha doğaldır: Artık onu “masumiyeti”, “nedeni” veya “güzelliği” yüzünden sevmiyoruz; onu nazik bir biçimde “şeytani” ve “aptal” yaptık. Ancak onu bu yüzden küçümsemek yerine kendimizi doğaya her zamankinden daha yakın, kendimizi içinde her zamankinden daha çok evde hissediyoruz. Çabaları-

101 “*Dédaingnirt*”.

nı ve ümitlerini erdeme *yönelmiyor* ve bu yüzden doğaya saygı gösteriyoruz.

Sanata karşı tutumumuz daha doğaldır: Sanattan güzel aldatıcı yalanlar beklemiyoruz vs.; acımasız pozitivizm hüküm sürüyor ve gerçekleri hiç heyecanlanmadan fark ediyor.

Özet: 19. yüzyılda Avrupalının içgüdülerinden daha az utandığına dair işaretler vardır; kendine koşulsuz doğallığını, yani ahlaksızlığını, hiç *üzülmeden* itiraf etme yönünde büyük bir adım atmıştır— diğer tarafta sadece bu anlayışa dayanabilecek kadar güçlüdür.

Bu, bazı kulaklara sanki çöküşte ilerleme varmış gibi gelebilir— ve insanın Rousseau'nun bahsettiği “doğaya” yaklaşmadığı kesindir ama Rousseau'nun tiksindiği medeniyete doğru bir adım ilerlemiştir. Daha *güçlü* hale geldik: Yine 17. yüzyıla, özellikle de son dönemlerinin tatlarına (Dancourt, Lesage, Regnard) yaklaştık.¹⁰²

121

(1888)

*Kültür, medeniyete karşı.*¹⁰³— Kültür ve medeniyetin doruk noktaları uyuşmamaktadır: Kültürün ve medeniyetin dipsiz düşmanlığına aldanmamalıdır. Kültürün büyük anları, manevi açıdan söylemek gerekirse, her zaman çöküş zamanlarıydı ve tersine, ehlileştirilmiş insani hayvanının (“medeniyet”) arzu edildiği ve yürürlüğe konulduğu zamanlar, en atılgan ve en tinsel mizaçlara karşı toleranssızlık zamanlarıydı. Medeniyetin amaçları kültürün amaçlarından farklıdır—hatta belki de tam karşıtıdır.

122

(Ocak-Güz 1888)

*Neye karşı uyarıda bulunuyorum: Çöküş içgüdüleri, insancılıkla karıştırılmamalıdır.*¹⁰⁴

102 Florent Carton Dancourt (1661-1725), Fransız oyun yazarı; Alain René Lesage (1668-1747), Fransız romancı ve oyun yazarı; ve Jean François Regnard (1655-1709), Fransız komedi oyunu yazarı.

103 Bu başlık, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

104 *Humanität*.

medeniyetin parçalanmaya ve mutlak çöküşe götüren araçları kültürle karıştırılmamalıdır;

çapkınlık, “laissez aller” [“bırak gitsin”] prensibi güç istenciyle (—ki onun karşıt prensibidir) karıştırılmamalıdır.

123

(Bahar-Güz 1887)

Yeniden gündeme getirdiğim tamamlanmamış sorunlar: Medeniyet sorunu ve Voltaire ile Rousseau arasında 1760 yılı civarındaki kavga. İnsan daha bilgili, güvensiz, “ahlaksız”, daha güçlü ve kendinden daha emin hale—ve bu kapsamda “daha doğal” hale gelmektedir: “İlerleme” budur.—Aynı zamanda bir nevi işçi sınıfına uygun olarak, daha namert hale gelen tabakalar daha yumuşak ve uysal hale gelenlerden ayrılmıştır—böylece gerçeğin tamamı hemen anlaşılmamıştır.— Daha güçlü olan bu tabakanın, namertlikteki gelişimlerini daha yüce bir şeymiş gibi başkalarına tecrübe ettirme sanatına sahip olması gücün, oto kontrolün ve gücün çekiciliğinin karakteristik özelliğidir. Güçlendirilmiş unsurların “iyi” olarak tekrar yorumlanması aslında her “ilerlemenin” karakteristik özelliğidir.

124

(Bahar-Güz 1887)

İnsanlara doğal dürtülerine geri dönme cesaretini vermek için—

Kendilerine değerlerinin altında değer takdir edişlerini kontrol etmelerini sağlamak için (birey olarak insana değil, doğa olarak insana verilen değeri)—

Onları bizzat oraya yerleştirdiğimizi kavradıktan sonra olaylardan antitezleri kaldırmak için—

Toplumun kişisel tuhaflıklarını (suçluluk, ceza, adalet, dürüstlük, özgürlük, sevgi vs.) varoluştan çıkartmak için—

“Doğallığa” karşı ilerleme: tüm siyasi meselelerde, ayrıca partilerin ilişkilerinde, hatta ticari, işçi ve işveren partilerinin ilişkilerinde

güç meseleleri söz konusudur—“insanın ne yapabileceği” söz konusudur ve bu da sadece insanın yapması gerekenlerden sonra.¹⁰⁵

125¹⁰⁶

(1885)

Sosyalizm—en az sayıda olanların ve en aptalların, yani yüzeysel, kıskanç ve üç çeyreklik aktörlerin *tiranlığının* mantıklı sonucu olarak aslında “modern fikirleri” ve onların gizli anarşizmini istemektedir; ancak demokratik refahın ılık havasında sonuçlara varma veya bitirme kapasitesi zayıflar. İnsan takip eder—ama ardından neyin geldiğini görmez. Bu nedenle sosyalizm bütün olarak bakıldığın-

105 Podach, yukarıdaki eser, s. 203 ve devamında, Schlechta'nın basımı hakkında şöyle diyor: “Bazı çok önemli noktalar aklına gelmemiştir. Sadece iki örnek:

I. *Güç İstenci*'nin tek ciltlik basımında [1901], Nietzsche'nin W. II, 47/48'de [not defterlerinden birinin 47/48. sayfasına yapılan atıf] 80 numarasını verdiği aforizma, 36 no'lu aforizma olarak yeniden oluşturulmuştur. Weiss [1911'in iki ciltlik basımında, ki bu basım-ikinci cildin sonundaki önemli editörlük aracı haricinde-sadece 1906 tarihli ikinci basımın bir tekrar basımıdır], Nietzsche'nin bu aforizmayı W II 4'te aforizma No: '80: 19. yüzyılın büyüyen doğallığının ilerlemesi' olarak listelemiş olmasına rağmen, bundan iki tane [aforizmal yapmıştır (117 ve 124). Bu iki versiyonun yan yana getirilmesi, Weiss'in versiyonundaki 124 no'lu aforizmanın bir ciltlik basımda aforizmayı sonlandıran paragrafın eksik olduğunu göstermektedir:

“Bu arada büyük politikaların mekanikçilerinin ortasında, Hristiyan trampet sesinin hâlâ duyulması (örneğin zaferler hakkındaki bültenlerde ya da Kayser'in ulusa seslenişinde) gittikçe imkânsız hale gelen şeylere dahil olmaktadır; çünkü iyi zevke aykırı davranmaktadır.”

Basımı için yararlı olacak olmasına rağmen, Schlechta'nın bundan haberi yoktur. Aynı şekilde 1901 tarihli *Güç İstenci* editörlerinin notlarını kaydettiklerini bilmemektedir (s. 131 [aslında 531]): ‘Burada küçük bir cümle çıkartılmıştır’. Otto Weiss, bunu belirtmemiştir.

“Yayımlanmayan cümle şöyledir: ‘Veliht prensin boğazı Tanrının işlerinden biri değildir’.

Bu, nadiren dünyayı sallandıran bir açıklamadır. Aslında sadece olumsuz bir kanıt olarak ilginçtir: Podach'ın seleflerini Schlechta'ya kadar getiren iki “en önemli” noktalardan biri olarak sunulmuştur—Wichtigstes aynı zamanda “en kayda değer” anlamına da gelebilir—Podach'ın ikinci örneği daha önceki 2 no'lu kısım dipnotunda dikkate alınmıştır (ayrı bu notun sonunda verilen yazıma bakınız).

“Yayımlanmayan cümle” muhtemelen Almanya veliht prensinin, 1888 yılında imparatorluk tahtına çıktıktan 100 gün sonra ölümüne neden olan bir boğaz rahatsızlığı geçirdiği 1887 yılında yazılmıştır. Nietzsche, o dönemlerdeki yazışmalarında ona ve hayal kırıklığına saygısını ifade etmiştir— II. Frederik, oğlu ve halefi II. Wilhelm'den daha olumlu bir imparatordu. “Yayımlanmamış cümle” açıkça ne 117 no'lu notun, ne de 124 no'lu kısmın içerikleriyle yakından bağlantılı olmayıp, sadece Nietzsche'nin kendisi için aldığı bir nottu ve gelecek kuşaklar onun çıkmasının yasaklanmasıyla aldatılmamış oldu. Muhtemelen Tanrıyı Nietzsche'yi sinirlendiren bir şekilde ileri süren birine bir tepkiden başka bir şey değildi. Fakslar ve daha fazla açıklamalar için bkz. kitabın ön kısmı ve Ek.

106 Taslak, Nietzsche'nin el yazısıyla yazılmamış olup, muhtemelen kendisi tarafından dikte edilmiştir—ve sonra düzeltilmiş ve ayrıntılı şekilde genişletilmiştir. Bkz. 1911, s. 500.

da umutsuz ve hırçın bir meseledir ve hiçbir şey, bugünün sosyalistleri tarafından kesilen zehirli ve çaresizliğe kapılmış yüzler—ki *stilleri* ne kadar sefil ve acılı duygulara tanıklık ediyor!—ve umutlarıyla eksikliği duyulan şeylerin zararsız kuzusunun mutluluğu arasındaki kontrast kadar eğlenceli bir görünüm sunmuyor. Yine de Avrupa'nın bazı yerlerinde arada sıra başarılı hareketler ve saldırılar gerçekleştirebiliyorlar: Bir sonraki yüzyılın midesinde derin “guruldamlar” olacak ve Almanya'da mazeretçilere ve avukatlara sahip Paris komünü de belki de gelecekte olacıklara kıyasla sadece küçük bir sindirim güçlüğünden başka bir şey değildi. Ama her zaman sosyalizm için, hastalık saldırısından çok daha fazlasını göstermek için servetleri olan çok fazla kişi var olacaktır—ve servete sahip olanlar inancın bir maddesi üzerinde aynı görüşü paylaşıyorlar: “Bir şey olmak için bir şeye sahip olmalısın.” Ancak bu, içgüdülerin en eski ve en sağlıklısidir. Buna bir şey daha eklemeliyim aslında: “Daha fazlasına *sahip olabilmek* için daha fazlasını istemelisin.” Çünkü bu, yaşamın canlı olan her şeye vaaz verdiği doktrindir: Gelişimin ahlaklılığı. Fazlasına sahip olmak ve daha fazlasına sahip olmayı istemek—tek bir kelimeyle *büyüme*—işte yaşamın kendisidir bu. Sosyalizm doktrininde gizli, oldukça fena bir halde, bir “yaşamı inkâr istenci” vardır; böyle bir şeyi düşünen insanlar veya ırklar bunu yüzlerine gözlerine bulaştırmış olmalılardır. Aslında küçük birkaç deneyin sosyalist bir toplumda yaşamın kendi kendini inkâr ettiğini, kendi köklerini kestiğini kanıtlayabileceğimi bilmeliydim. Dünya yeterince geniş ve insanlar hâlâ yeterince tükenmemiş; dolayısıyla böyle bir pratik talimat ve *demonstratio ad absurdum*, olağanüstü sayıda insan hayatıyla elde edilmiş ve ödenmiş olsa bile beni sakıncalı kişi olarak vurmaz. Sosyalizm her halukârda, aptallık içinde yuvarlanan bir toplumun toprağı altında dur durak bilmeyen bir köstebek olarak bile, yararlı ve tedavi edici bir şey olabilecektir: “dünya üzerinde barış” ve demokratik sürü hayvanının tamamen yumuşamasını geciktirir; Avrupalıları ruhu yani kurnaz ve ihtiyatlı dikkati kaybetmemeye, mert ve savaşçı benzeri erdemlerden feragat etmemeye ve tinin, anlaşılabilirliğin, ağırbaşlılığın ruhundan birkaç artığı ve ruhun

soğukluğunu elinde tutmaya zorlar—Avrupa'yı şimdilik tehdidinde olduğu *marasmus* ¹⁰⁷ *femininus*'tan korur.

126

(Bahar-Güz 1887)

Modernliğin en yararlı engelleri ve çareleri:

Şaka yapma zamanının geçmişte kaldığı gerçek savaşlar yapan genel bir askeri hizmet;

1) Ulusal bağnazlık (basitleştirir, yoğunlaştırır);

2) Geliştirilmiş beslenme (et);

3) Evlerin artan temizliği ve sağlamlığı;

4) Fizyolojinin teolojiye, ahlakçılığa, ekonomiye ve siyasete üstünlüğü;

5) Kişinin "yükümlülükleri" için ve bunların kullanılmasına ilişkin askeri sertlik (artık şükredilmiyor—).

127

(1884)

Avrupa'nın askeri gelişiminden *memnunum*; aynı şekilde anarşinin iç durumlarından da: Galiani'nin bu yüzyıl için kehanette bulunduğu huzur ve Çin katılaşma zamanı geçti. Şahsi *erkekçe virtù*,¹⁰⁸ bedensel *virtü*¹⁰⁹ yine değer kazanıyor, fikirler daha fiziksel hale geliyor ve beslenme daha etli oluyor. Yine güzel insanların varoluşu mümkün oluyor. Solgun ikiyüzlülük (Comte'un rüyasinde olduğu gibi başmda mandarinlerle) bitti. İçimizdeki barbar onaylandı; tıpkı içimizdeki vahşi canavar gibi. İşte filozofların bu yüzden bir geleceği var.— Kant bir bostan korkuluğudur, mutlaka bir gün!¹¹⁰

107 Solgunluk: 2. yüzyılda (MÖ) yaşayan bir hekim olan Galen'de geçen bir Yunan tıp terimi.

108 *Tüchtigkeit*: çalışkanlık veya beceri.

109 *Leibes-Tüchtigkeit*: bedensel çalışkanlık veya bedensel beceri.

110 Gerade deshalb wird es mehr werden mit den Philosophen.—Kant ist eine Vogelscheuche, irgendwann einmal! Kabaca yazılmış, üzerinden geçilmemiş bir not.

128

(1884)

Ben henüz cesaretimi kaybetmek için *hiçbir* neden bulamadım. Kim güçlü bir istenci, geniş bir tinle birlikte koruyup, içinde beslediyse her zamankinden daha fazla elverişli fırsatlara sahiptir. Bu demokratik Avrupa'da insanın terbiye edilebilirliği çok büyük bir yere sahip olduğundan kolayca öğrenen ve uyum sağlayabilen insanlar kural haline geldiler: Sürü hayvanı, hatta yüksek seviyede zeki olarak hazırlandı. Emir vermesini bilenler, *itaat etmek zorunda* olanları da bulur: Bu konuda aklıma gelenler örneğin Napoleon ve Bismarck'tır. Güçlü ve en büyük engeli teşkil eden zeki *olmayan* istençlerle rekabet küçüktür. Ranke ve Renan gibi zayıf istençli bu "objektif" beyleri kim devirmedi ki!

129

(1885)

Tinsel aydınlanma insanları güvensiz ve eşliğe ve istenç açısından desteğe ihtiyaç duymalarına neden olacak kadar daha zayıf hale getirmek—kısacası, *sürü hayvanını* insana çevirmek—in için yanılmaz bir araçtır. Bu nedenle hükümetin şimdiye kadarki büyük sanatçıları [Çin'de Konfiçyüs, Roma İmparatorluğu [*imperium Romanum*], Napoleon ve sadece dünyaya değil, güce de ilgi gösterdiği dönemlerde papalık], baskın içgüdülerin şimdiye kadar doruk noktalarına ulaştıkları yerlerde tinsel aydınlanmayı kullandılar—en azından yolunu bulmasına izin verdiler (Rönesans'taki Papa gibi). Halk kitlesinin, örneğin her demokraside olduğu gibi, bu konuda kendini aldatması aşırı derecede değerlidir: "İlerleme" adı altında insanların daha küçük ve daha yönetilebilir hale getirilmesi istenmektedir!

130

(1883-1888)

Zayıflama durumu olarak en yüksek eşitlik ve yumuşaklık (Yeni Ahit ve orijinal Hristiyan topluluğu—özellikle tamamen *bêtise*¹¹¹ olarak

111 Aptallık.

İngilizlerde, Darwin'de ve Wallace'de¹¹² görünür). Eşitliğiniz, siz daha yüce doğalar, sizi *universal bir oy hakkına* vs. doğru itmektedir; yumuşaklık doğrultusundaki "insanlığınız" suç ve aptallıkla karşı karşıyadır. Bu yüzden yaptığınız *uzun koşuda* aptallık ve vicdansız muzafferleri: yani rahatlığı ve aptallığı— esas *anlam* haline getiriyorsunuz.

Harici olarak: Olağanüstü savaşların, kargaşaların, patlamaların çağıdır.

Dahili olarak: İnsanların her zamankinden daha büyük zayıflığı, heyecan kaynağı olarak olaylar. Avrupa'daki aşırı uç olarak Parisliler.

Sonuçlar: (1) Barbarlar (öncelikle tabii ki şimdiye kadarki kültür biçiminin altında [örneğin Dühring]);¹¹³ (2) *egemen bireyler* (barbar gücü yığınlarının ne olursa olsun tüm sınırlamalardan yoksunluğa dargın oldukları yerlerde). En büyük aptallık, acımasızlık ve kitlelerin ve en yüce bireylerin çağı.

131

(1884)

Büyük sayıda daha yüce türden bireyler şu anda yok olmak üzeredirler: Ancak kaçabilenler şeytan kadar güçlüdürler. Tıpkı Rönesans dönemindeki duruma benzer.

132

(1885)

Bizler *iyi Avrupalıyız*—bizi anavatanımızın insanlarından üstün kılan nedir?— Öncelikle ateist ve ahlaksızız, ama şu anda sürü içgüdüsünün dinini ve ahlaklılıklarını destekliyoruz: Bunun için günün birinde elimize düşecek, ellerimizi *arzu edecek* bir insan türünü hazırlarız.

İyinin ve kötünün ötesinde—ama sürü ahlaklılığının kayıtsız şartsız kutsal tutulmasını talep ediyoruz.

Öğretilmesi gereken birçok felsefe türünü yedekte tutuyoruz: Çekiç olarak pesimist türünü yedekte tuttuğumuz olabilir; Avrupalı bir Budizm belki de vazgeçilmezdir.

¹¹² Alfred Russell Wallace (1823-1913).

¹¹³ "Örneğin Dühring" sadece 1911, s. 500'de bulunmaktadır.

Muhtemelen demokratik kurumların gelişimini ve olgunlaşmasını destekliyoruz: İstencin zayıflığını artırmaktadırlar: Sosyalizmde rahatlığa karşı koruyan bir diken görüyoruz.

İnsanlara karşı tutum. Tercihlerimizdir bunlar; terbiyeler arası sonuçlara dikkat ediyoruz.

Birbirinden ayrı, zengin, güçlü: “Basın” ve kültürü hesabına ironi. Korkarım bilginler de gazeteci olacaklar. Gazete okumayla, hatta gazeteler için yazı yazmakla bağdaşan her türlü kültürü hor görüyoruz.

Tesadüfen meydana gelen konumlarımızı (Goethe ve Stendhal gibi) ve tecrübelerimizi zemin olarak alıyor ve onları, insanları derinliklerimiz hakkında aldatmak için esnetiyoruz. Biz bizzat bekliyoruz ve kalplerimizi onlara bağlamaktan sakınıyoruz. Bize bir geceliğine, bir gezginin ihtiyacı olduğu ve kabul ettiği ucuz bir otel gibi hizmet veriyorlar—yerleşmekten çekiniyoruz.

Bir *disciplina voluntatis* [gönüllü disiplin] sahip olan yurttaşlarımızdan ilerideyiz. Bütün güç, *istenç gücünün* geliştirilmesine uygulanmıştır, ki bu maskeler takmamıza izin veren bir sanattır; etkilerin ötesini anlama sanatıdır (ayrıca ara sıra bir “Supra Avrupalı” tarzda düşünmektir).

Geleceğin yasa koyucuları, dünyanın, en azından çocuklarımızın efendileri olmak için hazırlık yapılır. Evliliklerin temeli budur.

133

(1885)

20. yüzyıl.— Abbé Galiani bir seferinde şöyle demişti: *La prévoyance est la cause des guerres actuelles de l'Europe. Si l'on voulait se donner la peine de ne rien prévoir, tout le monde serait tranquille, et je ne crois pas qu'on serait plus malheureux parce qu'on ne ferait pas la guerre.*¹¹⁴ Dostum Galiani'nin tartışılabilir olmayan görüşlerini hiçbir şekilde paylaşmadığımdan, birkaç şey hakkında kehanette bulunmaktan ve böylece belki de savaşların nedenini anımsatmaktan korkmuyorum.

114 “Avrupa'nın şu andaki savaşlarının nedeni öngörüdür. Hiçbir şeyi öngörmemeye özen göstersek, dünyanın tamamı sakin olurdu ve ben sanmıyorum ki birileri savaş yapmadığı için daha kötü olsun.” Bu alıntı Peter Gast tarafından eklenmiştir.

En korkunç depremden sonra olağanüstü bir durum değerlendir-
mesi.¹¹⁵ Yeni sorular ortaya atar.

134

1885-1886)

Zaman, büyük öğle vakti, en korkunç çözüm zamanıdır: bana ait pesi-
mizm türünün çözülmesi—büyük gidiş meselesi.

Medeniyet ve insan gelişimi arasındaki temel çelişki.

Yalanlar tarihi ve güç istencinin hizmetinde iftira sanatı (daha
güçlü olan insanlara isyan eden sürü istenci) olarak manevi değer-
lendirmeler.

Her kültür artışının koşulları (bir kitlenin hesabına bir seçimi¹¹⁶
mümkün kılar), tümü büyüme türlerinin koşullarıdır.

Dünyanın çok yönlü çok anlamlılığı,¹¹⁷ bütün olayları büyüme süreci-
nin perspektifinde gören güç meselesi olarak. Köle isyanı ve köle yalan-
cılığı olarak ahlaklı Hristiyan değer yargıları (eski dünyanın aristok-
rat değerlerine karşı). Sanat, gücün özüne ne kadar iner?¹¹⁸

115 *Besinnung* kelimesinin tam karşılığı yoktur. *Sinn*, duyu anlamına gelir ("duyu" sözcüğü-
nün çoğu anlamlarında); *sich besinnen* bir şey hakkında düşünmektir; *sich auf etwas be-
sinnen*, bir şeyi hatırlamaktır; *zur Besinnung kommen*, bilincini tekrar kazanmak veya du-
yularını tekrar kazanmaktır ve *besonnen*, ağırbaşlı, sağgörülü, temkinli anlamına gelir.

116 *Auswahl*. Burada sadece Darwin ve doğal seçim değil, İncil'i ve seçilmiş kişiler (*au-
serwähltes Volk*) anlayışını ve her şeyden önce artakalanın kâhince fikrini de dikkate al-
mak gerekir.

117 *Vieldeutigkeit*.

118 Birçok basımdan çıkartılan son soru için bkz. 1911, s. 500.

İKİNCİ KİTAP
EN YÜCE DEĞERLERİN
ELEŞTİRİSİ

I. DİNİN ELEŞTİRİSİ¹

Gerçek şeylere ve hayali şeylere verdiğimiz tüm güzellikleri ve yücelikleri insanın malı ve ürünü, en adil özür dilemesi olarak kullanacağım. Şair olarak, düşünür olarak, Tanrı olarak, sevgi olarak, güç olarak insan: Hangi muhteşem cömertlikle nesnelerin üzerine kendini yoksullaştıracak ve kendini sefil hissettirecek hediyeler savurmuştur! Şimdiye kadarki en kendi çıkarlarını düşünmeden yaptığı hareket takdir etmek, ibadet etmek ve takdir ettiği şeyi yaratanın kendisi olduğunu kendi kendinden saklamayı başarmış olmaktadır.—²

1. Dinlerin Başlangıcı

135

(Mart-Haziran 1888)

Dinin kökeni hakkında.— Bugün nasıl ki eğitimsiz insan, öfkenin öfke-
li olmasının nedeni olduğuna; tinin düşünmesinin nedeni olduğuna; ruhun da duygularının nedeni olduğuna inanıyorsa—kısacası, düşünce-sizce bir şeyin nedeni oldukları farz edilen bir psikolojik kurumlar kitlesi öne sürüldüğü sürece—insan, şimdikinden daha tecrübesiz bir aşamada aynı fenomeni psikolojik kişisel kurumlar

1 İkinci Kitabın bu ilk bölümünde bir araya getirilen materyalin çoğuna "Antihristiyan Jurnalı" (Andre Gide'nin "Dolandırıcıların Jurnalı"ne istinaden) başlığı verilmiş olabilirdi, ama bu notların bazıları *Putların Alacakaranlığı* eserinde de kullanılmıştır. Birkaç istisna hariç, bu iki kitaptaki ilgili pasajlar, editör notları fazla olmasın diye ilerideki sayfalarda özellikle belirtilmemiştir.

2 Alman editörler, bu not için ne bir MS kaynağı, ne bir tarih, ne de numara vermektedirler.

yardımla açıklıyordu. Kendisine yabancı, heyecan verici ve ezici gelen koşulları bir kişinin gücünün takıntısı ve büyüğü olarak yorumluyordu. (Bu yüzden bugünün en saf ve geri kalmış insan türleri olan Hristiyanlar umudu, huzuru, "kurtarılmaya" duygusunu Tanrının psikolojik ilhamına dayandırıyorlar: aslında çilekeş ve denge-siz bir tür olarak mutluluk, boyun eğme ve huzur duygusu ona do-ğal olarak yabancı gelecek ve açıklamaya ihtiyaç duyacaktır). Zeki, güçlü ve enerjik ırklar arasında yabancı bir gücün işbaşında olduğunu dair inancı uyandıran saralı olandır; ancak bununla bağlantılı her boyunduruk altına girme koşulu, örneğin ilham almış insanın, şairin, büyük suçlunun, aşk ve intikam gibi tutkuların boyunduruk altına girmesi de ekstra insani güçlerin uydurulmasına neden olur. Bir koşul, bir kişi üzerinde somutlaştırılır ve bize yettiğinde o kişi tarafından başarıldığı düşünülür. Diğer bir deyişle: Tanrının psikolo-jik anlayışında bir koşul, etki olarak görünmek amacıyla bir neden olarak kişileştirilmektedir.

Psikolojik mantığı şöyle işler: Bir insan aniden ve ezici bir biçim-de *güç duygusuyla* kaplandığında—tüm büyük etkilerde durum böy-ledir—içinde kendi kişiliği hakkında bir şüphe uyanmaya başlar: Kendini hayrette bırakan bu duygunun nedeni hakkında tek başına düşünmeye cesaret edemez—bu nedenle bunu açıklamak üzere da-ha güçlü bir kişiyi, bir tanrısallığı öne sürer.

Özet: Dinin kökeni, yabancı oldukları için insanı aniden yakala-yan aşırı güç duygularında yatar ve vücuduna bağlı uzuvlarından birini anormal derecede ağır hissedenden ve bu yüzden üzerinde başka bir adamın yattığı sonucuna varan hasta bir adam gibi, saf *homo reli-giosus*³ kendini farklı kişilere böler. Din, bir "*altération de personali-té*" ["kişilik değiştirme"] meselesidir. Kendi içinde bir nevi korku ve terör duygusu—ama aynı zamanda olağanüstü mutluluk ve coşkunluk duygusudur. Hastalar arasında sağlık duygusu Tanrıya inancı, Tanrı-ya yakınlık inancını uyandırmak için yeterlidir.

3 Dindar insan.

136

(Mart-Haziran 1888)

Dindar insanın gelişmemiş psikolojisi:— Tüm değişimler birer etkidir, tüm etkiler istenç etkileridir (—“doğa”, “doğa kanunu” anlayışı eskiktir); tüm etkiler bir unsuru varsayar. Gelişmemiş psikoloji: İnsan sadece bir istenç hareketinde bulunduğunu bildiği zaman kendi kendinin nedenidir.

Sonuç: İnsan güç koşullarını tecrübe ettiğinde karşılaştığı suçlamalar, onların nedeni olmadığı ve onlardan sorumlu olmadığıdır: Güç koşulları istenmeden ortaya çıkar, sonuç olarak da onların yaratıcıları bizler değiliz: Özgür olmayan istenç (yani istemeden değişmiş olduğumuz bilinci) harici bir istence ihtiyaç duyar.

Bundan çıkartılan sonuç: İnsan, kendini sahip olduğu bütün güçlü ve şaşırtıcı dürtülerle kabul etmeye cesaret edememiştir—onları “pasif”, “maruz kalınmış”, üzerine zorla yıkılan şeyler olarak kavramıştır. Din, insanın bütünlüğüyle ilgili bir şüphenin ürünü, kişiliğin değişimidir [*altération*]; insanın içindeki büyük ve güçlü olan her şey insanüstü ve harici olarak kavrandığı için, insan kendi kendini küçültmüştür—sahip olduğu iki yönünü, değersiz ve zayıf olanıyla güçlü ve hayrette bırakanı birbirinden ayırıp, iki alan oluşturmuştur ve birincisine “insan”, ikincisine de “Tanrı” demiştir.

Bu şekilde düşünmeye devam etmiştir; kişisel manevi tuhafılık döneminde yüceltilmiş ve yüce ahlak hallerini “istenmiş” ve kişinin “eseri” olarak yorumlamamıştır. Hristiyanlar da kişiliklerini bayağı ve zayıf kurgu bölmekte ve birine insan, diğerine de Tanrı (affedici, kurtarıcı) demektedirler—

Din, “insan” anlayışının değerini düşürmüştür; nihai sonucu iyi, büyük ve doğru olan her şeyin insanüstü olduğu ve sadece bir ilahi takdir ile ihsan edileceğidir—

137

(Mart-Haziran 1888)

İnsanı dış koşullar olarak yüceltilmiş güçlü hallerin ortadan kaldırılmasıyla yaratılan aşağılamadan yukarı çekmenin bir yolu, aile teori-

siydi. Bu yüceltilmiş ve güçlü haller en azından atalarımızın etkisi olarak yorumlanabiliyordu. Dayanışma içinde birbirimize aittik; Bil-
diğimiz bir norma uygun olarak hareket ettiğimizde kendi gözü-
müzde daha da büyüyörüz.

Asil ailelerin dini kendi değerlerine ilişkin duygularıyla bağdaş-
tırma çabası vardır. Şairler ve kâhinler de aynı şeyi yaparlar: Gurur
ve onur duyarlar ve kendilerini böyle bir kurum için seçilmiş hisse-
derler—asla birey olarak değil, yalnızca sözcü (Homeros) olarak ka-
bul edilmeye büyük önem verirler.

İnsan, adım adım yüceltilmiş gururlu hallerini ele geçirmeye
başlamıştır; eylemleri ve eserlerini ele geçirir. İnsanlar eskiden insa-
nın en büyük eylemleri için sorumluluğu inkâr edip, bunları—Tan-
rıya atfetmekle onurlu bir iş yaptıklarına inanırlardı. Özgür istencin
eksikliği bir eyleme daha yüce bir değer veren şey olarak kabul edi-
lirdi: Eylemin yaratıcısı olarak bir put düşünülürdü.⁴

138

(1883-1888)

Rahipler, ister idealler, ister putlar veya kurtarıcılar şeklinde olsun, ko-
layca algılanabilir hale getirmek zorunda oldukları insanüstü bir şe-
yin aktörleridirler: bu görevde amaçlarını bulurlar, içgüdülerini onlara
bunun için hizmet eder; her şeyi mümkün olduğunca inanılabilir ha-
le getirmek için yapmacık tavırlar ve duruşlarla yürümek zorunda-
dırlar; aktörlerinin sanatının kurnazlığı onlara her şeyden önce ger-
çek inancı taşımak için gerekli iyi bir vicdan vermek zorundadır.

139

(Mart-Haziran 1888)

Rahip, en yüce insan kabul edildiğinin ve—gücü kullananlar da-
hil olmak üzere—hükmettiğinin, vazgeçilmez olduğunun, doğrulu-

4 MS'de bu bölümün başlığı "İnsan gururunu yerleştirmek için bir din biçimi"dir. Ve MS ver-
sionu ayrıca Nietzsche tarafından üzeri çizilen şu cümleyi içermektedir: "Dinin başka bir
biçimi. Tanrı eler, Tanrı insan olur ve Tanrı insanlar arasında yaşayıp, arkasında büyük ha-
yır işleri bırakır. Yerel efsane, ebediyen 'dram' olarak sunulmuştur.

ğundan şüphe edilemez olduğunun—topluluktaki en güçlü kuvvet olduğunun ve kesinlikle değiştirilemez ve değeri düşürülemez olduğunun bilinmesini ister.

Araçlar:⁵ Sadece o bilgiye sahiptir; sadece o erdeme sahiptir; sadece o kendisi üzerinde egemen hâkimiyete sahiptir; sadece o belirli bir anlamda Tanrıdır ve kutsallığa geri döner; sadece o Tanrı ve diğer insanlar arasındaki aracıdır; kutsallık bir rahibe karşı her muhalefeti, ona karşı her düşünceyi cezalandırır.

Araçlar: Gerçek mevcuttur. Ona ulaşmanın tek yolu vardır: Rahip olmak. Toplumda, doğada, geleneklerde iyi olan her şey rahiplerin bilgiliğine dayandırılmaktadır. kutsal kitap onların eseridir. İyinin rahiplerden başka hiçbir kaynağı yoktur. Üstünlüğün tüm diğer biçimleri, rahiplerin *düzeninden* farklı bir tarikattır, örneğin savaşçıların tarikatı.

Çıkarılan sonuç: Rahipler, en yüce tür ise erdemlerine götüren dereceler, insanlar arasındaki değerlerin derecelerini oluştururlar. Araştırmak, duyulardan kurtulmak; aktif olmayan; aşılmaz; heyecanların yokluğu; ağırbaşlı olan; bunun antitezi: insanların *en düşük* türü.

Rahip, ahlaklılığın bir türünü öğretmiştir ki, insanın en yüce türü olarak kabul edilsin. Karşıt bir türü temsil etmektedir: Chandalayı. Bunları her şekilde rezil etmek kastların düzenine bir engel sağlar.—Rahibin şehvete karşı duyduğu aşırı korku ayrıca şehvetin kastların (yani genel olarak tarikatların) düzenine karşı en ciddi tehdidi oluşturduğu anlayışına bağlıdır—*Puncto puncti* her “daha liberal eğilim”, evlilik kanunlarını alt üst eder.

140

(Mart-Haziran 1888)

Rahip türünün gelişmiş hali olarak *filozof*, yanında rahibin mirasını taşır; rakip olarak bile zamanının rahipleri gibi aynı araçlarla aynı sonuçlar için mücadele etmeye mecbur edilmektedir; çabalarını ve ümitlerini üstün bir otoriteye yönlendirmektedir.

5 *Mittel*, yani alet anlamında araçlar.

Elimizde fiziksel güç (ordumuz, hiçbir silahımız) yoksa otoriteyi sağlayan nedir? İnsan, fiziksel güce ve otoriteye sahip olanlara karşı nasıl otorite sahibi olabilir? (Prenslerden, muzaffer fatihlerden, bilgin devlet adamlarından esinlenen dehşetle rekabet ediyorlar.)

Bunu sadece ellerinde daha yüce, daha kudretli bir güç tuttuklarına dair bir inancı geliştirerek yapabiliriz—Tanrı. Hiçbir şey yeterince güçlü değildir: Rahiplerin arabuluculuğuna ve hizmetine gerek duyulmaktadır. Kendilerini vazgeçilmez arabulucular olarak kabul ettiriyorlar: Varoluşlarının koşulu olarak şunlara ihtiyaç duyuyorlar: (1) Bağlı oldukları Tanrının mutlak üstünlüğüne, *bağlı oldukları Tanrıya inanç*; (2) Tanrıya başka, doğrudan bir ulaşım olmadığını dair inanç. İkinci talepleri tek başına “aykırılık” anlayışını, ikincisi “inanmayanlar” (yani *başka bir Tanrıya inananlar*—) anlayışını yaratmaktadır.

141⁶

(Ocak-Güz 1888)

Kutsal yalanın eleştirisi.— Yalana, dindarlık amaçlı bir araç olarak izin verilmesi her ruhban makamının bir parçasıdır—hangi oranda uygulamalarının bir parçası olduğu işi bu incelemenin konusudur.

Ancak filozoflar da rahiplerin gizli amaçlarıyla insanlığın yönünü tayin etme niyetine girdikleri andan itibaren, hepsinden önce Platon olmak üzere, kendilerinde yalan söyleme hakkını bulmaktadırlar. En görkemli yalanları, Vedanta’nın tipik Aryan filozofları tarafından geliştirilen iki kat yalandır: Tüm ana özelliklerinde biriyle çelişkili, ancak eğitim amaçları için birbirinin yerine geçen, birbirinin ilavesi olan ve birbirini tamamlayan iki sistem. Birine ilişkin yalanın amacı, sadece diğerine ait gerçeğin duyulabilir hale geldiği bir koşul yaratmaktır.—

Rahiplerin ve filozofların dindar yalanları nereye kadar gidebilir?— Öncelikle eğitim amacını yerine getirmek için ne gibi ön ko-

6 Kısım 141-43 *Putların Alacakaranlığı* eserinde “İnsanlığın Düzeltmenleri” bölümünde kullanılmıştır.

şullar gerektirdiklerini ve bu ön koşulları yerine getirmek için hangi dogmaları uydurmak zorunda olduklarını sormak gerekir.

Birincisi: Güç, otorite ve kayıtsız şartsız güvenilirliğe sahip olmak zorundadırlar.

İkincisi: Doğanın tüm gidişatını ellerinde tutmak zorundadırlar ki bireyi etkileyen her şey onların kanunlarına bağlıymış gibi görünsün.

Üçüncüsü: Ayrıca kontrolü vatandaşlarının gözlerini atlatabilen daha yoğun bir güç ilkesine; öteki tarafta, “ölümünden sonra” gidilen yerde, ceza gücüne ve tabii ki eksiksiz bir mutluluğa giden yolu keşfeden araçlara sahip olmak zorundadırlar.

Olayların doğal gidişatına ilişkin anlayışı bir kenara atmak zorundadırlar: ancak zeki ve düşünceli insanlar oldukları için, tabii ki vaizlere veya kanunlarına kesin itaate bağlı olan bir sürü etki *vaat edebilirler*.— Hatta tamamen makul olan bir sürü şeyi emredebilirler—yeter ki bu bilgeliğin kaynağı olarak tecrübe veya ampirizmi değil, vahiyle ri veya “en müsamahasız kefaretin” sonuçlarını gösterebilirler.

Kutsal yalan bu yüzden genellikle: bir eylemin *amacına* (—doğal amaçlar, nedenler, ortadan kaybolmak içindir: manevi amaç, bir kanunun yerine getirilmesi, Tanrı için yapılan bir hizmet amaç olarak görülür) ve bir eylemin *sonucuna* (doğal sonuç, doğa üstü olarak yorumlanır ve daha emin bir etki meydana getirmek için kontrol edilemeyen başka sonuçların olasılığına ayak diretilmektedir) uygulanır.

Bu sayede hep birlikte sanki “yararlı”, “zararlı”, “yaşamı geliştiren”, “yaşamı geciktiren” doğal anlayıştan tamamen ayrıymış gibi görünen bir iyi ve kötü anlayışı yaratılmıştır—hatta *başka* bir yaşam hayal edildiği derecede iyi ve kötünün doğal anlayışına doğrudan ters düşebilir.

Bu sayede nihayet ünlü “vicdan” yaratılmıştır: Her eylemin değerini sonuçları açısından *değil*, niyetleri ve bu niyetlerin ne dereceye kadar “kanunlara” uygun olduğu açısından ölçen içsel bir ses.

Bu nedenle kutsal yalan (1)⁷ cezalandıran ve ödüllendiren, rahiplerin kanun kitaplarına kesinlikle uyan ve onları sözcüleri ve tam

7 Bu numaralar MS’de bulunmamaktadır.

yetkili elçileri olarak dünyaya gönderen bir Tanrıyı; (2) ilk önce büyük cezalandırma makinesinin—ve bu sonuçla *tinin ölümsüzlüğünün* — etkili olacağı düşünülen bir *ahreti*; (3) iyi ve kötünün sürekli olduğu bilinci olarak insan *bilinci*—ki Tanrı rahiplerin algılarına uygun olarak öğüt verdiğinde bu vicdan aracılığıyla konuşur; (4) tüm doğal süreçlerin inkârı; tüm olayların ahlaka bağlı bir olaya indirgenmesi; her şeye nüfuz eden etkiler; manevi etkiler (yani ceza ve ödüllendirme fikri); tek güç ve tüm değişimlerin yaratıcısı olarak *ahlaklılığı* ve (5) belirli, açığa vurulan, rahiplerin öğrettikleriyle aynı olan ve hem bu yaşamda, hem de sonraki yaşamda tüm kurtuluşun ve mutluluğun koşulu olarak *gerçeği* uydurmuştur.

Özet: Ahlak gelişiminin bedeli nedir?— Nedenin yerinden çıkartılması, tüm güdülerin korkuya ve umuda (cezaya ve ödüllendirmeye) indirgenmesi; rahiplerin koruyuculuğuna, kutsal bir istenci ifade ettiği iddia edilen titiz formalitelere bağımlılık; sınav ve deneyin yerine yanlış bir bilgi yerleştiren bir “bilincin” aşılması: Sanki yapılması gereken her şey ve yapılmamış olan her şey belirlenmişçesine—araştıran ve ileri atlayan bir *tinin* bir nevi hadımı. **Özet:** Hayal edilebilecek en kötü şekilde bozulmuş insanın “iyi insan” olarak sunulması.

Uygulamada tüm nedenler, sağduyunun tüm mirası, incelik, rahiplerin çıkardığı kanunun ön koşulu olan dikkat, daha sonra yalnızca tek bir mekanizmaya indirgenmiştir. Kanunun kendisine uygunluk bir doruk, en yüksek doruk olarak kabul edilmekte olup, yaşamın artık hiçbir problemi yoktur; dünyanın tüm başlangıcı cezalandırma fikriyle kirlenmiştir; rahiplerin yaşamını mükemmelliğin *non plus ultra* kanunu olarak sunmak amacıyla yaşamın kendisi yaşamın karalanmasına ve kirletilmesine dönüştürülmüştür. “Tanrı” anlayışı yaşama sırt çevirmeyi, yaşamın eleştirisini, hatta hor görülmesini temsil eder. gerçek, ruhban yalana, bir teolog haline gelme aracına dönüştürülmüştür—

142

(Ocak-Güz 1888)

Manu'nun kanun kitabına bir eleştiri.— Kitabın tamamı kutsal yaşama dayandırılmaktadır. İnsanlığın refahı bu sistemin ilhamı mıydı? Her

eylemin kendi çıkarına olduğuna inanan o insan türü bu sistemin zorla kabul ettirilmesine ilgi duyuyor muydu, duymuyor muydu? İnsanlığı geliştirmek için—bu amaç nasıl uyandırıldı? Geliştirme anlayışı nerden türetildi?

Örnek olduğunu, insan türünün doruk noktası ve en önemli dışavurumu olduğunu düşünen bir insan türü, ruhban olan türünü buluyoruz: bu tür, “geliştirme” anlayışını kendisinden türetiliyor. Kendi üstünlüğüne ve kendi istençlerinin aslında üstün olduğuna inanıyor: Kutsal yalanın kökeni, *güç istencidir*—

Kuralın yerleştirilmesi: Bu amaçla bu anlayışların kuralı rahipliğe gücün bir *non plus ultra* kuralını yerleştiriyor. Yalan aracılığıyla güç—kimsenin buna fiziksel veya askeri açıdan sahip olmadığı bilinciyle—ve gücün ilavesi olarak yalan, “gerçeğin” yeni anlayışdır.

Burada *bilinçsiz ve saf* bir gelişimin var olduğunu düşünmek hata, kendini aldatmacadır—Fanatikler, baskının böylesine dikkatlice düşünülmüş sistemlerini uydurmazlar—Burada en soğukkanlı fikirler iş başındaymış; tıpkı bir Platon’un “Cumhuriyeti”ni hayal ettiği anda uyguladığı aynı tür fikirler. “Sonu isteyen, araçlarını da istemek zorundadır”—Tüm yasa koyucular, bu siyasi görüş konusunda açık bir zihne sahiptirler.

Klasik modeline özellikle *Aryan* [Hint Avrupa] biçimlerinde sahibiz: Bu nedenle insanın en iyi bahsedilmiş ve en düşünceli türünü bugüne kadar söylenen en esaslı yalandan sorumlu tutuyoruz—Bu yalan, neredeyse her yerde kopya edilmiştir: *aryan etki* tüm dünyayı bozmuştur.⁸

143

(Mart-Haziran 1888)

Yeni Ahit’in *Semitik* ruhu hakkında bugüne kadar çok şey söylendi, ama *Semitik* diye adlandırılan şey yalnızca ruhbandır—ve ırk açısından en kusursuz *Aryan* kanun kitabı *Manu*’da bu “*Semitizm*” yani *rahibin tini* başka her yerde olduğundan daha kötüdür.

⁸ 6 no’lu kısmın dipnotuna bakınız, özellikle de burada belirtilen bölümün 4f no’lu kısmın dipnotuna.

Yahudi ruhban devletin gelişimi orijinal bir şey *değildir*. Kalıbını Babil'de öğrendiler: Kalıbı Aryan'dır. Daha sonra aynı şey, çoğunlukta Alman kanıyla Avrupa'da baskın çıkmaya başladığında, *hükmeden* ırkın tinine uygundu: Bu büyük bir atavizmdir. Cermen Ortaçağları Aryan kast düzeninin tekrar canlandırılmasına yönelikti.

Müslümanlık ise "diğer taraf"ın cezalandırma aracı olarak kullanımını Hristiyanlıktan öğrendi.

Başlarında bir rahip olan değişmez bir toplumun kalıbının—ki bu, düzenleme alanında Asya'nın en büyük kültürel ürünlerinin en eskisidir—her açıdan yansımaya ve taklide yol açacağı kesin gibiydi. Yine Platon, ama her şeyden önce Mısırlılar.

144

(1885)

Ahlaklılıklar ve dinler, insanın insana istediği her şeyi yaptırabileceği temel araçlardır, yeter ki fazlasıyla yaratıcı bir güce sahip olsun ve istencini—yasalar, dinler ve gelenekler biçiminde—uzun bir süre boyunca kabul ettirebilsin.⁹

145

(1884-1888)

Hükmeden sınıfın ürünü olan *olumlu* bir Aryan dini: Manu'nun kanun kitabına benzer (Brahma'da güç duygusunun tanrısallaştırılması: Savaşçı sınıfı arasında ortaya çıkmış olması ve sadece rahiplere aktarılmış olması çok ilginçtir).

Hükmeden sınıfın ürünü olan *olumlu* bir Semitik din: Muhammed'in kanun kitabına, Eski Ahit'in daha eski bölümlerine benzer (Erkekler için bir din olarak Müslümanlık, Hristiyanlığın—ki kadınlar için bir din olduğunu düşünür—duygusallığını ve yalancılığını derinden hor görmektedir).

Ezilen sınıfın ürünü olan *olumsuz* bir Semitik din: Yeni Ahit'e benzer (Hindu—Aryan terimlerle ifade etmek gerekiyorsa: bir Chandala dini).

9 Son cümle sadece 1911, s. 501'de bulunmaktadır.

Hükmeden tarikatlar arasında ortaya çıkan *olumsuz* bir Aryan dini: Budizme benzer.

Bir çelişkiyi temsil ettiği için ezilen Aryan ırklara ait hiçbir dinimizin olmaması gayet normaldir. Bir efendiler sınıfı ya en üsttedir ya da yok olmuştur.¹⁰

146

(1885-1886)

Dinin kendi içinde ahlaklılıkla hiçbir ilgisi yoktur: ancak Yahudi dininin her iki torunu esasında manevi dinlerdir—kişinin nasıl yaşaması gerektiği hakkında ilkeler sunmak ve ödüller ile cezalandırmalarla taleplerinin duyulmasını sağlamak gibi.

147

(Bahar-Güz 1887)

Pagan—Hristiyan. Doğalın, doğal olanın içindeki masumiyet duygusunun ve “doğallığın” tasdiki pagandır. Doğalın reddedilişi, doğal olanın içindeki aşağılaşma duygusu ve doğal dışılık Hristiyanıdır.

Örneğin Petronius “masumdu”: bu mutlu adamla kıyaslandığında bir Hristiyan tamamen masumiyet dışıdır. Ama eninde sonunda Hristiyan statüsü yalnızca doğal bir koşul olabileceğinden—ki buna rağmen kendisinin böyle olduğunu tasavvur etmeye cesaret edemez—“Hristiyan” sözcüğü, psikolojik yorumların taklitlerini bir ilkeye yükseltmeyi gösterir.

148

(1883-1886)

Hristiyan rahip, öncelikle şehvetin ölümcül düşmanıdır; örneğin seks sembollerinin huzurunda Atina’nın en onurlu kadınlar kültü

¹⁰ Yahudilerin çoğu kabul etmezken, Hristiyanlığı her şeyden önce kabul eden “Aryanlar”dı. Bu not, hemen önceki notlar bağlamında değerlendirilmeli ve her ikisi de daha sonra yazılan *Putların Alacakaranlığı*, ve *Deccal* ile karşılaştırılmalıdır.

tarafından benimsenen masumca huşudan ve ağırbaşlı tutumdan daha büyük bir antitez hayal edilemez. Üreme eylemi tüm çileci dinlerde böyle bir gizemdir: bir nevi mükemmellik sembolleri ve geleceğin gizemli dizaynının sembolleri: yeniden doğma, ahlaksızlık.

149

(1880-1881)

Kendimize inanmak en güçlü pranga ve en üstün giysi—en güçlü kanattır. Hristiyanlık insanın masumiyetini bir inanç maddesi haline getirmeliydi—insanların putları olacaktı: İnanç o günlerde hâlâ mümkündü.¹¹

150

(Bahar-Güz 1887)

Tarihteki büyük yalan: Sanki Hristiyanlığın yolunu açan paganizmin yozlaşmasıymışçasına! Aksine eski zamanların insanların zayıflaması ve ahlakını düzeltmesiydi! Doğal dürtüler tekrar ahlaksızlık olarak yorumlanmıştı! ¹²

151

(1885-1886)

Dinler, ahlaklılığa duyulan inançla yok edilmiştir. Hristiyanların manevi Tanrısı savunulabilir değildir, dolayısıyla “ateizm” ortaya çıkar—sanki başka türde putlar var olamazmış gibi.

Aynı şekilde kültür de ahlaklılığa inanmakla yok edilmiştir. Çünkü insan, olmadan da büyüyebileceği koşulları keşfettiği takdirde, onları artık istemez (Budizm).

11 Karl Schlehta, kendi basımında bu bölümü atlıyor çünkü kaynağını (*Werke*, XI, 310) “problemli” diye niteliyor: *Güç İstenci*’nin neredeyse tüm diğer bölümlerinde olduğu gibi, bu bölüm de Nietzsche’nin not defterine bir atıfla desteklenmemektedir. Ve tarihi de çok daha erkendir.

12 MS’de bu nottan hemen sonra 381 no’lu kısım geliyor ve her ikisi de “Tarihte büyük yalanlar” başlığını taşıyor.

152

(Mart-Haziran 1888)

Nihilist dinlerin fizyolojisi. Her nihilist din ile dini ve ahlaki terminolojiyi kullanan hastalığın sistemleştirilmiş durumunun tarihidir.

Pagan kültüründe kültürün dönmesini sağlayan büyük yıllık devirlerin yorumlarıdır. Hristiyan kültüründe ise kültürün dönmesini sağlayan paralitik fenomenlerden oluşan bir devirdir.

153

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bu nihilist din, eski çağlardan bulduğu çöküş ve benzeri unsurları bir araya toplar, yani:

- a) Zayıfların ve hasta mizaçlıların partisini (en güçlü biçimde güven duyulan eski dünya reddedilir);
- b) Manevi açıdan baskı altında olanların ve pagan karşıtı olanların partisini;
- c) Siyasi açıdan tükenmiş olanların ve umursamayanların (*blasé* [*kendini beğenmiş*] Romalılar), yani ülkesi olmayan ve yaşamları bir boşluk olanların partisi;
- d) Kendilerine bıkmış olanların—yani bir yer altı komplosuna katılmaktan memnurluk duyanların partisi.

154

(Mart-Haziran 1888)

Buda, “Çarmıha Gerilene” Karşı. Nihilist dinler arasında Hristiyanlar daima Budistlerden açık ve net bir biçimde ayrılabilirler. Budist din güzel bir akşamın, mükemmel bir tatlığın ve yumuşaklığın dışavurumudur—geçmişte kalan her şey ve ayrıca eksik olan her şey için: acı duymak, hayal kırıklığı, kin; son olarak da yüce tinsel bir aşkın eksikliği için minnettardır. Felsefi çelişkilerin inceliğini geride bırakmıştır, bunlardan bile dinlenmektedir. Ama bunlardan aynı zamanda tinsel görkemini ve günbatımı parlaklığını türetir (—kökeni en yüksek kastlardadır—).

Hristiyan hareketi, her tür unsuru geri çeviren ve reddeden dejenerasyon olmuş bir harekettir. Bir ırkın çöküşünün dışavurumu değil, baştan beri hastalıklı şeylerin her türlüşününün toplandığı ve birbirini aradığı bir birikmedir. Bu nedenle ulusal değildir, ırka bağlı değildir; her yerde mirastan yoksun bırakılanlar için geçerlidir. İyi yetişmiş ve baskın olan her şeye karşı duyulan bir kine dayanmaktadır: İyi yetişmiş ve baskın olanların üzerindeki laneti temsil eden bir sembole ihtiyacı vardır. Ayrıca her tinsel hareketin, tüm felsefelerin karşısında durmaktadır: Geri zekâlıların¹³ tarafını tutar ve tıne lanet yağdırır. Yeteneklilerin, eğitimlilerin ve tinsel açıdan bağımsız olanlara karşı kin besler; onlarda iyi yetişmiş olanları, buyurucu olanları görür.

155

(Bahar-Güz 1887)

Budizmde şu düşünce baskındır: “Tüm arzular ve heyecanla kan üreten her şey, insanı bir eyleme doğru götürür”—insan sadece bu kapsamda şeytana karşı uyarılmıştır. Çünkü eylemin hiçbir anlamı yoktur, eylem insanı varoluşa bağlar, ama varoluşun da anlamı yoktur. Kötülükte mantıksız olan bir şeye, sonuçta insanın reddettiği bir şeyin araçlarının onaylanması yönünde bir dürtü görmektedirler. Varolmama yolunu aramaktadırlar ve bu nedenle tüm heyecanlandırıcı dürtülere dehşetle bakmaktadırlar. Mesela: İntikam alma! Kimsenin düşmanı olma!—Tükenmişlerin hedonizmi burada değerlin üstün ölçüsüdür. Budizme bir Paul’un Yahudi fanatizminden daha uzak olan hiçbir şey yoktur; hiçbir şey içgüdüleri için bu dindar adamın geriliminden, ateşinden, huzursuzluğundan ve her şeyden önce Hristiyanlığın “sevgi” adıyla kutsadığı şehvetten daha itici değildir. Üstelik Budizmde doyum bulan tarikatlar kültürlü hatıta aşırı tinsel tarikatlardır. Yüzyıllar süren felsefi çekişmelerden bıkmış ve tükenmiş, ancak buna rağmen Hristiyanlığın ortaya çıkardığı sınıflar gibi tüm kültürün altında olmayan bir ırk—İyiden ve kötüden bile kurtuluş, Budist idealinin esaslarından biri gibi görünmektedir: İnsanın iyi eylemleri bile sadece şimdilik, sadece bir araç olarak—yani tüm eylemlerden kurtulmak için bir araç olarak yapmak zorunda olduğu varsayımıy-

¹³ Deccal.

la mükemmellik seviyesine eşit, inceltilmiş bir ahlaklılık ötesi seviye tasarlanmaktadır.

156

(Kasım 1887-Mart 1888)

Nihilist bir din [Hristiyanlık gibi]¹⁴ tüm güçlü içgüdülerini artık geride bırakan yaşlanmış ve uslanmış insanlardan türemiş olup, bu insanlara uygundur—ancak adım adım başka bir ortama aktarılmış olup, sonunda henüz hiçbir şey yaşamamış genç insanların içine girmiştir—çok tuhaf! Yakınının, koyun sürüsünün, akşamın ebedi mutluluğu barbarlara ve Almanlara vazedilmiştir! Nasıl önce tamamen barbar, Alman haline getirilmek zorunda kaldım! Valhalla hayalini kuranlara, sadece savaşlarda mutluluk bulanlara vazedilmiştir!— Ulusların bile daha var olmadığı bir kaos ortamında vazedilen üstün bir din—

157

(Ocak-Güz 1888)

Rahipleri ve dinleri çürütmenin tek yolu, hatalarının yararlı olmaktan çıktığını—aksine zararlı olduklarını; kısacası, kendi “güç kanıtlarının” artık iyi sayılmadığını göstermektir—

2. Hristiyanlık Tarihi¹⁵

158

(1888)

Hristiyanlık, adının akıllara getirdiği köke sahip tarihsel bir gerçeklikle karıştırılmamalıdır. İçinden türediği diğer kökler daha da güç-

14 Parantez içinde eklediğim sözcükler, MS'de bulunmamaktadır ve Alman editörler tarafından 1906 yılında eklenmiştir. 1911, s. 501'de açıkça kabul edilmiş olmasına rağmen, MS'ye sadık kaldığıyla övünen Schlechta, her zamanki gibi standart basını takip eder. Editörler tarafından yapılan düzeltme, parantez içindeki sözcükleri dışarıda bırakarak ve notun başlangıcına “Hristiyanlık...” ekleyerek geliştirilebilirdi.

15 Sonraki bölümlerin çoğu, Decca'de kullanılmıştır.

lû olmuşlardır. “Hristiyan kilisesi”, “Hristiyan inancı” ve “Hristiyan yaşam” gibi çöküş ve yıkım manifestolarının kendilerine bu kutsal adı takmaları eşi benzeri olmayan bir kelime istismarıdır. İsa neyi reddetmiştir? Bugün Hristiyan denilen her şeyi.

159

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnanç konusuna gelince, Hristiyan öğretisinin tamamı, Hristiyan “gerçeğinin” tamamı boş yalanlardan ve aldatmacalardan oluşmakta olup, Hristiyan hareketin başlangıçta ilham aldığı her şeyin tam tersidir.

Dini anlamda Hristiyan olan temelde Hristiyan karşıtıdır: Sembollerin yerine nesneler ve insanlar; ölümsüz gerçeklerin yerine tarih; yaşam tarzı yerine şekiller, ayinler, dogmalar. Ancak dogmalara, kültürlere, rahiplere, kiliselere ve teolojiye karşı tamamen ilgisiz olan Hristiyandır.

Hristiyan yaşam tarzı artık Budist yaşam tarzıyla kıyaslandığında bir hayal değildir: aksine mutlu olmak için bir araçtır.

160

(Kasım 1887-Mart 1888)

İsa doğrudan kalplerde “Cennet Krallığı” koşuluyla başlamış olup, Yahudi kiliselerinin örf ve adetlerinde bunu uygulayacak araçları bulamamıştır; Museviliğin gerçekliğine (kendini koruma ihtiyacına) bir hiç olarak bakmaktadır; İsa bütünüyle manevidir.—

Aynı şekilde Tanrıyla görüşmeyi düzenleyen kaba formaliteler sisteminin tamamını da göz ardı etmektedir: Tövbe ve kefarete öğretilerine itiraz etmektedir; insanın kendisini “kutsal” hissetmesi için nasıl yaşaması gerektiğini—ve insanın bu duyguya tövbe ve günahları için pişmanlık göstererek nasıl ulaşamayacağını göstermektedir: başlıca hükmü “günahlar önemli değildir” yönündedir.

Günah, tövbe, affetme—ki bunlardan hiçbirisi buraya ait değildir—Musevilikten alınmıştır veya pagandır.

161¹⁶

(Kasım 1887-Mart 1888)

Cennet Krallığı, kalbin bir koşuludur (—çocuklar için söylenmektedir “çünkü Cennet Krallığı onlarındır”): Orası “dünyanın üzerinde” herhangi bir şey değildir. Tanrı Krallığı kronolojik veya tarihsel sıraya göre takvimdeki belirli bir günde, bir gün olabilecek, ancak ondan bir gün önce olamayacak bir şey gibi gelmemektedir; aksine “bireyin içinde manevi bir değişim”, her an olabilen ve her an henüz gelmemiş olan bir şeydir.

162

(Kasım 1887-Mart 1888)

Çarmıhtaki hırsız:— Acı dolu bir ölüme maruz kalan bir suçlu bile: “İsa’nın, isyan etmeden, düşmanlığı olmadan, incelikle, razı olarak acısını çektiği ve öldüğü yol, tek doğru yoldur” diyorsa, Hristiyanlığın esaslarını onaylamış olur ve böylece Cennete gider—

163

(Kasım 1887-Mart 1888)

Sana kötülük edene ne eylemlerle ne de kalbinde karşı koyacaksın. Hiçbir nedenle karını boşamaya imkân vermeyeceksin.

Ecnebler ve komşuların, yabancılar ve vatandaşların arasında ayırım yapmayacaksın.

Hiç kimseye kızmayacaksın, hiç kimseyi küçük görmeyeceksin. Sadakalarını gizlice vereceksin. Zengin olmak istemeyeceksin. Küfretmeyeceksin. Yargılamayacaksın. Düşmanlarınla barışacaksın; affedeceksin. Alenen dua etmeyeceksin.

“Ebedi mutluluk” vaat edilen bir şey değildir: Yaşadığın şöyle ve ya böyle hareket ettiğin sürece yanındadır.¹⁷

16 MS’de genel bir başlık altındadır: “Hristiyan yanlış anlamaları”.

17 Alman editörler bu notun başına “İsa emrediyor ki” eklemişlerdir. Ayrıca MS’de üçüncü paragrafı atlamışlardır: “Muhtemelen ayrıca: insanı kendini hadım etmelidir.” Ve son-
dan bir önceki paragrafı: “Sadece iyi insanların görünmesini sağlayın; ışığınız parlasın: cennete kim gider? Kim ki cennetteki babamızın istencini yerine getirirse.”

Schlechte, tabii ki 1911, s. 501’i göz ardı ederek, standart basım metnini yeniden oluşturur.

164

(Kasım 1887-Mart 1888)

Peygamber ve mucize yaratıcısı tutumunun tamamı, öfke ve yargının çağrılması korkunç bir bozulmadır (örneğin Mark 6, 11. Ve kim ise seni alamayacak [...] sana gerçekten söylüyorum, Sodom ve Gomorha için daha tahammül olunabilir olmalıdır vs.). “İncir ağacı” (Matt. 21, 18): Şehre geri döndüğünde karnı açtı. Ve yolunun üstünde bir incir ağacı gördüğünde, yanına geldi ve üzerinde yapraklardan başka bir şey bulamadı ve ona şöyle dedi: “Bundan böyle sonsuza kadar üzerinde hiçbir meyve yetişmesin.” Ve incir ağacı o anda soldu¹⁸

165

(Kasım 1887-Mart 1888)

Ödül ve ceza doktrini çok saçma bir şekilde doluşmuştur: bu esnada her şey tahrip oldu.

Aynı şekilde ilk *ecclesia militans*¹⁹ uygulamaları ve havari [Paul]²⁰ ile onun tavırları emredildiğinden ve daha önce belirlendiğinden çok daha yanıltıcı bir şekilde sunulmuştur—.

Güncel hayatın ve ilk Hıristiyanların öğretilerinin daha sonra yüceltilmesi, sanki her şey önceden belirlenmiş ve sadece önceden belirlenenler takip edilmiş gibidir.—

Ve kehanetin yerine getirilmesi için: Ne kadar çok yanıltma ve sahtekârlık kullanılmıştır!

166

(Kasım 1887-Mart 1888)

İsa, olağan yaşamı gerçek yaşamla, gerçeklikte olan bir yaşamla karşılaştırmıştır: Hiçbir şey ona “ölümsüz bir Peter’in” aptal saçmalığının

18 MS şöyle devam eder: “Ve müritler bunu gördüklerinde şaşkınlıkla ve şöyle dediler: İncir ağacı nasıl bu kadar erken soldu?” 1911, s. 502.

19 Militan kilisesi.

20 Parantez içine aldığı isimler Alman editörler tarafından belki de yanlışlıkla eklenmiştir: herhalde Peter demek istediler.

dan, bir kişinin ölümsüz olmasından daha uzak değildi. Mücadele ettiği işte bu “kişinin” abartılı bir şekilde şişirilmesi idi: Özellikle de *bu-nu* nasıl olur da ölümsüzleştirmek isteyebilirdi?

Aynı şekilde topluluk içerisindeki hiyerarşiye karşı mücadele etmiştir: Ödülün performansa göre dağıtılacağını vaat etmemişti. Diğer dünyada ceza ve ödüllendirmeyi acaba nasıl anlamıştı!

167

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hıristiyanlık: *Kızgınlığın* [ressentiment] merkezinde Budist bir barış hareketine doğru safça bir başlangıçtır—ancak Paul tarafından, sonunda devlet organizasyonunun tamamını ele almayı öğrenen—ve savaşlar, mahkûmiyetler, işkenceler, küfürler ve nefretler başlatan bir pagan gizem doktrinine dönüştürülmüştür.

Paul geniş ve dini açıdan heyecana kapılmış kitlelerin bir gizeme duydukları ihtiyaçla başlar: Gizem kültlerinin görüntüleriyle rekabet edecek bir kurban, kanlı yalancı görüntüler aramaktadır: Kan içerek çarmıhta duran Tanrı, “kurbanla” *bir olan* gizem [unio mystical].

Ahireti (bireysel ruhun çok mutlu, kefareti ödemiş ahretini) yeniden diriliş olarak bu kurbanla nedensel bir ilişkiye bağlamak istemektedir (tıpkı Dionysos, Mithras, Osiris örneklerinde olduğu gibi).

Yeni bir yaşam tarzı değil suç ve kefaret anlayışını ön plana çıkarmak zorundadır (İsa’nın bizzat gösterdiği ve yaşadığı gibi), yeni bir kültü, yeni bir inancı, mucizevi bir dönüşüme duyulan inancı (inanç aracılığıyla “kurtuluş”).

Pagan dünyanın en çok neye ihtiyaç duyduğunu anladı ve İsa’nın hayatından ve ölümünden yaptığı vurgulamayı herhangi bir yere yerleştirip, her şeye yeni bir vurgu yaparak, oldukça keyfi bir seçim yaptı—ilkel Hıristiyanlığı bir madde veya prensip olarak *iptal etti*—

Rahipleri ve teologları yok etme girişimi, Paul sayesinde yeni bir rahiplik ve teolojiyle—yeni bir iktidar düzeni ve bir kiliseyle sonuçlandı.

“Kişinin” abartılı bir biçimde şişirilmesini yok etme girişimi ise “ölümsüz kişiye” (“ebedi kurtuluş” açısından), kişisel egoizmin en paradoks aşırılığına inançla sonuçlandı.

Durumun mizahı budur, trajik bir mizah: Paul, geniş bir kapsamda tam da İsa’nın yaşam tarzıyla iptal ettiklerini tekrar kurdu. Sonunda kilise tamamlandığında, devletin varlığını bile onayladı.

168

(Kasım 1887-Mart 1888)

—Kilise tam olarak İsa’nın aksini vazettiği—ve havarilerine mücadele etmeyi öğrettiği şeydir—

169

(Kasım 1887-Mart 1888)

Günahlarımız için ölen bir Tanrı: İnanç aracılığıyla kurtuluş; ölümden sonra yeniden diriliş—tüm bunlar, gerçek Hristiyanlığın felaketler getiren ve yanlış bir fikirde inat eden adamın [Paul]²¹ sorumlu tutulması gerektiği taklitleridir.

Örnek yaşam, sevgi ve tevazudan; en düşük seviyedekini bile ayırmayan büyük bir kalpten; insan hakları muhafazasının, nefsi müdafaanın, kişisel zaferler anlamında zaferin resmi olarak reddedilmesinden; endişe, karşı koyma ve ölüm yerine dünya üzerinde kutsanmışlığa inançtan; uzlaşmadan; öfkenin yokluğundan; ödüllendirilmek istememekten; kimseye karşı yükümlü olmamaktan; eksiksiz tinsel entelektüel bağımsızlıktan; yoksulluk ve hizmetle dolu bir yaşama duyulan istencin yanında çok gurur dolu bir yaşamdan oluşmaktadır.

Kilise, kendini Hristiyan yaşam tarzının tamamından yoksun bırakıp, özellikle İsa’nın mücadele ettiği ve kınadığı bir yaşam biçimi olan devletin altında yaşamı onayladıktan sonra, Hristiyanlığın anlamını başka bir şeyde bulmak zorunda kaldı: İnanılmaz şeylere duyulan inanç, vaizlerin seremonileri, ibadet, yortular ve saire. “Gü-

21 Alman editörlerin düzeltmesi.

nah", "affetme", "ödöl" anlayışı—ki hepsi gayet önemsiz olup, ilkel Hristiyanlıktan neredeyse tamamen çıkartılmışlardır—şimdi ön plana çıkmaktadır.

Yunan felsefesi ve Museviliğin dehşet verici bir karışımı; çilecilik; devamlı bir yargılama ve kınama; mertebe sırası vs.

170

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlık başlangıcından beri sembolik olanları tamamlanmamış olan şeylere dönüştürmüştür:

- 1) "Gerçek yaşam" ve "sahte" yaşam antitezi: "Bu yaşam" ve "gelecek yaşam" olarak yanlış anlaşılmıştır;
- 2) Geçici kişisel yaşamın antitezi olan "ebedi yaşam" "kişisel ölümsüzlük" olarak yanlış anlaşılmıştır;
- 3) İbrani Arap geleneklerine göre yemeğini ve içeceğini paylaşma bazındaki kardeşlik, "Aşai Rabbani ayini sırasında rahibin sunduğu ekmeğin ve şarabın, görünüşü değişmemesine rağmen İsa'nın bedenine ve kanına dönüştüğüne dair inancın mucizesi" olarak yanlış anlaşılmıştır;
- 4) "Yeniden diriliş"—"gerçek yaşama" giriş, "yeniden doğmanın" bir türü olarak anlaşılmıştır; ölümden sonra herhangi bir zamanda meydana gelen tarihsel bir ihtimale dönüştürülmüştür;
- 5) İnsan oğlunun "Tanrının oğlu" olduğunun öğretilmesi; Tanrı ve insan arasındaki canlı ilişki; "Tanrısallığın ikinci kişisine" dönüştürülmüştür—her insanın, en düşük seviyedekinin bile Tanrı ile baba—çocuk ilişkisi iptal edilmiştir;
- 6) İnanç aracılığıyla kurtuluş (yani, Tanrının oğlu olmak için İsa'nın öğrettiği yaşam biçimini takip etmekten başka bir yol olmadığı) insanların, insan aracılığıyla değil İsa'nın eylemi aracılığıyla tamamlandığı bir tür mucizevi günah çıkarmaya inanmasını sağlayacak bir inanca dönüştürülmüştür.

Tüm bunların ışığında "çarmıhtaki İsa'nın" yeniden yorumlanması gerekmektedir. Kendi içinde bu ölüm asıl mesele değildi—sa-

dece bu dünyanın otoriteleri ve kanunları açısından insanın nasıl davranması gerektiğinin—*kendini savunmaması gerektiğinin*—bir işaretiydi. Bundan çıkartılacak ders buydu.

171

(Mart-Haziran 1888)

Paul'un psikolojisine karış.—Mevcut gerçek, İsa'nın ölümüdür. Bunun açıklanması gerekmektedir—Bir açıklamanın doğru veya yanlış olabileceği bu insanların hiçbir zaman aklına gelmemiştir: Günnün birinde akıllarına yüce bir ihtimal gelmiştir: “Bu ölüm şu veya şu anlama *gelebilir*” diye—ve hemen şu veya şu anlama *gelivermiştir!* Bir hipotezin doğruluğu, o hipotezi ortaya atanın yüce dürtüsüyle kanıtlanmaktadır—

“Gücün kanıtı” yani bir fikrin doğruluğunun etkisiyle—(İncil'in safça dediği gibi “meyveleriyle”)—kanıtlanmasıdır, ilham veren doğru olmalıdır—İnsan, bunun için insan kanı dökmüşse bu doğru olmalıdır—

Burada, bir fikrin, o fikri ortaya atanda meydana getirdiği ani güç duygusu her yerde değerinin kanıtı olarak kabul edilmektedir:—ve insan, bir fikrin doğru olduğunu söylemenin dışında o fikri onurlandırmanın başka bir yolunu bilmiyorsa, o fikrin ilk onurlandırılacağı yüklem “doğru” yüklemi olacaktır. Başka nasıl böylesine etkili olabilir ki? Biraz güçle hayal edilmişti: Eğer o güç gerçek olmamış olsaydı, etkili de olamazdı—Fikrin ilhamdan geldiği anlaşılmıştır: Yaydığı etki ise şeytani bir etkinin şiddetinden bir şeylere sahiptir—

Bir dekadanın direnemediği, tamamen yenik düştüğü bir fikrin doğruluğu böylece “kanıtlanmış” oluyor!

Bu kutsal sarahılar ve gaipten haber veren kimselerden hiçbiri, bir filoloğun bugün bir metni okurken veya bir tarihsel olayın doğruluğunu kanıtlarken gösterdiği özeleştirisinin bütünlüğünün binde birine bile sahip değildir.—Bizimle kıyaslandığında onlar ahlaki geri zekâlılardır—²²

²² Bu nottaki formülasyonların bazıları Nietzsche'nin eserlerindeki paralel pasajlardan çok daha iyi gibi görünmektedir.

Bu, bir şeyin doğru olup olmadığına dair bir mesele değil, sadece ne gibi etkiler meydana getirdiğine—yani entelektüel bütünlüğün tamamen yoksun olmasına dair bir meseledir. İnsan “inandığı süreç”—heyecanı artırmaya yardımcı oluyorsa, her şey gerekçelidir, yalanlar, israf, en utanmaz sahtekârlıklar.—

Bir inanç için baştan çıkartmaya ilişkin sistematik bir araçlar okulu: Genelde çelişkinin meydana gelebileceği alanlar için aşağılama (—neden, felsefe ve bilgelik, güvensizlik, dikkat alanları); devamlı olarak bu doktrini verenin Tanrı olduğunu—dolayısıyla havarilerin hiç önemli olmadığını—burada eleştirilebilecek değil sadece inanılacak, kabul edilecek bir şey olduğunu; böyle bir kurtuluş doktrinini almış olmanın olağanüstü bir inayet ve lütuf olduğunu ve bu doktrini almak için en derin minnettarlık ve tevazuun şart olduğu hatırlatarak, doktrinin utanmaz bir biçimde övülmesi ve yüceltilmesi—

Bu düşük seviyedeki insanların onurlu her şeye karşı duydukları *küskünlüğün* [ressentiment] üzerinde daima birinin bu doktrini dünyanın bilgelğine, dünyanın gücüne karşı bir karşı doktrin olarak sunacağına ve onu kendi tarafına çekmek üzere baştan çıkartacağına dair kumar oynanmaktadır. Toplum dışı itilmişlerin ve yoksulların her türünü kendine inandırmaktadır; en önemsizlere ve acizlere kutsanmışlık, üstünlük ve imtiyazlar vaat etmektedir; zavallı küçük aptal kafaları anlamsız bir kibirle doldurur, sanki dünyanın anlamı ve tuzu *onlarmışçasına* —

Tekrar söylüyorum, insan bunları ne kadar hor görse azdır. Kendimizi doktrinin bir eleştirisinden kurtarmalıyız; insanın ne ile uğraştığını anlamak için kullandığı araçları bilmemiz yeterlidir. Kendini erdemle bir tutmuştur, utanmaz bir biçimde erdemini cezbeden gücünü kendine istemiştir—paradoksun gücü ve eski uygarlıkların baharat ve akılsızlıklara duydukları ihtiyaçlarla kendini bir tutmuştur; insanları şaşkına çevirmiş, öfkelenmiştir, zulüm ve eziyete teşvik etmiştir—

Tam da Yahudi rahiplerinin güç sahibi olmasını sağlayan ve Yahudi kilisesini yaratan, iyi düşünülmüş alçaklıktır bu —

Şunları birbirinden ayırmak zorundayız: (1) “Aşk” tutkusunun sıcaklığını (hararetli bir şehvetin yeraltındaki temelinde yatar); (2) Hristiyanlığın tamamen şerefsizliği:— sürekli abartısı, laf kalabalığı;—soğuk tinsellikten ve ironiden yoksunluğu;— tüm içgüdülerinin askeri dışı doğası;—rahiplerin insan gururuna, şehvete, bilimlere ve sanata karşı ön yargıları.²³

173

(Yaz-Güz 1888)

Paul: İktidardaki Museviliğe karşı güç arar—hareketi çok zayıftır—“Yahudi” anlayışının tekrar değerlendirmesini yapar: “İrk” toplum dışına itilir:— ancak bu, esas olan şeyleri inkâr etmek anlamına gelir; yani “şehitleri”, “fanatikleri” ve tüm güçlü inançların değerlerini—

Hristiyanlık, en derin iktidarsızlığa düşmüş eski dünyanın çökmüş hali olup, en hasta ve en sağlıksız unsurların ve arzuların üste çıkmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, bir birlik, direnen bir güç yaratmak amacıyla başka içgüdülerin ön plana çıkması gerekmiştir—kısacası, Yahudilerin kendilerini korumak için kullandıkları içgüdüleri edinmelerini sağlayan türden bir belaya ihtiyaç duyulmuştur—

Bu açıdan Hristiyanların zulümleri paha biçilmezdi—tehlikede olan bir topluluk hissi ve bireysel zulmü sona erdirmek için tek çare olarak kitlelerin din değiştirmesini sağlamıştır (—sonuçta “din değiştirme” anlayışını mümkün olduğunca hafife almıştır—)

174

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Hristiyan Yahudi yaşamı: *Küskünlükleri* [ressentiment] baskın değildir. Sadece büyük zulümler bu tutkuyu, yani aşk ateşini ve nefret ateşini bu kapsama kadar geliştirebilmiştir.

²³ Bu bölümde Alman editörler bir cümleyi atmışlardır—ve Schlechta da her zamanki gibi, onları izlemiştir. Bkz. ilerideki Ek.

İnsan en sevdiğinin başka birinin inancı için kurban edildiğini gördüğünde saldırganlaşır; Hristiyanlığın zaferini de zulmedenlere borçluyuz.

Hristiyanlıktaki çilecilik tamamen Hristiyan değildir: Schopenhauer'un yanlış anladığı işte buydu: Sadece çileciliğin Hristiyanlık dışında da mevcut olduğu yerlerde Hristiyanlığı azaltır.

Hastalık hastası Hristiyanlık, bilincin işkenceci ve canlı kesimi aynı şekilde sadece Hristiyan değerlerin kök saldıkları belirli bir toprak için karakteristiktir: Hristiyanlığın kendisi değildir. Hristiyanlık, hastalıklı topraklardan her tür hastalığı kapmıştır: İnsan Hristiyanlığa sadece kendini her türlü enfeksiyona karşı koruma yeteneksizliğinden dolayı sitem edebilir. İşin özü de budur zaten: Hristiyanlık bir tür çöküştür.

175

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Hristiyanlığın üzerinde yükseldiği gerçeklik, Diaspora'nın (Dağılma; Yahudilerin Babil'den sürüldükten sonra Filistin dışındaki ülkelere göçü) sıcak ve sevgi dolu, birbirlerine yardım etmeye ve birbirlerinin yaşamasını sağlamaya hazır olan—ki böyle bir şey Roma İmparatorluğu'nda duyulmamıştı, belki de anlayamamışlardı bile—tevazu olarak gizlenmiş olup, “seçilmiş” olmanın verdiği gizli gururu taşıyan, en içte bunu inkâr eden, kıskançlığın ve en yukarıda olup, güç ve ihtişama sahip olanların dokunmadığı küçük Yahudi ailesiydi. Bunun içinde bir çeşit güç görmek, bu kutsanmış koşulun bulaşıcı, baştan çıkarıcı ve paganlara da bulaştırılabilir olduğunu fark etmek—Paul'un dehalığında yatıyordu: bu potansiyel enerji deposunu, bu tutumlu mutluluğu—Yahudilerin yabancı bir hükümdarlık altında toplumsal bir öz koruma geliştirme tecrübesi ve ustalığı ile Yahudi propagandasını—“daha serbest günah çıkarılan bir Yahudi kilisesi” için kullanmayı kendine ilahi görev edindi. Kastettiği şey, bu tamamen siyaset dışı ve içine kapanık *küçük insanlar* türüydü: Haklarını savunma ve bütünlük içinde erdemi oluşturan bir dizi erdemle yetişmiş olup, hâkimiyet kurma sanatlarıydı

("belirli bir insan türünün kendini koruduğu ve geliştirdiği araçlar").

Sevgi prensibi küçük Yahudi topluluklarından türemiştir: Tevazuun ve sefilliğin külleri altında parıldayan daha tutkulu türde bir ruhtur: bu ne Yunan, ne Hint ne de Cermendi. Paul'un²⁴ sevgiyi öven bestesi Hristiyan değil, Semitik olan ebedi alevin Musevice patlamasıdır. Hristiyanlık, psikolojik açıdan esaslı bir şey yaptıysa, o da o dönemde başta olan bu daha soğuk ve asil ırklar arasında *ruhun hararetini yükseltmesi* oldu; bu, en sefil yaşamın, hararetin artırılmasıyla zengin ve paha biçilmez olabileceğinin keşfiydi —

Böyle bir devir teslimin yönetim düzenlemelerine uygulanamadığını söylemeye gerek yoktur. Yahudiler ve Hristiyanlar bunlara karşı kötü davranışlar sergilediler—ve kötü davranışlar birleştiğinde, ruhun gücü ve tutkusu tiksindirici ve mide bulandırıcı olur (— ne zaman Yeni Ahit'i okusam, bu kötü davranışları *görüyorum*).

İnsanın, çekiciliklerini hissetmek için alçakgönüllülükle ve istekle burada konuşan alçakgönüllü insan türüyle ilişki kurmalıdır. —

Kişinin Yeni Ahit'e karşı nasıl bir tepki gösterdiği, kemiklerinde *klasik bir tada* (bkz. Tacitus) sahip olup olmadığına dair bir sınavdır; kim ki bundan tiksiniyor, bunda dürüstçe ve derin bir tür *foeda superstitio*²⁵ hissetmiyorsa, sanki çamurlanmayı önlemek ister gibi elini geri çekmiyorsa, klasiğin ne olduğunu bilmiyordur. İnsan, "çarmıh" hakkında Goethe'nin düşündüğü gibi düşünmeli—²⁶

176

(Mart-Haziran 1888)

Küçük insanların tepkisi:— Sevgi, en büyük güç duygusunu sağlar. Kapsamını anlamak için, genel olarak insanların tamamı için de-

24 I Corinthians 13. Nietzsche'nin burada üzerinde durduğu nokta, o dönem için devrim niteliğindeki ve buradaki ifadeler kasıtlı olarak abartılı ve paradoks da olsa, Musevilikle Hristiyanlığı anlamamız için büyük bir katkıdır.

25 "Anormal batıl inanç".

26 Goethe'nin *Venetian Epigrams* (1790) eserinin anırtması: orijinal metni ve çevirisi, editörlüğünü ve çevirisini Walter Kaufmann'ın yaptığı *Twenty German Poets* eserinde bulunabilir (New York: Modern Library, 1963), s. 32 ve devamı.

ğil, ama belirli bir insan türü için geçerlidir. Bunun biraz daha açılması gerekir.²⁷

“Sevgiden dolayı tanrısalız, ‘Tanrının çocukları’ oluyoruz”; Tanrı bizi seviyor ve bizden sevgiden başka hiçbir şey istemiyor”; bunun anlamı şudur: Ahlaklılık yok, itaat yok veya hareket sevginin meydana getirdiği güç duygusunun aynısını üretir; insan sevgi yüzünden kötü bir şey yapmaz, aksine itaat ve erdem için yaptığından çok daha fazlasını yapar.

Sürünün mutluluğu, büyük ve küçük şeylerde topluluk duygusu, yaşam duygusunun toplamı olarak tecrübe edilen canlı birlik duygusu budur. Yardımsever ve yararlı olmak ve sürekli olarak başkalarını düşünmek güç duygusu uyandırır; görülebilir başarı ve hoşnutluğun dışavurumu güç duygusunun altını çizer; Tanrının ikame-tinde, “seçilmişlerde”, topluluğun biçiminde gurur eksik değildir.

Gerçekten meydana gelen olay, insanın tekrar kişilik *değişimine* [altération] uğramış olmasıdır. Bu sefer sevgi duygusuna Tanrı adını vermiştir. Böyle bir duygunun uyanmasının nasıl bir şey olduğunu gözünüzün önüne getirin: bir tür kendinden geçme, tuhaf bir dil, bir “ilahi”— Sevgiyi kendine atfetmesini yasaklayan işte bu yenilikti— : Tanrının önünde yürüdüğünü ve içinde canlanmaya başladığını zannetti.—“Tanrı insana iniyor”, kişinin “komşusu” bir puta dönüştürülüyor (şayet sevgi duygusunu uyandırıyor). İsa, Tanrı olarak, güç duygusunun nedeni olarak tasavvur edildiği anda kişinin komşusu oluyor.

177

(Ocak-Güz 1888)

İnançlılar, sonsuza kadar Hristiyanlığa borçlu olduklarının bilincinde olup, Hristiyanlığı yaratanın birinci sınıf bir kişi veya çağ olduğu sonucunu çıkartıyorlar—Çıkartılan bu sonuç yanlıştır ama ibadet edenler tarafından çıkartılan sonuçlar için tipik bir örnektir. Objektif olarak bakılacak olursa, öncelikle Hristiyanlığa borçlu oldukları

27 Bu cümle, standart basımlardan çıkartılmıştır.

şeyin değeri hakkında yanılıyor olabilirler: İnançlar, insanın ikna olduğu şeyin lehine hiçbir şey kanıtlamamaktadır: Dinler konusunda aksine şüphe uyandırırılar.—İkinci olarak, Hristiyanlığa olan borçların kurucusuna değil, bitmiş yapısına, yapının tamamına, kiliseye vs. atfedilmesi gerekiyor olabilir. “Yaratıcı” anlayışı öylesine çok anlamlıdır ki bir hareketin tesadüfi nedeni anlamına da gelebilir: Kurucunun figürü kilise büyüdükçe buna orantılı olarak büyümüştür; ancak tam da bu ibadet perspektifi, bir zamanlar bu kurucunun başlangıçta belirsiz ve güvensiz bir şey olduğu sonucunun çıkartılması- na izin veriyor.— Paul’un İsa’nın nasıl bir kişi olduğuna dair problemi ne derece özgür ele aldığını, hatta nasıl bu problemle neredeyse oynadığına bir bakın: Ölen, öldükten sonra tekrar görülen ve Yahudiler tarafından ölüme teslim edilen bir adam—Yalnızca bir “motif”: müziğini daha sonra *O* yazmıştır—Başlangıçta bir sıfır.²⁸

178

(1884)

Bir dinin kurucusu önemsiz olabilir—bir kibrit, hepsi bu!

179

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlığın psikolojik problemleri hakkında.—İtici gücü: kırgınlık, popüler başkaldırı, yoksulların ayaklanması. (Budizmde durum tam tersinedir: Budizm bir kırgınlık hareketinden doğmamış olup, eylem neden olduğu için kırgınlıkla mücadele etmektedir).

Bu barış partisi, düşüncede ve eylemde düşmanlıktan vazgeçmenin üstünlüğün ve korunmanın bir koşulu olduğunu anlamaktadır. Hristiyanlığın anlaşılmasını engelleyen psikolojik güçlük işte buradadır: Onu yaratan dürtü insanı onunla bir prensip meselesi olarak mücadele etmeye zorlamaktadır.

Bu isyancı hareketin sadece bir barış ve masumiyet partisi olarak herhangi bir başarı şansı vardır: aşırı alçakgönüllülük, tatlılık ve yu-

²⁸ Son cümle, standart basımlardan çıkartılmıştır.

muşaklıkla fetihlerini yapmalıdır; bunu içgüdüleriyle anlar.— Kesin başarı: İnsanın dışavurumu olduğu dürtüyü inkâr etmek ve kınamak ve bu dürtünün antitezini sürekli olarak, gerek sözlerle, gerekse eylemlerle göstermek—

180

(Kasım 1887-Mart 1888)

Varsayılan gençlik. Eski bir kültüre karşı ayaklanacak saf ve genç bir ahali hayal ediyorsanız, kendinizi kandırıyorsunuz: Yaşamın daha derin kaynaklarını yeniden Hristiyanlığın büyüdüğü ve kök saldığı yerde en alçakgönüllü insan sınıflarına geri gönderen batıl inançlara sahiptir: bunu ulusal bir gençlik ve ırksal bir canlanmanın dışavurumu olarak kabul edersek, Hristiyanlığın psikolojisinden hiçbir şey anlamayız. Diğer tarafta çöküşün tipik bir biçimidir; tükenmiş ve amaçsız, hasta ve karışık bir nüfusun manevi açıdan aşırı hassasiyeti ve isterisidir. Bu üstat ayartıcıları bir araya toplayan olağanüstü topluluk, aslında tamamen bir Rus hikâyesine aittir: Tüm nevrozlar—görevlerin eksikliği, her şeyin gerçekten bir sona doğru gittiğine dair içgüdü, hiçbir şeyin artık değerli olmadığı, *dolce far niente*²⁹ içerisindeki rahatlık—içinde bir randevu bulurlar.

Yahudi içgüdülerinde geleceğin gücü ve kesinliği, olağanüstü güçteki varolma ve güç istenci, yönetici sınıflarında yatar: İlkel Hristiyanlığın meydana getirdiği tarikatlar, en bariz şekilde içgüdülerinin tükenmişliğiyle birbirlerinden ayrılırlar. Bir tarafta, insan bıkmıştır; diğer tarafta, insan kendinden, kendi içinde ve kendisi için memnundur.

181

(Bahar-Güz 1887)

Kurtulmuş Musevilik olarak Hristiyanlık (tıpkı yerel ve ırksal olarak koşullanmış bir asaletin sonunda kendini bu koşullardan kurtarması ve benzer türde unsurları aramaya başlaması gibi—):

²⁹ Tatlı tembellik. Bu cümle, *Deccal*'de kullanılmış ve ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

- 1) Devlet içerisinde kilise (topluluk) olarak, siyaset dışı bir yapı olarak;
- 2) Yaşam. disiplin, uygulama, yaşam tarzı olarak;
- 3) Günahın dini (günah işlemenin tek türü, genel olarak acı çekmenin tek nedeni olarak Tanrıya karşı işlenen günahın dini) ve buna ait genel bir çare olarak. Sadece Tanrıya karşı işlenen günahlar vardır; insanlar, insanlara karşı yapılan eylemleri yargılayamaz ve Tanrı adına hariç olmak üzere hesap vermesini isteyemez. Tüm emirlerde (sevgi) de durum aynıdır. Her şey Tanrıyla bağlantılıdır ve insanlar için Tanrı adına yapılmaktadır. Burada daha yüce bir sağduyu yatmaktadır (—çok dar görüşlü bir hayata, tıpkı Eskimolardaki gibi, sadece en barışçıl ve tedbirli yaradılışla tahammül edilebilir: Yahudi Hristiyan dogması “günahkâr” lehine günahın aleyhine döner).

182

(Bahar-Güz 1887)

Yahudi rahipler, ilahi ilke olduğunu, Tanrının emirlerine itaat olduğunu iddia ettikleri her şeyi nasıl sunacaklarını—ve İsrail’i korumaya yarayan ve varlığını mümkün kılacak her şeyi (örneğin bir dizi işleri: sünneti, ulusal bilincin merkezi olarak kurban kültürünü) doğa olarak değil de, Tanrı olarak nasıl tanıtacaklarını kavramışlardı.—Bu süreç devam etti; “İşlere” duyulan ihtiyacın hissedilmediği (yani, dış dünyadan gelen bir ayırımın aracı olarak) Musevilik dahilinde, aristokrasiye karşı “asil karakter” olarak hareket eden ruhani bir insan türü; ruhun sınıfsız ve aynı zamanda kendiliğinden olan ve şimdi kendini karşıtlarından kesin bir biçimde ayırmak için “işlere” değil de “yaradılışa” değer veren bir ruhaniliği tasavvur edilebiliyordu.

Başlıca sorun yine belirli bir ruh türünü üstün kılmaktı: aynen olduğu gibi yani ruhani insanlar arasında popüler bir ayaklanma—aşağıdan (günahkarlar, tahsildarlar, kadınlar, hastalar) başlayan din-dar bir hareket olarak. Nasıralı İsa, kendilerinin farkında oldukları işaretledi. Ve yine, kendilerine güvenmek amacıyla, teolojik bir yüceliğe ihtiyaç duymaktadırlar: Kendileri için bir inanç yaratmak üzere

“Tanrının oğlundan” daha azını istemiyorlar—Ve nasıl ki rahipler İsrail tarihinin tamamını çarpıttıysalar, yine genel olarak insanlığın tarihinin sahtesini yapmaya çalıştılar ki Hristiyanlık bu bağlamda en önemli olayı olarak görünebilir. Bu hareket, sadece başlıca eylemi suçu talihsizlikle birleştirmek ve tüm suçları Tanrıya karşı işlenmiş bir suça indirgemek olan Musevilğin toprağında meydana gelebilir—di: Hristiyanlık tüm bunları ikinci güç olarak yükseltti.

183

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlığın sembolizmi, tüm gerçeklikleri (tarih, doğa) kutsal bir doğa dışılığı ve gerçek dışılığı dönüştürmüş—artık gerçek tarihin farkında olmayan ve doğal sonuçlarla ilgilenmeyen Yahudilerin sembolizmine dayanmaktadır.—

184

(Mart-Haziran 1888)

Yahudiler, sınıflarının ikisini yani savaşçı sınıfını ve köylü sınıfını kaybettikten sonra, hüküm sürmeye çalıştılar; onlar bu bağlamda “hadım edilmiş” olanlardır. Onların önce rahipleri—ve hemen ardından Chandala’ları vardır.

Adilane bir şekilde aralarında bir kırılma, Chandaların isyanı meydana gelir: İşte Hristiyanlığın kökeni budur.

Efendileri olarak sadece savaşçıları tanıdıkları için, dinlerine asilere, yücelere ve gururlulara, güce ve yönetim kurallarına karşı düşmanlık sokmuşlardır—: Onlar kızgınlıktan pesimisttir—

Böylece önemli yeni bir tutum: Chandala’nın başındaki rahipleri yarattılar—asil tarikatlara karşı—

Hristiyanlık, bu hareketin nihai sonucuydu: Yahudi rahiplik makamlarında kastlar, imtiyazlılar, asiller hissedilebiliyordu—Hristiyanlık rahipleri iptal etti.

Hristiyan, rahibi tanımayan Chandala—kendi kendini kurtaran Chandala’dır.

Bu nedenle Fransız İhtilali Hristiyanlığın kardeşi ve devamıdır—İçgüdülerini sınıflara, asillere, son imtiyazlara karşıdır—

185

(Bahar-Güz 1887)

“Hristiyan ideali”: Yahudi inceliğiyle sahneye konulmuştur. Temel psikolojik dürtüleri, “doğası”dır:

İktidardaki tinsel güce karşı ayaklanmadır;

mutluluğu mümkün kılan erdemleri en alçakgönüllüler için tüm değerlerin standart ideali haline getirme teşebbüsüdür—onlara Tanrı deme çabasıdır: en azından hayati sınıfları koruma içgüdüsüdür;

Savaştan mutlak bir biçimde sakınmayı ve bu ideal aracılığıyla direnişi haklı çıkarmaktır—itaat dahil;

Tanrı sevgisinin sonucu olarak birbirini sevmektir.

Ustağı: Tüm doğal hareketliliği [mobilia] inkâr etmek ve öteki taraftaki tinsel krallığa aktarmaktır—erdemini ve kutsallığını tamamen insanların kendi sonları için sömürmek ve adım adım Hristiyan olmayan her şey için ahlaklılığı inkâr etmek.

186

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyanların klasik eski çağların asil alanlarında maruz kaldıkları büyük aşağılama bugün içgüdüsel olarak Yahudilerden hoşlanmanın bir türüdür. Özgür ve özsaygısı olan düzenlerin, cezalandıran ve korkak ve uygunsuz jestleri, değerlerine ilişkin saçma bir düşünceyle birleştiren düzenlere duydukları nefrettir bu.

Yeni Ahit, insanların tamamen soysuz bir türünün temel ilkeleridir. Daha çok değere sahip olma iddiaları, hatta tüm değerlere sahip olma iddiaları gerçekten de isyankar bir yöne sahiptir— bugün bile.

187

(Bahar-Güz 1887)

Kul ne kadar da önemsizdir! Hayat veren tindir! “Kurtuluş”, sevgi, kutsanmışlık, inanç, gerçek, “ebedi yaşam” hakkında yapılan heyecanlı

gevezeliklerin tamamından ne kadar havasız ve hasta odası havası geliyor! Diğer taraftan, özünde huysuz Hristiyan standartlarına göre günah, hatta ölümcül günah kabul edilen şeylerden başka yapılan, söylenen, istenen ve takdir edilen hiçbir şeyin bulunmadığı gerçek bir pagan kitabını alın, örneğin Petronius. Ve şimdi daha temiz esen hava, daha hızlı adımlarının üstün tinselliği ve geleceği hakkında emin olan özgürleştirilmiş ve taşan güç ne kadar hoş! Yeni Ahit'in tamamında tek bir *bouffonnerie* yoktur: ama bu gerçek, bir kitabı çürütür—

188

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyan yaşam dışındaki tüm yaşamların kınandığı derin değersizlik: Onlar gerçek düşmanları hakkında adice düşünmekten memnun değildirler ve kendilerinden olmayan her şey için kolektif bir karalamadan daha azını istememektedirler—Kutsallığın kibri, esaslı ve kurnaz bir ruhla çok iyi geçinir: İlk Hristiyanlar bunun delilidir.

Gelecek: Çok iyi para aldıklarını görüyorlar—En murdar tin türü onlarındır. İsa'nın tüm yaşamı, sanki kehanetleri savunmaya yardım etmek üzere sunulmuştur: İsa, haklı çıkmalarını sağlamak amacıyla böyle davranmaktadır.

189

(Bahar-Güz 1887)

Ölen kişinin sözcüklerinin, jestlerinin ve koşullarının yalancı yorumu: Ölüm korkusu, örneğin sistematik olarak "ölümden sonrasına" karşı duyulan korkuyla karıştırılmaktadır—³⁰

190

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyanlar da Yahudilerin yaptıklarını yaptılar ve efendilerinin ağzına varoluşlarının bir koşulu ve bir yenilik olduğunu düşündükleri şeyi

³⁰ Bu karışıklık, filozoflar ve psikologlar arasında bile çok yaygındır.

soktular ve hayatını bunlarla kapladılar. Aynı zamanda ona tüm bilinen bilgeliği geri verdiler.— kısacası, güncel yaşamlarını ve faaliyetlerini itaat olarak, dolayısıyla propagandaları için kutsanmış gibi sundular.

Bunun neye bağlı olduğu Paul'den toplanabilir: Çok fazla değildir. Geriye kalan, kutsal saydıkları şeyler bazında bir aziz türünün karmaşıklığıdır.

Yeniden diriliş dahil olmak üzere, “mucizevi doktrinin” tamamı, yapabildiğini düşündüğü her şeyi daha yüksek bir derecede efendisine atfeden (gücünü *ondan alırdı*) bir topluluğun kendini yüceltmesinin bir sonucudur.

191

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlar hiçbir zaman İsa'nın onlar için öngördüğü davranışları sergilememişlerdir ve “inanç aracılığıyla tasdiğe” ilişkin ihtiyatsız gevezelik ve onun eşsiz ve üstün önemi, sadece kilisenin İsa'nın talep ettiği işleri itiraf etmek için cesaretinin ve istencinin olmamasının bir sonucudur.

Budist, Budist olmayandan farklı hareket eder: *Hristiyan, tüm dünyanın hareket ettiği gibi hareket eder* ve seremonilerden ve ruh hallerinden oluşan bir Hristiyanlığa sahiptir.

Hristiyanlığın Avrupa'daki derin ve rezil yalancılığı—: Bizler gerçekten Araplar, Hindular, Çinliler tarafından hor görülenler haline geliyoruz—Almanya'nın ilk devlet adamının Almanya'yı kırk yıldır gerçekten neyin meşgul ettiğine dair konuşmalarını dinleyin—dile ve mahkeme papazı Tartuffery'ye kulak verin.

192

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

“İnanç” mı? “İşler” mi?—“İşlerin”, belirli işlerdeki alışkanlıkların değerlendirilmesini, dolayısıyla belirli bir *yaratılışı* meydana getirmesi doğaldır; tıpkı yalnızca değer takdirinin bir “iş” üretmesinin anormal olması gibi. İnsan, kişinin değer duygularının güçlendirilmesini değil

eylemleri uygulamaya geçirmelidir. İnsan önce biraz *yeteneğe* sahip olmalıdır—İşte Luther'in Hıristiyan *diletantizmi* [özengenliği]. İnanç bir *pons asinorum*'dur.³¹ Arka planı Luther açısından derin bir inançtır ve Hıristiyan işleri için beceriksizliklerinin türü, her türlü faaliyetin bir günah ve şeytanın işi olup olmadığına dair aşırı bir şüphenin arkasına saklanmış kişisel bir gerçektir: böylece varoluş değeri tek ve çok gerilmiş bir *faaliyetsizlik* ortamında (dua, içini dökme vs.) yatar.—Son çare konusunda haklıydı: Reformistlerin tüm eylemlerinde ifade edilen içgüdüler var olan en acımasız içgüdülerdir. Sadece karşıtlarına dalıp, kendilerine tamamen sırt çevirerek, sadece bir illüzyon olarak ("inanç") varoluşa tahammül edebiliyorlardı.

193

(Kasım 1887-Mart 1888)

"İnanmak için ne yapmalı?"—saçma bir soru. Hıristiyanlıkta hatalı olan, İsa'nın yapılmasını emrettiği her şeyden sakınmasıdır.

Alelaide bir hayattır ama hor gören gözlerle yorumlanmıştır.

194

(Kasım 1887-Mart 1888)

Gerçek hayata giriş—ortak bir hayat yaşayarak kişisel hayatımızı ölümden koruyabiliriz.

195

(Kasım 1887-Mart 1888)

"Hıristiyanlık", özünde korucusunun yaptığı ve istediği şeylerden farklı hale gelmiştir. Hâlâ Hıristiyanlığın kurucusunun yaşamı, öğretisi ve "sözleri" ile ortaya konulan o Antik çağlardan kalma büyük pagan karşıtı harekettir, ama özünde farklı ihtiyaçların kalıplarına göre tamamen keyfi bir biçimde yorumlanmış ve mevcut her yer altı dininin diline çevrilmiştir—

31 Dangalaklar için köprü: beceriksizler için yardım.

Bu, pesimizmin (—ki İsa aksine barış ve kuzuların mutluluğunu getirmek istiyordu): hatta zayıfların, değersizlerin, çilekeşlerin, ezilenlerin pesimizminin yükselişidir.

Ölümcül düşmanları **(1)** karakterde, tinde ve keyifte güç; “maddecilik”; **(2)** klasik “mutluluk”, soylu laubalilik ve şüphencilik, şiddetli kibir, bilgenin eksantrik ölçüsüzlüğü ve soğuk öz yeterliliği, jestlerde, sözlerde ve şekilde Yunan inceliğidir. Ölümcül düşmanı, Romalılar olduğu kadar Yunanlılardır.

Antipaganizmin kendini felsefi açıdan mümkün kılma çabaları vardır: Eski kültürün çok anlamlı figürlerine, özellikle de şu içgüdüsel Semit olup, Helen karşıtı olan Platon özel bir tutku gösterilmiştir. Ayrıca Semitlerin başlıca işlerinden biri olan Stoacılığa da hayranlık gösterilmiştir (kurallara bağlılık ve yasa olarak saygınlık, büyüklük olarak erdem, insanın kendi üzerinde üstün bir egemenlik olarak öz sorumluluk, otorite—Semitik budur. Stoacı ise Yunan giysilerine ve anlayışlarına sarılmış bir Arap şeyhidir).³²

196

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlık sadece *klasik* ideallere ve *asil* dinlere karşı zaten başlamış olan bir mücadeleyi devam ettirmektedir.

Aslında bu dönüşümün tamamı o dönemin dini kitlelerinin ihtiyaçlarına ve kavrama seviyelerine bir adaptasyondur ki, bu kitleler İsis'e, Mithras'a, Dionysson'a, “Büyük Ana'ya” inanır ve bir dinden şunları isterdi: **(1)** öteki dünya umudu, **(2)** kurbanlık hayvanın kanlı yalancı görüntüsü (gizem), **(3)** kurtarıcı eylem, kutsal efsane, **(4)** çilecilik, dünyayı inkâr, batıl inançtan “arınma” ve **(5)** bir hiyerarşi, bir topluluk biçimi. Kısacası: Hristiyanlık zaten var olan ve yerleşik antipaganizmin, Epikür'ün mücadele ettiği kültürlerin beraberinde geldi—daha kesin ifade etmek gerekiyorsa, daha düşük seviyedeki kitlelerin, kadınların, kölelerin ve asil olmayan sınıfların dinlerin beraberinde geldi.

32 Stoacı ekolünün kurucusu Kıbrıs Citiumlu Zeno, muhtemelen bir Semitti.

Bu nedenle aşağıdaki konularda yanlış anlamalara düşüyoruz:

- 1) Kişinin ölümsüzlüğü;
- 2) Varolduğu tahmin edilen *diğer* dünya;
- 3) Varoluşun yorumunun kalbindeki cezalandırma anlayışının ve günah anlayışının saçmalığı;
- 4) İnsanın Tanrısallaştırılması yerine tanrısallıktan uzaklaştırılması, sadece bir mucizenin, sadece en derin öz aşağılamanın üzerine köprü yapabileceği en derin uçurumun;
- 5) Güzel ve basit bir yaşam tarzı yerine, dünyada elde edilebilen Budist bir mutluluk yerine yozlaşmış görüntüler dünyasının tamamı ve iğrenç heyecanlar;
- 6) Rahiplik makamından, teolojiden, kültten, kutsal süreçlerden, kısacası Nasıralı İsa'nın mücadele ettiği her şeyden oluşan ruhani bir düzen;
- 7) Bütün mucizeler, batıl inançlar: Hem de Museviliğin ve erken Hristiyanlığın ayırt edici özellikleri mucizelerin ve göreceli mantıklılık karşıtken.

197

(Bahar-Güz 1887)

Psikolojik varsayım: Bilgi ve kültür eksikliği, tüm utancı unutmuş bir cahilliktir. Atina'daki o arsız azizleri bir düşünün.

Yahudilerin "seçilmişler" içgüdüsi: Ses çıkarmadan tüm erdemleri kendilerinin olduğunu iddia ederler ve dünyanın kalanına rakipleri olarak bakarlar; adi bir ruhun derin işareti;

İnsanın bağınazların erdemlerinden farklı erdemlere ihtiyaç duyduğu gerçek amaçların, gerçek görevlerin tamamen eksikliği—Devlet bu işi onların omuzlarından kaldırdı—Bu arsız insanlar yine de devlete ihtiyaçları yokmuş gibi davranmaktadırlar.

"Küçük çocuklar olarak mevcut olmanız dışında—": Bu psikolojik saflıktan ne kadar da uzağız!

198

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlığın kurucusu, Yahudi toplumunun ve zekâsının en alt sınıfına yönelmenin bedelini ödemek zorunda kaldı. Onu anladıkları tinde idrak ettiler— Bir kurtuluş hikâyesi, kişisel bir Tanrı, kişisel bir kurtarıcı, kişisel bir ölümsüzlüğü uydurmak ve “kişi” ile “tarih” sözcüklerinin tüm anlamlarını kişisel ve tarihsel olan her şeyin gerçekliğine itiraz edip, yanlış olduğunu ispatlamaya çalışan bir doktrine sıkıştırmak zorunda kalmak gerçek bir rezalettir.

Sembolik şimdi ve daima, burada ve her yerde olgusunun yerine kurtuluş efsanesi; psikolojik sembol yerine mucize.

199

(Bahar-Güz 1887)

Hiçbir şey Yeni Ahit'ten daha az masum değildir. Hangi toprakta yettiğini biliyoruz. Esnek olmayan bir öz istence sahip olup, her tür doğal desteği kaybettikten sonra nasıl hüküm süreceklerini bilen ve varoluş haklarını çok uzun zaman önce ceza olarak kaybeden ve bu bağlamda kendilerini doğal olmayan ve sadece hayali varsayımlarla (seçilmiş insanlar olarak, azizler topluluğu olarak, vaat edilen kişiler olarak ve “kilise” olarak) yukarı kaldırmak zorunda olan bu insanlar, *pia fraus*³³ olgusunu öylesine büyük bir mükemmeliyetlik, öylesine yüksek bir “iyi vicdan” derecesiyle ele aldılar ki ahlaklılık vazettiklerinde insan yeterince tedbirli olamıyor. Yahudiler, masumiyetin kendisi olarak ilerlemeye başlarsa, tehlike büyük demektir: İnsan, Yeni Ahit'i okurken daima biraz neden, kuşku ve kötü niyeti beraberinde taşımalıdır.

En temel kökenden gelen kısmen güruh, sadece iyi değil, namuslu toplumun da dışına itilmiş insanlar, tinsel konularda vicdan diye bir şey olduğuna dair hiçbir disiplin, hiçbir bilgi olmadan ve en ufak bir şüphe duymadan kültürün kokusundan bile ayrıldılar; bunlar tek kelimeyle—Yahudilerdir: Bir avantaj sağlama, her batıl

33 Dindar hile veya kutsal yalan.

varsayımdan, cehaletin kendisinden bir baştan çıkartma aracı yaratma kabiliyetleriyle birlikte.³⁴

200

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

Hristiyanlığa bugüne kadar varolan en kaçınılmaz baştan çıkartıcı yalan, kutsal olmayan büyük yalan olarak bakıyorum: Saklandığı her kıyafetin altından idealinin büyüme filizini ve sürgününü çıkartıyorum ve onunla ilgili her uzlaşmayı reddediyorum—ona savaş açıyorum.

Ölçü olarak önemsiz insanların ahlaklılığı: Bugüne kadar sergilenen en tiksindirici dejenerasyon kültürüdür. Ve bu ideal türü hâlâ insanlığın üzerinde “Tanrı” olarak asılı duruyor!!

201

(Bahar-Güz 1887)

Entelektüel temizliğe dair talebimizde ne kadar alçakgönüllü olursak olalım, Yeni Ahit ile temas ettiğimizde, en kalitesiz olanların en büyük problemler üzerine seslerini yükseltmeye, hatta tüm ölçüleri geride bırakarak, bu gibi şeylerin hâkimleri olduklarına dair iddiaları ileri sürmeye çalıştıkları kontrolsüz arsızlık; kolay kontrol edilemeyen problemleri (yaşam, dünya, Tanrı, yaşamın amacı), sanki problem değil de, bu küçük bağnazların *bildikleri* basit meselelermişçesine ele alma şekillerindeki arlanmaz laubalilik karşısında bir nevi ifade edilemeyen huzursuzluk hissetmekten geri duramıyoruz!

202

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Dünya üzerinde var olan en megalomani türü, bu küçük bağnaz döküntülerinin “Tanrı”, “Kıyamet Günü”, “gerçek”, “sevgi”, “bilgelik”, “Kutsal Ruh” sözcükleri üzerinde hak iddia etmeye başladıkları ve bunlarla kendileriyle “dünya” arasında bir bağ kurduklarında; bu insan türünün de-

34 Nietzsche'nin Yahudilere karşı tutumu için bkz. Deccal.

ğerleri kendi görüntülerine göre, sanki o geriye kalanların tümünün anlamı, tuzu, ölçüsü ve standardıymışçasına tersine çevirmeye başladıklarında ortaya çıkmıştır—onlar için sadece tımarhaneler kurmalıymışız, başka hiçbir şey yapmamalıymışız. Birilerinin onlara *eziyet* etmeleri, büyük anlamda Antik budalalığın bir parçasıydı: Bu, onları çok fazla ciddiye almak, onları ciddi bir şey haline getirmek anlamına geliyordu.

Tüm bu fatalite, benzer türde bir megalomaninin, Yahudi megalomanisinin dünyada zaten var olmasıyla mümkün olabiliyordu (—Yahudiler ve Hristiyan Yahudiler arasındaki uçurum açıldıktan sonra, Hristiyan Yahudiler, kendilerini korumak için Yahudi içgüdüünün tasarladığı kendini koruma prosedürlerini bir kez daha ve çok daha yoğun bir biçimde uygulamak *zorunda* kaldılar—); diğer taraftan Yunan ahlak felsefesi, Yunanlılar ve Romalılar arasında bile manevi fanatizmin yolunu hazırlamak ve onu lezzetli hale getirmek için her şeyi yapmıştı.—Örneğin, önceleri ahlaklılıktaki doğayı görmeyi reddeden, Yunan Tanrılarını daha önceden “iyi” anlayışıyla yozlaştırmış olan ve daha o zaman Yahudi bağnazlığının (—Mısır’da?) etkisi altında olan, yozlaşmanın büyük viyadükü Platon.

203

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Ahlaklılığın ekşitilmesi [denaturing] hakkında.— Bu küçük sürü hayvanı erdemleri hiçbir şekilde “ebedi yaşama” götürmez. Onları ve onlarla birlikte kendini bu şekilde sahneye koymak kurnazca olabilir, ama burada bile gözlerini açık tutanlar için her şeye rağmen tüm oyunların en gülüncü olarak kalır. Mükemmelliği küçük ve iyi huylu bir koyun olarak elde ederek ne dünyada, ne de cennette hiçbir şekilde imtiyazlı bir mevkii hak etmeyiz. En iyisi ya küçük, iyi huylu, boyuzlu tuhaf bir koyun olarak kalırız—tabii kendini beğenmişlikten patlamadığımız takdirde—tıpkı mahkeme papazlarının yaptığı gibi—³⁵ ya da hakim kılığına girerek skandal yaratırız.

35 Bu sözler—dönemin lider Alman antisemiti olan saray vaizi Stöcker’e bir gönderme—sadece 1911, s. 502’de bulunmaktadır. Bu bölümün başlığı için de geçerlidir. Stöcker için bkz. ayrıca kısım 89 ve 191.

Küçük erdemler ne kadar olağanüstü bir renk yüceliğiyle aydınlatılmaktadır—sanki ilahi özelliklerin bir yansımasıymışçasına!

Her erdemin *doğal* görevi ve yararı sistematik olarak örtbas edilmiştir; sadece *ilahi* bir emre, ilahi bir modele, sadece ilahi ve tinsel ürünlere gelince önem kazanmaktadır (Fevkalade: Sanki “ruhun kurtarılmasıyla” ilgiliymiş gibi görünse de, mümkün olduğunca çok güzel duygularla olaylara tahammül etme aracıydı).

204

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Bir topluluğun kendini koruması için belirli koşullardan oluşan tamamen gerçekçi bir resmiyetten oluşan *kanun*, belirli sonuçlara götüren eylemleri, yani topluluğa karşı olan eylemleri yasaklamaktadır, ancak bu eylemleri meydana getiren yaradılışı *yasaklamamaktadır*—çünkü bu eylemlere, başka sonuçlar için yani topluluğun düşmanlarına karşı, ihtiyacı vardır. Daha sonra ahlak idealisti görünür ve şöyle der: “Tanrı, kalplerimizi görüyor. Eylemin kendisi hiçbir şeydir; onu meydana getiren saldırgan yaradılışı yok etmeliyiz—” Normal koşullar altında buna güleriz. Ancak bir topluluğun varolabilmek için savaş başlatma gerekliliğinden tamamen uzak yaşadığı istisnai durumlarda böyle şeylere kulak asarız. *Yararı* artık görünmeyen bir yaradılışı iptal ederiz.

Örneğin Buda, çok barışçıl, hatta tinsel açıdan tükenmiş bir topluluğun arasında ortaya çıktığında durum böyleydi.

Ön koşulu mutlak siyaset dışı Yahudi toplumu olan en erken Hıristiyan topluluğunda (ayrıca Yahudi topluluğunda) da durum böyleydi. Hıristiyanlık sadece Museviliğin toprağında yani siyaseti terk etmiş ve Romalıların düzeninde bir nevi parazit olarak varlıklarını sürdüren insanlar arasında yetişebilirdi. Hıristiyanlık, ileriye atılan bir adımdır. İnsan kendini “kısırlaştırmakta” bile daha özgürdür—koşullar buna izin verir.

İnsan, “Düşmanını sev” dendiğinde, doğayı ahlaklılığın içinden söküp atmaktadır. Bundan dolayı kanundaki (içgüdüdeki) doğal “Komşularını seveceksin ve düşmanlarından nefret edeceksin” kura-

lı anlamsız hale gelmiştir. Çünkü komşunu sevmek kuralı da bu sefer kendine yeni bir temel bulmak zorundadır (bir nevi Tanrı sevgisi olarak). Her yerde Tanrı dahil edilmiş ve yararlılığı geri çekilmiştir; her yerde ahlaklılığın gerçek kökeni inkâr edilmiştir yani doğanın tam olarak doğal bir ahlaklılığın kabul edilmesinde yatan kutsallığı kökünden yok edilmiştir.—

Böyle kısırlaşmış bir insanın baştan çıkarıcı cazibesi nereden gelir? Neden kısırlaştırılmış bir insanın karşısında belki bir hadımı düşündüğümüzde duyduğumuz tiksintiyi duymuyoruz?— Cevap tam da burada: Ön koşulu olan zalim kötürümlüğe karşın bir hadımın sesi bizi tiksindirmez: aksine daha hoş olmuştur—Erdemin “erkeklik organı” kesildiğinden, erdemin sesine daha önce sahip olmadığı kadınsı bir tonlama karışmıştır.

Diğer taraftan erkekçe erdemlerden oluşan bir yaşamın beraberinde getirdiği korku dolu sıkıntıları, tehlikeleri ve kazaları düşünersek—örneğin bir Korsikalının bugün bile sürdüğü hayat ya da bir Arap paganın hayatı (ki detaylarında bile Korsikalının hayatına benzer: Şarkıları herhalde Korsikalılar tarafından yazıldı)—en sağlam erkek türünün bu keyif dolu “iyilik”, “saflık”—tonuna—çobanın şarkısına—bir idile—“iyi adama”—kendini nasıl kaptırdığını ve bundan nasıl etkilendiğini tam olarak kavrarız: Trajedi ortalıkta dolaşırken, bunlar çağların en güçlü etkilerini yaratırlar.

Ancak bununla birlikte ayrıca “idealistin” (—ideal hadımın) oldukça kesin bir gerçeklikten hangi oranda meydana çıktığını ve yalnızca bir hayalci olmadığını fark ettik— Kendi gerçekliği için kesin eylemleri yasaklayan böyle bir kaba emrin hiçbir anlamı olmadığının farkına varmıştır (çünkü bu eylemlerin başlıca içgüdüğü uzun süren uygulama eksikliği ve uygulamaya duyulan ihtiyaçtan dolayı zayıflamıştır). Hadım eden kişi, insanların oldukça kesin bir türü için bir dizi yeni kendini koruma tedbirleri geliştirmektedir. Bu açıdan bir uzmandır. Yasama araçları, daha eski yasa koyucularla aynıdır: her türden otorite-

teye, “Tanrıya” başvuru ve “ödül ve ceza” anlayışının uygulanması—bu demektir ki daha eski ideallerin tüm suç ortaklarını sadece yeni bir yorumla kullanmaktadır; örneğin ceza, daha içten bir şey haline getirilmektedir (belki de bilincin sancısı olarak).

Uygulamada, bu türden insanlar istisnai varoluş koşulları ortadan kalktığı anda batar—bu, taşradaki küçük Yahudilerin yaşamlarında olduğu gibi, bir tür Tahiti ve adalar mutluluğudur. Doğal tek rakipleri, üzerinde büyüdükleri topraktır. Buna karşı mücadele etmek, buna karşı hücum ve savunma etkilerini tekrar büyütme zorundadırlar; rakipleri eski idealin taraftarlarıdır (—bu düşmanlık türü, Paul tarafından Musevilik, Luther tarafından da ruhani çilecilik ideali ile ilgili olarak geniş bir kapsamda savunulmaktadır). Bu muhalefetin en yumuşak biçimi elbette erken Budistlerin biçimidir. Düşmanlık duygularının cesaretini kırmak ve onları zayıflatmak için herhalde hiçbir zaman bu kadar çok emek sarf edilmemiştir. Budistlerin ilk görevi sanki *kargınlığa* karşı mücadeleymiş gibi görünmektedir. Sadece bu şekilde ruhun huzuru sağlanmaktadır. Kendini salıvermek, ama hiçbir kin olmadan: Bu, muhakkak hayret verici bir yumuşaklığı ve hoş bir insanlığı—azizleri— gerektirir.

* * *

Manevi hadım edilişin sağgörüsü.—Erkekçe heyecanlara ve değer takdirlerine karşı nasıl savaş açabiliriz? Biri, fiziksel güce sahip değildir, bir diğeri de sadece kurnazlıktan, büyücülükten, yalandan, kısaca “tinden” oluşan bir savaş başlatabilir.

Birinci reçete: İdeallerimiz için erdem üzerinde genel olarak hak iddia ederiz; daha eski idealleri, tüm ideallerin antitezi olarak sunulabilecekleri noktaya kadar inkâr ederiz. Bunun için bir nevi karalama sanatını kullanırız.

İkinci reçete: Kendi türümüzü genel olarak değerlerin ölçüsü olarak ayarlarız; onu her şeyin içine, arkasına ve yazgılarına yerleştiririz—Tanrı olarak.

Üçüncü reçete: Bir idealin rakibini Tanrının rakibi olarak tanıtırız; kendimiz için büyük dokunaklılık, güç, lanet ve kutsama hakkını meydana getiririz.

Dördüncü reçete: Bütün çileleri, esrarengiz, korku dolu ve varlığı hayati önem taşıyan her şeyi kendi idealimizin rakiplerinden türetiriz:—Kendi taraftarlarımız için bile tüm çileler cezadır (—bir sınav vs. eşlik etmediği sürece).

Beşinci reçete: Doğayı kendi ideallerimizin antitezi olarak tasavvur edecek kadar ileri gideriz; kimileri onu büyük bir sabır sınavı, uzun bir süre boyunca doğal koşullara tahammül etmek için bir tür şehitlik olarak kabul ederken, kimileri tüm “doğal şeylere” karşı tavır ve davranışlarında bir *dédain*³⁶ sergiler.

Altıncı reçete: Doğal olmayan şeylerin, hadım edilmişlik idealinin zaferi, saf, iyi, günahsız ve kutsanmışlar dünyasının zaferi, geleceğe sonuç, final, büyük umut olarak, “Tanrı krallığının gelişi” olarak yüklenir.

—Umarım küçük bir türün her şeyin mutlak ölçüsüne suni olarak nüfuzuna *gülememe* hâlâ izin vardır?

205

(Bahar-Güz 1887)

Nasırâlı İsa veya havarisi Paul'de sevmediğim şey, küçük insanların kafalarına sanki en alçakgönüllü erdemleri herhangi bir sonuç yaratacakmış gibi, birçok fikir yerleştirmeleridir. Bu bize pahalıya mal oldu çünkü erdemin ve insanın daha değerli niteliklerine kötü bir itibar kazandırdılar; asil ruhun kötü bilincini kendi kendine yeterlilikleriyle karşı karşıya getirdiler ve güçlü ruhun cesur, yüce gönüllü, yiğit ve aşırı eğilimlerini doğru yoldan saptırarak, kendi kendini yok etme noktasına kadar getirdiler—

206

(Bahar-Güz 1887)

Yeni Ahit'te, özellikle de İncil'lerde “Tanrısal” koşuna hiçbir şey bulamıyorum; aksine en feci karalama ve yok etme hırsının dolaylı bir biçimini—nefretin en alçak biçimlerini buluyorum. Yüce mizaçların

³⁶ Hor görme, tepeden bakma.

nitelikleri hakkında her türlü bilgiden yoksundur. Beğeniden yoksunluğunun [filistinizmin] her türünün beceriksizce suiistimal edilmektedir; atasözleri hazinesinin tamamı üzerinde hak iddia edilmektedir ve tamamen kullanılmaktadır; bir *Tanrının* bu tahsildarlara söz söylemek için gelmesi gerekli miydi vs.—

Hiçbir şey, saçma ve mantıksız manevi bahaneler yardımıyla Ferisilere [dindar ve sofı eski bir Yahudi topluluğu] karşı verilen mücadeleden daha adi değildir; insanlar böyle bir güç gösterisinden [*tour de force*] daima keyif almışlardır. “İkiyüzlü” sitemi bu ağızlardan çıkmıştır! Hiçbir şey rakibine bu şekilde muamele etmek kadar adi değildir—asaletin veya onun tersinin en sinsi kıstasıdır—

207

(Kasım 1887-Mart 1888)

İlkel Hristiyanlık, devletin ortadan kaldırılmasıdır: Yemini, askerliği, mahkemeleri, nefsi müdafaayı ve herhangi bir topluluğun savunmasını, kendi vatandaşları ve yabancılar arasında ayırım yapılmasını ve ayrıca sınıf ayırımını yasaklar.

İsa'nın örneği: Kendisine zarar verenlere direnmez; kendini savunmaz; daha fazlasını yapar: “diğer yanağını da uzatır” (“Sen İsa mısın” sorusuna: “Bundan sonra gücün sağ tarafında oturan ve cennet bulutlarıyla gelen İnsanı göreceksiniz” cevabını verdi). Havarilerine kendisini savunmalarını yasakladı; yardım alabileceğini ama *alma-yacağını* açık bir biçimde anlattı.

Hristiyanlık ayrıca toplumun ortadan kaldırılmasıdır: Toplumun çok az değer verdiği her şeyi tercih eder; toplum dışına itilenler ve mahkum edilenler, her türden cüzamlılar, “günahkârlar”, “tahsildarlar”, fahişeler, en aptal insanlar (“balıkçılar”) arasında büyür; zenginleri, eğitimlileri, soyluları, namusluları, “doğru olanları” hor görür.

208

(Kasım 1887-Mart 1888)

Yeni Ahit'te soylular ve güçlülere karşı başlatılan savaş, Reynard the Fox [Tilki Reynard] misali bir savaştır ve aynı yöntemlerle, ancak

daima kutsal yağlama uygulanarak ve insanın şeytanlığını onaylamak için kararlaştırılmış bir reddedişle yürütülmüştür.

209

(Kasım 1887-Mart 1888)

İsa'nın öğretisi: Zavallılara ve alçakgönüllülere mutluluğa giden kapının açık durduğuna dair haberler—yapmaları gereken tek şeyin kendilerini kurumlardan, geleneklerden ve üst sınıfların vesayetinden kurtarmaları gerektiğidir: Hıristiyanlık bu bağlamda *tipik sosyalist doktrinden* başka bir şey değildir.

Mülk, kazanç, anavatan, mertebe ve statü, mahkemeler, polis, devlet, kilise, eğitim, sanat, ordu: Bunların hepsi, mutluluğun önünde İsa'nın öğretisinin üzerinde yargıda bulunduğu engeller, hatalar, tuzaklar, şeytan işidir—hepsi sosyalist doktrin için tipi olan şeyler.

Arka planda isyan, “efendilere” karşı biriktirilen bir antipatinin patlaması, uzun süren bir baskıdan sonra kendini sadece özgür hissetmekten dolayı mutluluk için ne kadar yalan söylenebileceğine dair içgüdü vardır (bu genelde daha düşük seviyedeki tarikatların çok fazla iyi muamele gördükleri ve daha önce kendilerine yasak olan bir mutluluğu tatmış olduklarına dair bir işarettir—devrimlere neden olan açlık değildir, ama insanlar *en mangeant*³⁷ bir iştah edindiler).

210

(Bahar-Güz 1887)

Yeni Ahit'i ayartıcı bir kitap olarak okuyun: Erdem—daha doğrusu ideal koyundan başka hiçbir şeyin (—buna çoban da dahildir) farkında olmayan en alçakgönüllü erdem: Dışarıdan kesinlikle hiçbir şey beklemeyen—ve kendini “dünyadan” ayrı tutan küçük, tatlı, iyi anlamlı, yardımsever ve coşkulu bir biçimde neşeli bir erdem türü—insanın erdemi kullanarak kamuoyunu kendine çekebileceği içgüdüüne mal edilmektedir. Bu, sanki bir tarafta topluluk doğru

37 Yiyerek.

olan her şeyi ve diğer taraftan dünya sanki yanlış, ebediyen ayıplanacak ve reddedilecek olan her şeyi temsil ediyormuş ve insanlığın kaderi sanki bu gerçeğin etrafında dönüyormuşçasına gösterilen saçma kibirdir. Güçte olan her şeye karşı gösterilen en saçma nefret tir, ama ona hiç dokunmadan! Dışa doğru her şeyi olduğu gibi bırakan bir nevi içsel tarafsızlık (kulluk ve kölelik; *her şeyin* nasıl Tanrıya ve erdeme hizmete dönüştüğünü bilmek).

211

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Hıristiyanlık, varoluşun en şahsa özel biçimde mümkündür; dar görüşlü, soğuk ve siyasetten tamamen uzak bir toplumu gerektirmektedir—yasadışı gizli toplantılara aittir. Diğer taraftan “Hıristiyan devlet”, “Hıristiyan siyaseti” arsızlığın bir parçasıdır, bir yalandır, örneğin en sonunda “Kutsanmış Ekmeğin Tanrısına” sanki ekmek şefiymiş gibi davranan bir ordunun Hıristiyan liderliği için söylendiği gibi. Papalık da hiçbir zaman Hıristiyan siyasetini devam ettirecek durumda değildir ve reformistlerin, Luther gibi siyasete teslim olduklarında, herhangi bir ahlaksızdan veya tirandan daha fazla Machiavelli’nin takipçileri oldukları görülebilir.

212

Kasım 1887-Mart 1888)

Hıristiyanlık, herhangi bir zamanda mümkün olabilir. Kendilerini onun adıyla süsleyen arsız dogmalara bağlı değildir. Ne kişisel bir Tanrının, ne günahın, ne ölümsüzlüğün, ne kurtuluşun, ne de inancın doktrinine gerek duymaktadır; metafiziğe kesinlikle ihtiyaç duymamaktadır, hatta çilecilğe ve Hıristiyan “doğal bilimine” de gerek duymaktadır. Hıristiyanlık bir yaşam tarzıdır, inançlar sistemi değil. Nasıl hareket edeceğimizi söyler, neye inanmamız gerektiğini değil.

Bugün kim ki: “Ben asker olmak istemiyorum”, “Mahkemeler beni ilgilendirmiyor”, “Polisin hizmetlerini istemiyorum”, “İç huzuru-

mu bozacak hiçbir şey yapmak istemiyorum ve bu yüzden acı çekeceksem, huzurumu muhafaza edecek en iyi çare acı çekmektir", diyecek olursa—Hristiyan olur.³⁸

213

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlığın tarihi hakkında. Ortam sürekli değişmektedir. Bundan dolayı Hristiyanlık vurgusunu sürekli olarak değiştirmektedir—alçakgönüllü ve küçük insanları kayırmaktadır—*caritas*³⁹ geliştirmektedir—Hristiyanlık, aslında inkâr edilen her şeyi tekrar üstlenmektedir (tahammül etmek zorunda kaldığı inkâr dahilinde—). Hristiyanlar vatan-daş, asker, hâkim, işçi, tüccar, bilgin, teolog, rahip, filozof, çiftçi, sanatçı, vatansever, siyasetçi, "prens" oluyor—tövbe ettiği tüm faaliyetlere tekrar başlıyor (—nefsi müdafaa, yargı, cezalandırma, yemin etme, uluslar arasında ayırım, hor görme, gazap—). Hristiyanların tüm yaşamı sonuçta Hristiyanların kurtuluş lehinde vaaz verdiği yaşamdır.

Kilise, Hristiyan karşıtlarının modern devlet olarak zaferlerinin bir semptomudur—Kilise, Hristiyanlığın barbarlaşmasıdır.

214

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hristiyanlığın üstesinden geldiği şeyler bunlardır: Musevilik (Paul); Platonizm (Augustine); gizem kültü (kurtuluş doktrini, "çarmıh" amblemi); çilecilik (—"doğaya", "nedene", "duyuları" karşı düşmanlık—Doğu).

215

(Bahar-Güz 1887)

Sürü hayvanı ahlaklılığının doğallıktan uzaklaştırılması olarak Hristiyanlık, mutlak yanlış anlama ve kendi kendini aldatmayı beraberinde getirir. Demokratikleşme bunun daha doğal bir biçimi olup, en az onun kadar yalancıdır.

³⁸ Krş. Deccal.

³⁹ Hayirseverliği.

Veri: Eziyet görenler, alçakgönüllüler, büyük köle ve yarı köle kitleleri *güç ister*.

Birinci adım: Kendilerini özgürleştirirler—kendilerini önce hayallerinde fidyeyle kurtarırlar, birbirlerinin farkına varırlar ve zafer kazanırlar.

İkinci adım: Mücadeleye girerler, kabul edilmeyi, eşit haklar ve “adalet” talep ederler.

Üçüncü adım: İmtiyazlar talep ederler (—gücün temsilcilerini kendi taraflarına çekerler).

Dördüncü adım: *Sadece onlara ait* olacak güç isterler ve alırlar—

Hristiyanlıkta üç unsur arasında ayırım yapılmalıdır: **(a)** her türden eziyet görenler; **(b)** her türden olağanlar ve **(c)** her türden hoşnutsuzlar ve hastalar. Hristiyanlık, birinci unsurla siyasi soyluluğa ve ideallerine karşı; ikinci unsurla her türden (tinsel ve fiziksel) istisnai ve imtiyazlı olanlara ve üçüncü unsurla sağlıklı ve mutlu olanların doğal içgüdülerine karşı mücadele eder.

Zafer kazanıldığında, ikinci unsur ön plana çıkar; çünkü Hristiyanlık, sağlıklı ve mutlu olanları kandırarak (davasındaki savaşçılar olarak) kendi tarafına çekmiştir; aynı şekilde güçlülere de (ayaktakımının fethedilmesinden dolayı ilgili taraf olarak)—ve şimdi Hristiyanlık aracılığıyla en yüksek derecedeki onayı alan sürü içgüdüdür, her açıdan değerli olan olağan mizaçlardır. Bu olağan mizaçlar sonunda kendinden o kadar emin büyürler ki (—kendileri için cesaret edinirler—), siyasi gücü bile haksız yere benimser.

Demokrasi, doğallaştırılmış Hristiyanlıktır. Aşırı doğallık karşıtıdan dolayı karşıt değerlerin üstesinden geldikten sonra bir nevi “doğaya dönüştür”.—Bundan çıkartılacak sonuç: aristokrat ideal bundan böyle doğallığını kaybeder (“daha yüce insan”, “soylu”, “sanatçı”, “tutku”, “bilgi” vs.; istisnailerin, dehanın kültü olarak Romantizm vs.).

216

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

“Efendiler” de Hristiyan olabilse.—Kurtuluşunu borçlu olduğu koşulların ve arzuların kendi içlerinde değerli olduğun hissetmek—sonuç olarak aksini iddia eden ya da yoluna çıkan her şeyi bastırmak—bir

topluluğun (aile, ırk, sürü, kabile) içgüdüsünde yatar, örneğin itaat, karşılıklılık, saygı, alçakgönüllülük, sempati.

Aynı şekilde kullarını yararlı ve itaatkâr hale getiren erdemleri himaye etmek hükümdarların (ister birey, ister sınıflar olsun) içgüdüsünde yatar (—kendi koşullarından ve heyecanlarından olabildiğince uzak olabilen koşullar ve heyecanlar).

Sürü içgüdüsüyle hükümdarların içgüdüleri belirli bir sayıda niteliği ve koşulu övme konusunda anlaşılmaktadır—sadece nedenleri farklıdır. Birinci grup, bu nitelikleri ve koşulları doğrudan egoizmden dolayı, ikinci grup ise dolaylı egoizmden dolayı över.

Efendiler ırkının Hristiyanlığa teslim olması, Hristiyanlığın bir sürü dini olduğuna ve itaati öğrettiğine dair görüşün, kısacası Hristiyanların Hristiyan olmayanlardan daha kolay yönetilebileceğinin başlıca sonucudur. Papa, bu imaya dayanarak bugün bile Çin'deki imparatorlara Hristiyan propagandasını tavsiye etmektedir.

Hristiyan idealinin sahip olduğu baştan çıkarıcı gücün bu gibi mizaçlar üzerinde belki de sevgi, tehlike, macera ve muhalefet olarak gayet güçlü bir etki bırakabileceğini eklemek isterim—sevgi olarak tüm bunlar, bir *non plus ultra* güç duygusu meydana getirirken, kendilerini riske atmak anlamına gelir. Etrafı erkek kardeşlerinin kahramanca içgüdüleriyle çevrili Azize Teresa'yı bir düşünün: Hristiyanlık bu durumda istencin sefahati, istencin gücü, kahramanca bir donkişotluk biçiminde görünür.

3. Hristiyan İdealleri

217

(Bahar-Güz 1887)

Yaşamın amacı olarak Hristiyan idealine; “kutsanmışlık” ve “kurtuluş” doktrinine; basitlerin, kalben saf olanların, sefillerin ve talihsizlerin egemenliğine karşı savaş.⁴⁰

40 MS'de bu bölümü oluşturan iki paragraf, birkaç sayfaya ayrılmış olup, ilk paragrafın sonu, standart basımlarda ve ayrıca Schlechta tarafından çıkartılan birkaç sözcük daha J.

İnsan ne zaman ve nerede Hristiyan idealine benzemiştir—en azından bir psikoloğun ve insanları inceleyen bir öğrencinin gözle-riyle?— Plutarkhos'un bütün kahramanlarını bir inceleyin.

218

(Kasım 1887-Mart 1888)

Üstünlüğümüz: Kıyaslama çağında yaşıyoruz, daha önce hiç savunulmamış gibi savunabiliyoruz: Her yönden tarihin öz bilinci-yiz. Farklı biçimlerde keyif alıyoruz, farklı biçimlerde acı çekiyoruz: İç-güdüsel faaliyetlerimiz bir dizi duyulmadık şeyleri kıyaslamaktadır. Her şeyi anlıyoruz, her şeyi tecrübe ediyoruz, içimizde artık hiçbir düşmanca duygu yok. Kendimize bununla zarar verebileceğimize rağmen, çok ısrarlı ve neredeyse şehvetli merakımız şaşkına dön-müş bir şekilde en tehlikeli şeylere saldırır.

“Her şey iyidir”—herhangi bir şeyi inkâr etmek için çok büyük çaba sarf etmemiz gerekir. Herhangi bir şeyin karşısında yer alacak kadar akılsız olursak, acı çekeriz—Özünde bugün İsa'nın öğretilerini en iyi yerine getiren biz bilginleriz.

219

(1885-1886)

Modern fen bilimleri Hristiyanlığa inananlara karşı ironinin üste-sinden gelmişlerdir. Hristiyan değer yargılarının ise bugüne kadar hiçbir şekilde üstesinden geline-memiştir. “Çarmıhta İsa” en yüce semboldür—bugün bile.

220

(Kasım 1887-Mart 1888)

İki büyük nihilist hareket: **(a)** Budizm, **(b)** Hristiyanlıktır. Sonuncusu ancak şimdi asli görevini yerine getirecek kültür durumuna—kendi-ni saf gösterebileceği ve ait olduğu bir seviyeye—erişebilmiştir.

..I. “Tanrı ve Tanrıya duyulan inanç, bizi daha ne ilgilendirir? Tanrı’ bugün sadece sol-gun bir sözcüktür hatta artık bir anlayış bile değildir!) Ancak Voltaire’in ölüm döşegin-de dediği gibi: ‘sadece oradaki adamdan bahsetme!’”

Hristiyanlığı yeniden bulduk; şimdi geriye kalan onun değerini belirlemektir:

1) Hristiyanlık hangi değerleri inkâr etmiştir? Karşı ideali neyi kapsar?—Kibir, mesafenin dokunaklılığı, büyük sorumluluk, canlılık, görkemli hayvanilik, savaşta ve rekabette sevindiren içgüdüler, tutkunun, intikamın, kurnazlığın, öfkenin, şehvet düşkünlüğünün, maceranın, bilginin Tanrısallaştırılması—; Soylu ideal inkâr edilmiştir: “İnsan” türünün, yani hedefler koyan insanın, “geleceğin” insanının güzelliği, bilgeliği, gücü, ihtişamı ve tehlikeli oluşu (—burada Hristiyanlık Museviliğin mantıklı bir sonucu gibi görünmektedir).

2) Gerçekleştirilebilir mi?—Evet, Hint idealinde olduğu gibi, doğru iklim şartları altında gerçekleştirilebilir. Her ikisinde de çalışma eksiktir.—Bireyi insanlardan, devletten, kültürel topluluktan, yargı yetkisinden koparıp alır; eğitimi, bilgiyi, terbiyeyi, kazancı, ticareti reddeder—insanın yararlılığını ve değerini kapsayan her şeyi geçirir— duygunun mizacı aracılığıyla onu kapatır. Siyaset dışı, ulus karşıtı, ne saldırgan, ne savunmacı—sadece sıkıca düzenlenmiş olup, bu kutsal parazitlerin kamu hesabına hızla çoğalmalarına izin verilen siyasi ve sosyal hayatta mümkün olabilir.

3) Keyif istencinin bir sonucudur—başka hiçbir şeyin değil! “Kutsanmışlık”, herhangi bir savunmaya gerek duymayan kendi kendinin kanıtı kabul edilmektedir— başka her şey bu bağlamda sadece sonuca gösterecek bir araçtır.

Ancak bu düşünce tarzı esastır. Her şeyin geçirilmesine dair yeterli bir güdü olarak acıya, bozulmaya, yozlaşmaya karşı korku, berbat bir düşünce tarzıdır—tükenmiş bir ırkın işaretidir. İnsan aldanmamalıdır (“Küçük çocuk olmak”—ve bunun benzerleri: Francis of Assisi, nevroitik, epileptik, bir hayalci, tıpkı İsa gibi).

222

(Kasım 1887-Mart 1888)

Daha yüce insan, daha düşük seviyedeki insandan korkusuzluğu ve talihsizliklerle mücadele etmeye hazır oluşuyla ayrılır: Eudaemonistik değer takdirlerinin yaygınlaşmaya başlaması bir dejenerasyon işaretidir (—fizyolojik yorgunluk, istencin zayıflığı—). “Kutsanmışlık” perspektifine sahip Hıristiyanlık sefil ve zayıf bir insan türünün düşünce tarzı için tipiktir. Fazladan güç, yaratmak, acı çekmek, batmak ister: Hıristiyanların bağınazlar için kurtuluşu ona kötü bir müzik gibi ve ruhani tavrı kızgınlık gibi gelir.

223

(1885-1886)

Yoksulluk, alçakgönüllülük ve saflık—tehlikeli ve iftira niteliğinde birer idealdir ancak zehrin belirli hastalıklarda kullanılması gibi, örneğin Roma İmparatorluğu döneminde, yararlı tedavilerdir.

Bütün idealler tehlikelidir çünkü güncel olanı yozlaştırır ve damgalarlar. Hepsi zehirdir, ancak geçici tedaviler olarak vazgeçilmezlerdir.

224

(Kasım 1887-Mart 1888)

Tanrı, insanı mutlu, ahlak, masum ve ölümsüz yaratmıştır: Şu andaki hayatımız yanlış, bozulmuş, günahkar bir varoluş, ceza yaşamıdır—Acı çekmek, mücadele etmek, iş ve ölüm, uzun sürmemesi gereken, tedavi gerektiren—ve tedavisi olan!—bir şey olarak yaşama karşı bir itiraz nedeni ve soru işareti sayılmaktadır. Âdem'den bu yana insan anormal bir durumdaydı: Tanrı, bu anormal durumu sona erdirmek için, oğlunu Âdem'in günahı için kurban etti. Yaşamının doğal karakteri gidişatı bir lanettir. İsa, kendisine inananlara normal durumlarını geri vermektedir. Onu mutlu, ahlak ve masum yapmaktadır.—Ancak dünya işsiz verimli olmaya başlamamıştır; kadınlar acı çekmeden çocuk doğurmamaktadır; hastalık durmamıştır; en dindar inançlılar, az

sayıda dindar inançsızlar olarak zor zamanlar geçirdiler. İnsanın ölümünden ve günahattan kurtulduğu (hiçbir savunması olmayan iddialar)—daha da vurgulanarak kilise tarafından öne sürüldü. “Günahattan arınmıştır”— kendi eyleminden dolayı, sert bir mücadele sayesinde değil, kurtuluş eylemi sayesinde özgürlüğüne kavuşmuştur—sonuç olarak mükemmel, masum ve cennetliktir.

Gerçek hayat sadece bir inançtır (yani kendini kandırma, çılgınlıktır). Mücadelenin, büyük uğraşların, ihtişam ve karanlıklarla dolu şu andaki varoluşun tamamı kötüdür, sahte bir varoluştur: Görevin bu sahte varoluştan geri alınması gerekmektedir.

“İnsan masum, aylak, ölümsüz ve mutludur”— her şeyden önce bu “üstün gereklilikler (supreme desiderata)” anlayışının eleştirilmesi gerekmektedir. Suç, iş, ölüm, acı çekme (ve Hristiyan bakış açısına göre bilgi) üstün gerekliliklere neden ters düşer?—Tembel Hristiyanların “kutsanmışlık”, “masumiyet” ve “ölümsüzlük” anlayışı neden ters düşer—

225

(Kasım 1887-Mart 1888)

Eksantrik “kutsallık” anlayışı eksiktir—“Tanrı” ve “insan” birbirinden kopamamışlardır. “Mucizeler” eksiktir—bu alana sadece yoktur; takdire değer tek alan “tinsel” (yani sembolik psikolojik) olandır. Çöküş olarak: “Epikürizme” bağlıdır— Yunanlılar tarafından tasavvur edildiği şekliyle cennet sadece “Epiküros’un bahçesidir”.

Böyle bir hayatta her türlü görev eksiktir:— Hiçbir şey arzu etmez; “Epiküros misali putların” bir biçimidir; herhangi bir hedef belirlemek, çocuk sahibi olmak için tüm nedenler eksiktir:—Her şey elde edilmiştir.

226

(Mart-Haziran 1888)

Bedeni hor gördüler; hiç hesaba bile katmadılar, hatta ona bir düşman gibi davrandılar. Kadavra misali bir bedenin içinde “güzel bir ruh” taşınabileceğine inanmak onların yanılışıydı. Bunu başkaları

tarafından tasavvur edilebilir hale getirmek için, “güzel ruh” anlayışını sonunda solgun, hastalıklı, geri zekâlı biçimde fanatik bir yaratığın mükemmellik, “melek gibi”, yüce bir nitelik, daha yüce bir insan olduğu düşünülene kadar, başka bir şekilde sunmak ve doğal değerini tekrar değerlendirmek zorunda kaldılar.

227

(Ocak-Güz 1888)

Psikolojide cehalet—Hristiyanların sinir sistemi yoktur—; bedenın isteklerini, bedenın keşfini hor görmek ve göz ardı etmek için kasıtlı arzuları; bunun insanın daha yüce doğasına uygun olduğu ve ruh için kesinlikle iyi olmak zorunda olduğu varsayımları; tüm bedensel duyguların manevi değerlere sistematik olarak indirgeme; hastalığı maneviyata bağlı olarak, belki de bir cezalandırma veya sınav ya da insanın, sağlıklı olmuş olsaydı, daha mükemmel olabileceği bir kurtuluş hali (—Pascal’ın fikri) olarak tasavvur etme alışkanlıkları vardır. Bazı koşullar altında insan kendini kasten hasta yapar.

228

(1883-1888)

İyi ama Hristiyanların “doğaya karşı” mücadeleleri nedir o zaman? Sözlerine ve açıklamalarına aldanmayalım! Doğa olan başka bir şeye karşı bir doğadır. Birçok yönden korku, bazı yönden tiksınme, bazı yönden belirli bir tinsellik ve en iyi yönden etsiz ve arzusuz bir ideale, “doğadan bir soyutlanmaya” duyulan sevgidir— İdeali savunacak bir yaşam sürmeye çalışmaktadırlar. Kendine güven yerine alçakgönüllülüğün, arzulara karşı kaygılı ihtiyatın, normal görevlerden özgür kalmanın (bu arada daha yüksek bir derece duygusu tekrar yaratılır), olağanüstü şeylerin üzerine sürekli bir savaşın kıskırtılması, duygu coşkunluklarının tek bir türü oluşturdıklarını söylemeye gerek yoktur. Bu türde dejenere olmuş bir bedenın kolay heyecanlanabilirliği galip gelmektedir, ancak bu sinir ve dahilindeki ilhamlar başka bir şekilde

yorumlanmaktadır. Bu mizaca sahip türün beğenisi (1) inceliğe, (2) çekliliğe ve (3) aşırı duygulara eğilimlidir.

Doğal eğilimler tatmin edilmiştir, ama yeni bir yorum şekli altında, örneğin “Tanrı huzurunda haklı çıkma”, “ilahi takdir aracılığıyla kurtuluş duygusu” (—engellenemeyen her keyifli duygu bu şekilde yorumlanmaktadır!—), kibir, şehvet düşkünlüğü vs. şeklinde.

Genel problem: Doğal olanı karalayan ve pratikte bunları inkâr edip, derecesini düşüren bir insana ne olur? Hristiyanlar, aslında otokontrolün abartılmış bir biçimi olduklarını kanıtlamaktadırlar: arzularını dizginlemek uğruna onların kökünden kazılması veya çarmıha gerilmesi gerektiğini düşünmektedir.

229

(Mart-Haziran 1888)

Birbirini takip eden bin yıllar yüzünden insan kendini fizyolojik olarak tanıyamamıştır. Bugün bile kendini tanımamaktadır. Örneğin bir sinir sistemine sahip olduğumuzu (—ama “ruha” sahip olmadığımızı—) bilmek, halen en iyi bilgi sahibi olanların ayrıcalığıdır. Ama insan bu konuda bir şey bilmemekten hoşnut değildir. İnsan, “Bunu bilmiyorum” demek, cahil olabilmek için çok insancıl olmalıdır.

Acı çeker veya iyi bir ruh hali içerisindeyse aradığı takdirde bunun nedenini bulabileceğine dair hiçbir şüphesi yoktur. Böylece nedeni arar— Aslında nedeni bulamaz, çünkü nereye bakması gerektiğini tahmin bile edemez.—Ne olur?—Haline ilişkin bir sonucu o halin nedeni kabul eder; örneğin iyi bir ruh hali içerisindeyken taahhüt edilen bir iş (gerçek anlamda taahhüt edilmiştir çünkü iyi ruh hali bunun için gerekli cesareti sağlamıştır) başarılı olur: Böylece işin kendisi iyi ruh halinin nedeni olur.— Aslında bu başarıyı belirleyen, iyi ruh halini belirleyen aynı şeylerdi—fizyolojik güçlerin ve sistemlerin mutlu koordinasyonu.

Birisi kendini hasta hissederse sonuçta bazı endişelerin, bazı tereddütlerin ve bazı özeleştirilerin üstesinden gelememiştir.—Gerçekte hasta halinin tereddütlerinin, “günahının”, “özeleştirisinin” bir sonucu olduğuna inanır.—

Ama çoğunlukla derin bir tükenmişlik ve bitkinlikten sonra iyileşme hali geri gelir. “Kendimi nasıl böylesine özgür, böylesine kurtarılmış hissedebilirim? Bu bir mucize, bunu sadece Tanrı yapmış olabilir.”— Sonuç: “Günahımı affetti.”

Bundan belirli bir alışkanlık ortaya çıkıyor: Günah duygularını uyandırmak ve tövbe etmenin yolunu hazırlamak için bedeni hastalıklı ve sinirli bir duruma indirmek zorundayız. Bunu yapma yöntemini iyi biliyoruz. Tahmin edebileceğiniz gibi, durumun nedensel mantığı hakkında hiçbir şüphe yoktur. Etin çilesine ilişkin dini bir yorum mevcut olup, kendi içinde bir son olarak görünmektedir ki, aslında sadece tövbenin hastalıklı hazımsızlığını mümkün kılmak için bir araçtır (günaha ilişkin “*sabit fikir*” [*idée fixe*], dişi kuşun “günah” adındaki tebeşir çizgisiyle ipnotize edilmesi).

Bedenin kötü muamele görmesi “suçluluk duygusu” dizisi, yani açıklama gerektiren bir acı çekme halinin genel durumu için zemin hazırlar—

Diğer tarafta “kurtuluş” yöntemi aynı yolu takip eder: İnsan dualar, devinimler, jestler ve yeminlerle duygu aleminin tüm türlerini kıskırtır—bunu çoğunlukla aniden ve çoğunlukla epilepsi şeklinde ortaya çıkan bir tükenmişlik izler. Derin bir uyuşukluk halinden sonra iyileşme—dini açıdan söylemek gerekirse “kurtuluş”—görülür.^{40a}

230

(Ocak-Güz 1888)

Fizyolojik tükenmişliğin bu halleri ve sonuçları eksiden sağlık hallerinden ve bunun sonuçlarından daha önemli kabul edilirdi çünkü ani beklenmedik, korku dolu, açıklanamayan ve tahmin edilemeyen şeyler açısından daha zengindiler. İnsan korkuyordu: Çünkü burada daha yüce bir dünyanın var olduğunu varsaymıştı. Uyku ve rüyalar, gölgeler, gece, doğal afetler iki dünyanın yaratılmasından sorumlu tutuldular. Her şeyden önce bu bağlamda fizyolojik tükenmişliğin semptomları hesaba katılmalıydı. Eski zamanlardan kalma dinler şu anda dindarları bazı şeyleri tecrübe etmek zorunda olduk-

40a Sonuçların yanlışlıkla neden kabul edilmesine dair bu tartışma, Putların Alacakaranlığı “Dört Büyük Yanılgı” ile karşılaştırılmalıdır.

ları bir tükenmişlik haline sokmuşlardır.— İnsanlar her şeyin aşına olmaktan çıktığı daha yüksek bir düzene girdiklerine inanıyorlardı.—Bu, daha yüce bir gücün *görüntüsüydü*.

231

(Mart-Haziran 1888)

Her tükenmişliğin sonucu olarak uyku; her aşırı heyecanını sonucu olarak da tükenmişlik—

Uyku gereksinimi ve “uyku” anlayışının tüm pesimist dinlerde ve felsefelerde tanrılaştırılması ve tapınması—

Bu durumdaki tükenmişlik, ırksal bir tükenmişliktir: Uyku, psikolojik açıdan bakıldığında, sadece daha derin ve daha uzun bir *dinlenme içtepisidir*— Gerçekte ise kardeşi olan uykunun imajı arkasına saklanarak baştan çıkartıcı bir biçimde çalışan ölümdür.

232

(Mart-Haziran 1888)

Hristiyanların tövbe ve kurtuluş ile terbiye edilmesi kasten kışkırtılan bir *folie circulaire*⁴¹ olarak düşünülebilir, ancak tahmin edebileceğiniz gibi, bu sadece önceden belirlenmiş, yani hastalığa meyilli bireylerde yapılabilir.

233

(Mart-Haziran 1888)

Vicdan azabına ve onun tamamen psikolojik tedavisine karşı.— Bir tecrübenin üstesinden gelememek, çöküşün bir işaretidir. Eski yaraların tekrar açılması, kendini hor görme ve pişmanlık içinde yüzme, “ruhun kurtuluşunun” sağlanabileceği değil sadece ruh hastalığının yeni bir biçiminin meydana getirilebileceği bir hastalıktır.

Hristiyanlıktaki bu “kurtuluş halleri” yalnızca tek ve aynı hasta hallerin varyasyonları—bilim tarafından değil, dini sabukla-

41 Kimi zaman cinnete kadar varan manik depresifliğin eski bir adı .

mayla elde edilen belirli bir formülle karşılanan epilepsi krizinin yorumlarıdır.

İnsan hastaysa hasta bir biçimde iyidir. Hristiyanlığın çalıştığı psikolojik araçların daha büyük bölümünü artık histeri ve epilepsi biçimlerinden sayıyoruz.

Psikolojik iyileştirme uygulamalarının tamamı, fizyolojik bir baza dayandırılmak zorundadır. Bilincin “ısırgı” iyileşme sürecinde bir engeldir. Kendi kendine işkence etmekten mümkün olduğunca çabuk kurtulmak için bunu önce yeni faaliyetlerle dengelemeye çalışmak zorundayız. Kilisenin ve tarikatların tamamen psikolojik uygulamalarının sağlığa zararlı olarak gözden düşürülmesi gerekmektedir. Sakat biri, dualar ve kötü ruhların kovulmasıyla iyileştirilemez: Bu gibi şeylerin etkisi altında meydana gelen “huzur” koşulları psikolojik anlamda ilham verici güvenden uzaktır.

Yaşamımızın tek bir detayıyla bizi ipnotize eden ağırbaşlılığa ve coşkunluğa gülebiliyorsak ve bilincin “ısırgının” taşı ısıran bir köpek gibi olduğunu düşünebiliyorsak—kendi pişmanlığımızdan utanıyorsak, sağlıklıyız demektir.

Daha önceki tamamen dini ve psikolojik uygulamalar sadece semptomları değiştirmeyi hedefliyorlardı: Kendini haçın önünde alçaltan ve iyi bir insan olmaya yemin eden insan iyileşmiş sayılırdı. Ancak ağırbaşlı bir ciddiyetle kaderine sadık kalan ve eylemini gerçekleştirdikten sonra ona iftira etmeyen bir suçlu daha sağlıklı bir ruha sahiptir. Dostoyevski'nin hapiste aralarında yaşadığı suçluların hepsi boyun eğmemiş mizaçlardı—“boyun eğmiş” bir Hristiyandan yüz kat daha değerli değiller mi?

(—Bilincin “ısırgının” Mitchell'in tedavi yöntemiyle tedavi edilmesini tavsiye ederim⁴² —)

42 Dr. Silas Weir Mitchell'in (1829-1914, Amerikan) “dinlenme tedavisi”, özellikle izolasyondan, yatağa bağlamaktan, diyetten ve masajdan oluşmaktadır. Krş. Nietzsche'nin izolasyondan ve aşırı yemekten bahsettiği *Ahlakın Soykütüğü Üstüne I*.

233-235 no'lu kısımlarla *Putların Alacakaranlığı* ile karşılaştırm: “Kendi eylemlerimize karşı namert olmayalım! Onları sonradan sallantıda bırakmayalım! Vicdanın ısırgı yakıksızdır.”

234

(1883-1888)

Bilincin “ısırgı”, karakterin eyleme eşit olmadığını gösterir. İyi bir iş-ten sonra da bilincin “ısırgına” benzer bir şey vardır: İçinde aşına olmayanlar, onları eski ortamdan çekip alanlar.—⁴³

235

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Vicdan azabına karşı.— Kişinin eylemlerine karşı namertliğin bu türünü sevmiyorum; önceden tahmin edilmeyen utanç ve utanmanın başlangıcında kendimizi sallantıda bırakmamalıyız. Sırada daha çok aşırı⁴⁴ bir gurur var. Yine de iyi tarafları nelerdir! Hiçbir eylem ne pişmanlık duyarak, ne de “affedilerek” veya “kefarete ödeyerek” geri alınabilir. Suçu sıfırlayan bir gücün olduğuna inanmak için insanın teolog olması gerekir. Biz ahlaksızlar “suçluluğa” inanmamayı tercih ederiz. Bunun yerine her eylemin kökünde ayın değere sahip olduğuna—ve aleyhimize dönen eylemlerin, ekonomik açıdan bakıldığında, aynı şekilde yararlı ve genelde arzulanan eylemler olduğuna inanırız.

Bazı özel durumlarda bir eylemin bizi kolayca kurtarmasına izin veririz—ama koşullar uygunsa. Koşullar uygun olduğu takdirde hangimiz suçun her türlüşünden geçmek istemez ki?

Bu bağlamda hiçbir zaman: “Bunu ya da şunu yapmamalısın” dememeli, aksine: “Bunu daha önce yüzlerce kez yapmamış olmam ne tuhaf!” demelidir.

Yine de çok az eylem bir kişiliğin tipik eylemleri ve gerçek somut örnekleridir; ve çoğu insanın ne kadar az kişiliği olduğunu düşünürsek, insan nadiren tek bir eylemle karakterize edilir. Yalnızca epidermal olan koşullar eylemi sadece bir uyarıcıya verilen tepkiyi, varoluşumuzun derinliklerine inmeden, hakkında karar vermeden

⁴³ Bu pasajların ve diğerlerinin Sartre’ın *Sinekler* (The Flies) eserine etkileri ayrıntılı olarak, *Revue Internationale de Philosophie*, 67 (1964.1), “Nietzsche between Homeros and Sartre: Five Treatments of the Orestes Story” adlı eserimde, özellikle s. 65-73’te tartışılmıştır.

⁴⁴ Bu sözcük MS’de okunmaz olup, Alman editörlerinin bir tahminini oluşturmaktadır. Ayrıca bkz. önceki dipnot.

uzun bir süre önce yansıtır. Öfke, kavrayış, bıçak saplama: Bunlarda nasıl bir kişilik vardır?⁴⁵

Bir eylem çoğunlukla uyusukluğu ve özgürlük eksikliğini de beraberinde getirir; bu yüzden eylemi yapan kişi sanki hatırasından büyülenmiş gibidir ve sanki onun bir aksesuarıymış gibi hisseder. İpnomezmanın bir biçimi olan bu tinsel bozukluğa ne pahasına olursa olsun direnmeliyiz: Tek bir eylem, ne olursa olsun, kişinin yaptığı her şeyle kıyaslandığında sıfırdır ve hesapta tahrifat yapılmadan indirilebilir. Toplumun, varoluşumuzun tamamını tek bir bakış açısından, sanki anlamı tek bir eylemi yerine getirmekmiş gibi ele alma konusunda sahip olabileceği haksız menfaat eylemi gerçekleştiren kişiye bulaşmamalıdır: ama ne yazık ki bu daima olan bir şeydir. Bu, tinsel bozukluğun her eylemi, ister iyi, ister kötü olsun, olağan olmayan bir sonuçla takip etmesinden kaynaklanmaktadır. Bir söz alan bir sevgiliyi ya da seyircisinden alkış alan bir şairi izleyin: *torpor intellectualis* söz konusuysa arama emriyle karşı karşıya kalan bir anarşistten hiçbir farkları yoktur.

İnsana yakışmayan eylemler vardır: Tipik eylemler olarak kabul edildikleri takdirde, bizi daha düşük bir insan sınıfı haline getirecek eylemler. Burada yapmamız gereken tek şey, bu eylemleri tipik olarak kabul etmekten kaçınmaktır. Bir de bizim yakışmadığımız başka türde eylemler vardır: Fazladan mutluluk ve sağlıktan kaynaklanan istisnalar, bir fırtına esnasında bir seferliğine çok yükselen gelgitler, bir kaza: Bu gibi eylemler ve “eserler” aynı şekilde tipik değildir. Bir sanatçı hiçbir zaman eserlerinin standardıyla ölçülmemelidir.

236

(Ocak-Güz 1888)

- a) Hristiyanlığın bugün halen gerekli görüldüğü orana göre insan halen vahşi ve tehlikelidir—
- b) Diğer bir bakış açısına göre gerekli değil, ama çekici ve baştan çıkarıcı olmasına rağmen, aşırı derecede zararlıdır, çünkü tüm sınıfların hastalıklı karakterine ve çağdaş insanlığın tüm türlerine uygundur— her türden dekadanslar, Hristiyanlığı arzu ederken kendi eğilimlerini takip ederler—

45 Kırş. Camus, *Yabancı* (The Stranger).

a ve b arasında kesin bir ayrım yapmak zorundayız. a şıkında Hristiyanlık bir şifa, en azından bir uysallaştırma aracıdır (—bazı koşullar altında hasta etmeye yarar; bu da vahşiliği ve acımasızlığı kırmaya yarar). b şıkında ise hastalığın bir semptomudur ve çöküşü yayar. Destekleyici bir tedavi sistemine karşı çalışır ve hastanın kendisi için iyi olana karşı içgüdüsüdür.

237

Ocak-Güz 1888)

Ciddilerin, ağırbaşlıların, düşüncelilerin partisi ve bunların karşısında, içindeki hayvan terbiyecisinin, canavara karşı sert, korkunç ve dehşet saçan biri olmak zorunda olduğu vahşi, kirli ve hesaplanamayan canavar—yalnızca hayvansal bir uysallaştırma problemi.

Tüm temel talepler acımasız bir açıklıkla ortaya konulmalıdır yani bin kat abartılarak: talebin yerine getirildiği bile kabalaştırılmış bir şekilde sunulmalıdır ki korkuyla karışık bir saygı uyandırsın, örneğin Brahminlerin kendilerini duyulardan kurtarmaları gibi.

Alçaklar ve sığırlarla mücadele. Belirli bir uysallaştırmaya ve düzene ulaşmak istiyorsak, bu arındırılmış ve tekrar doğmuş insanlar ile diğerleri arasındaki uçurumun mümkün olduğunca dehşet verici yapılması gerekir.

Bu uçurum, daha yüksek kastların özsaygılarını ve temsil ettikleri şeye inançlarını artırır—dolayısıyla Chandala'yı. Hor görme ve bunun da fazlası, psikolojik açıdan mükemmel bir biçimde doğrudur, yani yüz kat abartılmıştır ki en azından taklit edilebilsin.⁴⁶

238

(Ocak-Güz 1888)

Acımasız içgüdülere karşı mücadele, hasta içgüdülere karşı verilen mücadeleden farklıdır; hatta hasta etmek acımasızlığın üstesinden gelmek için bir araç bile olabilir. Hristiyanların psikolojik uygulama-

⁴⁶ Ancak kırş. daha sonra yazılan *Putların Alacakaranlığı*, "İnsanlığın Düzeltmenleri".

ları çoğu zaman vahşi bir adamın hasta bir adama ve sonuç olarak evcilleştirilmiş bir hayvana dönüştürülmesine neden olmaktadır.

Acımasız ve vahşi mizaçlara karşı verilen mücadele, onları etkileyen araçlar kullanan bir mücadele olmalıdır: Batıl inançlar vazgeçilmez ve gereklidir.—⁴⁷

239

(Kasım 1887-Mart 1888)

Çağımız kaçınılmaz bir biçimde olgunlaşmıştır (yani çökmüştür), tıpkı Buda çağı gibi. Bu nedenle Hristiyanlığın gelişmesi mümkündür, ama saçma dogmaları olmadan (Antik hibridizmin [melezliğin] en tiksindirici kalıntıları).

240

(1885-Mart 1886)

Hristiyan inancının çürütülemeyeceğini varsaysak bile, Pascal yine de gerçek olduğuna dair korkunç olasılığı da hesaba katarak, Hristiyan olmanın en yüksek derecede sağgörü olduğu düşünmektedir. Bugün, Hristiyanlığın ne dereceye kadar dehşete düştüğünün bir işareti olarak, başkalarının, bu bir hata bile olsa, insanın hayatı boyunca bu hatanın büyük avantajına ve zevkine sahip olabileceğini söyleyerek, bunu savunmaya çalıştıklarını görür:—Bu nedenle bu inancın sakinleştirici etkisinden dolayı muhafaza edilmesi gerekmektedir—yani tehdit edici bir korkunun olasılığından ziyade cazibesini kaybetmiş bir hayata duyulan korkudan dolayı. Bu hedonizm dönüşü, bu zevk kanıtı, düşüşün bir semptomudur: Gücün kanıtının, Hristiyanlık fikrinde bize aşırı güç veren korkunun yerine geçer. Hristiyanlık bu yeniden yorumlamayla aslında tükenmişliğe yanaşır: İnsan, sersemletici bir Hristiyanlıktan memnundur çünkü ne aramaya, ne mücadele etmeye, ne cesaret etmeye, ne yalnız kalmayı istemeye ne de Paskalizme, derin düşüncelerle dalarak kendini hor görmeye, insanların değersizliğine inanmaya ve insanın “bel-

47 237 no'lu kısmın dipnotuna bakınız.

ki de lanetli” olduğuna dair ıstırap dolu duyguya gücü vardır. Ancak her şeyden önce hasta sinirleri yatıştırmayı amaçlayan bir Hıristiyanlık gerçekten de “çarmıhta bir Tanrıdan” oluşan korku dolu bir çözüme ihtiyaç duymamaktadır. Budizmin Avrupa’nın her yerinde sessizce rağbet kazanmasının nedeni budur.

241

(Kasım 1887-Mart 1888)

Avrupa kültürünün mizahı: Birileri bunu doğru sayar ama şunu yapar. Örneğin, İncil’in ister Protestan, ister Katolik olsun, dini yorumu her zamanki gibi geliştikten sonra, okuma ve eleştiri sanatının ne anlamı kalır?

242

(Kasım 1887-Mart 1888)

Biz Avrupalıların halen yaşam kaynağımız olan anlayışın—yani insanların bir kitaba bağlı olarak “ruhun kurtuluşuna” inanabildiklerinin ne kadar barbarca olduğunu yeterince göz önünde bulundurmuyoruz.—Ve bana buna bugün bile inanıldığını söylüyorlar.

İncil’in kilise tarafından geliştirilen şekli böylesine çılgınca sergilenmesi halen utancın yüz kızartıcılığını sürekli bir cilt rengine dönüştürmediyse bilimsel eğitimin, eleştirinin ve anlambiliminin [hermeneutic] ne anlamı vardır?

243

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Dikkate alınması gerekenler: İlahi takdire duyulan kaçınılmaz inancın—bugüne kadar elleri ve nedenleri felce uğratan inanç—nereye kadar mevcut olduğu; Hıristiyan varsayımlarının ve yorumlarının nereye kadar “doğa”, “ilerleme”, “mükemmel olabilirlik” ve “Darwinizm” formülleri, mutluluk ve erdem, mutsuzluk ve suçluluk arasındaki belirli bir ilişkiye duyulan boş bir inanç kisvesi altında aramızda yaşamaya devam ettiğidir. Olayların gidişatına, “yaşama” ve “yaşama içgüdüsüne”, herkes görevini yerine getirdiği takdirde, her

şeyin iyi olacağına dair inançtan kaynaklanan o rahat boyun eğme-ye duyulan saçma güven—tüm bunlar sadece olayların *sub specie boni* yönünün olduğu varsayılarak anlam kazanır. Bugün varsayılan felsefi hassasiyetin şekli olan fatalizm bile dinin etkili olduğu ilahi döneme duyulan uzun süreli inancın bir sonucu, bilinçsiz bir sonuçtur, sanki olanları bizim sorumluluğumuzda değilmiş gibi (—sanki olaylar kendi gidişatına bırakılabilirmiş gibi; sanki her bireysel kişilik sadece mutlak gerçeğin bir şekliymiş gibi).

244

(Kasım 1887-Mart 1888)

İyi, bilge, güçlü, değerli, köken ve “kendi içindelik” olan bir varoluş gibi görünen şeyleri kendi önemsiz standartlarına göre düzenlemek—ve böylece kendi zihninde her tür iyiliğin, her tür bilgiliğin ve her tür gücün varolduğu ve değer kazandığı nedensel sürecin tamamını bozmak, kısacası en yakın ve en olumsal menşein unsurlarının yaratıldığını değil, “kendi içlerinde” varolduğunu ve belki de yaradılışın genel olarak nedeni olduğunu varsaymak, insanın psikolojik yalancılığının yüceliğidir.—

Tecrübeye dayanarak, bir insanın kendini önemli ölçüde insanlığın ortalamasının üzerine çıkarttığı her dereceye dayanarak yargıda bulunduğumuzda, gücün her yüksek derecesinin iyi ve kötü ile “doğru” ve “yanlış” *serbest kalmayı* kapsadığını ve iyiliğin taleplerini göz önünde bulunduramadığını görebiliriz. Aynı kuralın bilgiliğin de her yüksek derecesine uygulandığını görürüz. İyilik, bilgiliğin içinde en az dürüstlük, adalet, erdem ve değerlendirmeye alınan tüm diğer popüler hayaller kadar iptal edilmiştir. Son olarak da iyiliğin her yüksek derecesi de iptal edilmiştir. Tinsel bir miyopluk ve kabalık gerektirdiği aşikâr değil midir? Doğru ve yanlış, yararlı ve zararlı arasındaki mesafeyi ayırt etme kabiliyetsizliğini de kapsadığı açık değil midir? Hatta en yüksek iyiliğin ellerinde yüksek derecede gücün en kaçınılmaz sonuçlara (“kötünün kaldırılmasına”) yol açacağı gerçeğini tartışmaya gerek var mı?— Aslında “Sevgi Tanrısının” ona inananlarda ne gibi eğilimler uyandırdığını görmek yeterlidir:

İnsanlığı “iyilik” uğruna harap etmektedirler.—Uygulamada, dünyanın şu andaki yapısı, aynı Tanrının en aşırı miyopluğun, şeytanlığın ve iktidarsızlığın Tanrısı olduğunu göstermiştir: Tanrı anlayışının ne kadar değer taşıdığı böylece açığa vurulmuştur.

İçindeki bilgi ve bilgeliğin hiçbir değeri yoktur; değeri iyilikten fazla değildir; İnsan önce bu niteliklerin değerlerini veya değersizliklerini aldıkları hedeflere sahip olmalıdır—Büyük bilginin büyük bir değersizliği temsil ettiği bir hedef *olabilir* (örneğin büyük bir aldanma derecesi yaşamın geliştirilmesi için gerekli olan şeylerden biri ol-duysa; aynı şekilde iyilik belki de büyük özlemin kaynaklarını felç etme ve cesaretini kırma kabiliyetine sahiptir).

İnsanların yaşamını olduğu gibi aldığımızda, Hristiyanlık tarzında her “gerçek”, her “iyilik”, her “kutsallık” ve her “Tanrısallık” bugüne kadar oldukça tehlikeli olduklarını göstermişlerdir. Şimdi bile insanlık yaşama ters düşen bir idealizmden dolayı yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.⁴⁸

245

(Bahar-Güz 1887)

Kurumları önce onaylaması gereken ilahi ve transandantal (deneyüstü) daha yüksek bir makamın varolduğu farz edildiği takdirde, bu tüm insani kurumların maruz kalacakları zararları bir düşünün. Değerlerini bu onayda (örneğin evlilik durumunda) görme alışkanlığının büyümesiyle insan onların doğal itibarını azaltmış ve bazı durumlarda inkâr etmiştir.—Doğa, Tanrının doğallık karşıtlığı insanlar tarafından şereflendirildiği oranda yanlış yargılanmıştır. “Doğal” sözcüğü, “hor görme” ve “kötü” sözcükleriyle aynı anlama getirilmiştir.—

En yüksek manevi niteliklerin gerçekliği olarak Tanrıya duyulan kaçınılmaz bir inanç dahilinde tüm güncel değerler inkâr edilmiş ve sistematik olarak değersizlik olarak anlaşılmıştır. Böylece doğa karşıtlığı tahta çıktı. İnsan, acımasız bir mantıkla doğayı mutlak inkâr etme talebine ulaşmıştır.

48 MS’de bu nottan sonra *Deccal* için bir taslak gelir.

Hristiyanlık, özgecilik ve sevgi doktrinini ön plana çıkartarak, türlerin menfaatlerine bireyin menfaatlerinden daha yüksek bir değer tanımamıştır. Gerçek *tarihsel* etkisi ve bu etkide hayati önem taşıyan unsur, aksine en aşırı derecede egoizmin, bireyin egoizminin (—bireysel ölümsüzlük derecesine kadar) genişletilmesi olarak kalmıştır. Birey, Hristiyanlık aracılığıyla o kadar önemli, o kadar mutlak hale getirilmişti ki artık kurban edilemiyordu: ama türler sadece insanlardan oluşan kurbanlarla tahammül edebilmektedirler. Tanrı huzurunda tüm “ruhlar” eşit hale gelmişlerdi. Bu, mümkün olan tüm olasılıklar içinde tam da en tehlikeli olanıdır! Bireyler eşit kabul edildiği takdirde, türlerin mahvolmasına yol açan bir yaşam tarzı özendirilmiş olur. Hristiyanlık, *seçim* prensibinin tam karşıtıdır. Dejenere olmuşlara ve hastalara (“Hristiyan”) sağlıklılarla (“pagan”) aynı, hatta Pascal’ın hastalık ve sağlıkla ilgili yargısında olduğu gibi, daha yüksek bir değer biçilirse, doğaldışılık kanun haline gelir.

Bu yaygın insan sevgisi uygulamada acık çekenlerin, yoksulların, dejenere olanların *tercihleridir*: aslında insanı kurban etmeye ilişkin gücü, sorumluluğu ve yüce görevi alçaltmış ve zayıflatmıştır. Kalan her şey, Hristiyanların değer şemasına göre kendi kendini feda etmek zorundadır: ancak Hristiyanlık tarafından kabul, hatta tavsiye edilen bu insan kurbanları artıklarının genel terbiye açısından hiçbir anlamı yoktur. Türlerin refahı, şu veya bu bireyin (—ister keşiş ve çileci şeklinde, ister haçların, ölü yakmaya özgün odun yığınları ve darağaçları yardımıyla yanlışlığın “şehitleri” şeklinde olsun) kendini kurban etmesinden etkilenmez. Türler hasta bünyelilerin, zayıfların ve dejenere olmuşların yok olmasını istemektedirler ancak Hristiyanlık tam da onlar için koruyucu bir güçtür; ayrıca zayıfların içindeki içgüdüyü kendilerine dikkat etmelerini, kendilerini korumalarını ve birbirlerine ayakta tutmalarını sağlayacak şekilde güçlü kılmıştır. Hristiyanlıktaki “erdem” ve “yardımseverlik” tam da bu karşılıklı koruma, zayıfların dayanışması, seçimin zorlaştırıl-

ması değil de nedir? Hristiyan özgeciliği, zayıfların herkes birbirine özen gösterdiği takdirde, her bireyin mümkün olduğunca uzunca bir süre korunacağına dair kehanette bulunan kitle egoizmin değil de nedir?

Böyle bir yaradılışı aşırı bir ahlaksızlık, yaşama karşı bir cinayet olarak görmeyen insan, hastalar topluluğuna aittir ve onların içgüdülerine sahiptir.

Gerçek yardımseverlik, türlerin iyiliği için fedakârlık gerektirir—insanların kurban edilmesini gerektirdiği için serttir ve kendi kendini yenmeyi gerektirir. Ve Hristiyanlık diye adlandırılan bu sahte insanlık hiçkimsenin kurban edilmemesini sağlamaya çalışmaktadır.

247

(Mart-Haziran 1888)

Hiçbir şey esaslı bir *pratik nihilizmden* daha yararlı olamaz ve daha fazla cesaretlendirilmesi gerekmez. Hristiyanlığın ve pesimizmin tüm fenomenleri, anladığım kadarıyla şöyle der: “Yokluk için yeterince olgunlaşmışız. Bizim için varolmamak makuldür.” Bu “neden” dili bu durumda ayrıca seçici mizaçların dilidir.

Diğer taraftan en sert biçimde kınanması gerekenler, Hristiyanlık gibi bir dinin, daha doğrusu kilisenin ne olduğu belirsiz ve yüreksiz uzlaşmasıdır ki, ölüme ve kendini yok etmeye cesaret vereceğine hasta bünyeli ve hasta her şeyi korumakta ve çoğalmasını sağlamaktadır.

Problem: İnsan, (—sahte bir ahreti bekleyen zayıf ve bitkisel bir varoluş *değil*—) gönüllü ölümü bilimsel şuurla öğreten ve uygulayan bulaşıcı nihilizmin gerçekten ağır bir biçimine hangi yollarla ulaşabilir?

Hristiyanlığı, belki de daha önce oluşturulmuş böylesine büyük ve arındırıcı nihilist bir hareketin değerini ölümsüz birey fikriyle, aynı şekilde yeniden diriliş fikriyle, kısacası *nihilizmin eyleminden*, yani intihardan sürekli olarak vazgeçirerek düşürdüğü için ne kadar kınasak azdır.

Bunun yerine yavaş bir intihar şeklini getirmiştir: aşamalı olarak önemsiz, zavallı ama tahammül edilebilir bir yaşam aşamalı olarak oldukça olağan, burjuva, alelade bir yaşam vs.

248

(Mart-Haziran 1888)

Hristiyan ahlak şarlatanlığı. Merhamet ve hor görme birbirini hızlı bir değişimle takip ederler ve ara sıra bazı adi suçlar karşısında öfkeleniyorum. Burada hata bir görev—bir erdem haline getirilmiştir; pot kırmak bir sanata dönüştürülmüş ve yok etme içgüdüsü “kurtuluş” olarak sistemleştirilmiştir; burada her ameliyat bir yaralanma ve sağlıklı olmak için enerjisi zaruri olan organların bile kesilmesi haline gelir. Ve ulaşılan sonuç hiçbir zaman iyileşme değil, sadece kötü semptomların bir başka kötü semptomla değiştirilmesidir.

Ve bu tehlikeli saçmalık, yaşamın sistematik olarak biçimsizleştirilmesi ve hadım edilmesi kutsal ve dokunulmaz sayılır; onun hizmetinde yaşamak, bu iyileşme türünün bir aracı yani *rahip* olmak, insanı farklı ve saygıdeğer kılar, kutsal, hatta dokunulmaz yapar. Bu en yüksek derecedeki iyileşmenin yaratıcısı sadece tanrısallık olabilir. Kurtuluş sadece vahiy olarak, üahi takdir sanatı, yaratığı sunulan en hak etmediği hediye olarak anlaşılabilir.

Birinci önerme: Ruh sağlığı, hastalık olarak ve şüpheli kabul edilecektir—

İkinci önerme: Güçlü ve verimli bir hayatın gereklilikleri olan güçlü arzular ve tutkular, güçlü ve verimli bir hayata direniş olarak kabul edilecektir.

Üçüncü önerme: İnsanı tehlikeyle tehdit eden her şey; insana hükmedebilecek ve onu yok edebilecek her şey kötü ve ayıptır—ruhunda kökünden kurutulması gerekir.

Dördüncü önerme: İnsan, hem kendisi hem başkaları için zarsız ve zayıf, alçakgönüllülük ve ılımlılıkla halsiz, zayıflığının farkında olacak ve “günahkar” hale getirilecektir—bu, en fazla arzu edilen ve ruha yapılacak küçük bir ameliyatla meydana getirilebilen türdür.

249

(Bahar-Güz 1887)

İtiraz ettiğim şey nedir? İnsanın bu önemsiz, barışsever alıadeliği, büyük güç birikimlerinin güçlü motivasyonu hakkında hiçbir şey bilmeyen bir ruhun bu dengesini yüce bir şey olarak ve belki de insanın ölçüsü kabul etmesidir.

Bacon of Velarum diyor ki: *Infimarum virtutum apud vulgus laus est, mediarum admiratio, supremarum sensus nullus.*⁴⁹ Hristiyanlık buna rağmen din olarak *vulgus*'a aittir: *virtus*'un en yüksek türleri için hiç duygusu yoktur.

250

(Bahar-Güz 1887)

“Gerçek Hristiyanın” içgüdüsünün karşı olduğu şeylerle ne yaptığına bir bakalım:—Güzele, ihtişamlı olana, zengine, gururluya, kendine güvenene, bilgiliye, güçlüye—özetle kültürün tamamına gölge düşürür ve ondan şüphe duyar. Amacı onu vicdandan yoksun bırakmaktır.

251

(Ocak-Güz 1888)

İnsanlar, Hristiyanlığa bugüne kadar sadece en ılımlı şekilde değil, yanlış şekilde saldırmışlardır. Hristiyan ahlaklılığının yaşama karşı büyük bir suç olduğunu düşünmedikleri sürece, bu ahlaklılığı savunanlar hepsi kendi yolunda giderlerdi. Hristiyanlığın sadece “gerçeğine” ilişkin soru—ister Tanının varlığıyla, ister kökeninin hikâyesine ilişkin tarihselliği, ister Hristiyan astronomi ve fen bilimleriyle ilgili olsun—Hristiyan ahlaklılığının değeri kabul edilmediği sürece ikincil derecede önem taşıyan bir meseledir. Hristiyan ahlaklılığının herhangi bir değeri var mıdır, yoksa baştan çıkartma sanatının kutsallığına rağmen bir utanç ve yüzkarası mıdır? Gerçeğe ilişkin

⁴⁹ En sıradan yaşam düzeyi en düşük erdemleri över, sıradan olanlara hayranlık duyar ve en yüce erdemleri hiçe sayar.

sorun, dikkati çekmeden sessizce her tür saklı yerlere girebilir ve en büyük inananları sonunda kendilerinde bazı şeylerin çürütülemez olduğunu—yani her tür yalanlamanın ötesinde olduğunu—savunma hakkını bulmak için en büyük inanmayanların mantığından yararlanabilirler (bu hileye bugün “Kantçı Kritisizm” denir).

252

(Kasım 1887-Mart 1888)

Pascal gibi bir adamı yok ettiği için Hristiyanlığı asla affetmemeliyiz. Hristiyanlığın özellikle en güçlü ve en soylu ruhlarla boyun eğdirme istenciyle mücadele etmekten hiçbir zaman vazgeçmemeliyiz. Hristiyanlık tarafından uydurulan insan idealini, insandan taleplerini ve insanlarla ilgili kullandığı Evet ve Hayır’ları bütünüyle ve tamamıyla yok etmediğimiz sürece durmamalıyız. Hristiyan masallarının saçma kalıntılarının tamamı yani kavramsal örümcek ağları ve teoloji bizi ilgilendirmez; bin kat daha saçma olabilirdi ve biz yine de ona karşı tek bir parmağımızı bile oynatmazdık. Ancak hastalıklı güzelliği ve kadınsı baştan çıkartıcılığı, sinsi iftira niteliğinde etkili ve güzel söz söyleme yeteneğiyle sanki böyle durumlarda en yararlı ve arzu edilen şeylermiş gibi görünenler—yani güven, artniyetsizlik, ılımlılık, sabır, yakınlarını sevmek, boyun eğme, Tanrıya tabi olma, insanın kendi egosunun tamamından yararlanmaması ve terk etmesi—aynı zamanda en yararlı ve arzu edilir şeylermiş gibi; sanki bir ruhun önemsiz ve ılımlı düşüşü, namuslu alelade insan ve sürü insanı sadece daha güçlü, daha kötü, açgözlü, meydan okuyucu, savurgan ve bu nedenle yüz kat daha tehlikede olan insandan önce gelmemiş de idealden, hedeften, ölçüden ve genel olarak insanlığın en yüksek gerekliliklerinden başka bir şey sağlamamış gibi, tükenmiş ruhların—ki en güçlü ruhların bile tükendikleri saatler vardır—namertliğine ve kendini beğenmişliğine seslenen idealle mücadele ediyoruz. Bu ideali kurmak, insanın önüne bugüne kadar getirilen en kötü ayartmadır: Çünkü bu idealle insanlar arasında güç ve “insan” türünün büyümesi istencinin bir adım daha önce olduğu daha güçlü yapılı istisnalar ve talihli vakalar yok olmakla kar-

şı karşıya kalırlar; bu idealin değerleriyle üstün hak iddiaları ve görevleri adına gönüllü olarak daha fazla tehlike dolu bir hayatı (ekonomik açıdan söylemek gerekirse: taahhüdün başarı olasılığının düşüşüne oranla maliyetinde bir artışı) kabul eden bu daha yüce insanların büyümesi daha kökünden saldırıya uğrar. Hıristiyanlıkta mücadele ettiğimiz şey nedir? Güçlülere boyun eğdirmek, cesaretlerini kırmak, kötü saatlerini ve ara sıra gerçekleşen tükenmişliklerini ortaya çıkartmak ve gururlu kendine güvenlerini endişeye ve vicdana dönüştürmek istemesi ve güçleri, güç istençleri kendi aleyhlerine dönene kadar—güçlüler kendilerini hor görme ve kendilerini istismar etme düşkünlükleriyle yok olana kadar—soylu içgüdüleri nasıl zehirlemeleri ve hasta etmeleri gerektiğini bilmesidir. İşte bu, Pascal'ın en iyi örneğini teşkil ettiği dehşet verici yok olma yoludur.

II. AHLAKLILIKIN ELEŞTİRİSİ

1. Manevi Değer Takdirlerinin Kökeni

253

(1885-1886)

Tan Kızılığı'nın⁵⁰ Önsüzü İçin

Ahlaklılık hakkında, büyüüne kapılmadan ve güzel jestlerinin ve bakışlarının baştan çıkarıcılığına karşı güvensizlikle dolu bir biçimde düşünmeye çalışıyorum. İbadet etme dürtümüne uygun olan—kendini sürekli olarak kanıtlayan—bir dünyaya özelde ve genelde rehberlik ederek saygı gösterebiliriz: Hepimizin içinde büyüdüğü Hristiyan bakış açısı budur.

Keskinliğimizin, güvensizliğimizin, bilimselliğimizin artmasıyla (ayrıca dürüstlüğe karşı daha tutkulu bir içgüdü sayesinde ve böylece Hristiyan karşıtı etkiler altında) bu yorum bizim için daha da izin verilemez hale geldi.

Kaçmanın en göze çarpmayan yolu: Kantçı Kritisizm. Entelektüel, hem bu tür yorumlarda bulunma hakkının, hem de bu gibi yorumları reddetme hakkının doğruluğundan şüphe etmektedir. İnsan, güvenini ve inancını artırıp, inanç konusunda tüm olasılıkları reddederek ve geçici tedbir olarak anlaşılmaz ve üstün bir "ideal" (Tanrı) kullanarak kendini tatmin eder.

50 Tan Kızılığı'nın ilk basımı 1881 yılında yayımlanmıştır; ikincisi, yeni önsözle 1887 yılında. Bu başlık ondan beri hep çıkartılmıştır.

Platon'a göre, Hegelci çıkış yolu bir parça romantizm ve bir parça tepki olup, aynı zamanda tarihsel anlamın, yeni bir *güçün* semp-tomudur: "ruhun" kendisi, "kendi kendini açıklayan ve kendi kendini gerçekleştiren idealdir; inandığımız bu idealin gitgide daha büyük bir bölümü kendini "sürecinin", "varoluşunun" gidişatında göstermektedir. Böylece ideal kendini gerçekleştirir; soylu gereksinimlerine uygun olduğunda ibadet edebiliyorsa, inanç *geleceğe* yönlendirilir. Kısacası:

- 1) Tanrı *bizim* için bilinmezdir ve tarafımızca gösterilemez (epistemolojik hareketin gizli anlamı);
- 2) Tanrı gösterilebilir, ama sadece varoluş sürecinde olan bir şey olarak ve bizi ideale doğru götüren içtepimizin da şahitlik ettiği gibi, biz de bunun bir parçasıyız (tarihsel hareketin gizli anlamı).

Fark edilecek olanlar: Eleştiri hiçbir zaman idealin kendisine değil, sadece bu ideale direnişlerin nereden kaynaklandığına yönelir; neden henüz bu ideale ulaşamadığına veya küçük ve büyük şeylerde neden gösterilemediğine.

* * *

İnsanın endişeyi tutkudan gelen bir endişe olarak mı, arzudan gelen bir endişe olarak mı hissettiği, yoksa bu endişeye en son düşünceden sonra ve belirli bir tarihsel hayal gücüyle bir problem olarak mı ulaştığı çok fark eder.

Aynı fenomeni din ve felsefenin dışında da görüyoruz: Yararcılık (sosyalizm, demokrasi) manevi değer takdirlerinin kökenini eleştirir ama onlara en az Hristiyanlar kadar *inanır* (Safılık: sanki ahlaklılık, onu onaylayan Tanrı olmasa ayakta kalabilirmiş gibi! Ahlaklılığa inanç muhafaza edilecekse "diğer taraf" kesinlikle gereklidir).

Temel problem: İnancın her şeye yeten gücü nereden gelir? Ya ahlaklılığa duyulan inancın gücü? (—ki hayvan dünyasıyla bitki dünyası hakkındaki bilgimize rağmen, hayatın en temel koşullarının bile ahlaklılık yararına yanlış yorumlandığına inanarak kendini alda-

tır. “Kendini koruma”: Darwinizmin perspektifinde özgeci ve bencil prensiplerin uzlaşmasıdır).

254

(1885-1886)

Değer takdirlerinin kökeni ve iyilerin çizelgeleri hakkında yapılan araştırma, inanılanların aksine hiçbir şekilde bunların eleştirisiyle özdeş değildir. Bazı *pudenda origo*,⁵¹ bu şekilde ortaya çıkan şeyin değerinin azaldığına dair bir duyguyu da beraberinde getirir ve eleştirisel bir havanın ve ona karşı bir tutumun yolunu hazırlar.

Değer takdirlerimizin ve manevi çizelgelerimizin gerçek değer nedir? Kurallarının bize sağladığı sonuç nedir? Kimin için? Neyle ilgili?— Cevap: Yaşam için. Ya *yaşam nedir?* burada “yaşam” anlayışının yeni ve daha kesin bir açıklamasına ihtiyacımız var. Benim formülüm şöyledir: Yaşam, güç istencidir.

Değer takdiri eyleminin anlamı nedir? Geriye mi, yoksa aşağıya başka bir metafizik dünyaya mı işaret eder? (Büyük tarihsel hareketin *öncesine* ait Kant’ın hâlâ inandığı gibi). Kısacası: Nerede meydana gelmiştir? Yoksa “meydana” gelmemiş midir?— Cevap: Manevi değer takdirleri bir *tefsir*, bir yorumlama yoludur. Tefsirin kendisi bazı fizyolojik koşulların ve aynı şekilde yaygın yargıların bazı tinsel seviyelerinin de semptomudur. Kim yorumlar?— Etkilerimiz [affect].

255

(1883-1888)

Tüm erdemler fizyolojik *koşullara* bağlıdır, özellikle de ana organik fonksiyonlar gerekli ve iyi olarak kabul edilmektedir. Tüm erdemler gerçekten inceltilmiş birer *tutku* ve çoğaltılmış hallerdir.

Cinsel dürtünün gelişimi olarak insanın merhameti ve sevgisi. İntikam dürtüsünün gelişimi olarak adalet. Direnme zevki, güç istenci olarak erdem. Benzer ve güç açısından eşit olanların tanınması olarak şeref.

51 Utanç verici köken.

256

(1887-1888)

“Ahlaklılık” dendiğinde, ben bundan bir yaratığın yaşam koşullarıyla kısmen uyuşan bir değer takdir sistemi anlıyorum.

257

(Mart-Haziran 1888)

Eskiden insan her ahlaklılık için şöyle derdi: “Meyveleri sayesinde onları tanıyacaksınız.” Ben tüm her ahlaklılıklar hakkında şöyle derim: “Sayesinde içinden çıktığı toprağın farkına vardığım bir meyvedir.”

258

(1885-1886)

Manevi yargıları, fizyolojik refah veya hatanın süreçlerini ve aynı şekilde koruma ve büyüme koşullarının bilincini aldatan semptomlar ve işaret dilleri—astroloji gibi içgüdülerin (ırkların, toplulukların, yaşamın gençlik veya çöküş gibi değişik aşamalarının vs. içgüdülerinin) yol açtığı önyargılarla aynı değerde yorum tarzı olarak anlamaya çalışıyorum.

Spesifik Hristiyan Avrupa ahlaklılığına uygulandığında çıkan sonuç: Manevi yargılarımız çöküşün, yaşama inanmamanın işareti, pesimizm için hazırlıktır.

Başlıca önerim: Manevi fenomenler yoktur, sadece bu fenomenlerin manevi bir yorumu vardır. Bu yorumun kendisi ise ekstra manevi kökenlidir.⁵²

Yorumumuzun varoluşa bir *çelişki* yüklemesi ne anlama gelir?— Kesin öneme sahiptir: Diğer değer takdirlerinin arasında bu manevi değer takdirlerinin sözü geçer. Varsayalım ki iptal edildiler, biz o zaman neye göre ölçüm yapardık? Ve bilginin ne değeri kalırdı vs., vs.

52 Krş. kısım 266.

259

(1884)

İç yüzünü kavradıklarımız: Tüm değer takdirleri kesin bir perspektiften yapılır: Bireyin, bir topluluğun, bir ırkın, bir devletin, bir kilisenin, bir inancın, bir kültürün korunması perspektifinden.— Değer takdirlerinin daima bir perspektiften yapıldığını unuttuğumuz için, tek bir birey kendi içinde çok büyük miktarda çelişkili değerlendirmeler ve sonuç olarak çelişkili dürtüler taşır. İnsanda, içlerinde mevcut tüm içgüdülerin oldukça kesin görevlere cevap verdiği hayvanlara kıyasla insanın hastalıklı halinin açıklaması budur.

Bu çelişkili yaratığın doğasında yine de büyük bir bilgi edinme yöntemi yatar: Birçok olumlu ve olumsuz şeyleri hissederek ve kendini adalete—iyi ve kötü şeyleri tahmin etmenin ötesinde anlayışa yükseltir.

En bilge adam bile gerçekten öyle bir şey olsaydı, her tür insan için antenlere—ve *büyük uyum* anlarına—sahip olan ve çelişkiler açısından en zengin olan insan olurdu—bizim içimizde bile çok nadir arazlardır bunlar!

Bir nevi gezegenlere özgü bir devinim—

260

(1883-1888)

“İstemek”: Bir son istemek anlamına gelir. “Bir son”, değer takdirini kapsar. Ya değer takdiri nereden gelir? Temelleri, “hoş” ve “acı dolu” sert bir norm mudur?

Sayırsız olayda bir şeyi önce ona bir değer takdir ederek acı dolu hale getiriyoruz.

Manevi değer takdirlerinin kapsamı: Neredeyse her duyu izleniminde bir rol oynuyorlar. Dünyamız onlarla *renkleniyor*.

Olaylara sonlar ve değerler verdik: Bu nedenle içimizde muazam bir gizil güç birikimi var ama değerleri karşılaştırdığımızda, çelişkili şeyleri de değerli saydığımız ve *birçok* değer çizelgelerinin mevcut olduğunu görüyoruz (bu yüzden hiçbir şey “kendi içinde” değerli değildir).

Bireysel değer çizelgelerinin analizleri, bu çizelgelerin sınırlı bir grubun varoluşunun—çoğunlukla hatalı—koşulların—kurulması anlamına geldiğini ve korunmaları için kullanıldığını ortaya çıkartmıştır.

Modern insan üzerinde yapılan gözlem, çok çeşitli değer yargıları kullandığımızı ve bunların artık yaratıcı bir gücü olmadığını göstermiştir. Temeli, “varoluş koşulu” artık manevi yargılarda yoktur. Daha gereksiz olmuştur ve eskisi kadar eziyetli değildir. *Keyfi* olmaya başlamıştır. Kaos.

İnsanın üzerinde ve bireyin üzerinde duran *hedefi* kim yaratmıştır? Eskiden ahlaklılığı korunmak için kullanırdık ama artık kimse korunmak istemiyor, artık korunacak hiçbir şey yok. İşte *deneysel bir ahlaklılık*: Kendine bir hedef çizmek.

261

(1883-1888)

Manevi bir eylemin kriteri nedir? (1) aldırışsızlığı, (2) genel geçerliliği vs. Ama bu, koltukta ahlak dersi vermektir. Her olayda kriterlerin ne olduğunu ve ne ifade ettiklerini görmek için insanları incelememiz gerekir. Bu, “böyle bir davranış şemasının varoluşumuzun ilk koşullarından biri olduğuna” dair bir inançtır. Ahlaksız, “yıkım getirmek” anlamına gelir. Şu anda bu tekliflerin keşfedildiği tüm topluluklar yok olmuştur. Bu tekliflerin bir kısmı, ortaya çıkan her yeni topluluk onlara tekrar ihtiyaç duyduğu için tekrar ve tekrar onaylanmıştır, örneğin “Hırsızlık yapmayacaksın.” Topluluk için herhangi bir duygu talep etmenin mümkün olduğu çağlarda [(örneğin *Roma İmparatorluğu*’nda (*imperium Romanum*)) dürtüler, dini anlamda “ruhun kurtarılmasına”, felsefi terimlerle “büyük mutluluğa” yönelikti. Çünkü Yunan ahlak felsefecileri bile kendi polis’leri⁵³ için hiçbir duyguya sahip değildir.

262

(1888)

Sahte değerlere duyulan ihtiyaç.— Duruma bağıllığını kanıtlayarak bir yargıyı çürütebiliriz. Onu alıkoyma ihtiyacı bu arada yok edilmez.

53 Şehir devlet.

Sahte değerler, nasıl ki bir hastanın gözlerindeki astigmat yok edilemezse, nedenler öne sürerek kökünden söküp atılamaz. Onların varlığına duyduğumuz ihtiyacı kavramamız gerekir: Onlar, nedenlerle hiçbir ilgisi olmayan bahanelerin sonuçlarıdır.

263

(1885)

Ahlaklılık sorununu görmek ve göstermek—bu bana yeni asli görevimizmiş gibi görünüyor. Daha önceki ahlak felsefeleriyle yapıldığını reddediyorum.

264

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsan, iç dünyasının temel gerçekleri hakkında daima ne kadar vefasız, ne kadar yalancıydı! Bu olaya gözlerimizi kapatmak, şu olay hakkında konuşmak veya konuşmamak—

265

(1885-1888)

Manevi yargılarda ortaya çıkan devrimler ve temelde “kötünün” nasıl defalarca “iyi” olarak adlandırıldığına dair bilgi ve bilinç eksiktir. Bu bozukluluklardan birine “gelenekler ahlaklılığı” terimiyle dikkat çektim.⁵⁴ Vicdan bile yer değiştirdi: Önceleri burada sürünün vicdan sancısı vardı.

266

(1883-1886)

A) Ahlaksızlığın eseri olarak ahlaklılık.

- 1) Manevi değerlerin üstünlük kazanması için birçok ahlaka aykırı güç ve etki tarafından desteklenmesi gerekir.

54 *Sittlichkeit der Sitte*: Krş. Tan Kızıllığı, Şen Bilim, Ahlakın Soykütüğü Üstüne.

2) Manevi değerlerin kökeni ahlaksız etkilerin ve düşüncelerin eseridir.

B) Hatanın eseri olarak ahlaklılık.

Q Ahlaklılık daima kendi kendine çelişir.

Bedeli.— Doğruluk, şüphe, *epoche*,⁵⁵ yargılama.— Ahlaklılığa duyulan *inancın* "ahlaklılıksızlığı".

Adımları:

- 1) Ahlaklılığın mutlak üstünlüğü: Tüm biyolojik fenomenler manevi değerlere göre ölçülür ve yargılanır.
- 2) Ahlaklılıkla yaşamı bulmaya çalışmak (uyanık bir şüpheliğin işaretidir; ahlaklılık artık bir antitez olarak düşünülmemelidir); bunun için çeşitli araçlar hatta transandantal (deneyüstü) bir yol vardır.
- 3) Yaşam ve ahlaklılığın karşıtlığı: Ahlaklılık yaşamın bakış açısına göre yargılanır ve kınanır.

D) Ahlaklılığın yaşam için,

- a) Yaşamın keyfi için, yaşama duyulan minnettarlık için vs.
- b) Yaşamın güzelleştirilmesi, soylulaştırılması için,
- c) Yaşam bilgisi için,
- d) Yaşamın en büyük fenomenlerini kendi içinde değişerek ayarlamaya çalıştığı oranda yaşamın geliştirilmesi için ne kadar zararlı olduğu.

E) Karşı sayım: Yaşam için yararlılığı.

- 1) Genel bütünü üyeleri üzerinde bir sınırlama şeklinde koruyan prensip olarak ahlaklılık: "araç"
- 2) İnsanı tutkularının içsel tehlikelerinden koruyan prensip olarak ahlaklılık: "alelade olan"
- 3) İnsanı derin sefaletin ve körelmenin yaşam yok edici etkilerinden koruyan prensip olarak ahlaklılık: "sefil"
- 4) Güçlülerin korkunç patlamalarına karşı koyan prensip olarak ahlaklılık: "alçakgönüllüler".

⁵⁵ Eskiçağ kuşkucuları tarafından geliştirilen yargının askıya alınması.

267

(1885-1886)

“Doğru”, “yanlış” vs. gibi sözcükleri, “Doğru ol ve kimseden korkma” sözünde olduğu gibi kesin, dar ve burjuva bir bağlamda ele almak yani görevlerini bir topluluğun varlık gösterdiği kesin bir sert şemaya uygun olarak yerine getirmek iyidir.

—Ahlaklılıkla geçen iki bin yılın tinlerimizde neden olduğu şeyler hakkında alçakça konuşmayalım!

268

(Ocak-Güz 1888)

Ahlaklılığın iki türü birbirine karıştırılmamalıdır: Sağlıklı içgüdünün kendini henüz başlamakta olan çöküşe karşı koruduğu ahlaklılık—ve bu çöküşün kendini tanımladığı ve haklı çıkardığı ve aşağı doğru çektiği diğer ahlaklılık.

Birincisi genelde stoacı, sert ve zorbadır (—Stoacılığın kendisi böyle bir fren pabucu ahlaklılığıydı); ikincisi ise hararetili, duygusal ve gizem doludur. Kadınlar ve “güzel duygular” onun tarafındadır (—ilkel Hristiyanlık böyle bir ahlaklılıktı).

269

(1883-1888)

Ahlak dersinin tamamına bir fenomen olarak odaklanmak. Ayrıca bir bilmece olarak odaklanmak. Ahlaklılık fenomeni beni bir bilmece gibi meşgul etmiştir. Bugün şu soruları nasıl cevaplayacağımı bilmek isterdim: Komşumun refahı benim için kendi değerlerimden daha yüce bir değere sahip olması gerekiyorsa, bunu anlamı nedir? Komşumun, sahip olduğu refahının benden farklı bir şekilde değerlendirmesi gerekiyorsa, bunun anlamı benim refahımdan daha önemsiz olduğu mudur? Filozofların bile “veri” olarak baktıkları “Yapmalısın (Thou shalt)” sözünün anlamı nedir?

Bir insanın, başkası için yerine getirdiği bir eylemi, kendisi için yaptığı bir eylemden daha değerli tutmasına ve diğerinin de bunu

aynı şekilde yapmasına (insanın sadece tek bir gözle ama kendisi için değil, başkalarının refahı için yaptığı eylemleri iyi olarak kabul etmesi gerektiğine) dair çılgınca fikrin bir anlamı vardır; yani ortak bir duyguya ve ortak bir vicdana sahip bir topluluk oluşturdıkları takdirde, tek bir bireyin önemsiz olduğu, ancak tüm bireylerin bir arada çok önemli olduğuna dair değerlendirmeye dayanan sosyal bir içgüdü olarak anlam kazanır. Bu nedenle belirli ve kesin bir yöne bakmak için bir tür egzersiz ve kendini görmeyi imkânsız hale getirmeye çalışan bir perspektife duyulan istençtir.

Benim fikrim: Hedefler eksik ve bu hedeflerin *bireyler* hedefler olmalıdır! Olayların her yerde nasıl olduğunu gözlemliyoruz. Her birey kurban edilmiştir ve bir araç olarak hizmet etmektedir. Sokağa çıktığınızda birçok “köleye” rastlarsınız. Nereye? Ne için?

270

(Bahar-Güz 1887)

Bir insan *sadece* manevi değerler açısından kendine saygı duyup, bunun dışında kalan her şeyi kendisinden daha az önemli ve iyi, kötü, gelişim, ruhun kurtuluşu vs. ile kıyasladığında daha az değerli görebilir? Örneğin Henri Fred. Amiel.⁵⁶ Kişisel manevi tuhaflık nedir?— Yani psikolojik, dolayısıyla fizyolojik bağlamda, örneğin Pascal. Bu, diğer büyük niteliklerin eksik olmadığı durumlarda böyledir; sahip olmadığı ve sahip olamayacağı şeylere açıkça değer biçen Schopenhauer’de de durum böyleydi— Bu yalnızca şu andaki ıstırap ve keyifsizlik hallerinin alışılmış manevi yorumu değil midir? Sıkça tekrarlanan keyifsizlik duygularını anlamayan, ancak bunları manevi hipotezlerle açıkladığına inanan kesin bir hassasiyet türü değil midir? Hatta “iyi vicdan” perspektifinde Tanrı tarafından, kurtuluş bilinci tarafından aydınlatılmak üzere geçici bir sağlık ve güç duygusunun ortaya çıkması değil midir? —

Böylece kişisel manevi tuhaflık (1) ya değerini gerçekten toplumun erdem modeline yaklaşarak edinmiştir. “İyi insan”, “erdemli

56 İsviçreli felsefe profesörü, eleştirmen ve şair (1821-1881).

olan”, aleladelîğin yüksek derecede itibarlı bir koşuludur. Tüm yeteneklerinde alelade, ama terbiyeli, vicdanlı, sağlam, itibarlı ve güvenilir; (2) ya da tüm hallerini başka türlü nasıl anlayacağını bilmediği için değerini edindiğine inanır—Kendini tanımadığı için, kendini bu şekilde yorumlar.—

İnsanın kendi kendine tahammül edebildiği tek yorum şeması olarak ahlaklılık—bir tür kibir mi?

271

(Mart-Haziran 1888)

Manevi değerlerin hâkimiyeti.— Bu hâkimiyetin sonuçları, psikolojinin yozlaşmasıdır vs.; bunu takip eden genel ölümcüllüktür. Bu hâkimiyet ne anlama gelir? Neye işaret eder?—

Bu alanda kesin bir Evet veya Hayır için duyulan daha büyük öneme işaret eder. Manevi değerleri sürekli kılmak için emir kiplerinin her türü kullanılmıştır; manevi değerler en uzun süreli emredilen değerlerdir:— içsel emirler gibi içgüdüsel görünürler. Manevi değerlerin, tartışmanın ötesinde oldukları düşünülen toplumun varlığı için gerekli koşullar olduğu ortaya çıkmıştır. En yüce değerler hakkındaki anlaşmanın uygulaması, başka bir deyişle yararı, burada bir tür onay edinmiştir. Bu alanda düşünce ve eleştiriyi felce uğratmak için her türlü aracın kullanıldığını görüyoruz.— Kant’ın tutumuna bir bakın! Buradaki tüm “araştırmaları” ahlaksız diye reddedenlerden gene bahsetmeye gerek bile yok—

272

(Bahar-Güz 1887)

Benim önerim: Tüm olayların mutlak türdeşliğini (homojenitesini) ve perspektife bağlı manevi farklılıkların uygulamasını göstermek; manevi olarak övülen her şeyin özünde nasıl ahlaksız olan her şeyle özdeş olduğunu ve ahlaklılığın tüm gelişimlerinde olduğu gibi, ahlaksız araçlar ve ahlaksız sonlar için nasıl mümkün kılındığını—diğer taraftan ahlaksız olarak kötülünen her şeyin ekonomik açıdan

bakıldığında nasıl daha yüce ve daha esaslı olduğunu ve yaşamın daha büyük bir doluluğuna doğru bir gelişimin nasıl ahlaksızlığın da ilerlemesini gerektirdiğini göstermektedir. “Gerçek”, bu olayı anlamak için kendimize izin verdiğimiz boyuttur.

273

(1883-1888)

Yine de korkmaya gerek yok çünkü bu ince yolda ahlaksız olmak için oldukça çok ahlaklılığa ihtiyaç duyulmaktadır. Bunu alegorik bir hikâyeyle anlatmama izin verin:

Hastalıkla ilgilenen bir fizyolog ve bu hastalığı atlattığını iddia eden bir hasta aynı menfaatleri gütmeyizler. Hastalığın ahlaklılık olduğunu varsayalım—ki bu da bir hastalıktır—ve biz Avrupalıların da hasta: Biz Avrupalılar aynı zamanda meraklı birer seyirci ve fizyolog olsaydık ne ince işkenceler ve zorluklar meydana gelirdi, bir düşünün! O zaman gerçekten ahlaklılıktan arındırılmış olmayı arzu eder miydik? İster miydik? Arındırılmış *olabilir miydik*, “iyileştirilmiş” olabilir miydik sorusunu gene hiç sormayacağım bile.

2. Sürü

274

(Bahar-Güz 1887)

Kimin güç istenci ahlaklılıktır?— Sokrates’ten itibaren Avrupa tarihinin ortak faktörü, manevi değerleri tüm diğer değerlerden üstün tutma girişimidir ki, sadece yaşam için değil, (1) bilgi, (2) sanat, (3) siyasi ve sosyal çabalar için de rehber ve hâkim olabilsinler. “Gelişim” tek görevdir, diğerleri ise bunun sadece birer aracı (veya huzursuzluğu, engeli, tehlikesi: sonuçta yok edilene kadar mücadele edilmesi gereken şeylerdir—). Çin’de de benzer bir hareket vardır. Hindistan’da da.

Dünyada böylesine muazzam bir biçimde gelişim gösteren manevi değerler açısından bu güç istencinin anlamı nedir?

Cevap:— Bunun arkasına saklana üç güç vardır: (1) Sürünün güçlülere ve bağımsızlara karşı içgüdüsi; (2) Sefillerin ve yoksulların talihlilere karşı içgüdüsi; (3) Alelade olanların istisnai olanlara karşı içgüdüsi. Bu hareket muazzam bir avantaja sahiptir ama birçok zulüm, sahtelik ve dar görüşlülükten yardım görmüştür (çünkü ahlaklılığın yaşamın temel içgüdülerine karşı mücadelesine ilişkin tarihin kendisi bugüne kadar dünyada var olan en büyük ahlaksızlıktır—).

275

(1883-1888)

Çok az kişi günlük hayatımızı oluşturan, büyüdüğümüzden beri alıştığımız şeyleri bir problem olarak görmeyi başarıyor—gözlerimizi buna ayarlı değildir; özellikle de ahlaklılığımız söz konusu olunca durumun böyle olduğunu düşünüyorum.

“Her insan, başkaları için bir amaçtır” problemi en yüce şereflere vesile olmaktadır; kendisi içinse— Hayır!

“Yapmalısın” problemi: kendi kendini açıklayamayan, cinsel dürtüye benzer bir eğilim olup, dürtülerin genel olarak kınanmasına tabi tutulmamalıdır; diğer taraftan onların değer takdiri ve hâkimi olmalıdır!

“Eşitlik” problemi; hem de hepimiz farklı olmayı çok isterken: burada aksine başkalarından talep ettiklerimizi kendimizden istememiz beklenmektedir. Bu çok yavan, bariz bir şekilde çılgıncıdır: ama—daha yüce bir mertebede kutsal olduğu düşünülür ve nedenlerle çeliştiği görülmemektedir.

Ayırt edici ve ahlaklılığa kayıtsız şartsız itaat olarak fedakârlık ve özgecilik ve herkesin huzurunda eşit olduğuna dair inançtır.

Ayırt edici olarak, refahın ve yaşamın boşlanması ve bunlardan vazgeçme, kişinin değer takdir etmekten tamamen vazgeçmesi ve diğerlerinin de bundan vazgeçtiğini görme arzusudur. “Bir eylemin değeri belirlendi: Herkes bu değer takdirine tabidir.”

Görüyoruz ki: bir otorite konuşuyor—ama kim? İnsan kibri, bu otoritenin altında kendini mümkün olduğunca küçük düşmemiş hissetmek için, bu otoriteyi mümkün olduğunca yüceltmeye çabalarsa, affedilebilir. Bu nedenle—konuşan Tanrıdır!

İnsan, Tanrıya temyiz mahkemesi olmayan kayıtsız şartsız bir onay, "kategorik bir emir" olarak—ya da neden otoritesine inandıysa, bunun mantıklı olmasını sağlayan metafizik bir birliğe gereksinim duymaktaydı.

Şimdi de Tanrıya inancın ortadan kalktığını varsayalım. Aynı soru yeniden gündeme gelir: Kim konuşuyor?— Metafizikten değil, de hayvan fizyolojisinden alarak verdiğim cevap: sürü içgüdüsi konuşuyor. Üste çıkmak istiyor: "Yapmalısın!" sözü de buradan geliyor. Bireye sadece bütünü kendisi açısından, bütünü iyiliği için değer vermek istiyor; kendilerin ayıranlardan nefret ediyor—tüm bireylerin nefretini onların üzerine çeviriyor.

276

(1886-1887)

Avrupa ahlaklılığının tamamı, sürü için yararlı olanlara dayanmaktadır. Daha yüce, daha nadir insanların derdi, onları ayıran her şeyin bilinçlerine bir azalma ve itibarsızlık duygusuyla birlikte yerleşmesidir. Modern insanın güçlü noktaları, pesimist kasvetlerinin nedenidir. Alelade olanlar, tıpkı sürünün kendisi gibi, sorular ve vicdan karşısında çok az rahatsız oluyorlar—neşelidirler (Güçlülerin kasvetinde olanlar: Pascal, Schopenhauer).

Bir nitelik, ürüye ne kadar tehlikeli görünürse, o denli yasaklanır.

277

(1883-1888)

Sürü içinde doğruluk ahlaklılığı. "Bilinebilir olmasın; iç doğanı açık ve değişmez işaretlerle ifade et—aksi halde tehlikeli olursun. Ve kötüy-sen, gerçeği gizleme yeteneğin sürü için en kötü şeydir. Sırları ve fark edemediklerimizi küçümseriz— Sonuçta kendini bilinebilir saymalısın, kendinden saklanamazsın, değişeceğine inanamazsın." Dolayısıyla doğruluk talebi kişinin bilinebilirliğini ve istikrarını gerektirir. Aslında sürü üyeleri içinde insan doğasıyla ilgili kesin bir inanç yaratmak, eğitimin amacıdır. Önce bu inancı uydurur, sonra da "doğruluk" ister.

278

(1885)

Bir sürü içinde, bir topluluk dahilinde, yani *inter pares*,⁵⁷ doğruluğa verilen aşırı değer anlamlıdır. Aldanmamak— ve sonuçta ahlaklılığın kişisel bir noktası olarak aldatmamak! Eşit olanlar arasında karşılıklı bir yükümlülüktür! Dışarıda kalanlarla ilgilenirken ortaya çıkan tehlike ve uyarılar, aldanmaya karşı uyanık olmayı gerektirir. Bunun psikolojik ön koşulu, içeride olanlarla da ilgilenmektir. Doğruluğun kaynağı olarak kuşku.

279

(1883-1888)

Sürü erdemlerine karşı bir eleştiri.— Tembelliğin işlediği yerler şöyledir:

(1) kuşku gerilim, gözlem ve düşünceyi gerekli kıldığından, güven;— (2) sevgi, saygı için çaba gösterildiğinden korkmamak ve gücün eşitsizliğini değer in eşitsizliği olarak yorumlamamak için güçteki farkın büyük olduğu ve boyun eğmeyi gerektirdiği büyük saygı;— (3) gerçeğin anlamı. Gerçek olan nedir? Minimum tinsel çaba sarf ettiğimiz bir açıklamanın verilmesidir (hatta, yalan söylemek çok yorucudur);— (4) sempati. Kendini diğerleriyle aynı saymak, onlar gibi hissetmeye çalışmak, yürürlükte olan bir duyguyu benimsemek; bu, bireyin değer yargısında bulunma hakkını devam ettiren ve sürekli olarak tatbik eden faaliyetle kıyaslandığında pasif bir şeydir (değer yargısında bulunma hakkı dinlenmeye izin vermiyor);— (5) yargının tarafsızlığı ve soğukkanlılığı: İnsan, heyecanların çabalarından uzak durur ve ayrı durmayı, “objektif” olmayı tercih eder;— (6) bütünlük: İnsan, yemi bir kanun yaratmaktan, kendini ve başkalarını yönetmekten ziyade mevcut bir kanuna uyar; bu yönetme korkusudur:— Tepki vermektense boyun eğmek;— (7) tahammül: hakkını kullanma ve yargıda bulunma korkusu.

57 Eşitler arasında.

280

(Bahar-Güz 1887)

Sürü içgüdüsü, vasat ve alelade olanı en yüce ve en değerli olan kabul eder. Burası çoğunluğun kendini bulduğu yer; kendini bulduğu tarz ve tavidir. Bu nedenle tüm mertebe sıralarının rakibidir ve aşağıdan yukarı doğru bir yükselişi, çoğunluktan azınlığa doğru bir alçalış olarak görür. Sürü, ister altında, ister üstünde olsun, istisnaları direnen ve kendisi için zarar getirebilecek bir şey olarak görür. Üstündeki istisnalara, daha dayanıklı olanlara, daha güçlü, daha bilge ve daha verimli olanlara ilişkin hilesi koruyucu, çoban, bekçi rolünü üstlenmek—onların *birinci hizmetçisi* ⁵⁸ olmak üzere onları ikna etmektir. Bunun için bir tehlikeyi yararlı bir şey haline dönüştürmüştür. Korku, ortada durur; burada insan hiçbir zaman yalnız değildir; burada yanlış anlamlara fazla yer yoktur; burada eşitlik vardır; burada insanın kendi varoluş biçimi bir sitem olarak değil, varoluşun doğru biçimi olarak hissedilir; burada memnuniyet hüküm sürer. Güvensizlik, istisnalara karşı duyulur; istisna olmak bir suç olarak tecrübe edilir.

281

(Mart-Haziran 1888)

Topluluğun içgüdülerini takip ederek, emirler çıkartıp, kendimize bazı eylemleri yasaklarsak, makul biçimde bir “varoluş” tarzını, bir “yaratılışı” yasaklamaz, sadece bu “varoluşun”, bu “yaratılışın” belirli bir yönünü ve uygulamasını yasaklarız. O zaman da erdem ideologu olan ahlakçı gelir ve şöyle der: “Tanrı kalbinizi görüyor! Bazı eylemlerden sakınacaksınız da ne olacak: bundan dolayı daha iyi olmazsınız!” Cevap: Sevgili Sör Uzun Kulak ve Erdemli, biz daha iyi olmayı arzu etmiyoruz, biz halimizden memnunuz, tek istediğimiz birbirimize zarar vermemektir—ve bu nedenle bazı eylemleri, topluluğun düşmanlarına karşı—örneğin size karşı—yöneldiklerinde nasıl ki ne kadar onurlandırsak azken, belirli bir yöne, yani bize karşı yöneliyorlarsa yasak-

58 Büyük Frederik (1740-1786 yılları arasında Prusya Kralı) kendini “devletimin ilk hizmetçisi” diye adlandırdı.

larız. Çocuklarımızı onlarla eğitiyoruz; onları terbiye ediyoruz—kutsal çılgınlığınızın tavsiye ettiği “Tanrı memnun etme” radikalizmini—zi paylaşmış olsaydık; bu eylemlerle birlikte onların kaynakları olan “kalbi” ve “yaratılışı” da kınayacak kadar aptal olsaydık, bu kendi varoluşumuzu ve onunla birlikte üstün gerekliliğini—en yüksek şereflemlerle onurlandırdığımız bir yaratılışı, bir kalbi, bir tutkuyu kınamak anlamına gelirdi. Kararnamelerimizle bu yaratılışın patlak vermesini ve kendini elverişsiz bir biçimde ifade etmesini önliyoruz. Kendimiz için böyle yasalar çıkarttığımızda sağgörüli ve ayrıca namusluyuz. Ne kadar büyük fedakârlıklar yapmak zorunda olduğumuzdan ve kendimize karşı ne kadar çok terbiye, kendi kendini yenme ve zorluk gerektirdiğinden biraz olsun haberiniz var mı? Arzularımız konusunda hiddetliyiz, birbirimizi mahvetmek istediğimiz zamanlar oluyor—Ama “topluluk duygusu” bizi yeniyor: Lütfen bunun neredeyse ahlaklılığın bir tanımlaması olduğunu unutmayın.

282

(Güz 1888)

Sürü hayvanının zayıflığı, dekadanın zayıflığı tarafından üretilen ahlaklılığa çok benzer bir ahlaklılık üretir. Birbirlerini anlarlar, ittifak oluştururlar (—büyük çöküş dinleri daima sürünün desteğine güvenmişlerdir). Kendi içinde sürü hayvanı hasta değildir, hatta paha biçilmezdir. Ama kendini yönetebilecek beceriye sahip olmadığı için bir “çobana” ihtiyacı vardır—ki rahipler bunu anlar. Devlet yeterince samimi, yeterince gizli değildir; “Vicdanı yönlendirmekle” bu olaydan sıyrılır. Yani sürü hayvanları rahipler tarafından böyle mi hasta edildi?—

283

(1883-1888)

Bedenen ve ruhen ayrıcalıklı olanlara karşı duyulan nefret; çirkin ve biçimsiz ruhların güzel, gururlu, neşeli ruhlarla karşı isyanıdır. Anlamı: Güzelliğin, gururun ve neşenin suçlanmasıdır: “Erdemi

yok", "Tehlike muazzam: İnsan ürpermeli ve hasta hissetmeli", "doğallık şeridir; doğaya karşı çıkmak doğrudur." Ve ayrıca "nedeni" (daha yüce olan olarak doğa karşıtı olan).

Bu durumu istismar edip, "insanları" kendi taraflarına çekenler yine rahiplerdir. Tanrının "adil insandan" aldığından daha çok keyif aldığı "günahkâr". "Paganizm"e karşı asıl mücadele budur (ruhun ahengini bozma aracı olarak vicdan sancısı).

Alelaide olanın istisnai olana, sürünün de bağımsızlara duyduğu nefret. (Gerçek "ahlaklılık" olarak alışkanlıklar.⁵⁹) "Egoizm" aleyhine dönmek: sadece "diğeri için yapılanın" bir anlamı var. "Hepimiz eşitiz";— egemenlik arzusu aleyhine, genel olarak "egemenlik" aleyhine dönmek;— imtiyaz aleyhine;— tarikatçılar, özgür tinler, şüpheliler aleyhine;— felsefe aleyhine (piyon ve köşe içgüdüsüne direniş olarak); filozoflar, "kategorik emir", ahlaklılığın özü ise "yaygın ve genel"dir.

284

(Bahar-Güz 1887)

Övülen koşullar ve arzular:— barışsever, adil, alçakgönüllü, iffetli, saygılı, düşünceli, cesur, namuslu, dürüst, inançlı, dindar, doğru, başkalarına güvenen, sadık, sempatik, yardımsever, vicdanlı, sade, yumuşak başlı, adaletli, cömert, hoşgörülü, itaatli, tarafsız, hasetsiz, kıbar, çalışkan—

Ayırt edilecek olanlar: Bu gibi niteliklerin nereye kadar araç olarak; veya egemen bir etkinin doğal sonuçları olarak (örneğin tinsel) veya bir endişe durumunun dışavurumu olarak, yani bir varoluş koşulu (örneğin vatandaş, köle, kadın vs.) olarak kesin bir amaca ve akıbete (çoğunlukla "kötü" sona) bağlı olduğudur.

Özet: Hiçbiri kendi iyiliği için "iyi" değildir ancak "toplumun", "sürünün" standartlarına göre toplumun ve sürünün akıbetinin araçları, korunması ve ilerlemesi için gerekli olanlar ve aynı zamanda bireyin içinde güncel bir sürü içgüdüsünün sonucudurlar.

59 Krş. bölüm 265. *Die Sitte als eigentliche "Sittlichkeit"*: Ahlaklılığın özü olarak mores (gelenek, töre).

Böylece özünde erdemin bu koşullarından farklı bir içgüdünün hizmetindedirler. Çünkü sürü, dış dünyayla bağlantılı olarak saldırgan, bencil, merhametsiz, egemenliğe karşı şehvetle dolu, güvensiz, ve sairedir.

“Çoban”da bu husumet açıkça ortaya çıkar: Sürünün tam tersi niteliklere sahip olmak zorundadır.

Sürünün rütbe bakımından ölümcül düşmanı: İçgüdüğü eşitleyiciye (İsa) iltimas geçer. Güçlü bireylere (*les souverains*) karşı saldırgan, adaletsiz, ölçüsüz, arsız, saygısız, yüreksiz, yalancı, sahte, merhametsiz, sinsî, kıskanç ve intikam doludur.

285

(1884)

Beni öğrettiklerim şunlardır: Sürü, bir türü korumaya çalışır ve kendini her iki tarafta da savunur; arasından dejenere olup, çıkanlara (suçlular vs.) ve üstünden yükselenlere karşı. Sürünün eğilimi, durağanlık ve korumaya yönelik olup, içinde yaratıcı hiçbir şey yoktur.

İyi, yardımsever ve adaletli insanların bize ilham verdikleri hoş duygular (büyük ve yeni insanların içimizde uyandırdıkları gerilime ve korkuya kıyasla), kendi kişisel koruma ve eşitlik duygularımızdır: Sürü hayvanı sürünün doğasını bu şekilde yüceltir ve daha sonra kendini rahat hisseder. Bu rahatlık yargısı kendini adil sözlerle gizler— dolayısıyla bundan “ahlaklılık” meydana gelir.— Bir de sürünün dürüstlere karşı nefretine bakın.—

286

(1883-1888)

İnsanın kendisi hakkında aldatılmasına izin vermeyin! İnsan kendi içinde özgecilikte yorumlandığı biçimde manevi emirleri duyduğunda, sürüye ait demektir. İnsan tam tersi duygulara sahipse, tehlikelinin ve sapıncın tarafsız ve özgecil eylemlerde yattığını hissederse, sürüye ait değil demektir.

Felsefemin amacı, bireysel bir ahlaklılık değil, mertebelerin düzenlenmesidir.⁶⁰ Sürü içinde sürünün fikri egemen olmalıdır— ve onun ötesine geçmemelidir. Sürünün liderleri özünde kendi eylemleri için farklı bir değer takdiri talep ediyorlar, tıpkı bağımsızlar veya “dua canavarları” vs. gibi.

3. Ahlaklılık Konusunda Genel Sözler

İnsan gururunu saptamaya çalışmak için ahlaklılık.—“Özgür istenç” teorisini din karşıtıdır. İnsanın kendisi hakkında düşünme hakkını, yüce hali ve eylemlerinin nedeni olarak yaratmaya çalışmaktadır. Gittikçe artan gurur duygusunun bir biçimidir.

Dediklerine göre insan, gücünü ve “mutluluğunu” hissedermiş; bu halin arkasında “istenç” olmalıdır—aksi takdirde bu hal onun olmazdı. Erdem, önceden gelmesi gereken bir şey olarak her yüce ve güçlü mutluluk duygusunun önüne istenç ve istemiş olma gerçeğini getirme girişimidir. Belirli eylemlere duyulan istenç bilinçte düzenli olarak mevcutsa, güç duygusu bunun etkisi olarak yorumlanabilir.— Bu yalnızca psikolojik bir bakış açısı olup, daima bilinçli olarak istemediğimiz hiçbir şeyin bize ait olmadığına dair yanlış varsayımına dayanmaktadır. Sorumluluk kuramının tamamı tek nedenin istenç olduğuna ve neden olarak *kendine* inanması için istemiş olmanın farkında olması gerektiğine dair safça bir psikolojiye bağlıdır.

—Karşı hareket: Ahlak felsefecilerinin halen kişinin sadece istemiş olduğu şeylere karşı sorumlu olduğuna dair önyargıya dayanan karşı hareketidir. İnsanın değeri *manevi* bir değer olarak öne sürülmektedir,

60 Krş. kısım 361.

dolayısıyla ahlaklılığı de *causa prima*⁶¹ olmalıdır; dolayısıyla *causa prima* olarak insanın içinde bir prensip, bir “özgür istenç” olmalıdır.—Bunun arkasında yatan fikir: İnsan, istenç olarak *causa prima* değilse, sorumlu değildir—dolayısıyla ahlak mahkemesinde işi yoktur. Erdem ve kötü alışkanlıklar otomatik ve mekanik hale gelirdi.

Özet: Kendinize saygı gösterebilmeniz için kötü şeyler yapabilecek durumda olmalısınız.

289

(Mart-Haziran 1888)

“Özgür istenç” ahlaklılığının sonucu olarak *sahne oyunculuğu*.— Kendi yüce hallerimize (mükemmelliğimize) yol açmak için güç duygusunun geliştirilmesine yönelik bir adımdır—dolayısıyla hemen onları istemek zorunda olduğumuz sonucunu çıkartırız—

(Eleştiri: Tüm mükemmel eylemler bilinçsizdir ve artık istence tabi değildir; bilinçsizlik ise kişinin mükemmel olmayan ve çoğu kez hastalıklı halinin dışavurumudur. İstence bağlı kişisel mükemmellik, bilinç olarak, diyalektikle muhakeme olarak bir karikatürdür, bir nevi kendi kendine çelişmedir. Bir derece bilinç, mükemmeliyeti olası kılar. Bu, *sahne oyunculuğunun* bir biçimidir).

290

(Bahar-Güz 1887)

Tanrıyı savunmak amacıyla öne sürülen ahlak hipotezi: Kötülük gönüllü olmalıdır (iyiliğin gönüllülüğüne inanmalarını sağlamak için) ve diğer taraftan, kötülüğün ve sefilliğin amacı kurtuluştur.

Varoluşun nihai temeline geri *gitmemek* için “suç” anlayışı ve eğitici bir yarar, dolayısıyla iyi bir Tanrının eylemi olarak “cezalandırma” anlayışı.

Manevi değer takdirlerinin tüm diğer değer takdirlerine mutlak egemenliği: İnsan, Tanrının kötü olamayacağından ve zararlı hiçbir şey yapamayacağından şüphe duymaz, yani “mükemmellik” ile kastedilen şey, yalnızca manevi bir mükemmelliktir.

61 Birinci neden.

(Mart-Haziran 1888)

Bir eyleme biçilen değerın vicdanında daha önce olanlara bağılı olduğı fikri ne kadar yanlış!— Ve ahlaklılık, hatta suç buna göre yargılanmıştır—

Bir eylemin değeri, sonuçlarıyla yargılanmalıdır—diyor yararçılar (utilitarianlar). Kökenlerine dayalı bir yargıda bulunmak, bir imkansızlığı yani kökenlerini *bilmeyi* gerektirir.

Ancak sonuçlarını bilen var mı? Belki de beş adım ilerdedir. Bir eylemin neyi uyaracağını, neyi heyecanlandıracağını, neyi kıskırtacağını kim söyleyebilir? Bir uyarıcı olarak? Belki de patlamaya neden olacak küçük bir kıvılcım olarak? Yararçılar çok saf—ve her halukârda önce *neyin* yararlı olduğunu *bilmek* zorundayız. Burada da yine sadece beş adım öteye bakıyorlar. Kötülük olmadan ayakta duramayan büyük ekonomiden hiç haberleri yok.

Kökenlerini bilmiyoruz, sonuçlarını bilmiyoruz: Öyleyse bir eylemin herhangi bir değeri var mıdır?

Eylemin kendisi kalıyor; bilinçteki epifenomen, yerine getirildikten sonra gelen Evet ve Hayır; bir eylemin değeri acaba öznel (sübjektif) epifenomeninde mi yatıyor? (Bu tıpkı bir müzik parçasına bize verdiği—*bestecisine* verdiği—hazza veya hoşnutsuzluğa göre değer biçmek olurdu—). Açıkça görülebileceğı gibi, değer duygularını da beraberinde getirir, bir güç, içtepi, iktidarsızlık duygusunu; örneğın özgürlük, kolaylık. Başka bir deyişle, ister bir bütünün dışavurumu, ister engellenmiş bir yaşam olsun, bir eylemin değerini fizyolojik değerlere indirgeyebilir miyiz?⁶² —Belki de *biyolojik* değeri ifade edilmiştir—

Bu yüzden bir eylem ne kökeni, ne sonuçları, ne de epifenomenleriyle değerlendiriliyorsa, değeri “x”tir, bilinmeyendir.

62 Bütün basımlarda MS’de hemen sonra gelen sözcükler çıkartılmıştır: “değeri, keyif ve keyifsizlik, ani heyecanların oyunu, deşarj, patlama, özgürlük duygusu gibi epifenomenlere göre ölçülebilir.” Aynı şekilde bu notun sonundaki sözcükler de öyle: “Özetle, kilise ilahilerinin dilinde söylemek gerekirse: Tanrının yolunda emekle, uç ve sinsice sürün” [*Kreuch, fleuch und schleich auf Gottes Wegen*].”

292

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılığın doğallıktan çıkartılması. Eylemi insandan ayırmak; nefreti veya hor görmeyi “günaha” karşı yönlendirmek; kendi içinde iyi veya kötü olan eylemlerin var olduğuna inanmak için.⁶³

“Doğanın” onarımı: Bir eylem kendi içinde değerden yoksundur. Her şey kim tarafından yerine getirildiğine bağlıdır. Aynı “suç”, bir olayda en büyük imtiyaz olabilirken, bir diğer olayda utanç verici bir etki yaratabilir. Aslında bir eylemin veya bu eylemi gerçekleştirenin yararlılığı veya zararlılığı (—veya bunlara benzerliği veya benzersizliği) konusunda yorumunu yapan, hâkimlerin bencilliğidir.

293

(Mart-Haziran 1888)

“Ayıplanacak eylem” anlayışı bizlere zorluklar sunar. Meydana gelen hiçbir şey kendi içinde ayıplanacak bir şey olamaz; onu yok etmek istemeyiz ve her şey öylesine birbirine bağlıdır ki bir şeyi söküp atmak, her şeyi söküp atmak demektir. Ayıplanacak bir eylem, ayıplanan bir dünya anlamına gelir.

Ayrıca, ayıplanan bir dünyada ayıplamak da ayıplanacak bir eylem ve ayıplanan her şeyin, her şeyi onaylayan bir yaşam tarzı olacağına dair ayıplanacak bir düşüncenin sonucu olur.— Varoluş büyük bir halka ise her şey eşit oranda değerli, ebedi ve gerekli olur.— Evet ve Hayır, tercih ve ret, sevgi ve nefretin tüm korelasyonlarında ifade edilen her şey bir perspektif, belirli yaşam tarzlarının bir menfaattir; kendi içinde söylediği her şey Evet’tir.

294

(Ocak-Güz 1888)

Sübjektif değer duygularının eleştirisi.— Vicdan. İnsan daha önce vicdanın eylemi ayıpladığına dair bir sonuç çıkartıyordu; dolayısıyla bu eylem de

63 MS’de de böyle. Tüm basımlarda: “ahlaklılığın doğallıktan uzaklaştırılmasıdır.”

ayıplanacak bir şeydir. Aslında vicdan bir eylemi uzun zamandır ayıplandığı için ayıplıyordur. Yalnızca tekrarlar, yeni değerler yaratmaz. Geçmişte belirli eylemleri ayıplamaya karar veren vicdan değil, onların sonuçlarının iç yüzünün kavranmasıdır (veya sonuçlarına karşı önyargıdır).

Vicdanın onayı, hoş bir “kendi kendine barışık olma” duygusu, bir sanatçının eserinden aldığı hazla aynı derecededir—hiçbir şey kanıtlamaz.

Kendi kendini memnun etmek, bağlantılı olduğu olay için tıpkı bir olayın değerine karşı getirilen bir argüman kadar o olayın standardı değildir. Eylemlerimizin değerini ölçebilmek için onlar hakkında yeterince bilgiye sahip değiliz. Buna ek olarak onlara karşı objektif olmamız mümkün değildir. Bir eylemi ayıptasak bile, o eylemin hakimleri değil, taraflardan biriyiz.

Bir eylem soylu bir ajitasyonu da beraberinde getiriyorsa, değeri hakkında hiçbir kanıt sağlamaz. Bir sanatçı mümkün olan en yüksek tutku dokunaklılığından geçebilir ve son derece kötü bir şey meydana getirebilir. Bu ajitasyonların daha çok baştan çıkarma araçları olduğunu söylemeliyiz; gözlerimizi ve eleştiriden, ihtiyattan ve kuşkudan uzak gücümüzü ayartırlar ve aptallık suçunu işlememize neden olurlar—bizi aptal yaparlar.

295

(1885-1886)

İki bin yıl boyunca uygulanan vicdan dirikesiminin ve kendi kendini çarmıha germenin mirasçılarıyız; bu konularda çok uzun süreli pratiğe sahibiz, ustalığımız belki, inceliğimiz ise kesinlikle bu konulara yöneliktir. Doğal eğilimleri kötü bir vicdanla birleştirdik.

296

(Bahar-Güz 1887)

Psikolojideki büyük suçlar:

- 1) Tüm keyifsizliklerin, tüm talihsizliklerin yanlış (suç) fikriyle çarpıtılması (Acının masumiyeti çalınmıştır);

- 2) Bütün güçlü memnuniyet duygularının (vahşî ruhlar, zevk düşkünlüğü, zafer, kibir, küstahlık, bilgi, kendinden emin olma ve mutluluk) günah, baştan çıkarıcı ve kuşkulu olarak damgalanması;
- 3) Zayıflık duygusunun, manevi korkaklık eylemlerinin, kendisi için cesaret eksikliğinin kutsallaştırıcı isimlerle kaplanması ve en yüksek derecede arzu edilen şeyler olarak düşünülmesi;
- 4) İnsanın içinde muazzam olan her şeyin bencillik, başkasının veya başka bir şeyin iyiliği için kendine kurban etme olarak tekrar yorumlanmış olması ve bilgi insanında bile, sanatçıda bile şahıs olmaktan uzaklaşmanın en muazzam bilginin ve yeteneğin nedeni olarak gösterilmiş olması;
- 5) Kişiliğin bolluğundan kaynaklanan bir tahsisat veya ihsan olduğu halde, sevginin teslimiyet (ve çilecilik) olarak çarpıtılması. Sadece en eksiksiz insanlar sevebilir; kişisellikten uzaklaşanlar, “objektif” olanlar en kötü âşıklardır (—kızlara sormanız yeterli!). Bu, Tanrı sevgisi veya “anavatan” sevgisi için de geçerlidir; İnsanın kendi kökleri sağlam olmalıdır (*Benleştirmek*—lik olarak egoizm ve *değiştirmek*—lik olarak özgecilik).⁶⁴
- 6) Ceza olarak yaşam (baştan çıkarma olarak mutluluk); tutkuların şeytanca ve kendine güvenin Tanrısızlık olarak gösterilmesi.

Psikolojinin tamamı bir koruma psikolojisi, kendini korkuya kapatmaktır; bir tarafta büyük kitleler (yoksullar ve alelâdeler) kendilerini güçlülere karşı korumaya (—ve onları daha gelişim aşamasında yok etmeye) çalışırlar; diğer tarafta en iyi şekilde gelişmelerini sağlayan tüm dürtüler kutsallaştırılır ve onur içinde tutulur. Yahudi rahiplerine bakın.

297

(Bahar-Güz 1887)

Doğanın manevi transandantal nedeniyle yozlaşmasının izleri, başkalarını düşünmenin değeri ve özgecilik kültürü; sonuçlar oyunu içe-

64 *Ver-Ichlichung ... Ver-Aenderung*. Burada kullanılan “eşanlamlıları” çevirmenindir.

risinde karşılığını vermeye inanma; “iyiliğe”, hatta dehaya sanki ikisi de özgeciliğin sonuçlarıymış gibi inanma; burjuva yaşamın ruhani yaptırımının devam ettirilmesi; tarihi (ahlak dersine karşı eğitici bir iş olarak) veya tarih açısından pesimizmi yanlış anlamaya gösterilen mutlak istek (—ikincisi pesimistin gördüklerini görmek istemediği için doğanın yozlaşmasının bir sonucu olduğu kadar sahte bir savunmadır—).

298

(Bahar-Güz 1887)

“Ahlaklılığın hatırı için ahlaklılık”—Ahlaklılığı doğallıktan uzaklaştırmak için önemli bir adım. Ahlaklılığın kendisine nihai değer gibi görünür. Bu aşamada ahlaklılığa din nüfuz etmiştir, örneğin Musevilikte. Ve aynı şekilde kendini tekrar dinden soyutladığı ve hiçbir Tanrıyı yeterince “ahlaklı” görmediği bir aşama vardır. Böyle bir aşamada kişisel olmayan ideali tercih eder. Şu andaki durum budur.

“Sanatın iyiliği için sanat”—Bu da aynı şekilde tehlikeli bir prensiptir. Bu prensiplere nesnelere yanlış bir antitez sunulur. Gerçekliğin karalanmasıyla (“idealleştirmenin” çirkin bir şeye dönüştürülmesiyle) sonuçlanır. Bir ideali gerçeklikten koparırsak, gerçek olanı yozlaştırır, yoksullaştırır ve lekeleriz. “Güzelin iyiliği için güzel olan”, “gerçeğin iyiliği için gerçek”, “iyinin iyiliği için iyi olan”—tüm bunlar gerçek için kötü gözün üç biçimidir.

—Sanat, bilgi ve ahlaklılık birer araçtır. Bunlarda yaşamı yükseltme amacını fark etmek yerine, bunları yaşamın antitezi olan “Tanrı” ve ayrıca burada ve orada yukarıdan bize onlar aracılığıyla bakan daha yüce bir dünyanın açımıyla özdeşleştirdik.

—“Güzel ve çirkin”, “doğru ve yanlış”, “iyi ve kötü”—bu ayrımlar ve düşmanlıklar, sadece insanın değil kendini düşmanından ayıran her türlü sağlam ve dayanıklı kompleksin varoluşunun ve gelişiminin belirli koşullarına ihanet ederler. Bu şekilde çıkan savaş, izolasyonu güçlendiren ayırma araçları olarak en temel unsurdur.

299

(Bahar-Güz 1887)

Katı ahlakçı natüralizmi, görünüşe göre özgürlüğüne kavuşmuş, doğa üstü ahlak değerlerinin “doğalarının”, yani doğal ahlaksızlığın, doğal “yararcılığın” vs. izini sürmektir.

Bu düşüncelerin eğilimini katı ahlakçı natüralizm olarak adlandıırabilirdim. Görevim görünüşe göre özgürlüğüne kavuşmuş ve doğallıktan uzaklaşmış ahlak değerlerini kendi doğalarına, yani doğal “ahlaksızlıklarına” çevirmektir.

—N. B. Yahudi “kutsallığı” ve onun doğal temeliyle kıyaslandığında egemen kılınan ve doğasından (—doğanın antitezi haline gelecek noktaya kadar—) kurtarılan ahlak yasasıyla aynı şeydir.

Ahlaklılığın doğallıktan uzaklaştırılmasına (nam-ı diğer “idealleştirmeye”) ilişkin adımlar:

Bireysel mutluluğa giden bir yol olarak,
Bilginin bir sonucu olarak,
Kategorik emir olarak,
Kurtuluşa giden yol olarak,
Yaşama istencinin inkârı olarak.
(Erdemli hayata giden aşamalı düşmanlık)

300

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılıkta bastırılmış ve bozulmuş *dalalet*.—Anlayışlar: Pagan, efendi, ahlaklılık, *erdem* (*virtü*).

301

(1885-1886)

Problemim: Ahlak ve ahlaklılıktan dolayı insanın ne tür bir zarar geldi? Ruha zarar vs.

302

(Kasım 1887-Mart 1888)

Sadece insanın değerleri bir sefer ve hepten sadece kendilerinin ait olduğu yere aylakların değerleri olarak geri konsulsa. Birçok hayvan türü yok olmuştur bile. İnsan türü de yok olsa, dünyada yine de hiçbir şey eksik olmazdı. İnsan, bu hiçe de hayran kalmak için kendi içinde yeterince filozof olmak zorundadır (—*Nil admirari*).⁶⁵

303

(Bahar 1888)

İnsan—iyi ki—kendini gösterebileceği gün gelecek küçük ve eksantrik bir hayvan türüdür. Dünya üzerindeki her şey yalnızca bir an, bir olay, sonuçları olmayan bir istisna ve dünyanın genel karakteri için önemli olmayan bir şeydir. Dünyanın kendisi, her yıldız gibi, iki hiçlik arasındaki bir açıklık, plansız, nedensiz, istençsiz ve özbilinçsiz bir olay, gerekliliğin en kötüsü, *aptal* gerekliliktir. İçimizde bir şey bu görüşe isyan eder. Yılkavi kibrimiz bize şöyle der: “Kızgınlığa yol açtığı için, tüm bunların yanlış olması gerekir. Tüm bunlar yalnızca görüntü olamaz mı? Ve Kant’ın dediği gibi, her şeye rağmen insan olamaz mı—”

4. Erdemin Nasıl Egemen Hale Getirildiği

304

(Kasım 1887-Mart 1888)

Ahlakçıların ideali hakkında.—⁶⁶ Bu tez, erdemin görkemli politikası ile ilgilidir. Nasıl erdemli olunacağı değil, nasıl erdemli yapılacağını—

⁶⁵ Hiçbir şeye hayran olmamak—genelde “hiçbir şeye şaşırılmamak” bağlamında kullanılmıştır (Horace, *Epistles*, I.6.1)

⁶⁶ MS’de bu not şöyle başlar: “Büyük olan şeyler hakkında ya susarız ya da büyüklükle konuşuruz. Büyüklükle konuşmak—yani sinik ve masumca”.

Standart basımlarda, Alman editörlerin *Güç İstenci*’nin başına yerleştirdikleri bu bölümün iki kez görünmesini önlemek için, bu sözcükler çıkartılmıştır. Schlechte, 1911’i (s. 503) göz ardı eder ve MS’nin metnini değil, basılı versiyonunu yeniden oluşturur.

Açıkçası bu, Nietzsche tarafından reddedilen bir taslaktır. Ve *Putların Alacakaranlığı* ve örneğin yukarıda kısım 142 ile karşılaştırılmalıdır.

başka bir deyişle erdemin nasıl egemen hale getirildiğini öğrenmek isteyenler tarafından kullanılması düşünülmektedir. Ben, birisini—erdemin üstünlüğünü—istemenin, hiçbir şekilde diğerini istemeyi gerektirmediğini kanıtlamaya çalışacağım. İnsan otomatik olarak erdemli olmaktan vazgeçmektedir. Bu büyük bir fedakârlıktır ama böyle bir hedef, belki de böyle bir fedakârlık için yeterli bir ödüldür. Ve daha büyük fedakârlıklar için!— En ünlü ahlakçılardan birkaçı çok şey riske etmişlerdir. Çünkü bu tezde ilk kez öğretilecek gerçeği yani insanın erdemin üstünlüğünü sadece her türde ve her olayda üstünlüğü elde edebileceğimiz aynı araçlarla elde edilebileceğini fark etmişler ve önceden tahmin etmişlerdi.

Bu tez, daha önce de söylediğimi gibi, erdemin politikasıyla ilgilanmaktadır. Bu politikaların bir idealini öne sürer ve eğer bu dünya üzerinde her şey mükemmel olmuş olsaydı bu politikaların almış olacağı biçimi anlatmaktadır.

Artık hiçbir filozof, siyasetin mükemmelliği konusunda en ufak bir şüphe bile duymayacaktır; Makyavelizm budur. Ancak *pur, sans mélange, cru, vert, dans toute sa force, dans toute son âpreté*⁶⁷ Makyavelizm, insanüstüdür, Tanrısaldır, transandantal olup, hiçbir insan oraya ulaşmayı bırakın, yamna bile yaklaşılamayacaktır. Siyasetin bu daha dar türünde, erdem (virtue) politikasında, ideale sanki hiç ulaşılmamış gibi görünmektedir. Platon bile güçbela dokunabilmiştir. Gizli şeyler için gözleriniz varsa, en önyargısız ve bilinçli ahlakçılarda (ki bu gerçekten de bu gibi ahlak siyasetçilerinin, her tür yeni manevi güç kurucularının adıdır), insanların zayıflığına katkıda bulunduklarını gösteren izler bulabilirsiniz. Hepsi en azından bitkin hale gelince, kendileri için erdemi amaçlamışlardır ki bu bir ahlakçı için ilk ve en büyük hatadır—uygulamada böyle biri ancak ahlaksız olabilir. Böyle görünmek zorunda olması başka bir meseledir. Ya da aslında başka bir mesele *değildir*: Böylesine esaslı bir kendini inkâr (ahlak terimiyle söylemek gerekirse: gerçeği gizleme), ahlakçılara ve en spesifik görevlerine dair kuralların bir parçasıdır: Bu kurallar olmadan *kendi* mükemmellik

67 Saf, katışksız, ham, taze, tüm gücüyle, tüm acılığıyla.

türüne asla ulaşamayacaktır. Her tür fedakârlıktan ağır basan bu amaç uğruna; erdemin egemenliği uğruna ahlaklılıktan kurtuluş, ayrıca gerçekten kurtuluş—kural budur. Ahlakçıların erdemin duruşlarına, ayrıca gerçeğin duruşlarına ihtiyaçları vardır; hataları ancak kendilerini erdeme bıraktıklarında, erdem üzerinde hâkimiyetlerini kaybettiklerinde, ahlaklı olduklarında, doğru olduklarında başlar. Büyük bir ahlakçı, diğerlerinin yanı sıra, aynı zamanda ister istemez büyük bir aktördür. Tehlikeli yanı, ideali *esse ve operari*⁶⁸ Tanrısal bir biçimde ayrı tutmakken, gerçeği gizlemesi istemeden doğal hale gelmesidir; yaptığı her şeyi *sub specie boni*⁶⁹ yapmak zorundadır—yüce, uzak ve titizlik isteyen bir ideal! Tanrısal bir ideal! Ve gerçekten de ahlakçıların bu şekilde Tanrının kendisinin bir modelini taklit ettikleri söylenir: Uygulamada tüm ahlaksızların en büyüğü olan ve buna rağmen olduğu şeyi, yani iyi Tanrı olmayı nasıl devam ettireceğini bilen Tanrıyı—

305

(Kasım 1887-Mart 1888)

Erdemin egemenliği, erdemin kendisiyle kurulamaz; erdemin kendisiyle insan ancak gücü terk eder, güç istencini kaybeder.

306⁷⁰

(1883-1886)

Manevi ideallerin zaferi, tüm diğer zaferler gibi aynı “ahlaksız” araçlarla kazanılır: Güç, yalanlar, iftira, adaletsizlik.

307

(Bahar-Güz 1887)

Ünün nasıl meydana geldiğini bilen, erdemin ününe karşı bile güvensizlikle dolu olacaktır.

68 Varlığını ve etkisini.

69 İyiliğin görüntüsü altında.

70 MS’de aynı yerde: *rücksichtslose Rechtschaffenheit* ki “amansız dürüstlük” olarak kabul edilebilir.

308

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılık, dünyadaki diğer her şey kadar “ahlaksızdır”; ahlaklılığın kendisi bir ahlaksızlık şeklidir.

Bu görüş büyük özgürleşmeyi beraberinde getirir. Nesneler üzerindeki çelişki yok edilir ve bütün olayların bağdaşıklığı (homojenliği) korunur.

309

(Kasım 1887-Mart 1888)

Ahlaksızlığı arayanlar vardır. “Bu yanlış” diyerek yargıladıklarında, insanın bunu yok edip, değiştirmesi gerektiğine inanırlar. Bense tam aksine, bir şeyin ahlaksızlığı hakkında kesin emin olana kadar yerimde duramam. Onu ortaya çıkardıktan sonra temkinliliğimi tekrar kazanırım.

310

(Bahar-Güz 1887)

a) Güce giden yollar: Yeni bir erdemi, eski bir erdemin adı altında yerleştirmek—üzerine “ilgiyi” çekmek (bu erdemin sonucu olarak “mutluluk” ve tersi)—yolunda duranlara iftira etme sanatı—onu yüceltmek için avantajları ve tesadüfleri istismar etmek—fedakârlık ve ayırım yaparak takipçilerini fanatiklere çevirmektir,—büyük bir sembolizm.

b) Kazanılan güç: (1) Güç olarak erdem; (2) baştan çıkarma olarak erdem; (3) (saray) etiketi olarak erdem.

311

(Bahar-Güz 1887)

Bir erdem nasıl güç kazanır?— Siyasal bir partinin kullandığı araçların aynısıyla: Güçlü rakip erdemlere iftira atarak, suçlayarak, onlara sinsice zarar vererek, tekrar vaftiz ederek, sistematik zulüm edip, alay konusu yaparak. Dolayısıyla: Salt “ahlaksızlıkla”.

Bir arzu, erdem haline gelmek için ne yapar?—Tekrar vaftiz olur; amaçlarını sistematik olarak inkâr eder; kendini yanlış anlamayı uygulamaya geçirir; mevcut ve kabul edilmiş erdemlerle ittifak kurar; rakiplerine gösterişli ev sahipliği yapar. Mümkün olduğunda, kutsallaştırıcı güçlerin korumazsını satın alır; sarhoş eder, ilham verir; idealizmin küçümseyiciliğini kullanır; ya fethedecek ya da yok olacak bir parti kurar—şuursuz ve naif olur—

312

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Zulüm, trajik bir merhamet olarak rafine edildi ki zulüm adından yoksun kalsın. Aynı şekilde cinsel sevgi *amour*—*tutku*; köle mizacı Hristiyan itaati; sefillik alçakgönüllülük; yani *nervus sympathicus*'un patolojik koşulu, örneğin pesimizm, Paskalizm veya Karlilizm vs. olarak rafine edildi.

313

(Mart-Haziran 1888)

Terbiyeli kalmak için bir insanın *gerekçelere* ihtiyacı olduğunu duyduğumuz bir adama karşı içimizde şüphe uyanırdı; ondan uzak dururduk. Şu küçücük “için” sözcüğü bazı durumlarda şerefimize gölge düşürebilir; hatta insan kendi kendini bile zaman zaman “için” sözcüğüyle çürütebilir.⁷¹ Erdem konusunda istekli bir insanın itibarlı kalmak için *kötü* gerekçelere ihtiyacı olduğunu duyduğumuzda, bu ona karşı daha az saygı duymak için bir neden olmazdı. Ama o, daha da ileri gider ve gelip, yüzümüze karşı: “İnançsız, inançsızlığınla benim ahlaklılığımı rahatsız ediyorsun; benim kötü gerekçelerime yani Tanrıya, ahirette cezalandırmaya, istenç özgürlüğüne inanmadığın sürece, benim erdemimi engelliyorsun—Buradan çıkartılacak ders: İnanmayanların ortadan kaldırılması gerek. Onlar kitlelerin ahlakının düzelmesini engelliyor”, demektedir.

71 Krş. Deccal.

314

(Kasım 1887-Mart 1888)

En kutsal inançlarımız, üstün değerlerimizin en değişmez elementi, kaslarımızın yargısıdır.

315

(Bahar-Güz 1887)

Irkların ve sınıfların değer takdirinde ahlaklılık.— Her ırkın ve her sınıfın etkileri ve temel dürtülerinin, yaşam koşulları (—en azından en uzun süre hüküm sürmelerini sağlayan koşullar) hakkında bir şeyler anlattığı gerçeğine dayanarak, onların “erdemli” olmalarını arzu etmek: karakterlerini değiştirmeleri, derilerini değiştirmelerini ve geçmişlerini silmelerini istemektir: farklı olmaktan vazgeçmelerini istemektir: ihtiyaçları ve talepleri açısından birbirlerini andırmalarını—açıkçası, soylarının tükenmesini istemektir—

Böylece tek bir ahlaklılık istencinin, bu ahlaklılığın uygun olduğu türlerin diğer türlere karşı bir tiranlık olacağı kanıtlanmıştır: Hükmeden türün hatırına (ister diğerlerin artık korkmamasını, ister yararlı olmasını sağlamak için olsun) bir tahrip veya yıkımdır. “Kölleliği kaldırmak”—sözde “insan saygınlığının” takdiri olarak gösterilmekte olup, aslında temelde tamamen farklı bir türün yıkımıdır (—değerlerine ve mutluluğuna sinsice zarar vermektir—).

Rakip bir ırkın veya sınıfın güçlü olduğu nitelikler, en kötü, en beter nitelikleri olarak yorumlanmaktadır: Bunlarla bize zarar verebilir (“erdemlerine” kara çalınır ve tekrar vaftiz edilerek yeni bir isim verilir—).

Bize zarar verdikleri takdirde, bu bir insana veya kişiye karşı itiraz sayılır: ama onların açısından biz arzu ederiz çünkü tam da insanların bizi kullanabileceği gibiyizdir.

“İnsanlaştırma” isteği (ki naif bir şekilde “insan nedir?” sorusunun formülüne sahip olduğunu düşünür), arkasında belirli bir türde insanın, daha doğrusu belirli bir içgüdünün, yani sürü içgüdüsünün egemenlik kurmaya çalıştığı bir saçmalıktır.—“İnsan eşitli-

gi": İnsanları gittikçe daha birbirine benzer yapma eğilimin arkasında gizlidir.

Toplumsal ahlaklılık açısından "ilgi". (Hilesi: Güce ve sahiplenmeye karşı duyulan karşı konulmaz isteği, erdemın bekçilerine dönüştürmehtir).

İşadamlarının ve kredi alıp veren paragözlerin nereye kadar karakter ve değer anlayışı açısından aynı olmaya gerek duydukları: Dünya her türlü haraç ticareti ve alışverişiyle erdem satın almaya çalışır.

Aynısı, devlet ve memurlar ile askerler aracılığıyla her türlü kural için de geçerlidir; aynı şekilde güvenle ve gücünü hesaplı harca-yarak çalışmak amacıyla bilim için de geçerlidir.— Aynı şekilde rahipler için de.

Böylece avantaj sağladığı için zorla toplumsal bir ahlaklılık uygulanır ve bunun muzaffer kılmak için, ahlaksızlığa karşı savaş ve güç uygulanır—ama hangi "hak"la? Tabii ki hiçbir hakla değil, kendini koruma içgüdüsiyle. Aynı sınıflar, amaçlarına hizmet ettiği takdirde ahlaksızlığı kullanıyorlar.

316

(Bahar-Güz 1887)

Sanki ahlaklılığın ürünleriymişler gibi, bütün sivil kurumların akları olduğu ikiyüzlü gösteriler—örneğin evlilik; iş; insanın mesleği; ana-vatan; aile; düzen; kanundur. Ama bunların hepsi bir olduğundan ve hepsi de istisnalar ve istisnai ihtiyaçlara karşı birer koruma olarak sıradan insan türü üzerine kurulduğundan ancak yalanla dolu olmaları beklenebilir.

317

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Erdemi, erdem vaizlerine karşı korumalıyız; en büyük düşmanı onlardır. Erdemi, *herkes için* bir ideal olarak öğretiyorlar; erdemın ender olma, taklit edilememe, istisnai olma ve vasat olmama cazibesini—

aristokrat gizemini yok ediyorlar. İstekli bir biçimde bütün kuvvetlere vurup, boş ses çıkardıkları zaman tatmin olan katı idealistlere de karşı koymalıyız. Büyük ve nadir olanı talep edip, daha sonra onu hürs ve insanlara güvenmemekle onların burada olmadıklarını ileri sürmek ne büyük bir naifliktir!— Örneğin bir evliliğin, ancak bir araya getirdiği kişiler kadar değer taşıdığı yani genelde sefil ve yakışksız bir şey olduğu açıkça ortadadır; hiçbir rahip, hiçbir belediye başkanı bunu değiştiremez.

Ortalama insanın tüm içgüdüleri erdeme karşıdır: ortalama insanın standartlarına göre verimsizdir, tedbirsizdir, izole eder; tutkuyla ilgilidir ve nedenlere pek fazla açık değildir; karakteri, kafayı, zihni bozar. Düzene, her düzende, kurumda, gerçekte gizli yalanlara karşı düşmanlığa teşvik eder—başkaları üzerindeki zararlı etkilerine göre yargıladığımızda, en kötü alışkanlıklardan biridir.

—Ben, erdemin (1) Kabul edilmeye ihtiyaç duymadığını; (2) her yerde erdemin değil, başka bir şeyin mevcut olduğunu varsaydığını; (3) erdemin yokluğu nedeniyle acı çekmediğini, aksine bunu erdeme takdir görmesi gereken bir şey olduğuna dayanarak, ayırt edici bir ilişki olarak kabul ettiğini; (4) propaganda yapmadığını— (5) daima kendisi için erdem olarak kaldığı için, kimsenin kendisini yargılamasına izin vermediğini; (6) daima tam da genelde yasaklanmış olan her şeyi yaptığını: anladığım kadarıyla erdem bütün sürü yasalarıyla birlikte gerçek *veritum*'dur;⁷² (7) kısacası Rönesans stilinde erdem, *virtü*, *moralinsiz*⁷³ [moraline-free] erdem olduğunu fark ettim.

318

(Bahar-Güz 1887)

Her şeyden önce siz erdem beyleri bizim üstümüz değilsiniz. Biraz daha alçakgönüllü olmanızı isterdik. Erdemi kendinize mal etmeniz sefil bir kişisel çıkarıcılık ve tutumluluktur. İçinizde biraz daha kuvvet ve cesaret olsa, kendinizi bu şekilde erdemli hiçliklere indirgemezdiniz. Kendinizi getirebildiğiniz her şey haline getiriyor-

⁷² Yasak olan.

⁷³ Ne sigara, ne de kahve içen bir adamın birleşimi; Krş. *Deccal*.

sunuz: Kısmen zorunlu olduğunuz şey—koşulların sizi zorladığı şey—kısmen size keyif veren şey, kısmen size yararlı görünün şey haline getiriyorsunuz. Ama sadece eğilimlerinize uygun olanları veya zorunluluğun gerektirdiklerini ya da sizin için yararlı olanları yapıyorsanız, ne kendinizi övmelisiniz, ne de başkalarının sizi övmesine izin vermelisiniz!—İnsan *sadece* erdemliyse, çok küçük bir insan türüdür; bu konuda sakın yanılmayın! Bir şekilde gerçekten dikkate değer insanlar, asla böylesine erdemli dangalaklar değildiler. Senin için, minimum gücünle hiçbir şey erdemden daha bilge görünemezken, onların en içteki içgüdüleri, güce dair içgüdüleri, bu şekilde tatmin edilmemiştir. Ama senin yanında kalabalıklar vardır ve tiranı oynamaya yeltendiğinden, sana aslında savaş açmalıydık.

319

(Bahar-Güz 1887)

Erdemli insan, daha düşük bir insan türüne aittir, çünkü “kişi” olmayıp, değerini bir seferliğine tamamen sabitlenmiş bir insan kalıbına uyarak elde etmektedir. Değerini ayrı tutmaz; kıyaslanabilir, eşdeğerleri vardır, birey olmak *zorunda* değildir.

İyi insanın niteliklerini bir sayalım: Neden bize keyif verirler? Çünkü onlara karşı savaşmak zorunda değiliz, bizde güvensizlik yaratmazlar, dikkat etmemiz gerekmez, gücümüzü ve haşinliğimizi sıraya koymamız gerekmez: Tembelliğimiz, iyi mizaç, havailik, iyi zaman geçirme. İçimizden yansıttığımız ve iyi bir insana nitelik olarak, değer olarak verdiğimiz, içimizdeki bu hoş duygudur.

320

(1888)

Erdem, bazı koşullar altında daha çok aptallığın şerefli bir biçimidir. Bu açıdan ona karşı nasıl kötü huylu olabiliriz ki? Ve bu tür erdem bugüne gelememiştir. Her şeye rağmen tüm sınıflarda mümkün olup, saygıyla ve bir gülümsemeyle karşılanması gereken da-

yanıklı bir köylü basitliği, bugün bile her şeyin iyi ellerde yani “Tanrının ellerinde” olduğuna inanmaktadır ve bu uygunsuz tek-lifi, tıpkı iki kere ikinin dört ettiğine dair aynı alçakgönüllülüğü kesinlikle muhafaza ettiği takdirde, biz diğerleri aksini iddia et-mekten vazgeçeceğiz. Bu saf budalalığı neden bozalım ki? Neden insanı, halk, amaç, gelecek hakkındaki endişelerimizle karanlığa sürükleyelim ki? Yapmak istesek bile yapamayız. Onlar, kendi şe-refli aptallıklarını ve iyiliklerini nesnelerin kalbine yansıtıyorlar (eski Tanrı, *deus myops*,⁷⁴ hâlâ onların arasında yaşıyor!); biz diğerle-ri, nesnelerin kalbinde başka şeyler okuyoruz. Kendi muammalı mizacımızı, tekziplerimizi, daha derin, daha sancılı, daha güvensiz bilgeliğimizi okuyoruz.

321

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Erdemin kolay olduğunu sanan, ona güler. Erdemde ciddiyetini ko-rumak zordur; insan onu kazanır ve sonra da ötesine geçer—nereye mi? Şeytanlığa.

Bu arada kötülük peşinde olan tüm eğilimlerimiz ve tepilerimiz ne kadar zeki hale gelmişler! Ne çok bilimsel merak sarmışlar! Ne ka-dar çok bilgi oltaları var!

322

(Bahar-Güz 1887)

—Kötü alışkanlıkları, insanın içindeki şeyden kurtulmak için kötü alışkanlıktan kaçacak duruma gelecek şekilde, içinde acı dolu oldu-ğuna karar verilen bir şeyle öylesine bir araya getirmek. Tannhäuser’in ünlü davası budur. Tannhäuser, Wagner’in müziği-yle sabrını kaybederek, sonunda Bayan Venüs’e bile tahammül ede-mez. Erdem, birden cazibe kazanır; Thuringenli bir bakirenin değeri artar ve en kötüsü, Wolfram von Eschenbach’ın nağmelerinden bi-le keyif almaya başlar.

74 Miyop Tanrı.

323

(Bahar-Güz 1887)

Erdemin hamileri.— Para hırsı, hüküm sürmeye duyulan karşı konulmaz bir istek, tembellik, basitlik, korku. Hepsinin erdemin nedenlerinde çıkarı vardır. O yüzden bu kadar dayanıklıdır.

324

(Bahar-Güz 1887)

Artık erdeme inanılmıyor; cezbetme gücünü kaybetti; onu tekrar geri getirmek için, onun macera ve ölçsüzlüğüne aşına ounlmayan bir şekil olarak nasıl piyasaya çıkartılacağını bilmek gerekir. Bugün karşısına vicdanı almamak için, onan inananlardan çok fazla mantıksızlık ve dar görüşlülük istiyor. Muhakkak tam da bu bilinçsiz ve tamamen vicdansız insanlar için yeni cazibesi olabilir:—artık daha önce hiç olmadığı bir şeydir, kötü bir alışkanlıktır.

325

(Ocak-Güz 1887)

Erdem, hâlâ en pahalı kötü alışkanlıktır. Öyle de kalmalı!

326

(1883-1888)

İnsan, erdemlerin dışarıdan gelen otoriteler ve kanunlar olarak üzerinde hüküm sürmelerine izin verir ve onları önce kendi içinde meydana getirmezse—ki başka insanların bizimle benzer veya farklı koşullar altında bizimle birlikte büyüyüp büyümediklerine bakmadan, insanın en şahsi kendini koruma hakkı ve gerekliliği olarak, kendi varoluşumuzun ve büyümemizin koşulları olarak bunu aslında yapmalıyız—erdemler kötü alışkanlıklar kadar tehlikeli hale gelir. Bu tehlikesizlik kanunu kişisel olmayan bir şekilde anlaşıldığında, objektif erdem ayrıca alçakgönüllülük için de geçerlidir. En seçkin tinlerden çoğunun soyu bu yüzden tükenmiştir. Zamanla sert-

leşmeleri gerektiğini düşünen bu tinler için, alçakgönüllülük ahlaklılığı yumuşatmanın en kötü şeklidir.

327

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılık alemini adım adım azaltıp, sınırlamalıyız. Erdemin ikiyüzlü isimleri arkasına uzun süre gizlenmek zorunda kaldıktan sonra gerçekten işbaşında olan içgüdülerin adını gün yüzüne çıkartıp, onurlandırmalıyız. Gittikçe daha emredici şekilde konuşan “dürüstlüğümüze” göstermemiz gereken saygıdan dolayı, doğal içgüdülerimizi inkâr etmek ve yok saymak isteyebilecek utancı unutmamamız gerekir. İnsanın kendini erdemden ne kadar yoksun bırakabileceği, bir güç ölçüsüdür ve “erdem” anlayışının *virtù*, Rönesans erdemi, moralinsiz⁷⁵ erdem olarak algılanabildiği bir yükseklik hayal edilebilir. Ama bu arada bu idealden ne kadar uzağız!

Ahlaklılığın nüfuz alanının azaltılması, bu idealin ilerlediğine dair bir işarettir. İnsan ne zaman *nedensel* olarak düşünmeyi başarırsa, *ahlaklı* düşünmüş olur.

328

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Sonuçta elime ne geçti? Gelin, bu Tuhaf sonucu kendimizden gizlemeyelim. Erdeme yeni bir cazibe getirdim—yasak olan bir şeyi cazibesini. En ince dürüstlüğümüz ona karşıdır, bilimsel vicdan acısı “*cum grano salis?*”⁷⁶ ile lezzetlendirilmiştir; eski moda ve antik kokar ve böylece rafine edilmiş olanları cezbederek, onları merak içinde bırakır—kısacası, kötü bir alışkanlık gibi görünür. Ancak her şeyin yalan ve sadece birer görüntü olduğunu anladıktan sonra, sahtekârlıkların bu en adilin, yani erdemi tekrar geri kazanırız. Geride bizi ondan yoksun bırakacak hiçbir temyiz mahkemesi kalmamıştır; sadece erdemi bir ahlaksızlık biçimi şeklinde olarak, birinci sınıf lüks

⁷⁵ Krş. yukarıda kısım 317.

⁷⁶ Bir tutam tuz.

ve kötü alışkanlığın en kendini beğenmiş, en pahalı ve en nadir biçimi sergileyerek, onu tekrar haklı çıkartıyoruz—ki temel önemine dayanarak sınıflandırılır ve kıyaslanır ve tüm varoluşun temel ah-laksızlığının bir parçasıdır. Çatık kaşlarını yok ettik, kalabalığın ısrarından kurtardık, aptalca katılığı, boş ifadesini, sert takma saçlarını ve ruhani kas sistemini üzerinden çekip aldık.

329

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

Erdeme bu şekilde zarar mı verdim?— Ancak anarşistlerin prensle-re verdikleri zarar kadar. Onları vurduklarından beri tekrar tahtla-rında güvenli bir şekilde oturuyorlar. Daima böyle olmuştur ve her zaman da böyle olacaktır. İnsan, bir davaya en iyi şekilde ona zulme-derek ve avlayıp, vurarak hizmet edebilir. Benim yaptığım da bu-dur.⁷⁷

5. Ahlak İdeali

A. İdeallerin Eleştirisi

330

(1886-1887)

“İdeal” sözcüğünü yürürlükten kaldırmak için onun üstesinden gel-mek: Gerekliklerin [*desiderata*] eleştirisidir.

331

(1883-1888)

Sadece çok az kişi, *arzu edilebilirliğin*, yani her “şöyle olmalı ama de-ğil”, hatta “böyle olmalıydı”nın ne anlama geldiğini bilir. Olayların gidişatının kınanmasıdır. Çünkü bu gidişatta hiçbir şey izole edilme-miştir. En küçük şeyler en büyüklerini taşır; küçük hatalı hareketle-

⁷⁷ Putların Alacakaranlığı'nda kullanılmıştır.

rinin üzerinde geleceğin bu yapısı durur ve en küçük şeyin eleştirisi ayrıca bütünü de kınar. Şimdi, ahlaki normları Kant tarafından da anlaşıldığı gibi, ötede olan, ancak hiçbir zaman öteye düşmeyen bir şey olarak kabul edersek, ahlaklılık, bütün ile ilgili bir yargıyı içerir ama yine de şu sorunun sorulmasına izin verir: Böyle bir yargıda bulunma hakkını nereden buluyor? Bir parça nasıl olur da bütün hakkında yargıda bulunabilir?—

Ve bu ahlaki yargı ve keyifsizlik, gerçekten de ileri sürüldüğü gibi, yok edilemez bir içgüdü ise bu içgüdü türümüzün yok edilemez aptallıklarından ve arsızlıklarından biri olmaz mıydı?—

Bunu söyleyerek, aslında kınadığımız şeyi yapıyoruz. Arzu edilebilirlik görüşü, yetkimiz olmadan hâkimi oynamamız, her adaletsizlikte ve kusurda olduğu gibi, olayların gidişatının bir parçasıdır—hiçbir zaman tatmine edilemeyen “mükemmeliyetçilik” anlayışımızdır. Tatmin edilmek istenen her dürtü, olayların şu andaki durumuyla ilgili hoşnutsuzluğunu ifade eder. Ne yani? Yoksa bütün, her birinin kafasında *desiderata* (gerekliklerin) dolaştığı tatmin olmamış parçalardan mı oluşuyor? Bu “olayların gidişatı” yoksa “buradan uzak? güncellikten uzak!” sonsuz tatminsizliğin kendisi midir? Arzu edilebilirlik yoksa itici gücün kendisi midir? Yoksa—*deus*⁷⁸ mudur?

* * *

İnsanın bütünden, birlikten, bazı güçlerden, koşullanmamış bir şeylerden kurtulması benim için önemlidir; aksi takdirde, onu en yüksek temyiz mahkemesi olarak görmekten ve “Tanrı” diye vaftiz etmekten asla vazgeçmeyeceğiz. Bütünü paramparça etmeliyiz; bütüne saygı göstermemeyi öğrenmeliyiz; bilinmeyene ve bütünü verdiklerimizi geri alıp, bize yakın olanlara, bizim olanlara geri vermeliyiz.

Örneğin Kant: “İki şey⁷⁹ ebediyen saygıya değerdir” [(Pratik Neden (Eleştirisinin) sonucu)] diyorsa, bugün aslında “Sindirim daha saygıde-

78 Tanrı.

79 “Üzerimde çok yıldızlı gökyüzü ve içimde ahlak kanunu.”

ğerdır" demeliyiz. Bütün, daima eski problemleri de beraberinde getirecektir—"Kötü nasıl var olabilir?" vs. Bu nedenle: Bütün yoktur, büyük duyumsallık veya yaratıcı ya da güç deposu yoktur.

332

(Kasım 1887-Mart 1888)

*Olması gerektiği gibi insan dendiğinde, bu bize sanki "olması gerektiği gibi bir ağaç" deniyormuş kadar yavan gelir.*⁸⁰

333

(1883-1888)

Ahlakbilim ya da "arzu edilebilirlik felsefesi."—"Olaylar farklı *olmalıydı*", "olaylar farklı *olmalıdır*": Böylece ahlakbiliminin mikrobi tatminsizlik olacaktır.

İnsan kendine bundan önce böyle bir duygunun olmadığı ülkeleri seçerek ve ikincisi, bunun küstahlığını ve aptallığının, yani bir şeyin olduğundan farklı olmasını arzu etmenin, her şeyin farklı olmasını arzu etmek olduğunun farkında olarak kurtarabilir. Bu, bütünün kinayıcı bir eleştirisini içerir.⁸¹ Ama hayatın kendisi de böyle bir arzudur!

Bir şeyin olduğu gibi olduğundan emin olmak, "böyle olmalıydı" demekten daha yüce ve daha ciddi bir şey olarak görülmektedir çünkü "böyle olmalıydı" demek, insan eleştirisinin ve varsayımının bir parçası olarak başlangıçtan itibaren saçma görünmektedir. Dünyamızın yapısının insanların refahına uygun olmasını arzu eden bir ihtiyacı ve bunu mümkün olduğunca meydana getirme istencini ifade etmektedir.

Diğer taraftan, ne *olduğunu* görme arzusunu ortaya çıkartan sadece bu "böyle olmalıydı" arzusudur. Zira, ne *olduğunu* görme arzusu, "Nasıl? Nasıl mümkün olabilir? Neden böyle?" sorularının bir sonu-

⁸⁰ Bu not, *Putların Alacakaranlığı*, "Doğaya Aykırı Olarak Ahlak"ta kullanılmıştır. "Son olarak hep beraber: 'İnsan şöyle veya böyle olmalıdır' demenin ne kadar naifçe olduğuna bakalım. Gerçeklik bize türlerin hoş giden bir refahını, savurgan bir oyunun bolluğunu ve biçimlerin değişimin göstermektedir."

⁸¹ Bu noktada MS'de hâlâ şu sözcükler vardır: "Bu kapsamdadır ki..."

cudur. Arzularımız ve dünyanın gidişatı arasındaki uyumsuzluğa duyduğumuz şaşkınlık, dünyanın gidişatını öğrenmemize yol açmıştır. Ama belki de olay farklıdır; belki de bu “böyle olmalıydı” arzusu, dünyanın üstesinden gelme arzumuzdur.

334

(Mart-Haziran 1888)

Bugün “insan şöyle *olmalıydı*, böyle *olmalıydı*” cümlesi bir parça ironiyle söylendiğinde ve hepimiz, insanın her şeye rağmen sadece olduğu şey olacağına ikna olduğumuzda⁸² (her şeye rağmen: yani eğitim, öğrenim, ortam, şans ve tesadüf), nedeni ve sonucu⁸³ ahlaki açıdan tersine çevirmeyi öğrenmiş oluruz—belki de hiçbir şey bizi ahlaklılığa inanan eski insanlardan bu kadar ayırmaz. Artık örneğin “İnsanın psikolojik olarak harap olmasının nedeni kötü alışkanlıklar” ve “İnsan erdemle gelişir; uzun bir ömür ve mutluluk getirir” demiyoruz. Görüşümüz daha çok kötü alışkanlıkların ve erdemin neden değil, sonuçlar olduğu yönündedir. İnsan, terbiyeli olduğu için yani iyi içgüdüler ve başarılı koşullar altında doğduğu için terbiyeli bir insan haline gelir.—

İnsan, dünyaya fakir yani her şeyi çarçur edip, tasarruf etmeyen ebeveynlerin çocuğu olarak dünyaya geldiğinde, “düzeltilemez” dir yani hapishanelik veya tımarhaneliktir.

Bugün artık ahlaksal ve psikolojik dejenerasyonu nasıl ayıracacağımızı bilmemekteyiz. Birincisi sadece ikincisinin bir semptom kompleksidir; insan nasıl ki ister istemez hastaysa, ister istemez kötüdür de.

Kötü: Burada bu sözcük dejenere olmuş türle psikolojik olarak bağlantılı belirli bir yeteneksizliği ifade etmektedir, örneğin istenc zayıflığı, güvensiz, hatta çoklu “kişilik”, bir uyarana tepki vermekte direnme ve kendini “kontrol” etme yetersizliği, başkasının istencinden kaynaklanan varsayımları karşısında kendini tutma yetersizliği. Kötü alışkanlık bir neden değil, bir sonuçtur.

82 Krş. *Ecce Homo* alt başlığı: “Kişi Nasıl Kendisi Olur”.

83 Krş. *Putların Alacakaranlığı* ve yukarıda kısım 41-44 ve ileride kısım 380.

Kötü alışkanlık, psikolojik dejenerasyonun bazı sonuçlarını tek bir sözcükle ifade etmek için tasarlanan, keyfi olarak sınırlı bir şeydir. Dejenere olmuş türü, normal insan tipi olarak kabul etmekte haklı çıktığımız takdirde, Hristiyanlık tarafından öğretilen evrensel bir varsayım—İnsan kötüdür—haklı çıkartılmış olur. Ama bu belki de bir abartıdır. Muhakkak ki Hristiyanlığın başarılı olduğu ve en üstte tutulduğu her yerde bu varsayım doğrudur çünkü bu, hastalıklı bir top-rağı, bir dejenerasyon alanının göstermektedir.

335

(Kasım 1887-Mart 1888)

Yolunu nasıl bulduğunu, nasıl dayandığını, koşulları kendi yararına nasıl çevirdiğini, rakiplerini nasıl alt ettiğini gördüğümüzde, insana çok fazla saygı göstermemiz mümkün değildir; ancak *arzularına* baktığımızda, hayvanların en saçması gibi görünmektedir.

Sanki güçlü ve insanca erdemlerini tekrar yaratmak için namertlik, tembellik, zayıflık, fazla tatlıktan oluşan bir oyun alanına ihtiyaç duyuyormuş gibi görünmektedir. İnsan *gerekliklerini* [*desiderata*], “ideallerini” gözlemleyin. Arzu eden insan, içinde ebediyen değerli olan şeylerle, eylemleriyle iyileşir. İyileşmek için hiçliği, saçma olanı, değersiz olanı, çocukça olanı kullanır. Yaratıcı ve becerikli bu hayvanın tinsel zenginliği ve yaratıcılıktan yoksunluğu korkutucudur. “İdeali”, insanın bütün güncel ve baskıcı görevlerde karşılaşmak zorunda olduğu olağanüstü harcamalar için ödediği cezadır. Gerçeklik yok olduğunda hayal, usanmışlık ve zayıflık ortaya çıkar. “İdeali” sadece hayalin, usanmışlığı ve zayıflığın basit bir biçimidir.

Bu koşullar onları solladığında en kuvvetli ve en güçlü mizaçlar bile eşit hale gelir. İşin, savaşın, tutkunun, gerilimin, zıtlıkların, “gerçekliğin” kesilmesini, kısacası— bilgi için verilen mücadeleyi, bilgi için gösterilen çabayı kutsallaştırırlar.

“Masumiyet”: En ideal sersemletme durumu için kullanıla isimdir bu. “Kutsanmışlık”: Tembelliğin en ideal durumudur. “Sevgi”: Artık düşmanları olmasını istemeyen sürü hayvanının en ideal duru-

mudur. İnsan, bunlarla insanın değerini düşüren ve onu bir ideale indirgeyen her şeyi yükseltmiştir.⁸⁴

336

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Arzu, insanın arzu ettiği her şeyi büyütür; tatmin edilmediğinde bile büyümeye devam eder—en büyük fikirlerse en şiddetli ve süresi en çok uzatılmış arzular tarafından yaratılanlardır. Bir nesneye karşı arzumuz ne kadar büyürse, bu nesneye o denli değer veririz.⁸⁵ “Ahlaki değerler” en yüce değerler haline geldiğinde, en az yerine getirilenin ahlaki değer olduğu gerçeği atlanır⁸⁶ (—bu bağlamda “bütün acıların ötesinde” bir şeyi, kutsanmışlık aracını temsil eder). İnsan, sürekli olarak artan bir gayretle bulutlardan başka bir şeyi bağrına basmamıştır. Sonunda umutsuzluğuna, güçsüzlüğüne “Tanrı” demiştir—

337

(1887-1888)

Nihai “*desiderata*” açısından naiflik—diğer taraftan insanın “Neden”ini bilmiyoruz.

338

(Ocak-Güz 1888)

Ahlaklılığın *sahte* yönü nedir?— Bir şey yani “iyi ve kötü”nün ne olduğunu *biliyormuş* gibi yapar. Yani insanın neden var olduğunu, hedefini, kaderini bilmek ister. Yani insanın bir hedefi, bir kaderi *olduğunu* bilmek ister.

339

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsanın sadece tek bir görevi olduğuna ve bir bütün olarak belirli bir hedefe doğru gittiğine dair oldukça saçma ve keyfi fikir henüz

84 Krş. *Putların Alacakaranlığı* ve James Hilton: *Lost Horizon*.

85 Krş. R. B. Perry: *General Theory of Value* (1926).

86 Krş. Freud.

çok gençtir. Belki de “sabit fikir” haline gelmeden ondan kurtulmalıyız.—

İnsan bir bütün değildir. Artan ve azalan yaşam süreçlerinin kaçınılmaz çeşitliliğidir—akabinde olgunluk ve son olarak yaşlılık gelen bir gençliğe sahip değildir; katmanları bükülmüş ve birbirine geçmiş durumdadır—ve birkaç bin yıl sonra hâlâ bugün gösterebileceğimizden fazla genç türler olacaktır. Diğer taraftan çöküş, insanın tüm dönemlerine aittir: Ret ve çöküş her yerde vardır; düşüşün ve çöküşün biçimlerini kabul etmemek yaşam süreçlerinden biridir.⁸⁷

* * *

Hristiyan önyargısının bir güç olduğu dönemlerde bu soru yoktu. Anlam, bireysel tinin kurtuluşundaydı; insanın uzun bir süre mi, kısa bir süre mi dayanabileceği hesaba katılmıyordu. En iyi Hristiyanlar, bir an önce bitmesini istiyorlardı—birey için yararlı olanlar hakkında hiçbir şüphe yoktu—

Mevcut her bireyin görevi, herhangi bir gelecekteki bireyin göreviyle aynıydı: Değer, anlam, değerlerin alanı sabitti, kayıtsız şartsızdı, sonsuzdu, Tanrıyla birdi— Bu sonsuz türden türeyenler günahkâr, şeytanca, uygunsuzdu—

Her tin için değer takdirinin yerçekimi merkezi kendi içindeydi: Kurtuluşu veya lanetlenme! Ölümsüz ruhun kurtuluşu! Kişiselleştirmenin en aşırı biçimi— Her ruh için sadece tek bir mükemmellik; sadece tek bir ideal; kurtuluşa giden sadece tek bir yol vardı—Hak eşitliğinin en aşırı biçimi, insanın kendi öneminin delilik noktasına kadar optik olarak büyütülmesiyle bağlantılıydı—Dehşet bir korku için kendi üstlerinde dönen delilik derecesinde önemli ruhlardan başka bir şey yoktur—

⁸⁷ *The Decline of the West* eserinin önsözünde “her şeyi” Goethe’ye ve Nietzsche’ye borçlu olduğunu söyleyen Oswald Spengler ile karşılaştırmak için bkz. benim eserim olan *Nietzsche, Epilog*, dipnot 2.

* * *

Hiç kimse artık bu saçma öz bolluğuna inanmıyor ve bizler bilgeliğimizi bir hor görme eleğinden geçirmiş bulunuyoruz. Ancak insanın değerini ideal insana yaklaşımında arama alışkanlığı hâlâ aynıdır: İnsan temel olarak kişiselleştirme perspektifini ve hak eşitliğini idealin önünde tutar. *Özetle*: İnsan, ideal insan açısından nihai *desideratum*'un ne olduğunu bildiğine inanır—

Ancak bu inanç sadece Hristiyan idealinden dolayı korkutucu kötüleşmenin bir sonucudur ki “ideal tür” dikkatlice incelendiğinde bu keşfedilir. İnsan, *önce* bir türe yaklaşımın arzu edilebilir olduğunu bildiğine; *ikincisi*, bu türün nasıl bir şey olduğunu bildiğine; *üçüncüsü*, bu türden her türlü sapmanın bir gerileme, bir çekingenlik ve insanın güç ve kuvvet kaybı olduğunu bildiğine inanır—

Bu mükemmel insanın salt çoğunlukta olacağı koşullara dair hayaller kurmaktan öteye sosyalistlerimiz, yarırcılarımız bile gidememiştir.—

Bu şekilde insan gelişimi bir hedef edinmiş gibi görünür. Herhangi bir oranda ideale doğru ilerleme, tarihte bir hedefin bugün düşünülen tek biçimdir. *Özetle*: İnsan “Tanrı krallığını” geleceğe, dünya üzerine insan şeklinde aktarmıştır—ama temelde insan *eski* ideale inancına bağlı kalmıştır—

340

(Bahar-Güz 1887)

Hristiyan ahlak idealinin daha gizli biçimleri.— Doğa hayranları tarafından keşfedilen yavan ve namert “doğa” anlayışı (—“en güzel” yönlerde bile korku dolu, açgözlü ve sinik olanlara karşı hiçbir içgüdü olmadan); doğada manevi Hristiyan “insanlığını” bulma girişimi—Rousseau’nun doğa anlayışı, sanki doğa özgürlük, iyilik, masumiyet, doğruluk, adalet, bir idilmiş gibi—hâlâ temelde Hristiyan ahlaklılığının bir kültürüdür.—Şairlerin örneğin yüksek dağlarda vs. gerçekten hayran oldukları şeyleri görmek için birlikte pasajlar toplayın.—Goethe’nin onlardan ne istediğini—Spinoza’ya neden hayran olduğunu görmek için.—Bu kültür için önceden varsayılanların tamamen inkârı.—

Comte ve Stuart Mill usulü yavan ve namert “insan” anlayışı bile belki de bu kültün konusudur.— Hâlâ yeni bir isim altında Hristiyan ahlaklılığı kültüdür— Özgür düşünürler, örneğin Guyau.

Acı çeken ve hastalıklı her şeye sempati duyan yavan ve namert “sanat” anlayışı (hatta tarih bile, örneğin Thierry’nin tarihi): hâlâ Hristiyan manevi idealinin kültüdür.

Ve şimdi sosyalist idealin tamamı için: Hristiyan manevi idealinin beceriksiz bir yanlış anlaşılmasından başka bir şey değildir.

341

(Kasım 1887-Mart 1888)

İdealin kökeni. Büyüdüğü toprağın incelenmesi.

a) Dünyanın daha dolu, daha yuvarlak ve daha mükemmel görüldüğü “estetik” durumlardan yola çıkarsak—: Pagan ideali: Kendini savunma baskın çıkar (insan bağışlar—). En yüce türü: Klasik ideal—bütün üstün içgüdülerin iyi durumunun dışavurumudur. Bunlar içindeki en yüce stil: büyük stildir. “Güç istencinin” bizzat dışavurumudur. En çok korkulan içgüdü kendini kabul etmekten korkar.

b) Dünyanın daha boş, daha soluk, daha seyrek görüldüğü, “tinselğin” ve hassasiyetten uzaklığın mükemmellik aşaması olarak kabul edildiği, şiddetli olandan, hayvansal doğrudan, yaklaşık olandan kaçınıldığı dünyadan yola çıkarsak (—biri yok eder, biri seçer): “Bilge”, “melek”, ruhani Obozulmamış Oinkârcı, bu tip idealistlerin fizyolojik özellikleri—: Anemik ideal. Bazı şartlar altında birinci ideali yani pagani temsil edenlerin ideali olabilir (Goethe, Spinoza’daki “azizi” böyle görmektedir).

c) Dünyanın bize beklediğimizden veya arzuladığımızdan daha saçma, daha kötü, daha zavallı, daha yanıltıcı görüldüğü durumlardan yola çıkmak, ideali somutlaştırmaya eşit olabilir (—biri inkâr eder, biri yok eder—): İdeal, doğal olmayana, güncel olmayana, mantıksız olana, bu şekilde yargılayan O’na yansıtılır (—acı çekmenin sonucu olarak dünyanın “yoksullaştırılması”: Biri alır, biri artık vermez—): Doğal karşıtı ideal.

(Hıristiyanlık, ikincisiyle üçüncüsü arasında bir durumdur. Bazın birincisi, bazen ikincisi baskın çıkar).

Üç ideal: (a) ya hayatın güçlendirilmesi (—pagan) ya (b) hayatın sulandırılması (anemik) ya da (c) hayatın reddi (—doğal karşıtı). “Tanrılaştırma” durumu hissedilir: En büyük bollukta—en müşkülpesent seçicilikte—hayatın küçümsenmesinde ve tahrip edilmesinde.

342

(Kasım 1887-Mart 1888)

a) Tutarlı tür. Burada insanın kötünden nefret etmesi gerekmediği, kötüye karşı çıkması gerekmediği, insanın kendisiyle savaşması gerekmediği; böyle bir hayat biçiminin zorunlu kıldığı acıyı kabullenmemesi gerektiği; sadece *pozitif* duygularla yaşaması gerektiği; sözde ve harekette rakibinin tarafını tutması gerektiği; barışçıl, iyi huylu, gönül alıcı, yardımsever ve sevgi dolu bir durumun geliştirilmesiyle başka durumların büyüdüğü toprağı yoksullaştırdığı—insanın kalıcı bir yaşam biçimi istediği kavranmaktadır. Burada ulaşılan nedir?—Budist tür veya mükemmel inek.

Bu durum ancak ahlaksal fanatizm yoksa mümkündür, yani kötünden sadece kendi hayrı için değil, bize zarar veren durumlara yol açtığı için nefret edildiği zaman mümkündür (huzursuzluk, çalışma, dikkat, karışıklık, bağımlılık).

Budist görüş açısı budur. Burada günahattan nefret edilmez, burada “günah” anlayışı yoktur.

* * *

b) Tutarsız tür. Kötüye karşı savaş açılır—İyilik adına açılan savaşın, karakter üzerinde savaşların genelde beraberinde getirdikleri (ve insanın kötü olarak nefret ettiği) manevi sonuçlara veya etkilere sahip olmayacağına inanılır. Aslında kötüye karşı açılan böyle bir savaş, bir kişinin diğerine karşı düşmanlığından çok daha esaslı zararlara neden olmaktadır ve genelde bu “kişi”, en azından hayalinde rakip olarak görülmektedir (şeytan, kötü ruhlar vs.). İçimizde kötü olan ve

kötü bir kökene sahip olabilecek her şeyi izlemeye ve gözetlemeye dayanan düşmanca bir tutum, büyük acılar ve korkularla son bulur ki, “mucizeler”, ödül, coşku, yüce çözümler artık *arzu edilir* hale gelir— Hıristiyan tür veya mükemmel bağınaz.

c) Sabırlı tür. Sabitlik, oto kontrol, soğukkanlılık, uzatmalı istencin değişmezliği olarak barış—derin sessizlik, savunma durumu, kale, bir savaşçının şüpheciliği—prensipte katılık; istencin ve bilginin birliği; kendine saygı. Münzevi tür. Mükemmel “öküz”.

343

(1883-1888)

Üstün gelmek veya kendini göstermek isteyen bir ideal, kendini (a) sahte bir köken, (b) mevcut güçlü ideallerle bir bağlantısı varmış gibi göstererek, (c) sanki kendisi aracılığıyla sorgulanamaz bir güç konuşuyormuş gibi, gizemin heyecanı, (d) kendisine rakip ideallere iftira ederek, (e) örneğin mutluluk, ruhun huzuru, barış veya güçlü bir Tanrının yardımı vs. gibi beraberinde getirdiği avantajlara dair yalancı bir doktrinle desteklemeye çalışır.— İdealistin psikolojisine doğru: Carlyle, Schiller, Michelet.

İnsan, bir idealin kendini koruduğu bütün savunmacı ve koruyucu tedbirleri keşfettiğinde, bu ideal çürütülmüş mü olur? Bütün canlı şeylerin yaşadığı ve büyüdüğü tedbirleri kullanmıştır—onlar bir ve tümü “ahlaksızdır”.

Benim görüşüm: Yaşam ve büyümenin var olduğu bütün güçler ve dürtüler, ahlaklılığın, yaşamı reddetme içgüdüğü olarak ahlaklılık yasaklaması altındadır. Yaşamı özgür kılmak istiyorsak, ahlaklılığı yok etmemiz gerekir.

344

(Kasım 1887-Mart 1888)

Kendini *bilmemek*: idealistlerin sağgörüsüdür. İdealist: kendisi hakkında karanlıklarda yüzmek için nedeni olan ve bu nedenler hakkında da karanlıklarda yüzecek kadar sağgörülü olandır.

345

(1885- 1886)

Ahlaksal gelişim eğilimi.— Herkes, kendisini geliştirdiği doktrinden veya değer takdirinden başka hiçbir doktrinin veya değer takdirinin beğenilmesini istemez. Tüm çağlardaki zayıfların ve sıradanların temel eğilimi bu nedenle daha güçlü olanı zayıflatmak ve alt etmektir. Üst demek, ahlaki yargı demektir. Güçlü olanların daha zayıf olanlara karşı tutumu bellidir; güçlü olanların yüce durumları kötü bir itibar edinir.

Çoğunluğun azınlığa, sıradan olanın nadir olana, zayıfı olanın güçlü olana karşı mücadelesi—seçilmiş, ince, zor beğenen kendini zayıf olarak sunduğu ve gücün daha kaba araçlarını geri çevirdiğinde bu mücadele ince bir biçimde kesilir—

346

(Mart-Haziran 1888)

- 1) Bütün filozoflarda katıksız bilgiye susamışlık dürtüsü ahlaki “gerçekleri” tarafından belirlenmektedir—sadece görünüşte bağımsızdır.
- 2) “Ahlaki gerçekler”, “insanın bu şekilde hareket etmesi gerektiği” sadece yorgun bir “insan aramızda şu ve bu şekilde hareket eder” içgüdüğü bilincinin biçimleridir. “İdealin” bir içgüdüğü onarması ve güçlendirmesi beklenmektedir. İnsanı, sadece bir otomaton, yani robotumsu bir insan olduğu halde itaat etmeye iter.

347

(Bahar-Güz 1887)

Baştan çıkarma aracı olarak ahlaklılık.— “Nedeni bilge ve iyi bir Tanrı olduğu için doğa iyidir. Öyleyse ‘insanlığın bozulmasından’ kim sorumludur? Tiranları ve ayartıcıları, hüküm süren sınıflar—yok edilmelidir”—: Rousseau’nun mantığı (sorumluluğu orijinal günaha atfeden Pascal’ın mantığıyla karşılaştırın).

Luther’in ilgili mantığıyla karşılaştırın. Her iki durumda da intikam için doyurulamayan bir susamışlığı ahlaki ve dini bir görev ola-

rak göstermek için bahaneler aranmaktadır. Hükmeden sınıfa duyulan nefret, kendini kutsallaştırmaya çalışır—(“İsrail’in günahkârlığı”: rahiplerin gücünün temelidir).

Paul’un ilgili mantığıyla karşılaştırm. Bu tepkiler hep Tanrı nedeniyle hak nedeniyle, insanlık nedeniyle vs. meydana gelir. İsa açısından insanların çok sevinmesi infazının nedeni olarak görülür. Başından beri ruhban karşıtı bir harekettir. Antisemitler açısından yine aynı hiledir: Rakibin kınayıcı yargılarına dadanmak ve cezalandırıcı adalet rolünü kendisine saklamak.

348

(Bahar-Güz 1887)

Mücadelenin rotası: Mücadele eden, rakibini kendi antitezine çevirmeye çalışır—tabii ki hayalinde. “İyi neden” için cesaret bulacak kadar kendine inanmaya çalışır (sanki kendisi o iyi nedenmiş gibi); sanki rakibi nedene, beğeniye, erdeme saldırıyormuş gibi—

Savunmanın ve saldırının en güçlü araçları olarak gerekli gördüğü inanç, kendini Tanrıya inanç olarak nasıl yanlış anlayabileceğini bilen kendine inançtır:— Zaferin avantajlarını ve yararlılığını hiçbir zaman hayal etmeyip, zaferi zafer adına, “Tanrının zaferi” olarak hayal eder—. Kendini bu mücadelenin içinde bulan her küçük topluluk (hatta bir birey) kendini ikna etmeye çalışır: “İyi beğeni, iyi yargı ve erdem bizim tarafımızdadır.”— Mücadele insanı böyle bir kendi kendini değerlendirme abartısına mecbur eder.

349

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

İnsan hangi tuhaf ideali takip ederse etsin (örneğin Hristiyan olarak veya “özgür tin” olarak ya da *Reichsdeutscher*⁸⁸ olarak—), bunun ideali olmasını istememelidir, vermemelidir: çünkü insan imtiyazlı karakterini ondan alır. İnsan ona kendini başkalarından ayırmak için sahip olmalıdır, kendini eşit düzeye getirmek için değil.

88 Alman Reich’inin üyesi.

Öyleyse buna bakılmaksızın, idealistlerin çoğunun sanki herkes tarafından kabul edilmediği takdirde bu ideal üzerinde hiçbir hakka sahip olmayacaklarmış gibi ideallerinin propagandasını neden yaparlar?— Örneğin kendi kendilerine Latince ve Matematik öğrenme izni veren kadınların yaptıkları budur. Onları zorlayan nedir? Korkarım ki, sürü içgüdüğü, sürünün terörü: “Kadının eşitliği” için mücadele ederler, çünkü *cömert bir aktivitenin* biçimi altındadır, “Başkaları için” bayrağı altındadır ki küçük özel ayrımcılıklarını sağgörüğü bir şekilde ilerletebilsinler.

İdealistlerin bir idealin sadece misyonerleri ve “temsilcileri” olmaları sağgörüğüdür: İlgisizlik ve kahramanlığa inananların gözünde “yüce bir nitelik kazanırlar”. Ki gerçek kahramanlık fedakârlık, sadakat, ilgisizlik bayrağı altında *savaşmamaktan* değil *hiçbir şekilde savaşmamaktan* oluşur.—“Ben böyleyim, ben bunu istiyorum:— *senin cehenneme kadar yolun var!*”—

350

(Bahar-Güz 1887)

Her idealin önkoşulu sevgi ve nefret, büyük saygı ve hor görmedir. Ya pozitif duygu *primum mobile*⁸⁹ olur ya da negatif duygu. Nefret ve hor görme örneğin tüm *küskünlük* ideallerinde *primum mobile*'dir.

B) “İyi İnsan”, Aziz vs. Eleştirisi

351

(Ocak-Güz 1888)

“İyi insan.” Ya da: erdemın hemiplegia'sı.⁹⁰— İnsanın her güçlü ve doğal türü için sevgi ve nefret, minnettarlık ve intikam, iyi huy ve öfke, olumlu hareketler ve olumsuz hareketler birbirine aittir. İnsan, nasıl kötü olunabileceğini bilmesi şartıyla iyidir. İnsan kötüdür, çünkü aksi takdirde nasıl iyi olunabileceğini bilemez. Öyleyse bu çifte

89 İlk güdü.

90 Bir tarafın felci.

standardı reddeden—sadece tek bir tarafta etkili olmanın daha yüce bir şey olduğunu öğreten hastalık ve ideolojik doğa dışılık nereden geliyor? Erdemin ilk güdüsü, iyi insan icadı nereden geliyor?—

İnsanın, düşman olabileceği, zarar verebileceği, öfkelenebileceği, intikam isteyebileceği içgüdülerini hadım etmesi istenmektedir—

Bu doğadışılık daha sonra sadece iyi ve sadece kötü yaratıkların çifte anlayışına neden olur (Tanrı, ruh, insan); birincisinde tüm olumlu, ikincisinde tüm olumsuz güçler, niyetler ve durumlar özetlenir.

Böyle bir değerlendirme türü, “idealist” olduğuna inanır; “iyi” anlayışını da üstün bir *desideratum* oluşturduğuna dair hiçbir şüphe taşımaz. Zirvesinde tüm kötülerin iptal edildiği ve sadece iyi yaratıkların kaldığı bir durumu hayal eder. İyi ve kötü antitezinin her ikisinin de varlığına dayandığını düşünmez bile. Diğer taraftan kötü yok olmalı ve iyi olan kalmalıdır; birinin varolma hakkı vardır, diğeri ise hiç olmamalıdır—

Bunu isteyen gerçekte nedir?—

Tüm çağlarda, özellikle de Hristiyan çağında, insanı bu tek taraflı etkinliğe, “iyi”ye indirgemek için büyük çabalar sarf edilmiştir. Bugün bile bu konunun genelde “insanlık” veya “Tanrının istenci” ya da “ruhun kurtuluşu” ile bir olduğu ve kilise tarafından deforme edilip, zayıflatılan insanlar eksik değildir. Buradaki temel talep, insanın kötülük yapmamasına ve hiçbir şekilde zarar vermemesine veya zarar vermek istememesine dayanır. Buna ulaşmanın yolu: düşmanlık olasılıklarının hadım edilmesi, kızgınlık içgüdülerinin yok edilmesi ve kronik bir hastalık olarak “ruhun huzuru”dur.

Belirli bir insan türünün beslendiği bu düşünce tarzı, saçma bir varsayımdan kaynaklanmaktadır: iyiyi ve kötüyü birbirleriyle çelişen gerçeklikler olarak kabul eder (gerçekte de olduğu gibi birbirini tamamlayan birer değer anlayışı olarak kabul etmez). İyinin tarafının tutulmasını tavsiye eder, iyinin kötüyü köklerine kadar reddetmesini ve kötüye karşı olmasını arzu eder—bu şekilde aslında tüm içgüdülerinde Evet’i ve Hayır’ı barındıran yaşamı inkâr eder. Bunu

kavradığından değil: aksine bütünlüğe, birliğe, yaşamın gücüne geri gittiğini hayal eder: içsel anarşi, bu değer dürtüleri arasındaki kargaşa sona erdiğiinde kurtulma durumuna ereceğini düşünür.—

Belki de daha önce bu iyi istencinden daha tehlikeli hiçbir ideoloji, *psikolojide* daha büyük bir yanılgı olmamıştır: insan en iğrenç türü, özgür olmayan insanı, bağnazı şahlandırmıştır; insan sadece bağnazın iyiliğe giden doğru yolda olduğunu, sadece bağnazın yolunun Tanrı yolu olduğunu düşünmüştür.

Ve burada bile yaşam hâlâ haklıdır—Evet'i Hayır'dan nasıl ayıracağını bilmeyen yaşam—: Tüm gücüyle savaşı kötü olarak kabul etmek, zarar vermemek, reddetmeyi istememek ne iyidir! Yine de insan savaş açar! Başka türlü yapamaz! Kötüyü reddeden, arzu ettiği gibi erdemin ilk güdüsünden mustarip olan iyi insan hiçbir şekilde savaş açmayı, düşmanlara sahip olmayı Hayır demeyi ve Hayır'la hareket etmeyi bırakmaz. Örneğin Hristiyan, "günah"tan nefret eder! Özellikle bu iyi ve kötüden oluşan ahlaki bir antiteze duyduğu inançtan dolayı dünya O'nun için nefret edilmesi ve sonsuza dek mücadele edilmesi gereken bir yer haline gelmiştir. "İyi insan" kendini kötüyle çevrelenmiş görür ve kötünün sürekli saldırısı altında gözü daha keskin hale gelir, bütün rüyalarında ve arzularında kötüyü keşfeder; ve böylece oldukça makul bir biçimde doğayı kötü, insanı bozulmuş ve iyiliği bir merhamet hareketi (ki bu insanı için imkânsızdır) sayarak sona yaklaşır. Özetle: Yaşamı inkâr eder ve iyi üstün değerse yaşamı kınadığını kavrar—

Böylece iyi ve kötüden oluşan ideolojisini çürütülmüş kabul etmelidir. Ama insan bir hastalığı yalanlayamaz. Bu nedenle başka bir hayatı tasarlar!—

352

(Kasım 1887-Mart 1888)

İster iyi bir insanın gücü, ister kötü bir insanın gücü olsun, güç anlayışı daima hem yardım etme yeteneğini, hem zarar verme yeteneğini kapsar. Araplarda durum böyledir; İbranilerde durum böyledir. Bütün güçlü ırklarda durum böyledir.

Birinin gücünü diğerinin gücünden çift yönlülüğe doğru ayırmak, kaçınılmaz bir adımdır— Bu şekilde ahlaklılık, yaşamın zehirleyicisi haline gelir—

353

(Kasım 1887-Mart 1888)

İyi insanın eleştirilmesi hakkında. —Bütünlük, saygınlık, görev aşkı, adalet, insanlık, dürüstlük, doğruluk, iyi bilinç—belirli nitelikler gerçekten bu kulağa hoş gelen sözcüklerle kendi hayrına savunulmuş ve onaylanmış mıdır? Yoksa kendi içlerinde değerleri olmayan belirli niteliklerin ve durumların değer kazandıkları belirli bir ışığa itilmesi midir? Bu niteliklerin değerleri kendi içlerinde ya da sebep oldukları (sebepliyormuş gibi göründükleri, sebep olmaları beklenen) yararın ve avantajın içinde midir?

Tabii ki bununla yargıda *ego* ve *alter*⁹¹ arasında bir antitezden bahsetmek istemiyorum: asıl sorun bu niteliklerin sonuçları bakımından ya bu nitelikleri taşıyanlar için ya da çevre için, toplum için, “insanlık” için bir değere sahip olmalarının beklenip beklenmediğidir: ya da kendi içlerinde bir değere sahip olup olmadıklarıdır—

Başka bir deyişle: İnsanın zıt nitelikleri kınaması, bunlarla mücadele etmesi, bunları reddetmesine neden olan yararlılık mıdır (—güvensizlik, sahtelik, sapıklık, kendine güven eksikliği, insanlık dışılık—)? Bu niteliklerin özü mü kınanmaktadır, yoksa sonuçları mı?— Başka bir deyişle: Bu sonuncu niteliklere sahip insanların var olmaması mı arzulanmalıdır?— Her halukârda inanılan budur— Egoizmin hatası, kısa görüşlülüğü, dar görüşlülüğü de burada yatar.

Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse: Bütün avantajların erdemlilere ait olacağı koşullar yaratmak arzu edilebilir mi olmalı—ki böylece zıt mizaçlar ve içgüdülerin cesareti kırılsın ve yavaşça ölüp gitsinler?

Bu temelde bir beğeni ve estetik sorunudur: “en itibarlıların”, yani en sıkıcı insan türünün hayatta kalması mı arzu edilmelidir?

⁹¹ Diğer.

Karelerin,⁹² erdemlilerin, saygıdeğer olanların, iyi insanların, doğruların, “öküzlerin”⁹³

İnsan, “diğerlerinin” olağanüstü bolluklarının gittiğini hayal ettiğinde, doğru olanların bile artık varolmaya hakları yoktur: artık doğru olan gerekli değildir—ve burada insan onura *katlanılmaz* erdemi getirenin sadece kaba bir yararlılık olduğunu kavrar.

Belki de arzu edilebilirlik tam tersinde gizlidir: “doğru insanın” alçakgönüllü bir “yararlı araç” konumuna indirgendiği koşullar yaratmakta gizlidir—“ideal sürü hayvanı olarak” hatta daha da iyisi çoban olarak: kısacası, artık başka nitelikler gerektiren daha yüce sınıfların arasında durmadığı koşullar.

354

(Mart-Haziran 1888)

Tiran olarak “iyi insan”.— İnsan aynı hatayı yine ve yine tekrarlamıştır: yaşam araçlarını yaşam standardına dönüştürmüştür. Standartı, yaşamın kendisinin en yüksek derecede geliştirilmesinde, büyüme ve tükenmişlik sorununda keşfetmek yerine, yaşam araçlarını tüm diğer yaşam biçimlerini hariç tutacak, kısacası yaşamı eleştirecek ve seçecek oldukça farklı bir yaşam tarzı için kullanmıştır. Yani insan sonuç olarak yaşam araçlarını onların hatırına sevmektedir ve onların sadece birer araç olduğunu unutmaktadır: böylece bilince hedef olarak, hedefler için standartlar olarak yerleşmektedirler—yani belirli bir insan türü, varoluş koşullarını bir yasa, “gerçek”, “iyi”, “mükemmellik” olarak zorunlu kılınması gereken koşullar olarak ele almaktadır: tiranlık yapmaktadır— Bir insan türünün koşulluluğunu, diğer türlere bağlılığını algılamaması bir inanç biçimi, bir içgüdü biçimidir. En azından bir insan türü (halklar, ırklar) hoşgörülü olduğunda, eşit haklara izin verdiğinde ve artık efendi olmak istemeyi düşünmediğinde, bu insan türü için her şey bitmiş gibi görünür.

92 Die Rechtwinkligen—tam anlamıyla dört köşe olanlar.

93 Ayrıca bkz. kısım 386 ve 881.

355

(1885-1886)

"Bütün iyi insanlar zayıftır: iyidirler, çünkü kötü olamayacak kadar zayıftırlar"⁹⁴—dedi Baker'e Latuka kabile reisi Comorro.

* * *

"Yüreksizler, şanssızlık nedir bilmezler"—diyor Rus bir atasözü.

356

(1887-1888)

Alçakgönüllü, gayretli, yardımsever, ılımlı: insanların böyle olmasını mı istersin? *iyi insanın*? Bana göre ise bu sadece ideal bir köledir, geleceğin kölesidir.

357

(Bahar-Güz 1887)

Köleliğin metamorfozu; din kisvesi altında gizlenmesi; ahlaklılıkla yüce bir nitelik kazanması.

358

(1887-1888)

İdeal köle ("iyi insan").—*Kendini* hedef olarak belirleyemeyen, kendisi için hiçbir hedef belirleyemeyen insan, *özgeciliğe* onur ihsan eyler—içgüdüsel olarak. Her şeyi O'nu buna iter: sağgörülülüğü, deneyimi, kibri. Hatta inanç bile özgeciliğin bir biçimidir.

* * *

Atavizm: Bir kez de olsa kayıtsız şartsız itaat edebilmenin harika duygusu.

94 Krş. Böyle Buyurdu Zerdüşt II.

* * *

Gayret, alçakgönüllülük, yardımseverlik, ılımlılık egemen bir yaradılış, büyük amaç, kahramanca kararlılık, kendin için asil olma açısından büyük birer engeldir.

* * *

Mesele, ileri gitme meselesi değildir (—ki insan bu durumda en fazla bir çoban yani sürünün başkoşulu olur); mesele, yolu yalnız gidebilmektedir, farklı olabilmektedir.

359

(Bahar-Güz 1887)

En yüce ahlak idealizminin sonucu olarak *neyin* toplandığını hesaba katmalıyız: tüm diğer değerlerin idealin çevresinde nasıl kristalleştiğini. Bu, en uzun ve en güçlü biçimde arzu edildiğini—ulaşılamadığını kanıtlar: aksi takdirde hayal kırıklığı yaratmış olurdu (ya da akabinde daha ılımlı bir değerlendirme gelmiş olurdu).⁹⁵

En güçlü insan türü olarak aziz—: Ahlaki mükemmelliğin değerini bu kadar yükselten bu fikirdir. Ahlaki insanın en güçlü en Tanrısal olanı olduğunu kanıtlamak için bilgi çalışmasının bütününe hayal etmeliyiz.— Duyuların, arzuların üstesinden gelmek—her şey korku yaratırdı; doğa karşıtı olan süper doğal bir şey, öteki taraftan gelen bir şey gibi görünür—

360

(1883-1888)

Assisili Francis: Sevgi dolu, popüler, bir şair, en aşağıdakiler lehine ruhlar arasındaki sınıf düzeniyle mücadele eder. Ruhların hiyerarşisini reddeder—“Tanrı huzurunda hepsi eşittir.”

⁹⁵ Bu iki paragraf arasında MS'deki şu sözler tüm basımlardan çıkartılmıştır: “İnsanlar arasında en yüksek onur ve güç; en güçlülerden bile—mutluluğun tek özgün biçimi—Tanrı, ölüm-süzlük, belirli koşullar altında bir *unio* [mistik birlik?] üzerinde imtiyazlı bir hak—doğa üstü güç—mucizevi işçi (Parsifal)—Tanrı üzerinde güç, kutsanmışlık ve ruhun lanetlenmesi vs. üzerinde güç.” (1911, s. 503).

Popüler idealler: iyi insan, özgeci insan, aziz, bilge, doğru insan.
Ah Markus Aurelius!

361

(Bahar-Güz 1887)

Anemik Hristiyan idealine (ve bununla yakından ilgili olan şeylere) karşı yok etme amacıyla değil tiranlığına bir son verme ve yeni ideallere, *daha sağlam* ideallere yol açmak için savaş açtım-

Hristiyan idealinin devam etmesi, arzu edilebilecek şeylerin arasında en fazla arzu edilebilecek olandır-hatta yanında ve belki de üstünde durmak isteyen ideallerin hatırına bile olsa-*güçlü* olacaklarsa rakipleri, güçlü rakipleri olmalı-

Biz ahlaksızlar bu şekilde ahlaklılığın gücünü talep ediyoruz: kendimizi koruma dürtüsü, *rakiplerimizin* güçlerini kaybetmelerini istemez-sadece *onların efendisi* olmak ister.⁹⁶

C. Sözde Kötü Niteliklerin Kötülenmesi

362

(1885)

Egoizm ve problemi! La Rochefoucauld'da egoizmi her şeyden çıkartan ve böylece nesnelerin ve erdemlerin değerini *azalttığını* düşünen Hristiyan kasveti! Buna karşılık vermek için önce egoizmden başka bir şey olamayacağını—egosu zayıf ve ince olan insanlarda büyük aşkın gücünün zayıf büyüdüğünü—en büyük aşıkların egolarının gücünden dolayı böyle olduğunu—aşkın egonun bir dışavurumu olduğunu vs. kanıtlamaya çalıştım. Aslında yanlış değerlendirme: (1) yardım edilen ve desteklenenlerin, yani sürünün menfaatlerine doğrultulmuştur; (2) yaşam temeline karşı pesimist bir güvensizlik içerir; (3) en görkemli ve en iyi durumdaki insanı; korkuyu reddetmek ister; (4) kurbanların fatihlere karşı haklarını korumalarına yardım etmek ister;

96 Krş. yukarıda Kısım 287.

(5) beraberinde, özellikle de en değerli insanlar arasına evrensel bir alçaklık getirir.

363

(Ocak-Güz 1888)

İnsan, umursamaz bir egoisttir: en zekileri bile alışkanlıklarının avantajlarından daha önemli olduğunu düşünür.

364

(1884)

Egoizm! Ama kimse henüz sormadı: ne tür bir egoizm? diye. Diğer tarafta, herkes bilinçsizce her egonun her diğer egoya eşit olduğunu düşünür. Bu, *evrensel ıstırap* (*suffrage universe*) ve “eşitlik”ten oluşan kölelik teorisinin sunucudur.

365

(1884)

Daha yüce bir insanın hareketleri motivasyonlarında tarif edilemez şekilde komplekstir: “acıma duygusu” gibi herhangi bir sözcük onlara hiçbir şey ifade etmez. En esaslı olan, “Ben kimim? benimle bağlantılı olarak diğeri kim?” duygusudur.— Değer yargıları sürekli olarak iş başındadır.

366

(1885-1886)

Bütün ahlaklılık fenomenlerinin tarihi Schopenhauer’in inandığı şekilde basitleştirilebileceği fikri—yani bugüne kadarki tüm ahlaki itkilerin kökünde acıma duygusunun bulunduğu fikri—sadece tüm tarih içgüdülerinden yoksun kalmış ve en tuhaf biçimde tarihin Herder’den Hegel’e kadar Almanların maruz kaldığı o güçlü eğitimi—ni hatırlayamayan bir düşünür bu saçmalık ve naiflik derecesine ulaşmış olabilir.

367

(1885)

Benim “acıma duygum”.— Uygun bir isim bulamadığım bir duygudur. Boşa harcanan değerli yetenekleri gördüğümde, örneğin Luther’i görünce hissederim: Nasıl bir güç ve ne yavan bir orman adamı problemi! (ki Fransa’da aynı dönemde bir Montaigne’nin cüretkâr ve kaygısız şüpheciliği mümkündü!) Ya da birilerinin bazı aptalca tesadüfler sonucunda olabileceğinden daha azında durduğunu gördüğümde. Ya da bugünün Avrupa’sının her halukârda *bütün* insanların geleceğinin ağı üzerinde çalışan siyasetini sanki ıstırapla ve hor görek izliyormuş gibi, insanlığın kısmetine dair fikrinde hissederim. Evet, “insan” neler olmazdı ki eğer—— ! Bu bir⁹⁷ “merhamettir”, her ne kadar gerçekte paylaştığım bir “tutku” olmamasına rağmen.⁹⁸

368

(1883-1888)

Acıma duygusu, boşa harcanan bir duygu, manevi sağlığa zararlı bir parazittir,⁹⁹ “görevimiz dünyadaki kötüyü artırmak olamaz”. İnsan sadece acıma duygusundan dolayı iyilik yapıyorsa, aslında kendisine iyilik yapmış olur, diğerine değil. Acıma duygusu özdeyişlere değil etkilere dayanır,¹⁰⁰ patolojiktir. Diğerlerinin çektiği acı, bize bulaşır; acıma duygusu bir enfeksiyondur.

369

(1885-1886)

Kendi içinde kalan ve başkasının hakkına tecavüzde bulunmayan hiçbir egoizm yoktur—sonuç olarak, bahsettiğiniz o “izin verilen”, “ahlaki açıdan ilgisiz” egoizm hiçbir şekilde yoktur.

97 Bütün basımlarda gereksiz yere “benim” olarak değiştirilmiştir.

98 Orijinalinde kelime oyunları çok daha iyidir: *Dies ist eine Art “Mitleid”; ob es schon keinen Leidenden giebt, mit dem ich da litte.* Almancada merhamet sözcüğü tam anlamıyla “birlikte acı çekmek” anlamına gelir ama burada merhamet duyulan acı çekmez. Daha çok merhametin kendisi acı çeker!

99 Spinoza.

100 Kant.

“İnsan, egosunun başkalarının egosu hesabına ilerlemesini sağlar”; “Hayat daima başka hayatlar hesabına yaşar”—bunu kavrayamayan, kendisine karşı dürüstlüğe doğru henüz tek bir adım bile atamamıştır.

370

(Bahar-Güz 1887)

“Kul” sadece kurgudur: İnsan, egoizmin sansürden geçirirken bahsettiği ego hiçbir şekilde yoktur.

371

(1885-1886)

“Ego”—doğamızın merkezi hükümetiyle bir *olmayan* ego—gerçekte sadece kavramsal bir sentezdir— öyleyse “egoizmin” yapılmasına yol açtığı hareketler yoktur.

372

(1883-1888)

Her dürtüde zekâ noksanlığı olduğundan, dürtü için “yararlılık” bakış açısı mevcut olamaz. Her dürtü, aktif olduğu oranda, gücü ve başka dürtüleri feda eder: son olarak kontrol edilir; aksi takdirde aşırılığı nedeniyle her şeyi yok eder. Bu nedenle: “egoist olmayan”, kendini feda eden, tedbirsiz olan özel bir şey değildir—bütün dürtülerde ortaktır—egonun tamamının avantajlarını göz önünde bulundurmazlar (çünkü hiçbir şeyi göz önünde bulundurmazlar!), avantajlarımızın tersine, egoya karşı hareket ederler: ve kimi zaman ego için hareket ederler—her iki durumda da masumdurlar!

(Mart-Haziran 1888)

Manevi değerlerin kökeni.¹⁰¹— Egoizm, egoizme sahip olanın fizyolojik değeri kadar değerlidir.

Her birey, evrimin tüm seyrinden oluşur (ahlaklılığın hayal ettiği gibi, sadece doğumla başlayan bir şeyden değil). İnsanın yükselen seyrini temsil ediyorsa, değeri gerçekten olağanüstüdür; ve gelişiminin korunmasına ve ilerlemesine aşırı derecede özen gösterilebilir. (İyi durumdaki bireye böyle olağanüstü bir egoizm hakkını tanıyan, kendisine vaat edilen gelecektir). Düşen seyri, bozulmayı, kronik hastalığı temsil ediyorsa, değeri çok azdır: ve ilk adaletlilik talebi O'nun için iyi durumda olanlardan mümkün olduğunca az yer, güç ve güneş almaktır. Bu durumda egoizmi bastırmak, ister tek bir bireyin, isterse tüm bozulan ve körelen insan sınıflarının sorunu olsun, toplumun görevidir (—ki bu kendini kimi zaman saçma, hastalıklı ve isyancı bir şekilde ifade eder). Bir “sevgi”, *bastırma*, kendini tasdik etme, sabır, dayanma, yardımseverlik, sözde ve harekette işbirliği doktrini ve dini bu gibi sınıflar arasında, hükümdarların bakış açısından bile en büyük değere sahip olabilir: çünkü rekabet duygularını, *küskünlük* duygularını, hasetlik duygularını bastırır—ki bunlar yoksullar için oldukça doğal duygulardır—hatta onlar için alçakgönüllülük ve itaat ideali altında kölelikten, boyun eğmeden, yoksulluktan, hastalıktan ve aşağılık duygusundan oluşan bir hayatı bile Tanrılaştırır. Hükmeden sınıfların (veya ırkların) ve bireylerin özgecilik kültürünü, aşağıda olanların ilahisini, “çarmıhtaki Tanrıyı” neden hep desteklediklerini açıklar.

Özverili bir değerlendirme tarzının çokluğu, insanın hastalıklı olduğuna dair içgüdüünün sonucudur. Buradaki temel değer yargısı: “Benim çok değerim yok” yönündedir: bu sadece fizyolojik bir değer yargısıdır; hatta daha açıkçası: güçsüzlük duygusu, büyük olum-

101 Bu not, Nietzsche tarafından *Putların Alacakaranlığı*’nda kullanılmıştır. Krş. ayıca Aristoteles, *Nikomakhos’a Etik*, 1169a: “İyi insan, özü seven biri olmalıdır, zira böyle bir durumda asilce davranacak ve böylece hem kendine yararlı olacak, hem de etrafındakilere yardım edecektir; ama kötü insan, özü seven biri olmayacaktır, zira temel tutkularını izleyecek ve hem kendisini, hem de komşularını yaralayacaktır.”

lu güç duyguları eksikliğidir (kaslarda, sinirlerde, gangilada). Bu değer yargısı, bu sınıfın kültürüne uygun olarak ahlaki veya dini bir yargıya dönüştürülmektedir (—dini ve ahlaki yargıların üstünlüğü daima düşük bir kültürün işaretidir—): kendini genel olarak “değer” anlayışını kabul ettiği alanlara yaklaşıp yerleşmeyi denemektedir. Hristiyan günahkârın kendini anladığına inandığının yorumlanması, güç ve kendine güven eksikliğini savunmak için bir girişimdir: kendini hiçbir neden yokken kötü hissetmek yerine kendini suçlu hissetmeyi yeğleyecektir: bu tür yorumları istemek, bozulma semptomudur.

Diğer taraftan yoksullar nedeni (Hristiyanların yaptığı gibi) “suçluluğunda” değil, toplumda arar: sosyalist, anarşist, nihilist—varoluşlarını kişinin suçluluk duyması gerektiği bir şey olarak gördüklerinden, hastalık ve hastalıklı oluş duyusuna sorumluluğu atabilecek birini bulduğu takdirde daha iyi dayanabileceğini inanan Hristiyanla hâlâ en yakın ilişki içindedir. İntikam ve *küskünlük* içgüdüleri burada her iki durumda tahammül aracı olarak, kendini koruma içgüdüleri olarak ortaya çıkmaktadır: tıpkı özveri teorisi ve uygulamasının tercih edilmesi gibi.

İster insanın kendisinin (Hristiyanlarda olduğu gibi), isterse başkalarının (sosyalistlerde olduğu gibi) olsun, egoizme duyulan nefret, intikamın üstün etkisi altında bir değer yargısı olarak; diğer taraftan acı çekenlerin işbirliği ve dayanışma duygularının genişletilmesiyle kendilerini korumak için bir sağgörülülük hareketi olarak ortaya çıkmaktadır—

Sonuç olarak egoizmin (kendinin veya başkasının egoizmi) yargılanmasında, reddedilmesinde ve cezalandırılmasında *küskünlüğün* salıverilmesi, daha önce de belirtildiği gibi, yoksullar açısından bir kendini koruma içgüdüdür. Özetle: Özgecilik kültürü, düzenli olarak belirli fizyolojik koşullar altında ortaya çıkan spesifik bir egoizmin türüdür.

Sosyalist, ince bir kızgınlıkla “adalet”, “hak”, “eşit haklar” istiyorsa, daha çok neden acı çektiğini bir türlü açıklayamayan yetersiz kültürünün etkisi altında hareket etmiş oluyor: diğer taraftan-

sa kendinden zevk alıyordu; kendini daha iyi hissetmiş olsa, bağırmaktan da vazgeçerdi: o zaman daha farklı şeylerden zevk alırdı. Aynı husus Hristiyanlar için de geçerlidir: “Dünyayı” kınar, kötüler, lanetler—kendisine de dahil eder. Ama bu, feryadını ciddiye almak için bir neden değildir. Her iki durumda, bağırınca kendilerini daha iyi hisseden, karalamayı bir rahatlama yöntemi olarak kullanan sakatların huzurundayız.

374

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Her toplumun, rakiplerini karikatürlere—en azından imgelemelere—indirgeme ve daha önce de olduğu gibi, açıklıktan öldürme eğilimi vardır. Böyle bir karikatür örneğin bizim “suçlumuz”dur. Aristokratik Romen değer düzeninde, Yahudiler bir karikatüre indirgenmişlerdi. Sanatçılar arasında “beğeni yoksunları ve burjuvalar”; dindarlar arasında dinsizler; aristokratlar arasında halk adamları karikatür haline gelmişlerdir. Ahlaksızlar arasındaysa ahlakçılardır: Platon, örneğin benim ellerimde bir karikatür olmuştur.

375

(1883-1888)

Ahlaklılığın övdüğü tüm dürtüler ve güçler, bana göre iftira attığı ve reddettiği dürtüler ve güçlerle aynıdır: örneğin güç istenci olarak adalet, güç istenci aracı olarak gerçek istenci.

376

(1883-1888)

İnsanın artan maneviyatı. Maneviyat, barışın getirilmesiyle dışa doğru bir salıverme olarak reddedilen güçlü dürtüler olarak büyümekte olup, toplum, hayal gücüyle uyum içinde içe dönerek dengeyi kurmaya çalışır. Düşmanlığa, gaddarlığa, intikama, şiddete susamışlık geriye çevrilir, arka plana çekilir;¹⁰² bilgiye duyulan arzuda

¹⁰² Tritt zurück.

para hırsı ve fetih vardır; sanatçıda, arka plana çekilen¹⁰³ gerçeği gizleme ve yalan söyleme gücü tekrar baş gösterir; dürtüler insanın mücadele ettiği vs. şeytanlara dönüşür.

377

(1883-1888)

Yanlışlık.— Her egemen içgüdü için diğerleri onun araçlarıdır, tutucularıdır, dalkavuklarıdır: hiçbir zaman kendi *çirkin* adıyla anılmasına izin vermez: ve dolaylı olarak kendisinin de övülmediği hiçbir övgüyü onaylamaz. Genel olarak tüm övgüler ve kabahatler her egemen içgüdünün etrafında özenli bir düzen ve etiket oluşturmak üzere kristalleşir. Yanlışlıkların *bir* nedeni budur.

Egemenlik için mücadele veren ancak kendini boyunduruk altında bulen her içgüdü, kendi özsaygısının güçlendirilmesi ve desteği olarak kendi için tüm güzel isimleri ve kabul edilmiş değerleri talep eder: böylece bir kural olarak mücadele ettiği ve özgür kalmak istediği “efendinin” (örneğin bedensel arzular veya Hristiyan değerlerinin egemenliği altındaki güç arzuları) adı altında devam etmeye cüret eder.—Yanlışlığın *diğer* nedeni de budur.

Mükemmel naiflik her iki durumda da hüküm sürer: yanlışlık bilinçli hale gelmez. İnsanın, itici gücü ve onun “dışavurumunu” (“maske”) ayrı şeyler olarak görmesi, kırılmış bir içgüdünün işareti—kendi kendini yalanlama işareti ve çok az galip gelir. Tavırda, sözde, etkide mutlak masumiyeti, yanlışlıkta “iyi bilinç”, insanın en büyük ve en şatafatlı sözcükleri ve duruşları yakaladığı kesinlik— tüm bunlar zafer için gereklidir.

Diğer taraftan: İnsan aşırı açık görüşlüyse zafere ulaşmak için aktörün dehasına ve otokontrolde olağanüstü bir idmana ihtiyaç duyar. Rahiplerin en yetenekli *bilinçli* ikiyüzlüler olmalarının nedeni budur; daha sonra rütbeleri ve soyları, bir nevi hareket kabiliyetiyle birlikte, doğuştan gelen prensler de öyledir. Üçüncüsü toplum adamları, diplomatlardır. Dördüncüsü kadınlar.

103 *Zurückgetretene*. “Die Verinnerlichung des Menschen” hakkındaki bu kısım, aynı cümlelerin kullanıldığı ve tartışıldığı *Ahlakın Soykütüğü Üstüne* adlı eserin ikinci denemesinin 16 no’lu kısmıyla karşılaştırılmalıdır.

Temel fikir: Yanlışlık öylesine derin, öylesine her yönlü, istenç öylesine açıkça doğrudan özbilgiye ve nesnelerin gerçek isimleriyle çağrılmasına öylesine karşı görünür ki doğrunun, doğruluk istencinin gerçekten de başka bir şey olması ve sadece gizlenmek için bir kılık olması çok muhtemeldir. (İnanca duyulan ihtiyaç gerçekliğin en büyük fren pabucudur).

378

(1883-1888)

“Yalan söylememelisin”: birileri doğruluk ister. Ancak gerçek olanların kabulü (insanın kendisine yalan söylenilmesini reddetmesi) en fazla yalancılar arasında görülmektedir: tam da bu popüler “doğruluğun” bir gerçek *olmadığını* fark etmişlerdir. Söylenenler her zaman ya çok fazla ya da çok azdır: insanın kendisini söylediği her sözle çp-laklaştırmasına dair talep, naifliğin bir parçasıdır.

İnsan, sadece belirli koşullar altında ne düşündüğünü söyler, “doğrudur”: yani anlaşıldığında (*inter pares*)¹⁰⁴ ve iyi niyetle anlaşıldığında (yine *inter pares*). İnsan, aşına olmayanın huzurunda kendini gizler: ve bir şey elde etmek isteyen, kendisi hakkında düşünölmek istenen şeyi söyler, düşündüğü şeyi *değil*. (“Güçlü olan daima yalan söyler”).

379

(Bahar-Güz 1887)

Manevi değerlerin sanatsal bir biçimde suiistimali aracılığıyla büyük nihilist sahtecilik:

- a) Kişiselleştirmeden uzaklaşma olarak sevgi; nam-ı diğer acıma duygusu.
- b) Sadece kişiselleştirmeden uzak entelekt (“filozof”) gerçeği bilir, “gerçek varlığı ve nesnelerin doğasını” bilir.
- c) Dahiler, büyük insanlar sadece kendi avantajlarını aramadıkları için büyüktürler: insanın değeri, kendini inkâr ettiğı oranda büyür.

104 Eşitler arasında.

- d) “Katıksız, özgür istençli kulun” eseri olarak sanat; “objektifliğin” yanlış anlaşılması.
- e) Hayatın sonu olarak mutluluk: sona götüren bir araç olarak erdem.

Schopenhauer’in hayatı pesimist bir biçimde mahkum etmesi ahlaki bir mahkûmiyettir. Sürü standartlarının metafizik âlemine aktarımıdır.

“Birey”, anlamsızdır ve “kendi içinde” bir köken gerektirir (ve bir “sapınç” olarak varoluşunun açıklamasını); ebeveynler sadece “tesadüfi nedenlerdir”.— Bizler, bilimin bireyi anlamamış olmasının cezasını çekiyoruz: hayatın şimdiye kadarki bütünü tek bir gelişimde toplanır ve onun sonucu değildir.

380

(Bahar-Güz 1887)

- 1) Tarihin sistematik olarak çarpıtılması; ki ahlaki değerlendirmenin kanıtını sağlayabilsin:
 - a) Halkın çöküşü ve bozulması;¹⁰⁵
 - b) Halkın yükselmesi ve erdem;
 - c) Ahlaki yükselmenin sonucu olarak halkın doruk noktası (“kültürü”)
- 2) Büyük insanların, büyük yaratıcıların, büyük dönemlerin sistematik olarak çarpıtılması:

İnancın, büyük insanların ayırt edici işareti olmasını isteriz: ama özensizlik, şüphecilik, “ahlaksızlık”, bir inancı başından savma hakkı da büyüklüğe aittir (Sezar, ayrıca Homeros, Aristofanes, Leonardo, Goethe). Daima asıl şeyi, “istenç özgürlüklerini” gizli tutarız—

381

(Bahar-Güz 1887)

Tarihteki büyük yalan: sanki kilisenin bozulması Reformasyonun nedeniymiş gibi! Sadece kışkırtıcıların bahanesi ve kendilerini kan-

105 Krş. yukarıda kısım 334; ayrıca 41-44 ve Putların Alacakaranlığı.

dırmalarıdır— gaddarlıkları manevi bir kisveyi gerektiren güçlü ihtiyaçlar vardı.¹⁰⁶

382

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Schopenhauer, yüksek zekâyı istençten kurtuluş olarak yorumlamıştır; büyük tinin özgürleşmesinin, dâhinin tipik ahlaksızlığının bir parçası olan ahlaki önyargılardan kurtuluşu görmek istememiştir; sanatsal bir biçimde onur içinde tuttuğu tek şeyi, “kişiselleştirmeden uzaklaşmanın” ahlaki değerini tinsel faaliyetin, “objektif” bakışın koşulu olarak kabul etti. “Gerçek”, sanatta bile, istencin geri çekilmesinden sonra belirir—

Ben, bütün ahlaki huylarda kestirmeden giden temelde farklı bir değerlendirme görüyorum: “deha” ile ahlaklı ve ahlaksız istenç dünyası arasında böylesine saçma bir ayırım hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Ahlaklı insan, ahlaksız insandan daha düşük bir türdür, daha zayıf bir türdür; aslında—ahlaklılık açısından bir türdür ama kendi içinde bir tür değildir; bir kopyadır, en fazla iyi bir kopyadır—değer ölçüsü kendi dışındadır. Ben, insanı güç ve istenç bolluğunun miktarına göre değerlendiririm: zayıflığına ve neslinin tükenmişliğine göre değil; bana göre istencin reddedilmesini öğreten bir felsefeyi, karalama ve iftira öğretisi olarak görürüm— Ben, bir istencin gücünü ne kadar dirence, acıya, işkenceye dayandığına ve bunları kendi avantajına nasıl çevireceğini bilmesine bakarak değerlendiririm; kötü ve acı dolu varoluş karakterini buna bir sitem olarak saymıyor, aksine bir gün bugüne kadar olduğundan daha kötü ve daha acı dolu olacağını umuyorum —¹⁰⁷

Schopenhauer tarafından hayal edilen tinin doruk noktası, hiçbir şeyin anlamı olmadığının farkına varılmasıydı, kısacası, iyi insanın içgüdüsel olarak zaten yaptığı şeyin farkında olmaktı—daha yüksek bir entelekt türü olasılığını inkâr etmektedir—anlayışını bir *non plus ultra* kabul etmektedir. Burada tinsellik, iyilikten daha düşük bir

106. Bkz. yukarıda 150n.

107. İtalik olanlar eklenmiştir. Orijinalinde sadece “güç” ve “istençi” vurgulanmıştır. Kısım 382-388 istisnai bir ilginçliğe sahiptir.

yere yerleştirilmiştir; en yüce değeri (örneğin sanat olarak), ahlaki dönüşümü hızlandırmak ve hazırlamak olacaktır: ahlaki değerlerin mutlak üstünlüğünü sağlamak olacaktır.—

Schopenhauer'ın yanı sıra Kant'ı da karakterize etmek isterim: Yunan olan hiçbir şey yok, tamamen tarih karşıtı (Fransız İhtilali hakkındaki parçası) ve ahlaki bir fanatiktir (Goethe'nin radikal kötü hakkındaki parçası). Onun durumunda da azizlik arka plandaydı.

Azizin bir eleştirisine ihtiyacım var—

Hegel'in değeri. "Tutku".—

Bay Spencer'in esnaf felsefesi; sıradan insanınki hariç, bir idealin tamamen yokluğu.

Tüm felsefecilerin ve tarihçilerin ve psikologların temelde içgüdüsel prensipleri: insanda, sanatta, tarihte, bilimde, dinde, teknoloji-de değerli olan her şeyin *ahlaki değeri* olduğu; amacının, aracının ve sonucunun *ahlaki* açıdan koşullandığı kanıtlanmak zorundadır. Her şey üstün değer ışığında anlaşılmaktadır: Örneğin Rousseau'nun medeniyetle ilgili sorusu: "İnsan bununla *daha mı iyi* oluyor?"—tersi açık olduğu ve tam da medeniyet lehine konuşan olduğu için eğlendirici bir sorudur.

383

(Mart-Haziran 1888)

Dini ahlaklılık.— Ani heyecan, büyük arzu, güç, sevgi, intikam, sahip olma tutkusu—: Ahlakçılar, ruhlarını "temizlemek" için bunları söndürmek ve kökünü kazımak ister.

Mantığı şöyledir: arzular çoğu kez büyük bir talihsizlik yaratır—sonuç olarak onlar kötüdür, ayıptır. İnsan kendini bunlardan kurtarmalıdır: aksi takdirde *iyi insan* olamaz—

Aynı mantık şöyledir: "Gözün seni gücendiriyorsa, gözünü sök at." Tehlikeli olup, "taşradan gelen masum", yani Hıristiyanlığın kurucusu, bu uygulamayı müritlerine tavsiye ettiğinde, bunun sonucu olan cinsel heyecan durumu, ne yazık ki sadece organların kaybı değil, insan karakterinin *hadım edilmesidir*— Ve aynı husus tutkuların dizginlenmesini yerine, bunların kökünden kazınmasını isteyen ah-

lakçıların çılgınlığı için geçerlidir. Çıkardıkları sonuç her zaman: sadece hadım edilmiş insan iyi insandır.

Gücün büyük kaynaklarını, ruhun o çoğunlukla tehlikeli ve taşkın aceleci selini hizmete almak ve onları tasarruf etmek yerine, bu çoğunlukla kısa görüşlü ve öldürücü düşünce tarzı, düşüncenin ahlaki tarzı onları kurutmak ister.¹⁰⁸

384

(1885-1886)

Ani heyecanların üstesinden gelmek mi?— Hayır, eğer ki dolaylı olarak anlatılmak istenen onların zayıflaması ve sökülüp atılması anlamına geliyorsa. Ama onları hizmete almak: aynı zamanda onları uzatmalı bir zorbalığa (sadece bir birey olarak değil, bir topluluk, ırk vs. olarak) tabi etmek anlamına gelebilir. En azından tekrar güvenli bir biçimde özgürlükleri geri verilmiştir: bizleri iyi birer hizmetçi olarak severler ve gönüllü olarak menfaatlerimizin olduğu yere giderler.

385

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaki müsamahasızlık insanın içindeki bir zayıflıktır: kendi “ahlaksızlığından” korkar, en güçlü dürtülerini inkâr etmek zorunda kalır, çünkü onları henüz nasıl kullanacağını bilemez. Böylece dünyanın en verimli bölgeleri en uzun süre sürülmeden kalırlar:— burada efendi olabilecek güç eksiktir—

386

(Bahar-Güz 1887)

Sürekli iyi hava koşullarının arzu edilir bir şey olduğuna inanan çok naif halklar ve insanlar vardır: bugün bile *rebus moralibus*'a,¹⁰⁹ “iyi in-

108 Nietzsche'nin Hristiyanlığa muhalefeti ve Dionyssos ile İsa kontrastını anlamak için son derece önemli bir not.

109 Ahlaki konular.

sanın” ve sadece “iyi insanın” arzu edilebilir bir şey olduğuna—ve insan evriminin seyrinin sadece “iyi insanın” hayatta kalmasına yöneltilildiğinde (ve insanın tüm çabasının bu yönde olması gerektiğine—) inanmaktadırlar. Bu, en yüksek derecede *ekonomik olmayan* bir düşüncedir ve belirtildiği gibi, naifliğin belirtisi olup, “iyi insan” tarafından yaratılan keyif verici etkinin dışavurumundan başka bir şey değildir (—korku uyandırmaz, gevşemenize izin verir, alabileceğiniz kadar verir).¹¹⁰

Üstün bir bakış açısından yola çıktığımızda, insan tam tersini arzu eder: kötünün sürekli olarak artan üstünlüğünü, insanın dar ve korku dolu ahlaklılık bağlarından büyüyen kurtuluşunu, en büyük doğal güçleri—ani heyecanları [affect]—hizmetine almak amacıyla gücün artmasını ister.

387

(Kasım 1887-Mart 1888)

Tutkular arasında rütbe düzeni anlayışının tamamı: sanki doğru ve normal bir şeyin bir nedeni olması gerekiyormuş gibidir—ki tutkular anormal, tehlikeli, yarı hayvanca, hatta amaçları açısından zevk arzularından başka bir şey değilmiş gibi.

Tutku, (1) sanki sadece yakışsız durumlarda ve gerekli olmayıp, daima güdüleyici güçmüş gibi; (2) sanki hedef olarak büyük değeri olmayan bir şeymiş, eğlence içinmiş gibi sınıflandırılmaktadır—

Tutku ve neden, sanki neden, çeşitli tutkular ve arzular arasında bir ilişkiler sistemi değil, bağımsız bir kurummuş gibi ve sanki tutku bir miktar neden taşıymıyormuş gibi yanlış anlaşılır.

110 “dışavurumundan başka bir şey değildir” ifadesi kuşkuludur çünkü MS’deki sözcükler okunmuyordu.

Birinci basımda (1901) sadece ilk paragraf basılmıştır (225 no’lu kısım olarak). MS’de ikinci paragraf, birinci paragrafı takip etmez; aynı not defterinde şu sözlerle daha önce belirir: “Bize ‘iyi hava’ dileyen insanlar, sadece ‘iyi insanlar’ için ve genel olarak iyi nitelikler için dilekte bulunurlar—en azından iyi olanın sürekli büyüyen egemenliğini.”

Schlechta, 1911, s. 504’ü ve s. 486’yı göz ardı eder ve standart basımın metnini tekrar basar.

Ayrıca bkz. içerde kısım 881.

Kişiselleştirmeden uzaklaştırmanın çileci ahlaklılığının etkisi altında tam da sevgi, iyilik, acıma hatta adalet, yüce gönüllülük, kahramanlık nasıl da ister istemez yanlış anlaşılmıştır.¹¹¹

Büyük fedakârlıkları ve büyük sevgiyi yaratan, kişilikte zenginlik, kendi içinde bolluk, taşma ve ihsan, içgüdüsel iyi sağlık ve kendi kendini tasdik etmektir: bu ani heyecanların büyümesini sağlayan güçlü ve tanrıya benzer kendin oluşculuktur, tıpkı arzunun efendi olması, başkasının hakkına tecavüzde bulunması, her şeye hakkı olduğuna dair içsel kesinlik gibi. Ortak fikirlere göre rakip yaradılışlar, daha ziyade tek bir yaradılıştır: ve insan kendi içinde sağlam ve cesur değilse verecek bir şeyi yoktur ve elini korumak ve desteklemek için uzatamaz—

Öyleyse insan bu içgüdüleri kendi özüne doğrultulanları değerli sayabilecek kadar nasıl dönüştürülebilmiştir? kendi özünü başka bir öz için feda ettiğinde. Ah, bugüne kadar kilisede ve kilisenin bulaştığı felsefelerde yasaları oluşturan psikolojik sefillik ve yalancılık!

İnsan baştan aşağı günahkâr, sadece kendinden nefret etmelidir. Temelde arkadaşına kendisine davrandığı gibi davranmalıdır; hayırseverliğin savunulması gerekir—savunması, Tanrı tarafından emredilmiş olduğu gerçeğinde yatar. Bundan çıkan sonuç, insanın tüm doğal içgüdülerinin (sevgi içgüdüsü vs.) kendi içlerinde yasakmış gibi göründükleri ve ancak inkâr edildikten sonra Tanrıya itaat bazında haklarını geri kazandıklarıdır— Hıristiyanlığın hayranlık uyandıran mantıkçısı Pascal, öyle uzaklara gitmiştir ki! Kız kardeşiyle ilişkisini bir düşünün. “Kendisini sevdirmemek?”¹¹² ona göre Hıristiyan olmaktı.

Böyle bir ahlak kuralının (“bir idealin”) maliyetini göz önüne alalım. (Düşmanları—evet? “Egoistler”dir.)

111 MS’de iki nokta üst üstden sonra altı çift çizgili “Ana Bölüm” vardır.

112 Veya: sevilen.

Avrupa'da kendini kötülemedeki melankolik kurnazlık (Pascal, La Rouchefoucauld)—sürüye dahil olmayan hayvanların içsel kuvvetsizlik, cesaretsizlik, kendi kendine aksilikleri—

sıradanlık niteliklerin sürekli olarak en değerli nitelikler olarak vurgulanması (rütbe ve sırada alçakgönüllülük, araç misali doğa)—

kendi kendini yücelten ve orijinal olan her şeye bağlı kötü vicdan;

keyifsizlik buradan gelir; daha güçlü yapıların dünyası bu nedenle kasvetlidir!

felsefeye ve dine aktarılan sürü bilinci ve sürünün korkaklığı.

Gelin, tamamen özverili bir hareketin psikolojik olanaksızlığını bir kenara bırakalım!

390

(Kasım 1887-Mart 1888)

Benim son önerim şöyledir: *güncel* insanın bugüne kadarki herhangi bir idealin “arzu edilir” insanından daha yüksek bir değeri temsil ettiği; insan açısından tüm “*desiderata*”nın tek bir insan türünün kendi koruma ve büyüme koşullarını tüm insanlık için bir kanun olarak yerleştirmeye çalıştığı saçma ve tehlikeli aşırılıklar olduğu; bugüne kadar üstünlük konumuna getirilen bu türde her “*desideratum*”un insanın değerini, gücünü, geleceğe duyduğu kesinliği azalttığını; insan tininin kuytu entelektüelliğinin ve fakirliğinin bugün bile *arzu ettiği* zaman bariz bir şekilde ortaya çıktığı; insanın değerleri kabul etme kabiliyetinin bugüne kadar sadece “arzu edilir” değerlere karşı değil insanın gerçek değerlerine karşı da adil olamayacak kadar az geliştirildiği; idealin bugüne kadar dünyayı ve insanı kötülemek için kullanılan gerçek güç, gerçekliğin üzerindeki zehirli buhar, *hiçliğe neden olan büyük baştan çıkarma* olduğudur—

**D. Sözcüklerin Eleştirisi:
Geliştirme, Mükemmelleştirme, Yükseltme**

391

(1885-1886)

Ahlaki değerlendirme değerini belirlemesi gereken standart. Göz ardı edilen temel gerçek: “daha ahlaklı olmak” ve insan türünün yükselmesiyle güçlenmesi arasındaki çelişkidir.

Homo natura. “Güç istenci.”

392

(Mart-Haziran 1888)

Fizyolojik değerlerle kıyaslanan aldatıcı değerler olarak ahlaki değerler.

393

(Bahar-Güz 1887)

En evrensel konular hakkındaki düşünceler daima zamanın gerisindedir: insanlığın nihai “*desiderata*”sı örneğin filozoflar tarafından asla bir problem olarak algılanmamıştır. Hepsi naif bir biçimde insanın “gelişimini”, sanki bir sezgi bizim yerimize *neden* “gelişmemiz” gerektiği sorusunu cevaplamış gibi kabul etmektedirler. İnsanların daha erdemli hale gelmeleri ne kadar arzu edilir? ya da daha akıllı? ya da daha mutlu? İnsanın “niye” olduğunu bilmediğimizi varsayarsak, böyle bir görüşün hiçbir anlamı kalmaz; ve insan bunlardan birini arzu ettiğinde, kim bilir, belki de diğerlerini arzulaması engellenir. Ahlaklılıktaki bir artış, akıllılık ve kavrayışta bir artışla kıyaslanabilir mi? *Dubito*;¹¹³ çok fazla zaman tam tersini gösterme fırsatı buldum. Bir hedef olarak ahlaklılık, bugüne kadar en şiddetli biçimde mutlu olmakla uyumsuzluk göstermedi mi? aksine gerekli birer araç olarak talihsizlik, kendi kendini inkâr etme ve kendi kendine

113 [Bundan] şüphe ediyorum.

kötü davranmayı gerektirmiyor mu? Ve en derindeki kavrayış, hedef olmuş olsaydı insan mutluluğun artışından vazgeçmek zorunda kalmaz mıydı? ve kavrayışa giden yol olarak tehlikeyi, macerayı, güvensizliği, baştan çıkartmayı seçmez miydi?—

Ve insan mutluluk istiyorsa, belki de “tinsel açıdan fakir” biri haline gelmek zorunda kalır.

394

(Mart-Haziran 1888)

Sözde ahlaki gelişim aleminde evrensel yalancılık ve dolandırıcılık.— İnsan, zaten diğeri değilse, yani çoğunlukla olduğu gibi, birçok kişi değilse, en azından kişilerin embriyoları değilse, diğer insan haline gelebileceğine inanmıyoruz. Bu durumda insan ön plana başka bir rol çıkartabilir ve “önceki insanı” geri çekebilir— Görüş açısı değişir, özü değil— Bazılarının belirli hareketleri yapmayı bırakmaları sadece çok çeşitli yorumlara izin veren bir *fatum brutum*'dur.¹¹⁴ Belirli bir hareketin alışkanlığı her zaman kırılmaz, nihai nedeni yok edilir. İnanç ve yetenekten dolayı suçlu olan kimse, hiçbir şey unutmaz, daha fazlasını öğrenir: ve uzun süren bir mahrumiyet bile yeteneği için bir tonik gibi olur.

Hiç kuşkusuz toplum için ilginç olan her şey tam da kimilerinin artık belirli hareketleri yapmamasıdır: bu amaçla belirli hareketleri *yapabileceği* koşullardan söküp alır: bu, her halukârda imkansız denemek, yani insanın bu şekilde olduğu öldürücülüğü kesmekten daha bilgedir. Faklı bir standarttan yola çıkan ve bir “ruhu”, bir ruhun “sonsuz kaderini” kurtarmak isteyen kilise—ki bu konuda antik çağın felsefesinden devam etmek ve bunu miras almaktan başka bir şey yapmamıştır—önce cezanın günahları temizleme gücüne ve daha sonra affetmenin silici gücüne inanmaktadır: her ikisi de dini önyargıların hilesidir—ceza günahları temizlemez, affetme söndürmez; yapılmış yapılmıştır. İnsanın bir şeyi unutmaması, var olmayı bıraktığının kanıtı değildir—

114 Kaba kader.

Cezalandırılmış, “günahlarından temizlenmiş”, “affedilmiş” ve “söndürülmüş” olup olmadığına bakmaksızın; kilisenin faili bu arada aziz mertebesine yükseltmiş olup olmadığına bakılmaksızın, bir fiil insanın içinde ve dışında kendi sonuçlarını meydana getirir. Kilise, var olmayan şeylere inanır, “ruhlara”; var olmayan etkilere inanır, Tanrısal etkilere; var olmayan durumlara inanır, günaha, kurtarıcıya, ruhun kurtuluşuna: yüzeyde her yerde durur, işaretlerde, hareketlerde, sözcüklerde durur ve bunlara keyfi bir anlam verir. Psikolojik sahteciliğin iyi düşünülmüş yöntemine sahiptir.

395

(1887-1888)

—“Hastalık insanı daha iyi yapar”: bilgenin ağzında olduğu kadar insanların da ağzında ve boğazında yüzyıllar boyunca rastladığımız bu ünlü görüş, insanı şaşırtıyor. Geçerli olup olmadığını anlamak için, insanın şunu sorası geliyor: Ahlaklılık ve hastalık orijinal haliyle acaba birbirlerine mi bağlıydı? “İnsan gelişimine” bir bütün olarak baktığımızda, örneğin Avrupalıların son bin yıl içinde inkâr edilemez biçimde yumuşaması, insanlaşması, yumuşatılması—acaba uzun süre gizlenen ve gizemli bir acı çekmenin ve hatanın, mahrumiyetin, gelişiminin engellenmesinin bir sonucu mudur? “Hastalık” Avrupalıları “daha iyi” birer insan haline mi getirdi? Ya da başka bir deyişle, ahlaklılığımız— Çinlilerin ahlaklılığıyla kıyaslanabilir modern hassas Avrupa ahlaklılığımız—fizyolojik bir gerilemenin dışavurumu mudur?—

Tarihin, insanın kendini olağandışı bir görkemle ve güçle gösterdiği her döneminde, insanlığı hasta eden şiddetli, tehlikeli ve patlamaya hazır bir karakter sergilediği inkâr edilemez; ve belki de tam tersinin görüldüğü bu durumlarda, psikolojiyi derinlere götürmek ve burada da evrensel yasayı bulmak için eksik olan tek şey cesaret ve incelikti: “insan kendini ne kadar sağlıklı, güçlü, zengin, verimli ve girişken hissederse, o denli ‘ahlaksız’ olacaktır.” Ne acı dolu bir düşünce! ki insan kendini bu düşünceye kesinlikle teslim etmemeli! Buna rağmen kendimizi sadece birkaç saniyeliğine bile bu düşünceye kaptırsak bile ge-

lecek ne kadar şaşırtıcı görünür! Tam da tüm gücümüzle desteklediklerimiz bize nasıl da pahalıya mal olur—insanlaşma, “gelişim”, insanın artan “medenileşmesi”? Hiçbir şey erdemden daha pahalı olmaz. Çünkü insan sonunda dünyayı bir hastaneye çevirir: ve nihai bilgelik “herkes herkesin hemşiresi” haline gelecektir. İnsan hiç kuşkusuz o çok istenen “dünyada barışa” sahip olacaktır! Ama ne kadar az “birbirinden keyif” alacaktır! Ne kadar az güzellik, yüce tinler, yiğitlik, tehlike olacaktır! Dünyada yaşamın değer olduğu şeylerin hatırına ne kadar az “işler” yapılacaktır! Ve ne yazık ki hiçbir “eylem” olmayacaktır! Baki kalan ve zamanın sularının alıp götürmediği tüm büyük işler ve eylemler—hepsi de en derin anlamda ahlaksızlık değil miydi?—

396

(Ocak-Güz 1888)

Rahipler—ve onlarla birlikte yarı rahip olan filozoflar—daima öğretici etkisi yararlı olan veya yararlı olduğu sanılan—“geliştiren” her türlü öğretiyi doğru kabul etmişlerdir. Bunu iyileştirmek için bir zehir kullandığından, bunu bir zehir olduğunu inkâr eden halkların naif bir şarlatanına ve mucize adamına benzetmişlerdir—“O’nu meyveleriyle tanıyacaksın— yani bizim ‘doğrularımızla’”: rahiplerin bugüne kadar gerekçeleri bu olmuştur. İnceliklerini, kaçınılmaz sonuçlarla “gücü kanıtlamak” (veya “meyvelerinden” hususunu kanıtlamak) ve üstün, hatta tüm diğer kanıtlarının üstünde kesin hale getirmek için harcadılar. “İyi olmanı sağlayan iyidir; iyi olan yalan söyleyemez”—çıkardıkları amansız sonuç budur—: “İyi meyve taşıyan gerçektir: gerçek için başka bir kriter yoktur”—

Ama “daha iyi yapmak” bir argüman sayılıyorsa, daha kötü yapmak, bir çürütme sayılmalıdır. Bir hatanın hata olduğu, onu destekleyenlerin hayatlarını test ederek kanıtlayabiliriz: bir yanlışlık, kötü bir alışkanlık onu çürütebilir— Muhalefetin bu yakışıksız biçimi, arkadan ve alttan, muhalefetin bu köpekvari biçimi, henüz ölmemiştir: rahipler, psikolog oldukları oranda, hiçbir zaman rakiplerinin sırlarına burunlarını sokmaktan daha ilginç bir şey keşfetmemişlerdir—Hıristiyanlıklarını “dünyaya” pislik için bakarak gösterirler.

Özellikle dünyanın bir numaralı insanları, “dahiler” açısından: Goethe’nin Almanya’da nasıl daima saldırıya uğradığını hatırlayın (Klopstock ve Herder, bunun ilk “iyi örnekleri”ndendir—aynı türler birbirini bulur).

397

(Ocak-Güz 1888)

İnsan, eylemlerle ahlak yaratmak için oldukça ahlaksız olmalıdır—Ahlakçıların araçları bugüne kadar kullanılan en korkunç araçlardır; eylemde ahlaksızlığa cesaret gösteremeyen her şeye uygundur ama bir ahlakçı olmaya uygun değildir.

Ahlaklılık bir sirk alanıdır; demir parmaklıkların tutsaklar için bile özgürlükten daha kârlı olduğu varsayılır; ayrıca orada korkunç araçlar kullanmaktan çekinmeyen—kızgın demiri nasıl kullanacaklarını bilen hayvan terbiyecilerinin olduğu varsayılır. Vahşi hayvana karşı mücadeleyi göze alan bu korkutucu türlere “rahip” denir.

* * *

Hatalardan oluşan bir demir kafese kapatılmış insan, insan karikatürü, hasta, perişan, kendine karşı hastalıklı, yaşamın itkilerine karşı nefretle dolu, hayatta güzel ve mutlu olan her şeye karşı güvensizlikle dolu, yürüyen bir sefalet resmi haline gelmiştir: Rahiplerin kendi topraklarından yeşerttikleri bu suni, keyfi ve yeni düşük, yani “günahkar”: her şeye rağmen bu fenomeni nasıl savunabiliriz?

* * *

Ahlaklılığa karşı adil olabilmek için iki zoolojik anlayışı yerlerine yerleştirmek zorundayız: canavarın *evcilleştirilmesi* ve özel türlerin *yetiştirilmesi*.

Rahipler daima “geliştirmek” istediklerini öne sürmüşlerdir—Ama biz diğerleri sanki bir hayvan terbiyecisi “geliştirilmiş” hayvanları hakkında konuşuyormuş gibi güldük. Birçok durumda bir cana-

var, bir canavara zarar verilerek evcilleştirilir: Ahlaklı insan da daha iyi bir insan değil, sadece daha zayıf bir insandır. Ama daha az zararlıdır—¹¹⁵

398

(Ocak-Güz 1888)

Gücümün yettiği kadar açıklığa kavuşturmak istediklerim şöyledir:

a) Evcilleştirmeye terbiye etmenin yarattığı karışıklıktan daha kötü bir karışıklık yoktur: ki bugüne kadar öyle yapılmıştır—Terbiye etmek, benim anlayışıma göre, insanlığın olağanüstü güçlerini nesillerin atalarının eserleri üzerine yeni eserler dikebileceklerini sağlamak için depolanmasıdır—sadece dışa doğru değil, içe doğru da organik olarak onlardan yetişmek ve daha güçlü hale gelmektir.

b) İnsanlığın bir bütün olarak bireyler sönük, eşit ve vasat haline geldiklerinde ilerleyeceğine ve daha güçlü büyüyeceğine inanmak olağandışı derecede tehlikelidir—İnsanlık soyut bir düşüncedir: terbiye etmenin hedefi, tek bir birey açısından bile sadece *daha güçlü* insan olabilir (—terbiyesi olmayan insan zayıftır, abartılıdır, dengesizdir—).

6. Ahlaklılığın Eleştirisine Dair Ek Düşünceler

399

(1885-1886)

Size ne kadar hasta gelirlerse gelsinler, sizden talep ettiklerim şunlardır: Ahlaki değerlendirmeleri bizzat eleştirin. Burada eleştiriye değil, boyun eğmeyi talep eden ahlaki itkilere, “neden boyun eğecekmişim?” sorusuyla bir dur deyin. Bu talebi bir “niçin?” olarak, ahlaklılığın eleştirisi, tam da şu andaki ahlaklılığın biçimi, sana ve çağına onur getiren ahlaklılığın en yüce biçimi olarak kabul edin. Dürüst-

115 Krş. Putların Alacakaranlığı, “İnsanlığın ‘Düzeltilmenleri’”.

lüğümüz, kendimizi aldatmama istencimiz kendini kanıtlasın: neden olmasın?—Nasıl bir mahkeme önünde? Aldatılmaya izin vermeme istencinin kökeni farklıdır: Zararsız duruma getirilmeye ve sömürülmeye karşı bir tedbirdir—yaşamın kendini savunma içgüdülerinden biridir.¹¹⁶

400

(1883-1888)

Üç iddia:

Alçak olan daha yücedir (“basit insanın” itirazı)

doğal olmayan daha yücedir (yoksulların itirazı)

vasat olan daha yücedir (sürünün, “sıradan” olanın itirazı).

Böylece ahlaklılığın tarihinde artık kölelerin ve ezilenlerin, hastalıklıların ve kendilerinden dolayı acı çekenlerin, artık sıradan olanların *kendileri* lehine olan değer yargılarını yerleştirmeye çalıştıkları bir güç istenci ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda ahlaklılık fenomeni, biyolojik açıdan bakıldığında, oldukça şüphelidir. Ahlaklılık, bugüne kadar hükümdarların ve onların spesifik içgüdüleri hesabına, iyi durumda olanların ve onların güzel mizaçları hesabına ve bir şekilde bağımsız ve imtiyazlı olanların hesabına gelişmiştir.

Bu nedenle ahlaklılık, doğanın daha yüce bir türe ulaşmak için gösterdiği çabalara karşı bir harekettir. Etkileri: Yaşama genel olarak güvensizlik (eğilimleri “ahlaksız” kabul edildiği oranda)— duyulara karşı düşmanlık (üstün değerlerin üstün içgüdülere muhalif kabul edildiği oranda)— “daha yüce mizaçların” dejenerasyonu ve kendi kendini yok etmesidir, çünkü tam da onların içinde bu çelişki *bilinçli* hale gelir.

116 Bütün basımlardan çıkartılan son cümle, burada tekrar yenilenmiş ve bir önceki cümle MS ve 1911, s. 504’e göre revize edilmiştir. Son iki cümlede ima edilen kontrast için ayrıca bkz. *Şen Bilim*.

401

(Mart-Haziran 1888)

Bugüne Kadar En Üstte Olan Değerler

Felsefenin bütün aşamalarında üstün değer olarak ahlaklılık (şüpheler arasında bile). Sonuç: Bu dünya işe yaramaz, “gerçek bir dünya” olmalı.

Burada üstün değeri belirleyen nedir? Ahlaklılık gerçekten nedir? Çöküşün içgüdü; bu şekilde intikamını alan ve efendi rolünü oynayan, tükenmişler ve mirastan yoksun bırakılanlardır.

Tarihsel kanıt: Filozoflar daima dekadandır, daima nihilist dinlerin hizmetindedir.

Çöküşün güç istenci olarak görünen içgüdü. Kullandığı araçlar sisteminin tanıtımı: araçlar kesinlikle ahlaksızdır.

Genel anlayış: Bugüne kadarki üstün değerler, güç istencinin özel bir durumudur; ahlaklılık, ahlaksızlığın özel bir durumudur.

**Muhalif Değerlerin Neden Dayanamayıp
Direnmekten Vazgeçtikleri**

1) Bu gerçekten nasıl olabildi? Soru: Hayat, fizyolojik iyi durumda oluş neden her yerde dayanamayıp direnmekten vazgeçer? Neden tasdik edici bir felsefe, tasdik edici bir din yoktur?—

Böyle bir hareketin tarihsel işaretleri: Pagan dini. Dionyssos, “Çarmıha Gerilene” karşı. Rönesans. Sanat.

2) Güçlüler ve zayıflar: sağlıklılar ve hastalar; istisna ve kural. Hangisinin daha güçlü olduğuna dair hiçbir şüphe yoktur.

Tarihin genel görüşü: İnsan bundan dolayı hayatın tarihinde bir istisna mıdır?— Darwinizme itiraz. Zayıfların, kendilerini üstte tutmak için kullandıkları araçlar, içgüdüler, “insanlık”, “kurumlar” haline gelmiştir—

3) Bu üstünlüğün siyasi içgüdülerimizde, toplumsal değer yargılarında, sanatımızda, bilimimizde kanıtı.

* * *

İnişte olan içgüdüler, yükselmekte olan içgüdülerin efendisi haline gelmiştir—Hiçliğe duyulan istenç, yaşama duyulan istencin efendisi olmuştur!

—Bu doğru mudur? Zayıfların ve sıradan olanların bu zaferinde acaba daha güçlü bir garanti yok mudur?—hayatın toplam hareketinde sadece bir araç, hızın yavaşlatılması değil midir? daha kötü bir şeye karşı kendini savunma değil midir?

—Güçlülerin her şeyde, hatta ahlaki değerlendirmede bile efendi olduğunu bir düşünün: hastalık, acı çekme, fedakârlık hakkında düşüneceklerinin sonuçlarını göz önüne getirelim! Bunun sonucu zayıflar açısından kendin kendilerini hor görmeleri olacaktır; gözden kaybolmak ve kendilerini söndürmeye çalışacaklardır. Bunu *ister miydiniz?*—ve gerçekten de zayıfların etkisinin, inceliklerinin, saygılarının, tinselliklerinin, *uysallıklarının* olmadığı bir dünya *ister miydik?*—

* * *

İki “güç istencinin” birbirleriyle çeliştiğini gördük (bu özel durumda: bugüne kadar dayanamayıp, direnmekten vazgeçenleri doğru kabul ettiğimiz ve bugüne kadar gelenleri yanlış kabul ettiğimiz bir prensibimiz vardı): “Gerçek dünyayı” “sahte dünya” kabul ettik ve ahlaki bir ahlaksızlık biçimi kabul ettik. “Güçlü olanlar yanlıştır”, *demiyoruz*.

Belirlenmiş o üstün değer ne olduğunu ve rakip değerlendirmeye neden üstün geldiğini kavradık—: sayıca daha güçlüydü.

Şimdi enfeksiyonun zıt değerini ve bizim bildiğimiz şekliyle dejenerasyon karakteristiğinin yarı ölçülerini arındıralım.

Doğanın restorasyonu: moralinsiz.

402

(Ocak-Güz 1888)

Yararlı bir hata olarak ahlaklılık; avukatlarının en büyük ve en az önyargılı durumunda çok daha bariz ortaya çıkmaktadır, gerekli görülen bir yalandır.

403

(1886-1887)

İnsan, kendine karşı gerçeği artık [ahlaki] hatanın disiplinli okuluna gerek duymadığı kadar yükseldiği noktaya kadar hayran kalabilir—İnsan varoluşu ahlaki açıdan yargılandığında, iğrendirir.

Gerçek olmayan kişileri uydurmamalıyız, örneğin “doğa kötüdür” dememeliyiz. Tam da böyle merkezi bir sorumlu varlığın olmadığına dair anlayış, bir avuntudur!

İnsan evrimi. a) Doğa üzerinde güç kazanmak ve ek olarak kendi üzerinde de belirli bir güç kazanmak. (İnsanın doğa ve “vahşi hayvana” karşı mücadelesinde ayakta kalabilmesi için ahlaklılık gerekli olmuştur).

b) Doğa üzerinde güç kazanıldıktan sonra, insan bu gücü kendini özgürce geliştirmek için kullanabilir: kendini yüceltme ve güçlendirme olarak güç istenci.

404

(1886-1887)

Türlerin bir illüzyonu olarak ahlaklılık, bireyin kendini gelecek için feda etmesi amacıyla tasarlanmıştır: bireye bariz bir biçimde sonsuz bir değer verir ki, bu öz bilinç aracılığıyla doğasının diğer yönlerini ezsın ve alt etsin ve kendinden hoşnut olmak zor gelsin.

Ahlaklılığın bugüne kadar elde ettikleri için en derin minnettarlık: artık sadece ölümcül hale gelebilecek bir yükür! Dürüstlük biçimindeki ahlaklılığın kendisi, bizi ahlaklılığı inkâr etmeye zorluyor.

405¹¹⁷

(1885-1886) Son

Ahlaklılığın kendi kendini yok etmesinin nereye kadar hâlâ gücünün bir parçasıdır. Biz Avrupalılar, damarlarımızda inançları için

¹¹⁷ Bu başlık, MS’de bulunmasına rağmen, Schlechta’nın basımı dahil olmak üzere, önceki tüm basımlardan çıkartılmıştır.

ölenlerin kanını taşıyoruz; ahlaklılığı ciddi ve insanı huşu içinde bırakan bir şey olarak kabul ettik ve bunun için bir şekilde feda etmediğimiz hiçbir şey yoktur. Diğer taraftan: tinsel inceliğimiz temelde bilinç dirikesiminden dolayı elde edilmiştir. Hâlâ eski toprağımızdan ayrıldığımızda bizi buraya iten “soldurmanın” ne olduğunu bilmiyoruz. Yine de bizi şu anda uzaklara, maceralara siten, bizi sonsuza, denememişe, keşfedilmemişe daldıran gücü bu toprak sayesinde edindik—hiçbir seçiminiz kalmamıştır, artık kendimizi evde saydığımız, içinde eşyalarımızı “korumak” istediğimiz hiçbir ülke olmadığından fatihler olmak zorundayız. Bütün Hayır’lardan çok daha güçlü olan gizli bir Evet bizi itiyor. Gücümüz artık bize eski çürüyen toprakta tahammül etmek istemiyor: tehlikeye atılıyoruz, *kendimizi* tehlikeye atıyoruz: dünya hâlâ zengin ve keşfedilmemiştir ve ölmek bile isteksiz ve zehirli olmaktan iyidir. Gücümüz bizi bugüne kadar tüm güneşlerin battığı denizlere doğru itiyor: yeni bir dünyayla *ta-*nııyoruz—

III. FELSEFENİN ELEŞTİRİSİ

1. Genel Gözlemler

406

(1885-1886)

Filozoflar hakkında bugüne kadar yaygın olan birkaç batıl inançtan kurtulalım!

407

(1884)

Filozoflar görünüşe, değişikliğe, acıya, ölüme, teşkilata, duyulara, alınyazısına ve köleliğe, amaçsızlara karşı önyargılıdır.

Öncelikle: mutlak bilgiye, (2) bilgi adına bilgiye, (3) erdem ve mutluluk arasında bir bağın olduğuna, (4) insan hareketlerinin anlaşılabilirliğine inanmaktadırlar. [Onlar]¹¹⁸ önceki kültürel koşulların yansıtıldığı içgüdüsel ahlak tanımlamalarıyla hareket ederler (daha tehlikeli olanlar).

408

(1884)

Filozoflarda eksik olan nedir? (a)¹¹⁹ tarih duyusu, (b) fizyoloji bilgisi, (c) gelecekte bir hedef— Herhangi bir ironi veya ahlaki kınama olmadan bir eleştiri yaratma yeteneği.

409

118 MS'de yoktur. Alman editörler, bu kısımda başka küçük değişiklikler de yapmışlardır.

119 MS'de (a), (b), (c) olarak geçmesine rağmen, tüm önceki basımlarda 1, 2, 3 olarak geçmektedir.

(1885)

Filozoflar (1) başlangıçtan beri *contradictio in adjecto* için harika bir kapasiteye sahiptirler; (2) duyulara nasıl hiç güvenmediyseler anlayışlara o denli çok inanmışlardır: anlayışların ve sözcüklerin, düşünmenin oldukça ılımlı ve bariz olmadığı çağlara özgü olduğunu dikkate almaktan vazgeçmemişlerdir.

Filozoflarda en son anlaşılınlar: anlayışları artık birer zehir kabul etmemelidirler, ne de onları sadece arındırıp, cilalamamalıdır- lar, aksine onları *yapmalı* ve *yaratmalı*, sunmalı ve inandırıcı kılmaları gerekir. Bugüne kadar birilerinin anlayışına genel olarak sanki bir mucize ülkesinden gelen şahane bir çeyizmiş gibi güvendik: ama onlar, her şeyden önce bize en uzak, en aptal ve aym zamanda en zeki atalarımızın mirasıdır. İçimizde bulduklarımıza gösterdiğimiz bu hürmet belki de bilgideki ahlaki eleminten bir parçasıdır. Her şeyden önce gerekli olan miras kalan bütün anlayışlara karşı mutlak bir şüpheciliktir (bir filozofun—tabii ki Platon'un— belki de sahip olduğu türden bir şüphecilik, çünkü O tersini öğretiyordu).

410

(1885-1886)

Önsöz için¹²⁰

Epistemoloji dogmalarına karşı derinden bir güvensizlik duyduğum için, bir şu pencereden, bir bu pencereden bakmayı severim; bu dogmalardan birinni yerleşmemesi için uğraşıyordum, onları zararlı buluyordum—ve sonuçta: bir aracın kendi uygunluğunu *eleştirebilmesi* mümkün müdür?— Aksine hiçbir epistemolojik şüpheciliğin veya dogmatizmin gizli amaçlardan özgürce ortaya çıkmadığı—birileri insanı bu bakış açısını benimsemeye *zorlayanın* ne olduğunu fark ettiğinde ikincil derecede bir değer kazandığı dikkatimi çekmiştir.

120 Bu başlık, önceki tüm basımlarda silinmiştir. Bu kısım, benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 2, Kısım II altında tartışılmıştır.

Temel anlayış: Kant, Hegel ve Schopenhauer'in—şüpheli devrimsel tutum ve tarihsel ile pesimist tutumun—*ahlaki* bir kökeni vardır. Ahlaki değer duygularının eleştirilmesini göze alabilen hiç kimseyi göremedim: ve kısa bir süre sonra bu duyguların kökeni hakkında bir tanımlamaya ulaşmaya dair yavan çabalara sırtımı döndüm (İngiliz ve Alman Darwinistlerin çabaları gibi).

Spinoza'nın konumu, inkârı ve ahlaki değer yargılarını reddedişi nasıl açıklanabilir? (Tanrısallığının bir sonucuydu!)

411

(Bahar-Güz 1887; rev. 1888)

Üstün değer düşürümü olarak ahlaklılık.— Ya bizim dünyamız Tanrının eseri ve dışavurumudur (*modus*): ki bu durumda üstün derecede mükemmel olmalı (Leibniz'in çıkardığı sonuç)—ve insan asla mükemmelliği neyin oluşturduğundan şüphe duymamıştır—ki bu durumda kötü sadece görünüşte olmalıdır (Spinoza daha radikaldir ve bunu iyi ve kötü anlayışlarına uygular) ya da Tanrının üstün amacından kaynaklanmalıdır (—belki de iyi ve kötü arasında bir seçime izin veren Tanrının lütfunun özel bir işaretinin sonucu olarak: otomaton olma imtiyazı; hata yapma, yanlış seçim yapma hesabına “özgürlük”—örneğin Simplicius'un Epiktetus hakkındaki yorumuna bakınız).

Ya da dünyamız mükemmel değildir ve kötüyle suçlu güncel ve belirlenmiş olup, doğasına hastır; ki bu durumda *gerçek* dünya olmaz: ki bu durumda bilgi isadece bilgiyi inkâr etmenin bir yoludur çünkü dünya hata olarak kabul edilebilen bir hatadır. Kant'ın varsayımları bazında Schopenhauer'in görüşü budur. Pascal biraz daha umutsuzdur: O, bu durumda bilginin bile bozulmuş ve çarpıtılmış olması gerektiğini anlamıştır—hatta dünyanın inkâr edilmesi gerektiğini anlamak için bu *keşfin* yapılması gerekiyordu.

412

(1883-1888)

Kayıtsız otoritelere alışık olduğumuz için, kayıtsız otoritelere ihtiyaç duymaya başladık:— bu ihtiyaç öylesine güçlü ki Kant'inki gibi kri-

tik çağda bile eleştiri ihtiyacı açısından kendini üstün gösterdi ve bir anlamda eleştirisel nedene dair çalışmaların tamamını kendine tabi edip, kendi yararına kullanabildi.— Üstünlüğünü, Hegel'in tarihle tekrar vaftiz edilmiş bir felsefe olan evrim felsefesini zorla hizmetine alıp, tarihi ahlak fikirlerinin ilerici bir kendini keşif, kendini aşma olarak sunarak, tarihsel içgüdüğü tarafından ister istemez tüm otoritelerin göreliliğine çekilen sonraki nesilde tekrar kanıtladı. Platon'dan itibaren ahlaklılık felsefeye egemen olmuştur. Platon'un seleflerinde bile ahlaki yorumlar belirleyici bir rol oynamışlardır (Anaksimandros ile saf varlıktan kurtuluşlarının cezası olarak bütün nesnelerin yok olması; Heraklit ile varoluş dünyasının tamamının ahlaki ve yasal karakterinin tanığı olarak fenomenin düzenliliği).

413

(1885)

Bugüne kadar felsefenin seyrini en fazla gizli ahlaki amaçlar engellemiştir.

414

(Ocak-Güz 1888)¹²¹

Bütün çağlarda insan, "güzel duyguları" iddia olarak, "kalkan göğsü" Tanrısallığın körüğü, inançları "doğruluk kriteri", rakibe duyulan ihtiyacı da bilgeliğe karşı bir soru işareti olarak kabul etmiştir: bu sahtecilik, bu dolandırıcılık, felsefe tarihinin tamamına nüfuz etmektedir. Şüpheciler—saygın, ama nadirdirler—hariç olmak üzere, hiçbir yerde entelektüel bütünlük için bir içgüdü görülmemektedir. Sonunda Kant bile tüm masumiyetle bu düşünürlerin bozulmasını "pratik neden" anlayışıyla bilimsel hale getirmeye çalışmıştır: özellikle insanın neden sıkıntısı çekmeyeceği durumlar için yani kalbin ihtiyaçlarının, erdemin, "görevin" konuştuğu durumlar için bir neden uydurmuştur.

¹²¹ Decca'de kullanılmıştır.

415

(1885-1886)

Hegel: Popüler yönü, savaş ve büyük adam doktrindir. Doğru, mu-
zaffer olanın yanındadır: insanlığın ilerlemesini temsil ederler. Ah-
laklılığın egemenliğini tarihle kanıtlama girişimi.

Kant: Ahlaki değerler âlemi, bizden çekilmiş, görünmez, gerçek.

Hegel: Gösterilebilir bir gelişim, ahlak âleminin görünür oluşu.

Ne Kant tarzında, ne de Hegel tarzında kandırılmaya izin vere-
lim artık onların inandığı gibi ahlaklılığı *inanmıyoruz* ve sonuç ola-
rak ahlaklılığı savunma amacıyla bir felsefe bulma ihtiyacı hisset-
miyoruz. Bu açıdan ne eleştirisel, ne de tarihsel felsefenin bizim
için hiçbir cazibesi vardır:— öyleyse nasıl bir cazibesi olabilir
ki?—

416

(1885-1886)

Alman felsefesinin önemi (Hegel): yavaş yavaş kötünün, hatanın ve acı
çekenin Tanrısalığa karşı birer sav olarak hissedilmediği bir panteizmin
geliştirmek. Bu şatafatlı proje, mevcut güçler (devlet vs.) tarafından,
sanki hükmeden kim olursa olsun, ussalığı tasdik ediyormuş gibi su-
iistimal edilmiştir.

Diğer taraftan Schopenhauer, bu ahlaki değerlendirmeyi savun-
mak amacıyla sonunda dünyayı inkâr eden dik başlı bir ahlaklılık
insanı gibi görünür. Sonuçta da bir "gizemci" gibi.

Ben *estetik* bir savunmayı denedim: Dünyanın çirkinliği nasıl
mümkün olabilir?— Güzellik istencini, benzer biçimlere direnme is-
tencini geçici birer koruma ve iyileşme aracı olarak kabul ettim: an-
cak temelde sonsuz yaratıcı tıpkı sonsuz yok etme içtepisi gibi, acı-
la bağlantılı gibi göründü. Çirkinlik, anlamsız hale gelenlere bir an-
lam, yeni bir anlam yüklemeye çalıştığımızda nesnelerin üstlendiği
biçimdir: yaratıcıyı bugüne kadar yaratılan her şeyi kabul edilemez,
hasta yapılı, inkâr edilmeye layık ve çirkin kabul etmeye zorlayan
birikmiş güç!—

417

(1883-1888)

Birinci çözümüm: Dionyssos bilgeliği. En asil olanın yok edilmesinde ve görür görmez ilerleyen iflasından keyif almak: gerçekte gelen ve gelecekte olana, mevcut şeyler üzerine zafer kazanan, ancak iyi olan-
dan keyif alma. Dionyssos bilgeliği: yaşam prensibiyle geçici olarak özdeşleşme (şehitlik düşkünlüğü dahil).

Yeniliklerim.— Pesimizmin daha da geliştirilmesi: entelektüel pesimizm; ahlaklılığın eleştirisi, son tesellinin de parçalanması. Çöküş işaretleri hakkında bilgi: her sağlam hareketi illüzyonla maskeler; kültür izole eder, adil olmayıp, bu nedenle güçlüdür.

1) Çöküş ve kişilikte artan zayıflığa itiraz etme çabalarım. Yeni bir merkez aradım.

2) Bu çabanın imkansızlığı kabul edilmiştir.

3) Bunun üzerine parçalanma yolunda ilerlemeye devam ettim—ki burada bireyler için yeni kaynaklar buldum. Yok ediciler olmak zorundayız!—mizaçların kendilerini daha önce hiç olmadığı kadar mükemmelleştirebilecekleri parçalanma durumunun—bir hayal ve genel olarak varoluşun izole edilmiş bir örneği olduğunu fark ettim. Genel parçalanmanın ve tamamlanmamışlığın felce uğratan düşüncesinde *ebedi tekerrüre* direndim.

418

(1883-1888)

Kendimizi en özgür hissettiğimiz, yani en güçlü dürtülerimizin kendilerini çalışacak kadar özgür hissettikleri felsefede dünyanın bir resmini ararız. Benim için de durum aynı!

419

(1885)

Alman felsefesi bir bütün olarak—en büyüklerini saymak gerekirse: Leibniz, Kant, Hegel, Schopenhauer—*Romantizmin* ve sıra hasretinin daha önce hiç olmadığı kadar en temel biçimidir: bugüne kadar var

olan en iyisine duyulan özlem. İnsan artık hiçbir yerde evde değildir; sonunda insan evde olabileceği tek yere özlem duyar, çünkü insanın evde olmak istediği tek yer orasıdır: Yunan dünyası! Ama tam da bu yönde tüm köprüler yıkılmıştır—anlayışların gökkuşağı köprüleri hariç! Ve bunlar da her yere gitmektedir, Yunan ruhları için var olan tüm evlere ve “anavatanlara” gitmektedir! İnsanın bu köprülerden geçebilmesi için hiç kuşkusuz çok ince, çok hafif, çok zayıf yapılı olması gerekir! Ama daha bu tinselliğe, hatta neredeyse hayaletliğe duyulan istençte nasıl bir mutluluk yatıyor! İnsanı “baskı ve stresten”, fen bilimlerinin mekanik hantallığından, “modern fikirlerin” market gürültüsünden ne kadar da uzaklara taşır! İnsan, Kilise Pederleri aracılığıyla Yunanlılara geri dönmek ister, kuzeyden güneye, formüllerden Biçimlere geri gitmek ister; insan hâlâ ona giden bir giriş, kendi içinde eski dünyanın iyi bir parçası olarak, eski çağ anlayışların ve eski çağ değer yargılarının parlak bir mozaigi olarak antik çağlardan, Hıristiyanlıktan çıkıştan keyif alır. Arabesk, gösterişli hareketler, skolastik soyutlamaların rokokosu— Kuzey Avrupa’nın köylü ve avam takımının gerçekliğinden hâlâ daha iyidir yani daha ince ve zayıf yapılıdır, hâlâ köylülerin ve avam takımının Kuzey Avrupa’da tinsel zevkin efendisi haline gelen ve “tinsel olmayan” Luther ile liderini bulmuş olan isyanına karşı daha yüce tinselliğin protestosudur: bu açıdan bakıldığında Alman felsefesi bir karşı Reformasyonun, hatta Rönesans’ın, en azından Rönesans istencinin, eski çağların keşfine devam etme, eski çağlara ait felsefenin ve her şeyden önce Sokrates’ten öncekilerin—bütün Yunan tapınakları arasında en derine gölmüş olanların!— su yüzüne çıkartılmasına dair istencin bir parçasıdır. Birkaç yüzyıl sonra insanlar belki de bütün Alman filozofların gerçek saygınlıklarını antik çağların toprağının aşamalı bir ıslahı olmasından aldıkları ve bütün “orijinalliğe” ilişkin iddialarının, Almanların kırılmış olan bağları, bugüne kadarki en yüce insan türü olan Yunanlılarla olan bağları yeniden kurduklarına dair daha yüce iddialarla kıyaslandığında kulağa önemsiz ve gülünç geldikleri yargısına varacaklardır. Bugün Anaksimander, Herakleitos, Parmenides, Empedokles, Demokritos ve Anaksagoras aracılığıyla Yunan tini tarafından ta-

sarlanan dünya yorumunun tüm temel biçimlerine yine yakınlaşmaya başlıyoruz günden güne daha fazla Yunan haline geliyoruz; önce, adilane olması gerektiği ve tıpkı eskiden olduğu gibi, anlayışlarda ve değerlendirmelerde, Yunanlılaşan hayaletler olarak: ama bir gün bedenlerimizle de Yunanlaşacağımızı umalım! Alman karakteri için umudum budur (ve daima bu olmuştur)!

420

(1884)

Kimseyi felsefeye ikna etmek istemiyorum: Filozofun *nadir* bir bitki olması kaçınılmazdır, hatta belki de istenmesi gereken bir şeydir. Bana göre felsefenin Seneca'da, hatta daha da kötüsü Cicero'da olduğu gibi, öğretsel biçimde övülmesinden daha iğrenç bir şey yoktur. Felsefenin erdemle fazla ilgisi yoktur. Bilginlerin ve biliminsanlarının¹²² da temelde filozoflardan çok farklı olduklarını söylememe izin verin.— Benim arzu ettiğim, filozofların gerçek anlayışlarının Almanya'da büsbütün yok olmamasıdır. Almanya'da, hastalıklı yapılarını böylesine asil bir ismin arkasına gizlemekten memnurluk duyacak her türden birçok isteksiz yaratık vardır.

421

(1884)

Filozofların en zor idealini tanıtmak zorundayım. Öğrenmek yeterli değildir! Bilgin, bilgi aleminde sürü hayvanıdır—inceleyen sürü hayvanıdır çünkü öyle emredilmiştir ve ondan öncekiler de öyle yapmışlardır.

422

(1885)

Filozoflar hakkındaki batıl inançlar: bilginler ve biliminsanları ile karışıklık yaşadıklarıdır. Sanki değerler nesnelere özgüymüş ve insanın

122. "Bilgin ve biliminsanı": der wissenschaftliche Mensch [bilimsel insan].

yapması gereken tek şey, onları kavramakmış gibi! Belirli değerlerin¹²³ yönetimi altında nereye kadar araştırma yaparlar (görünüşe, bedene vs. duydukları nefret). Nihayet, karışıklık o kadar ileri gider ki, Darwinizm bile felsefe olarak kabul edilir: ve artık bilginler ve biliminsanları egemendir. Taine gibi Fransızlar bile, bir değerler standardına henüz sahip olmadan inceleme yapmakta ya da inceleme yaptığını sanmaktadır. "Gerçek bulgular" önünde yere kapanma, bir nevi kültürdür. Gerçekte mevcut değerlendirmeleri yok ederler.

Bu yanlış anlamanın açıklaması. Emir verebilen insan çok nadiren görülür: kendini yanlış yorumlar. Birileri olumlu bir biçimde kendi otoritesini reddetmek ve bunu koşullara mal etmek *ister*.—Almanya'da eleştirinin itibarı uyanan *insanlığın* tarihine aittir. Lessing vs. (Napoleon'un Goethe hakkında eleştirisi). Aslında bu hareket yine Alman Romantizmi tarafından tersine çevrilmiştir; ve Alman felsefesinin şöhreti buna bağlıdır, sanki şüphecilüğün tehlikesi bu şekilde yok edilmiş ve inanç kanıtlanabilirmiş gibi. Her iki eğilim Hegel'de zirveye ulaşır: temelde Alman eleştirisini ve Alman romantizmini genelleştirmiştir—bir nevi diyalektik fatalizmdir ama tinin onuruna, aslında filozofun gerçeğe boyun eğdirilmesiyle yapılmıştır. Eleştiri yolu açar: hepsi bu!

Schopenhauer ile birlikte filozofun görevi görünmeye başlar: görevi, değer belirlenmesidir; ki henüz eudaemanizmin egemenliği altındadır. Pesimizm idealidir.

423

(Mart-Haziran 1888)

Kuram ve Uygulama.—¹²⁴ Sanki yarar ve zarar meselesine bakılmaksızın, gerçeğe kör gibi giden *bilgiye ait* güncel bir *dürtü* varmış gibi, kaçınılmaz bir ayırt edicilik; ve sonra, bundan ayrı olarak, *pratik* menfaatlerin tüm dünyası—

Diğer taraftan tüm bu *saf* kuramcılarının arkasında hangi içgüdülerin aktif olduğunu—hepsinin, içgüdülerinin büyüğü altında *onlar*

¹²³ *Einflüsterung*; Peter Gast'ın varsayımı; MS'de okunmuyor.

¹²⁴ Kır. Kısım 458.

için—onlar için ve sadece onlar için— “gerçek” olan bir şeyin arkasından nasıl ölümcül bir şekilde gittiklerini göstermeye çalıştım. Epistemolojik şüpheler arasındaki çelişkiler dahil olmak üzere, farklı sistemler arasındaki çelişki, oldukça kesin içgüdüler arasındaki bir çelişkidir (canlılık, iniş, sınıflar, ırklar vs. biçimleri).

Sözde bilgi dürtüsü, kendine mal etme ve fethetme dürtüsüne kadar geriye doğru izlenebilir: duyular, hafıza, içgüdüler vs. bu dürtünün bir sonucu olarak gelişmiştir. Fenomeni en hızlı biçimde azaltılma imkanı ekonomidir, bilgi (yani kendine mal edilen ve yönetilebilir hale gelen dünyanın) kırıntılarının toplanmasıdır—

Ahlaklılık, son derece *pratik* olduğu için, böylesine tuhaf bir bilimdir: böylece katıksız bilginin, bilimsel bütünlüğün konumu, erdeme dair taleplere cevap verilmesi gerektiği anda hemen iptal edilmesi gerekir. Birçok cevaba—nedene, argümana *ihtiyaç* duyuyorum. Şüpheler daha sonra gelebilir ya da hiç gelmeyebilir— .

“Nasil hareket etmeli?”— Sayısız bin yıl boyunca “hareket eden” ve içinde her şeyin içgüdü, elverişli bir çare, otomasyon ve ölümcüllük haline geldiği sınırsızca geliştirilmiş bir insan türüyle ilgilendiğimizi göz önünde bulundurursak, bu ahlak meselesinin ivediliği şu anda gü-lünç gelecektir.

“Nasil hareket etmeli?”— Ahlaklılık daima bir yanlış anlama olmuştur: kaderinde gerçekte o veya bu tarzda hareket etmek olan bir tür, kendi standardını evrensel standart olarak kabul ettirerek, kendini savunmak ister—

“Nasil hareket etmeli?”—bir neden değil, etkidir. Akabinde ahlaklılık gelir, ideal en sonunda gelir.

—Diğer taraftan, ahlaki şüphelerin ortaya çıkması (başka bir deyişle: insanın hareket ettiği değerlerin bilinçli hale gelmesi), belirli bir mide bulandırıcılığa ihanet eder; güçlü çağlar ve halklar kendi haklarını, hareket ettikleri prensiplere, içgüdülerine ve nedenlerine yansıtmazlar. Bilinçli hale gelmek, gerçek ahlaklılığın, yani hareketlerdeki içgüdüsel kesinliğin şeytana doğru gittiğinin işaretidir— Ne zaman yeni bir bilinç dünyası yaratılırsa, ahlakçılar hasarın, yoksullaşmanın, düzensizliğin birer işaretidir. Derinden içgüdüsel olanlar

görevleri mantıklaştırmada çekingen davranırlar: bunların arasmda diyalektiklerin ve genel olarak bilebilirliğin Pyrrhonic rakipleri vardır— Erdem, bir “için” ile çürütölmektedir—

Tez: Ahlakçların göröüntüsü, ahlaklılığın sona erdiği bir çağa aittir.

Tez: Ahlakçı, her ne kadar ahlaki içgüdülerin iyileştiricisi olduğunu iddia etse de, ahlaki içgüdüleri parçalar.

Tez: Ahlakçıyı gerçekten iten ahlaki içgüdüler değil ahlaklılık formölüne çevrilen *çöküş içgüdüleridir*—(içgüdüler belirsiz hale geldiğinde bunu bir bozulma olarak bakar).

Tez: Ahlakçılar sayesinde güçlü ırkların ve çağların içgüdüsel ahlaklılığının efendisi olmaya çalışan *çöküş içgüdüleri* şöyledir:

1) Zayıfların ve yoksulların içgüdüleri;

2) İstisnaların, yalnızların, terk edilenlerin, *abortus*’un¹²⁵ neyin yüce ve neyin önemsiz olduğuna dair içgüdüleri.

3) Acı çekmeye alışık olup, koşullarının asil bir yorumuna ihtiyaç duyan ve bu nedenle fizyoloji hakkında mümkün olduğunca az şey bilmesi gerekenlerin içgüdüleri.

424

(1885)

Bilimsel tavırların¹²⁶ şatafatı.— Bilimsel olma zamanı gelmemişse, insanın bilimsel tavırlara bürünmesine gerek yoktur; ama gerçek gözlemci bile temelde zamanı henüz gelmemiş bir yöntemi başlatmanın abesliğinden vazgeçmek zorundadır. Tıpkı üzerinde zorla sahte sonuç çıkarma ve diyalektik düzenlemeler uygulayarak, farklı bir yoldan ulaştığı olayları ve düşünceleri “çarpıtmaması” gerektiği gibi. Kant, “ahlaklılığında” içsel psikolojik eğilimlerini bu şekilde çarpıtmıştır; daha yakın zamandan bir örnek, Herbert Spencer’in töre bilimidir.—

Düşüncelerimize nasıl ulaştığımızı gizlememeliyiz. En derin ve en az tükenmiş kitaplar muhtemelen daima Pascal’ın *Pensées* eseri-

¹²⁵ Düşük.

¹²⁶ *Wissenschaftlichkeit*.

nin aforizmik ve beklenmedik karakterinden bir şeyler taşıyacaktı. İtici güçler ve değerlendirmeler çok uzun bir süre yüzeyinde altında yatmıştır; sonuçta ortaya çıkan etkidir.

Sahte bilimsel tavırların aşağıdaki durumlardaki tüm şatafatıyla mücadele ediyorum:

1) Düşüncenin başlangıcına uygun değilse, gösteriminde;

2) Bilimin belirli bir aşamasında belki henüz mümkün olmayan yöntemler için yapılan taleplerde;

3) Tüm değerlendirmelerde olduğu gibi, kendimizi ve içsel deneyimlerimizi birkaç sözcükle tarif ettiğimiz objektiflik ve soğuk kişisel dışılık için yapılan taleplerde. Abesliğin gülünç biçimleri vardır, örneğin hayatı boyunca ara sıra ya "lehine" ya da "aleyhine" gerçek sıcaklık ve tutku sergilediğinden endişe duyan ve ona kalsaydı, bu gerçeği yalanlayarak hayatından silip atmak isteyen Saint-Beuve'nin abesliği gibi.

425

(Kasım 1887-Mart 1888)

Filozofta "objektiflik": kendine karşı ahlaki kayıtsızlık, iyi veya kötü sonuçlara karşı körlük: tehlikeli araçlar kullanmaya ilişkin vicdani tereddütlerin olmayışı; avantaj olarak kabul edilen ve sömürülen karakter sapkınlığı ve çeşitliliği.

Kendime karşı derin kayıtsızlığım: Anlayışlarımdan bir avantaj beklemiyorum ve anlayışlarımla birlikte gelen dezavantajlardan çekinmiyorum.— Burada karakterin *bozulması* olarak adlandırabileceğimiz şeyi dahil ediyorum; bu perspektifin bunlarla hiçbir alakası yoktur: Karakterimi kullanıyorum, ama onu ne anlamaya, ne de değiştirmeye çalışıyorum— erdemin şahsi hesabı bir an için bile kafama girmemiştir. Sanki kişi kendi davasıyla—ya da daha kötüsü "ruhunun kurtuluşuyla"—ilgilendiğinde, birileri bilgi kapısını kapatıyormuş gibidir. İnsan ahlaklılığı çok fazla ciddiye alınmalı ve alçakgönüllü bir haktan yoksun bırakılmasına izin vermemelidir—

Burada belki de ahlaklılığa özgü bir zenginliğin var olduğu varsayılır: insan, gerçekten yoksullaşmadan bunun büyük bir kısmını çarçur edebileceğini ve camdan dışarı atabileceğini sezer. Asla “güzel ruhlara” hayran kalmak zorunda bırakıldığını hissetmez; daima kendini onların üstünde görür. Erdemin canavarlarıyla içsel bir alayla karşılamak; *déniaiser la vertu*¹²⁷—gizli bir keyiftir.

Kendi etrafında dönmek; “daha iyi” ya da herhangi bir şekilde “başka” olmak için hiçbir arzu hissetmemek. Sadece her ahlaklılığın dokunaçlarını veya ağlarını nesnelerin üzerine atmakla fazla meşguldür—.

426

(Mart-Haziran 1888)

Psikologların psikolojisi hakkında. Psikologlar, ancak 19. yüzyılda başlar: artık sadece üç dört adım ileriye bakıp, kendi içlerinde gizlenen ayaklar değildirler. Geleceğin biz psikologları—içgözleme karşı sabrımız azdır: bir araç “kendini tanımaya” çalıştığında bunu neredeyse dejenerasyonun bir işareti kabul ediyoruz: bilgi araçları ve bir aracın naifliğine ve hassasiyetine sahip olmak isteriz—sonuçta kendimizi analiz etmeye, kendimizi “tanımaya” gerek duymayız. Büyük psikoloğun kendi koruma içgüdüsünün ilk işareti: asla kendini araştırmaz, kendisini gözlemlemez, kendisine ilgisi yoktur veya kendisinde tuhaflık görmez—¹²⁸ Egemenliğimizin büyük egoizmi, kendimize karşı gözlerimizi kapalı tutmamızı—“kişisellikten uzak”, “ilgisiz”, “objektif” görünmemizi gerektirir!— Ah, bunun nasıl da tam tersiyiz! Çünkü sadece eksantrik bir dereceye kadar psikologuz.

Bir Pascal değiliz, özellikle “ruhun kurtuluşuyla”, kendi mutluluğumuzla, kendi erdemimizle ilgilenmiyoruz.— Kendimizi bu şekilde sırayla çalıştıracak ne zamanımız ne de tuhaflığımız vardır. Daha derine inersek, durum oldukça farklıdır: merkezden gelen tüm dik bakışlara kalpten güvensizlik duyuyoruz, çünkü kendini gözlem bi-

127 En iyi erdeme.

128 Kır. Putların Alacakaranlığı, Bölüm I, Kısım 35: “Bir psikolog, gözünü kendinden çekip, her yere çevirmelidir.”

ze göre psikolojik dehanın bir dejenerasyon biçimi, psikoloğun içgüdü-
düsüne karşı bir soru işareti sayılır: tıpkı bir ressamın, görmek hatı-
rına görme istenci tarafından yönetildiğinde gözünün dejenere ol-
ması gibi.

2. Yunan Felsefesinin Eleştirisi

427

(Kasım 1887-Mart 1888)

Sokrates'ten başlayarak Yunan filozofların ortaya çıkışı, çöküş sempo-
tomudur; Yunan karşıtı içgüdüler üste çıkar—

Anaksagoras, Demokritos, büyük Ionians dahil olmak üzere, “Sofist” henüz tamamen Yunandır—ama bir geçiş biçimi olarak. Polis (şehir devlet), kültürünün eşsizliğine, başka polisler üzerinde hüküm sürme hakkına inancını kaybetmektedir— İnsan, kültürleri, yani “Tanrıları” değişir—bu arada *deus autochthonus*’un tek ayrıcalığına inancını kaybeder. Farklı kökenlerden gelen iyi ve kötü birbirine karışır: iyi ve kötü arasındaki sınır belirsizleşir—“Sofist” budur.

Diğer taraftan “filozof”, *tepkidir*. Eski erdemi ister. Bozulmanın¹²⁹ nedenlerini kurumların bozulmasında görür ve eski kurumları geri ister;—bozulmayı, otoritenin bozulmasında görür: yeni otoriteler arar (yurtdışına, yabancı edebiyatlara, egzotik dinlere dalar—); “polis” anlayışının zamanı geçtikten sonra, polis idealini ister (yaklaşık olarak Yahudiler, köleliğe düştükten sonra “halk” olmaktan vazgeçmedikleri gibi). Tüm zorbalıklarla ilgilenirler: erdemi *fors majör* yani zorlayıcı nedenlerle geri getirmek isterler.

Aşamalı olarak içten Yunan olan her şey bozulma aşamasından sorumlu tutulmuştur (ve Platon, Perikles’e, Homeros’a, trajediye, retoriğe karşı tıpkı peygamberlerin David ve Saul’e karşı oldukları kadar nankördür). Yunanistan’ın çöküşü, Yunan kültürünün temelle-

129 “Bozulmanın”: belirsiz; MS’de okunmuyor.

rine karşı bir itiraz olarak anlaşılmaktadır: bu, filozofların temel hatasıdır. — Sonuç: Yunan dünyası yok oluyor. Nedeni: Homeros, efsane, Antikçağ ahlaklılığı vs.

Filozof değer yargısının Yunan karşıtı gelişimi:— Mısırlılar (hukuk mahkemesi olarak “ölümden sonra yaşam”); Samiler (“bilginin saygınlığı”, “şeyh”); Pitagorcular, yeraltı kültü, sessizlik, öteki tarafla terör, matematik; dene değerlendirme, evrenle bir nevi trafik;— ruhani, çileci, transandantal;— diyalektik—daha Platon’da bölünen itici ve bilgiçlik taslayan bir anlayış mıdır?— Tinsel konularda iyi zevkin azalışı: insan, bütün doğrudan diyalektiklerin çirkinliğine ve yaygaracılığına karşı hassastır.

İki çöküş hareketi ve aşırılıkları yan yana yürümektedir: (a) sanatı ve şovu seven, tensel, kötülük peşinde çekici çöküş ve (b) kasvetli dini ve ahlaki dokunaklılık uyandıran, Hıristiyanlık için toprağı hazırlayan, duyuları Platonvari karalayan ve Stoacı kendini sertleştirmeden oluşan çöküş.

428

(Mart-Haziran 1888)

Psikologların ahlaki ikiyüzlülükten dolayı ne kadar bozuldukları:— Eskiçağ filozoflardan hiçbiri “özgür olmayan istenç” kuramına (yani ahlaklılığı inkâr eden kurama) cesaret gösterememiştir;— hiçbiri keyfin içindeki, her türlü keyfin (“mutluluk”) içindeki tipik elementi güç duygusu olarak tanımlama cesareti gösterememiştir: çünkü güç zevk duymak ahlaksızlık kabul edilirdi;— hiçbiri erdemi, türlerin (veya ırkların ya da polis’in) hizmetindeki ahlaksızlığın (güç istencinin) bir sonucu olarak tasarlama cesaretini gösterememiştir, çünkü güç istenci ahlaksızlık kabul edilirdi.

Ahlaklılığın evriminde gerçek hiçbir zaman ortaya çıkmaz: kullanılan tüm kavramsal elementler birer kurgudur; kabul edilen bütün psikolojiler sahtedir; bu yalan alemine sürüklenen tüm mantık biçimleri safsatadır. Ahlak felsefecilerini kendi aralarında ayıran, temizlik ve entelektüel öz disiplin yokluğudur: “güzel duyguları” iddia kabul ederler: “kabaran göğsü” tanrısallığın kö-

rüğü kabul ederler— Ahlak felsefesi tin tarihinin müstehcen dönemidir.¹³⁰

Birinci büyük örnek: ahlaklılık adı altında, himaye veya ahlaklılık adı altında daha önce hiç duyulmamış bir yanlış, aslında her açıdan bir çöküş parçası işlenmiştir. Büyük Yunan filozofların her türlü Yunan üstünlüğünün çöküşünü temsil ettikleri ve onu bulaşıcı hale getirdikleri gerçeğine çok fazla direnemeyiz— Tamamen soyut hale getirilen “erdem”, kendini soyut hale getirmek yani kendini diğerlerinden ayırmak için en büyük baştan çıkartmaydı.

Bu çok önemli bir andır: Sofistler, ilk kez *ahlaklılığın eleştirisinin*, ilk kez ahlaklılık kavrama eşliğindedir: ahlaki değer yargılarının çeşitliliğini (coğrafi göreliliğini) yan yana koymaktadırlar;—her ahlaklılığın diyalektik açıdan haklı çıkartılabileceğinin bilinmesini istemektedirler, yani ahlaklılık için neden sağlayacak tüm girişimlerin ister istemez *s sofistik* olduğu kehanetinde bulunmaktadır—daha sonra Platon’dan itibaren (Kant’a kadar) Eskiçağ filozofları tarafından büyük cetvelde kanıtlanan bir önermedir;— birinci gerçek olarak “kendi içinde ahlaklılık”, “kendi içinde iyilik” olmadığını, bu alanda “gerçekten” bahsetmenin dolandırıcılı olduğunu varsaymaktadırlar.

Entelektüel bütünlük o günlerde neredeydi?

Sofistlerin Yunan kültürü Yunan içgüdülerinin tamamından türemiştir; Platon’un ister istemez ait olmadığı Perikles çağına aittir: selefleri, eski felsefenin bilimsel türündeki Herakleitos, Demokritos’tur; örneğin yüksek kültüründe ifade bulur. Ve—sonunda haklı olduğunu göstermiştir: epistemolojik ve ahlaki bilgede her ilerleme Sofistleri geri getirmiştir— Modern düşünce tarzımız büyük ölçüde Heraklityen, Demokrityen ve Protagoryan düşünce tarzına benzer: Protagoryan bir düşünce tarzı olduğunu söylemek yeterlidir, çünkü Protagoras Herakleitos ve Demokritos’un bir sentezini temsil etmektedir.

(Platon: büyük bir Cagliostro—Epiküros’un O’nu nasıl yargıladığını hatırlayın,¹³¹ Pyrrho’nun arkadaşı olan Timon’un onu nasıl yargıladığını—Platon’un bütünlüğü sorgulamanın ötesinde midir?—

130 Krş. yukarıda kısım 414.

131. Bkz. *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, ayrıca bkz. yukarıda kısım 434.

Ama en azından şartlı olarak bile gerçek kabul etmediği şeyi mutlak gerçek olarak öğretmek istemiş olduğunu biliyoruz yani “ruhların” ayrı varoluşlarını ve ayrı ahlaksızlıklarını).

429

(Mart-Haziran 1888)

Sofistler, realistlerden daha fazla bir şey değildirler: değerleri ve uygulamaları, değerler seviyesinde herkes için geçerli olacak şekilde oluşturuyorlar—tüm güçlü ruhların, kendi ahlaksızlıklarını *bilme* cesaretine sahiptirler—

Sanıyor musunuz ki, öfkeden ve kıskançlıktan dolayı birbirlerini mahvetmek isteyen bu küçük özgür Yunan şehirlerinin hayırsever ve dürüst prensiplerle yönetilmiştir? Melianlarla yok etmek mi, boyun eğmek mi sorusunu tartışırken, Atina elçilerinin ağızlarına yerleştirdiği sözcükler için Thukydides’e sitem eden oldu mu?

Bu korkunç gerilimin ortasında muhtemelen sadece iyice Tartuffe olanlar—ya da gerçekten ayrı yaşayanlar, münzeviler, mülteciler, göçmenler—kendi başlarına yaşayabilmek için inkâr edenler—erdemden bahsedebilmiştir.

Sofistler Yunandı: Sokrates ve Platon erdem ve adalet meselesini açtıklarında Yahudi ya da öyle bir şeydiler—Grote’nin Sofistleri savunma taktikleri güvenilmezdir: Onları onurlu insan ve ahlaklılık subayları mertebesine yükseltmek ister—ancak onların onuru, büyük sözler ve erdemlerle herhangi bir dolandırıcılığa izin vermemkti.

430

(Mart-Haziran 1888)

Bütün ahlaklılık eğitimlerinin büyük mantıklılığı daima birilerinin bir içgüdünün kesinliğine ulaşmaya çalışmasından oluşmuştur: böylece ne iyi niyetlerin, ne de iyi araçların bu şekilde bilince yerleşmesi gerekiyordu. Asker nasıl idman yapıyorsa, insan da öyle hareket etmeyi öğrenmelidir. Aslında bilinçsizlik her türlü mükemmelliğe

aittir: Matematikçi bile kombinasyonları bilinçsiz olarak kullanmaktadır—

Öyleyse erdeme giden yol olarak diyalektiği tavsiye eden ve ahlaklılık kendini nasıl mantıklı bir şekilde savunacağını bilmediğinde alay eden Sokrates'in gösterdiği tepkinin önemi neydi?— Sanki bu, değerinin bir parçası değilmiş gibi—bilinçsizlik olmadan sonu da iyi olmaz—

Erdemde kişisel üstünlük için varsayımlar olarak kanıt getirmek, Yunan filozofların parçalanmasından başka bir şeyin işareti değildi. Onlar kendileri parçalanma tipleridir, tüm bu büyük “erdemli insanlar” ve sözcük örücüleri.

Uygulamada bu, değer yargılarının yüceltme bahanesiyle yücelikten uzaklaştırılmak üzere, içinde büyüdükleri ve tek başına herhangi bir anlama sahip oldukları koşulluluklarından; Yunan ve Yunan siyasal zeminlerinden ve toprağından alındıkları anlamına gelir. “İyi” ve “adil” anlayışları, ait oldukları varsayımlarından koparılmış ve “fikir” olarak özgürleştirilerek, diyalektiğin konusu haline gelmiştir. İnsan, onların içinde gerçeği arar, onları birer varlık ya da varlığın işareti kabul eder: evde oldukları, kökenlerinin olduğu bir dünya uydurur.

Özetle: Fesatlık, doruk noktasına Platon ile ulaşmıştır— Bunun üzerine soyut olarak mükemmel insanı da uydurmak zorunda kaldık:—iyi, doğru, bilge, bir diyalektikçi—kısacası, Eskiçağ filozofun korkuluğu: toprağından sökülmiş bir bitki; özel düzenleyici içgüdüleri olmayan bir insanlık; kendini nedenlerle “kanıtlayan” bir erdem. Kendi içinde mükemmel bir biçimde saçma “birey”! ilk suyun doğallıktan uzaklığı—

Kısacası, ahlaki değerlerin doğallıktan uzaklaştırılması dejenere bir insan türünün tasarımıydı—“iyi insan”, “mutlu insan”, “bilge insan”.— Sokrates, değerler tarihinde en derin sapkınlığın bir anının temsil eder.

431

(1885-1886 ve 1888)

Sokrates.—¹³² Keyfin diyalektik lehine değişimi büyük bir soru işaretidir. Gerçekte ne olmuştu?— Sokrates, bunun üstesinden gelen bir *roturier*,¹³³ bu değişim sayesinde daha asil bir keyif, asilliğin keyfi üzerinde zafer kazanmıştır:— avam takımı, zafere diyalektikle ulaşmıştır. Sokrates'ten önce diyalektik usul, iyi toplumlarda reddedilirdi; şerefimizi tehlikeye attığına inanılırdı; gençler, ona karşı uyarılırdı. Nedenler neden gösterilirdi? Niçin neden göstermek zorundaydık? Başkaları karşısında otoriteye sahiptik. Emir veriyorduk: bu yeterliydi. Kendi eşitlerimiz arasında, *inter pares*, geleneğe sahiptik ki *bu da* bir otoriteydi: ve son olarak “birbirimizi anlıyorduk”! Diyalektik için yerimiz yoktu. Bunun yanında iddiaların böyle açıkça sunulmasına güvensizlikle bakıyorduk. Dürüst olan şeyler, nedenlerini bu şekilde açıklamaz. Elindeki tüm kartları göstermek, yakışkırsızdır. “Gösterilebilenin” değeri düşüktür.—

Hatta tüm parti hatiplerinin içgüdüleri, diyalektiğin güvensizlik yarattığını, ikna edici olmadığını bilir. Bir diyalektikçinin etkisini silmekten daha kolay bir şey yoktur. Diyalektik sadece acil durum tedbiri olabilir. Acil durumu tecrübe etmeliyiz, haklarımızı *zorla almak* zorundayız: aksi takdirde diyalektiği kullanmayız. Yahudilerin, Tilki Reynard'ın, Sokrates'in diyalektikçi olmalarının nedeni budur. Elimizde acımasız bir silah taşıyoruz. Onunla zorbalık yapabiliyoruz. Fethettiğimizde uzlaşmaya varırız. Geri zekâlı olmadığımızı kanıtlamayı zaferimize bırakıyoruz. Diğerlerini gözü dönmüş ve çaresiz bırakıyoruz ve biz bu esnada soğuk, muzaffer makulsüzlüğün kendisi olarak kalıyoruz— rakiplerimizi iktidar zekâsından yoksun bırakıyoruz.—

Diyalektikçinin ironisi, avam takımı intikamının bir biçimidir: ezilenlerin vahşeti, mantıklı usamlamanın soğuk bıçak darbesinde kendine bir çıkış bulmaktadır.

132 Bu notun son paragrafı farklı bir not defterinden gelmektedir. İlk paragraflar—kısmen *kelimesi kelimesine*—Putların Alacakaranlığı, Bölüm II, Kısım 5-6'da kullanılmıştır. Nietzsche'nin Sokrates'e karşı oldukça yüksek kompleks tutumu için bkz. Kaufmann: *Nietzsche*, Bölüm 13.

133 Aristokrat olmayan.

Aşırı derecede heyecana kapılan hassasiyete sahip, coşkulu bir insan olarak Platon'da cazibe anlayışı öylesine büyümüştür ki, gö-nülsüz olarak bu anlayışı ideal bir biçim olarak onurlandırmış ve tanrılaştırmıştır. Diyalektikten dolayı sarhoşluk: diyalektik aracılı-ğıyla kendi üzerinde hâkimiyet kurma bilinci olarak—güç istenci aracı olarak.

432¹³⁴

(Mart-Haziran 1888)

Sokrates'in sorunu.— İki antitez: trajik yaratılış ve Sokratik yaratılış—yaşam kanunlarına göre ölçülmüş.

Sokratik yaratılış, nereye kadar çöküşün bir fenomenidir: sağlam bir sağlık ve güç nereye kadar bilimsel insanın *habitus*'unda, diyalektiğinde, etkinliğinde ve özdisiplininde nereye kadar sergilenmektedir (—halk tabakasının sağlığı; kötü ruhluluğu, *esprit frondeur*,¹³⁵ şeytanlığı, *canaille au fond*¹³⁶ kurnazlıkla kontrol altında tutulmaktadır; “çirkin”).

Çirkin hale getirmek: kendisiyle alay etme, diyalektik kurulum, bir “zorbaya” (içgüdü) rakip olarak zorba olarak kurnazlık. Sokrates'le her şey abartılıdır, eksantriktir, karikatürdür, Voltaire'in içgüdüleriyle bir *buffo*'dur. *Agon*'un¹³⁷ yeni bir biçimini keşfetmektedir; Atina'nın yönetici çevrelerini çitle çeviren ilk kişidir; kurnazlığın en yüce şeklini temsil eder: buna da “erdem” der (—bunu teslimiyet olarak ilahlaştırır: O, seçiminden dolayı kurnaz değildi, kurnazlığı *de rigueur*¹³⁸ idi);—kendini savaşa ani heyecanlara kapılarak değil nedenlerden dolayı gidecek kadar kontrol altında tutmak (—Spinoza'nın kurnazlığı—ani heyecanların yarattığı hataların çözülmesi);— içinde ani heyecanlar yarattığımız, herkesi yakalayabileceğimizi keşfetmek, ani heyecanların mantıksız ilerlediğini keşfetmek; kin duygusuna kökünden zarar vermek üzere kendisiyle alay etmek.

134 Bu kısım ve hemen sonraki (433), birlikte aynı defterde bulunmaktadır ve *Putların Alacakaranlığı*, Bölüm II'de kullanılmıştır.

135 Sansürlü tin.

136 Dipteki halk tabakası.

137 Yarışma(nın).

138 Kaçınılmaz.

Sokrates'in sorununun hangi kısmı ve ikiye bölünmüş durumlarından türediğini anlamaya çalışıyorum: Neden O erdem O mutluluk denkleminden. Kendini kaptırdığı bir kimlik doktrininin bu saçmalığıydı: eski çağların filozofları kendilerini bir daha asla bu cazibeden kurtaramadılar—

Objektif merakın mutlak eksikliği: bilime karşı nefret; kendini bir sorun olarak görme duygusunun ikiye bölünmüşlüğü. Sokrates akustik sanrısı: Hastalıklı elementler. Tin, eğer zengin ve bağımsızsa, ahlaklılıkla her türlü meşguliye direnir. Öyleyse Sokrates nasıl ahlaklılık açısından tek bir çılgın olabildi?— Acil durumlarda, “pratik” felsefe hemen bir adım öne geçer. Başlıca merak ve acil durum işareti olarak ahlaklılık ve din.

433¹³⁹

(Mart-Haziran 1888)

—Dürtülerin vahşetine karşı silah olarak kurnazlık, berraklık, yalınlık ve mantıklılık. Bunlar tehlikelidir ve yok oluşun habercisidirler: aksi takdirde kurnazlığı bir zorba haline getirecek derecede geliştirmenin bir anlamı olmazdı. Kurnazlıktan oluşan bir zorba yaratmak için:— dürtülerin zorba olması gerekir. Sorun da budur.— Bugünlerde tam yerinde bir sorundu. Neden [erdem] mutluluk olmuştur.

Çözümü: Yunan filozoflar, Sokrates ile aynı temel gerçekler üzerine dayanmaktadırlar: aşırılıktan, anarşiden, taşkınlıktan sadece beş adım ötede—hepsi çöküş adamıdır. Sokrates'e bir hekim olarak ihtiyaçları vardır: güç istenci, kendine hâkimiyet istenci, “mutluluk” istenci olarak mantık. Sokrates meselesinde içgüdülerin vahşeti ve anarşisi çöküşün bir semptomudur. Mantığın ve neden berraklığının yüceltilmesi de buna dahildir. Her ikisi de anormalliklerdir, her ikisi de birbirlerine aittir.

Eleştiri. Çöküş, “mutlulukla” (yani “ruhun kurtuluşuyla”, yani birilerinin koşulunu tehlike olarak görmekle) meşgul olarak kendi kendini aldatır. “Mutluluğa” duyduğu ilgi, gizli nedenin patolojik

139 Önceki kısmın dipnotuna bakınız.

doğasını gösterir: Bu bir yaşam veya ölüm merakıdır. Hepsinin yüz yüze geldiği alternatif, ya makul olmak ya da yok olmaktır. Yunan filozofların ahlakçılığı, kendilerini tehlikede hissettiklerini gösterir—

434

(Mart-Haziran 1888)

Her şeyin neden sahne oyununa dönüştüğü.— İnsanın sadece bilinçli güdülerini (neden olarak) kabul eden, “bilinci” ruhunu bir niteliği sayan, tüm hareketlerin arkasında bir istenç (yani bir niyet) arayan gelişmemiş psikoloji: Öncelikle “İnsan ne ister?” sorusuna sadece “Mutluluk” cevabını verme ihtiyacı duymuştur (“Güç” demeye cesaret edemiyorlardı; bu ahlaksız olurdu);— sonuçta insanın bütün hareketlerinde mutluluğa erişme niyeti vardır. İkincisi: İnsan gerçekten de mutluluğa erişemiyorsa, neden erişemiyor? Çünkü araçları konusunda gaf yapıyor.— Mutluluğa kesin olarak giden araç nedir? Cevap: Erdem.— Neden erdem? Çünkü üstün derecede mantıklı ve mantıklılık, araçların seçiminde bir hata yapmayı imkânsız hale getiriyor: Erdem, bir *neden* olarak mutluluğa giden yoldur. Diyalektik, erdemin sürekli meşguliyetidir çünkü entelektin ve tüm ani heyecanların bulutlanmasını önler.

İnsan aslında “mutluluk” istemez. Keyif, bir güç duygusudur: insan ani heyecanları dışarıda tuttuğunda, en yüksek derecede güç duygusu veren durumları, dolayısıyla keyfi de dışarıda tutmuş olur. En yüksek derecede mantıklılık, her türlü sarhoşluğun beraberinde getirdiği mutluluk duygusunu vermekten çok uzaktır—

Eskiçağ filozofları, sarhoş eden—bilincin mutlak soğukluğunu ve tarafsızlığını engelleyen her şeyle mücadele ederler— Yanlış varsayımlarında tutarlıydılar: onlara göre bilinç, mükemmelliğin yüceltilmiş, üstün durumuydu, ön koşuluydu—ki tam tersi doğrudur—

İstendiği oranda, bilinçli olduğu oranda hiçbir harekette mükemmellik yoktur. Eskiçağ filozofları, uygulamada en büyük ahmaklardı çünkü teoride kendilerini ahmak olmaya mahkûm etmişlerdir— *Uygulamada*, her şey kendini bir sahne oyununda çözüyordu—ve bu şekilde kim baktıysa, örneğin Pyrrho, herkes gibi yargılı-

yordu yani iyilikte ve bütünlükte “küçük insanların” filozoflardan çok daha üstün olduğu şeklinde yargılıyordu.

Eskiçağın daha derin mizaçları, erdem filozoflarından bıkmışlardı: Onlara huysuz ve oyun aktörleri olarak bakıyorlardı (Platon’un yargısı: Epicuros’un yargısı,¹⁴⁰ Pyrrho’nun yargısı).

Sonuç: Küçük insanlar yaşam tarzları, iyilikleri ve karşılıklı yardımlaşmalarıyla filozoflardan üstündür:— bu yaklaşık olarak Dostoyevski veya Tolstoy tarafından muzhikleri için iddia edilen budur: uygulamada daha felsefidirler, yaşamın acil ihtiyaçlarını daha cesaretli karşılarlar.

435

(Mart-Haziran 1888)

Filozofların eleştirilmesi hakkında.— Filozoflar ve ahlakçılar, karşı gelecek çöküşten kaçabileceklerini hayal ederek kendilerini kandırırlar. Bu, istençlerinin ötesindedir; ve ne kadar küçük kabul ederlerse etsinler, birileri daha sonra çöküşün en büyük destekçileri arasında olduklarını keşfedeceklerdir.

[Gelin]¹⁴¹ Yunanistan’ın filozoflarını, örneğin Platon’u ele alalım. İçgüdülerini *polisten*, yarıştan, askeri etkinlikten, sanattan ve güzellikten, gizemlerden, gelenek ve atalara inançtan ayırmıştır— Platon, asaleti baştan çıkartan adamdır: kendisi de *roturier* Sokrates tarafından baştan çıkartılmıştır— Eski tür “asil Yunan” varsayımlarının tamamını çürütmüş, diyalektiği her gün kullanılan bir uygulama haline getirmiş, zorbalarla komplolar kurmuş, geleceğin politikalarını izlemiş ve geçmişteki içgüdülerin en eksiksiz ayrımının örneğini sağlamıştır. Yunan *karşıtı* olan her şeyde derinden ve aşırı tutkuludur—

140 Krş. yukarıda kısım 428; ayrıca *İyinin ve Kötünün Ötesinde*.

141 Tüm basımlarda mevcut olduğu halde MS’de bulunmadığı için parantez içinde konmuştur. MS, “Platon’dan sonra ‘iyilerin insanı. Ama O...’ diye devam eder. ‘İnsan’ kelimesi belirsiz çünkü Nietzsche tarafından üstü çizilmiştir ve okunmuyordur. Sona yakın, MS’deki şu satırlar bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Neden hiçbiri istencin özgürlüğünü inkâr etme cesaretini bulamıyor? Hepsi ‘ruhlarının kurtuluşu’ ile meşgul onlar için gerçek budur!”

Bu büyük filozofların her biri çöküşün tipik biçimlerini temsil ederler: ahlaki ve dini ikiye bölünmüşlük, anarşizm, nihilizm (*adiaphora*),¹⁴² kinizm, dik başlılık, hedonizm, tepki.

Bu tip çöküşlerde “mutluluk” meselesi, “erdem” meselesi, “ruhun kurtuluşu” meselesi fizyolojik tutarsızlıkların dışavurumudur: içgüdülerinin yerçekimi merkezi, amacı eksiktir.

436

(1885-1886)

Ahlaki önyargılarda hâlâ hangi oranda diyalektik ve nedenlere inanç vardır. Platon sayesinde iyilerin anlaşılır dünyasının eski sakinleri olarak hâlâ o dönemlerin mirasına sahibiz: iyilerden kaynaklanan ilahi diyalektik hep iyi şeylere (—dolayısıyla daha önce de olduğu gibi “geri”—) götürür. Descartes bile, her şeyin yaratıcısı olarak iyi Tanrıya inanan temel bir Hristiyan ahlaki düşünce tarzında, bize sadece Tanrının doğruluğunun duyularımızın yargılarını garanti ettiği gerçeğine dair bir düşünceye sahipti. Dini bir yaptırımdan ve duyularımızla mantıklılığımızın garantisi bir yana—varoluşa güvenme hakkını nereden alacağız! Düşünmenin güncelliğin bir ölçü olduğu—düşünemeyenin var *olamayacağı*—ahlaki bir güvenin kaba bir *non plus ultra*’sıdır (olayların temelinde esaslı bir gerçek prensibinde), kendi içinde her an çelişkiler tecrübe eden çılgınca bir varsayımdır. Her birimiz, bir şey hakkında sadece *olduğu gibi* düşünmekten aciziz.

437

(Mart-Haziran 1888)

Yunanistan’ın gerçek filozofları, Sokrates’ten¹⁴³ öncekilerdir (Sokrates’le birlikte bir şeyler değişmektedir). Hepsi asil insanlar olup, kendilerini halktan ve devletten¹⁴⁴ ayrı tutarlar, gezerler, ağır bakışlı, ağırbaşlılık de-

¹⁴² Kayıtsızlık.

¹⁴³ Bu görüş, Karl Jaspers tarafından *Psychologie der Weltanschauungen* (1919) ve Martin Heidegger tarafından *Platons Lehre von der Wahrheit* eserlerinde ele alınmıştır.

¹⁴⁴ Bu sözcük, MS’de açık değildir: muhtemelen “devletten” (Staat) çok “töre, gelenek” (Sitte).

recesine kadar ciddidirler, devlet işlerine ve diplomasiye yabancı değildirler. Olayların büyük görüşlerini önceden tahmin ederler: kendileri de bu görüşleri temsil ederler, kendilerine de bir sistem getirirler. Yunan tîni hakkında, türlerdeki bu ani verimlilik, felsefi idealin büyük olasılıklarının inşasındaki bu gönülsüz eksiksizlikten daha büyük bir fikir veremez.— Onlardan sonra gelenlerde sadece tek bir orijinal figür gördüm: geç geldi, ama ister istemez sonuncusuydu— yani, nihilist Pyrrho:— içgüdülerini, bu arada zirveye ulaşanlara karşıydı: Sokrates, Platon, Herakleitos'un sanatçı optimizmi.¹⁴⁵ (Pyrrho, Protagoras aracılığıyla Demokritus kadar geri gider—).

* * *

Zeki tükenmişlik: Pyrrho. Sade olanlar arasında sade bir yaşam sürmek. Kibir yok. Yaygın şekilde yaşamak; herkesin inandığına saygı göstermek ve inanmak. Bilime ve tîne, ayrıca suni olarak şişirilen her şeye karşı tetikte olmak—

Basit: Tarif edilemez biçimde sabırlı, kaygısız, yumuşak. *Apathia*¹⁴⁶ ya da daha ziyade *praôtes*.¹⁴⁷ Yunanistan için, okulların karmaşası arasında büyüyen bir Budist; geç gelen; bitkin; diyalektikçilerin coşkuluğuna karşı tükenmişliğin protestosu; tükenmişliğin bütün olayların önemine inanmaması. Aleksander'i görmüştür, Hintli tövbe-kârları görmüştür. Bu gibi arındırılmış geç kalanlar için sade olan her şey, zavallı olan her şey, hatta aptalca olan her şey baştan çıkarıcıdır. Uyuşturucu etkisi yapar: gevşetir (Pascal). Diğer taraftan herkesle birlikte kalabalığın ve şaşkınların ortasında biraz sıcaklık hissediler. bu tükenmiş insanların sıcaklığa ihtiyacı vardır—

Çelişkilerin üstesinden gelmek; yarış yok; ayırım istenci; Yunan içgüdülerini inkâr etme istenci yok (Pyrrho, ebe olan kız kardeşinin yanında yaşıyordu). Bilgeliği, mide bulandırıcı olmaktan çıkaracak şekilde gizlemek; yoksulluk ve paçavralar kisvesi altında saklamak;

¹⁴⁵ Bu sözcük okunmamaktadır ve bu yorum oldukça kuşkuludur.

¹⁴⁶ İlgisizlik.

¹⁴⁷ Nezaket.

en bayağı işleri yerine getirmek: markete gidip, emzikli domuzları satmak—

Tatlılık; ılık; kayıtsızlık; güzel davranışlara gerek duymayan erdemler yok: erdem açısından bile herkesle eşit olmak: nihai kendi üstesinden geliş, nihai kayıtsızlık.

Pyrrho, tıpkı Epiküros gibi, Yunan çöküşünün iki biçimidir: ilgilidir, diyalektiğe ve tüm göstermelik erdemlere nefret duyar— bu ikisine o günlerde felsefe deniyordu; sevdikleri şeylere kasıtlı olarak az saygı duyuyorlardı; genel olanı seçiyorlardı, hatta onlar için küçümseyici isimler buluyorlardı; insanın ne hasta, ne de iyi olduğu, ne canlı, ne de ölü olduğu bir durumu temsil ediyorlardı—

Epiküros daha naif, daha hoş ve sakin, daha minnettardı; Pyrrho daha çok gezerdi, daha deneyimli, daha nihilistti— Yaşamı, kimliğin büyük doktrinine karşı bir protestoydu (mutluluk=erdem=bilgi). İnsan, doğru yaşama yolunu bilimle ilerletemez: bilgelik, insanı “bilge” yapmaz— Doğru yaşama yolu mutluluk istemez, mutluluğa sırt çevirir—

438

(Bahar 1888)

Epiküros'un üstlendiği “eski inana” karşı mücadele, tam anlamıyla önceden var olan Hristiyanlığa karşı—bunaklaşan ve hastalanan, kasvetli, ahlaklaşmış, suçluluk duygusuyla ekşimiş eski dünyaya karşı bir mücadeleydi.

Eskiçağların “ahlaki bozulması” değil, aksine tam da ahlaklaşması, Hristiyanlığın egemen olmasını sağlayan ön koşuldur. Ahlak fanatizmi (kısacası: Platon), değerlerine yeniden değer biçip, masumiyetini zehirleyerek, paganizmi yok etmiştir.—

Sonunda o dönemlerde yok edilenin, daha sonra efendi haline gelenden çok daha yüce olduğunu anlayabildik!—

Hristiyanlık, psikolojik çöküşten kaynaklanmakta olup, sadece çürümüş toprakta kök salabilmiştir.

439

(Mart-Haziran 1888)

Bilimsel usuller: eğitim olarak veya içgüdü olarak.— Yunan filozoflarında içgüdülerin düşüşünü görüyorum: aksi takdirde *bilinç* aşamasını *da-ha değerli* kabul etmek gibi aptalca bir hata yapmazlardı. Bilincin yoğunluğu, ussal transmisyonun kolaylığına ve hızına ters orantıyla durmaktadır. Yunan filozofları arasında içgüdü hakkında ters görüş hüküm sürmektedir: ki bu, daima zayıflamış içgüdülerin bir işareti-dir.

Aslında mükemmel hayatı en az bilinçli hale geldiği yerde aramalıyız (yani mantığının, nedenlerinin, anlamlarının ve niyetlerinin, yararlılığının en az farkında olduğu yerde). *Bon sens, bon homme*, her türde “küçük insan” gerçeklerine dönüş. Prensipleri konusunda bilinçli olmayan, hatta prensiplerinden biraz korkan nesillerin depolanmış bütünlüğü ve kurnazlığı. Nedenlerin makul olmadığı bir erdem isteği—filozoflar böyle bir istekle karşı karşıya kalırlar.

440

(Ocak-Güz 1888)

Ahlaklılık—yani incelik, tedbir, yiğitlik, adalet—birbirini takip eden nesiller tarafından olduğu gibi depolanmış olsaydı, bu birikmiş erdemin tüm gücü bütünlüğün çok nadiren bulunduğu alana, tinsel alana bile yayılmış olurdu. Tüm bilinçli oluşlarda, organizmanın bir sıkıntısı dışa vurulmuştur; yeni bir şey denemek zorundadır, hiçbir şey yeterince benimsemiş değildir; kendini zorlayarak çalışma, gerilim, gerilme vardır—tüm bunlar bilinçli olmayı *oluşturur*—

Deha, içgüdüde yaşar; iyilik de öyle. insan sadece içgüdüsel olarak hareket ettiğinde mükemmel bir biçimde hareket eder. Ahlaklılık açısından bile tüm bilinçli düşünceler sadece farazidir; genelde ahlaklılığın tam tersidir. Düşünür, nedenler öne sürmeye başladığından, bilimsel bütünlük daima kopar. En bilgi insanların, ahlaklılık hakkında konuşmaları sağlanarak, en hassas tartıya konulmalarından oluşan deneyi uygulayın—

Tüm bilinçli düşüncelerin, aynı insan içgüdüleri tarafından yönetildiğinde gösterdiği ahlaklılık standardından çok daha düşük bir ahlaklılık standardında olacağı bu şekilde kanıtlanmış olacaktır.¹⁴⁸

441

(Mart-Haziran 1888)

Sokrates'e, Platon'a ve tüm Sokrates ekollerine karşı mücadele, erdemini gösterilebilir olduğu ve nedenler aradığı sunularak insanları daha iyi hale getiremeyeceğimize dair derin bir içgüdüden kaynaklanmaktadır—

Nihayet tüm bu doğuştan diyalektikçilerin ıstırap dolu içgüdülerinin onları kendi kişisel yeteneklerini en yüksek nitelikler olarak yüceltmeye ve tüm iyi şeyleri onların koşuluymuş gibi sunmaya zorladığı bayağı bir gerçektir. Bu “felsefenin” bilimsellik karşıtı ruhu: doğru olduğunda kararlıdır.

148 1911, s. 505'e göre “Bu aforizma [aslında aforizma değil, daha çok notlardır] eski 15 no'lu ciltteki [1901 yılında yayımlanan ilk *Güç İstenci* basımı] 243 no'lu aforizmanın yerine geçmektedir ki aynı içeriğin başka bir formülasyonunu temsil etmektedir.” Diğer versiyonu şöyledir:

“Yeterli derecede incelik, yiğitlik, dikkat ve ılımlılık uzun bir nesiller zincirinin uygulanması amacıyla toplandığında, bu gibi birleşik erdemlerin içgüdüsel gücü, en tinsel konulara bile yayılır—ve entelektüel bütünlük diye adlandırdığımız fenomen görünür hale gelir. Bu çok nadirdir: filozoflar arasında eksiktir.

“İnsan bilimsel usulü veya ahlaki açıdan söylemek gerekirse, bir düşünürün entelektüel bütünlüğünü, içinde içgüdü haline gelen ve en tinsel konulara bile işleyen inceliğini, yiğitliğini, dikkatini ve ılımlılığını alıp, onu en hassas terazilere yerleştirebilir—ahlaklılık hakkında konuşmasına izin vererek: o zaman en ünlü filozoflar, bilimsel usullerin henüz sadece bilinçli bir iş, bir başlangıç, bir “iyi istenc”, zahmetli bir şey olduğunu gösterirler—ve içgüdüleri konuşmaya başladığı andan itibaren, ahlaklaştıkları andan itibaren, disiplin ve bilinçlerinin inceliği sona erer.

“Bilimsel usul—sadece eğitim ve harici mi, yoksa uzun süreli disiplinin ve ahlaki uygulamanın nihai sonucu mu: birincisinde içgüdü konuştuğu anda vazgeçer (örneğin dini içgüdüler veya görev anlayışı içgüdüleri); ikincisinde bu içgüdülerin yerine geçer ve kirlilik ve baştan çıkartmayı temsil ettiklerini hissettiği için, onlara artık kabul etmiyor—.”

Basımların çoğundan çıkartılmasına rağmen, bu versiyon hem Grossoktav basımında, hem Musarion basımında bir ek olarak 1074 no'lu olarak basılmıştır. Schlechta, bu versiyonu atlamaktadır. Buraya sadece prensip açısından değil, üç ek neden için eklenmiştir: (1) çeşitli basımların editörlerinin nasıl hareket ettiklerini görmek ilginç olduğu için; (2) hatta Nietzsche'nin elinden çıkmış iki alternatif taslağı karşılaştırmak ilginç olduğu için; (3) bu taslağın bölümleri, metne eklenmiş bölümlerle çok lehte karşılaştırılabilirliği için.

(Mart-Haziran 1888)

Bu olağandışıdır. Yunan felsefesinde başlangıcından itibaren epistemoloji veya şüphecilik aracılığıyla bilime karşı bir mücadele görüyoruz: ama hangi amaçla? Daima *ahlaklılığın iyiliği* adına—

(Fizikçilere ve hekimlere karşı nefret). Sokrates, Aristippus, Megaryan ekolü, Kinikler, Epiküros, Pyrrho—ahlaklılık adına bilgiye genel bir saldırı—

(Ayrıca diyalektikçilere karşı nefret). Geriye bir problem kalıyor: Sofistlere, bilimden kurtulmak için yaklaşıyorlar. Diğer taraftan fizikçiler gerçeğin, gerçek varlığın¹⁴⁹ şemasını bilimlerinin temeline almakla meşguldürler; örneğin atom, dört element (çeşitliliği ve değişimi açıklamak için varlıkların bir arada bulundurulmasıdır—). Objektif merakın hor görülmesi öğretilmektedir: pratik meraka, tüm bilgilerin kişisel yararlılığına geri dönüştür bu—

Bilime karşı mücadele, (1) dokunaklılığa (objektiflik), (2) araçlara (yani yararlılığına), (3) sonuçlarına (çocukça) yöneltmiştir.

Daha sonra kilise tarafından dindarlık adına yürütülen mücadelenin aynısıdır. Eski çağların tüm cephaneliği kiliseye kendi mücadelesi için miras kalmıştır. Epistemoloji bu olayda Kant'ın davasında, Hintlilerin davasında oynadığı rolün aynısını oynadı—insan, bu yüzden sorun yaşamak istemez: kendi “rotası” için ellerinin boş kalmasını ister.

Kendilerini gerçekte neye karşı koruyorlardı? Yükümlülüğe karşı, yasallığa karşı, el ele yürüme içtepisine karşı—sanırım buna özgürlük denir—

Çöküş, kendini bunun içinde belli eder: dayanışma içgüdüğü öylesine dejenere olmuştur ki dayanışma bir zorbalık gibi hissedilmektedir: otorite istemezler, dayanışma istemezler, aşağılık ve özensiz adımları benimsemek üzere aynı hizada olmak istemezler. Ölçülmüş adımlardan, bilimin hızından nefret ederler; biliminsanının ivediliğinin yokluğundan, sebatından ve kendisine karşı kayıtsızlığından nefret ederler.

149 “Gerçek”, okunmayan bir sözcüğün belirsiz yorumudur.

443

(Mart-Haziran 1888)

Ahlaklılık temelde bilime düşmandır: Sokrates de öyleydi—ve bilimin “iyi” ve “kötü” ile alakası olmayan şeyleri ciddiye alması nedeniyle “iyi” ve “kötü” karşısındaki duygularımız daha az önemli görünmeye başlar. Çünkü ahlaklılık, insanın tamamının ve tüm güçlerinin ahlaklılığın hizmetinde olmasını talep eder: İsrاف yapacak kadar zengin olmayan bir insan, ciddi bir biçimde bitkiler ve yıldızlarla ilgileniyorsa, bunu o nisan açısından boşuna israf kabul ediyor. Sokrates, bilime ahlaklaşma hastalığını soktukten sonra, Yunanistan’daki bilimsel süreçlerin hızlı bir biçimde düşmesinin nedeni buydu. Bir Demokritos’un, Hipokrates’in ve Thukydides’in döneminde elde edilen yüксеklığe bir kez daha ulaşılamadı.

444

(Mart-Haziran 1888)

Filozofun ve biliminsanının problemi.— Yaşın etkisi; depresif alışkanlıklar (Kant usulü evde oturmak; aşırı çalışma; beynin yeterince beslenmemesi; okumak). Daha esaslısı: genellemelere doğru bir eğilimin çöküş semptomu olup olmadığıdır; istencin parçalaması olarak objektiflik (—bu kadar mesafeli *durabilmek*—). Bu husus, güçlü dürtüler açısından büyük bir *adiaphora* gerektirir: bir nevi izolasyon, istisnai tutum, normal dürtüler açısından direnç.

Türü: Anavatandan kaçış; gittikçe kırlara doğru; artan egzotizm; eski zorunluluklar dilsizleşir—; bu sürekli “nereye?” sorusu kesinlikle düzen biçimlerinden ilginin kesilmesinin, kaçıp kurtulmanın bir işaretidir.

Problem: biliminsanının filozoftan daha fazla çöküş semptomu olup olmadığıdır:—bir bütün olarak ilgisini kesmemiştir, sadece bir bölümü kendini bilgiye tamamen adamıştır, bir köşe ve bir perspektifle sınırlı kalmak üzere eğitilmiştir—güçlü ırkın tüm erdemlerine ve sağlığa, büyük katılığa, yiğitliğe, kurnazlığa ihtiyaç duymaktadır. Tükenmişliğinden ziyade bir kültürün daha yüksek çeşitliliğinin bir

semptomudur. Çöküşün bilgini, kötü bir bilgidir. Aynı anda çöküşün filozofu da en azından bugüne kadar tipik filozof kabul edilmiştir.

445

(Ocak-Güz 1888)

Filozoflar arasında *entelektüel* bütünlükten daha nadir bulunan başka bir şey yoktur: belki tam tersini söylüyorlar hatta belki de buna inanıyorlardır. Ancak mesleklerinin bir koşulu, sadece belirli gerçeklere hayran kalmaktır; Onlar, neyi kanıtlamak *zorunda* olduklarını bilmektedirler; bu “gerçekler” hakkında birlik olmaları, neredeyse birbirlerini filozof olarak kabul etme araçlarıdır. Örneğin ahlaki gerçekler vardır. Ama ahlaka duyulan inanç ille de ahlaklılığını bir kanıtı değildir: öyle durumlar vardır ki—ve filozofların durumu da bunlardan biridir—böyle bir inanç *ahlaksızlığın* bir parçasıdır.

446

(Mart-Haziran 1888)

Öyleyse filozofu gerileyen nedir?—“En yüksek iyiliğe” (örneğin Platon’da olduğu gibi diyalektik) ulaşmak için gerekli ve tek niteliğin *kendi* niteliği olduğunu öğretmesidir. Her tür insanı *gradatim*¹⁵⁰ en yüksek tür olarak *kendi* türüne göre sıraya koymasıştır. Genel olarak saygı gören şeyleri küçümsemesi—ruhani değerler ve dünyevi değerler arasında bir uçurum açmasıdır. Gerçeğin ne olduğunu, Tanrının ne olduğunu, hedefin ne olduğunu, yolun hangisi olduğunu *bilmesidir*—

Tipik filozof burada mutlak bir dogmatikçidir;—şüpheciliğe ihtiyaç duyduğunda, ana menfaati hakkında dogmatik bir biçimde konuşabilir.

447

(Mart-Haziran 1888)

Rakiplerinin karşısında filozof; örneğin bilimin karşısında: böyle bir durumda şüpheli hale gelir; kendisi için biliminsanını inkâr ederek

150 Derecelere göre.

bir bilgi biçimini ayırır; ateizm, materyalizm şüphesini doğurmak¹⁵¹ için rahiple el ele gezer; kendisine yapılan bir saldırıyı, ahlaklılığa, erdeme, dine, düzene yapılmış bir saldırı kabul eder—rakiplerini “baştan çıkarıcılar” ve “sinsiler” olarak nasıl gözden düşüreceğini bilir: sonra da güçle el ele gezer.

Başka filozoflarla mücadele halindeki filozof—onları anarşist, inançsız, otorite düşmanları olarak görünmeye zorlar. Özetle: mücadele ettiği zaman, tıpkı bir rahip gibi, tıpkı ruhban sınıfı gibi mücadele eder.

3. Filozofların Gerçeği ve Hataları

448¹⁵²

(Elyazması kaynağı belirsiz)

Felsefe, Kant tarafından “nedenlerin sınırlanmasına dair bilim” olarak tanımlanmıştır !!!

449

(Bahar-Güz 1887)

Gerçeği keşfetme sanatı olarak felsefe: Aristoteles’e göre. Aristoteles’in tensel bilgi kuramını kullanan Epikürcüler tarafından aksi iddia edilmiştir: gerçek arayışını ironiyle reddetmişlerdir; “yaşama tarzı olarak felsefe”.

450

(Bahar-Güz 1887)

Üç büyük naiflik:

Mutluluk aracı olarak bilgi (sanki—),
erdem aracı olarak (sanki—),

151 MS’de “değil” sözcüğü eksik olup, Alman editörler tarafından makul bir biçimde yerleştirilmiştir.

152 Bu nedenle Schlechta tarafından çıkartılmıştır.

“yaşamın inkârı” olarak—hayal kırıklığı yaratan bir araç olduğu oranda (sanki—)

451¹⁵³

(Elyazması kaynağı belirsiz)

Bir şekilde yakınlaşabileceğimiz bir “gerçek” olmalıymış — !

452

(Ocak-Güz 1888)

Hata ve cehalet kaçınılmazdır.— Gerçeğin bulunmuş olduğu ve cehaletin ve hatanın sonda olduğu görüşü, mevcut baştan çıkarmalar arasında en etkilisidir. Varsayalım ki, buna inananlar var: o zaman inceleme, araştırma, tedbir, deney istenci felce uğrar: hatta suç, yani gerçeğe ilgili *şüphe* bile sayılabilir—

Bu nedenle “gerçek” hatadan ve cehaletten daha kaçınılmazdır çünkü aydınlanma ve bilgi doğrultusunda çalışan güçleri keser.

Tembelliğin etkisi artık “gerçeğin” tarafını tutar— (“düşünmek sıkıntıdır, sefilliktir!”); tıpkı sahip oluşt düzen, kural, mutluluk ve bilgelikte kibir gibi—*özetle* kendini beğenmişlik:— itaat etmek, incelemekten daha rahattır; “Gerçeğe sahibim” diye düşünmek, sadece etrafındaki karanlığı görmekten daha pohpohlayıcıdır—her şeyden önce: şüpheleri giderir; güven verir, yaşamı hafifletir—güvensizliği azaltarak, karakteri “geliştirir”. “Ruhun huzuru”, “sessiz bir vicdan”: tüm bu icatlar ancak gerçeğin bulunduğunun varsayılmasıyla mümkün kılınmıştır. “Onları meyvelerinden tanıyacaksın”—“Gerçek” gerçektir, *çünkü* insanı *daha iyi* yapar— Süreç devam eder: iyi olan her şey, tüm başarılar “gerçek” adına yerleşmiştir.

Gücün kanıtı budur:¹⁵⁴ mutluluk, hoşnutluk, topluluğun ve bireyin refahı, ahlaklılığa inancın sonucu olarak anlaşılmıştır— Ters: kötü başarı inanç eksikliğine mal edilmiştir.—

153 Bu nedenle Schlechta tarafından çıkartılmıştır.

154 Bkz. *Deccal*.

453

(Ocak-Güz 1888)

Hatanın nedeni, insanın iyi niyetinde [ve aynı şekilde kötü niyetinde¹⁵⁵] yatar —: binlerce olayda gerçeği kendinden gizler, çarpıtır ki, iyi niyetinden [veya kötü niyetinden]¹⁵⁶ dolayı acı çekmesin. Örneğin insanı kaderinin yöneticisi olarak Tanrı: veya sanki her şey uydurulmuş ve ruhun kurtuluşuna dair bir görüşle gönderilmiş gibi, kendi önemsiz kaderinin yorumu— daha since bir entelekt için kirlilik ve dolandırıcılık olarak görünen bu “filoloji” eksikliği, ortalama olarak iyi niyetin ilhamı altında yerine getirilmektedir. İyi niyet, “asil duygular”, “yüce durumlar”, ahlaklılık tarafından reddedilen ve egoist diye çağrılan ani heyecanların: aşkın, nefretin, intikamının dolandırıcılar ve aldatanlar tarafından kullanılması gibi, kullanılan araçlar arasındadır.

Hatalar, insana çok pahalıya mal olan şeylerdir: ve bütüne baktığımızda, insana en derinden zarar verenin “iyi niyetten” kaynaklanan hatalar olduğunu görüyoruz. Mutlu eden illüzyon, anında kötü sonuçlara neden olan illüzyondan çok daha öldürücüdür: çünkü ikincisi, nedenleri keskinleştirir ve arındırır¹⁵⁷ ve daha güvensiz hale getirir—birincisi ise uykuya daldırır.—

Güzel duygular, yüce ajitasyonlar psikolojik açıdan uyuşturucular arasında sayılmaktadır: yanlış kullanılmaları herhangi bir başka uyuşturucunun yanlış kullanımıyla aynı sonuçlara sahiptir—nörastenien.

454

(1888)

Hata, insanın kendine izin vereceği en pahalı lükstür; ve yapılan hata fizyolojik bir hataysa, hayat için çok tehlikelidir. Sonuç olarak insana bugüne kadar en pahalıya mal olan nedir? “Gerçekleri”dir: çünkü onların hepsi fizyolojik hatalardır—

155 Nietzsche tarafından eklenmiştir; parantezler benimdir.

156 Alman editörler tarafından eklenmiştir; parantezler benimdir.

157 Yorumu belirsiz; sözcük okunmuyor.

455

(Ocak-Güz 1888)

Psikolojik karışıklıklar:— inanç talebi—“gerçek istenci” ile karıştırılmıştır (örneğin Carlyle meselesinde).¹⁵⁸ Ancak aynı şekilde inançsızlık talebi de yüzlerce nedenden dolayı “gerçek istenci” ile karıştırılmıştır (bir inançtan yüzlerce nedenden dolayı kurtulmaya çalışmak: bazı “inananlar” karşısında haklı çıkmak). Şüpheyi ortaya çıkartan nedir? Dogmatikçilere karşı duyulan nefret ya da Pyrrho’nun durumunda olduğu gibi dinlenme ihtiyacı, tükenmişlik.

Gerçekten beklenen avantajlar, gerçeğe duyulan inançtan kaynaklanan avantajlardır:— buna göre gerçek, kendi içinde acı dolu, zararlı, kaçınılmaz olabilir—. Gerçeğin doğruluğundan ancak zaferimizden avantajlar—örneğin egemen güçlerden kurtuluş—elde edeceğimize inandığımız takdirde şüphe ederiz.

Gerçeğin yöntemleri gerçeğin güdülerinden değil, gücün güdülerinden, üstün olma güdülerinden kaynaklanmaktadır.

Gerçek nasıl kanıtlanır? Artırılmış güç duygusuyla¹⁵⁹— yararlılıkla—kısacası avantajlarla (yani tarafımızca kabul edilmesi için gerçeğin nasıl olması gerektiğine dair varsayımlarla). Ama bu sadece bir önyargıdır: gerçeğin hiçbir şekilde dahil olmadığına dair bir işarettir.

Örneğin, Goncourt’lar¹⁶⁰ açısından “gerçek istencinin” anlamı nedir? Ya Natüralistler açısından?— Objektifliğin eleştirisidir.

Neden bilmek: neden daha ziyade aldatılmak değil?— İnsanın daima istediği inançtı—gerçek değil— İnanç, araştırma yöntemlerine karşıt araçlarla yaratılmaktadır:— hatta araştırma yöntemlerini dışarıda bırakırlar— .

456

(Mart-Haziran 1888)

Belirli bir inanç derecesi, bugün inanılanlara bir *itiraz* gibi hizmet etmektedir— hatta inananın tinsel sağlığına karşı bir soru işaret gibi.

158 Krş. *Putların Alacakaranlığı*.

159 “Güç” sözcüğünden sonra, MS’de okunmayan sözcükler gelmektedir: “belirsizlik, inanç-”?

160 *Putların Alacakaranlığı*.

Şehitler.— Büyük saygı üzerine kurulmuş her şeye karşı mücadele etmek amacıyla saldırgan biraz küstah, amansız, hatta utanmaz bir yaratılışa sahip olmak zorundadır— İnsanın birkaç bin yıl boyunca sadece hata olan şeyleri gerçek olarak kutsallaştırdığını, hatta bunlara yöneltilen eleştirileri bile kötü ruhlu bir yaratılış saydığını göz önünde bulundurursak, saldırganlık, başka bir deyişle *nedenler* için inisiyatifi sağlamak için belirli bir miktar *ahlaksızlığın* gerekli olduğunu üzülererek itiraf etmek zorundadır—

Bu ahlaksızları, her daim “gerçeğin şehitleri” olarak ortaya çıktıkları için affetmeliyiz: onları inkâr etmeye yönelten aslında gerçeğe karşı duyulan dürtü değil, parçalanma, kutsal bir şeye karşı saygısız şüphecilik, maceraya duyulan zevk dürtüsüdür.— Başka durumlarda onları problemlerin nüfuz alanına iten kişisel kinleridir— problemlerle belirli insanlara karşı haklı çıkabilmek için mücadele ederler. Ancak bilimin kullanabildiği her şeyden önce intikamdır— ezilenlerin, bir kenara itilenlerin ve aslında *hüküm süren* gerçek tarafından ezilenlerin intikamıdır—

Gerçek, yani bilimsel yöntem, onu bir savaş silahı— bir yok etme aracı—olarak kutsallaştıranlar tarafından yakalanmış ve desteklenmiştir— Hatta karşı çıkmalarını onurlu bir hale getirmek için, saldırdıklarının kullandığına benzer bir araca ihtiyaç duymuşlardır:— “gerçek” anlayışını rakipleri kadar fiyakalı ve kayıtsız şartsız bir biçimde benimsediler—fanatik oldular ya da en azından kendilerini öyleymiş gibi gösterdiler, çünkü diğer davranışları ciddiye alınmıyordu. Geriye kalan takibi, tutkuyu ve takip edilenlerin güvensizliğini beraberinde getiriyordu—nefret arttı ve bunun sonucunda bilimsel kalmaya ilişkin ön koşullar azaldı. Nihayetinde hepsi rakipleri gibi aynı saçma biçimde haklı çıkmak istiyorlardı—”İçten inanç”, “güçlü inanç” sözcükleri, şehitliğin kibri—hepsi de bilginin ilerlemesi için en az uygun olan durumlardır. Gerçeğe karşı çıkanlar, en azından gerçeğe ilgili sorularda karar vermenin sübjektif usulün tamamını tekrar kabul etti, hem de yapmacık tavırlarla, fedakârlıklarla,

kahramanca kararlarla—ve böylece bilimsellik karşısı yöntemlerin egemenliğini uzattılar. Şehit olarak kendi eylemleriyle uzlaştılar.

458 ¹⁶¹

(Mart-Haziran 1888)

Örneğin Kant konusunda, ama aynı zamanda eski çağlar konusunda da “teorik” ve “pratik” arasında tehlikeli bir ayrım mevcuttur:— sanki katıksız tinsellik onlara bilgi ve metafizik sorunlarıyla birlikte sunulmuş gibi hareket ederler;— sanki teorinin cevabı ne olursa olsun, uygulamanın kendi ölçüleriyle yargılanması gerekiyormuş gibi hareket ediyorlar.

Birincisinin karşısına *filozofların psikolojisini* çıkartıyorum: soğuk hesapları ve “tinsellikleri” hâlâ fizyolojik bir gerçeğin solgun izlenimidir; gönüllü olan tamamen eksiktir, her şey içgüdüdür, her şey başlangıcından itibaren belili bir çizgi üzerinde yürütülmüştür—

İkincisi hakkında her zaman iyi düşünmekten başka bir hareket yöntemi bilip bilmediğimizi soruyorum; ikincisi bir *harekettir* ve birincisi varsayılmış bir düşünce. Yaşam tarzını yargılamak için bir teorinin değerini yargılamaktan farklı bir yöntemimiz var mı: tümevarım, kıyaslama gibi?—

Naif olanlar, burada daha iyi donatılmış olduğumuzu, burada “iyi” olanın ne olduğunu bildiğimize inanmaktadırlar—filozoflar bunu tekrarlamaktadırlar. Burada bir inancın iş başında olduğu sonucu çıkarttık, hepsi bu—

İnsan harekete geçmeli; *dolayısıyla* yürütme kuralları gereklidir”— diyor Eskiçağın şüphecileri bile. Bir şeyi *gerçek* kabul etmek için bir argüman olarak bir karara acil ihtiyaç duyulmaktadır!

“İnsan harekete *geçmemeli*”— diyor daha tutarlı kardeşleri olan Budistler ve insanı harekete geçmekten kurtarmak için bir yürütme kuralı tasarlamışlardır—

Kendini barındırmak, “sıradan insanın” yaşadığı gibi yaşamak, onun doğru saydığını doğru ve iyi saymak: işte sürü içgüdüüne boyun

eğmek budur. İnsan, böyle bir boyun eğmeyi bir *rezalet* olarak hissetmek için—iki farklı standartta yaşamamak!— Teoriyi ve uygulamayı birbirinden ayırmamak için!— tüm cesaretini ve katılgını toplaması gerek.

459

(Ocak-Güz 1888)

Daha önceden hiçbir şeyin gerçek kabul edilmemesi—daha önce yakışksız, yasak, rezil, kaçınılmaz olarak hor görülenler—tüm bu çiçekler bugün gerçeğin sevimli yolları boyunca büyür.

Bu eski ahlaklılık meselesinin tamamı bizi artık ilgilendirmiyor: içinde hâlâ saygı uyandıran bir anlayış yoktur. Biz ondan daha uzun süre yaşadık—artık bu şekilde aldatılmamıza izin verecek kadar hissiz ve naif değiliz— Daha nazik bir biçimde söylemek gerekirse: bunun için fazla erdemliyiz— Ve eski anlamda gerçek sadece eski ahlaklılık tarafından tasdik edildiği için, eski ahlaklılık onu tasdik etme hakkına sahip olduğu için “gerçek” ise bundan artık önceki gerçeklere ihtiyacımız olmadığı sonucu çıkar— Bizim gerçek kriterimiz hiçbir şekilde ahlaklılık değildir: bir görüşü, ahlaklılığa bağlı olduğunu, asil duygulardan esinlendiğini göstererek çürütüyoruz.

460

(Mart-Haziran 1888)

Tüm bu değerler ampirik ve şartlıdır. Ama onlara inananlar, onlara büyük saygı gösterenler, onların tam da bu özelliğinin farkında olmayı reddederler. Filozofların hepsi bu değerlere inanırlar ve onlara gösterdikleri büyük saygı onları birer *önsel* [a priori] gerçek haline getirme girişimidir. Büyük saygının çarpıtıcı karakteri—

Büyük saygı, bütünlüğün üstün testidir: ama felsefe tarihinin tamamında entelektüel bütünlük *yoktur*—sadece “iyinin sevgisi” vardır—

Bu değerlerin değerini test edebilecek yöntemler tamamen eksiktir; ikincisi: test değerlerine karşı isteksizlik, onları bir şekilde

şartlı oldukları biçimde kabul etmek.— Ahlaki değerler açısından bilimsellik karşısı tüm içgüdüler, bilimi *dışarıda tutma* amacıyla birlikte gelmiştir—

4. Felsefenin Eleştirisine Dair Ek Düşünceler

461

(Mart-Haziran 1888)

Filozofların *neden iftiracı oldukları*.— Filozofların duyulara karşı hain ve kör düşmanlığı¹⁶²— bu nefrette ne kadar çok avam takımı ve orta sınıf vardır!

Sıradan insanlar, kötü sonuçlarını hissettikleri bir suiistimali daima suilstimal edilene bir itiraz olarak kabul etmişlerdir: prensiplere karşı yapılan tüm ayaklanma hareketleri, ister siyasi, ister ekonomik olsun, suiistimali prensip için gerekli ve prensibe özgü bir şey gibi sunma fikriyle birlikte bunu iddia ederler.

Kötü bir hikâyedir: İnsan, insanları hor görebileceği bir prensip arar—bir dünya uydurur ki bu dünyayı karalayabilsin ve kirletebilsin: gerçeklikte her zaman hiçliğe uzanır ve hiçliği “Tanrı” olarak, “gerçek” olarak ve her halükârda *bu* varoluş durumunu yargıç ve kınayıcı olarak yorumlar—

Bir insanın, evcilleştirilmiş ve “medenileştirilmiş” bile olsa, barbarca ihtiyaçlarının ne kadar derin ve esaslı bir tatmin gerektirdiğinin bir kanıtını istiyorsak, felsefe evriminin “leitmotif”lerine (ana nedenlerine) bakmamız gerekir.— gerçekliğe karşı bir nevi intikam, insanın yaşamasını sağlayan değer takdirlerinin kötü niyetli tahribi, evcilleştirilmiş durumu bir işkence gibi hisseden ve kendisini böyle

162 Alman editörler bu noktada şu satırları atlamayı uygun görmüşlerdir:

“Aldatan duyular değildir. Bildiğim kadarıyla hiçbir filozofun saygıyla konuşmadığı burnumuz, varoluşun henüz en hassas bilimsel “physikalisch” [fiziksel] aracıdır: spektroskopun bile hata yaptığı yerde, titreşimleri kaydeder.”

Belirtilen pasaj dahil olmak üzere, bu not Nietzsche tarafından *Putların Alacakaranlığı*’nda kullanılmıştır.

bir duruma bağlayan tüm bağlarını hastalıklı bir biçimde koparmaktan çok büyük bedensel bir haz alır.

Felsefe tarihi, yaşamın ön koşullarına karşı, yaşamın değer duygularına, yaşam lehine partizanlığa karşı yükselen bir sırdır. Filozoflar, bu dünyayla çeliştiği takdirde, bir dünyayı tasdik etmekten asla çekinmemiş olup, bu dünya hakkında kötü konuşabilmek için bir bahaneyle donatmışlardır. Bu, bugüne kadar iftiracıların ekolü olmuştur; ve kendini bize öyle bir derecede zorla kabul ettirmiştir ki yaşamın avukatı olduğunu iddia eden bilimimiz bugün temel karalama konumunu kabul etmiş ve bu dünyaya açık olarak, bu nedenler zincirini olağanüstü olarak muamele etmiştir. Burada gerçekten nefret eden nedir?

Korkarım, onları burada ebediyen iftiracılar olmak üzere büyüleyen filozofların fısıltıları [circe] olan ahlaklılıktı— Ahlaki “gerçeklere” inanıyorlardı, orada üstün değerleri buluyorlardı— hakkında daha fazlasını öğrendikçe, varoluşu daha sert bir biçimde inkâr etmekten başka ne yapabilirlerdi ki?— Çünkü varoluş ahlaksızdır— Ve bu yaşam ahlaksız ön koşullar bağlıdır: ve tüm ahlaklılıklar yaşamı *reddeder* — .

Gelin gerçek dünyayı feshedelim: ve bunu yapabilmek izin önce bugüne kadarki en üstün değerimizi, ahlaklılığı feshetmek zorundayız— Ahlaklılığın bile ahlaksızlığın daima kınandığı şekilde ahlaksız olduğunu göstermek yeterlidir. Önceki değerlerin zorbalığı bu şekilde kırıldıktan sonra, “gerçek dünyayı” feshettikten sonra, kendi uyumu içinde yeni bir değerler düzeni gelecektir.

Görünüşteki dünya ve bir yalanla uydurulan dünya— antitez budur. İkincisine bugüne kadar “gerçek dünya”, “gerçek”, “Tanrı” denmiştir. Feshedilmesi gereken budur.

Anlayışımın mantığı:

- 1) Üstün değer olarak ahlaklılık (felsefenin tüm aşamaları, hatta şüpheciler üzerinde bile efendi). Sonuç: Bu dünya hiçbir şeye değmez, “gerçek dünya” değildir.
- 2) Burada üstün değeri belirleyen nedir? Ahlaklılık gerçekten nedir?— Çöküş içgüdüsi; bu şekilde *intikam alan* tükenmişler ve mirastan yoksun bırakılanlardır. Tarihi kanıtı: filozoflar daima dekadandır— *nihilist* dinlerin hizmetinde.

- 3) Güç istenci olarak ortaya çıkan çöküş içgüdüsü. Kanıtı: ahlaklılık tarihinin tamamında kullanılan araçların mutlak sahlaksızlığı. Genel anlayış: bugüne kadarki en yüce değerler güç istencinin özel bir durumudur; ahlaklılığın kendisi ahlaksızlığın özel bir durumudur.¹⁶³

462

(Bahar-Güz 1887)

Temel yenilikler: "Ahlaki değerlerin" yerine sadece doğal değerler. Ahlaklılığın doğallaştırılması.

"Sosyoloji" yerine egemenlik biçimleri kuramı.

"Toplum" yerine en başlıca merakım olarak kültür kompleksi (bütün olarak veya parçalar halinde).

"Epistemoloji" yerine ani heyecanların perspektif kuramı (ki buna ani heyecanların; yüce bir nitelik kazanan ani heyecanların; rütbe düzenlerinin, "tinselliklerinin" hiyerarşisi de aittir).

"Metafizik" ve din yerine ebedi tekerrür kuramı (bu, bir yetiştirme ve seçme aracıdır).

463

(1885)

Habercilerim: Schopenhauer; pesimizmi ne derece derinleştirip, en aşırı antitezini çürüterek gerçekten ilk olarak denediğim.

Sonra: İdeal sanatçı, Napoleon sonrası hareketin ürünü.

Sonra: Daha yüce Avrupalılar, büyük politikaların ataları.

Sonra: Yunanlılar ve kökenleri.¹⁶⁴

163 Kısa son paragraf, editörler tarafından daha detaylı başka bir nottan alınmıştır. Bu noktada MS'de sadece şunlar vardır: "Bu hareketin tamamında sadece güç istencinin özel bir durumunu fark ettik." İlk basım (1901) MS'ye bağlı kalmıştır.

Schlecht, silinen satırları tüm diğer basımlarda atlar; son paragraftaki taslağı değil standart basımı takip eder; ve notun ikinci yarısını basmıştır ki birinci yarısından birkaç sayfa öncesinde şöyle başlar: "Felsefe tarihi..." (buna ait olmayan sonuçla birlikte).
164 MS, şöyle devam eder: "Tragedyanın Doğuşu'nda 'endişe' ve 'sanat' bağlantısıyla; filozofun yalnızlığında kişisel eğitimiyle ilgili ipuçları verdim. Dionysos tarzı."

Schlecht, önceki tüm editörlerin örneğine göre sadece bu satırları atlamakla kalmayıp, ikinci paragrafı da atlamaktadır--ki burada, yeri gelmişken, MS'de "Napolyonik" yerine "Napol." denmektedir.

Bilmeden işçilerim ve habercilerim olanlardan bahsettim. Ancak benim filozof türüm için, en azından yeni filozoflara duyduğum ihtiyaç için umutla nereye bakabilirim¹⁶⁵ Her daha yüksek kültürün ön koşulu olarak kulluğa ve köleliğin birçok derecesine inanç gibi, sadece asil bir düşünce tarzının, egemen olduğu; istirahatın mutluluğunu, "Sabbath'ların Sabbath'ını" dünya için bir hedef olarak kabul etmeyen ve barışta bile yeni savaşların araçlarını onurlandıran yaratıcı düşünce tarzının;¹⁶⁶ gelecek için yasalar koyan, gelecek hatırına kendine ve şimdiki zamanda bulunan her şeye karşı haşın ve zorba olan bir düşünce tarzının; her ikisini de doğru yere—her birinin diğerine ihtiyacı olduğu yere—yerleştirebilecek güce sahip olduğunu hissettiği için insanın içindeki hem iyi, hem kötü nitelikleri son noktasına kadar geliştirmek isteyen pervasız, "ahlaksız" bir düşünce tarzının egemen olduğu yöne bakmalıyım. Ancak bugün filozofları bu şekilde arayan biri, aradığı şeyi bulmaktan ne bekleyebilir? En iyi Diyojen feneriyle bile günlerce ve gecelerce boşuna arayacağı daha olası değil midir? Çağ, ters içgüdüye sahiptir; öncelikle ve her şeyden önce konfor ister; ikinci olarak şöhret ve büyük aktörlerin etrafındaki gürültüyü, lunapark zevklerine çekici gelen şu davul gürültüsünü ister; üçüncü olarak herkesin tüm yalanların en büyüğü—yani "insan eşitliği" denen yalan—karşısında en derin saygıyla yere kapanmasını ve sadece eşit düzeye getiren ve eşitleyen erdemleri şerefleştirmesini ister. Ancak benim filozofu anladığım kadarıyla, tamamen masumiyet içinde kendisi için en uygun olanın bu olduğunun düşünülmüş olmasına bakılmaksızın, filozofun yükselmesi böylece imkansız hale getirilmiştir. Aslında dünyanın tamamı bugün eski zamanlarda kazıklarla, kötü vicdanla ve Kilise Pederlerinin kibirli bilgelikleriyle kuşatılmış filozofların kötü durumuna hayıflanmakta-

165 Krş. İyinin ve Kötünün Ötesinde.

166 Krş. Böyle Buyurdu Zerdüşt I, "Savaş ve Savaşçı Halklar Hakkında". Bu nottaki fikirlerin birçoğu hatta belki de çoğunluğu, Böyle Buyurdu Zerdüşt, İyinin ve Kötünün Ötesinde eserlerinde geliştirilmiştir.

dır: gerçek ise bunun güçlü, anlayışlı, kurnaz ve küstah yiğitlik tinselliğinin eğitimi için, şimdiki zamanın yaşam koşullarından çok daha uygun bir koşul olduğudur. Bugün, başka bir tin türü, yani demagog tini, aktör tini, belki de bilgin kunduz ve karınca benzeri tin koşulları yine de uygun buluyordur. Ama durumlar üstün sanatçılar için bile çok daha kötüdür: çünkü onlar neredeyse hepsi içsel disiplin eksikliği nedeniyle yok olmakta değiller midir? Artık bir kilisenin veya bir mahkemenin mutlak değerler tablosunun zulmüne uğramamaktadırlar. Aynı şekilde artık “içsel zorbalarını”, yani istençlerini geliştirmeyi de öğrenmemektedirler. Ve sanatçılar için gerçek olan, filozoflar için daha yüksek ve daha kaçınılmaz bir anlamda gerçektir. Öyleyse bugün özgür tinler nerededir? Bana bugün özgür bir tin gösterin!—

465

(Yaz-Güz 1888)

“Tin’in özgürlüğü” altında oldukça kesin bir şey anlıyorum: Kendine karşı katılıkta, temizlikte ve cesaretle, Hayır demenin tehlikeli olduğu yerde şartsız Hayır deme istencinde filozoflardan ve başka “gerçek” müritlerinden yüz kat daha üstün¹⁶⁷ olmak—daha önceki filozofları kadın “gerçeği” kisvesi altında saklanmış rezil çapkınlar olarak görüyorum.

167 Bu sözcük, MS’de bulunmamakta olup, makul bir biçimde Alman editörler tarafından eklenmiştir.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

YENİ BİR DEĞERLENDİRMENİN PRENSİPLERİ

I. BİLGİ OLARAK GÜÇ İSTENCİ ¹

1. Araştırma Yöntemi

466

(Ocak-Güz 1888)

19. yüzyılı ayır yapan bilimin zaferi değil bilimsel yöntemin bilime karşı kazandığı zaferdir.

467

(Bahar-Güz 1887)

Bilimsel yöntemi tarihi, Auguste Comte tarafından neredeyse felsefenin kendisi olarak kabul edilmiştir.

468

(Bahar-Güz 1887)

Büyük yöntembilimciler: Aristo, Bacon, Descartes, Auguste Comte.

469

(Ocak-Güz 1887)

En değerli anlayışlara en son varılır; halbuki en değerli anlayışlar, yöntemlerdir.

1 Bu bölümdeki materyalin çoğu Nietzsche tarafından 1886 tarihinde yayımlanan *İyinin ve Kötünün Ötesinde* ve *Putların Alacakaranlığı* (1888 sonbahar başlarında tamamlanmıştır) eserlerinde, özellikle de "The Four Great Errors" ve—"gerçek" ve "görünürdeki" dünya hakkındaki notlardan bazıları—"Reason in Philosophy" ve "How the 'True' World Finally Became a Fable" bölümlerinde kullanılmıştır. Ancak Nietzsche tarafından bitirilen kitaplara dahil edilmeyen birçok fikir ve büyük açıklamalar vardır—birçok durumda muhtemelen Nietzsche'nin notlarından tatmin olmamasından dolayı. Bunu takip eden nihai görüş açısını temsil etmemektedir, ancak oldukça ilginç varsayımlarından bazıları sadece bu bölümlerde bu-

Modern bilimimizin bütün yöntemleri, bütün varsayımları bin yıllar boyunca derinden hor görülmüştür; onlar adına insan itibarlı kişilerin toplumundan ihraç edilirdi—insan “Tanrı” düşmanı, en yüce ideale küfreden kişi, “şeytan tarafından ele geçirilmiş” kabul ediliyordu.

Karşımızda insanlığın *pathos*’unu bulduk—“Gerçeğin” ne olması gerektiğine, hizmetinin ne olması gerektiğine dair anlayışımız, objektifliğimiz, yöntemimiz, sessiz, tedbirli, güvensizlik dolu yollarımız tamamen alçaklık kabul ediliyordu—

Temelde, insanlığı en fazla engelleyen estetik bir tat olmuştur: gerçeğin pitoresk etkisine inanıyordu, bilgi insanından hayal gücü üzerinde güçlü bir etki yaratmasını talep ediyordu.

Bu, sanki bir antiteze ulaşılmış, sanki bir sıçrama yapılmış gibi görünmektedir; gerçekte ise ahlaki abartma aracılığıyla eğitimi, bilimsel karakterde insan şekline girmiş hale gelen daha yumuşak *pathos*’a doğru giden yolu adım adım açmıştır—

Küçük şeylerde vicdanlılık, din adamının oto kontrolü bilimsel karakter için: kişisel sonuçlara bakmadan her şeyden önce problemleri ciddiye alan yaratılış için bir ön hazırlık okuluydu—

2. Epistemolojik Başlangıç Noktası

470

(1885-1886)

Dünyanın herhangi bir toplam bakışında bir kez ve her seferinde istirahatata karşı derin bir hoşlanmama duygusu. Zıt bakış açısının cazibesi: Muammanın uyarıcısından türetilecek reddediş.

471

(1885-1886)

Bir şeylerin temelde ahlaki olarak insanlar tarafından öne sürülen nedenlerin savunulmasını gerektirecek şekilde düzenlendiklerine

dair varsayım—açık yürekli bir varsayım ve bir parça naiflikle, Tanrının gerçekliğine inanç sonrasında oluşan bir etkidir—Tanrı, bir şeylerin yaratıcısı olarak anlaşılmaktadır.—Bu anlayışlar, öteki tarafta daha önce gerçekleşen varoluştan gelen bir mirastır—

472

(1883-1888)

İddia edilen “bilinç gerçeklerinin” çelişkisi. Gözlem, binlerce kat daha zor olup, hatalar belki de genel olarak bir gözlemin koşuludur.

473

(1886-1887)

Entelektüel, kendini eleştiremez, çünkü başka entelektüel türleriyle kıyaslanamaz ve bilme kapasitesi sadece “gerçek gerçeklik” huzurunda ortaya çıkar, yani entelektüel eleştirebilmek için, “mutlak bilgiye” sahip daha yüce bir varlık olmak zorunda oluruz. Bu, mantıken her bakış açısından veya tensel ve tinsel uygunluktan uzak bir şeyin varolmasını, bir “kendi içindeliği” gerektirir.—Halbuki bir şeye inancın psikolojik kaynağı “kendi içlerinde bir şeylerden” konuşmamızı yasaklar.

474

(Kasım 1887-Mart 1888)

Özne ve nesne arasında yeterli bir nevi ilişkinin yaşandığı; nesnenin, içeriden bakıldığı takdirde özne haline gelecek bir şey olduğu, benim düşünceme göre zamanı geçmiş olan iyi niyetli bir uydurmadır. Herhangi bir şekilde hakkında bilinç sahibi olduğumuz şeylerin ölçüsü, tamamen bilinçli olmanın kaba yararlılığına bağlıdır. Bilincin bu kuytu bakış açısı, gerçeklikle temas eden herhangi bir “öznenin” ve “nesnenin” otoritesini kabul etmemize nasıl izin verebilir!—

475

(1885-1886)

Modern felsefenin eleştirisi: hatalı bir başlangıç noktası, sanki “bilinç gerçekleri” varmış da—iç gözlemde hiçbir fenomenizm yokmuş gibi.

476

(1884)

“Bilinç”—bir fikrin fikri, istenç fikri, bir duygunun fikri (sadece bizim bildiğimiz) ne dereceye kadar yüzeyseldir! İç dünyamız da bir “görüntüdür”!

477

(Kasım 1887-Mart 1888)

Ben, içsel dünyanın olağanüstülüğünü de muhafaza ediyorum: Hak-
kında bilinç sahibi olduğumuz her şey ayarlanmış, basitleştirilmiş,
şemalaştırılmış ve baştan aşağı yorumlanmıştır—içsel “algılamanın”
güncel süreci; düşünceler, duygular, arzular ve özneye nesne arasın-
daki nedensel bağlantı bizden tamamen gizlenmiştir—ve belki de
sadece hayalidir. “Görünürdeki içsel dünya” “dış” dünyayla aynı bi-
çimler ve prosedürlerle yönetilmektedir. Asla “gerçeklerle” yüz yüze
gelmeyiz: Keyif ve keyifsizlik, birbirini takip eden türevsel entelek-
tüel fenomenlerdir—

“Nedensellik” bizi atlatıyor; mantığın yaptığı gibi, düşünceler
arasında doğrudan nedensel bir bağlantının varolduğunu ileri
sürmek—en kaba ve en hantal gözlemin sonucu budur. İki düşün-
ce arasında her türlü ani heyecan oyunlarını oynarlar: ama hare-
ketleri çok hızlıdır; bu nedenle onları fark edemeyiz, onları inkâr
ederiz—

Yöntembilimcileri tarafından kavrandığı şekliyle “düşünme”
meydana gelmez: sürecin içinden bir elementin seçilip, kalanlarının
yok edilmesinden oluşan tamamen keyfi bir kurgu; anlaşılabilirlik
amacıyla yapılmış suni bir düzenlemedir—

“Tin”, düşünen bir şey: hatta mümkün olduğu yerde “mutlak, katıksız tin”—bu anlayış, “düşünmeye” inanan sahte içgözlemin ikinci bir türevidir: önce meydana gelmeyen bir eylem, yani “düşünme” hayal edilir ve ikinci olarak sadece ve sadece her düşünme eyleminin kökeni olan bir özne altkatmanı (subject-substratum) hayal edilir yani hem eylemin kendisi, hem eylemi yapan kurgudur.

478

(Mart-Haziran 1888)

Fenomenizmi yanlış yerde aramayalım: ünlü “içsel duyularımızla” gözlemlediğimiz iç dünyadan daha olağanüstü (ya da daha açık), daha aldatıcı bir şey yoktur.

Neden olarak istence öylesine inandık ki kişisel deneyimimizden genel olaylara bir neden aktardık (yani olayların nedenine anlam kattık—).

Zihnimizde birbiri ardına gelen düşüncelerin bir şekilde birbirleriyle nedensel bir ilişki içinde olduklarına inanıyoruz: özellikle gerçeklikte asla meydana gelmeyen şeylerden başka hiçbir şeyden bahsetmeyen mantıkçı, düşüncelerin düşüncelere *neden olduğuna* dair ön yargıları sayesinde büyümüştür—.

Bizler—hatta filozoflarımız bile hâlâ—keyfin ve acının tepkilerin nedeni olduğuna ve keyifle acının amacının tepkilere neden olmak olduğuna inanıyoruz. Binlerce yıl boyunca keyif ve keyifsizlikten kaçınma, her eylemin *güdüleri* olarak ileri sürülmüşlerdir. Halbuki tepki üzerine bu “keyif ve keyifsizlik” durumları olmamış olsaydı, her şeyin tamamen aynı neden ve etki sırasına göre seyredeceğini ve insanın, her şeye neden olduklarını düşündüğü takdirde, sadece kendini aldatmış olacağını itiraf etmek zorundayız: Bunlar, tepki çağrıştırmaktan çok daha farklı amaçları olan birer epifenomendir; onlar, tepki süreci içerisinde bizzat etkilerdir.

Özetle: hakkında bilinç sahip olduğumuz şeyler uçtaki bir fenomendir, bir sondur—ve hiçbir şeye neden olmaz; bilinçte birbirini takip eden her fenomen tamamen atomiktir— Ve bizler dünyayı tam

tersi anlayışla anlamaya çalıştık—sanki düşünmekten, hissetmekten, istençli olmaktan başka hiçbir şey gerçek ve etkili değilmiş gibi!—

479

(Ocak-Güz 1888)

“İç dünyanın” fenomenizmi. Nedenin etkiden daha sonra bilince girmesini sağlayacak şekilde kronolojik tersine çevirme.— Acının, burada yerleşik olmadan bedeninin bir kısmına yansıtıldığını öğrendik— naif bir biçimde dış dünya tarafından koşullandığı varsayılan duyu izlenimlerinin aksine iç dünya tarafından koşullandıklarını öğrendik; dış dünyanın faaliyetleri konusunda daima bilinçsiz olduğumuzu— Hakkında bilinç sahibi olduğumuz dış dünyanın fragmanı, dışarıdan gelen bir etki kendini aklımıza soktuktan sonra ortaya çıkmaktadır ve daha sonra “neden” olarak yansıtılmaktadır—

“İç dünyanın” fenomenizminde neden ve etkinin kronolojik düzenini tersine çevirdik. “İçsel deneyimin” temel gerçeği, nedenini etki meydana geldikten sonra hayal edildiğidir— Aynı husus düşüncelerini birbirini takip etmesi için de geçerlidir.—bir düşüncenin nedenini hakkında bilinç sahibi olmadan önce ararız; ve önce neden bilincimize girip, sonucu daha sonra gelir— Hayal yaşamımızın tamamı, muhtemel nedenler ışığında kompleks duyguların yorumudur—ve bu şekilde bir koşul hakkında ancak onunla bağlantılı olduğu varsayılan neden zinciri bilincimize girdikten sonra bilinç sahibi oluyoruz.

“İçsel deneyimin” tamamı, sinir merkezlerini uyaran bir nedenin arandığı ve hayal edildiği—ve sadece bu şekilde keşfedilen bir nedenin bilincimize girdiği gerçeğine dayanmaktadır: bu neden hiçbir şekilde gerçek nedenle ilgili değildir—daha önceki “içsel deneyimlerin”, yani hafıza bazında bir ilerlemedir. Halbuki hafızamız aynı zamanda eski yorumların, yani yanlış nedenselliklerin alışkanlıklarını da muhafaza etmektedir— böylece “içsel deneyim” daha önceki tüm yanlış nedensel kurguları da içinde barındırmak zorundadır. Her an yansıttığımız “dış dünyamız” nedenin eski hatasına çözülemez bir biçimde bağlıdır: onu, “bir şeylerin” vs. şeması aracılığıyla yorumlarız.

“İçsel deneyim” ancak bireyin anladığı bir dil bulduktan sonra— yani bir koşulun kendisine aşına olan koşullara çevrilmesinden sonra—bilincimize girer—: “anlamak” sadece eski ve aşına bir şeyin dilinde yeni bir şeyi ifade etmek anlamına gelir. Örneğin “Kendimi iyi hissetmiyorum”—böyle bir yargı, gözlemcinin büyük ve eski bir objektifliğini gerektirir—; basit insan daima: şu veya bu kendimi iyi hissettirmiyor, der—duygusu hakkında sadece kendini iyi hissetmemek için bir nedeni varsa kafa yoruyor.—Buna *felsefe eksikliği* diyorum; bir metni, herhangi bir yorumda bulunmadan sadece bir metin olarak okuyabilmek, “içsel deneyimin” en geç geliştirilen biçimidir—belki de en zor mümkün olan biçimidir—

480

(Mart-Haziran 1888)

Ne “tin”, ne neden, ne düşünme, ne bilinç, ne ruh, ne istenç, ne de gerçek vardır: hepsi hiçbir işe yaramayan kurgulardır. “Özne ve nesne” meselesi vardır, aksine sadece belirli relatif doğruluklarla; her şeyden önce algılarıyla gelişebilen belirli hayvan türleri vardır (böylece deneyim toplayabilir)—

Bilgi, güç aleti olarak çalışır. Düz olduğundan gücün her artışıyla birlikte artar—

“Bilginin” anlamı: burada, “iyi” ve “güzel” konusunda olduğu gibi, bu anlayışın kesin ve dar bir antroposantrik ve biyolojik açıdan ele alınması gerekmektedir. Belirli bir türün kendisini muhafaza etmesi ve gücünü artırması için gerçeklik anlayışının, temelde bir davranış şeması sağlamak için hesaplanabilir ve sabit olanlardan yeterince kapsamı gerekir. Korumanın yararlılığı—aldatılmamak için soyut teorik ihtiyaçlar değil—bilgi organlarının gelişiminin ardında güdü olarak yatar—gözlemleri kendimizi korumak için yeterli olacak şekilde gelişirler. Başka bir deyişle: Bilgiye duyulan arzunun ölçüsü, güç istencinin bir tür içinde büyüdüğü ölçüye bağlıdır: bir tür, efendisi olabilmek, onu zorla kendi hizmetine almak için belirli bir miktar gerçekliği kavrar.

3. "Ego"ya İnanç. Özne

481

(1883-1888)

Fenomen karşısında duran pozitivizme karşı—"Sadece gerçekler vardır"—Ben derim ki: Hayır, var olan gerçek bulgular değil, sadece yorumlardır. Herhangi bir gerçeği "kendi içinde" kuramayız: belki de böyle bir şeyi yapmak istemek deliliktir.

"Her şey sübjektiftir", diyorsunuz; ama bu bile bir yorumdur. "Özne" verilen bir şey değil, olan şeyin arkasına eklenen ve uydurulan ve yansıtılan bir şeydir.—Sonuçta yorumun arkasına bir yorumcuyu yerleştirmek gerekli midir? Bu bile uydurmadır, bir hipotezdir.

"Bilgi" sözcüğünün bir anlama sahip olduğu derecede bu sözcük bilinebilirdir; ancak diğer taraftan *yorumlanabilir*dir de; arkasında bir anlam yoktur, sadece anlamlar vardır.—"Perspektivizm."

Dünyayı yorumlayan bizim ihtiyaçlarımızdır; dürtülerimiz ve lehte ve aleyhte olanlardır. her dürtü bir nevi hükmetme arzusudur; her biri, tüm diğer dürtüleri kendisini bir norm olarak kabul etmeye zorlamak ister.

482

(1886-1887)

Cehaletimizin başladığı, ileriye göremediğimiz noktaya bir sözcük yerleştiriyoruz, örneğin "Ben" sözcüğü, "ediyorum" sözcüğü, "acı" sözcüğü:—bunlar belki de bilginizin ufkudur ama "gerçekler" değildir.

483

(1885)

Ego, düşünce aracılığıyla yerleşir; halbuki bugüne kadar, sıradan insanların inandıkları gibi, "Ben düşünüyorum" tümcesinde bir kesinlik olduğuna ve bu "Ben" sözcüğünün, düşüncenin paralellikle tüm diğer nedensel ilişkileri anladığımız *nedeni* olduğuna inandık. Bu

kurgu şu anda ne kadar alışılmış ve vazgeçilmez görünse de—kendi içinde hayali kökenine karşı hiçbir şeyi kanıtlamaz: bir inanç, yaşamın bir koşulu olabilir ve yine de yanlış olabilir.²

484

(Bahar-Güz 1887)

“Düşünme var: öyleyse düşünen bir şey var”: Descartes’nin bütün argümanlarının neticesi budur. Halbuki bu, madde anlayışımıza inancımızı “*a priori* gerçek” olarak katmak demektir—düşünce varsa, “düşünen” bir şey var demek, her eyleme bu eylemi gerçekleştiren birini ekleyen dilbilgisel alışkanlıklarımızın bir oluşumdur. Kısacası, bu sadece bir gerçeğin kanıtlanması değil, bir mantıksal metafiziksel varsayımdır—Descartes’ın takip ettiği çizgiler boyunca insan mutlak kesinlikte olan bir şeye değil, sadece çok güçlü bir inanç gerçeğine rastlar.

Bu öneriyi “Düşünme var, öyleyse düşünce var” şeklinde kısaltırsak, sadece bir gerginlik yaratmış oluruz: ve sorgulanan şeye, yani “düşüncenin gerçekliğine”—düşüncenin “görünürdeki gerçekliğinin” bu şekliyle inkâr edilemeyeceğine hiç temas edilmemiş olur. Halbuki Descartes’nin istediği, düşüncenin görünürde bir gerçeklik değil, kendi içinde bir gerçekliğe sahip olmasıydı.

485

(Bahar-Güz 1887)

Madde anlayışı, özne anlayışının bir sonucudur: tersi değil! Ruhu terk edersek, “maddenin” ön koşulu olan “özne” genelde yok olur. Birileri varlığın derecelerine ulaşır, birileri varlığa sahip olan şeyleri kaybeder.

“Gerçekliğin” eleştirisi: “daha az ya da daha çok gerçek”, inandığımız varlığın derecelendirilmesi bizi nereye götürür?—

2 Krş. Kısım 487 ve 493 ile *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. Nietzsche’nin elyazısıyla yazılmamış bu kısım, muhtemelen dikte edilmişti.

Yaşamı ve gücü (mantığı ve deneyimin tutarlılığını) hissettiğimiz derece “varlığı”, “gerçekliğin”, görünürde olmamanın ölçüsünü verir.

Özne: En yüce gerçeklik duygusunun tüm farklı itkilerinin altında yatan bir birliğe duyduğumuz inanç için kullanılan terimdir: bu inancı bir nedeni *etkisi* olarak anlıyoruz— inancımıza öylesine inanıyoruz ki, inancımız hatırına genelde “gerçek”, “gerçeklik”, “maddesellik” hayal ediyoruz.—“Özne”, içimizdeki birçok etkinin tek bir maddenin benzer birçok durumu olduğuna dair kurgudur: halbuki bu durumların “benzerliğini” ilk yaratan yine biz olduk; onları ayarlamamız ve benzer hale getirmemizdir gerçek olan, onların benzerliği değil (—ki aslında inkâr edilmelidir—).

486

(1885-1886)

Şunun mu, bunun mu (örneğin “bilinç gerçeklerinin”) gerçek olduğuna karar verebilmek için insanın *varlığın* ne olduğunu; aynı şekilde *kesinliğin*, *bilginin* ve benzerlerinin ne olduğunu bilmesi gerekir.— Ama bunu bilmediğimizden, bilgi yetisinin eleştirisi anlamsızdır. Bir araç, eleştiri için sadece kendisini kullanıyorsa, kendisini nasıl eleştirebilir? Kendini tanımlayamaz bile! ³

487

(1883-1886)

Bütün felsefeler nihayetinde neden sürecinin bağlı olduğu ön koşulları gün ışığına çıkartması gerekmez mi?—“Ego”ya bir madde olarak, bir şeylere genelde gerçeklik kazandırdığımız tek gerçeklik olarak inancımızı gün ışığına çıkartması gerekmez mi? Sonunda en eski “realizm”: aynı zamanda da insanlığın din tarihinin tamamının ruha duyulan batıl inancın tarihi olarak kabul edildiği gün ışığına çıkar. Burada bir sınıra ulaşıyoruz: düşünmemiz bu inancı bizzat içerir (madde, tesadüf; eylem, eylemi yapan vs. ayrımıyla); bırakmak, düşünemeyecek durumda olmak anlamına gelir.

3 Krş. kısım 473.

Bir türün korunması için ne kadar gerekli olursan olsun, bir inancın gerçekte hiçbir ilgisi olmadığını, örneğin zamana, uzaya ve devinime, onlara mutlak bir gerçeklik vermek zorunda olduğumuzu hissetmeyerek, inanmak zorunda olduğumuz gerçeğinden biliyoruz.

488

(Bahar-Güz 1887)

Nedenlere duyduğumuz inancın psikolojik türevi.— "Gerçeklik", "varlık" anlayışı "özne" hissimizden alınmıştır.

"Özne": kendi içimizde, egonun bir madde olarak, tüm eylemlerin nedeni, eylemi yapan biri olarak sayılmasını sağlayacak şekilde yorumlanmıştır.

Mantıksal metafiziksel varsayımlar; maddeye, tesadüfe, niteliklere vs. duyulan inanç, ikna edici gücünü bütün eylemlerimizi istencimizin bir sonucu olarak kabul etme alışkanlığımızdan kaynaklanmaktadır—böylece ego, bir madde olarak değişimlerin çeşitliliğinde kaybolmaz.— Halbuki istenç olarak böyle bir şey yoktur.—

"Kendi içinde bir dünyayı", "görünürdeki bir dünyadan" ayırt etmemize izin veren kategorilerimiz yoktur. tüm neden kategorilerimiz duyumsal kökenlidir: ampirik dünyadan türetilmişlerdir. "Ruh", "ego"—bu anlayışların tarihi burada da en eski ayrımın var olduğunu gösterir ("nefes", "yaşam")—

Maddi bir şey yoksa, gayri maddi bir şey de yoktur. Anlayış artık herhangi bir şeyi kapsamaz.

Hiçbir özne "atomlara" ayrılmaz. Sürekli olarak büyüyen veya azalan bir öznenin alanı; sürekli olarak yükselen bir sistemin merkezi; uygun kitleyi organize edemediği durumlarda iki parçaya ayrılır. Diğer taraftan, daha zayıf bir maddeyi, onu bozmadan memuru haline getirebilir ve belirli bir dereceye kadar onunla yeni bir bütün oluşturabilir. "Madde" değildir, daha ziyade kendi içinde daha büyük güç için çaba gösteren ve kendini sadece dolaylı olarak "korumak isteyen" bir şeydir (kendini geride bırakmak ister—).

489

(1886-1887)

Bilincimize “birim” olarak giren her şey, olağanüstü komplekstir: bizim daima sadece bir birim benzerliğimiz vardır.

Bedenin fenomeni daha zengin, daha açık, daha somut fenomendir: nihai önemi konusunda herhangi bir karara varamadan öncelikle metodolojik olarak tartışılacaktır.

490

(1885)

Tek bir öznenin varolduğuna dair varsayım belki de gereksizdir; yoksa sadece genelde etkileşimleri ve mücadeleleri düşüncelerimizin ve bilincimizin temeli olan birçok özneyi ileri sürebilir miyiz? Egemenliğin yerleşik olduğu bir nevi “hücreler” aristokrasisini? Müstereken hükmetmek ve nasıl emir verileceğini anlamak için bir eşitler aristokrasisini?

Benim hipotezim: Çeşitlilik olarak özne.

Acı entelektüelliği ve “zararlı” yargısına bağlılık: tasarlanmıştır.

Etkinin daima “bilinçsiz” oluşu: sonuç olarak çıkartılan ve hayal edilen neden tasarlanmıştır, zamanında *takip eder*.

Keyif, bir nevi acıdır.

Mevcut olan tek güç, istencin gücüyle aynı türdendir: bunun üzerine değişime uğrayan başka öznelere emir vermedir.

Öznenin sürekli geçiciliği ve faniliği. “Ölümlü ruh”.

Geniş aç, biçim olarak sayıdır.

491

(1885-1886)

Bedene duyulan inanç, ruha duyulan inançtan daha temellidir: ikincisi bedenin [ıstırapları]⁴ üzerine bilimsel olmayan bir yansımadır (ondan ayrılan bir şey. Rüyaların gerçek olduğuna inanma—).

4 Parantez içindeki sözcükler, Nietzsche'nin diğer notlarına dayanarak, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

Beden ve fizyoloji başlangıç noktası olarak: Neden?—Özne birliğimizin yani bir topluluğun başındaki hükümdarlar olarak doğa ve bu hükümdarların hükmedilenlere bağımlılığı ve bütünü ve bölümlerini mümkün kılan koşullar olarak rütbe ve işbölümü düzeni hakkında doğru fikir ediniyoruz. Aynı şekilde canlı bütünlerin sürekli olarak nasıl yükseldikleri ve öldükleri ve “öznenin” nasıl ebedi olduğu; aym şekilde mücadelenin kendini itaat etme ve emir verme şeklinde ifade ettiğini ve güç limitlerinin dalgalı bir değerlendirmesinin yaşamın bir parçası olduğu hakkında bir fikir ediniyoruz. Hükümdarın bireysel faaliyetler açısından tutulduğu relatif cehalet, hatta topluluk içerisinde rahatsızlıklar, kuralın uygulanabileceği koşullar arasındadır. Kısacası, *bilmemenin* de; olayları, kolaylaştırmayı ve çarpıtmayı, bakış açısı geniş bir cetvel üzerinde görmenin değerlendirmesine ulaşıyoruz. En önemlisi yine de hükümdarın ve kullarına ait bütün düşüncelerin, istemenin, düşünmenin aynı türden olduğunu— ve bir bedende bir hareket gördüğümüzde veya Tanrısallaştırdığımızda, buna bağlı sübjektif ve görünmez bir yaşam olduğunu anlamamızdır. Hareket, göz için bir sembolizmdir; bir şeylerin hissedildiğini, istendiğini, düşünüldüğünü gösterir.

Öznenin, özne hakkında doğrudan sorgulanmasına ve tinin tüm kendini yansıtmalarına dair tehlike, insanın kendini yanlış yorumlama faaliyetinin yararlı ve önemli olabileceği konusunda yatar. Bu nedenle bedeni sorgularız ve keskinleştirilmiş duyuların kanıtını reddederiz: isterseniz, değersiz parçaların bizzat bizimle temasa geçip geçemeyeceklerini deneyelim.

4. Bilgi Dürtüsü Biyolojisi. Perspektivizm

493

(1885)

Gerçek, belirli bir türünü olmadan yaşayamayacağı hata biçimidir. Yaşamın değeri nihai belirleyicidir.⁵

494

(1885)

“Bilgimizin” yaşamı korumak için gerekli olduğu orandan daha fazla artması yakışıksızdır. Morfoloji duyuların, sinirlerin ve beynimizin besin bulma zorluğuna orantılı olarak nasıl geliştiklerini gösterir.

495

(...)

“Yalan söylememelisin” ahlaklılığı reddedildiği takdirde, “gerçek duyusu” kendini başka bir mahkeme nezdinde yasallaştırmak zorunda kalır:— insanın korunmasına ilişkin bir araç olarak, güç istenci olarak.

Aynı şekilde güzele duyduğumuz sevgi de öyledir: o da bizim biçimlendirici bir istencimizdir. İki duyuyu yan yana durur; gerçek duyusu bir şeyleri istencimize göre biçimlendirme gücünü edinme aracıdır. Biçimlendirme ve tekrar biçimlendirme keyfi—tarihöncesi çağlara ait bir keyif! Bizler sadece kendi yaptığımız bir sözcüğü anlayabiliriz.

496

(1884)

Bilginin çokçeşitliliği hakkında. İnsanın birçok başka şeyle ilişkisini (ya da türlerin ilişkisini) izlemek—bu, diğer şeyler hakkında nasıl “bilgi”

5 Krş. Kısım 483 ve 487; ama ayrıca kısım 172.

olabilir! Bilmenin ve bilginin yolu zaten varoluş koşullarının bir parçasıdır: ki (bizim için) bizi koruyanın dışında başka bir entelekt türünün olamayacağına dair çıkartılan sonuca neden olur: bu güncel varoluş durumu belki de sadece tesadüfidir ve belki de hiç bir şekilde gerekli değildir.

Bilgi edinme cihazımız “bilgi” için tasarlanmamıştır.

497

(1884)

Bana göre en güçlü şekilde inanılan apriori “gerçekler”—*geçici varsayımlardır*, örneğin oldukça iyi edinilmiş inanç alışkanlığı olan nedensellik kanunu, bizden öyle bir parça haline gelmiştir ki ona inanmamak ırkımızı yok ederdi. İyi ama sadece bu nedenle gerçek midirler? Nasıl bir sonuç ama! Sanki insanın korunması, gerçeğin bir kanıtıymış gibi!

498

(1884)

Entelektimizin bile ne dereceye kadar varoluş koşullarının bir sonucudur—: ona sahip olmaya *ihtiyacımız* olmasa, ona sahip olmazdık ve ona *olduğu gibi* sahip olmaya *ihtiyacımız* olmasaydı, *başka bir şekilde* yaşayabilseydik, ona *olduğu gibi* sahip olmazdık.

499

(1885)

Primitif koşullarda (preorganik) “düşünme”, kristalde olduğu gibi, biçimlerin kristalleşmesidir.— *Bizim* düşüncemizde asıl sıfat yeni malzemeleri eski şemalara oturtmaktır (=Prokrustes’in yatağı), yeni olanı *şit* yapmaktır.

500

(1885-1886)

“Dışarıda” tasarlanan duyu algıları: “içeride” ve “dışarıda”—burada *beden* mi emir verir—?

İdioplazmada hüküm süren eşitleyici ve düzenleyici güçlerin aynı dış dünyanın birleşiminde de hüküm sürer: duyu algılarımız, içimizdeki geçmişin *tamamı* açısından bu asimilasyonun ve eşitlenmenin bir sonucudur; doğrudan “izlenimden” sonra gelmezler—

501

(1886-1887)

Karşılaştırma olarak kabul edilen bütün düşüncelerin, yargıların, algıların ön koşulu bir “eşitliğin varlığını savunmak” ve daha önce de “eşit hale getirmektir”. Eşit hale getirme süreci, aimplere uygun malzemeleri yerleştirme süreciyle aynıdır.

Eşit hale getirme dürtüsünün hizaya getirilmiş olması açısından “hafıza” sabık olmuştur: ayırt edicilik korunmuştur. Bölümleme ve sınıflandırma süreci olarak hatırlama: kim aktiftir?

502

(1885)

Hafıza hakkındaki fikirlerimizi tekrar gözden geçirmek zorundayız: Zamanın dışında çoğaltan, farkında olan vs. “bir ruhun” varolduğunu farz etmeye ilişkin başlıca ayartıcılık burada yatar. Halbuki tecrübe edilmiş olan “hafızada” yaşamaya devam eder; “geri geldiğinde” ona yardımcı olamam; istenç bu durumda, tıpkı herhangi bir düşüncenin gelişinde olduğu gibi, aktif değildir. Hakkında bilinç sahibi olduğum bir şey gerçekleşir: şimdi başına bir şey gelecektir—onu kim çağırdı? kim kışkırttı?

503

(1884)

Bilgi cihazının *tamamı* soyutlama ve basitleştirme cihazıdır—bilgiye değil, bir şeyleri sahiplenmeye yöneltilmiştir: “son” ve “araçlar”, asıl doğalarından “anlayışlar” kadar uzaktır. “Son” ve “araçlar” ile süreci sahipleniriz; “anlayışla” da süreci oluşturan “bir şeyleri”.

504

(1883-1888)

Bilinç—koordinasyon olarak hariçten başlar ve “izlenimlerin” bilincine varır—önce bireyin biyolojik merkezinin en uzağından başlar; ancak kendini derinleştiren ve yoğunlaştıran bir süreç olduğundan, sürekli olarak merkeze yaklaşır.

505

(1886-1887)

Bizim anladığımız şekliyle algılarımız: yani bilincine varmanın yararlı olduğu ve gerek bizim, gerekse organik sürecin tamamı için önemli olduğu tüm algıların toplamı—bu nedenle genel olarak tüm algılar değildir (örneğin elektrik değildir); bunun anlamı şudur: sadece algıları seçmek için duyularımız vardır—kendimizi korumak için ilgilenmemiz gereken algıları. *Bilinç sadece yararlı olduğu derecede mevcuttur. Tüm duyu algılarına değer yargılarının⁶ işlediğine dair hiçbir şüphe yoktur (yararlı ve zararlı—dolayısıyla keyif verici veya rahatsız edici). Her bireysel renk de bizim için bir değer ifadesidir (çok nadiren hayran da kalsak ya da bunu aynı renkte çoğaltılmış bir izlenimden sonra da yapsak, örneğin hapisanede bir mahpus veya bir deli). Böylece böcekler de farklı renklere farklı tepkiler verirler: bazen [şu renk, bazen bu];⁷ örneğin karıncalar.*

506

(1884)

Önce *görüntüler*—görüntülerin tinde nasıl oluştuğunu açıklamak. Sonra *sözcükler* görüntülere uygulanırlar. Son olarak da *anlayışlar* sadece sözcükler varsa mümkündürler—birçok görüntünün görünmez, ama duyulur bir şeyde bir araya gelmesi (sözcük). Her biri için sadece tek bir sözcüğün varolduğu benzer görüntüleri düşündüğümüzde

6 Vurgu, oldukça ilginç bir duruma dikkat çekmek için tarafımca eklenmiştir. Orijinalinde bir önceki cümle vurgulanmıştır ama burada sadece “değer yargıları”.

7 Parantez içindeki sözcükler, Alman editörler tarafından Nietzsche’nin “onlar” sözcüğünün yerine getirilmiştir.

“sözcüğün” neden olduğu küçücük duygu miktarı—bu zayıf duygu müşterek elementtir, anlayışın temelidir. Zayıf duyumların da aynı şekilde görüldüğü, *aynı şekildedeymiş gibi* algılandığı temel bir gerçektir. Böylece duyumlar hakkında not tuttuğumuz gibi, birbirine yakın komşu olan iki duyumun karışıklığıdır; ama not tutan *kim?* her duyuy izleniminde bile inanç en temel başlangıçtır: ilk entelektüel faaliyetin bir nevi tasdikidir! Başlangıçta bir “gerçek kabul etmek”tir! Bu nedenle “gerçek kabul etmenin” nasıl meydana geldiğinin açıklanması gerekir! “Gerçeğin” arkasında hangi duyum yatar?

507

(Bahar-Güz 1887)

Gerçeğin özü olarak “şunun ve bunun böyle olduğuna inanıyorum” *değerlendirmesi*. Değerlendirmelerde korunma ve büyüme koşulları dışı vurulmuştur. Tüm bilgi organlarımız ve duyularımız sadece korunma ve büyüme koşulları açısından gelişmişlerdir. Nedene ve kategorilerine, diyalektiğe güven, dolayısıyla mantığın değerlendirilmesi, sadece yaşam için deneyimle kanıtlanmış yararlılıklarını kanıtlar—bir şeyin doğru olduğunu *değil*.

Büyük bir *inanç* işinin varolmak zorunda olması; yargılara cüret edilebilmesi; tüm esaslı değerlerle ilgili şüphelerin *eksik* olması—yaşayan her şeyin ve yaşamlarının ön koşulu budur. Dolayısıyla gerekli olan, bir şeyin gerçek kabul edilmesidir—gerçek olması *değil*.

“Gerçek dünya ve görünürdeki dünya”—bu antitezin izini *değer* ilişkilerine kadar sürdüm. Kendi korunmamızın koşullarını, varlığın genel olarak belirtileri olarak yansıttık. İnançlarımızda sağlam olmak zorunda olduğumuz için, “gerçek” dünyayı değişimin ve oluşun dünyası *değil*, varoluşun dünyası yaptık.

5. Nedenin ve Mantığın Kökeni

508

(1883-1888)

Özgün bir fikirler kaosudur. Birbirleriyle tutarlı olan fikirler kaldı, büyük birçoğunluğu yok oldu—ve yok olmaktadır.

509

(1883-1888)

İçinden mantığın doğduğu arzuların dünyevi krallığı: arka planda sürü içgüdü. Benzer durumların farz edilmesi, “benzer ruhlar” gerektirir. Karşılıklı anlaşma ve hâkimiyet için.

510

(1883-1888)

Mantığın kökeni hakkında. Bir şeyin eşit varsayılmasına ilişkin, bir şeyi eşit görmeye ilişkin temel eğilim, yararlılığının ve zararlılığının hesaba katılmasıyla, başarılarının hesaba katılmasıyla değiştirilmiştir ve kontrol altında tutulmaktadır: kendini, aynı zamanda yaşamı inkâr etmeden ve tehlikeye atmadan tatmin edebileceği daha yumuşak bir dereceye adapte etmiştir. Bu süreç, tamamen protoplazmanın kendisine eşit olduğunu ileri sürdüğü şeyi yaptığı ve kendi biçimine ve durumuna uygun hale getirdiği harici mekanik sürece eşittir (ki sembolü budur).

511

(1885-1886)

Eşitlik ve benzerlik.

- 1) Daha kaba organ birçok görünürde eşitlik görür;
 - 2) Tin, eşitlik ister yani bir duyu izlenimini mevcut bir seriye dahil etmek ister: tıpkı bedeninin anorganik maddeleri *asimile etmesi* gibi.
- Mantığın anlaşılması için:

Eşitlik istenci, güç istencidir—bir şeyin bu şekilde (yargının özü) olduğuna dair inanç, mümkün olduğunca eşit olması gereken bir istencin sonucudur.

512

(1885)

Mantık, koşula bağlıdır: birbirinin aynı olan davalar olduğunu varsayın. Aslında mantıklı düşünmeyi ve sonuç çıkartmayı mümkün

kılmak için bu koşul, öncelikle hayali olarak yerine getirilmiş sayılmalıdır. Yani: mantıklı gerçeğe duyulan istenç ancak bütün olayların temelli olarak *çarpıtıldığı ileri sürüldüğü* takdirde ayakta tutulabilir. Bundan çıkan sonuç şudur ki burada her iki aracı da yani önce çarpıtmayı, daha sonra da kendi bakış açısının yürürlüğe konulmasını kullanabilen bir dürtü hüküm sürmektedir: mantık, gerçek istencinden *kaynaklanmaz*.

513

(Güz 1886)

İhtiyaçlarımızın, yani güvenlik ihtiyacımızın, işaretler ve sesler bazında hızlı anlama ihtiyacımızın, kısaltma araçlarına duyduğumuz ihtiyaçların hizmetinde çalışan kategorileri:—“madde”, “özne”, “nesne”, “varlık”, “olmak”—yaratan yaratıcı gücün metafizik gerçeklerle ilgisi yoktur.—

Nesnelerin isimlerini kanun haline getirenler, güçlü olanlardır ve güçlü olanlar arasında kategorileri yaratanlar, soyutlama konusunda en büyük sanatçılardır.

514

(Mart-Haziran 1888)

Denenmiş ve uzun deneyimler ve testlerle kanıtlanmış bir ahlaklılık, bir yaşam tarzı, en sonunda bilincimize bir kanun olarak, *egemen* olarak yerleşir— Ve böylece ilgili değerlerin ve durumların ait olduğu grubun tamamı bilincimize giriş yapar: saygıdeğer, doğruluğundan şüphe edilemez, kutsal ve gerçek hale gelir; gelişiminin bir parçası, kökenin unutulmasını istemesidir— Bu, efendi olduğunun işaretidir—

Neden kategorilerine de aynı şey olmuş olabilir: uzun süre el yordamıyla aradıktan ve yokladıktan sonra, görelî yararlılıkları sayesinde üstün gelmiş olabilirler— Sonra, insanın onları bir araya topladığı ve bir bütün olarak bilince yükselttiği—ve birilerinin onlara emir verdiği, yani bir emrin etkisine sahip oldukları bir an gelmiştir— O tarihten sonra apriori olarak, deneyimin ötesinde, çürütülemez kabul

edildiler. Ve şimdi belirli bir ırkın ve türün elverişli bir çaresinde başka bir şey temsil etmiyorlar— tek “gerçekleri” yararlılıklarıdır—

515

(Mart-Haziran 1888)

“Bilmemek”, ama şemalaştırmak—kaosa pratik gereksinimlerimizin ihtiyaç duyduğunda daha fazla süreklilik ve biçim yüklemek.

Nedenin, mantığın ve kategorilerin oluşumunda amirane olan *ihtiyaçlardı*: “Bilmek” değil, anlaşılabilirlik ve hesaplama amacıyla sınıflandırmak, şemalaştırma ihtiyacı— (Nedenin gelişimi, benzer yapma, eşit hale getirme amacıyla ayarlamadır, icattır—duyu izlenimlerinin içinde geçtiği sürecin aynıdır!). Burada önceden varolan hiçbir “fikir” değil sadece bir şeylerin kabaca ve eşit hale getirildiğini gördüğümüzde, bizim için hesaplanabilir ve kullanılabilir hale geldiklerine dair yararcılık gerçeği işbaşındaydı— Nedende kesinlik, bir etkidir, bir neden değildir: Hayat, sürekli bir itki taşıyan başka neden türleriyle başa çıkamamaktadır—incelenmesi zorlaşır—fazla eşitsizlik vardır—

Kategoriler, sadece bizim için yaşam koşulları oldukları bağlamda “gerçeklerdir”: tıpkı Öklidyen boşluğunun koşullu⁸ bir “gerçek” olması gibi. (Kendi aramızda: hiç kimse insanın varolması için herhangi bir gerekliliğin mevcut olduğunu iddia etmeyeceğinden, neden ve Öklidyen boşluğu sadece belirli bir hayvan türünün bir mizacı ve birçoğu arasından bir mizacıdır—)

Burada aksini iddia etmemeye dair dayanılmaz sübjektif istek, biyolojik bir içtepidir: Sonuç çıkarttığımız gibi sonuç çıkartmanın yararlılığına dair içgüdü, bizim bir parçamızdır, hatta biz neredeyse o içgüdü'nün *kendisiyiz*— Halbuki bundan “gerçeğin kendisine” sahip olduğumuza dair bir kanıt çıkartmak ne büyük bir naifliktir! —Aksini iddia edememek, yetersizliğin bir kanıtıdır, “gerçeğin” değil.

8 MS: *bedingt* (şartlı); basılı versiyonlar: *bedingende* (şartlandıran). Editörler sözü Kant'tan almışlardır, Nietzsche'nin bir sonraki cümlesinden değil.

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Aynı şeyi kabul edip, inkâr edemiyoruz: bu, sübjektif bir ampirik kanundur; herhangi bir “gerekliliğin” değil, bir yetersizliğin dışavurumudur.

Aristoteles’e göre, çelişki kanunu tüm prensipler arasındaki en kesin olan prensipse; gösterilen her kanıtın üzerinde durduğu en nihai ve en temel prensipse; her aksiyomun prensibi içinde yatıyorsa; dibinde ne gibi varsayımların yattığını daha dikkatli düşünmemiz gerekiyor. Ya sanki başka bir kaynaktan biliyormuşuz gibi, güncellik hakkında, varlık hakkında bir şeyler öne sürer yani sanki ona zıt sıfatlar atfedilemezmiş gibi. Ya da bu önerinin anlamı şudur: ona zıt sıfatlar atfedilmemelidir. Bu durumda mantık, gerçeği bilmemek ama tarafımızca gerçek olarak çağrılacak bir dünyayı varsaymak ve ayarlamak için bir zorunluluk olacaktır.

Kısacası şu soru açıkta kalır: Mantığın aksiyomları gerçekliğe uygun mudur yoksa kendimiz için gerçeklik, “gerçeklik” anlayışını yaratmak için birer araç ve ölçü müdür? — Daha önce de dediğimiz gibi, öncekini onaylamak için, varlık hakkında daha önceden bilgi sahibi olmamız gerekecektir—ki durum kesinlikle böyle değildir. Dolayısıyla bu girişim hiçbir gerçek kriteri içermemekte olup, gerçek sayılabilecek bir zorunluluk içermektedir.

Her mantık (ve matematik) önermesinde olduğu gibi, kendini özdeşleştirmeyen bir “A” olmadığını ve “A”nın sadece görünürde olduğunu varsayalım: böyle bir durumda mantık, koşul olarak sadece görünürde bir dünyaya sahip olurdu. Aslında bu önermeye, onları sürekli olarak onaylıyormuş gibi görünen aralıksız deneyimler altında etkileniyoruz. “A”nın gerçek gizli temeli olan “şey”; bir şeylere inancımız, mantığa inancımızın ön koşuludur. Mantığın “A”sı, tıpkı atom gibi, bir şeyin rekonstrüksiyonudur—Bunu kavrayamayıp, mantığı gerçek varlığın bir kriteri haline getirdiğimizde madde, sıfat, nesne, özne, eylem vs. gibi hipostazları gerçek varsayma; yani metafizik bir dünyayı, daha doğrusu “gerçek dünyayı” tasarlama yolundayız demektir (—bu da bir kez daha görünürdeki dünyadır—).

Düşüncenin ilk eylemi olan onaylama ve ret; gerçek kabul etme ve etmeme, varsayıldıkları derecede sadece bir şeyleri gerçek kabul etme veya etmeme alışkanlığı değil bilgiye sahip olabileceğimiz ve yargıların gerçekten gerçekler üzerinde rasgele bulunabileceğine duyulan inancın hükmü altında bunu yapma hakkıdır;—kısacası mantık, kendi içinde gerçek hakkında bir şeyler ileri sürme yeteneği konusunda (yani zıt sıfatlara sahip *olamayacağı* konusunda) şüpheye düşmemektedir.

Burada, duyumların bize gerçekler hakkında bir şey öğrettiklerine dair—aynı anda aynı şeyin hem sert, hem yumuşak olduğunu söyleyemeyeceğime dair—kaba duyumsal önyargılar hüküm sürmektedir. (İçgüdüsel “aynı anda iki zıt duyuma sahip olamam” kanıtı — oldukça kaba ve yanlışır.)

Çelişkiler hakkındaki kavramsal yasak, anlayışlar *oluşturabildiği* mize; anlayışın bir şeyin sadece özünü göstermeyip, onu *kavradığına* dair inançtan kaynaklanmaktadır— Mantık aslında (tıpkı geometri ve aritmetik gibi) sadece bizim yarattığımız hayali varlıklar için geçerlidir. mantık, güncel dünyayı tarafımızca ileri sürülen bir şema aracılığıyla kavrama; daha doğrusu bizim için daha açık ve hesaplanabilir hale getirme girişimidir—

517

(Bahar-Güz 1887)

Düşünmek ve sonuç çıkartmak için varlıkların varsayılması gerekmektedir: mantık sadece aynı kalan şeylerin formülleriyle uğraşır. Bu varsayımın gerçeğin bir kanıtı olamamasının nedeni budur: “varlıklar” bakış açımızın bir parçasıdır. Varlık olarak “ego” (—oluş veya gelişimden etkilenmemiş haliyle).

Özne, madde, “neden” vs.’den oluşan hayali dünya gerekmektedir—: içimizde düzenleme, basitleştirme, çarpıtma, suni olarak ayırma yapma gücü vardır. “Gerçek”, duyumların çeşitliliği üzerinde hüküm sürme istencidir:— fenomenleri kesin kategorilere ayırma istencidir. Bunun için bir şeylerin “kendi içindeliğine” dair bir inançtan başlıyoruz (fenomenleri gerçek kabul ediyoruz).

Oluşturma yeteneksizliği, “sahte”, “kendi içinde çelişkili” olarak oluş aşamasındaki bir dünyanın karakteri. Bilgi ve oluş birbirini dışarıda bırakır. Sonuçta “bilgi” başka bir şey olmalıdır. Her şeyden önce bilinebilir kılmak için bir istenç olmalıdır; bir nevi oluş, varlıkların yalancılığını bizzat yaratmak zorundadır.

518

(1885-1886)

“Egomuz” bizim için tüm varlıklara şekil verdiğimiz ve anladığımız modele göre biçimde tek varlıksa: bırakın öyle olsun! Böyle bir durumda elimizde olanın—her şeyi bir ufuk gibi içine alan görünürde bir birliğin—geniş açılı bir illüzyon olup olmadığına dair şüpheyeye düşmek için yeterince yerimiz olurdu. Bedenin kanıtı, olağanüstü bir çeşitliliği ortaya çıkartır; yöntemler doğrultusunda daha kolay incelenen zengin fenomenleri, daha fakirlerin anlaşılması için kullanmamız uygun olur. Sonuç olarak: her şeyin olduğunu varsayarsak, bilgi sadece varlığa inanç bazında mümkün olabilir.

519

(1883-1888)

Sadece “tek bir varlık, tek bir ego” varsa ve diğer tüm “varlıklar” onun modeline göre biçimlendiriliyorsa—sonuç olarak “egoya” inanç, mantığa inanca yani neden kategorilerinin metafizik gerçeğine inanca göre duruyor veya düşüyorsa; diğer taraftan da egonun, oluş aşamasında bir şey olduğu kanıtlanırsa: o zaman—

520

(1885)

Sürekli değişim, “bireyler” vs. hakkında konuşmamızı yasaklar; varlıkların “sayısı” bizzat değişim içindedir. Kaba bir biçimde, harekette olanın yanı sıra “dinlenmede” olanı gördüğümüze inanmasak, zaman ve hareket hakkında hiçbir şey bilmemiş oluruz. Aynı husus neden ve etki için de geçerlidir ve hatalı “boş uzay” anlayışı olmamış olsaydı, uzay

anlayışını hiçbir şekilde edinmemiş olurduk. Kimlik prensibinin arkasında aynı olan şeylerin “görünürdeki gerçeği” yatar. Oluş aşamasındaki bir dünya, tam anlamıyla “anlaşılamazdı” veya “bilinemezdi”; sadece “anlayana” ve “bilen” entelektüelin kaba ve yaratılmış, sadece görünüşlerden meydana getirilmiş bir dünyayla yüz yüze geldiği kapsamda ve bu tür görünüşün yaşamı koruduğu kapsamda anlaşılır ve bilinirdi—sadece bu kapsamda “bilgi” yani birbirimizin daha önceki ve daha sonraki hatalarının ölçmemiz gibi bir şey olabilirdi.

521

(Bahar-Güz 1887)

“Mantıklı benzerlik” hakkında— “Birey” ve “türler” anlayışları aym derecede sahte ve sadece görünürdedir. “Türler” anlayışı sadece çok sayıda benzer yaratıkların aynı anda göründüklerine ve büyümeye değişim hızlarının, küçük devamlılıkların ve artışların göze çarpmayacağı şekilde uzunca bir süre yavaşlatıldığına dair gerçeği ifade etmektedir (—evrimin görünür olmadığı ve böylece *bir hedefe ulaşıldığına* dair yanlış bir fikrin oluşmasını mümkün kılan bir denge kurulmuş— ve evrimin bir hedefi varmış gibi— *göründüğü* bir evrim aşaması—).

Biçim, devamlı bir şey, dolayısıyla daha değerli bir şey olarak kabul edilmektedir; halbuki biçim, sadece bizim tarafımızdan uyduurulmuştur; ve “aynı biçimi ne kadar çok elde edersek edelim”, aynı biçim olduğu anlamına *gelmez*—görünen daima yeni bir şeydir ve daima kıyaslama yapan ve yeniyi, eskisine benzediği oranda, “biçimin” bütünlüğüne dahil edenler sadece biziz. Sanki bir *tür* elde etmek zorundaymışız ve adeta sanki biçimlendirme süreci tarafından tasarlanmış ve biçimlendirme sürecine özgüymüş gibi.

Biçim, türler, kanun, fikir, amaç—hepsinde kurguya sahte bir gerçeklik verme hatası yapılmıştır, sanki olaylar bir şekilde bir şeye itaat ediyormuş gibi—eyleme geçen ve eylemin yöneltildiği olaylar açısından suni bir ayırım yapılmaktadır (ama bu “eyleme geçen” ve “eylemin yöneltildiği” sadece metafizik ve mantık dogmatizmimize uygun olarak varsayılmıştır: “gerçekler” değildirler).

Anlayışlar, türler, biçimler, amaçlar, kanunlar (“birbirine eşit durumlar dünyası”) kurma içtepesini, sanki bizi *gerçek dünyayı* sabitleştirecek duruma getiriyormuş gibi değil aksine kendimiz için varoluşumuzun mümkün kılındığı bir dünya ayarlamaya yönelik bir içtepe olarak anlaşılmalıdır:—bu şekilde kendimiz için hesaplanabilir, basitleştirilmiş, anlaşılabilir vs. bir dünya yaratıyoruz.

Aynı içtepe, tüm “farkında oluşların”, kendini anlaşılabilir kılma yeteneğinin dayandığı nedeni— basitleştirerek, kabalaştırarak, vurgulayarak ve ayrıntılarına girerek destekleyen duyu faaliyetlerinde de vardır. İhtiyaçlarımız, duyularımızı öylesine hassas bir hale getirmiştir ki “aynı görünürdeki dünya” daima tekrar görünmektedir ve bu şekilde gerçeğe benzerlik kazanmıştır.

Mantığa inanmaya dair sübjektif içtepeimiz sadece mantık bilincimize girmeden çok önce, olaylara mantığın konutlarını katmaktan başka bir şey yapmadığımızı ortaya çıkarmaktadır: şimdi onları olaylarda keşfediyoruz—artık aksini yapamayız—ve bu içtepe-lerin “gerçeğe” bağlantılı bir şeyleri temin ettiğini hayal ediyoruz. “Şey”i, “özdeş şey”i, özneyi, vasfı, faaliyeti, nesneyi, maddeyi, biçimi özdeş, kaba ve basit hale getirme sürecini uzun bir süre izledikten sonra yaratanlar biziz. Dünya bize mantıklı görünüyor çünkü onu biz mantıklı yaptık.

522

(1886-1887)

Kesin çözüm.— Nedene inanıyoruz: halbuki bu, gri *anlayışların* felsefesidir. Dil, en naif önyargılara dayanır.

Sadece dil biçiminde düşündüğümüz için, artık bir şeylere uyumsuzluklar ve problemler atfediyoruz—ve böylece “nedenin” (örneğin özne, sıfat vs.) “ebedi gerçeğine” inanıyoruz.

Dilin sınırlaması altında düşünmeyi reddettiğimiz takdirde, düşünmekten vazgeçiyoruz; güçbela bu sınırlamayı bir sınırlama olarak gören şüpheyeye ulaşıyoruz.

Mantıklı düşünce, söküp atamadığımız bir şemaya göre yorumlamaktır.

6. Bilinç

523

(Mart-Haziran 1888)

Ruhsal ve fiziksel fenomenlerden tek bir maddenin iki yüzünü, iki açıklamasını yapmaktan daha yanlış hiçbir şey yoktur. Bununla hiçbir şey açıklanamaz: “Madde” anlayışı bir açıklama olarak tamamen faydasızdır. Bilinç, ikincil roldedir, neredeyse kayıtsızdır, lüzumsuzdur ve kaderinde belki de kayıplara karışmak ve mükemmel bir otomasyona yol açmak vardır—

Sadece içsel fenomenleri gözlemlediğimiz takdirde, duymadıklarını sözcükleri dudak hareketlerinden sezen sağır ve dilsizlerle kıyaslanabiliriz. İçsel duyu fenomeninden, gözlem araçlarımız uygun olsa kavramış olacağımız ve sinir akımları diye adlandırılan görünmez fenomenlerin ve başka fenomenlerin varolduğu sonucunu çıkartıyoruz.

Bu içsel dünyaya karşı her türlü hassas organdan yoksunuz;⁹ bu nedenle bin kat karışıklığı bir birim olarak hissediyoruz; ve böylece eyleme ve değişime ilişkin herhangi bir nedenin bize görünmez olduğu yerde nedenselliğin olduğunu ileri sürüyoruz—düşüncelerin ve duyguların ardışıklığı, sadece bilinçte görünür hale gelmeleridir. Bu ardışıklığın, bir nedensel zincirle herhangi bir bağlantısı olduğu fikri tamamen inanılmazdır: bilinç bize asla neden ve etki örneği vermemiştir.

524

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Bilincin” rolü.— “Bilincin” rolü hakkında yanılmamamız çok önemlidir: bilinci yavaş yavaş geliştiren, “dış dünyayla” bağlantılarımızdır. Diğer taraftan bedensel fonksiyonların koordinasyonu açısından gösterilen yön veya koruma ve özen, bilincimize girmemektedir; bilin-

⁹ MS’de bu paragrafın başladığı yerde gerçek bir cümle değildir: “Yoksun kaldığımız içsel bir dünyanın...”

cimize tinsel birikimden daha fazla girmemektedir: bu şeylerin üzerinde daha yüce bir mahkemenin hüküm sürdüğü şüphe götürmezdir—çeşitli esaslı arzuların oylarını ve gücün hissettirdiği bir nevi yönetici komitesi. “Keyif”, “keyifsizlik”, bu alandan gelen imalardır; tıpkı istenç eylemi gibi; tıpkı fikirler gibi.

Özetle: Bilinçli hale gelen, bizden tamamen saklanan nedensel bir ilişki kapsamındadır—düşüncelerin, duyguların, fikirlerin bilinçteki ardışıklığı, bu ardışıklığın nedensel bir ardışıklık olduğunu göstermez; ama görünürde, durum en yüksek derecede böyledir. Tin, neden, mantık vs. (—ki bunlardan hiç biri yoktur: hayali sentezler ve birimlerdir) fikrimizin tamamını bu görünüş üzerine kurduk ve bunları bir şeylerin içine ve bir şeylerin arkasına yükledik!

Genellikle insan, bilincin kendisini genel sensoryum ve yüce mahkeme olarak kabul eder; yine de sadece bir iletişim aracıdır: toplumsal ilişkiler sayesinde ve toplumsal ilişkilerin menfaatleri doğrultusunda yavaş yavaş gelişir—“İlişki” burada dış dünyanın etkilerini ve bizi mecbur ettiği tepkilerini ve ayrıca bizim de dış dünya üzerindeki etkimizi kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır. Yönetici memuru değil, yönetici memurun bir organıdır.

525

(1888)

Eskiçağın, Hıristiyanlığın, skolastizmin kokusunu ve diğer misk kokularını taşıyan bir formüle sıkıştırılan önerim: “Tin olarak Tanrı” anlayışında, mükemmellik olarak Tanrı inkâr edilmektedir—

526

(Mart-Haziran 1888)

Belirli bir bütünlüğün bir şeylerin gruplaşmasında geçerli olduğu yerde, bu koordinasyonun nedeninin daima tin olduğu sanılmıştır ki bu fikrin hiçbir nedeni yoktur. Kompleks bir gerçeğe dair fikirler neden bu gerçeğin koşullarından biri olsun ki? Ya da kompleks bir gerçeğin düşüncesi neden bu gerçeğin nedeninden üstün olsun ki?—

Tin açısından açıklayıcı azimliliğe karşı tetikte olmalıyız: Tine organizasyon ve sistematizasyon özelliklerini atfetmenin hiçbir temeli yoktur. Sinir sisteminin çok daha kapsamlı bir nüfuz alanına sahiptir; bilinç dünyası ona eklenmiştir. Bilinç, adaptasyonun ve sistematizasyonun toplam sürecinde hiçbir rol oynamamaktadır.

527

(1886-1887)

Fizyologlar, tıpkı filozoflar gibi, bilincin berraklık açısından arttığı oranda değeri açısından da arttığına inanırlar: en berrak bilincin, en mantıklı ve serinkanlı düşünmenin *birinci* derece olduğu ileri sürülmektedir. Ancak—bu değer hangi ölçüye göre belirlenir?— İstencin serbest bırakılması açısından en yüzeysel, en basitleştirilmiş düşünme tarzı en kullanışlı olanıdır—bu nedenle—vs. (çünkü geride çok az güdüyü bırakır).

Eylemde kesinlik, yargıları çoğunlukla belirsiz olan uzağı görme kayracılığına muhaliftir: yargılar daha derin bir içgüdü tarafından yönetilir.

528

(1886-1887)

Psikologların temel hatası: Bulanık fikirleri, açık fikirlerden daha düşük derecede fikirler olarak kabul ediyorlar: ama bilincimizden kendini söküp atan ve bu nedenle belirsiz hale gelebilen, bundan dolayı kendi içinde mükemmel derecede berrak *olabilir*. Belirsiz hale gelmek, bilincin bakış açısına bağlıdır.

529

(Mart-Haziran 1888)

Olağanüstü gaflar:

- 1) Bilincin absürd bir biçimde kendi değerini abartması; bir birim, bir varlık: “tin”, “ruh”, hisseden, düşünen, isteyen bir şey haline dönüştürmesi—

- 2) Özellikle azimliliğin, sistemin, koordinasyonun ortaya çıktığı yerlerde neden olarak tin;
- 3) Ulaşılabilir en yüce biçim, varlığın üstün cinsi, "Tanrı" olarak bilinç;
- 4) Etkinin olduğu her yerde istencin ileri sürülmesi;
- 5) Tinsel dünya olarak, bilinç gerçekleri sayesinde ulaşılabilir bir dünya olarak "gerçek dünya";
- 6) Bilginin olmadığı her yerde emsalsiz bilinç yetisi olarak bilgi.

Sonuçlar:

Her ilerleme, bilinçli hale gelmenin ilerlemesinde yatar; her gerileme, bilinçsiz hale gelmekte; (—bilinçsiz hale gelme arzulara ve duyulara geri düşüş—hayvan haline gelme—olarak kabul edilmektedir)

İnsan, gerçekliğe, "gerçek varlığa" diyalektik sayesinde yaklaşır; içgüdüler, duyular, mekanizmalar sayesinde uzaklaşır—

İnsanı tin olarak çözmek, onu Tanrı haline getirmek anlamına gelirdi: tin, istenç, iyilik—hepsi birdir;

İyi olan her şey tinsellikten gelmeli; bilincin bir gerçeği olmalı;

Daha iyiye doğru her ilerleme, sadece bilinçli hale gelme doğrultusunda bir ilerleme olabilir.

7. Yargı Doğru-Yanlış

530

(1883-1888)

Kant açısından teolojik önyargı, bilinçsiz dogmatizmi, ahlaki bakış açısı hakimdi, yöneticiydi, buyurucuydu.

Proton pseudos:¹⁰ Bilgi gerçeği nasıl mümkün olabilir? bilgi hiçbir gerçek değil midir? Bilgi nedir? Bilginin en olduğunu bilmiyorsak, bilginin var olup olmadığına dair soruyu cevaplayamayız— Pekala! Ne var ki bilginin olup olmadığını, bilginin olup olamayacağını "bilmiyorsam", "bilgi nedir?" sorusunu da makul bir biçimde ortaya ata-

10 İlk yanlışlık veya ilk hata.

mam. Kant, bilgi gerçeğine inanmaktadır. onun istediği biraz naiflik-ti: bilginin bilgisi!

“Bilgi yargıdır!” Ama yargı, bir şeyin şu veya bu şekilde olduğuna dair inançtır! Bilgi *değildir*! “Bilginin tamamı” *evrensel* geçerliliği olan (her halükârda durum böyledir, tersi değildir), *gerekli* geçerliliği olan (öne sürülen iddianın tersi hiçbir zaman meydana gelemez) “sentetik yargılardan oluşur”.

Bilgiye duyulan inancın yasallaştırılması daima bir şeyi gerektirir: tıpkı bilinç yargılarına ait duyguların yasallaştırılmayı gerektirmesi gibi. Burada hâkim olan önyargı, ahlaki ontolojidir.

Dolayısıyla bundan çıkartılacak sonuç şöyledir:

- 1) Evrensel açıdan geçerli ve gerekli kabul ettiğimiz iddialar vardır;
- 2) Gereklilik ve evrensel geçerlilik, deneyimden elde edilemez;
- 3) Sonuç olarak, onları deneyim üzerine değil, başka bir şey üzerine kurmak ve başka bir bilgi kaynağından elde etmek zorundayız!

(Kant, (1) sadece belirli bir koşul altında geçerli olan iddialar olduğu; (2) bu koşulun deneyimden değil, katıksız nedenden elde edildiği sonucunu çıkartmaktadır.)

Bu nedenle: burada sorulması gereken soru, bu gibi iddiaların gerçek olduğuna inanmak için nedenleri nereden alıyoruz? Hayır, inancımızın nasıl gerekçelendirildiği! Halbuki bir inancın, güçlü bir kanaatin kökeni, psikolojik bir problemdir: ve çok dar ve sınırlı bir deneyim, çoğunlukla böyle bir inancı meydana getirir! “*data a posteriori*” olmadığını, *data a priori*, “önceki deneyimleri” gerektirir. Gereklilik ve evrensel geçerliliği hiçbir zaman deneyimden alamayız: Bu neden hiçbir deneyim olmadan mevcut oldukları anlamına gelir ki?

İzole edilmiş yargılar yoktur!

İzole edilmiş bir yargı asla “gerçek” değildir, asla bilgi değildir; sadece birçok yargının bağlantısında ve ilişkisinde herhangi bir kefalet vardır.

Doğru inancı, yanlış inançtan ayıran nedir? Bilgi nedir? O “biliyor”; bu ilahidir!

Gereklilik ve evrensel geçerlilik asla deneyimle elde edilemez! Böylece deneyimden bağımsızdırlar, deneyim öncesine aittirler! Apriori meydana gelen, salt nedenden dolayı meydana gelen ve bu nedenle tüm deneyimlerden bağımsız olan kavrayış, “bilginin katıksız biçimidir”!

“Mantığın temel kanunları olan kimlik kanunu ve çelişki kanunu, bilginin katıksız biçimleridir çünkü tüm deneyimlerden önce gelmektedirler.”— Halbuki bunlar kesinlikle bilgi biçimleri değildir! İnancın düzenleyici maddeleridirler.

Matematik yargılarının apriori karakterini (katıksız ussallığını) saptamak için, uzayı katıksız nedenin bir biçimi olarak kavramak gerekir.

Hume: “Sentetik apriori yargılar yoktur” diye bir açıklamada bulunmuştur. Kant diyor ki: Vardır! Matematik yargıları! Ve böyle yargılar varsa, metafizik de vardır; bir şeylerin katıksız nedenlerle bilgisi vardır!

Matematik, metafiziğin asla mümkün olamayacağı koşullar altında mümkündür. İnsan bilgisinin tamamı ya deneyimdir ya da matematik.

Yargı sentetiktir, yani farklı fikirleri birbirine bağlar.

Aprioridir yani asla duyu algılamasıyla değil sadece katıksız neden sayesinde verilebilen her bağlantı evrensel olarak geçerli ve gereklidir.

Sentetik apriori yargılar olmak zorundaysa, neden, bağlantı yapabilecek durumda olmak zorundadır: bağlantı bir biçimdir. Neden, biçim verme yeteneğine sahip olmak zorundadır.

531

(1885-1886)

Yargı, sen eski inancımız; en alışık olduğumuz gerçek kabul etme ve ya gerçektışı kabul etme; bir iddia veya inkâr; bir şeyin böyle olup, şöyle olmadığına dair bir kesinlik; burada gerçekten “bildiğimize” dair bir inançtır—tüm yargılarda gerçek olduğuna inanılan nedir?

Sıfatlar nedir?— Bizdeki değişimi, bir değişim olarak değil, bize yabancı olan ve sadece “algıladığımız” bir “kendi içinde” olarak kabul ettik: ve onu bir olay olarak değil, bir varlık, bir “nitelik” olarak

varsaydık—ve buna ek olarak bağlı kaldığı bir varlık uydurduk; yani *etkiyi, etkileyen* bir şey olarak kabul ettik ve bunu da varlık olarak kabul ettik. Halbuki bu formülasyonda bile “etki” anlayışı keyfidir: çünkü içimizde yer alan ve bizden kaynaklanmadığına kesin olarak inandığımız bu değişimlerin, “her değişimin bir yaratıcısı olması gerekiyor” sonucuyla sadece etki oldukları sonucunu çıkarttık;— ne var ki bu sonuç da bir efsanedir: etkileyeni etkilenenden ayırır. “Şimşek çakıyor” dediğimde, çakmanın önce bir faaliyet, ikincisinde bir nesne olduğunu varsayıyorum ve böylece olaya, olayla bir olmayıp, daha ziyade sabit olan, *mevcut olan*, “olmakta” olmayan bir varlık eklemiş oluyorum.— Bir olaya “etkileyen” ve buna bir varlık olarak bakmak, suçlu olduğumuz çifte hata veya yorumdur.

532

(1885)

Yargı—inanç budur: “Bu ve şu böyledir.” Böylece her yargıda “özdeş bir durumla” karşı karşıya kalmış olmanın itirafı bulunmaktadır: bu nedenle de hafızanın yardımıyla karşılaştırmayı gerektirir. Yargı, özdeş bir durumun görünüşünü meydana getirmez. Daha ziyade bir görünüş algıladığına inanır: Özdeş durumların var olduğu varsayımıyla çalışır. Öyleyse çok eski olup, çok daha önceleri iş başında olmuş olması gereken ve kendi içlerinde benzer olmayan durumları özdeş ve benzer yapan fonksiyon nedir? Birinci fonksiyon bazında bunu yapan ikinci fonksiyon nedir vs.? “Aynı duyumu meydana getiren aynıdır”: ancak duyumları aynı yapan, onları aynı “kabul eden” nedir? Duyumlar arasında bir nevi eşitleme uygulanmamış olsaydı, hiçbir yargı olamazdı: hafıza sadece aşına olan, denenmiş olan şeylerin sürekli olarak vurgulanmasıyla mümkündür.— Yargı meydana gelmeden önce, asimilasyon sürecinin yer almış olması gerekir; böylece burada da yaranın bir sonucu olarak acının bilince girişinin aksine, bilince girmeyen entelektüel bir faaliyet söz konusudur. Muhtemelen her organik fonksiyonun karşısında içsel bir olay vardır; dolayısıyla asimilasyon, ret, büyüme vs. mümkün olabilir.

Esas olan: *bedenden* başlayıp, onu rehber olarak kullanmaktır. Daha berrak bir gözleme izin veren daha zengin bir fenomendir. Bedene inanç, tine inançtan çok daha iyi yerleşmiştir.

“Bir şeye ne kadar güçlü bir şekilde inanırsanız inanın, inancın gücü gerçek için bir kriter değildir.” İyi ama gerçek nedir? Belki de yaşam koşula haline gelen bir nevi inanç mıdır? Böyle bir durumda, güç bir kriter olabilir, örneğin nedensellik açısından.

533

(Bahar-Güz 1887)

Gerçeğin kriteri olarak mantıklı kesinlik ve şeffaflık (“*omne illud verum est, quod clare et distincte percipitur*” ¹¹—Descartes): bununla, dünyayla ilgili mekanik hipotez arzu edilir ve güvenilirirdir.

Halbuki bu, kaba bir karışıklıktır: tıpkı *simplex sigillum veri*¹² gibi. İnsan, bir şeylerin gerçek doğasının entelektimizle bu ilişki içinde olduğunu nasıl bilebilir? – Tam tersi olamaz mı? Entelektüel en büyük güç ve emniyet duygusunu veren; en fazla tercih edilen, değerlendirilen ve sonuçta gerçek olarak karakterize edilen hipotez olamaz mı?— Entelektüel, en özgür ve en güçlü kapasitesini ve karakterini en değerli olanın, dolayısıyla gerçek olanın kriteri olarak varsaymaktadır—

“Gerçek”: duygu açısından—: duyguları en fazla uyandırandır (“ego”);

Düşünce açısından—: en büyük güç duygusuna düşünce verendir;

Dokunma, görme, duyma açısından—: en büyük direnci gerektirir.

Böylece “gerçeğe” yani bir şeyin gerçekliğine inancı uyandıran, performansın en yüksek derecesidir. Güç duygusu, mücadele duygusu, direnç duygusu, bizi burada direndiğimiz bir şey olduğuna inandırmaktadır.

534

(1887-1888)

Gerçek kriteri, güç duygusunun artırılmasına dayanmaktadır.

11 Açıkça ve belli bir şekilde algılanan her şey gerçektir.

12 Basitlik, gerçeğin mührüdür.

535¹³
(1885)

“Gerçek”: benim düşünce tarzıma göre bu, ille de hata antitezini değil en temelli durumlarda sadece çeşitli hataların birbirleriyle ilişkilerindeki tutumu gösterir. Belki de biri, türümüzün organik bir varlığının onsuz yaşayamadığı dereceye kadar, diğerinden daha eski, daha derin hatta yok edilemezdir ki bu esnada başka hatalar, üzerimizde bu şekilde yaşam koşulları olarak baskı yapmayıp, aksine bu gibi “zorbalarla” kıyaslandığında kenara atılıp, “reddedilebilir”.

Reddedilemeyen bir varsayım—bu nedenden dolayı neden “gerçek” olsun ki? Bu önerme, *kendi sınırlamalarını bir şeylerin sınırlamaları olarak varsayan mantıkçıları belki öfkeliendirebilir*: ama ben, çok uzun zaman önce mantıkçıların bu optimizmine karşı savaş ilan ettim.

536
(Ocak-Güz 1888)

Basit olan her şey sadece hayalidir, “gerçek” değildir. Sadece gerçekliği olan, gerçek olan, ne tek, ne çifttir; teke indirilemez.

537
(1885-1888)

Gerçek nedir?— Tembellik; rahatlığa neden olan hipotez; en küçük miktarda tinsel güç vs.

538
(1883-1888)

Birinci önerme. Düşüncenin daha kolayı tarzı, daha sert tarzını fethetmektedir;— dogma olarak: *simplex sigillum veri.*— *Dico*.¹⁴ Açıklığın gerçek hakkında bir şeyi kanıtladığını varsaymak, tamamen çocukluktur—

13 MS’de Nietzsche’nin elyazısı değildir; muhtemelen dikte edilmiş.

14 Diyorum ki.

İkinci önerme. Varlık doktrini, nesneler doktrini, sabit birliklerin tüm türlerine ilişkin doktrin, oluş doktrininden, gelişim doktrininden yüz kat daha kolaydır—

Üçüncü önerme. Mantık, kolaylık olarak icat edilmişti; dışavurum aracı olarak icat edilmişti—gerçek olarak değil— Daha sonra gerçeklik etkisini kazandı—

539

(Mart-Haziran 1888)

Parmenides: “İnsan olmayan bir şey hakkında düşünemez”, demiştir;— biz diğer uçtayız ve şöyle diyoruz: “Hakkında düşünebildiğimiz şey, mutlaka bir kurgu olmalıdır.”¹⁵

540

(1885)

Gözün birçok türü vardır. Sfenks’in bile gözleri vardır— dolayısıyla “gerçeğin” de birçok türü vardır ve sonuçta hiçbir gerçek yoktur.

541

(Mart-Haziran 1888)

Modern bir Tımarhanenin Kapısı için Yazılar

“İster istemez düşünülen, ahlaki açıdan gereklidir.” Herbert Spencer. “Bir önermenin gerçekliğine dair nihai test, inkârının anlaşılmazlığıdır.” Herbert Spencer.¹⁶

542

(Kasım 1887-Mart 1888)

Varoluşun karakteri sahte olsaydı—ki olabilir—gerçek, bizim gerçeğimiz o zaman ne olurdu?— Sahtenin vicdansız bir çarpıtması mı? Daha yüksek güce yükseltilen bir sahte mi?

¹⁵ MS’de eksik bir cümle gelir: “düşünmek, gerçek olanla [yorumu belirsiz] değil, sadece...”

¹⁶ Alıntılar Nietzsche’nin Almancasından çevrilmiştir.

543

(Kasım 1887-Mart 1888)

Temelde sahte olan bir dünyada doğruluk doğal olmayan bir eğilim olurdu: böyle bir eğilimin, ancak daha yüksek bir yalancılığa götüren araç olarak anlamı olabilirdi. Uydurulacak bir gerçekler dünyası, bir varlıklar dünyası için dürüst insanın önce yaratılması gerektirdi (böyle bir insanın kendini “doğru” göreceği gerçeği de dahil).

Basit, şeffaf, kendisiyle çelişmeyen, dayanıklı, her zaman aynı kalan, kırıksız, voltsuz, örtüsüz, biçimsiz: bu türde bir insan, varlık dünyasını kendi hayalinde “Tanrı” olarak idrak eder.

Doğruluğun mümkün olabilmesi için, insanın yaşadığı alanın tamamı çok temiz, küçük ve saygıdeğer olmak zorundadır; her anlamda avantaj, doğru adamın yanında olmak zorundadır.— Yalanlar, aldatmalar, gerçeği gizlemeler, şaşkınlıktan meydana gelmelidir—

544

(1885-1887; rev. Bahar-Güz 1888)

“Gerçeği gizlemede” meydana gelen artışlar, yaratıkların mevkilerinde yükseliş sırasına orantılıdır. İnorganik dünyada eksik gibi görünmektedir—güce karşı güç, oldukça kabaca—kurnazlık organik dünyada başlar; bitkiler de efendileridir. Sezar, Napoleon (Stendhal’ın Napoleon hakkında yazdıkları)¹⁷ gibi en yüce insanlar, ayrıca daha yüce ırklar (İtalyanlar), Yunanlılar (Odysseus); insanın yükselmesinin özüne binlerce kat kurnazlık aittir— Aktörün problemi. Benim Dionysos idealim— Tüm organik fonksiyonların bakış açısı, yaşamın en güçlü içgüdüleri: bütün yaşamlarda, hatayı isteyen güç; düşüncenin bile ön koşulu olarak hata. “Düşünce” var olmadan önce, “uydurma”¹⁸ olmalı; özdeş durumların, aynılığın görünüşünün tertip edilmesi, aynılığın bilgisinden daha primitiftir.

17 Nietzsche, Stendhal’ın *Vie de Napoleon* [Napoleon’un Hayatı, Önsöz, s. 15] adlı eserinden bir pasajı, başka bir defterine kopyalamıştır: “Une croyance presque instinctive chez moi c’est que tout homme puissant ment quand il parle et à plus forte raison quand il écrit” (Her güçlü adamın konuşurken yalan söylediği ve yazı yazarken daha da çok yalan söylediğine dair neredeyse içgüdüsel bir inanç var içimde).

18 Bevor ‘gedacht’ wird, muss schon ‘gedichtet’ worden sein. Das Volk der Dichter und Denker (gedacht, denken [düşünmek] fiilinin geçmiş halidir) “Şairler ve düşünürler halkı” anlamına .l.

8. Nedenselliğe Karşı

545

(1885)

Gücün gizli temeli olarak mutlak boşluğa inanıyorum: gücün gizli temeli sınırlandırır ve biçimlendirir. Halbuki boşluk ve zaman kendi içlerinde mevcut değildir. “Değişimler” sadece görünüşlerdir (ya da bizim için duyu süreçleridir); bunların tekerrür ettiğini varsayarsak, düzenli olsa bile, bize her zaman olduğuna dair basit bir gerçeğin dışında bununla hiçbir şey saptanmamış olur. *Post hoc*’un aslında *propter hoc* olduğuna dair duygunun bir yanlış anlama olduğu kolayca gösterilebilir; anlaşılabilir değildir. Halbuki görünüşler “neden” olamazlar!

546

(1885-1886)

Bir olayın ya bir eylem ya da bir eyleme maruz kalmak olarak yorumlanması (—böylece her eylem bir maruz kalma olur) der ki: her değişim, her başka oluş bir yazarı ve üzerinde “değişikliğin” etkili olacağı birini gerektirir.

547

(1885-1886)

“Özne” anlayışının psikolojik tarihi. Beden, nesne, göz tarafından yaratılan “bütün”, bir eylem ve eylemi yapan biri arasındaki farkı uyandırmıştır; eylemi yapan, yani eylemin nedeni, her zamankinden daha ince bir şekilde düşünülmüş ve sonuçta “özneyi” arkasında bırakmıştır.

„J. gelip, *dichten* genelde şiir yazmak anlamına gelir. Ancak Goethe’nin otobiyografisi *Dichtung und Wahrheit* en az “Şiir ve Gerçek” kadar “Kurgu ve Gerçek” anlamına da gelir ve *erdichten* genelde uydurmak, yaratmak anlamına gelir. Bu eserde *erdichten* genelde uydurulmuş olarak kullanılmaktadır; ancak bu çeviride bazı önemli yan anlamların kaybolduğunda ısrar etmenin tam yeridir. Kendi içinde gerçeklikle empatik kontrast Nietzsche tarafından maksatlı olarak yapılmış olup, hayal gücünün neredeyse şiirsel fonksiyonunu da genişletmek ister.

548

(1885-1886)

Bir belleteci, kısaltılmış bir formülü, bir varlık ve sonuçta bir neden olarak kabul etmeye ilişkin kötü alışkanlığımız; örneğin şimşek hakkında “çaktığını” söylemek. Ya da küçük “Ben” sözcüğünü söylemek. Görmenin nedenini görmeyi bir nevi bakış açısı haline getirmek: “öznenin”, “Ben” durumunun uydurulmasında yaşananlar bunlardı!

549

(1885)

“Özne”, “nesne”, “sıfat”—bu farklılıklar meydana getirilmiş olup, şimdi görünürdeki tüm gerçekler üzerine bir şema olarak zorla kabul ettirilmektedir. Temeldeki yanlış gözlem, bir şeyler yapanın, bir şeylere maruz kalanın, bir şeylere “sahip olanın”, bir niteliğe “sahip olanın” *Ben* olduğuna inanmamdır.

550

(1885-1886)

Her yargıda özneye ve vasma veya nedene ve etkiye (yani her etkinin bir faaliyet olduğu ve her faaliyetin bir memuru gerektirdiği iddiası olarak) duyulan komple, tam, derin inanç yatar; ve bu inanç sadece önceki inancın özel bir durumu olup, temel inanç olarak, öznelere mevcut olduğuna ve gerçekleşen her şeyin bir özneye bağlı olarak gerçekleştiğine dair bir inanç kalır.¹⁹

Bir şeyi fark ediyorum ve bunun için bir neden arıyorum; bunun özgün anlamı şudur: Bu olayda bir maksat arıyorum ve hepsinin üstünde maksatları olan bir kişi, bir özne, olayı yapan birini arıyorum: her olayı bir eylemdir—daha önceleri insan her maksatta bir olay görüyordu; bu bizim en eski alışkanlığımızdır. Hayvanlarda da var

19 İlk paragraf, iki benzer versiyonun kolajını oluşturmakta olup, Alman editörler tarafından bir araya getirilmiştir.

mıdır? Canlı varlıkları olarak, onların da *kendilerine* dayanan yorumlara güvenmeleri gerekmez mi?—

“Neden?” sorusu daima *causa finalis*,²⁰ “Ne için?” sorusundan sonra bir sorudur. “*Causa efficiens*”²¹ için duygumuz” yoktur: Huine bu konuda haklıydı; alışkanlık (ama sadece bireyinki!) birçok kez gözlenen bir olayın bir diğerini takip etmesini beklememize neden olur: hepsi bu! Nedenselliğe duyduğumuz inanca olağanüstü sağlamlığını veren, bir olayın bir diğerini takip ettiğini görme alışkanlığı değil, olayları maksatların neden olduğu olayların dışında başka bir şekilde yorumlayamama kapasitemizdir. Tek etkili güç olarak canlı şeylere ve düşünen şeylere—istence, maksada—duyulan inançtır—her olayın bir eylem olduğuna, her eylemin bu eylemin yapan birini gerektirdiğine dair bir inançtır; “özneye” duyulan inançtır. Özne ve sıfat anlayışına duyulan bu inanç büyük bir aptallık değil midir?

Soru: maksat, bir olayın nedeni midir? Yoksa bu da sadece bir illüzyon mudur?

Olayın kendisi değil midir?

551

(Mart-Haziran 1888)

“Neden” anlayışının eleştirisi.²²— Bir nedenin kesinlikle deneyimi yoktur; psikolojik açıdan ele aldığımızda, anlayışın tamamını nedenin, yani kolun hareket etmesinin nedeninin *biz* olduğumuza dair sübjektif kanaatimizden türetmekteyiz— Halbuki bu bir hatadır. Kendimizi, eylemin yapanı, eylemden ayırıyoruz ve bu kalıbı her yerde kullanıyoruz—her olay için eylemi gerçekleştiren birini arıyoruz. Yaptığımız nedir? Güç, gerilim, direnç duygusunu, yani eylemin başlangıcını oluşturan bir kas duygusunu neden olarak yanlış anla-

20 Nihai neden veya amaç.

21 Etkin neden.

22 Nietzsche, daha sonra bu notun başlangıcına şunları eklemiştir: “Güç istencinin” başlangıç noktasını devinimin kökeni olarak istiyorum. Bu nedenle devinim dışarıdan şartlandırılmaz—neden olunamaz—devinimin başlangıçlarını ve merkezlerini istencin yayıldığı yer olarak istiyorum—” (1911, s. 507).

dık ya da şunu veya bunu yapma istencini neden olarak kabul ettik, çünkü bu hareketi bir eylem takip ediyordu—neden, yani,—

“Neden” gibi bir şey yoktur; bize verilmiş gibi görüldüğü ve bir olayı anlayabilmek için onu kendi içimizden yansıttığımız bazı durumların kendimizi aldatma durumu olduğu anlaşılmıştır. Bizim “bir olayı anlamamız”, gerçekleşen bir şeyden ve bunun nasıl gerçekleştiğinden sorumlu olan bir özne uydurmamızdan oluşmuştur. İstenç duygumuzu, “özgürlük” duygumuzu, sorumluluk duygumuzu ve bir eylemi gerçekleştirme maksadımızı, “neden” anlayışında kombine ettik: *causa efficiens* ve *causa finalis* temelde birdir.

Etkiye özgü bir koşul keşfettiğimiz takdirde, bir etkinin açıklanmış olduğuna inandık. Aslında bütün nedenleri etki şemasına göre uydurmaktayız: etki şemasını tanıyoruz— Tersine herhangi bir şeye nasıl “etki” edeceğini söyleyebilecek durumda değiliz. Şey, özne, istenç, maksat—hepsi “neden” anlayışına özgüdür. Bir şeyin neden değiştiğini açıklamak için bir şey ararız. Atom bile bu süper eklenmiş “şey”in ve “primitif özne”nin bir türüdür—

En sonunda, bir şeylerin—dolayısıyla atomların da— hiçbir şeyi etkilemediklerini anlarız: çünkü hiçbir şekilde var değildirler!— nedensellik anlayışının tamamen faydasız olduğunu. Durumların gerekli bir ardışıklığı, aralarında dolaylı olarak nedensel bir ilişki olduğu anlamına gelmez (—bu, efektif kapasitelerini 1’den 2’ye, 3’e, 4’e, 5’e atlatmak anlamına gelirdi). Ne nedenler, ne de etkiler vardır. Dilbilgisel açıdan bunlardan nasıl kurtulacağımızı bilmiyoruz. Ama sorun değil. Kası, “etkilerinden” ayrı olarak düşündüğümde, onu reddediyorum—

Özetle: bir olay ne etkilenmiştir, ne de etkiler. *Causa*, olaylara aşırı derecede eklenmiş etkileri meydana getirme yeteneğidir—

Nedensellikte yapılan yorum bir aldatmadır— Bir “şey”, sentetik olarak bir anlayış, bir görüntüyle birleştirilmiş etkilerinin toplamıdır. Aslında bilim, nedensellik anlayışının içini boşaltmış ve temelde bir tarafına neden, bir tarafına da etkinin yerleştirildiği bir ilgisizlik konusu haline geldiği bir denklemin formülü olarak bırakmıştır. İki kompleks durumda (güç konstelasyonları) güç miktarının aynı kaldığı ileri sürülmektedir.

Bir olayın hesaplanabilirliği, ona bir kuralın eklenmiş olduğu veya bir gerekliliğe uyulduğu ya da tarafımızca her olaya bir nedensellik kanununun yansıtılmış olduğu gerçeğine dayanmamaktadır: “özde” durumların tekerrürüne dayanmaktadır.

Aslında Kant'ın düşündüğü gibi bir nedensellik duygusu yoktur. Biri şaşırır, biri rahatsız olur, biri de tutunabileceği aşına bir şeyler ister—yeninin içinde bize eski bir şey gösterildiği anda sakinleşiriz. Nedenselliğe ilişkin varsayılan içgüdü, sadece aşına olmayandan ve içinde aşına bir şeyler keşfetmekten korkar—nedenleri arar, aşına olanı değil.

552

(Bahar-Güz 1887)

Determinizm ve teleolojiye karşı.— Bir şeylerin düzenli olarak meydana geldiği ve hesaplanabilir şekilde meydana geldiği gerçeğinden, muhakkak meydana geldiği sonucu çıkmaz. Bir miktar gücün kendini her halükârda belirlemesi ve iletmesi, onu “özgür olmayan istenç” haline getirmez: onu ilk kez olayların içinde yorumlayan biziz. Olayların formüle edilebilir karakterini, olayların üzerinde hüküm süren bir gerekliliğin sonucu olarak yorumladık. Anck belirli bir şey yapmakta olduğum gerçeğinden, hiçbir şekilde bunu yapmak zorunda olduğum sonucu çıkmaz. Olaylarda zorlama kesinlikle gösterilemez: kural sadece aynı olayın başka bir olay olmadığını kanıtlar. Sadece olaylara özneleri, “eylemi yapanları” dahil ettiğimiz için, olaylar sanki özneler üzerinde bir zorlamanın sonucuymuş gibi görünmektedir—zorlama kim tarafından getirilmiştir? yine bir “eylemi yapan” tarafından. Neden ve etki—bir şeye neden olan ve üzerinde etki edilen bir şeyi düşündüğümüz sürece tehlikeli bir anlayıştır.

a) Gereklilik bir gerçek değil, bir yorumdur.

* * *

b) İnsan, “öznenin” etki yaratan bir şey değil sadece bir kurgu olduğunu kavradığında devamı da gelir.

Nesnelerin gerçekliğini sadece öznenin modeline göre uydurduk ve bunları duyumların potpurisine yansıttık. Etkili özneye inanmadığımız takdirde, etkili şeylere, karşılıklara ve “şey” dediğimiz fenomenler arasındaki neden ve etkili duyulan inanç da yok olur.

Tabii ki bununla birlikte etkili atomların dünyası da yok olur: yani insanların öznelere ihtiyaç duyduğu varsayımına bağlı iddia da yok olur.

Son olarak “kendi içindeki şey” de yok olur çünkü bu temelde “kendi içindeki özne” anlayışıdır. Halbuki öznenin bir kurgu olduğunu kavradık. “kendi içindeki şey” ve “görünüş” antitezi savunulamaz; ne var ki bununla birlikte “görünüş” anlayışı da yok olur.

* * *

c) Etkili öznenin vazgeçtiğimizde, üzerinde etkilerin meydana getirildiği öznenin de vazgeçmiş oluyoruz. Dayanıklılık, kendinle özdeşleşme, varlık ne özne diye adlandırılan şeye, ne de nesne diye adlandırılan şeye özgüdür: onlar başka kompleks olaylarla kıyaslandıklarında bariz bir biçimde dayanıklı olan olaylar kompleksidirler—örneğin olayın hızındaki farklılık nedeniyle (dinlenme—hareket, sağlam—gevşek: kendi içlerinde var olmayıp, aslında belirli bir açıdan karşıtmış gibi görünen derece varyasyonlarını ifade eden karşıtlıklar:²³ sadece mantığın derecelerinden karşıtlıklar anlayışını türetmekteyiz—ve yanlış bir biçimde nesnelere aktarmaktayız).

d) “Özne” ve “nesne” anlayışından vazgeçtiğimizde, “madde” anlayışı—ve bunun bir sonucu olarak madde anlayışının çeşitli değişimleri, örneğin “özdek”, “tin” ve diğer hipotezsel varlıklar, “özdeğin sonsuzluğu ve değişmezliği” vs.’den de vazgeçmiş oluruz. *Maddiyatçılıktan* kurtulmak zorundayız.

* * *

Ahlaklılık açısından dünya sahtedir. Bununla birlikte ahlaklılık, bu dünyanın bir parçası olduğu kapsamda sahtedir.

23 Krş. İyinin ve Kötünün Ötesinde.

Gerçek istenci, sağlam hale getirmektir, gerçek ve dayanıklı yapmaktır, bir şeylerin sahte karakterini feshetmektir, varlıkların içinde yeniden yorumlamaktır. “Gerçek” bu nedenle bulunabilecek veya keşfedilebilecek gereken bir şey değil—yaratılması gereken ve sürece ya da daha ziyade kendi içinde bir sonu olmayan bir üstesinden gelme istencine adını veren—gerçeği bir *process in infinitum* (sonsuz süreç), aktif bir belirleme olarak tanıtan bir şeydir—kendi içinde sağlam ve belirlenmiş olan bir şey hakkında bilinçli hale gelmek değildir. “Güç istenci” için bir sözcüktür.

Hayat, dayanıklı olup, düzenli olarak yinelenen şeylere duyulan inancın dayanak noktası üzerine kurulmuştur. Hayat ne kadar güçlüyse, varlığı adeta atfettiğimiz bilinebilir dünyanın o denli geniş olması gerekmektedir. Hayatın harcamaları olarak mantıklaştırma, ussallaştırma, sistematikleştirme.

İnsan, gerçek dürtüsünü, “hedefini” belirli bir anlamda kendi dışında varlığa sahip bir dünya, metafizik bir dünya, “kendi içinde bir şey”, zaten mevcut olan bir dünya olarak yansıtmaktadır. Yaratıcı olarak ihtiyaçları, üzerinde çalıştığı dünyayı icat eder, gerçekleşeceğini umar; bu beklentisi (gerçeğe “inancı”) desteğidir.

* * *

Güç derecelerinin ve ilişkilerinin saptaması olarak, bir *mücadele* olarak tüm olaylar, tüm eylemler, tüm oluşlar—

* * *

Şu veya bu şekilde vs. varoluşumuzdan sorumlu olan biri hayal ettiğimizde (Tanrı, doğa) ve bu nedenle ona varolmamız ve mutlu olmamız veya perişan olmamız gerektiğine dair maksadı atfettiğimizde, *oluşun masumiyetini*²⁴ kendimiz için bozmuş oluyoruz. O zaman bizim üzerimizden ve bizimle birlikte bir şeylere ulaşmaya çalışan birine sahip olmuş oluyoruz.

24 *Unschuld des Werdens*—Nietzsche'nin *Güç İstenci*'ne dahil edilmeyen notlarından derlenen iki ciltlik popüler bir Alman basımı için başlık olarak kullanılmıştır.

* * *

“Bireyin refahı”, “türlerin refahı” kadar hayalidir: birincisi, ikincisine feda *edilmemiştir*; uzaktan seyredilen türler, bireyler kadar fanidir. “Türlerin korunması” sadece türlerin büyümesinin bir sonucudur yani türlerin daha güçlü bir türe giden yolda üstesinden gelişleridir.

* * *

[Tez.—]²⁵ Görünürdeki “azimliliğin” (“insanın tüm sanatlarını sonsuza değin geride bırakan azimlilik”) sadece güç istencinin bir sonucu olduğu; daha güçlü olmanın, yarım yamalak bir azimlilik gibi görünen bir düzenleme sürecini gerektirdiği; görünürdeki sonların kasıtlı değil daha düşük bir güç üzerinde egemenlik kurulduğunda ve bu egemenlik daha büyük bir gücün fonksiyonu olarak işlediğinde, bir rütbe düzeninin, bir organizasyon düzeninin araçların ve sonların düzeninin görünüşünü meydana getirmeye bağlı olduğu, tüm olaylarda kendini göstermektedir.

Görünürdeki “*gerekliliğe*” karşı:

—sadece bir gücün aynı zamanda başka bir şey olmadığı gerçeğine dair bir ifadedir.

Görünürdeki “*azimliliğe*” karşı:

—azimlilik sadece güç alanlarının sırasının ve bunların birbirleriyle oyununun ifadesidir.

9. Kendi İçindelik ve Görünüş

553

(1886-1887)

Kant'ın kritik felsefesinin acılı lekesi, kör gözler için bile görünür hale gelmiştir: Kant artık “görünüş” ve “kendi içindeki şey” ayrımında bulunma hakkına sahip değildir—nedensellik anlayışına ve bunun

25 Parantez içindeki sözcükler Alman editörler tarafından eklenmiştir.

tamamen intrafenomenal geçerliliğine uygun olarak—ki bu anlayış diğer taraftan bu ayrımı zaten, sanki “kendi içindeki şey” sadece sonuç olarak çıkartılmamış değil, verilmiş bir şeymiş gibi önceden tahmin etmektedir—fenomenlerden kaynaklanan sonuç çıkarmaları fenomenlerin nedeni olarak hoş görülemez diye reddettikten sonra, kendini bu eski ve aşına şekilde ayırım yapmaya devam etme hakkından yoksun bırakmıştır.

554

(1885-1886)

*Nedensellik*²⁶— Kendi içindeki şeylerin ne birbirleriyle neden ve etki olarak ilişkili olamayacağı, ne de görünüşün bu şekilde görünüşle ilişkilendirilemeyeceği açıktır; ki bundan kendi içindeki şeylere ve görünüşlere inanan bir felsefede “neden ve etki” anlayışının uygulanamayacağı sonucu çıkmaktadır. Kant’ın hataları— Aslında “neden ve etki” anlayışı psikolojik açıdan bakıldığında, sadece her zaman ve her yerde istencin istenç üzerinde çalıştığına—sadece canlı şeylere ve temel olarak sadece (bir şeylere değil) “ruhlara” inanan bir düşünce tarzından kaynaklanmaktadır. Dünyanın mekanik görüşü dahilinde (ki bu mantıkla mantığın uzaya ve zamana uygulanışdır), bu anlayış matematik formüllerine indirgenmiştir—ki tekrar ve tekrar vurgulanması gerektiği gibi, bunlarla asla hiçbir şey anlaşılmamış, daha ziyade adlandırılmış ve çarpıtılmıştır.²⁷

555

(1885-1886)

Bilimsel önyargıya karşı.²⁸— En büyük masal, bilgi masalıdır. İnsan, kendin içinde şeylerin ne olduğunu bilmek ister; ama gelin görün ki, aslında kendi içinde şeyler yoktur! Halbuki kendi içindeliğin, koşulsuz bir şeyin olduğunu varsaysak bile, özellikle bu nedenle biline-

26 Basılı tüm versiyonlarda başlık çıkartılmıştır.

27 *Bezeichnet, verzeichnet*: son sözcük ayrıca “kaydedilmiş” anlamına gelebilir, ama bu bağlamda kesinlikle bu anlamda kullanılmamıştır.

28 Önceki tüm basımlarda başlık çıkartılmıştır.

mez olurdu! koşulsuz bir şey bilinemez; aksi takdirde koşulsuz olmazdı! Haberdar olmak, her zaman “bir şeyle koşullu bir ilişki içerisine girmektir”—koşulsuz arzuların kendini ilgilendirmediğini ve bu aynı şeyin başkalarını da ilgilendirmemesi gerektiğini bilmeye çalışan biri. Bu, öncelikle bilmeyi *istemek* ve bizi ilgilendirmedeği (ki o zaman neden bilelim ki?) arasındaki çelişkiyi ve ikincisi, hiç kimseyi ilgilendirmeyen bir şeyin kesinlikle *olmadığına* ve bu nedenle kesinlikle bilinemeyeceğine dair çelişkiyi içerir.—

Haberdar olmak, “bir şeyle koşullu bir ilişki içerisine girmektir”. Kendini bir şey tarafından şartlandırılmış ve bir şeyi şartlandırmak zorunda hissetmektir—bu nedenle her halükârda koşulları saptamak, belirtmek ve koşullar hakkında bilinçli olmaktır (gelecekteki varlıklar değil, bir şeyler, “kendi içinde” olanlardır).

556

(1885-1886)

“Kendi içinde bir şey”, “kendi içinde duyu”, “kendi içinde anlam” kadar sapıktır. “Gerçeklerin” olabilmesi için önce bunların içine daima bir duyunun yansıtılması gerektiğinden, “kendi içinde gerçekler” yoktur.

“Bu nedir?” sorusu, başka bakış açılarının anlamlarının zorla kabul ettirilmesidir. “Öz”, “asıl doğa”, bir bakış açısı olup, çeşitliliği gerektirir. Temelinde daima “bu *benim* için nedir?” (bizim için, yaşayan her şey için vs.) sorusu yatar.

Bütün yaratıklar, bir kez “bu nedir?” diye sorup, sorularına cevap verdikleri takdirde tanımlanmış olur. Kendi ilişkileri ve her şey için kendi bakış açısından tek bir yaratığın eksik olduğunu varsayarsak, bir şeyi “tanımlayamayız”.

Kısacası: Bir şeyin özü sadece “bir şey” hakkında bir *kanıdır*. Ya da daha ziyade: “dikkate alınmıştır”, gerçek “budur”, tek “bu”dur.

“O zaman kim yorum yapıyor?”, diye soramayız, çünkü yorumun kendisi güç istencinin bir biçimidir, ani heyecan olarak vardır (ama bir “varlık” olarak değil, bir süreç, bir oluş olarak vardır).

“Bir şeylerin” kökeni, tamamen hayal eden, düşünen, isteyen, hisseden bir şeyin eseridir. “Bir şey” anlayışının kendisi ve tüm nitelik-

leri.— “Özne” bile bu şekilde yaratılan bir varlıktır, diğerleri gibi “bir şeydir”: tüm bireysel varsayımlardan, uydurmalardan, düşünmelerden ayrı olarak varsayan, uyduran, düşünen gücü tanımlama amacıyla basitleştirmedir. Böylece bireysel olan her şeyden ayrı bir kapasitedir—temel olarak önceden tahmin edilen tüm eylemler açısından toplu olarak dikkate alınan bir eylemdir (eylem ve benzer eylemlerin muhtemelliği).

557

(1885-1886)

Bir şeyin özellikleri, diğer “şeyler” üzerindeki etkilerdir: Diğer “şeyleri” ortadan kaldırdığımızda, bir şeyin özellikleri kalmaz, yani diğer şeylerden olmadan bir şey yoktur, yani “kendi içinde bir şey” yoktur.

558

(Bahar-Güz 1887)

“Kendi içindeki şey” anlamsızdır. Bir şeyin bütün ilişkilerini, bütün “özelliklerini”, bütün “faaliyetlerini” ortadan kaldırdığımızda, bu şey olduğu gibi kalmaz; çünkü şeylik bizim tarafımızdan, tanımlama ve iletişim (ilişkilerin, özelliklerin, faaliyetlerin çeşitliliğini birbirine bağlamak) amacıyla sadece mantığın koşulları sayesinde uydurulmuştur.

559

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Kendi içinde bir anayasası olan şeyler”—kesinlikle kırılması gereken dogmatik bir fikir.

560

(Bahar-Güz 1887)

Bir şeylerin, yorumdan ve sübjektiviteden tamamen uzak bir anayasaya sahip olduğu, tamamen asılsız bir hipotezdir: yorumun ve süb-

jektivitenin esas olmamasını ve bütün ilişkilerden kurtarılmış bir şeyin hâlâ bir şey olmasını gerektirir.

Tersi, bir şeylerin görünürdeki *objektif* karakteri: sadece sübjektif dahilinde bir derece farkı olamaz mı?—belki de değişen şey, kendimi bize yavaşça “objektif olarak” tahammül ediyormuş gibi, varlık olarak, “kendi içindelik” olarak sunamaz mı—objektif, sadece bir sübjektifin *içindeki* bir cinsin ve antitezin yanlış anlayışı olamaz mı?

561

(1885-1886)

Bütün birimlerin sadece bir organizasyon olarak birlik olduğunu varsayabilir misiniz? Halbuki inandığımız “şey”, sadece çeşitli sıfatların temeli olarak uydurulmuştu. Bir şey etkiliyorsa, bu şu anlama gelir: mevcut olup, şu anda gizli olan tüm diğer özellikleri, tek bir özelliğin ortaya çıkışının nedeni olarak idrak ediyoruz; yani özelliklerinin — “x” — toplamını, “x” özelliğinin nedeni kabul ediyoruz: ki bu, tamamen aptalca ve delicedir!

Bütün birlikler—tıpkı bir insan topluluğunun bir birlik oluşu gibi—sadece organizasyon ve işbirliği olarak bir birliktir—atomlara ayrılmış bir anarşinin karşısı gibi, bir birliği gösteren, ama birlik olmayan bir hakimiyet kalıbı gibi.

562

(1883-1888)

“Düşüncenin gelişiminde, bir şeyin özelliği olarak adlandırdığımız şeylerin hisseden öznenin duyumları olduğunun farkına vardığımız bir noktaya ulaşmak zorundayız: bu noktada, özellikler artık o şeye ait olmaktan çıkar.” Kalan “kendi içindeki şey” olur. Kendi içindeki şeyle, bizim için geçerli olan şey arasındaki ayrım, bir şeylere enerji veren algının daha eski ve naif bir biçimine dayanmaktadır; halbuki analizler, gücün—ve aynı şekilde maddenin bile onlara sadece yansıtılmış olduğunu ortaya çıkartmıştır. “Bir şey, özneyi etkiler

mi?" Maddenin bizim dışımızdaki varlıklarda değil, dildeki fikrinin kökenidir bu! Kendi içindeki şey bizim için kesinlikle sorun değildir!

Varlıkları artık duyumlardan yoksun olmayan duyumlar olarak düşünmeliyiz.

Hareket halinde, duyuma yeni bir *içerik* verilmemiştir. Varolan, hareket içeremez: bu nedenle bir varoluş *biçimidir*.

N. B. Bir olayın açıklaması, öncelikle:

olaydan önce gerçekleşen ruhsal görüntüler sayesinde (amaç);

ikinci olarak: olaydan sonra gerçekleşen ruhsal görüntüler (matematiksel fiziksel açıklama) sayesinde araştırılabilir.

Bu ikisini birbirine karıştırmamalıyız. Bu nedenle: duyum ve düşünce aracılığıyla dünyanın bir simgeleştirilmesi olan fiziksel açıklama, kendi içinde asla duyumun ve düşüncenin kökeni kabul edilemez; fizik daha ziyade duygu dünyasını sürekli olarak duygudan ve amaçtan yoksun olarak yorumlamak zorundadır—ta ki en yüce insana kadar. Ve teleoloji sadece amaçların bir tarihi olup, asla fiziksel değildir!

563

(1886-1887)

"Bilgimiz" kendini saptayıcı niceliklerle sınırlar: halbuki biz, kendimizi bu nicelikleri nitelik olarak hissetmekten alıkoyamıyoruz. Nitelik, bizim için geniş açılı bir gerçektir; bir "kendi içindelik" değildir.

Duyularımızın işlevlerini yerine getirmek için kullandıkları aracın kesin bir miktarı vardır; yani büyüklüğü ve küçüklüğü varoluşumuzun koşullarıyla ilişkili olarak duyumsuyoruz. Duyularımızı on kat keskinleştirmiş ya da köreltmiş olsaydık, yok olmalıydık; yani varoluşumuzu mümkün kılmak için, büyüklükler arasındaki ilişkileri bile nitelik olarak duyumsuyoruz.

564

(1885-1886)

Tüm nicelikler, niteliklere dair işretler olamaz mı? Daha yüce bir güç, bize farklı bir bilinci, duyguyu, arzuyu, farklı bir bakış açısını

dolaylı olarak göstermektedir; büyüme, bizzat daha çok olma arzudur; nicelik açısından artma arzusunun kaynağı bir *quale*'dir;²⁹ tamamen nicelikli bir dünyada her şey ölü, soğuk ve hareketsiz olurdu.— Bütün niteliklerin niceliklere indirgenmesi saçmalaktır: burada görünen şey, birinin diğerini tamamladığıdır, bir analogidir—

565

(Güz 1886)

Nitelikler bizim için üstesinden gelinemez engellerdir; nicelikli farklılıkların, temel olarak nitelikten uzak olduğunu, yani birbirine artık indirgenemeyen *nitelikler* olduğunu hissetmekten vazgeçemiyoruz. Halbuki, "bilgi" sözcüğünün bir anlam ifade ettiği her şey saymanın, tartmanın, ölçmenin nüfuz bölgesinden, niteliğin nüfuz alanından bahsetmektedir. Diğer taraftan, değeri olan bütün duyularımız (yani basitçe duyularımız) kesin olarak niteliklere, yani bakış açısı olan ve sadece bize ait olup, hiçbir şekilde "bilinemeyen" "gerçeklere" bağlıdır! Bizden farklı olan her yaratığın, içinde yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyada farklı nitelikler, dolayısıyla farklı yaşamlar duyumsadığı açıktır. Nitelikler, insana özgü birer kişisel özelliktir; insani yorumlarımızın ve değerlerimizin evrensel ve belki de anayasal değerler olmasını istemek, insan kibrinin kalıtsal deliliklerinden biridir.

566

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bugüne kadar her ne şekilde kavramış olursak olalım, "gerçek dünya"—daima *bir kez daha* görünürdeki dünya olmuştur.³⁰

567

(Mart-Haziran 1888)

Görünürdeki dünya, yani değerlere göre görülen bir dünya; değerlere göre, yani bu durumda belirli bir hayvan türünün sahip olduğu

29 Nasıl oluşmuş? ya da hangi nitelikte?

30 Bu kısım ve hemen sonrasındaki kısımlar, *Putların Alacakaranlığı* ile karşılaştırılmalıdır.

gücün korunması ve çoğaltılması açısından yararlılığına dair bakış açısına göre düzenlenen ve seçilen bir dünya.

Bu nedenle bakış açısı, “görünüşün” karakterini belirler! Sanki bakış açısı çıkartıldıktan sonra hâlâ bir dünya kalacakmış gibi! Bunun yaparak göreceliği çıkartmış oluruz!

Her güç merkezi, kalanın tamamı doğrultusunda bir bakış açısını, yani kendi özel değer takdirini, eylem tarzını ve direnme tarzını benimser. Bu nedenle “görünürdeki” dünya, dünya üzerinde bir merkezden yayılan spesifik bir eylem tarzına indirgenmiştir.

Artık başka bir eylem tarzı yoktur; ve “dünya” sadece bu eylemlerin bütün için bir sözcüktür. Gerçeklik, kesin olarak her bireysel parçanın bütüne karşı bu özel eylemine ve tepkisine dayanır—

Burada *görünüştten* bahsedecek biç bir hakkın gölgesi bile kalmaz—

Spesifik tepki gösterme tarzı, tepki göstermenin tek tazıdır; daha başka kaç tarz ve ne tür tarzların mevcut olduğunu bilmiyoruz.

Halbuki “başka” varlık, “gerçek” varlık, asıl varlık yoktur—çünkü bu, eylemsiz ve tepkisiz bir dünyanın ifadesi olurdu—

Görünürdeki dünyanın ve gerçek dünyanın antitezi, “dünya” ve “hiç” antitezine indirgenmiştir.

568

(Mart-Haziran 1888)

“Gerçek dünya ve görünürdeki dünya” anlayışının eleştirisi.— Bunlardan birincisi hayali varlıklar tarafından oluşturulan katıksız bir kurgudur.

“Görünüştün” kendisi, gerçekliğe aittir: varlığının bir biçimidir; yani varlığın olmadığı bir dünyada, özdeş durumların belir bir hesaplanabilir dünya önce görünüşlerle yaratılmak zorundadır: gözlemin ve karşılaştırmanın vs. mümkün olduğu bir hızla.

Görünüş, pratik içgüdülerimizin işbaşında olduğu ayarlanmış ve basitleştirilmiş bir dünyadır; *bizim* için mükemmel biçimde gerçektir; bu demektir ki içinde yaşıyoruz, içinde yaşayabiliyoruz: bu, bizim için gerçek olduğunun kanıtıdır—

Dünya, içinde yaşadığımız koşulu bir yana, varlığımıza, mantığı-mıza ve psikolojik önyargılarımıza indirgemediğimiz dünya, “kendi

içinde” bir dünya olarak varolmamaktadır; aslında bir ilişkiler dünyasıdır; belirli koşullar altında her noktadan farklı bir görüş açısına sahiptir; her nokta, direnen her nokta üzerine baskı yapmaktadır—ve bunların toplamı³¹ her halükârda bağdaşmaz.

Güç ölçüsü, diğer güç ölçüsünün nasıl bir varlığa sahip olduğunu belirler; hangi biçimde, hangi sınırlamalarla hareket ettiğini veya direndiğini belirler.

Bizim durumumuz yeterince ilginçtir: Bir dünyada yaşayabilmek amacıyla, bu dünyaya tahammül edebilecek kadarını algılamak amacıyla bir anlayış ürettik—

569

(Bahar-Güz 1887)

Psikolojik bakış açımız, aşağıdakilerle belirlenmiştir:

1) İletişimin gerekli olduğu ve iletişimin olması için, bir şeylerin sağlam, basitleştirilmiş ve hassas olabilmek zorunda olduğu (her şeyden önce de [sözde]³² özdeş durumda). İletişim kurabilir olması için, uyarlanmış olarak, “kabul edilebilir” olarak denenmiş olması gerekir. Anlayış tarafından uyarlanmış, kaba ana hatlara indirgenmiş, benzer hale getirilmiş, ilgili konular altında sınıflandırılmış duyuların malzemesi. Böylece duyu izlenimleri hatlarının belirsizliği ve yarattıkları kaos adeta mantıklaştırılmıştır;

2) “Fenomenler” dünyası, gerçek olduğunu hissettiğimiz uyarlanmış dünyadır. “Gerçeklik”, mantıklaştırılmış karakterlerindeki özdeş, aşına, ilgili şeylerin sürekli olarak tekerrüründe; burada sayabildiğimiz ve hesaplayabildiğimiz inancında yatar;

3) Bu olağanüstü dünyanın antitezi “gerçek dünya” değil duyular kaosunun biçimsiz ve belirlenemez dünyasıdır—olağanüstü dünyanın diğer türü, bizim için “bilinemez” bir türü.

4) Duyu algılarımız ve anlama faaliyetimiz bir yana, “kendi içinde” şeylerin ne olabileceğine dair sorular: bir şeylerin var olduğunu nasıl bi-

31 Bu sözcüğün okunuşu belirsizdir.

32 Parantez içindeki sözcük, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

lebiliriz? sorusuyla çürütülmelidir. “Şeylik” ilk kez bizim tarafımızdan yaratılmıştır. Asıl soru, bunun gibi görünürdeki bir dünyayı yaratmak için birçok başka yolun var olup olamayacağıdır—ve bu yaratmanın, mantıklaştırmanın, uyarlamanın, çarpıtmanın bizzat en iyi garanti edilmiş gerçeklik olup olmadığıdır; kısacası “bir şeyleri varsayanın” tek gerçeklik olup olmadığıdır; ve “dış dünyanın üzerimizdeki etkisinin” sadece bu gibi aktif öznelerin sonucu olup olmadığıdır— Diğer “varlıklar” üzerimizde eyleme geçerler; uyarlanmış görünürdeki dünyamız, onların eylemlerinin uyarlaması ve zararsız hale getirilmesidir; bir nevi savunma tedbiridir. Sadece öznenin kendisi gösterilebilir; sadece öznenin var olduğuna dair—“nesnenin” sadece bir nevi öznenin özne üzerinde ürettiği bir etki olduğuna dair hipotez, öznenin bir tarzıdır.

10. Metafizik İhtiyaç

570

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsanların daima filozof oldukları şekilde filozofsanız, ne olduğunu ve ne olacağını göremeyiz—sadece *olam* görürüz. Ama hiçbir şey *olmadığına* göre, filozofun “dünya” olarak elinde kalan her şey sadece hayalidir.

571

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Varoluşu, haklarında hiçbir şey bilememek avantajımıza olduğundan, haklarında hiçbir şey bilmediğimiz bir şeylerin bütünü olarak ileri sürmek, Kant’ın ihtiyaçlardan, özellikle de ahlaki ve metafizik ihtiyaçlarından kaynaklanan bir parça naifliği idi.

572

(1883-1888)

Bir sanatçı, gerçekliğe tahammül edemez, uzağa bakar, geriye bakar: ciddi bir biçimde bir şeylerin değerinin insanın renklerden, bi-

çimlerden, sestten, fikirlerden türettiği gölgemsi artıklarda yattığına inanır; bir nesne veya bir insan ne kadar daha incelmış, daha değeri düşürülmüş, daha faniyse o denli daha değerli hale geleceğine inanır; ne kadar daha az gerçekse, o denli daha değerli. Bu, artık cüretli bir biçimde tersini de dahil etmiş olsa, Platonizmdir: Platon, gerçekliğin derecesini değer derecesine göre ölçmüştür ve şöyle demiştir: Ne kadar çok “İdea” olursa, o denli varoluş olur. “Gerçeklik” anlayışını tersine çevirdi ve şöyle dedi: “Gerçek kabul ettikleriniz hatadır ve ‘İdea’ anlayışına ne kadar yaklaşırsak, ‘gerçeğe’ o denli yaklaşıyoruz.”— Bu anlaşıldı mı? Tekrar vaftizin en büyüğüdü bu; ve Hıristiyanlık tarafından benimsendiği için, ne kadar hayret verici olduğunun farkına varmıyoruz. Temelde Platon, bir sanatçı olarak, görünüşü varoluşa! yalanı ve uydurmaları gerçeğe! gerçek olmayanı gerçek olana tercih ediyordu! Halbuki görünüşün değerine öylesine ikna olmuştur ki ona “varlık”, “nedensellik” ve “iyilik” ve “gerçek”, kısacası insanın değer verdiği her şeyin sıfatlarını yakıştırmıştır.

Neden olarak kabul edilen değer anlayışı: birinci görüş.

Tüm onurlu sıfatların verildiği bir ideal: ikinci görüş.

573

(Ocak-Güz 1888)

Karşıt içgüdüler hâlâ mutlak güce sahipken, tamamen gayri maddi, tinsel, iyi bir şey olarak “gerçek dünya” veya “Tanrı” fikri, gerekli bir acil durum tedbiridir—

Ulaşılan alçakgönüllülük ve insanlık derecesi, Tanrıların insanlaştırılmasında tamamıyla yansıtılmıştır: Kendilerinden korkmayan, ancak kendi içlerinde sevinen en güçlü dönemin Yunanlıları, Tanrılarını kendi ani heyecanlarının yakınına getirmişlerdir—

Tanrı fikrinin tinselleştirilmesi bu nedenle bir ilerleme işareti olmaktan çok uzaktır: Goethe’yi göz önüne aldığımızda, bunun bilincine kalpten varıyoruz—Goethe’nin olayında Tanrının erdem ve tin olarak buharlaşması, *daha kaba* bir seviyede varlık olarak hissedilmektedir—

574

(1883-1888)

Koşullu olanın koşulsuz olandan türetilmesi olarak, tüm metafiziğin anlamsızlığı.

Koşulsuz olanı, koşullu olanın bir ilavesi olarak düşünmesi ve uydurması, düşünmenin doğasında vardır; tıpkı “ego”yu süreçlerinin çeşitliğinin bir ilavesi olarak düşünmesi ve uydurması gibi; dünyayı, kendisi tarafından varsayılan önemine göre ölçer—yani “koşulsuz olan”, “sonlar ve araçlar”, “bir şeyler”, “maddeler”, mantıklı kanunlar, sayılar ve biçimler gibi temelli kurgulara göre.

Düşünce, dünyayı önce “bir şeylere”, kendinle özdeş olan bir şeylere dönüştürmemiş olsa, bilgi diye adlandırabileceğimiz hiçbir şey olmazdı. Sadece düşünce olduğu için gerçek olmayan bir şeyler de vardır.

Düşünce, tıpkı duyumlar gibi türetilemez; ne var ki bu, başlangıçta var olduğunun veya “kendi içinde varlığının” kanıtı değildir! bildiğimiz tek şey, bunun ötesine geçemediğimizdir, çünkü düşünce ve duyum dışında hiçbir şeyimiz yoktur.

575

(1885-1886)

“Bilgi” geriye doğru bir atıftır: özünde bir *regressus infinitum* [sonsuz ilerleme]. Duran şeyler (varsayılan bir *causa prima* durumunda, koşulsuz olan bir şeyde vs.) tembelliktir, tükenmişliktir—

576

(1883-1888)

Metafizik psikolojisi: ürkekliğin etkisidir.

En çok korktuğumuz şey, en güçlü acının (hükmetme, cinsellik vs. arzusu)³³ nedeni, insanlar tarafından en büyük düşmanlıklarla karşılanmış ve “gerçek” dünyadan yok edilmiştir. Böylece ani heyecanları bir bir yok etmişlerdir—ve Tanrıyı kötünün antitezi olarak ile-

33 Krş. Böyle Buyurdu Zerdüşt, III “Üç Kötülük Hakkında” bölümü.

ri sürmüşlerdir yani gerçekliği arzuların ve ani heyecanların inkârına yerleştirmişlerdir (yani *hiçliğe*).

Aynı şekilde, usdışı olandan, keyfi olandan, tesadüfi olandan nefret etmişlerdir (fiziksel acının ölçülemez nedenleri olarak. Bunun sonucunda kendi içinde varolmanın bu elementini inkâr etmişler ve mutlak “mantıklılık” ve “azimlilik” olarak idrak etmişlerdir.

Aynı şekilde değişimden, fanilikten korkmuşlardır: bu, yoksulluk içinde, güvensizlik ve kötü deneyimlerle dolu bir ruhu ifade etmektedir (Spinoza’nın durumunda: zıt bir insan türü değişimi bir uyarıcı olarak kabul ederdi).

Aşırı yüklenmiş ve güçle *oynayan* bir yaratık, özellikle bu ani heyecanları, usdışılığı ve değişimi, şeytanca bir anlamda sonuçlarıyla birlikte: tehlike, kontrast, yok olma vs. ile iyi kabul ederdi.

577

(Bahar-Güz 1887)

Sonsuza değin hep aynı kalan şeylerin değerine karşı (*bkz.* Spinoza’nın naifliği; ayrıca Descartes’ın da), en açık ve en fani şeylerin değeri, yılan *vita*’nın³⁴ göbeğinde baştan çıkarıcı altının parıltısı—

578

(Bahar-Güz 1887)

Bilgi kuramında bile ahlaki değerler:

Nedene güven—neden güvensizlik değil?

“Gerçek dünya”nın iyi bir dünya olduğu varsayılır—neden?

Görünüşün, değişimin, çelişkinin, mücadelenin ahlaksız olarak değeri düşürülmüştür; bunların eksik olduğu bir dünya arzu edilmektedir;

“Ahlaki özgürlük” (Kant’ta) için yer kalması amacıyla transandantal dünya uydurulmuştur;

Diyalektik, erdem giden bir yoldur (Platon’da ve Sokrates’te: besbellidir, çünkü Sofizm ahlaksızlığa giden yol kabul ediliyordu);

34 Yaşam.

Zaman ve uzay ideali: sonuç olarak nesnelerin özünde "birlik"; sonçta "günah" yok, kötülük yok, kusur yok—Tanrının savunulması;

Epikuros, ahlaki (veya hedonistik) değerleri en yüce değerler olarak muhafaza etmek amacıyla bilgi olasılığını inkâr etmiştir.

Augustine ve daha sonra Pascal ("bozulmuş neden"), aynı şeyi Hıristiyan değerlerinin yararına yapmışlardır;

Descartes'in değişen her şeyi hor görmesi; ayrıca Spinoza da öyle.

579

(1883-1888)

Metafizik psikolojisi.— Bu dünya görünürde bir dünyadır: dolayısıyla gerçek bir dünya vardır;—bu dünya koşulludur: dolayısıyla koşulsuz bir dünya vardır;—bu dünya çelişkilerle doludur: dolayısıyla çelişkilerin olmadığı bir dünya vardır;—bu dünya, oluş dünyasıdır: dolayısıyla bir varlık dünyası vardır:—bunların hepsi yanlış sonuçlardır (nedene körü körüne güvendir: A varsa, karşıtı olan B'de varolmak zorundadır). Bu sonuçlara neden olan ıstıraptır: temelde böyle bir dünyanın varolmasına dair *arzular* vardır; aynı şekilde daha değerli başka bir dünyayı hayal etmek, insana ıstırap veren bir dünyaya duyulan nefretin bir dışavurumudur: burada metafizikçilerin güncelliğe karşı küskünlüğü işbaşındadır.

İkinci seri sorular: ıstırap *ne için* vardır?—ve bundan gerçek dünyanın bizim görünürde, değişen, ıstırap çeken, çelişkili dünyamızla ilişkisi açısından türetilen bir sonuç: (1) Hatanın sonucu olarak ıstırap: hata nasıl mümkün olabilir? (2) Suçun sonucu olarak ıstırap: suç nasıl mümkün olabilir? (—doğadan veya toplumdan kaynaklanan ve evrenselleştirilip, "kendi içindeliğin" alanına yansıtılan deneyimler). Halbuki, koşullu dünya, nedensel olarak koşulsuz dünya tarafından şartlandırılmışsa, hata yapma ve suçluluk uyandırma özgürlüğü de koşulsuz dünya tarafından şartlandırılmış olmalıdır: ve yine soruyoruz, *ne için*?— Bu nedenle görünüş, oluş, çelişki ve ıstırap dünyası *istenmiş* oluyor: *ne için*?

Çıkartılan bu sonuçlardaki hata: iki zıt anlayış tertiplenmiştir—bunlardan biri bir gerçekliğe benzediğinden, diğeri de bir gerçekliğe

benzemek “zorundadır”. “Öyle olmasa, insan bu zıt anlayışı nereden türetebilirdi?”— Neden böylece kendi içindeliikle ilgili bir ortaya çıkış kaynağıdır.

Halbuki bu antitezlerin kökeni ille de doğaüstü bir neden kaynağına geri gitmek zorunda değildir: anlayışların gerçek başlangıcıyla karşılaştırılmaları yeterlidir. Bu başlangıç, pratik alandan, yararlılık alanından kaynaklanmaktadır; uyandırdığı inancın gücü de buradan gelir (insan, bu neden tarzına göre neden muhakemede bulunmamış olsa, yok olup giderdi; ne var ki bu, ileri sürdüğü iddianın “kanıtı” değildir).

Zihnın, metafizikçiler açısından ıstırapla meşgul oluşu—oldukça naifçedir. “Ebedi mutluluk”: psikolojik saçmalaktır. Cesur ve yaratıcı insanlar *asla* keyfi ve acıyı nihai değerler kabul etmezler—bunlar epifenomendir: insan bir şeye ulaşmak istiyorsa, ikisini de *arzu etmek* zorundadır. Keyif ve acı problemini ön planda tutmaları, metafizikçilerde ve dindar insanlarda bitkin ve hasta bir şeyi ortaya çıkartır. Ahlaklılık bile onlar için sadece ahlaklılığı ıstırapın yok olması için esaslı bir koşul olarak gördükleri için bu kadar önemlidir.

Zihinlerinin görünüş ve hatayla meşgul oluşu aynı şekildedir: ıstırapın nedeni, mutluluğun gerçeğe hizmet ettiğine dair batıl inançtır (kafa karıştıran konular: “kesinlikte”, “inançta” mutluluk).

580

(Bahar-Güz 1887)

Temel epistemolojik pozisyonlar (materyalizm, idealizm) ne dereceye kadar değerlendirmelerin sonucudur: Üstün keyif duygularının (“değer duyguları”) kaynağının ayrıca gerçeklik problemi için belirleyici olmasıdır!

—Pozitif bilginin ölçüsü, ikincil derecede ya da kayıtsızlık konusudur: tanık olarak Hindistan’ın gelişimine bakın.

Genel gerçekliğin (görünüş = ıstırap) Budistler tarafından inkârı tamamen tutarlıdır: sadece “kendi içinde dünya” için değil, bu anlayışın ulaştığı yere gelirken kullandığı hatalı işlemlerin kavrayışı için de kanıtlanamazlık, erişilemezlik, kategorilerin olmayışı. “Mutlak gerçek-

lik", "kendi içindelik" bir çelişkidir. Bir oluş dünyasında "gerçeklik" daima pratik sonlar için bir basitleştirme veya organların kabalığından dolayı bir aldatmaca veya oluşun hızında bir varyasyondur.

Mantıklı yaşam inkârı ve hiçleştirme,³⁵ varlık olmayanı varlıkla karşılaştırmak zorunda olduğumuz ve "oluş" anlayışının inkâr edilmiş olduğu gerçeğinden kaynaklanmaktadır ("*bir şey*" olur).

581

(Bahar-Güz 1887)

Olmak ve oluş.— Tensel bir temelde, duyuların önyargısı üzerinde, yani duyu yargılarının gerçek olduğun dair inancın üzerinde yavaş yavaş gelişen "neden".

"Yaşam" (nefes alma), "ruha sahip olma", "isteme, etkileme", "oluş" anlayışının evrenselleştirilmesi olarak "olmak".

Antitezi: "ruha sahip olmama", "olmamak", "istememek". Bu nedenle: "olmak", ne olmamanın, görünüşün hatta ne de ölünün (çünkü sadece yaşayabilen bir şey ölü olabilir) antitezi *değildir*.

Tarihöncesi çağlara ait bir gerçek olarak ileri sürülen ve herhangi bir oluşun varolduğu her yere yerleştirilen "ruh" ve "ego".

582

(1885-1887)

Olmak—"yaşamak" fikrinden başka hakkında hiçbir fikrimiz yoktur.— Ölü bir şey nasıl "olabilir"?

583

(Mart-Haziran 1888)

(A)

Hayretle bilimin bugün görünürdeki dünyaya boyun eğdiğini görüyorum; gerçek bir dünya—neye benzerse benzesin—onu tanımak için hiçbir organımız yoktur.

³⁵ *Nihilisierung*.

Bu noktada şunu sorabiliriz: Bu antitezi hangi bilgi organlarıyla ileri sürebiliriz?—

Organlarımız için erişilebilir olan bir dünyanın bu organlara bağlı olarak anlaşılması gerektiği; bir dünyayı sübjektif açıdan koşullanmış olarak anladığımız,³⁶ kesinlikle objektif bir dünyanın mümkün olabileceği anlamına gelmez. Kim bizi sübjektifliğin gerçek ve gerekli olduğunu düşünmeye zorlar?

“Kendi içindelik” bile absürd bir anlayıştır; “kendi içinde anayasa” saçmalaktır; “varlık”, “bir şey” anlayışına sadece bağıntılı bir anlayış olarak sahibiz—

En kötüsü, eski “görünürdeki” ve “gerçek” antiteziyle karşılıklı “değer eksikliği” ve “mutlak değerde” değer yargısının da gelişmiş olmasıdır.

Görünürdeki dünya, “değerli” bir dünya sayılmaz; görünüşün üstün değere bir itiraz olduğu varsayılır. Sadece “gerçek” bir dünya kendi içinde değerli olabilir—

Önyargı üstüne önyargı! Önceleri, bir şeylerin gerçek yapısı, yaşamın gerekliliklerine karşı, yaşayabilmek için görünüşe ihtiyaç duymamıza neden olacak kadar düşmanca ve karşıt olmuş olması muhtemeldir— Ne de olsa birçok durumda durum böyledir, örneğin evlilikte.

Ampirik dünyamız, bilgisinin sınırları açısından bile kendini koruma içgüdüleri tarafından belirlenmiş olur: türlerin korunmasına hizmet eden şeyleri gerçek, iyi, değerli kabul ederiz—

a) Gerçek bir dünyayı görünürdeki bir dünyadan ayırabileceğimiz kategorilerimiz yoktur. (Sadece görünürdeki bir dünya olabilir, ama *bizim* görünürdeki dünyamız değil).

b) Gerçek dünyayı varsaysak bile, hâlâ bizim için daha az değerli bir dünya olabilir; özellikle illüzyon miktarı, korunmamız için değeri açısından daha yüksek bir derecede olabilir. (Bunun gibi görünüşler kınama için nedenler olduğu sürece mi?)

c) Değer dereceleri ve gerçeklik dereceleri arasında karşılıklı bir ilişkinin varolduğu (ve üstün değerlerin üstün gerçekliğe sahip oldu-

36 “Anlamak” ve “şartlanmış” okunuşu belirsizdir.

ğu) iddiası, değerler derecesinin sırasını *bildiğimiz*; yani bu derece sırasının bir *ahlak* sırası olduğu varsayımından kaynaklanan metafiziksel bir konuttur.— Sadece bu varsayım, gerçek ister istemez en yüce değerlerin tanımının bir parçasıdır.

(B)

İnsanın *gerçek* dünyayı feshetmesi çok önemlidir. *İçinde yaşadığımız* dünya açısından en büyük şüphe uyandırıcı ve değer düşürücüdür: hayata suikast yapmak için en tehlikeli girişimdir.

Gerçek dünyayı uydurduğumuz varsayımlara karşı savaş. Bu varsayımlar arasında ahlaki değerlerin en üstün değerler olduğu varsayımı da vardır.

Ahlaksız bir değerlendirmenin—güncel ahlaksızlığın özel bir durumu olarak—sonucu olduğu gösterilebilse, ahlaki değerlendirmenin üstünlüğü çürütülmüş olurdu. böylece kendini bir görünüşe indirgemiş olur ve görünüş olarak, artık görünüşü kınama hakkına sahip olamayacaktır.

(C)

“Gerçek istencin” böyle bir durumda psikolojik açıdan incelenmesi gerekecektir: ahlaki bir güç değil, güç istencinin bir biçimidir. Bunun, her ahlaksız aracı kullandığını göstererek kanıtlanması gerekecektir: bilhassa metafizikçileri—.

Bugün, ahlaki değerlerin en üstün değerler olduğuna dair iddiayı test etme aşamasıyla karşı karşıya geldik. İnceleme yöntemlerini sadece ahlaki önyargıların üstesinden geldiğimiz takdirde kazanırız:—ahlaklılığa karşı bir zaferi temsil eder—

Felsefenin sapıncı, mantığı ve neden kategorilerini dünyanın yararlılık amacıyla ayanının yapılması (temelde elverişli bir *çarpıtma*) için araçlar olarak görmek yerine, insanın bunlara gerçeğin ve gerçekliğin

kriterleri olarak görmeleridir. “Gerçeğin kriteri” aslında sadece böyle bir sistematik çarpıtma sisteminin biyolojik yararlılığıdır; ve bir hayvan türü kendini korumaktan daha önemli bir şey bilmediğinden, burada “gerçekten” bahsetmemize belki de gerçekten izin vardır. Naifliğimiz, antroposantrik (insan merkezli) bir mizacı *bir şeylerin ölçüsü*, “gerçek olanı” ve “gerçek olmayanı” belirlemek için bir kural³⁷ kabul etmek: kısacası mutlak bir şeyi koşullu hale getirmek oldu. Gelin görün ki, dünya aniden birbirinden ayrı bir “gerçek” dünyaya ve bir “görünürdeki” dünyaya ayrılıverdi: ve nedenin, insanlar için yaşamak ve yerleşmek üzere tasarladığı dünya gözden düşmüştür. Biçimleri, dünyayı yönetilebilir ve hesaplanabilir hale getirmek için kullanmak yerine, filozofların deliliği,³⁸ bu kategorilerde insanın içinde yaşadığı dünyanın uygun olmadığı dünyaya ait anlayışın sunulmuş olduğunu sezdi— Araçlar, değer tedbirleri olarak, hatta kendi gerçek maksatlarının kınanması olarak bile yanlış anlaşıldılar—

Buradaki maksat, kendini yararlı bir şekilde aldatmaktır; araçlar, insanın kafaları karıştıran çeşitliliği maksatlı ve yönetilebilir bir şemaya indirgediği formüllerin ve işaretlerin uydurulmasıydı.

Ama eyvah! Şimdi de oyuna bir ahlak kategorisi dahil edilmiştir: hiçbir yaratık kendini aldatmak istemez, hiçbir yaratık aldatamaz— dolayısıyla sadece bir gerçek istenci vardır. “Gerçek” nedir?

Çelişki kanunu şemayı sağlamıştır: yolunu aradığımız gerek dünya, kendisiyle çelişemez, değişemez, olamaz; başlangıcı ve sonu yoktur.

Bu bugüne kadar işlenen en büyük hata, dünya üzerindeki hatanın en temel mukadderatıdır: insan, nedenler biçiminde bir gerçeklik kriterine sahip olduğunu düşünürken—aslında onlar gerçekliğin efendileri olmak, gerçekliği kurnaz bir biçimde yanlış anlamak için insanlara sahiptiler—

Ve ne yazı ki: dünya sahte hale gelmiştir ve gerçekliğini oluşturan özellikler adına: değişim, oluş, çeşitlilik, zıtlık, çelişki, savaş. Ve mukadderatının tamamı böylece ortaya çıktı:

37 “Kural”: berilsiz okunuş.

38 “Delilik”: çok kuşkulu bir varsayım; orijinalinde iki okunamayan sözcüktür.

1) Sahta ve görünürdeki dünyadan nasıl kurtulabiliriz? (gerçek dünyaydı, tek dünya);

2) Mümkün olduğunca görünürdeki dünyanın karakterinin antitezi haline nasıl gelebiliriz? (gerçek yaratığa karşı bir antitez, daha doğrusu, yaşamın çelişkisi olarak mükemmel yaratık anlayışı—)

Değerler eğiliminin tamamı, yaşamın israfına karşıydı; insan, idealist dogmatizm ve genel olarak bilgidен oluşan bir karışıklık yaratmıştır: böylece muhalif parti de her zaman *bilime* saldırmıştır.

Bilime giden yol bu şekilde iki kez engellenmişti: bir kez “gerçek” dünyaya duyulan inançla ve sonra da tekrar bu inancın muhalifleri tarafından. Fen bilimleri ve psikoloji (1) hedefleri açısından hor görüldü ve (2) masumiyetinden yoksun bırakıldı—

Her şeyin her şeye bağlı olduğu ve koşullu olduğu güncel dünyada herhangi bir şeyi kınamak ve yok saymak, her şeyi kınamak ve yok saymak demektir. “Bu olmamalı”, “bu olmamalıydı” ifadesi gülünçtür— İnsan, sonuçları düşünmüş olsa, bir şekilde zararlı veya tahrip edici olan her şeyi yok etmek istediği takdirde, yaşam kaynağını da yok etmiş olurdu. Fizyoloji bize çok daha iyisini öğretir!

—Ahlaklılığın (a) dünya kavramının tamamını nasıl zehirlediğini, (b) bilgiye ve bilime giden yolu nasıl kestiğini ve (c) tüm güncel içgüdüleri nasıl parçalayıp, (köklerinin ahlaksız olduğunu öğreterek) nasıl sinsice zarar verdiğini görüyoruz.

Gözümüzün önünde kendini en kutsal isimler ve tutumlarla destekleyen korkunç bir çöküş aracını işbaşında görüyoruz.

585

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Olağanüstü öz inceleme: bireyler olarak değil insan olarak kendi hakkında bilinçli hale gelmektir. Gelin yansıtalım, geriye dönüp düşünelim; anayolları ve yan yolları takip edelim!

(A)

İnsan “gerçeği” arar: kendisiyle çelişkili olmayan, aldatıcı olmayan, değişmeyen bir dünyayı, gerçek dünyayı—insanın ıstırap çekmediği

bir dünyayı; çelişki, aldatma, değişim—ıstırapın nedenleridir! Olması gerektiği gibi bir dünyanın varolduğundan şüphe etmez; ancak ona giden yolu bulmak ister (Hint eleştirisi: “ego” bile görünürdedir, gerçek değildir).

İnsan burada *gerçeklik* anlayışını nereden alır?— *İstırapı* neden değişimden, aldatmadan, çelişkiden türetir? ve neden mutluluktan değil?—

Hor görme, yok olan, değişen, değişime uğrayan her şeye karşı nefret—tutarlı kalanların bu değerlendirmesi nereden gelir? Açıkça gerçek istenci burada sadece sabitlerin dünyasına duyulan bir arzudur.

Duyular aldatır, nedenler hatayı düzeltir; dolayısıyla insan, nedenin sabitlere giden yol olduğu sonucu çıkartılmıştır; en az duyusal fikirler, “gerçek dünyaya” daha yakın olmalıdır.— En fazla talihsizlikler duyulardan gelir—onlar aldatıcı, yanıltıcı, yok edicidirler.—

Mutluluk sadece varolmakla garanti edilebilir; değişim ve mutluluk birbirlerini dışarıda bırakırlar. Bu nedenle en yüce arzu, varlığı olan şeylerle birlik kurmak istemektedir. Bu: en yüksek mutluluğa giden yol için kullanılan formüldür.

Özetle: Olması gerektiği gibi bir dünya vardır; içinde yaşadığımız dünya bir hatadır—bizim dünyamız var olmamalıdır.

Varlığı olan şeylere inancın sadece tek bir sonucu vardır: gerçek *primum mobile*, oluşa duyulan inançsızlık, oluşa duyulan güvensizlik, olan her şeyin düşük değerlendirmesidir—

Ne tür insan bu şekilde düşünür? Verimsiz, ıstırap çeken bir tür, hayatından bezmiş bir tür. Tam tersini hayal ettiğimiz insan, varlığı olan şeylere inanmak zorunda kalmazdı; hatta onları ölü, sıkıcı, umursamaz olarak küçümserdi—

Olması gerektiği gibi olan bir dünyanın *olduğuna*, gerçekten var olduğuna dair inanç, olması gerektiği gibi olan *bir dünya yaratmak istemeyen* verimsizlerin inancıdır. Zaten varmış gibi varsayarlar ve ona ulaşmanın yollarını ve araçlarını ararlar. “Gerçek istenci”—*yaratma istencinin güçsüzlüğü* olarak.

Arzularımıza uygun *bir dünyanın kurgusu*: bu gerçek dünyada saygı gösterdiğimiz ve keyifli gördüğümüz her şeyi birleştirmek amacıyla psikolojik hileler ve yorumlardır.

Gerçek istenci", bu aşamada temelde bir tür yorumdur: ki en azından yorumlama gücünü gerektirir.

Bir basamak daha fakir doğmuş ve artık yorum yapma ve kurgular yaratma gücüne sahip olmayan aynı insan türü, *nihilistleri* meydana getirir. Nihilist, dünyayı sanki *olmaması* gerektiği gibi bir dünyaymış gibi ve olması gerektiği gibi bir dünya yokmuş gibi yargılayan insandır.³⁹ Bu görüşe göre, varoluşumuzun (eylem, ıstırap, istençli olma, duygu) hiçbir anlamı yoktur: "boşuna" sözcüğünün dokunaklılığı, nihilistin dokunaklılığıdır—aynı zamanda, dokunaklılık olarak, nihilistler açısından bir tutarsızlıktır.

İstencini bir şeylere aktarmaktan acizse, istençten ve güçten yoksunsa, en azından onlara bir *anlam* verir, yani onlarda zaten bir istencin var olduğuna dair bir inanç geliştirir.⁴⁰

İnsan, bir şeylere bir anlam vermeden ne dereceye kadar yaşayabileceği, *küçük bir bölümünü bizzat organize ettiği için*, anlamsız bir dünyada ne dereceye kadar yaşamaya tahammül edebileceği, istenç gücü derecesinin bir ölçüsüdür.

Felsefi objektif görüş, bu nedenle istencin ve gücün küçük olduğuna dair bir işaret olabilir. Çünkü güç, yakın ve en yakın olanı organize eder; sadece olanı saptamak isteyen "bilgi insanları" hiçbir şeyi *olması gerektiği gibi belirleyemeyen* insanlardır.

Bir ara tür olan *sanatçılar*: onlar olması gereken hakkında en azından bir görüntü belirlerler; her şeyi olduğu gibi bırakan bilgi insanların aksine, gerçekten de değişiklik yaptıkları, biçim değiştirdikleri dereceye kadar verimlidirler.⁴¹

39 Bu dikkate değer tanımlama, *Güç İstenci*'nin şu andaki sistematik düzeninin yetersizliği hakkında mükemmel bir illüstrasyon sağlar: nihilizm hakkındaki notları içerdiği varsayılan I no'lu kitaptan yüzlerce sayfa ayrılmıştır. Ancak Nietzsche'nin notları birçok konuyla ilgili olup, Nietzsche kesinlikle bir sistem düşünürü değildir. Krş. "Nietzsche'nin yöntemleri" hakkında benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 2, özellikle Kısım II.

40 Bu epigram küçük değişikliklerle *Putların Alacakaranlığı* eserine aforizma No: 18 olarak Bölüm No: I'e dahil edilmiştir.

41 Bu açıklama, Ludwig Wittgenstein'in uyarısıyla karşılaştırmaya davettir: "Felsefe, hiçbir şekilde, hafif dahi olsa, dilin olağan kullanımına müdahale etmemelidir; sonuç olarak felsefe onu sadece tarif edebilir... Çok az şey olduğu gibi bırakır" (*Philosophical Investigations*, New York: Macmillan, 1953, No: 124). Karl Marx'ın son *"Feuerbach'a Karşı Tezler"*i de aynı şekilde: "Filozaflar, dünyayı sadece farklı yorumladılar; asıl önemli olan onu değiştirmektir."

Filozoflar ve pesimist dinler arasındaki bağlantı: aynı insan türleri (—gerçekliğin en yüksek derecesini en yüksek değerde kabul edilen şeylere atfederler—).

Filozoflar ve ahlak insanları arasındaki bağlantı ve bunların değerlendirilmeleri (—anlam olarak dünyanın ahlaki yorumu: dini anlamın gerilemesinden sonra—).

Varlık dünyasının yok edilmesiyle *filozofların üstesinden gelme*: nihilizmin ara dönemi: ondan önce orada değerleri tersine çevirme ve oluşla görünürdeki dünyayı tek dünya olarak Tanrılaştırma ve bunu iyi diye nitelendirme gücü mevcuttur.

(B)

Normal bir fenomen olarak nihilizm, artan *gücün* veya artan *zayıflığın* semptomu olabilir.

kısmen, yaratma gücü, istenç gücü artık yorumlara ve anlam katımlara ("mevcut görevler", devlet vs.) ihtiyaç duymayacak kadar arttığı için;

kısmen, anlam yaratmak için kullanılan yaratıcı güç gerilediği ve hayal kırıklığı egemen koşul haline geldiği için. Bir "anlama" inanmaktan acizlik, "inançsızlıktır".

Bilim, bu iki olasılık karşısında en anlama gelir?

1) Bir güç ve oto kontrol işareti; illüzyon dünyalarını iyileştirmeden, teselli etmeden de yapabilirmiş gibi görünür;

2) Sinsice zarar vermek, parçalara ayırmak, hayal kırıklığı yaratmak, zayıflatmak olarak görünür.

(C)

Gerçeğe inanç; gerçek olduğuna inanılan bir şeye tutunma ihtiyacı, daha önceki tüm değer duygularından uzak psikolojik indirgeme. Korku, tembellik.

Aynı şekilde *inançsızlık*: indirgeme. Gerçek bir dünya yoksa, ne dereceye kadar yeni bir değer edinir (—böylece bugüne kadar varlık dünyasında boşuna harcanan değer duyguları tekrar özgür kalırlar).

“Gerçek Dünya” ve “Görünürdeki Dünya”

(A)

Bu anlayıştan kaynaklanan baştan çıkartmalar üç türdür:

- a) *Bilinmeyen bir dünya*:—bizler maceracıyız, meraklıyız— bilinenler bizi tüketiyormuş gibi görünüyor (—bu anlayışın tehlikesi, “bu” dünyanın tarafımızca bilindiğine dair kurnazca anıştırmasıdır—);
- b) Olayların farklı olduğu *diğer bir dünya*; içimizdeki bir şey hesaplar, sessiz boyun eğişimiz, sessizliğimiz, değerini kaybeder—belki her şey iyi olacaktır, belki boşuna umut etmemişizdir—bir şeylerin farklı olduğu, bizlerin de—kim bilir?—farklı olduğu bir dünya—
- c) *Gerçek bir dünya*: üzerimizde bugüne kadar denenen en şaşırtıcı hile ve saldırıdır; “gerçek” sözcüğüne o kadar çok şey bağlanmış ki, bunların tamamını ister istemez “gerçek dünyaya” aktarıyoruz: gerçek dünya doğru bir dünya olmalıdır, bizi aldatmayan, bizi aptala çevirmeyen bir dünya olmalıdır: bu dünyaya inanmak, neredeyse bu dünyaya inanmak zorunda kalmaktır (—tıpkı güvene layık insanların durumunda olduğu gibi, terbiyeden dolayı).

* * *

“Bilinmeyen dünya” anlayışı, kurnazca *bu* dünyanın bilindiğini (usandırıcı olduğunu—) anıştırır;

“Diğer dünya” anlayışı, kurnazca dünyanın başka türlü olabileceğini anıştırır-gerekliliği ve alinyazısını ortadan kaldırır (boyun eğmek—kendini alıştırmak faydasızdır);

“Gerçek dünya” anlayışı, kurnazca *bu* dünyanın doğru olmadığını, aldatıcı, sahtekâr olduğunu, güvenilir olmadığını, gereksiz olduğunu—dolayısıyla ihtiyaçlarımıza uyarlanmamış bir dünya olduğunu—

nu anıştırır (—kendimizi alıştırılmamız tavsiye edilmez; daha iyisi ona direnmektir).

Bu nedenle “bu” dünyayı üç şekilde atlatırız:

- a) meraklılığımızla—sanki daha ilginç yönü başka bir yerdeymiş gibi;
- b) boyun eğerek—sanki boyun eğmek gerekli değilmiş gibi—sanki dünya, nihai sırada bir gereklilik değilmiş gibi;
- c) empatimiz ve saygımızla—sanki bu dünya bunları hak etmiyor-muş, kirliymiş, bize karşı dürüst davranmamış gibi—

Özetle: üç şekilde isyan ettik: “bilinen dünyanın” eleştirisine bir “x” kattık.

(B)

Ayıklık yolunda ilk adım: ne dereceye kadar baştan çıkartıldığımızı kavramaktır—çünkü işler tam tersi de olabilir:

- a) *bilinmeyen dünya*, varoluşun aptalca ve daha vasat bir biçimi olabilir—ve “bu” dünya karşılaştırılınca oldukça eğlenceli olabilir;
- b) içinde tatmin bulamayan arzularımızı dikkate almaktan uzak *diğer dünya bu dünyayı* bizim için mümkün kılan birçok şeyini içinde olabilir: bunu bilmek, bizim için hoşnut olmak için bir araç olabilir;
- c) gerçek dünya: ancak görünürdeki dünyanın, gerçek dünyadan daha az değere sahip olması gerektiğini bize söyleyen gerçekte kimdir? İçgüdümüz bu yargının aksini iddia etmemekte midir? İnsan, sırf gerçeklikten daha iyi bir dünya istediği için, kendine daima hayali bir dünya kurmakta değil midir? *Her şeyden önce*: Dünyamızın *gerçek dünya* olmadığı sonucuna nasıl varıyoruz?—belki de diğer dünya “görünürdeki” dünyadır (Yunanlılar aslında gerçek varoluşun yanında örneğin bir *gölge krallık*, bir *görünürde varoluş* hakkında düşünmüşlerdir). Ve son olarak: Adeta gerçeklik derecelerinin var olduğunu varsayma hakkını nereden alıyoruz? Bu, bilinmeyen dünyadan farklı bir şeydir—

bilinmeyen hakkında bir şeyler bilmek istemektir— “Diğer” dünya, “bilinmeyen” dünya hakkında—çok iyi! Halbuki “gerçek dünya” demek, “hakkında bir şey *bilmek*” demektir— Bu, bir “x” dünyası varsayımının *karşıtıdır*—

Özetle: “x” dünyası, her anlamda bu dünyadan daha usandırıcı, daha az insani ve daha az değerli olabilir.

“x” dünyalarının, yani bu dünyanın dışında muhtemel her dünyanın var olduğunu iddia etmek başka bir şeydir. Ama bu *asla iddia edilmemiştir*—

(C)

Problem: Başka bir dünyanın düşüncesi neden hep “bu” dünyanın lehinde olmuş veya “bu” dünya için tehlikeli olmuştur— bu neyi gösterir?—

Kendisiyle gurur duyan, hayatı yükselişte olan bir halk, daima daha düşük seviyede, daha az değerli bir varlık türü gibi başka bir varlık türünü düşünür; bilinmeyen yabancı dünyayı düşmanı olarak, karşıtı olarak görür; meraklılık hissetmez, yabancı olanı tamamen reddeder— Bir halk asla başka bir halkın “gerçek halk” olduğunu itiraf etmeyecektir.—

Böyle bir ayırımın—yani insanın bu dünyayı “görünürde” dünya kabul etmesinin ve diğerini “gerçek” dünya kabul etmesinin—mümkün olması aslında semptomatiktir.

“Diğer dünya” düşüncesinin kökenleri:

Nedenlerin ve mantıklı fonksiyonların eşit olduğu bir nedenler dünyası yaratan filozoflar: bu, “gerçek” dünyanın kökenidir;

“İlahi dünya” yaratan dindar insan: bu, “doğadan uzaklaştırılmış, doğa karşıtı” dünyanın kökenidir;

“Özgür dünya” yaratan ahlak insanı: bu, “iyi, mükemmel, adil, kutsal” dünyanın kökenidir.

Bu üç kökenin ortak yönü: psikolojik gaflar, psikolojik karışıklıklar.

Tarihte görüldüğü şekliyle “diğer dünya”, hangi özelliklerine göre ayırt edilir? Felsefi, dini ve ahlaki önyargıların yara izlerine göre.

Bu gerçeklerle aydınlanan, olmamanın, yaşamamanın, yaşamak istememenin eşanlamlısı olarak “diğer dünya”—

Genel anlayış: “diğer dünyayı” yaratan, yaşamdan usanmışlık içgüdüdür, yaşam içgüdüğü değil.

Sonuç: Felsefe, din ve ahlaklılık, *çöküşün semptomlarıdır*.⁴²

11. Bilginin Biyolojik Değeri

587

(1885-1886)

“Kesinlik” konusuna cevap vermekten kaçınıyormuş gibi görünüyor olabilirim. Doğru olan tam tersidir; ne var ki, kesinlik kriterine göre inceleme yaparak, insanın bugüne kadar genel olarak ağırlık verdiği cetvelleri test ettim—ve kesinlik konusunun bizzat bağlı bir konu, ikincil derecede bir konu olduğunu test ettim.

588

(1883-1886)

Değerler konusu, kesinlik konusunda çok daha *temelli* bir konudur: kesinlik konusu, sadece değerler konusunun cevaplanmış olduğu varsayıldığında daha ciddi bir hale gelir.

Varlık ve görünüş, psikolojik açıdan bakıldığında, “kendi içinde varlık”, “gerçeklik” kriteri sağlamamış olup, sadece bir görünüşe gösterdiğimiz *ilginin* gücü tarafından ölçülen görünüş dereceleri sağlamıştır.

Fikirler ve algılar arasında bir varoluş mücadelesi değil, bir ege-menlik mücadelesi vardır: üstesinden gelinen fikir imha edilmemiş olup, sadece geriye itilmiş veya daha az önem verilmiştir. Tinsel alanda imha yoktur—⁴³

42 MS’de bu noktada *Putların Alacakaranlığı*, Bölüm III, Not 6’nın daha önceki bir versiyonu gelir. “Gerçek” ve “görünürdeki” dünya ile ilgili bütün notlar, *Putların Alacakaranlığı*, için bir arka plan malzemesi olarak dikkate alınmalıdır; ancak bu notlar, kitapta yerini bulamayan ilginç pasajlar içermektedir.

43 *Es gibt im Geistigen keine Vernichtung* Hegel tarafından—veya Freud tarafından yazılmış olabilir.

589

(1885-1886)

“Sonuçlar ve Araçlar”

“Neden ve etki”

“Özne ve nesne”

“Hareket etmek ve acı çekmek”

“Kendi içinde Şey ve görünüş”

Yorumlar olarak (gerçekler olarak değil) ve belki hangi kapsamda gerekli yorumlar? (“korumak” için gerektiği oranda)—hepsi de güç istenci bağlamında.

590

(1885-1886)

Değerlerimiz, bir şeylerin *içine* yorumlanmaktadır.

Kendi içindeliğin herhangi bir *anlamı* var mıdır? !

Tüm anlamlar güç istencidir (ilgili tüm anlamlar güç istencinin içinde çözülür).

591

(1885)

“Sağlam kanıtlara” duyulan arzu—epistemoloji: içinde ne çok pesimizm vardır!

592

(1883-1888)

Pesimizm tarafından ortaya çıkartılan “gerçek dünya” ve yaşam için olası olan bir dünya arasındaki düşmanlık—gerçeğin haklarını işte burada test etmeliyiz. Bu düşmanlığın ne olduğunu gerçekten kavrayabilmek için, *yaşama* karşı tüm bu “ideal dürtülerin” anlamlarını ölçmek gerekir: hastalıklı, ümitsizliğe kapılan ve öteki dünyaya yapaşan bir hayatın, daha sağlıklı, daha aptal ve daha yalancı, daha zengin ve daha az dejenere olmuş bir hayatla mücadelesidir. Öyleyse hayatla mücadele halinde olan “gerçek” değil, *bir* hayat türü başka bir

hayat türüyle mücadele halindedir.— Ama daha yüce olan tür olmak ister!— Burada derece düzenine duyduğumuz ihtiyacı— ilk sorunun *farklı hayat türlerinin derece düzeni* olduğunu göstermeliyiz.

593

(1885-1886)

Durum “*şöyledir ve böyledir*” inancını, “*şöyle olmalı ve böyle olmalı*” istencine çevirmek.

12. Bilim

594

(1883-1888)

Bilim— bugüne kadar, her şeyi “açıklayan” hipotezlerle bir şeylerin içinde varolduğu karışıklıkların tamamına bir son verme yoluydu— demek ki, entelektin kaostan hoşlanmamasından kaynaklanmaktadır.— Kendimi düşündüğümde aynı hoşlanmama beni de yakalıyor: ben de bazı şemalar aracılığıyla iç dünyanın bir görüntüsünü oluşturmak ve böylece zihinsel karışıklıklara karşı zafer kazanmak istiyorum. Ahlaklılık, bu türün bir basitleştirmesi olmuştur: insanların bilinir ve aşına olduğunu öğretmiştir.— Artık ahlaklılık yok ettik— yine kendimiz için tamamen belirsiz hale geldik! Kendim hakkında hiçbir şey bilmediğimi biliyorum. Fizik, kalp için bir lütuf olduğunu kanıtlamıştır: Bilim (bilgiye giden yol olarak), ahlaklılık yok edildikten sonra yeni bir cazibe kazanmaktadır—ve tutarlılık bulduğumuz tek yer olduğu için, hayatımızı onu koruyacak şekilde inşa etmek zorundayız. Bu da bilgi insanı olarak varoluşumuzun koşulları üzerinde bir tür pratik düşünce kazandırmaktadır.

595

(1884)

Varsayımlarımız: Tanrı yok: amaç yok: sonlu güç. Kendimizi daha küçük insanlar için gerekli düşünce tarzını düşünmeye ve istençli olmaya karşı koruyalım! !

596

(1886-1887)

İnsan ırkının “ahlaki eğitimi” değil, [bilimsel]⁴⁴ hatalarda güçlendirilmiş bir eğitim gereklidir, çünkü “gerçek” mide bulandırır ve insanı hayattan usandırır—meğer ki insan kendi yoluna geri dönülemez bir şekilde girmiş ve kendi hakkındaki dürüst kavrayışı trajik bir gururla taşımasın.

597

(1886-1887)

Bilimsel çalışmanın gerekli kıldığı: bireyin, küçük de olsa, çalışmasının boşa olmayacağına güvenerek, herhangi bir parçası üzerinde çalışabilmesini sağlayacak şekilde, birliğe ve bilimsel çalışmanın sürekliliğine inançtır.

Büyük bir felç: boşuna çalışmak, boşuna mücadele etmektir.—

* * *

Geleceğin bir gün kullanacağı güç ve güç araçlarının keşfedildiği birikimli dönemler; daha aradaki, daha çok çeşitli ve daha karmaşık mizaçların en doğal deşarjlarını ve tatminlerini buldukları bir ara istasyon olarak bilim—hepsi *hareketten* kaçınması gerekenlerdir.

598

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bir filozof, farklı bir şekilde ve farklı araçlarla iyileşir: örneğin nihilizmle iyileşir. Hiçbir gerçeğin olmadığına inanç, yani nihilist inanç, bir bilgi savaşçısı olarak dur durak bilmeden çirkin gerçeklerle savaşan biri için büyük bir rahatlamaadır. Çünkü gerçek çirkindir.⁴⁵

45 Krş. Böyle Buyurdu Zerdüşt I, “Savaş ve Savaşçı Halklar Hakkında”.

599

(1885-1886)

“Olayların anlamsızlığı”: buna inanç, daha önceki yorumların sahteliğinin kavranmasının bir sonucu; cesaretin kırılmasının ve zayıflığın genelleştirilmesidir— *gerekli bir inanç değil*.

İnsanın utanmazlığı: anlam göremediği yerde anlamı inkâr etmektir.

600

(1885-1886)

Dünyanın yorumlanabileceği şekillerin hiçbir sınırı yoktur; her yorum bir büyümenin veya bir düşüşün semptomudur.

Atalet, birim (monizm) gerektirir; yorumların çokluğu, gücün bir işaretidir. Dünyayı rahatsız edici ve muamma gibi karakterinden yoksun bırakma arzusu değildir!

601

(1885-1886)

Barışseverlik ve uzlaşma arzusuna karşı.⁴⁶ Monizm denemesi buraya aittir.

602

(1884)

Bu perspektif dünya; gözler, dil ve kulaklar için yaratılmış bu dünya, çok daha ince bir duyu cihazı için karşılaştırılsa⁴⁷ bile çok sahtedir. Halbuki duyularımızı incelttiğimizde anlaşılabilirliği, kavranabilirliği, pratikliği ve güzelliği kesintiye uğrar; tıpkı tarihi süreçler hakkında düşün-

46 Bu not, Böyle Buyurdu Zerdüşt'teki “Savaş ve Savaşçı Halklar Hakkında” bölümünü aydınlatmaya yardımcı olmaktadır.

47 “Karşılaştırılmış” veya “için” MS'nin yanlış bir yorumlaması değilse, Nietzsche hata yapmış gibi görünmektedir.

Bir sonraki paragrafı oluşturan alıntının *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*, III, Not 24'teki “Hiçbir şey gerçek değildir, her şeye izin vardır” ile karşılaştırılmalıdır.

meşe başladıgımızda güzelliklerinin kesintiye uğraması gibi; amaç sırası sadece bir illüzyondur. Ne kadar daha yüzeysel ve daha kabaca tasavvur edilirse, dünyanın o denli daha değerli, daha kesin, daha güzel ve daha önemli görüldüğü yeterlidir. Ne kadar derine bakarsak, değer takdirlerimiz o denli yok olur—anlamsızlık yaklaşır! Değerlere sahip olan dünyayı biz yarattık! Bunu bildiğimiz gibi, gerçeğe duyulan saygının da bir illüzyonun sonucu olduğunu— ve insanın gerçekten ziyade biçimlendiren, basitleştiren, şekillendiren ve uyduran güce değer vermesi gerektiğini biliyoruz.

“Her şey sahtedir! Her şeye izin vardır!”

Güzel olan, “değerli olan” sadece vizyon açısından belirli bir kalın kafalılıkla, bir basitleştirme istenciyle ortaya çıkar: kendi içinde ne olduğunu ben de bilmiyorum.

603

(1885)

Bir illüzyonun yok olmasının gerçeği değil, sadece biraz daha cahillik, “boş uzayımızın” genişlemesini, “çölümüzün” artışı⁴⁸ sağladığını—

604⁴⁹

(1885-1886)

“Yorum”, anlamın takdimidir— “açıklama” değildir (birçok durumda, artık anlaşılmaz hale gelmiş, artık sadece bir işaret olan eski bir yorum üzerine yapılan yeni bir yorumdur). Gerçek bulgular yoktur, her şey değişim içindedir, anlaşılmazdır, anlaşılması zordur; nispeten dayananlar— görüşlerimizdir.

48 Alman editörler, “biliyoruz” sözcüğünü ekleyerek, bu kısmı tam bir cümle haline getirmişlerdir.

49 Bu kısmın başına Peter Gast, tüm basımlarda var olan şu soruyu eklemiştir: “Bilgi sadece ne olabilir?”

605

(Bahar-Güz 1887)

“Gerçek” ve “gerçek olmayanın” saptanması, genel olarak gerçeklerin saptanması, yaratıcı varsayımlardan, biçimlendirmeden, şekillendirmeden, üstesinden gelmekten, istençli olmaktan, tıpkı felsefenin özünden tamamen farklı olduğu gibi, temelde tamamen farklıdır. Bir anlamı takdim etmek— bir anlamın olmadığı varsayılarak, bu görevin hâlâ yerine getirilmesi gerekmektedir. Aynı husus sesler ve ayrıca insanların alinyazısı için de geçerlidir: farklı hedeflere doğru en farklı yorumlarda ve yönlendirmelerde bulunmaya açıktırlar.

Bir hedef belirlemek ve buna göre gerçekleri oluşturmak, artık daha yüksek bir seviyededir, yani sadece kavramsal çeviri değil, aktif yorum seviyesindedir.

606

(1885-1886)

Eninde sonunda insan bir şeylerin içinde sadece onlara bizzat yüklediği şeyleri bulur: bulmaya bilim, onlara yüklediklerimize de—sanat, din, sevgi, gurur denir. Bu biraz çocukluk da olsa, her ikisini de devam ettirmeliyiz ve her ikisine doğru eğilimli olmalıyız— birileri bulmalı; diğerleri—*biz* diğerleri!—onlara bir şey yüklemeli!

607

(Bahar-Güz 1886)

Bilim: ve iki yönü:

Birey açısından;

Kültürel kompleks (seviye) açısından;

— tek bir tarafın değerlendirmeleri karşılıklı olarak düşmancadır.

608

(1886-1887)

Bilimin gelişimiyle “aşına olan” gittikçe aşına olmayana doğru çözülür:—bununla birlikte tam tersini arzu eder ve aşına olmayanı, aşına olan yönünde geriye doğru izleme içgüdüsünden kaynaklanır.

Özetle, bilim egemen bir cehalet; “bilmek” gibi bir şey olmadığına dair; bunu hayal etmenin sadece bir nevi küstahça bir kibir olduğuna, hatta artık “bilgiyi” bir olasılık olarak kabul etmemizi garanti eden en ufak bir düşünceye bile sahip olmadığımıza—“bilmenin” bizzat çelişkili bir fikir olduğuna dair bir duyguya yol açar. Tarihöncesi çağlara ait bir efsaneyi ve insanlığın kendini beğenmişliğini acımasız bir gerçeğe tercüme ediyoruz: “kendi içinde bilgi”, “kendi içinde bir şey” kadar hoş görülemez bir anlayıştır. “Sayı ve mantıkla” baştan çıkarmadır; “kanunlarla” baştan çıkarmadır.

Perspektif değerlendirmelerin ötesine geçme (yani “güç istencini” ötesine geçme) girişimi olarak “bilgelik”: hayata düşmandır ve itibarını yitirmiş olup, tıpkı Hintliler vs. arasında olduğu gibi, kendine mal etme gücünün zayıfladığına dair bir semptomdur.

609

(1884)

İnsanın ve canavarın ne gibi bir cehalet içinde yaşadığını anlamamız yeterli değildir; cehalet *istencine* de sahip olmanız ve onu edinmiş olmanız gerekmektedir. Bu tür cehalet olmadan, hayatın da mümkün olamayacağını; canlı bir şeyin kendini koruyabileceği ve gelişebileceği tek koşulun bu olduğunu kavramamız gerekir: büyük ve sağlam bir cehalet kubbesinin etrafınızı kuşatması gerekir.

610

(1884)

Bilim—doğaya hükmetmek amacıyla doğanın anlayışlara dönüştürülmesi—“araçlar” bölümüne girer.

Ne var ki insanın amacı ve istenci; bütün açısından maksadı da aynı şekilde büyümelidir.

611

(1883-1888)

Hayatın bütün aşamalarında—kullanılan en güçlü ve en tutarlı yetinin öğretilmiş olduğunun farkına varıyoruz— her algılama eyle-

minde ve görünürdeki pasiflikte bile! Böylece açıkça daha güçlü ve daha talepkâr hale gelir ve uzun vadede tüm diğer güçleri ezer. Sonunda “kendi içinde tutku” haline gelir.

612

(Bahar-Güz 1887)

Kendi kendini yok etme ve “objektiflik” kültü bu alanda da sahte bir derece düzeni yarattıktan sonra, bilgi insanı için büyük ani heyecanlara dair hakkı geri kazanmak! Schopenhauer: “gerçeğe”, bilgiye giden tek yolun özellikle ani heyecanlardan, istençten kurtulmakta yattığını öğrettiğinde, hata doruk noktaya çıkmış oldu; istençten kurtulan entelekt, gerçeği, bir şeylerin gerçek özünü görmekten başka bir şey yapamaz.

Aynı hata *in arte*⁵⁰ yapılmıştır: sanki her şey, istençsiz görüldüğünde güzelmiş gibi.

613

(Güz 1887)

Ani heyecanlar arasındaki rekabet ve ani heyecanlardan birinin entelekt üzerindeki hakimiyeti.

614

(1884)

Dünyayı “insanlaştırmak”; yani kendimizi dünyanın içinde gittikçe daha çok efendi olarak görmek—

615

(1884)

Daha yüce bir yaratıklar türü arasında, bilgi de şu anda henüz ihtiyaç duyulmayan yeni biçimler kazanacaktır.

50 Sanatta. Bu kısım hakkında ayrıca bkz. Ek.

616
(1885-1886)

Dünyanın sahip olduğu değerin bizim yorumlarımızda yattığı (—belki de bir yerlere insanların yorumları dışındaki yorumların da olası olduğu—); daha önceki yorumların, sayesinde hayatta kalmayı başardığımız, yani gücün artması için güç istencimizi kurtarmayı başardığımız perspektif değerlendirmeler olduğu; insanın her yükselmesinin daha dar kafalı yorumların üstesinden gelmeyi beraberinde getirdiği; gücün her güçlenmesinin ve artışının, yeni ufuklara inanan yeni bakış açıları ve anlamlar getirdiği fikri— işte yazılarıma nüfuz eden fikir budur. Karşı karşıya olduğumuz dünya, sahtedir, yani bir gerçek değil, bir masal ve eksik gözlemler toplamı bazında bir tahmindir; oluş aşamasında bir şey gibi, her zaman değişen, ama— “gerçek” olmadığı için—asla gerçeğe yaklaşamayan bir yalan gibi, “değişim içindedir”.

617⁵¹
(1883-1885)

Oluşa varlık karakterini zorla kabul ettirmek—en üstün güç istenci budur.

Olanın, tahammül edenin, eşit olanın vs. dünyasını korumak için, bir tarafta duyular ve diğer tarafta tin olmak üzere iki kat dolandırıcılık.

Her şeyin tekerrür ettiği,⁵² bir oluş dünyasının varlık dünyasına en yakın yaklaşımıdır:—derin düşüncenin doruk noktasıdır.

Oluşun hor görülmesi ve oluşa dair keyifsizlik, önce böyle bir varlık dünyası yaratıldıktan sonra varlığa atfedilen değerlerden ileri gelmektedir.

Varlığa sahip olanların (beden, Tanrı, fikirler, doğa kanunları, formüller vs.) metamorfozu.

51 Gast, bu nota “Rekapitülasyon” adını vermiştir ve bütün basımlar bu başlığı kullanmaktadır.

52 Nietzsche’nin aynı olayların ebedi tekerrürüne dair doktrinine bir gönderme.

Görünüş olarak “varlıklar”; değerlerin tersine çevrilmesi; değeri veren görünüşü—.

Oluş dünyasında kendi içinde bilgi mümkün değildir; öyleyse bilgi nasıl mümkün olabiliyor? Kendimizle ilgili hata olarak, güç istenci olarak, aldatma istenci olarak.

Uydurma, istenç, kendini inkâr, kendi üstesinden gelmek olarak oluş; nesne değil, bir eylemdir, bir varsayımdır, yaratıcıdır, “nedenler ve etkiler” yoktur.

Oluşun üstesinden gelme istenci olarak, “ebedileştirme” istence olarak, ancak kısa görüşlü ve bakış açısına bağlı sanat: adeta minyatür halinde bütünü eğilimini tekrarlamaktır.

Hayatın, toplam eğilim için ufacık bir formül olarak ortaya atıldığı şeyler; dolayısıyla “yaşam” anlayışının güç istenci olarak yeni bir tanımıdır.

“Neden ve etki” yerine, olan şeylerin çoğunlukla rakibin emilmesiyle sonuçlanan karşılıklı mücadelesi; oluş elementlerinin sayısı sabit değildir.

İnsan, bu ideallerin bir kez hayvansal kökenini ve yararlılığını bildikten sonra, olayların tamamının yorumu için eski ideallerin yararsızlığı; hatta hepsi yaşamla çelişkilidir.

Mekanikçi kuramın yararsızlığı—anlamsızlık izlenimin uyandırır.

İnsanlığın bugüne kadarki idealizminin tamamı, aniden nihilizme dönüşme— mutlak değersizlik yani anlamsızlık inancına dönüşme noktasındadır.

İdeallerin yok edilmesi, yeni çöl; dayanabilmemizi, biz amfibilerin dayanabilmesini sağlamak için yeni sanatlar.

Var sayılanlar: cesaret, sabır, “sırt çevirmemek”, ileri gitmek için acele etmemek. (N. B. Zarathrusta, bolluğunun bir sonucu olarak tüm önceki değerlere karşı parodi gibi bir tutum benimser).

İL DOĞADAKİ GÜÇ İSTENCİ ⁵³

1. Dünyanın Mekanikçi Yorumu ⁵⁴

618

(1885-1886)

Bugüne kadar dünyanın tüm yorulmaları içinde mekanikçi yorum, muzaffer bir şekilde ön planda duruyormuş gibi görünmektedir. İyi bir bilincin mekanikçi yorumun tarafından olduğu açıktır ve hiçbir bilim, mekanikçi işlemler olmadan hiçbir ilerleme ve başarı elde edebileceğine inanmamaktadır. Bu prosedürleri herkes bilir: birileri, “nedeni” ve “amacı” mümkün olduğunca göz ardı eder; birileri, yeterli zaman verildiği takdirde, herhangi bir şeyin herhangi bir başka bir şeyden yavaş yavaş geliştirilebileceğini gösterir ve birileri, bir bitkinin veya bir yumurta sarısının alınyazısında “görünürdeki maksat” bir kez daha baskıya ve gerilime kadar geriye doğru izlendiğinde kötü niyetli bir gülümsemeyi saklamaz: kısacası, böylesine ciddi konularla ilgili neşeli bir iadeye izin verirsiniz, insan mümkün olan en büyük aptallık prensibine yürekten hürmet duyar. Bu arada, sanki kuramın içinde eninde sonunda en sondaki delik olduğu kanıtlanacak bir delik varmış gibi— yani insanların aşırı acil durumlarda ıslık çalmak için kullandıkları şu kulak tırmalayıcı olandan bahsediyorum⁵⁵— bu harekete dahil olan seçkin tinler arasında bir önsezi veya bir korku görülmektedir. İnsan, baskının ve gerilimin kendisini “açıklayamı-

53 Bu materyalin çoğunun Nietzsche'nin kitaplarında yakın paralelleri yoktur.

54 Bu not hakkında tartışma için bkz. benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 9, Kısım I.

55 “Son delikten çalmak” aşırı acil durumlar için Almanca bir ifadedir.

yor”, *actio in distans*’tan⁵⁶ kurtulamıyor.— İnsan, açıklama yapabilme inancını tamamen kaybetmiştir ve mümkün olanın açıklama değil tarif olduğuna dair çarpık bir ifadeyle dünyanın dinamik yorumunun “boş uzayı” reddetmesi ve küçük atom kümeleriyle birlikte, kısa bir süre sonra fizikçiler üzerinde hakimiyet kuracağını itiraf ediyor; *dynamis*’te içsel niteliklere rağmen—

619

(1885)

Fizikçilerimizin Tanrıyı ve dünyayı yarattığı muzaffer “güç” anlayışının henüz tamamlanması gerekir: ona bir “güç istencinin”, yani gücün kendini göstermesi için duyulun doyurulmaz bir arzu olarak veya gücün kullanımı ve icrası, yaratıcı bir dürtü olarak tanımladığım içsel bir gücün atfedilmesi gerekmektedir. Fizikçiler, ne “mesafede eylemi” prensiplerinden silerler, ne de iten (veya cezbeden) bir gücü söylebilirler. Yapılacak hiçbir şey yoktur: tüm hareketleri, tüm “görünüşleri”, tüm “kanunları” sadece içsel bir olayın semptomları olarak anlamak ve insanı bu amaçla bir analogi olarak kullanmak zorundayız. Bir hayvanda tüm dürtülerini güç istencine kadar geriye doğru takip etmek mümkündür; aynı şekilde organik hayatın tüm fonksiyonlarını da bu tek kaynağa kadar geriye doğru takip etmemiz mümkündür.

620

(1885-1886)

Bir güç hiç gösterildi mi? Hayır, sadece *etkileri* tamamen yabancı bir dile çevrilmiştir. Bununla birlikte haleflikteki düzenliliğe öylesine alışmışız ki, acayıplığı bize artık acayıp görünmemektedir.

621

(1885-1886)

Hayal edemediğimiz bir güç, boş bir sözcüktür ve bilimde hiçbir vatandaşlık hakkına sahip olmamalıdır; tıpkı dünyanın bir görüntüsü-

56 Mesafeden eylem. Bu kısmın sonundaki *dynamis*, güç, enerji, kuvvet anlamına gelir.

nü oluşturmamızı mümkün kılma amacını taşıyan sözde salt mekanikçi cazibe ve geritepki güçlerinin artık hiçbir hakka sahip olması gibi!

622

(1885-1886)

Baskı ve gerilim, ifade edilemeyecek kadar geç, türevsel ve tarihöncesi çağlara ait olmayan bir şeydir. Çünkü bir araya tutunan ve baskıyla gerilim *kullanabilen* bir şeyi gerektirir! İyi ama nasıl bir araya tutunabilir ki?

623

(Mart-Haziran 1888)

Kimyada değişen hiçbir şey yoktur: bu sadece görünüştür, yalnızca bir okul önyargısıdır. Fizikçi dostlarım, her zamanki gibi metafizikten türeterek değişmeye doğru *kaydık*. Elmasın, grafitin ve karbonun özdeş olduğunu varsaymak, gerçekleri naif bir şekilde yüzeyden okumaktır. Neden? Sadece maddedeki kayıplar cetvel üzerinde gösterilebildiği için! Neyse, en azından ortak bir şeyleri var; halbuki dönüşüm sırasında, göremediğimiz ve tartamadığımız moleküllerin faaliyeti bir maddeyi tamamen farklı bir şeye dönüştürür— spesifik olarak farklı özelliklere sahip farklı bir şeye.

624

(1883-1888)

Fizik atomuna karşı.— Dünyayı anlayabilmek için, onu hesaplayabilmeliyiz; onu hesaplayabilmek için, sabit nedenlerimiz olmalı; bu gibi sabit nedenleri gerçekte bulamadığımız için de onları bizzat yaratıyoruz—atomları. Atomizmin kökeni budur.

Dünyanın hesaplanabilirliği, tüm olayların formüllerle ifade edilebilirliği—bu gerçekten “anlamak” mıdır? İçinde hesaplanabilir ve formüllere indirgenebilen şeyler sayıldığında, bir müzik eserinin ne

kadarı anlaşılabilmiştir?— Ve “sabit nedenler”, bir şeyler, maddeler, “koşulsuz” bir şey; *yaratılmış* olan—insan bununla neyi kazandı?

625

(Mart-Haziran 1888)

“Hareketin” mekanikçi anlayışı, özgün sürecin görüş ve dokunma işaret diline çevirisidir.

“Atom” anlayışı, “itici bir gücün oturduğu yer ve gücün kendisi” arasındaki ayrım, mantıksal ruhsal dünyamızdan türettiğimiz bir işaret dilidir.

İfade araçlarımızı istediğimiz zaman değiştiremeyiz: onların ne dereceye kadar sadece işaret olduklarını anlamamız mümkündür. Yeterli derecede ifade tarzına dair talebimiz anlamsızdır: sadece bir bağıntıyı ifade etmek, bir dilin özündendir, bir ifade aracıdır—

“Gerçek” anlayışı saçmadır. “Doğru-yanlış” hakimiyetinin tamamı, sadece bağıntılar için geçerlidir, “kendi içindelik” için değil—tıpkı “kendi içinde bilgi” olamayacağı gibi, “kendi içinde öz” de yoktur (özü oluşturan sadece bağıntılardır—).

626

(1883-1886)

“Güç duyumu, devinimden kaynaklanamaz: duyum genel olarak devinimden kaynaklanamaz.”

“Bunun lehinde konuşan sadece görünürde bir deneyimdir: bir maddede (beyin), duyumlar iletilmiş devinimler (uyarıcılar) tarafından meydana getirilmektedir. meydana getirilmiş mi? Bu, duyumların hiç var olmadığını kanıtlar mı? görünüşünün devinim açısından yaratıcı bir eylem olduğunu idrak edilmesini sağlayacak kadar? Bu maddenin duyumsuz durumu sadece bir hipotezdir! Tecrübe edilmemiştir!— Böylece duyum, maddenin bir özelliğidir: duyumları olan maddeler vardır.”

“Belirli maddelerin duyumları *olmadığını* keşfediyor muyuz? Hayır, sadece *herhangi bir duyuma* sahip olduklarını keşfetmeyi ihmal

ediyoruz. Duyum olmadan bir maddeden duyum türetmek imkân-sızdır.”— Ah, ne büyük bir acelecilik!

627

(1885-1886)

Salt mekanikçi anlamda “cazibe” ve “geritepki”, tamamen kurgudur: bir sözcüktür. Bir *maksattan* boşanan bir cazibeyi düşünmeyiz bile.— Bir şeyi sahiplenme istenci veya kendini buna karşı savunma ve red-detme istenci— bunu “anlarız”: bu, kullanabileceğimiz bir yorum olur.

Kısacası: Nedenselliği duyulan inancın psikolojik gerekliliği, bir maksattan boşanan bir olayın kavranılmazlığında yatar; ki bununla doğal olarak gerçek ve gerçek olmayan hakkında hiçbir şey söylenmez (böyle bir inancın savunulması)! *causae*’ye⁵⁷ inanç, *téli*’ye⁵⁸ inançla birlikte düşer (Spinoza’ya ve nedenselliğine karşı).

628

(1885-1886)

Bir olay için matematiksel bir formülümüz varsa, bir şeyi *bildiğimiz* bir illüzyondur: bu şekilde sadece tanımlanmıştır, tarif edilmiştir; hepsi bu!

629

(1883-1888)

Düzenli bir olayı bir formüle indirgediğim takdirde, fenomenin tamamının tarifini önceden kısaltmış, kolaylaştırmış vs. oluyorum. Ama bir “kanun” getirmiş olmuyorum; sadece burada bir şeylerin kendini tekrar etmesinin nasıl olduğuna dair bir soruyu ortaya atmış oluyorum: formülün, başlangıçta bilinmeyen güçlerden ve güç boşalmalarından oluşan bir komplekse uygun olduğu, bir varsayımdır. Burada güçlerin bir kanuna itaat ettiklerini ve itaatlerinin bir sonucu olarak her zaman aynı fenomeni gördüğümüzü düşünmek bir efsanedir.

57 Etkin nedenler.

58 Nihai nedenler; amaçlar.

630
(1885)

Kimyasal “kanunlardan”: ahlaklılığın tuzu biberi olan kimyasal kanunlardan konuşmaktan kaçınıyorum. Bu daha ziyade güç ilişkilerinin mutlak olarak kurulmasıyla ilgili bir meseledir: güçsüz olan, bağımsızlık derecesini ileri süremediği oranda, güçlü güçsüz üzerinde hakimiyet kurar—burada insaf yoktur, merhamet yoktur, hatta “kanunlara” saygı bile yoktur!

631
(1885-1886)

Belirli fenomenlerin değişmez sırası, bir “kanunu” değil iki veya daha fazla güç arasındaki güç ilişkisini gösterir. “Ama bu ilişki sabit kalıyor” demek, “aynı güç aynı zamanda diğer güç olamaz” demektir.— Bu, haleflik meselesi değil yorum meselesidir; bireyin birbirini izleyen anlarnın neden ve etki olarak birbirine bağlı olmadığı bir süreçtir—

“Eylemin”, “eylemi yapandan”; olayın, olayı meydana getirenden; sürecin, süreç olmayıp, tahammül eden, madde olan, bir şey olan, beden olan, ruh olan vs. bir şeyden ayrılması—bir olayı, bir “varlık”, sabit olan bir şey açısından bir nevi yön değiştirme ve yer değiştirme olarak anlama girişimidir: eski çağlara ait bu efsane, dil ve gramer fonksiyonlarından sağlam bir biçim bulduktan sonra, “neden ve etki” inancını yerleştirmiştir.

632
(1885-1886)

Haleflikte “düzenlilik”, burada *sanki* bir kural takip ediliyormuş gibi, sadece mecazi bir ifadedir; bir gerçek değildir. Aynı husus “kanuna riayet” için de geçerlidir. Sürekli tekerrür eden bir nevi sonucu ifade etmek için bir formül keşfediyoruz: bununla bir “kanun” keşfetmiş olmuyoruz, hatta sonuçların halefliğinin tekerrürünün nedeni olan daha küçük bir gücü bile keşfetmiş olmuyoruz. Bir şeylerin daima bu şekilde meydana geldiği, burada *sanki* bir yaratık, “kanun” için olmadı-

ğı takdirde başka bir şekilde hareket etmekte özgür olacakken, bir kanuna veya bir kanun koyucuya riyeti neticesinde daima bu şekilde hareket ediyormuş gibi yorumlanmaktadır. Halbuki özellikle bu böyle-ve-başka-türlü-değil, bir kanuna cevap olarak değil, yapısı bu şekilde olduğu için bu şekilde hareket eden yaratığa özgü bir şey olabilir. Bunun anlamı şudur ki: bir şey aynı anda başka bir şey olamaz; şimdi şunu ve sonra başka bir şey yapamaz; ne özgürdür, ne özgür değildir, sadece böyledir. Yanlış, bir nesnenin hayali olarak eklenmesinde yatar.

633

(Mart-Haziran 1888)

Birbirini takip eden iki durum; biri “neden”, diğeri de “etki”: bu yanlıştır. Birincisinin etki edecek bir şeyi yoktur, ikincisi de hiçbir şey tarafından etkilenmemiştir.

Bu, eşit güçte olmayan iki element arasında bir mücadele meselesidir: her birinin güç ölçüsüne göre güçlerin yeniden düzenlenmesi sağlanmıştır. İkinci koşul, birinci koşuldan temelde tamamen farklı bir şeydir (etkisi değildir): asıl mesele, mücadelede halindeki grupların farklı güç miktarlarıyla ortaya çıkmalarıdır.

634

(Mart-Haziran 1888)

Mekanikçi kuramın eleştirisi.— Gelin burada ki popüler anlayışı, “gereklik” ve “kanun” anlayışını aklımızdan çıkartalım: birincisi dünyaya sahte bir sınırlama getirir; ikincisi de sahte bir özgürlük. “Bir şeyler”, düzenli veya bir kurala göre davranmazlar: böyle bir şey yoktur (—onlar bizim tarafımızdan uydurulan kurgulardır); onlar sadece biraz gereklilik sınırlaması altında davranırlar. Burada bir itaat yoktur: bir şeyin olduğu gibi olması, güçlü veya güçsüz olması, bir itaatin veya bir kuralın veya bir içtepinin sonucu değildir—

Direncin derecesi ve üstün gücün derecesi—her olayda mesele budur: günlük hesaplamalarımız için, bunu formüllerle ve “kanunlarla” nasıl ifade edebileceğimizi biliyorsak, bizim için o denli iyidir! Ne

var ki, itaatkâr olduğu kurgusuyla dünyaya bir “ahlaklılık” getirmedik—.

Kanun yoktur: her güç, nihai sonucunu her an kendisi çıkartır. Hesaplanabilirlik, bir şeyler olduklarından farklı olamadıkları için vardır.

Bir güç miktarı, ürettiği etki ve direniş gösterdiği etkiyle tanımlanır. Düşünülebilir olmasına rağmen, geçirgen aşama eksiktir. Temelde şiddet istenci ve kendini şiddete karşı savunma istencidir. Kendini koruma değildir: her atom, varlığın tamamını etkiler— güç istencinin bu ışınlamayı yok saydığımızda, o da yok sayılır. Bu nedenle bunu “güç istenci” miktarı olarak adlandırıyorum: Mekanikçi düzenden, düzenin kendisini de yok saymadıkça yok sayılamayacak bir karakteristiktir.

Bu etki dünyasının görünür bir dünyaya—gözler için bir dünyaya— tercümesi, “devinim” anlayışıdır. Bu anlayış daima *bir şeylerin* hareket ettiği fikrini taşır—ister küçük bir atom kütesinin, isterse bunun bir soyutlaması olan dinamik atom olarak, daima etki meydana getiren bir şeyi varsayar—yani biz, duyularımızın ve dilimizin bizi baştan çıkartarak ittiği alışkanlıktan henüz kurtulamadık. Nesne, özne, eyleme eklenen bir eylemci, yapılan şeyin yaptığı şeyden ayrı tutulması: bunun sadece göstergebilim ve gerçek olmayan bir şey olduğunu unutmayalım. Devinim kuramı olarak mekanikçi kuram, insanın duyu diline bir çeviridir.⁵⁹

635

(Mart-Haziran 1888)

Hesaplamak için “birimlere” ihtiyaç duymaktayız: bu, ihtiyaç duyduğumuz birimlerin var olduğunu varsaymak zorunda olduğumuz anlamına gelmez. Birim anlayışını, “ego” anlayışımızdan— en eski inanç kalemimizden—ödünc aldık. Kendimizi birimler olarak görmemiş olsak, asla “bir şey” anlayışını oluşturamazdık. Şimdi, biraz geç de olsa, ego düşüncemizin herhangi bir güncel birliği garanti etmediğine iyi-

59 MS’de bunun ardından hiç kesinti olmadan kısım 635 gelmektedir ama Alman editörler bu kısmı iki bölüme ayırmışlardır.

ce ikna olduk. Bu yüzden mekanikçi bir dünya kuramını ayakta tutabilmek için, iki kurguyu ne dereceye kadar kullanacağımızı şart koştuk zorundayız: *devinim* anlayışını (duyu dilimizden alınan) ve *atom* anlayışını (=ruhsal “deneyimimizden” türetilen birim): mekanikçi kuramı bir duyu önyargısını ve psikolojik bir önyargıyı gerektirir.

Mekanikçi kuram, birbirini izleyen görünüşleri oluşturur ve bunu göstergebilimsel bir biçimde, duyular ve psikoloji açısından yapar (her etkinin bir devinim olduğu; devinimin olduğu yerde *bir şeylerin* hareket ettirildiğini iddia ederek); nedensel güce dokunmaz.

Mekanikçi dünya, sadece görüş ve dokunuş olarak (“hareket ettirilmiş” olarak) hayal edilmiştir—ki hesaplanabilir olsun—ki böylece birimler, etkileri sabit kalan “şeyler” (atomlar) yaratılmıştır (—yanlış özne anlayışının atom anlayışına aktarımı).

Bu nedenle şunlar fenomenaldir: Sayı anlayışının enjeksiyonu, bir şey anlayışı (özne anlayışı), faaliyet anlayışı (nedenin etkiden ayrılması), devinim anlayışı (görüş ve dokunuş): gözümüz ve psikolojimiz hâlâ bunun bir parçasıdır.

Bu ilaveleri yok ettiğimizde, gerilimin tüm diğer dinamik miktarlara bağıntısında, dinamik miktarlardan başka hiçbir şey kalmaz: özü, tüm diğer miktarlarla bağıntısında, onları üzerindeki “etkisinde” yatar. Güç istenci bir varlık değil, bir oluş değil, bir *pathos*’tur⁶⁰— oluşun ve etkinin ilk olarak meydana geldiği en elementsel gerçektir—

636

(Mart-Haziran 1888)

Fizikçiler, kendi tarzlarında bir “gerçek dünyaya” inanırlar: gerekli devinimde atomların sağlam bir şekilde sistemleştirilmesinin tüm varlıklar için aynı olduğuna inanırlar— böylece onlara göre “görünürdeki dünya” her varlığın kendi yoluyla ulaşabileceği (ulaşabileceği ve ayrıca uyarlanmış olan—“sübjektif” hale getirilmiş olan) evrensel ve evrensel olarak gerekli varlığın tarafına indirgenmiştir. Ama

60 Bu Yunanca sözcüğün anlamları arasında fırsat, olay, tutku, ıstırap, kader gibi anlamlar vardır. Bu bölümdeki notların Whitehead’in fırsatlar ve olaylar felsefesiyle karşılaştırılması verimli olacaktır.

hatalıdır. İleri sürdükleri atom, bilinç perspektivizminin mantığına uygun olarak anlaşılmış—ve bu nedenle bizzat sübjektif bir kurgudur. Taslağını çizdikleri bu dünya resmi, sübjektif dünya resminden esaslı bir farklılık göstermemektedir: sadece daha geliştirilmiş duyularla oluşturulmuştur, ama yine de *bizim* duyularımızla— Ve her halükârda bilmeden geride konstelasyonlarından bir şey bırakmışlardır:—sadece insanın değil—her güç merkezinin, dünyanın geri kalanını kendi görüş açısından oluşturmak, yani kendi gücüne göre ölçmek, hissetmek ve biçimlendirmek için kullandığı bu perspektivizmi geride bırakır— Görüş açısı sağlayan bu gücü, “gerçek varlığa”— okul dilinde: özneye—dahil etmeyi unutmuslardır. Bunun “yavaş yavaş geliştiğini”, daha sonra eklendiğini düşünürler, ama kimyacıların bile buna ihtiyaçları vardır: durumla göre spesifik olmaktır, kesin olarak bu ve şu şekilde hareket etmek ve tepki vermektir.

Perspektivizm, spesifikliğin sadece kompleks bir biçimidir. Benim fikrim, her spesifik bedenin, uzayın tamamına hakim olmak ve gücünü (—güç istencini) artırmak ve bu artışa direnenlerin tümünü geri püskürtmek için çaba gösterdiği yönündedir. Halbuki, sürekli olarak başka bedenlerin benzer çabalarıyla karşılaşır ve sonunda kendisiyle yeterince bağlantıda olanlarla bir uzlaşmaya (“birleşme”) varır: böylece birlikte güç için komplolar kurmaya devam ederler. Ve süreç bu şekilde devam eder—

637

(1885)

İnorganik olanların hakimiyeti altında bile bir güç atomu sadece komşularıyla ilgilidir: uzak güçler birbirlerini dengelerler. Perspektif görüşün özü ve bir yaratığın baştan aşağı “bencil” oluşunun nedeni burada yatar.

638

(1885-1886)

Dünyanın belirli bir güç miktarının kullanılabilir durumda olduğunu varsayarsak, gücün herhangi bir noktada yer değiştirmesinin sis-

temin tamamını etkileyeceği açıktır— böylece sırasal nedensellikte birlikte bitişik ve eşzamanlı bir bağımlılık olurdu.

639

(Bahar-Güz 1887)

“Tanrı” anlayışı için bir anlamı muhafaza etmenin tek yolu: Tanrıyı bir itici güç olarak *değil*, bir en yüksek düzeyde bir aşama olarak, bir dönem olarak— güç istencinin evriminde gerek gelecekteki evrimlerin, gerekse önceki evrimlerin açıklanabileceği bir nokta olarak kabul etmek olacaktır.

Mekanikçi açıdan baktığımızda, oluşun tamamının enerjisi sabit kalır; ekonomik açıdan baktığımızda, doruk noktaya yükselir ve tekrar ebedi devridaime geri düşer. Bu “güç istenci” kendini yorumda, gücün sarf edildiği şekilde ifade eder; enerjinin hayata dönüştürülmesi ve “en yüksek kuvvet olarak hayat”, hedef olarak ortaya çıkar. Aynı miktarda enerji, evrimin farklı aşamalarında farklı şeyler anlamına gelir.

Hayatta büyümeyi oluşturan, gittikçe daha az güçle gittikçe daha fazlasını kazanan daha tutumlu ve daha uzak görüşlü bir ekonomidir— İdeal olarak, en küçük harcama prensibini benimsemiştir—

Dünyanın istikrarlı bir koşula doğru çaba sarf etmediği, kanıtlanan tek şeydir. Sonuç olarak doruk noktalarımıza dair koşulları, bir denge koşulu haline gelmeyecek şekilde tasarlamalıyız—

Tek bir dünyanın dönüşünde, tıpkı diğerlerinde olduğu gibi, meydana gelen benzer olayların mutlak gerekliliği, sonsuzlukta determinizme hâkim olan bir olay *değil*, sadece imkânsızın mümkün olmadığı; belirli bir gücün, bu belirli güçten başka bir olamayacağı; direnen sabit bir güce sadece gücünün ölçüsüne göre tepki verebileceği gerçeğinin bir dışavurumudur;—olay ve gerekli olay, bir *totolojidir* (gereksiz bir tekrar).

2. Yaşam Olarak Güç İstenci

A. Organik Süreç

640

(1883-1888)

İnsan, organik dünya meydana geldiğinde mevcut olduğunu düşünür: bu olay meydana geldiğinde, görüşle ve dokunuşla algılayacak ne vardı? Figürlere ne indirgenebilir? Devinimlerde ortaya çıkartılan kanunlar hangileridir? Demek ki: insan tüm olayları görüşün ve dokunuşun ulaşabileceği olaylar, dolayısıyla devinimler olarak düzenlemek ister: deneyimlerinin olağanüstü miktarını basitleştirmek için formüller bulmak ister. Tüm olayların duyu insanının ve matematikçilerin seviyesine indirgenmesi. insanın ya da daha ziyade insan gözünün ve anlayış oluşturma kabiliyetinin, bütün şeylerin ebdi tanıkları olduğu varsayımı altında—insan deneyimi envanteri meselesidir.

641

(1883-1888)

Ortak bir beslenme tarzıyla birbirine bağlanmış güçlerin çeşitliliğine “hayat” diyoruz. Mümkün kılınması için kullanılan araçlar, olarak, bu beslenme tarzına sözde duygular, fikirler, düşünceler girer; yani (1) tüm diğer güçlere direniş, (2) bunun biçim ve ritim açısından ayarı; (3) asimilasyon veya vücuttan çıkan bir salgı açısından tahmin.

642

(1885)

İnorganik ve organik olan arasındaki bağlantı, her güç atomunun uyguladığı itici güçte saklı olmalı. “Yaşam”, farklı yarışmacıların eşit olmayan bir biçimde büyüdükleri güç yerleşimi süreçlerinin tahammül eden bir biçimi olarak tanımlanabilir. İtaatle bile direniş ne dereceye kadar mevcuttur; bireysel güç hiçbir şekilde teslim olmamış-

tır. Aynı şekilde verilen emirde, rakibin sahip olduğu mutlak gücün mağlup olmadığına, birleşmediğine, parçalanmadığına dair bir itiraf mevcuttur. “İtaat” ve “emir verme”, mücadele biçimleridir.

643

(1885-1886)

Güç istenci yorumlar (bir organın ne zaman inşa edileceği bir yorum meselesidir): sınırları tanımlar, dereceleri ve güç varyasyonlarını belirler. Sadece güç varyasyonları kendilerini bu şekilde hissetmezler: büyümek isteyen ve büyüyen her şeyin değerini yorumlamak isteyen bir şey mevcut olmak zorundadır. Bunda eşittirler— Aslında yorumun kendisi de bir şey üzerinde egemen olmaktır. (Organik süreç sürekli olarak yorumlar gerektirir).

644

(1883-1888)

Daha büyük karmaşıklık, daha keskin ayırım, gelişmiş organların ve fonksiyonların ara üyelerin gözden kaybolmasıyla bitişikliği—mükemmellik bu ise egemen, biçimlendirici ve emredici güçlerin güç sınırlarını sürekli olarak geliştirdikleri ve sürekli olarak bu sınırlar içinde basitleştirdikleri organik süreçlerde bir güç istenci vardır: emir kipi büyür.

“Ruh”, sadece daha yüce hayatın hizmetinde, yaşamın geliştirilmesinde bir araç ve alettir; iyilere gelince, Platon’un (ve akabinde Hristiyanlığın) anladığı şekilde, bana göre hayatı tehlikeye atan, hayatı lekeleyen, hayatı reddeden bir prensibe benzemektedir.

645

(1885)

Açıklanmayan bir şey olarak “kalıtım”, bir açıklama olarak değil sadece bir problemi tanımlamak ve düzeltmek için kullanılabilir. Aynı husus “uyarlama gücü” için de geçerlidir. Aslında morfolojik sunum, tamamlanmamış bile olsa, hiçbir şeyi açıklamamakta olup, aksine sadece olağanüstü bir gerçeği tarif etmektedir. Bir organın bir şeylere

erişmek için nasıl kullanılabileceği açıklanmamıştır. Bu konularda, *causae finales* varsayımı, *causae efficientes* varsayımı kadar küçüktür. “Causa” anlayışı, sadece bir ifade aracıdır; bir tanımlama aracıdır, hepsi bu.

646

(1885)

Paralellikler vardır; örneğin kendini kalıtımda ve evrimde ve biçimlerde ortaya çıkartan hafızamıza paralel bir hafıza. Aletlerin yeni amaçlarla uygulanmasındaki yaratıcılık, yaratıcılığımıza ve deneylerimize paralelliği vs.

“Bilincimiz” dediğimiz şey, korunmamızın ve büyümemizin herhangi bir esaslı süreci konusunda masumdur; ve hiçbir kafa, bir makineden fazlasını anlayacak kadar ince değildir—ki her organik süreç, bundan çok daha üstündür.

647

(1883-1888)

*Darwinizme karşı.*⁶¹ Bir organın yararlılığı, kökenini açıklamaz; tam aksine! Bir özelliğin kendini oluşturduğu sürenin çoğu boyunca bireyi korumaz ve birey için, her şeyden önce harici durumlar ve düşmanlarla mücadelesi olmak üzere, hiçbir yararı yoktur.

Öyleyse her şeyden önce “yararlı” olan nedir? “Neye bağıntılı olarak yararlı?” diye sormalıyız. Örneğin bireyin uzun ömrü için yararlı olan, gücünün ve iştiaşının aleyhine olabilir. bireyi koruyan, aynı zamanda evrimini durdurabilir. Diğer taraftan bir *eksiklik*, bir *degenerasyon*, diğer organlar için bir uyarıcı vazifesi gördüğü oranda çok büyük bir yararlığa sahip olabilir. Aynı şekilde bir ihtiyaç durumu, bireyi bir arada tuttuğu, ancak kendini harcamaktan koruduğu harcama ölçüsüne indirgediği oranda bir varoluş koşulu olabilir.— Parçalar (gıda, yer vs. için) arasında bir mücadele olarak bireyin kendisi: evrimi, bireysel parçaların zaferine veya hâkimiyetine, bir körelmeye, diğer parçaların bir “organ oluşuna” bağlıdır.

61 Krş. Kısım 684 ve 685.

“Harici şartların” etkisi, Darwin tarafından gülünç bir oranda fazladan tahmin edilmiştir: yaşam sürecindeki esaslı şey, özellikle içeride çalışan ve “harici şartlardan” yararlanan ve bunları sömüren olağanüstü şekillendirici, biçim yaratıcı güçtür— İçeriden gelen bu yeni biçimler görüş amacıyla oluşturulmamışlardır; ne var ki, parçaların mücadelesinde yeni bir biçim kısmı bir yararlılıkla ilişkilendirilmeden uzun süre bırakılmaz ve daha sonra, kullanımına uygun olarak, kendi gittikçe daha eksiksiz bir şekilde geliştirir.⁶²

648

(1883-1888)

Evrim hızının hızlandırılması açısından “yararlı” oluş, yavaş yavaş gelişen bir şeyin mümkün olan en büyük istikrarı ve dayanıklılığı açısından yararlı oluştan çok farklı bir “yararlı” oluş türüdür.

649

(1883-1888)

Darwinist biyolojisi anlamında “yararlı”: başkalarıyla mücadelede kanıtlanmış avantaj anlamına gelir. Halbuki bana göre, artış duygusu, daha güçlü oluş duygusu, sanki bizzat mücadele dahilinde, gerçek ilerleme dahilinde yararlılıktan uzakmış gibi görünmektedir: mücadele istenci bu duygudan kaynaklanır—

650

(1885-1886)

Fizyologlar, “korunma içgüdüsünün” organik bir yaratıkta en önemli dürtü olduğunu ileri sürmeden bir kez daha düşünmelidirler. Yaşayan bir canlı her şeyden önce gücünü deşarj etmek ister: “korunma” bunun sadece bir sonucudur.— Gereksiz teleolojik prensiplerden kaçının! “Korunma içgüdüsü” anlayışının tamamı bunlardan biridir.

62 MS şöyle devam eder: “Her zaman yararlı olduğunu kanıtlamış olan şeyler korunmuş olsaydı, o zaman her şeyden önce zararlı, yok edici, parçalayıcı kabiliyetler—mantıksız, tesadüfi olanlar..”

651

(Kasım 1887-Mart 1888)

Protoplazmanın en temel ve en eski faaliyetlerini kendini koruma istencine atfedemeyiz, çünkü kendi içinde onu korumak için gerekli olandan çok daha fazlasını taşır; ve her şeyden önce “kendini korumaz”, aksine ayrı düşer— Burada hüküm süren dürtü, özellikle kendini koruma arzusunun yokluğunu açıklamak zorundadır: “açlık”, çok daha karmaşık organizmalara dayanan bir yorumdur (—açlık, dürtünün uzmanlaşmış ve daha geç bir biçimi; üzerinde hüküm süren daha yüce bir dürtünün hizmetinde bir işbölümünün dışavurumudur).

652

(Mart-Haziran 1888)

Açlığı, kendini korumadan daha çok *primum mobile*⁶³ kabul etmek mümkün değildir. Açlığı, beslenme eksikliğinin bir sonucu olarak anlamak: artık hüküm sürmeyen bir güç istencinin sonucu olarak açlık anlamına gelir. Hiçbir şekilde bir kaybı tekrar yerine getirme meselesi değildir—sadece daha sonra, işbölümü neticesinde, güç istenci tatmin olmak için başka yollara başvurmayı öğrendiğinde, organizmanın kendine ayırma ihtiyacı açlığa, kaybolanı tekrar yerine getirme ihtiyacına indirgenir.

653

(Bahar-Güz 1887)

Biyologların sahte “özgeciliği” gülünçtür: amipler arasında üreme, balastı atma eylemi gibi, salt avantaj gibi görünmektedir. Gereksiz malzemelerin dışa atılması gibi.

654

(1885-1886)

Gücü, kendine ayırdığını artık kontrol etmeye yeterli değilse, bir protoplazma ikiye ayrılır: Üreme, güçsüzlüğün bir sonucudur.

63 İlk güdü.

Ne zaman erkekler açlıktan dolayı kadın arasalar ve onlarla birleşseler, üreme bir açlığın sonucu olur.

655

(1885)

Daha güçsüz olan, güçlü olana bir beslenme ihtiyacından dolayı baskı yapar. Altında olmak ister, mümkünse onunla bir olmak ister. Aksine güçlü olan da diğerlerini iter; bu şekilde soyunun tükenmesini istemez; büyür ve bu büyüme sırasında iki veya daha fazla parçaya ayrılır. Birliğe doğru itki ne kadar büyük ise o denli güçsüzlüğün mevcut olduğu sonucu çıkartılabilir; çeşitliliğe, ayırma, içsel çöküşe doğru itki ne kadar büyük ise o denli daha fazla güç mevcuttur.

Yakınlaşma dürtüsü—ve bir şeyi geri püskürtme dürtüsü ister organik, ister inorganik dünyada olsun, birer bağdır. Ayırt edilişin tamamı bir önyargıdır.

Her güç kombinasyonunda, kendi güçlü olana karşı savunan, güçsüz olana karşı hamle yapan güç istenci daha doğrudur. N. B.: “Varlıklar” olarak süreçler.⁶⁴

656

(Bahar-Güz 1887)

Güç istencini kendini sadece direnişlere karşı gösterebilir; bu nedenle kendisine direnenleri arar—protoplazmanın, pseudopodia'yı genişlettiğinde ve hissettiğinde en eski eğilimi budur. Kendine ayırma ve asimilasyon, her şeyden önce bir akın etme arzusudur, bir biçimlendirme, şekillendirme ve tekrar şekillendirmedir, ta ki akın eden şey saldırganın güç hakimiyetine girip, onun gücünü artırana kadar.— Bu birleşme başarılı olmadığı takdirde, biçim muhtemelen parçalara ayrılır; ve güç istencinin sonucu olarak çift yönlülük meydana gelir: fethedileni bırakmamak adına güç istenci kendini iki istence ayırır (bazı durumlarda iki parçası arasındaki bağlantıyı tamamen kopararak).

⁶⁴ Veya: öz olarak (*Die Prozesse als 'Wesen'*).

Temel güç dürtüsü daha tinsel bir biçim aldıktan sonra, “açlık” bunun sadece daha dar bir uyarlamasıdır.

657

(1886-1887)

“Pasif” nedir?— İleri doğru hareket etmekten alıkonulmaktır: böylece de bir direniş ve tepki eylemidir.

“Aktif” nedir?—Güce uzanmak.

“Beslenme”— sadece türevseldir; özgün fenomeni: her şeyi birleştirme arzusudur.

“Üreme”—sadece türevseldir; orijinali: tek bir istencin kendine ayrılan malzemeyi organize etmeye yetmediği yerde, elinde ayrımı tutan karşıt bir istenç devreye girer; özgün istençle mücadeleden sonra, yeni bir organizasyon merkezi oluşur.

“Keyif”—güç duygusu olarak (keyifsizliği gerektirir).

658

(1885)

- 1) Organik fonksiyonlar tekrar temel istence, güç istencine çevrilmişler—ve yan ürünler olarak anlaşılmışlardır.
- 2) Güç istenci beslenme istenci, mal mülk istenci, alet istenci, hizmetçi (itaat edenler) istenci ve efendiler istenci olarak uzmanlaşmaktadır: örnek olarak beden verilebilir.— Daha güçlü olan istenç, daha güçsüz olanı yönlendirir. İstencin istenç üzerindeki nedensellik türü dışında kesinlikle başka bir nedensellik yoktur. Mekanikçi açıdan açıklanan böyle bir nedensellik yoktur.
- 3) Tüm canlı varlıklarda düşünme, hissetme, isteme. Keyif: güç duygusunun bir engelle (daha da güçlüsü ritmik engeller ve direnişlerle) uyandırılmasından başka bir şey değildir—ki güç duygusu bu şekilde kabarır. Böylece bütün keyifler acıyı da kapsar.— Keyif çok büyükse, acıların oldukça uzun olması ve yayın gerilimi olağanüstü olmalıdır.
- 4) Tinsel fonksiyonlar. Şekillendirme istenci, asimile etme istenci vs.

B. İnsan

659

(1885)

Bedenin kanıtı.—“Ruhun” filozoflar tarafından doğru bir şekilde sadece gönülsüz olarak vazgeçtikleri çekici ve gizemli bir fikir olduğunu varsayalım—ki filozoflar belki de bunun yerine koymayı öğrendikleri şey belki daha çekici, belki de daha gizemlidir. Tüm organik gelişimlerin en uzak ve en yakın geçmişinin tekrar canlandığı ve cismani hale geldiği ve içinde ve üstünden ve ötesinden duyulamayan olağanüstü bir akım geçiyormuş gibi görünen insan bedeni: beden, eksi “ruh” fikrinden çok daha hayret verici bir fikirdir. Tüm çağlarda bedende, en kişisel mülkümüz, en belirli varlığımız, kısacası egomuz olarak tinde (ya da “ruhta” veya bugün ruhun yerine okul dilinde kullanıldığı üzere, özned) bulunandan çok daha fazla inanç bulunmuştur. Hiç kimse midesini asla yabancı, daha doğrusu Tanrısal bir mide olarak görmemiştir: ne var ki fikirlerini “ilham verici”, değerlendirmelerini “Tanrı tarafından gönderilmiş”, içgüdülerini de yarı ışıktaki bir faaliyet olarak tasarlamak—insanın bu eğilimi ve tadı için, insanlığın tüm çağlarından gelen tanıklar vardır. Bugün bile sanatçılar arasında, en iyi eserlerine erişmek için kullandıkları araçlar ve yaratıcı fikirlerin hangi dünyadan geldiği sorusuyla karşı karşıya kaldıklarında, bir nevi hayret ve yargının saygılı bir şekilde askıya alınmasına dair bol bol kanıt vardır. Bu soruyu sorduklarında masumiyet ve çocuksu bir utanç gibi bir şey sergilemektedirler; “benden geldi, zarları atan benim elimdi” demekten çekiniyorlar.

Buna karşın, bedenlerini bir aldatmaca kabul etmek (ve aslında bir aldatmaca olarak üstesinden gelmek ve baş etmek) için mantıkları ve dindarlıkları açısından en zorlayıcı nedenlere sahip olan filozoflar ve din öğretmenleri bile, bedenin çekip gitmediğine dair aptalca gerçeği kabul etmeye yardım edemediler; bunun en tuhaf kanıtları kısmen Paul’da, kısmen Vedanta felsefesinde bulunmaktadır. İyi ama bununla birlikte *inancın gücü* ne anlama gelir? Hâlâ çok aptalca bir inanç olabilir!— Bunun üzerinde iyice düşünmek gerekir:—

Ve bununla birlikte bedene duyulan inanç sadece bir sonuç çıkarmanın neticesi ise: idealistler tarafından ileri sürüldüğü gibi, bunun yanlış bir sonuç çıkarma olduğunu varsayalım, o zaman bu gibi yanlış sonuç çıkarmalarının nedeni olduğuna dair iddia, tinin kendisine karşı bir soru işareti değil midir? Diyelim ki uzay ve zaman ve devinim (ve bedensel olana duyulan inancın gerektirdiği her ne olursa), hataydı—bu gibi gereklilikleri meydana getiren tine karşı nasıl bir güvensizlik yaratır? Gelin şimdilik bedene duyulan inancın tine duyulan inançtan daha güçlü olduğu ve onun altını oymak isteyenlerin aynı zamanda tinin otoritesine duyulan inancın da altını iyice oydukları konusunda bir anlaşmaya varalım!

660

(1885-1886)

Siyasi Yapı olarak Beden

Bedenin aristokrasisi, hükümdarların çoğunluğu (hücreler ve dokular arasında mücadele).

Kulluk ve işbölümü: daha yüksek tür, ancak daha düşük türün boyun eğdirilmesiyle mümkün olabilir ki böylece bir fonksiyonu olsun.

Keyif ve acı birbirine muhalif değildir. Güç duygusudur.

“Beslenme” sadece doyurulamaz bir kenara koymanın, bir güç istencinin sonucudur.

“Üreme”, hükmeden hücreler kenara konulanı organize etmekten aciz olduğunda meydana bir parçalanmadır.

Sürekli yeni “malzeme” (daha fazla “güç”) teminini talep eden, şekillendirme gücüdür. Bir organizmanın yumurtadan oluşumunun başyapıtı.

“Mekanikçi yorum”: nicelikten başka bir şey istemez; ne var ki güç nitelikte bulunmaktadır. Bu nedenle mekanikçi kuram, süreçleri sadece *tarif edebilir*, onları açıklayamaz.

“Amaç”. Bitkilerin “zekâsından” başlamalıyız.

“Mükemmelleştirme” anlayışı: sadece daha büyük karışıklık değil, daha büyük güçtür (—sadece daha büyük bir kitle olması gerekmez—).

İnsanın evrimine ilişkin sonuç çıkarma: mükemmelleştirme, halk kitlelerini aletleri olarak (ve gerçekten de en zeki ve en uysal aletleri olarak) kullanacak en güçlü bireylerin meydana getirilmesinden oluşur.

661

(1883-1888)

Neden tüm faaliyetleri, hatta duyu faaliyetleri bile keyifle bağlantılıdır? Önlerinde bir engel, bir yük olduğu için mi? Yoksa daha ziyade tüm eylemler bir şeyin üstesinden gelme, bir şeyin efendisi olma olduğu ve güç duygusunu artırdığı için mi?— Nihayetinde bu, sadece güç duygusu değil, yaratma konusunda ve yaratılan şeye karşı duyulan keyiftir; çünkü tüm faaliyetler bilincimize bir “eserin” bilinci olarak girer.

662

(1883-1888)

Yaratma—seçilen şeyin seçimi ve bitirilmesi olarak (her istenç eylemindeki esas olan budur).

663

(1885-1886)

Maksattan kaynaklanan tüm olaylar, gücü artırma maksadına indirgenebilirler.

664

(1883-1888)

Bir şey yaptığımız zaman, bazen eylemden önce bile ne yapılması gerektiği fikrinden kaynaklanan bir güç duygusu⁶⁵ ortaya çıkar (tıpkı kendimizi eşit gördüğümüz bir düşmanı veya bir engeli gördüğümüzde olduğu gibi): bu her zaman bize eşlik eden bir duygudur. İçgüdüsel

65 *Kraftgefühl*: kuvvet duygusu olarak da çevrilebilir.

olarak bu güç duygusunun eylemin nedeni olduğunu, “gücün” kendisi olduğunu düşünürüz. Nedenselliğe duyduğumuz inanç, güce ve etkisine duyduğumuz inançtır; deneyimlerimizin bir aktarımıdır ve bizler, gücü ve güç duygusunu özdeşleştiririz.— Bununla birlikte güç, bir şeyleri asla hareket ettirmez; hissettiğimiz güç, “kasları harekete geçirmez”. “böyle bir süreç hakkında hiçbir fikrimiz, hiçbir deneyimimiz yoktur.”— “Tıpkı devinimin nedeni olarak güç hakkında hiçbir deneyimimiz olmadığı, dolayısıyla herhangi bir devinimin gerekliliği hakkında hiçbir deneyimimizin olmaması gibi.” Gücün, zorlayan bir şey olduğu varsayılır!— “Biz sadece bir şeyin başka bir şeyi takip ettiğini tecrübe ederiz.— Ne bir şeyin bir diğer şeyi takip etmesine ilişkin içtepi, ne de keyfiyeti hakkında hiçbir deneyimimiz yoktur.” Nedensellik, sadece sürecin içinde bir içtepi olduğunu düşünmemizle yaratılır. Bunun sonucu belirli bir “anlayıştır” yani süreci daha insanı, “daha aşına” ihale ettirmişizdir: aşına olan, güç duygusuyla birleşmiş insan içtepisinin bize aşına olan alışkanlığıdır.

665

(1883-1888)

Kolumu kaldırma niyetim var: İnsan bedeninin fizyolojisi ve deviniminin mekanik kanunları hakkında sokaktaki insandan daha fazlasını bilmediğimi varsaydığımızda, bu niyeti takip eden şeyle karşılaştırıldığında, bu niyetten daha bulanık, daha soluk, daha belirsiz ne olabilir ki? Ve diyelim ki mekanik konusunda ustayım ve burada uygulanabilen talimatlar hakkında özel olarak eğitildim, kolumu bir zerre daha iyi veya daha kötü kaldırabilecek kapasitede olmamalıyım. “Bilgimiz” ve “eylemimiz” bu durumda birbirlerinden tamamen uzaktadırlar, sanki iki farklı nüfuz alanındaymış gibi.—

Diğer taraftan: Napoleon bir kampanya planı gerçekleştirmiş— bu ne anlama gelir? Burada, planın gerçekleşmesiyle ilgili her şey bilinmektedir, çünkü her şey emirle aktarılmaktadır; ne var ki burada da genel planı o anın ihtiyaçlarına, güç ölçüsüne vs. uyarlayacak ve uygulayacak astlar gerekmektedir.

Çok eski zamanlarda bir hareketin, bir karakterin, bir varoluşun değerini, veya insanın uğruna hareket ettiği ya da yaşadığı maksada veya amaca atfedilirdi: bu yaşlanmış kişisel özellik sonunda tehlikeli bir dönüş yapmaktadır—ancak olaylarda maksat ve amaç yokluğunun gitgide bilincin daha ön kısımlarına gelmesi şartıyla. Böylece burada evrensel bir değer düşüşü hazırlanıyormuş gibi görünmektedir: “Hiçbir şeyin anlamı yok”—bu melankolik cümle “Anlamın tamamı maksatta yatar ve maksat eksikse anlam da eksiktir” anlamına gelir. Bu değerlendirmeye göre, yaşamın değerini “ölüm sonrası yaşama” veya fikirlerin ya da insanlığın veya halkların ilerici gelişimine ya da insanlığın ötesine aktarmak zorunda kaldık; halbuki insan amaçların *progressus in infinitum* (sonsuz ilerleme) aşamasına bununla ulaşmıştı: insan sonunda “dünyanın sürecinde” kendini bir yer edinmek zorunda kaldı (belki de hiçliğe giden bir süreç olan dis-daemonistik⁶⁶ görüş açısıyla).

Bu açıdan “amaç” daha kuvvetli bir eleştiriyi gerektirir: bir eylemin asla bir amaçtan kaynaklanmadığını; amaç ve araçların bir olayın içindeki belirli noktaların vurgulandığı ve diğer noktalar hesabına seçildiği ve bunların aslında çoğunluğu oluşturduklarını; ne zaman bir şey yapılsa, temelde tamamen farklı ve başka bir şeyin meydana geldiğini; her maksatlı eylemin, güneşin yaydığı ısının varsayılan maksadı gibi olduğunu: yani en büyük kısmının israf edildiğini ve dikkate değer olmayan kısmının bir “amaca” hizmet ettiğini, bir “anlama” sahip olduğunu; bir “amacın” ve “araçlarının” tarif edilemez belirsizlikte bir tarif sağladığını ve bunun gerçekte bir emir olarak, bir “istenc” olarak emirler verebildiğini, ancak berilsiz varlıkların yerine sabit büyüklükleri ileri süren itaatkâr ve eğitilmiş bir aletler sistemini gerektirdiğini anlamak zorundayız (yani, tek bilinen “amacımıza”, “bir eylemin nedeni” rolünü atfedebilmek ama-

66 Nietzsche'nin, “iyi tin”, “mutluluk ahlak sistemi” anlamına gelen “eu-daemon”, “eu-daemonizm”den türettiği bir sözcüktür. “Dis”, “eu-”nun zıt anlamlısı olup, “hasta” veya “kötü” anlamına gelmektedir. Yani böylece de: kötü tinli veya mutsuz anlamına gelir.

cıyla, ki böyle bir hakkımız yoktur, amaçlar ve araçlar ileri süren daha kurnaz, ama aynı zamanda daha dar entelektler sistemini hayal ediyoruz: bu, bir problemi çözümünü gözlemimize açık olmayan bir dünyaya yerleştirerek çözmek olur—).

Sonuç olarak: “Bir amaç” neden maksatlı eylemleri meydana getiren hareket ettirici güçlerin değişim serisinde bir epifenomen— olaylar hakkında bizi yönlendirmeye yarayan bilinçte, olayların nedeni olarak değil, bir semptomu olarak bile taslak halinde çizilen soluk bir görüntü olamaz?— Ne var ki bununla istencin kendisini eleştirdik: bir istenç eylemi olarak bilince yükselen şeyi neden kabul etmek bir illüzyon değil midir? Bilinç fenomenlerinin tamamı, sadece kaçınılmaz fenomenler, bir zincirin son halkaları olup, yine de birbirlerini tek bir bilinç seviyesinde birbirlerini takip ettikleri sırada birbirlerini şartlandırmazlar mı? Bu bir illüzyon olabilir—

667

(1883-1888)

Bilim, bizi bu istence götürenin ne olduğunu *sormaz*: aksine istencin kullanıldığını inkâr eder ve oldukça farklı bir şeyin meydana geldiğini—kısacası, “istenç” ve “amaca” duyulan inancın bir illüzyon olduğunu savunur. Bir eylemin *güdülerine* göre inceleme yapmaz, sanki bunlar eylemden önce bilinçte mevcutmuşlar gibi; aksine önce eylemi bir grup mekanikçi fenomene ayırır ve bu mekanikçi devinimlerin önceki tarihini arar—ama bunu duyguda, duyumda, düşüncede aramaz. Açıklamayı asla bu çeyrekten almaz: açıklanması gereken malzeme duyumdur.— Sorunu: duyumları neden olarak kabul *etmeden* dünyayı açıklamaktır; ki bu: duyumları, duyumların nedeni kabul etmek anlamına gelirdi. Görevleri kesinlikle tamamlanmamıştır.

Bu nedenle: ne istençsizlik—bilimin hipotezi—ne de özgür istenç vardır. İkinci varsayım, bilimsel hipotezin doğru olduğu kanıtlanırsa bile, kurtulamayacağımız egemen duygudur.

Neden ve etkiye duyulan popüler inanç, özgür istencin her etkinin nedeni olduğu varsayımına dayanmaktadır: nedensellik duygusunu türetmemiz sadece bundan kaynaklanmaktadır. Böylece içinde

her nedenin bir etki *olmadığı*, ama her zaman bir neden olduğu duygusunu da barındırır—şayet nedeni istençse. “İstenç eylemlerimiz gerekli değildir”—bu fikir “istenç” anlayışına dahildir. Gerekli olan, nedeni takip eden etkidir—hissettiğimiz budur. İstencimizin her halükârda bir içtepi olduğu iddiası, bir hipotezdir.

668

(Kasım 1887-Mart 1888)

“İstençli olmak”; “arzu etmek”, çabalamak, talep etmek değildir. bunlardan emir verme etkisiyle ayrılmıştır.

Aslında “istençli olmak” diye bir şey yoktur; sadece *bir şeye* istençli olmak vardır: hedefi, koşulun tamamından söküp atmamalıyız—epistemologların yaptığı gibi. Onların anladığı şekliyle “istençli olmak”, tıpkı “düşünmek” gibi bir gerçeklik değildir: salt kurgudur.

Bir şeylerin emredilmesi, istençli olmanın bir parçasıdır (—ki bu, doğal olarak istencin “yerine getirildiği” anlamına gelmez).

Bir gücün kendini deşarj etmeye çalıştığı gerilim aşaması—“istençli olmanın” bir örneği değildir.

669

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Keyifsizlik” ve “keyif”, yargıları ifade etmekte hayal edilebilen en aptalca araçlardır: ki bu, tabii ki bu şekilde duyulabilir hale getirilen yargıların da aptal olmak zorunda oldukları anlamına gelmez. Tüm ispatların ve mantıklılığın feshedilmesi; hiddetli bir sahip olma veya reddetme arzusunun azaltılmasında bir Evet veya Hayır; yararlılığı oldukça açık, istençli bir kısaltma: keyif ve keyifsizlik budur. Kökeni, entelektin merkezindedir. gerektirdikleri son derece hızlandırılmış bir algı, düzenleme, sınıflandırma, hesaplama, sonuç çıkarmadır: keyif ve keyifsizlik daima kaçınılmaz fenomenlerdir, “neden” değil.

Neyin keyif yarattığı ve neyin keyifsizlik yarattığı konusundaki karar, güç derecesine bağlıdır. Küçük bir güç miktarına bağıntılı ola-

rak tehlikeli ve en hızlı savunmayı gerektiriyormuş gibi görünen bir şey, daha büyük gücün bilinci dikkate alındığında, bedensel bir heyecan ve bir keyif duygusu verebilir.

Tüm keyif ve keyifsizlik duyguları, bütünü açısından yararlılığı ve zararlılığının hesaplanmasını gerektirir; diğer bir deyişle, bir sonun (bir durumun) arzu edildiği bir alan ve bunun için gerekli araçlar seçilir. Keyif ve keyifsizlik asla “temel gerçekler” değildir.

Keyif ve keyifsizlik duyguları, entelektüel merkezin bütünü de-ğeriyle bağıntılı olarak meydana gelen belirli değişimlerin değerini belirlediği istencin (ani heyecanların) tepkileridir; aynı zamanda da karşı eylemlerin başlangıcıdır.

670

(1883-1888)

“Ani heyecanlara” inanç.— Ani heyecanlar, entelektin bir yorumudur, var olmayan nedenlerin uydurulmasıdır. Anlamadığımız tüm genel bedensel duygular, entelektüel olarak yorumlanmaktadır; yani insanın bu şekilde veya şu şekilde bir şeyler hissettiği insanlarda, deneyimlerde vs.’de bir neden aranmaktadır. Böylece kötü tabiatımızın neden olarak dezavantajlı, tehlikeli veya tuhaf bir şey ileri sürülmektedir; aslında koşulumuzu anlaşılabilir kılmak için kötü tabiatımıza eklenmiştir. Boğucu bir duyumla birlikte gelen ve beyne çıkan sık kan hücumları, “öfke” olarak yorumlanmaktadır. bizi öfkeliendiren insanlar ve şeyler, fizyolojik koşullarımızı kurtarmak için kullanılan araçlardır.— Sonradan, uzun süreli alıştırmalardan belirli olaylar belirli genel duygularla öylesine düzenli bir şekilde birleşmiştir ki, belirli olayların görünmesi, ilgili duyguları meydana getirerek, özellikle birleşmenin yakınlığıyla bu kan hücumunu, meni üretimini vs. beraberinde getirir. Böyle bir durumda “ani heyecanın meydana geldiğini” söyleriz.

Yargılar zaten “keyfe” ve “hoşnutsuzluğa” özgüdür; uyarıcılar, güç duygusunu destekleyip desteklemediklerine göre ayır edilirler.

İstençli olmaya duyulan inanç. Bir inancı, mekanikçi bir devininin nedeni olarak ileri sürmek, mucizelere inanmaktır. Bilimin tutarlılığı, dünyayı bir kez küçük görüntülerle üzerinde düşünülebilir hale

getirdikten sonra, ani heyecanları, arzuları, istenci vs. de üzerinde düşünülebilir hale getirmemizi, yani onları inkâr etmemizi ve entelektin hataları olarak kabul etmemizi talep eder.

671

(1883-1888)

İstencin özgürlüğü mü, istencin özgür olmayışı mı?— Aslında “istenç” diye bir şey yoktur; bu sadece tıpkı “konu” gibi, anlayışın basitleştirme kavramıdır.

Bütün eylemler, istençli olmadan önce mekanik olarak mümkün kılınmalıdır. Ya da: “amacı” *genelde* ancak icra edilişi için her şey hazırlandıktan sonra akla gelir. Sonu “içsel” bir “uyarıcıdır”—hepsi bu.

672

(1883-1888)

Bir eylemin en yakın zamandaki tarihi, bu eylemle bağıntılıdır. Ancak ondan da geride daha geniş bir alanı kapsayan bir tarih öncesi vardır: bireysel eylem aynı zamanda çok daha kapsamlı, *daha geç* bir gerçeğin parçasıdır. Daha kısa ve daha kapsamlı süreçler ayrılmamıştır—

673

(1883-1888)

Şans kuramı. Ruh, seçici ve kendini besleyen bir varlık olarak daima aşırı derecede kurnaz ve yaratıcı (bu yaratıcı güç *genelde* dikkate alınmamaktadır! sadece “pasif” olarak idrak edilmektedir!).

Şans olayında aktif gücün, yaratıcı gücün farkına varmak için:—şansın kendisi sadece yaratıcı itkilerin çarpışmasıdır.

674

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bir organizma içindeki olayların olağanüstü çeşitliliğinde, hakkında bilinçli hale geldiğimiz parçası sadece bir araçtır: ve biraz “erdem”,

“özgecilik” ve benzer kurgular radikal olarak olayların toplam dengesi tarafından çürütülmektedir. Organizmamızı ahlaksızlığının tamamı içinde incelemeliyiz—

Hayvan fonksiyonları, bir prensip olarak, tüm güzel ruh hallerimizden ve bilincin doruklarından milyonlarca kez daha önemlidir: ikincisi, hayvan fonksiyonların aletleri olarak hizmet verdikleri zamanlar dışında bir fazlalıktır. *Bilinçli* yaşamın tamamı; ruh, kalp, iyilik ve erdemle birlikte tin—kimin hizmetinde çalışırlar? Temel hayvan fonksiyonlarının kullandığı araçların (beslenme araçları, geliştirme araçları) mümkün olan en büyük mükemmelliğinin hizmetinde: ve her şeyden önce yaşamın geliştirilmesinin hizmetinde.

“Beden” ve “et” diye adlandırdığımız şey, ifade edilemez büyüklükte bir öneme sahiptir: kalanı küçük bir aksesuardır. Yaşam zincirini örme görevi, hem de ipliğin gittikçe daha güçlü hale gelmesini sağlayacak şekilde—işte görev budur.

Yine de kalbin, ruhun, erdemin ve tinin, bu sistematik görevi yıkmak için nasıl komplo kurduklarına dikkat edin— sanki görünürdeki son *onlarmış* gibi!— Yaşamın dejenerasyonu aslında bilincin hatalarının olağandışı eğilimliliğiyle şartlanmıştır: en önemsiz içgüdü tarafından kontrol altında tutulmaktadır ve bu nedenle en uzun ve en esaslı gafları yapar.

Varoluşun bu bilinçte meydana gelen hoş veya hoş olmayan duygulara göre bir değerinin olup olmadığını ölçmek için: kibrin daha delice bir savurganlığını düşünebilir miyiz? Çünkü sadece bir araçtır—ve hoş veya hoş olmayan duygular da sadece birer araçtır!

Değerin objektif ölçüsü nedir? Sadece çoğaltılmış ve organize edilmiş gücün miktarı.⁶⁷

675

(Kasım 1887-Mart 1888)

[Değer düşürmenin değeri.— Benim istediğimi],⁶⁸ birinin kavramsal olarak eylemi yapanı çıkarttıktan ve böylece eylemin içini boşalttı-

67 MS'de metin şöyle devam eder: “bütün olaylarda olanlara göre, daha fazlası için bir istenç.”

68 Parantez içindeki sözcükler, Peter Gast tarafından eklenmiştir.

tan sonra, eylemi yapanı tekrar eylemin içine geri koymasındır; birinin “hedefi”, “maksadı”, “amacı” suni olarak içinden çıkarttıktan ve böylece eylemin içini boşalttıktan sonra, tüm bunları tekrar eylemin içine geri koymasındır.

Bütün “amaçlar”, “hedefler”, “anlamlar” sadece tüm olaylara özgü bir istencin: güç istencinin ifade tarzları ve metamorfozlarıdır. Amaçlara, hedeflere, maksatlara sahip olmak, genel olarak *istençli olmak*, daha güçlü olmak için *istençli olmak*, büyümek için *istençli olmakla* aynı şeydir—ve ek olarak bunları yapabilmek için araçlara sahip olmaya *istençli* olmaktır.

Tüm eylemlerde ve *istençli* oluşlardaki en evrensel ve temel içgüdü, özellikle bu nedenden dolayı en az bilinen ve en gizli olan olarak kalmıştır, çünkü *in praxi* [uygulamada] her zaman emirlerine uyarız, çünkü bu emirler *biziz*—

Bütün değerlendirmeler sadece bu tek istencin hizmetindeki sonuçlar ve dar görüş açılarıdır: değerlendirme ise bu güç istencinin bizzat kendisidir.

Bu değerlerden herhangi birinin bakış açısından varlığın eleştirisi, absürd ve hatalı bir şeydir. Bir düşüş sürecinin bu şekilde başladığını varsaysak bile, bu süreç hâlâ bu istencin hizmetindedir.

Varlığın kendisini övmek! Ne var ki bu övgü hâlâ bu varlıktır!—ve Hayır diyorsak, *olduğumuz şeyi* yaparız.

Yargılayan varoluşun bu duruşunun saçmalığını kavrayıp, neyi kapsadığını anlamaya çalışmalıyız. Semptomatiktir.

676

(1883-1888)

Değerlendirmelerimizin Kökeni Hakkında

Bedenimizi uzamsal olarak analiz ettikten sonra, yıldız sistemi hakkında sahip olduğumuz resmin aynısına erişiriz ve organikle inorganik arasındaki ayrım önemsiz hale gelir. Daha önce yıldızların devinimi, bir amacın bilincinde olan varlıklar tarafından meydana getirilen etkiler olarak açıklanmıştır. Artık bu açıklamaya ihtiyaç duymuyoruz ve bedensel devinimlerle değişimler açısından da amaçla-

rı belirleyen bir bilinç aracılığıyla bir açıklamaya duyduğumuz inançtan vazgeçtik. Devinimlerin büyük çoğunluğunun ne bilinçle ne de duyumlarla ilgisi yoktur. Duyumlar ve düşünceler, tamamen önemsiz bir şeydir ve her an meydana gelen olayların sayısız miktarıyla bağıntılı olarak nadirdir.

Diğer taraftan, en küçük olayların üstünde bile anlayışımızın ötesinde bir maksatlılığın hüküm sürdüğünü algılıyoruz: planlama, seçicilik, koordinasyon, tazminat vs. gibi. Kısacası, bildiğimizden daha yüce ve daha anlaşılabilir bir entelekte atfedilmesi gereken bir faaliyet keşfediyoruz. Bilinçli olan her şey hakkında daha az yüce düşünmeyi öğreniyoruz; bilinçli ve maksatlı yaratıklar olarak kendimizin sadece küçük bir paçası olduğumuz için, kendimiz için sorumluluğu unutuyoruz. Her an işbaşında olan örneğin hava gibi, elektrik gibi etkiden, neredeyse hiçbir şey hissetmiyoruz: hatta hiçbir zaman hissetmesek bile, bizi sürekli olarak etkileyen güçler olabilir. Keyif ve acı, bir hücrenin veya organın diğer hücreler veya organlar üzerinde uyguladığı sayısız uyarıcıyla kıyaslandığında oldukça nadir ve az bulunur görüntülerdir.

Bilinç ılımlılığı aşamasındayız. Nihayet bilinçli egoyu sadece daha yüce, daha anlaşılabilir bir entellektüelin hizmetinde bir alet olarak kavnıyoruz ve böylece tüm bilinçli istençli oluşların, tüm bilinçli amaçların, tüm değerlendirmelerin belki de temelde bilinçte görünenden çok farklı bir şeye erişmek için birer araç olup olmadığını sorabiliyoruz. Bunun keyfimiz ve keyifsizliğimiz meselesi olduğunu düşünüyoruz—ne var ki keyif ve keyifsizlik, bilincimizin dışında yatan bir şeye ulaşmak için kullanacağımız araçlar olabilir.—Bilinçli olan her şeyin ne dereceye kadar yüzeyde kaldığını; bir eylemin ve bir eylemin görüntüsünün birbirinden nasıl farklı olduğunu; bir eylemden önce gelenler hakkında ne kadar az bilgi sahibi olduğumuz; “istenç özgürlüğü”, “neden ve etki” duygularımızın nasıl gerçekdışı olduğunu; düşüncelerin ve görüntülerin, tıpkı sözcükler gibi nasıl sadece düşüncelerin işareti olduğunu; her eylemin açıklanamazlığını; tüm övgülerin ve utançların yüzeyselliğini; bilinçli olarak içinde oturduğumuz kurgunun ve kendini beğenmişliklerin nasıl olduğunu; sözcüklerimizin ta-

mamının (ve aynı şekilde ani heyecanlarımızın da) kurgulara nasıl gönderme yaptığını ve temelde gerçek bağlar (üreme aracılığıyla) bilinmeyen yoluna devam ederken, insanla insan arasındaki bağların nasıl bu kurguların yayılmasına ve karmaşılaştırılmasına bağlı olduğunu göstermek zorundayız. Ortak kurgulara duyulan bu inanç, insanı gerçekten *değiştirir* mi? Yoksa fikirler ve değerlendirmeler aleminin tamamı sadece bilinmeyen değişikliklerin bir dışavurumu mudur? Bunlar gerçekten istenç, amaçlar, düşünceler, değerler *midir*? Yoksa bilinçli yaşamın tamamı sadece yansıtılan bir görüntü müdür? Ve değerlendirmeler, bir insanın doğasını belirliyormuş gibi görünse de, temelde tamamen farklı bir şey meydana gelir! Kısacası: doğanın eserindeki maksatlılığın, amaçlar ileri süren bir egonun var olduğunu varsaymadan da açıklanabileceğini varsayarsak: amaçları, istencimizi vs. ileri sürmemiz belki de sadece tamamen farklı bir şey, yani istençli olmayan ve bilinçli olmayan bir şey için bir işaret dili de olamaz mı? Organik olanın içindeki doğal çarenin en belirsiz yansıması, ama yine de ondan farklı olmayan bir çare olamaz mı?

Kısacası: belki de tin evriminin tamamı bir beden meselesidir; duyarlılığımızda ortaya çıkan daha yüce bir bedenin gelişim tarihidir. Organik olan, şu anda daha yüce seviyelere yükselmektedir. Doğayı tanıma arzumuz, bedenin kendini mükemmelleştirmek istediği bir araçtır. Ya da daha ziyade: bedenin beslenmesini, yaşama ve ikamet tarzını değiştirmek için yüzlerce, binlerce deney yapılmıştır; bedende bilinç ve değerlendirme, keyif ve keyifsizliğin tüm türleri bu değişimlerin ve deneylerin işaretleridir. Uzun vadede, bu kesinlikle bir insan meselesi değildir: üstesinden gelinebilir.

677

(1883-1888)

Dünyaya İlişkin Yorumların Ne Dereceye Kadar Egemen Dürtülerin Semptomları Olduğu

Dünyanın *sanatsal* görüşü: yaşamı seyretmek için oturmak. Ne var ki her türlü estetik görüş açısının her türlü analizi eksiktir: zulme indirgenmişliği, emniyet duygusu, yargıcı oynamak ve dışarıda durmak

vs. Sanatçının kendisini ve psikolojisini incelemek zorundayız (bir güç deşarjı olarak rol yapma dürtüsünün, değişimden keyif alma, ruhunu yabancı bir şeyin aklına sokma, sanatçının mutlak egoizminin vs. eleştirisi). Hangi dürtüleri yüceltirler.

Dünyanın *bilimsel* görüş açısı: bilime duyulan psikolojik ihtiyacın eleştirisi. Anlaşılabilir kılma arzusu; pratik, yararlı, sömürülebilecek hale getirme arzusu—ne dereceye kadar antiestetiktir. Sadece değerler, sayılabilen ve hesaplanabilenler. Ortalama türde bir adamın bu şekilde nasıl üste çıkmaya çalıştığı. *Tarih* bu şekilde kenara konulduğunda ne korkunçtur—üstünler âlemi, yargılayanların âlemi. Hangi dürtüleri yüceltirler!

Dünyanın *dini* görüş açısı: dindar insanın eleştirisi. İlle de ahlak insanı *değil*, güçlü coşkunluklara ve derin depresyonlara sahip olup, önceden olanları minnettarlıkla veya kuşkuyla yorumlayan ve bunları kendinden türetmeyen insandır (—ikincisini de öyle). Aslında kendini “özgür olmayan” biri olarak hisseden, ruh hallerini, boyun eğme içgüdülerini yücelten insan.

Dünyanın *ahlaki* görüş açısı: toplumsal bir rütbe düzeninin duyguları, evrene yansıtılır: hareket edemezlik, kanun, sınıflandırma ve koordinasyon, en fazla değeri gördükleri için, en yüksek yerlerde aranır—evrenin üzerinde veya evrenin arkasında.

Hepsinin ortak yönü: egemen dürtüler, aynı zamanda genel olarak, aslında yaratıcı ve egemen güçler olarak, en yüce mahkemeler olarak görülmek isterler. Bu dürtülerin birbirlerine ya zıt oldukları ya da birbirlerine tabi oldukları (sentetik olarak birbirlerine bağlandıkları ya da hakimiyet konusunda birbirlerinin yerine geçtikleri) açıktır. Derin düşmanlıkları öylesine büyüktür ki *hepsinin* tatmin aradığı yerde, çok sıradan bir insan ortaya çıkar.

678

(1883-1888)

Acaba görünürdeki “bilgimizin” kökeni, sadece temel yapımıza ait olacak kadar bizden bir parça haline gelen daha eski değerlendirmelerde mi aranmalıdır? Ki gerçekten olanlar sadece daha ye-

ni ihtiyaçların en eski ihtiyaçların sonuçlarıyla boğuşması mı olsun?

Görünen, hissedilen, şu ve bu şekilde yorumlanan dünya ki, organik yaşam kendini bu yorumlar perspektifinde koruyabilsin. İnsan sadece tek bir birey değil canlı organik dünyanın tamamının özel bir çizgisidir. Onun dayanabilmesi, bir yorum türünün de (hâlâ organik büyümelerin ilave ediliyor olmasına rağmen) dayandığının, yorum sisteminin değişmediğinin bir kanıtıdır. "Adaptasyon".

"Tatminsizliğimiz", "idealimiz" vs. belki de bu birleşik yorum parçalarının, açılı görüşümüzün sonucudur; belki de organik yaşam, sonunda bu yüzden yok olacaktır—tıpkı organizmalardaki işbölümünün parçaların solmasını ve zayıflamasını beraberinde getirmesi ve sonunda bütünün ölümüne neden olması gibi. En yüce biçiminde bile olsa, organik yaşamın yok edilişi, bireyin yok edilişiyle aynı kalıbı izlemek zorundadır.

679

(1883-1888)

Soy kuramı açısından yargılanan bireyselleşme, birinin sürekli olarak ikiye bölündüğünü ve ayrıca evrimi ileri götüren insanların sürekli olarak öldüğünü göstermektedir: bundan kat kat fazlası her an yok olmaktadır ("beden").

Temel fenomen: birkaç insan uğruna, onları mümkün kılabilmek için, kurban edilen sayısız bireyler.- Kendimizi aldatmayalım; halklar ve ırklar için de aynı husus geçerlidir: büyük işlemi sürdüren izole edilmiş değerli bireylerin meydana getirilmesi için "bedeni" oluştururlar.

680

(1883-1888)

İzole edilmiş bireyin görünürde, kendi çıkarı adına türlerin ve gelecekteki nesillerin avantajına sahip olduğu kuramına karşı: bu sadece bir görünüştür.

Bireyin cinsel içgüdüye verdiği olağanüstü önem, türler için öneminin bir sonucu olmayıp, bireyin gerçek hedefinin üreme olmasından, dolayısıyla en yüksek menfaati ve en yüksek güç ifadesi olmasından kaynaklanmaktadır (bilinçten değil bireyleşmenin tamamının merkezinden yargılanmıştır).

681

(1883-1888)

Biyologların bugüne kadar temel hataları: mesele türler meselesi değil, güçlü bireyler meselesidir (birçoğu sadece araçtır).

Hayat, içsel durumların dışı uyarlanması değil içeride çalışan ve “dışarıda” olanları gittikçe daha fazla dahil eden ve zor kullanarak kontrol altına alan güç istencidir.

Bu biyologlar, ahlaki değerlendirmeleri öne sürerler (—“özgeciliğin daha yüce değeri”, hükmetme isteğine karşı, savaşa karşı, yararlı olmayana karşı, rütbe düzenlerine ve sınıf düzenlerine karşı düşmanlık).

682

(Bahar-Güz 1887)

Fen bilimlerinde egonun ahlaki değer düşümü, türlere fazla değer biçilmesiyle el ele yürür. Ne var ki türler de ego kadar hayali bir şeydir: yanlış bir ayırım yaptık. Ego, sadece üyeler zincirindeki bir birimden yüz kat daha fazlasıdır; zincirin kendisidir, tamamıdır ve türler de bu zincirlerin çeşitliliğinin ve kısmen benzerliklerinin sadece soyut bir düşüncesidir. Bireyin, birçok kez iddia edildiği gibi, türler uğruna feda edildiği, kesinlikle doğru değildir; daha ziyade yanlış bir yorumun sadece bir örneğidir.

683

(Mart-Haziran 1888)

Beyinsel aktivitelerinin ünlü bir fizyologundan “ilerlemeye” duyulan batıl inançlar için bir formül:

*"L'animal ne fait jamais de progrès comme espèce. L'homme seul fait de progrès comme espèce."*⁶⁸

684

(Mart-Haziran 1888)

Anti-Darwin. İnsanın evcilleştirilmesi: nasıl kesin bir değere sahip olabilir? ya da evcilleştirmenin genelde herhangi bir değeri var mı? İkincisini reddetmek için nedenler vardır.

Darwin ekolü, bizi tam aksine ikna etmek için büyük çabalar göstermektedir: evcilleştirme etkisinin derin olabileceğini, hatta temelli olabileceğini göstermek ister. Bu arada eski görüşümüze bağlı kalıyoruz: şimdiye kadar evcilleştirme sadece oldukça yüzeysel etkiler yaratmıştır—dejenerasyon yaratmadığı zamanlarda. Ve insanın ellerinden ve disiplininden kaçabilen her şey neredeyse bir seferde doğal haline geri döner. Türü aynı kalır: insan, "*dénature la nature*" (doğayı doğallıktan çıkartamaz).

İnsan, varoluş mücadelesini, daha güçsüz yaratıkların ölümünü ve en sağlam ve en yeteneklilerin hayatta kalmasını bekler; dolayısıyla mükemmellikte sürekli bir büyüme bekler. Tam tersine, varoluş mücadelesinde şansın hem güçsüzlere, hem de güçlülere hizmet ettiği; kurnazlığın gücü yendiğini; türlerin verimliliğinin yok olma şansı ile önemli bir bağıntıda olduğu konusunda kendimizi kandırdık—

Doğal seçimi aynı zamanda yavaş ve sonsuz metamorfozun gücüyle birlikte kabul ederiz; her avantajın kalıtsal olduğuna ve gelecek nesillerle birlikte daha da güçlü büyüyeceğine inanmak isteriz (ki, kalıtım öylesine kaprislidir ki—); belirli yaratıkların yaşamın çok özel koşullarına talihli bir şekilde intibak ettiklerini gözlemleriz ve bu intibakın ortamın etkisinden kaynaklandığını açıklarız.

Ne var ki hiçbir yerde *bilinçsiz seçimin* herhangi bir örneğini bulamayız (kesinlikle yoktur). Birbirinden apayrı bireyler, birbirleriyle birleşirler ve aşırı uçlarda olanlar kitlelerin içinde kaybolurlar. Her

68 "Hayvanlar asla bir tür olarak ilerlemez. Sadece insanlar bir tür olarak ilerlerler."

şey kendi türünü korumak için yarışır; hariçten onları tehlikelerden koruyacak işaretleri olan yaratıklar, tehlike olmadan yaşayabilecekleri koşullarla karşılaştıklarında, bu işaretleri kaybetmezler— Artık elbiselerinin altına saklanamayacakları yerlerde yaşadıklarında, yeni ortama hiçbir şekilde ayak uydurmazlar.

Bu şekilde en güzellerin seçimini öylesine abarttık ki, kendi ırkımızda güzellik dürtüsünü çoktan aşmıştır! Gerçekten de en güzeller tamamen mirastan yoksun bırakılanlarla ve en büyükler en küçüklerle eşleşmiştir. Neredeyse her zaman hiçbir seçicilik göstermeden, karşılarına çıkan her şanstın faydalanan kadınlar ve erkekler görüyoruz— Gıda ve iklim aracılığıyla değişim—ne var ki gerçekte tamamen kayıtsızlık meselesidir.

Geçişli biçimler yoktur.—

Farklı türler tek bir türden türemiştir. Deneyimlerimiz, bir türün tekrar efendi olacağını söyler.⁶⁹

Yaratıkların yükselen evrimini ileri sürmekteyiz. Tüm nedenler eksik. Her türün kendi sınırları vardır; bu sınırların ötesinde evrim yoktur. Bu noktaya kadar her şey kesinlikle düzenlidir.

İlkel yaratıkların şu anda mevcut olan yaratıkların ataları olduğu söylenir. Halbuki Üçüncü Zamanın direyine ve biteyine atacağıımız bir bakış, başka bir yerde varolan türler kayıpken, başka bir yerde var olmayan türleri barındıran henüz keşfedilmemiş bir ülke hakkında düşünmemize izin vermektedir.⁷⁰

* * *

Genel görüşüm.— Birinci önerme: İnsan, tür olarak ilerlememektedir. Gerçekten daha yüce türler elde edildi, ama devam etmiyorlar. Türlerin seviyesi yükselmemiştir.

İkinci önerme: İnsan, bir tür olarak herhangi bir başka hayvanla karşılaştırıldığında herhangi bir ilerlemeyi temsil etmemektedir.

69 Bu paragraf, Schlechta'nın basımı dahil, tüm basımlardan çıkartılmıştır ama 1911, s. 508 ve devamının arkasında şu açıklamayla verilmiştir: "Metinde eksik olanlar ancak yakın zamanda çözümlenebilmiş olup, zorluğu açısından belirsizdir."

70 Hemen önceki kısım da bu paragraf için geçerlidir. Darwin'in eleştirisini kısım 647 ve 685 ile karşılaştırın.

Hayvanlar ve bitkiler krallığı, en düşükten en yükseğe doğru gelişmez—aksine hepsi bir anda, tamamen düzensiz olarak, birbirinin üstünde ve birbirine karşı gelişirler. En zengin ve en karmaşık türler—ki “daha yüce tür” ifadesinin anlamı budur—çok daha kolay yok oluyor: sadece en düşük türler, görünürde bir bozulmazlığı muhafaza ediyorlar. Birinci türlere, ancak çok nadiren erişilebiliyor ve üstünlüklerini zorlukla koruyorlar; ikinci türler uzlaşmacı bir verimlilikle donatılmışlardır.

İnsanlar arasında da daha yüce türler, evrimin şanslı talihlileri, şansları değiştiği gibi kolayca yok olurlar. Her türlü çöküşe açıktırlar. aşırı uçtadırlar ve bu da neredeyse çöküş anlamına gelir.

Güzelliğin, dehanın, Sezar’ın büyüğü *sui generis*’tir: bu gibi şeyler kalıtsal değildir. *Tür* kalıtımsaldır; tür aşırı uçta olan bir şey değildir, “şanslı bir talih” değildir—

Bu, doğanın özel bir fatalitesinden veya kötü niyetinden dolayı değil, sadece “daha yüce tür” anlayışından dolayı böyledir: daha yüce tür, kıyaslanamaz büyüklükte bir bütünlüğü temsil eder—daha büyük bir koordine edilmiş toplam bütünü: böylece parçalanışı da kıyaslanamaz şekilde muhtemeldir. “Dahi”, mevcut en yüce makinedir—dolayısıyla da en kolay kırılabileni.

Üçüncü önerme: İnsanın yerleşimi (“kültürü”) derine gitmemektedir—Derine gittiği yerdeyse, bir seferde dejenerasyon haline gelir (tür: Hristiyanlar). “Zalim” (ya da ahlak terimiyle kötü insan), doğaya bir dönüştür—ve bir anlamda da kurtuluşudur, “kültürden” iyileşmesidir?

685

(Mart-Haziran 1888)

Anti-Darwin.— insanın geniş kapsamlı alını yazılarını incelediğimde beni en çok şaşırtan şey, karşımda daima Darwin’in ve ekolünün bugün gördüğü veya görmek istediği şeyin: yani daha güçlü olan, daha iyi durumda olan lehine seçimin ve türün ilerlemesinin tam tersini görmek oluyor. Tam tersi hissedilmektedir: şanslı talihlilerin yok edilişi, daha gelişmiş türlerin yararsızlığı, vasat olanların, hatta vasa-

tın altında olanların kaçınılmaz egemenliği. Bize insanın yaratıklar arasında neden bir istisna olduğu gösterilmediği takdirde, Darwin ekolünün her yerde yanlışlığına dair önyargıya eğilim gösteriyorum.

Tüm değişimlerin nihai nedenini ve karakterini fark ettiğimi güç istenci, seçimin neden istisnalar ve şanslı talihliler lehine yapılmadığına dair nedenler sunmaktadır: organize sürü içgüdülerinin, güçsüz olanların korkaklığı, salt çoğunluk karşısında en güçlü ve en talihli olanlar bile güçsüzdür. Değerler dünyasına ilişkin genel görüşüm, bugün insan üzerinde hüküm süren üstün değerleri ellerinde tutanların şanslı talihliler, seçkin türler değil, daha ziyade çökmüş türler olduğunu gösterir—belki de dünyada bu *istenmeyen* manzaradan daha ilginç bir şey yoktur—

Ne kadar tuhaf gelirse gelsin, güçlüler daima güçsüzlere; talihli-leri talihsizlere; sağlıklı olanları dejenere olmuş ve kalıtsal lekelerden dertli olanlara karşı savunmalıyız⁷¹ Gerçekliği bir ahlaklılık olarak tercüme ettiğimiz takdirde, bu ahlaklılık şöyle olur: Sıradan olanlar istisnalardan daha değerlidir; çökmüş biçimler sıradan olan-
dan daha değerlidir; hiçliğe duyulan istenç, yaşam istencine hüküm sürmektedir— ve Hristiyan, Budist ve Schopenhauer terimleriyle hedef: “Olmaktansa *olmamak* daha iyidir.”

Gerçekliğin bir ahlaklılık olarak tercüme edilmesine isyan ediyorum: bu nedenle, korkunç bir gerçekliğin üzerine adalet, erdem ve Tanrısallık kisvesini geçirmek için yüce sözcükler ve tavırlar yarattığı için, Hristiyanlıktan kaçınılmaz bir nefretle tiksiniyorum—

Tüm filozofları ve bilimi, Darwin’in ekolü tarafından öğretilen varoluş mücadelesinin tam tersi olan bir gerçekliğin önünde diz çöktüğünü görüyorum—yani, en üstte ve ayakta kalanlar arasında her yerde yaşamı ve yaşamın değerini tehlikeye atanları görüyorum.— Darwin ekolünün hatası benim için bir problem haline geliyor: insan nasıl *bu* noktada bu kadar kötü görece kadar kör olabilir?

71 Basılı metinde “kanıtlamak” (*beweisen*) sözcüğü geçiyor, ama okunabilir değil ve sadece bir varsayım olup (1991, s. 509), anlamı yoktur.

Türlerin herhangi bir ilerleme gösterdikleri iddiası, dünyada en mantıksız iddiadır: bir seviyeyi temsil ettikleri yere kadar, daha yüce organizmaların daha düşük organizmalardan geliştikleri bugüne kadar hiçbir şekilde gösterilememiştir. Düşük olanların sayıları, şeytanlıkları ve kurnazlıklarıyla nasıl üstün geldiklerini görüyorum— tesadüfi bir varyasyonun, en azından bu kadar uzun bir süre için nasıl bir avantaj sağladığını göremiyorum; tesadüfi bir değişimin neden bu kadar güçlü hale geldiği, açıklama gerektirecek başka bir şeydir.

Hakkında bu kadar çok konuşulan “doğanın zalimliğini” başka bir yerde buluyorum: Doğa, talihli çocuklarına karşı zalimdir, *les humbles* {talihsiz olanları} kayırır ve korur ve sever, tıpkı—⁷²

Özetle: Bir türün *gücündeki* büyüme, belki de talihli çocuklarının egemenliğinden ziyade vasat ve daha düşük türlerin egemenliğiyle garanti edilmektedir— İkincisi büyük bir verimliliğe ve dayanıklılığa sahiptir; birincisiyle birlikte tehlike, hızlı tüketim ve sayıca hızlı bir azalma meydana gelir.

686

(1884)

Bugüne kadar gelen insan—adeta gelecekteki insanın bir embriyodur; —ikincisine yöneltlen tüm biçimlendirici güçler, birincisinde de bulunmaktadır; ve olağanüstü olduklarından bugünün bireyi geleceği ne kadar belirlerse, o denli ıstırap çekecektir. İstırapın en derin kavramı budur: biçimlendirici güçler acı dolu bir çarpışma içindedir.— Bireyin izolasyonu bizi aldatmamalıdır: Bireylerin *altında* bir şeyler akmaktadır. Bireyin kendisini izole edilmiş hissetmesi, en uzak hedeflere giden süreçte en güçlü kışkırtmadır: *kendi* mutluluğuna yönelik arayışı, biçimlendirici güçleri kendilerini yok etmemelerini sağlayacak şekilde bir arada tutmak ve yaşıtırmak için kullanılan araçtır.

⁷² “Tıpkı”, bütün basımlardan çıkartılmıştır.

687

(Bahar-Güz 1887)

Tinsellikte bolca bulunan güçler, *kendilerine* yeni hedefler belirlerler; hiçbir şekilde sadece daha düşük dünya veya organizmanın, yani “bireyin” korunması adına emir vermemek ve liderlik yapmamak.

Bizler, *bireyden* fazlasıyız: Zincirin tamamıyız hem de zincirin tüm geleceklerinin görevleriyle birlikte.

3. Güç İstenci Kuramı ve Değerler Kuramı

688

(Mart-Haziran 1888)

Psikolojinin birimsel kavramı.— Biçimlerin çok büyük bollukların gelişimini birimde bir köken ile uyumlu kabul etmeye alışmış.

[Benim kuramım şöyle olacaktır:—]⁷³ Güç istenci ani heyecanın en ilkel biçimidir ve tüm diğer ani heyecanların bunun sadece gelişimleridir;

Bireysel “mutluluğun” (her canlının ulaşmak için çaba gösterdiği varsayılan şeyin) yerine *gücü* ileri sürmek, bariz bir şekilde aydınlatıcıdır: “Güç için, gücün artırılması için çaba sarf edilmektedir”; —keyif, sadece elde edilen güç duygusunun bir semptomudur, bir farklılığın bilincidir (—keyif için çaba gösterilmez: ne var ki keyif, çaba gösterilen şeye ulaşıldığında keyif meydana gelmektedir: keyif tamamlayıcıdır, keyif güdü değildir—);

Tüm itici güçler güç istencidir; bunun dışında hiçbir fiziksel, dinamik veya psikik güç yoktur.

Aynı miktarda gücün her iki tarafta da mevcut olduğunu kanıtlamak amacıyla neden ve etki anlayışının eşdeğerliliğin bağıntısına indirgendiği bilimde, itici güç eksiktir: sadece so-

73 Parantez içindeki sözcükler, Alman editörler tarafından eklenmiştir, ama Schlechta'nın basımı dahil olmak üzere, tüm basımlarda eleştirilmeden yeniden oluşturulmuştur.

Bu fikirler ve 715'e kadar sonraki notlarda geliştirilen fikirler, benim eserim olan Nietzsche'de “Power versus Pleasure”, Bölüm 9'da tartışılmıştır.

nuçları gözlemleriz ve onları içerik ve güç açısından eşdeğer kabul ederiz⁷⁴—

Değişimin asla durmadığı iddiası sadece bir deneyim meselesidir: Bir değişimin diğerini takip etmesi gerektiğine dair en ufak bir temel nedene sahip değiliz. Aksine: içinde kendini korumayı istemesi-ne ilişkin bir kapasitesi olmasa, bir kez ulaşılan bir koşul, kendini koruması gerekiyormuş gibi görünürdü— Spinoza'nın “kendini koruma” kanunu, gerçekten de değişime bir dur demelidir: ne var ki bu kanun yanlıştır ve tam tersi doğrudur. Her canlı varlığın kendini korumak için değil, *daha fazla* olmak için elinden geldiğini yaptığı açıkça gösterilebilir—

689

(Mart-Haziran 1888)

Neden anlayışının eleştirisi.⁷⁵— Psikolojik bakış açısından “neden” anlayışı, sözde istenç eyleminden kaynaklanan güç duygumuzdur— “etki” anlayışımız ise bu güç duygusunun güdüsel gücün ta kendisi olduğuna dair duyulan batıl inançtır—

Bir olayla birlikte oluşan ve bu olayın bizzat etkisi olan bir koşul, olay için “yeterli neden” olarak yansıtılmaktadır;— Güç duygumuzdaki (güç duygusu olarak keyif), üstesinden gelinen direniş duygumuzdaki gerilimlerin bağıntısı— bunlar illüzyon mudur?—

“Neden” anlayışını tarafımızca bilinen ve bu anlayışı türettiğimiz tek alana doğru geri çevirdiğimizde, güç istencini içermeyen herhangi bir değişim hayal edemeyiz. Bir değişimi, bir gücün bir diğer güce tecavüzünden başka nasıl açıklayabileceğimizi bilmiyoruz.

Mekanikçiler bize sadece sonuçları gösterirler ve o zaman da sadece görüntüler halinde (devinim bir konuşma figürüdür). Bizzat mekanikçi sonuçların nedeni olduğundan, yerçekiminin de mekanikçi bir nedeni yoktur.

74 MS'de hemen akabinde gelen sözcükler, bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Bir değişimin basitleştirilmesine ilişkin soruyu kendimize saklıyoruz.”

75 MS'de bulunan başlığı yeniledim. basılı metinlerde Peter Gast tarafından tasarlanan bir bir başlık kullanılmıştır: “Güç istenci ve nedensellik.”

Güç toplama istenci yaşam fenomenine, beslenmeye, üremeye, kalıtıma—topluma, devlete, geleneğe, otoriteye özgüdür. Bu istenci kimyada da bir güdüsel neden olarak varsayamaz mıyız?—ve kozmik düzende?

Sadece enerjinin muhafazası değil kullanımda en azami ekonomi ki tek gerçeklik her güç merkezinin daha güçlü hale gelmesine duyulan istenç olsun—kendini koruma değil kenara ayırma, hüküm sürme, daha güçle hale gelme istenci.

Bilimin olasılığı bir nedensellik prensibiyle mi kanıtlanmalıdır?⁷⁶ “Benzer nedenlerden benzer etkiler meydana gelir”— “Bir şeyler üzerinde hüküm süren sürekli bir kanun”— “Değiştirilemez bir düzen”? Bir şeyin hesaplanabilir olması, bunun gerekli olduğu anlamına mı gelir?

Bir şey başka türlü değil de böyle oluyorsa, bu dolaylı olarak bir “prensibin”, bir “kanunun”, bir “düzenin” varolduğuna işaret etmez, aksine özü başka güç miktarlarına karşı güç uygulanmasından oluşan güç miktarlarının [işbaşında olduğunul]⁷⁷ gösterir.

Güç için keyif ve keyifsizlik duyumundan ayrılmış, yani çoğaltılmış veya azaltılmış bir güç duygusundan ayrılmış bir çabanın var olduğunu varsayabilir miyiz? Mekanizma sadece istenç miktarları mücadelesinin ve fethinin gerçeklere dayanan *dahili* dünyanın bir işaret dili midir? Mekanikçi kuramın tüm varsayımları—madde, atom, yerçekimi, baskı ve gerilim—“kendi içinde gerçekler” değil, psişik kurguların yardımıyla birer yorumdur.

Bize en aşına olan biçim olarak yaşam, aslında güç toplama istencidir; yaşamın tüm süreçleri buna bağlıdır: hiçbir şey kendini korumak istemez, her şey eklenecek ve toplanacaktır.

Yaşam, *azami güç duygusu* için çaba gösteren özel bir durumdur (buna dayanan hipotezler varlık karakterinin tamamı için geçerlidir—); aslında daha fazla güç için çaba göstermektir; çaba göstermek, güç için çaba göstermekten başka bir şey değildir; en temel ve en içsel şey hâlâ bu istençtir. (Mekanikçilik, sadece sonuçların göstergebilimidir).

76 Bu noktada MS’de marjinal bir yorum bulunmaktadır: “Nedene ve etkiye duyduğumuz inançtan dolayı daima asıl meseleyi unutuyoruz: olayın kendisini. Birileri bir temsilciyi ileri sürmüştür, birileri olayı tekrar ipnotize etmiştir.” Yorum belirsizdir.

77 Parantez içindeki sözcükler, bütün basımlarda vardır, ancak MS’de yoktur.

690

(Kasım 1887-Mart 1888)

Evrimi inceleyerek, herhangi bir evrimin olup olmadığının nedenlerini keşfedemeyiz; bunu bir “olmak” hatta olmuş olmak şeklinde düşünmek istememeliyiz—“Güç istenci” olmuş olamaz.

691

(1885-1886)

Toplam organik sürecin, doğanın kalaniyla bağıntısı nedir?— Temel istencinin açıkta durduğu yer burasıdır.

692

(Mart-Haziran 1888)

“Güç istenci” bir “istenç” türü müdür, yoksa “istenç” anlayışıyla özdeş midir? Arzu etmekle aynı şey midir? ya da emir vermekle? Schopenhauer’in “bir şeylerin kendi içindeliği” dediği “istenç” midir?

Benim önermem şöyledir: Bugüne kadar gelen psikoloji istenci doğrulanmamış bir genellemedir; bu *istenç kesinlikle var değildir*; kesin olan tek bir istencin gelişim fikrini kavramak yerine, içinden içeriğini, “nereye?” sorusunu çıkartarak istencin karakterini yok ettik— *Schopenhauer*’in durumu bunun en yüksek derecesidir: onun “istenç” diye adlandırdığı şey, sadece boş bir sözcüktür. Hatta bir “yaşam istenci” meselesi bile değildir; çünkü yaşam sadece güç istencinin özel bir durumudur;— her şeyi güç istencinin *bu* biçimine bürünmek için çaba gösterdiğini ileri sürmek oldukça keyfi bir davranıştır.

693

(Mart-Haziran 1888)

Varlığın en içsel özü güç istenciyse, keyif gücün her artışıysa, keyifsizlik derinememe veya hâkim olmama duygusuyorsa, keyif ve keyifsizliği başlıca gerçekler olara ileri süremez miyiz? Evet ve Hayır’ın bu iki geçişimi olmadan istenç mümkün müdür?— İyi ama keyfi

kim hisseder? — İyi ama, gücü kim ister?— Özün kendisi güç istenci, dolayısıyla keyif duygusu ve keyifsizlik duygusuysa, absürd sorular! Yine de: zıtlıklar, engeller ve bu nedenle göreceli olarak tecavüz eden birimler gereklidir—

694

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hatanın ve mukadderatın ölçüsü, bir gücün efendisine karşı göstermeye çalıştığı dirençle birlikte büyümelidir; ve bir güç, kendisini ancak kendisine karşı direnene bağlı olarak artırabildiğine göre, her eylemde ister istemez bir *keyifsizlik bileşeni* vardır. Ne var ki bu keyifsizlik yaşamın yemi olarak hareket eder ve güç istencini kuvvetlendirir!

695

Mart-Haziran 1888)

Keyif ve keyifsizlik güç duygusuyla bağıntılıysa, yaşam gücün büyümesini temsil etmelidir ki, bu büyümeden kaynaklanan fark bilince girebilsin— Gücün tek bir seviyesi muhafaza edildiği takdirde, keyif bu seviyenin sadece standartlarını yerleştirmek için eksiltilmesi, sadece keyifsizlik aşamaları olurdu—keyif aşamaları değil.— Büyüme istenci, keyif için bir esastır: gücün artması, farkın bilince girmesi esası.

Çöküşte belli bir noktadan sonra, karşıt fark yani düşüş, bilince girer: önceki güç anları mevcut keyif duygularını bastırır—karşılaştırma şimdi de keyfi zayıflatır.

696

(Kasım 1887-Mart 1888)

Keyfi meydana getiren istencin tatmini *değildir* (bu yüzeysel kurama—en yakın şeylerin absürd bir psikolojik taklidine karşı mücadele etmek istiyorum—), daha ziyade istencin ileri doğru hamlesi ve tekrar tekrar yoluna çıkan şeylere hâkim olmasıdır. Keyif duygusu,

istencin tatminsizliğinde, istencin rakiplere ve direnişe sahip olmadığı sürece asla tatmin olmayacağına dair gerçeklerde yatar.— “Mutlu insan”: bir sürü idealidir.

697

(Kasım 1887-Mart 1888)

Dürtülerimizin yani açlığın, cinsel dürtünün, devinim dürtüsünün normal tatminsizliği, kesinlikle moral bozucu bir şey barındırmaz. Daha ziyade yaşam duygusunun bir ajitasyonu olarak, onu kuvvetlendiren küçük, acı verici uyarıcıların her ritmi olarak çalışır (pesimistler ne derse desin). Bu tatminsizlik, insanı yaşamdan bezdirmek yerine, yaşamın büyük uyarıcısıdır.

(Belki de keyfi genel olarak hoş olmayan küçük uyarıcıların bir ritmi olarak tarif edebiliriz).

698

(Yaz-Güz 1883)

Kant der ki: “Kont Verri’nin şu sözlerine tamamen katılıyorum (*Sull’ indole del piacere e del dolore*; 1781): *Il solo principio motore dell’uomo è il dolore. Il dolore precede ogni piacere. Il piacere non è un essere positivo.*”⁷⁸

699

(Mart-Haziran 1888)

Acı, keyiften farklı bir şeydir—yani onun karşısı değil demek istiyorum.

“Keyfin” özü, daha fazla güç duygusu olarak doğru tarif edilmişse (dolayısıyla karşılaştırma gerektiren bir farklılık duygusu olarak), bu “keyifsizliğin” özüne dair bir tarif vermez. İnsanları, dolayısıyla dilin inandığı yanlış karşıtlıklar, gerçeğin ilerlemesinde daima tehlikeli engeller olmuşlardır. Bir nevi keyfin, hoş olmayan küçük uyarıcıların belirli bir ritmik sırasına göre koşullandığı durumlar vardır: bu

⁷⁸ Keyif ve Acının Doğası Üzerine: İnsanın tek hareket prensibi acıdır. Acı, her keyiften önce gelir. Keyif, pozitif bir durum değildir.

şekilde güç duygusunun, keyif duygusunun çok hızlı bir artışı elde edilmektedir. Örneğin eğlencede, ayrıca cinsel ilişki sırasındaki eğlencede durum böyledir: burada keyifsizliğin keyfin bir bileşeni olarak işbaşında olduğunu görüyoruz. Sanki küçük bir engelin üstesinden gelinmiş ve bu engeli tekrar üstesinden gelinen başka bir küçük engel takip ediyormuş gibi görünür—bu direniş ve zafer oyunu, genel olarak keyfin özünü oluşturan bol ve aşırı güce dair şu genel duyguyu meydana getirir.

Küçük hoş uyarıcıların uygulanması aracılığıyla acı duyumlarındaki artıştan oluşan karşıtı eksiktir; çünkü keyif ve acı birbirinin karşıtı değildir.

Acı, kesin bir yargının—yani uzun bir deneyiminin özetlendiği “zararlı” yargısının ifade edildiği *zihinsel* bir olaydır. Aslında böyle bir acı yoktur. Acı veren yaralanmış olmak değildir; yaralanmış olmanın kötü sonuçları, organizmanın tamamı için keyifsizlik diye adlandırılan bu derin darbeye kendi içinde dışavurumlara sahip olabilir; (insanın daha önce tanışmamış olduğu zararlı etkiler durumunda, örneğin zehirli kimyasalların yeni kombinasyonlarında, acı tanıklık etmez—ve biz kayboluruz).

Acıya gerçekten özgü olan daima süren şoktur, sinir sisteminin beyinsel merkezinde dehşet verici bir *şokun* kolay geçmeyen titreşimleridir:— Gerçekte acının nedeninden (örneğin bir nevi yaralanmadan) dolayı değil, dengenin *şokun* sonucu olarak bozulmasından dolayı acı çekiyoruz. Acı, beyinsel sinir sisteminin bir hastalığıdır—keyif ise kesinlikle bir hastalık değildir.

Acının refleks hareketlerinin nedeni olduğu iddiası meydandadır, hatta filozofların önyargıları da bu yöndedir. Ne var ki yakından incelendiğinde, ani acı durumlarında refleks bariz bir biçimde acı duyumundan önce gelir. Ayağım takılıp tökezlediğimde, bilincin zili çalıp, bana nasıl hareket edeceğime dair talimatların gelmesini beklemek zorunda olsam, kötüye giderdim. Mümkün olan en büyük barizlikle fark ettiğim, ayak refleksimin önce düşmemi engellemek için harekete geçtiği ve daha sonra ölçülebilir bir zaman diliminden sonra, kafamın ön kısmında bir nevi acı dolu bir dalganın

ani duyumunu takip ettiğidir. Böylece insan acıya tepki göstermemektedir. Acı daha sonra yaralanan yere aktarılmaktadır—ne var ki bu yerel acının doğası, yine de yerel yaralanmanın türünün bir dışavurumu değildir; sadece sinir merkezinin yaralanma gücüne ve eğimine dair aldığı uygun bir yer işaretidir. Bu *şokun* sonucu olarak organizmanın kas kuvvetinin ölçülebilir bir şekilde zayıflatılmış olduğu, acının *özünü* güç duygusunun küçültülmesinde aramamızı haklı çıkartmaz.

Tekrar söylemek gerekiyorsa, insan acıya tepki *vermez*; keyifsizlik eylemin “nedeni” değildir. Acının kendisi bir tepkidir, refleks bir diğer ve daha erken bir tepkidir— her ikisinin kökenleri farklı yerlerdedir—

700

(1883-1888)

Acının zihinsel doğası: şu anda hasar göreni değil hasarın bireyle bir bütün olarak bağıntısının değerini gösterir.

Acaba bireylerin değil de “türlerin” maruz kaldığı acılar var mıdır—?

701

(Kasım 1887-Mart 1883)

“Keyifsizliğin toplamı, keyfin toplamından daha ağır basmaktadır; dolayısıyla dünyanın var olmaması daha iyi olurdu”— “Dünya, mantıksal açıdan var olmaması gereken bir şeydir çünkü öznenin keyiften çok keyifsizlik hissetmesine neden olur”—bu tür gevezelikler kendilerini bugün pesimizm diye adlandırıyorlar!

Keyif ve keyifsizlik tesadüfidir, neden değildir; hükmeden bir değerden türetilmiş ikincil derecede öneme sahip değer yargılarıdır—duygular açısından söylemek gerekirse “yararlı”, “zararlı”, dolayısıyla tamamen yarım yamalak ve bağımlı. Çünkü her “yararlı” veya “zararlı” ile birlikte hâlâ yüzlerce farklı şekilde sormak zorundayız: “Ne için?” diye.

Bu duyarlık pesimizmini hor görüyorum: bizzat derinden yoksullaştırılmış bir yaşamın işaretidir.⁷⁹

702

(Mart-Haziran 1888)

İnsan keyif *aramaz* ve keyifsizlikten kaçınmaz: hangi ünlü önyargının aksini iddia ettiğimin farkına varmışsınızdır. Keyif ve keyifsizlik sadece sonuçlardır, epifenomenlerdir—insanın istediği, canlı bir organizmanın en küçük parçasının bile istediği, güç artışıdır. Keyif ve keyifsizlik, bunun için gösterilen çabadan kaynaklanmaktadır; bu istencin dürtüsüyle direniş arar, karşı çıkan bir şeye ihtiyaç duyar— Bu nedenle keyifsizlik, güç istencinin bir engeli olarak, normal bir gerçektir, her organik olayın normal bileşenidir; insan bundan kaçınmaz, aksine buna sürekli olarak ihtiyaç duyar; her zafer, her keyif duygusu, her olay üstesinden gelinmesi gereken bir direnişi gerektirir.

En basit durumunu, ilkel beslenme durumunu ele alalım: Protoplazma, pseudopodia'yı kendisine direnen bir şeyi arayarak uzatır— açlıktan değil, güç istencinden dolayı.⁸⁰ Bunun üzerine karşılaştığı şeyin üstesinden gelmeye, kenara koymaya, asimile etmeye çalışır: “beslenme” dediğimiz şey, sadece türevsel bir fenomendir, aslen daha güçlü olma istencinin uygulamasıdır.

Böylece keyifsizliğin sadece güç duygumuzun küçülmesiyle sonuçlanmak zorunda değil, ortalama durumda bu güç duygusunu daha da uyarır—engel, bu güç istencinin uyarıcısıdır.

703

(Mart-Haziran 1888)

Keyifsizliği, keyifsizliğin bir türü olan bitkinlikle karıştırdık. Sonucusu gerçekten de güç istencinin derin bir küçülmesini ve azalmasını yani öl-

79 MS şöyle devam eder: “Böyle bir yavan [—] asla izin vermemeliyim, Hartmann'ın ‘felsefi pesimizmiyle’ konuşmak gerekirse” 1911, s. 509'da basılmış ama isim çıkartılmıştır. Eduard von Hartmann (1842-1906), Schopenhauer ve Hegel'in sentezini yapmaya çalışmıştır. Kitaplarına *Philosophie des Unbewussten* (Bilinçsizliğin Felsefesi), 1869; 12. Baskı, 1923'de dahildir.

80 MS'de bunun hemen akabinde gelen sözcükler bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Çift-yönlülük, birlik olamayacak kadar zayıflığın sonucu olarak.”

çülebilir bir güç kaybını temsil eder. Bunun anlamı şudur: (a) güç artışı uyaran bir araç olarak keyifsizlik ve (b) gücün aşırı sarfiyatını takiben oluşan bir keyifsizlik vardır; birinci durumda keyifsizlik bir uyarıcıdır, ikincisinde aşırı uyarımın bir sonucudur— Direnme acizliği ikinci keyifsizlik türünün özelliklerinden biridir: direnen şeye meydan okumaksa birincisine aittir. Bitkinlik koşulunda hâlâ duyulabilen tek keyif duygusu, uykuya dalmaktır; diğerindeki keyif duygusu zaferdir—

Psikologlar açısından kafaları karıştıran şey, bu iki keyif türü— uykuya dalma keyfi ve zafer keyfi arasında ayrım yapamamaktır. Bitkin olan dinlenmek, gevşemek, huzur, sakinlik ister—ki bu, nihilist dinlerin ve felsefelerin mutluluğudur; zengin ve canlı olanlarsa zafer, rakiplerinin üstesinden gelmek, güç duygusunun şimdiye kadarki nüfuz alanlarından daha geniş alanlara yayılmasını ister. Organizmanın tüm sağlıklı fonksiyonlarının bu ihtiyacı vardır—ve organizmanın⁸¹ tamamı, güç duygusunun artması için mücadele eden böyle bir sistemler kompleksidir—

704

(Kasım 1887-Mart 1888)

Nasıl olur da psikolojiye duyulan inancın temel maddelerinin hepsinin en berbat yanlış tanıtımlar ve taklitlerdir? “İnsan mutluluk için çabalar” örneğinin—bunun ne kadarı doğrudur? “Yaşamın” ne olduğunu, yaşamın ne tür bir çaba ve gerilim olduğunu anlamak için, bu formülün ağaçlara, bitkilere ve hayvanlara da uygulanabiliyor olması gerekir. “Bir bitki ne için çabalar?”—ne var ki burada var olmayan yanlış birbirini yaratmış olduk: kabaca bir “bitki” birimini ileri sürmeye başladığımızda, bireysel ve yarı bireysel inisiyatiflerle milyonlarca kat büyüme gerçeği gizlenir ve inkâr edilir. En küçük “bireylerin” bir “metafiziksel bireysellik” ve atom bağlamında anlaşılacak; güç alanlarının sürekli olarak değiştiği—bariz bir şekilde ortaya ilk çıkan budur; yine de bu şekilde değişti zaman bunlardan her biri mutluluk için mi çabalamış olurlar?—

81 MS’de bunun hemen akabinde gelen sözcükler bütün basımlardan çıkartılmıştır: “ergenlik çağına kadar.”

Halbuki bütün çoğalmalar, dahil etmeler, büyümeler, direnen bir şeye karşı çaba göstermek anlamına gelir; devinim temelde keyifsizlik halleriyle bağlantılıdır; buradaki itici güç, bu şekilde keyifsizlik arzu ediyor ve bunu sürekli olarak arıyorsa, her halükârda başka bir şey arzu etmelidir.— Bir ormandaki ağaçlar birbirleriyle ne için mücadele ederler? “Mutluluk” için mi?—*Güç için!*—

Doğanın güçlerine hâkim oluruz, kendi yabaniliğimize ve şehvet düşkünlüğümüze hâkim oluruz (arzular, itaat etmeyi ve yararlı olmayı öğrenmişlerdir)— insan öncesi insanla karşılaştırıldığımızda— olağanüstü bir güç miktarını temsil ederiz—“mutluluk” artışını değil! Öyleyse mutluluk için *çabaladığımızı* nasıl iddia edebiliriz?—

705⁸²

(1883-1888)

Bunu gördüğümde, üzerimde yıldızların altında bugüne kadar insanlığın en yüce ilhamı sayılan olağanüstü sayıda hata kuyruklarının parladığını görüyorum: “Bütün mutluluklar, erdemın bir sonucudur; bütün erdemler özgür istencin bir sonucu!”

Değerleri gelin tersine çevirelim: bütün zindelikler, talihli organizasyonların sonucudur; bütün özgürlükler zindeliklerin sonucudur (—özgürlük burada kendini yönlendirme yeteneği olarak anlaşılmaktadır. Her sanatçı ne demek istediğini anlayacaktır).

706

(Bahar-Güz 1887)

“Hayatın değeri.”— Hayat, eşsiz bir durumdur; tüm varoluşları savunmalıyız, sadece hayatı değil—savunucu prensip de⁸³ hayatı açıklayan bir prensiptir.

Hayat, sadece bir şeylere giden bir araçtır; gücün büyüme biçimlerinin bir dışavurumudur.

82 MS’de bu kısım, hemen *Putların Alacakaranlığı*, “Dört Büyük Yanlış”dan hemen sonra gelmektedir.

83 Son üç satır, MS’de üzeri çizilmiştir: 1911, s. 510. “Üç” sözcüğü bir yanlış basım değilse (iki yerine), silinen yer belirtilen yerden başlamış olurdu.

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

“Bilinçli dünya”, değerler için bir başlangıç noktası olarak kullanılmaz: değerlerin “*objektif*” olarak ileri sürülmesine ihtiyaç duyar.

Her organizmanın yaşamında karşılaşılan işbirliğinin ve karşılıklı muhalefetin enginliği ve çeşitliliğiyle bağıntılı olarak duyguların, maksatların ve değerlendirmelerin *bilinç* dünyası küçük bir bölümdür. Bu bilinç parçasını hiçbir şekilde amaç ve bu toplam hayat fenomenini niçin? sorusu olarak ileri sürme hakkına sahip değiliz: bilinçli hale gelmek açıkça yaşam gücünün açılması ve artırılması yönünde sadece bir araç dahadır. Dolayısıyla keyfi veya tinselliği ya da ahlaklılığı veya bilinç alanının herhangi bir başka kısmını en yüce değer olarak ileri sürmek—ve belki de “dünyayı” bunlarla savunmak biraz naifliktir.

Felsefi ve ahlaki tüm evrenselliğe ve Tanrısallıklara, şimdiye kadar felsefede ve teolojide kullanılan tüm *niçin*’lere ve *en yüce değerlere* karşı *temel itirazım* budur. Bir araç türü bir son olarak yanlış anlaşılmıştır; tam tersine yaşamın ve gücünün gelişimi, bir araç olarak alçaltılmıştır.

Yaşam için yeterli bir hedefin varolduğunu varsaymak isteseydik, bilinçli yaşamın herhangi bir kategorisiyle çıkışamazdı; daha ziyade bunların tamamını kendisine giden araçlar olarak açıklamak zorunda kalacaktı—

Yaşamın amacı, evrimin amacı olarak “yaşamın inkârı”! Büyük bir aptallık olarak varoluş! Böylesine delice bir yorum sadece yaşamın bilincin görüş açılarıyla (keyif ve keyifsizlik, iyi ve kötü) ölçülmesinin ürünleridir. Burada araçlar, bir sona—“kutsal olmayan”, absürd ve her şeyden önce nahoş araçlara karşı duracak şekilde oluşturulmuştur—: bu gibi araçları kullanan bir son, nasıl herhangi bir şeye layık olabilir! Halbuki burada yapılan yanlış, bu gibi araçların *gerekliliğini* açıklayacak bir amaç aramak yerine, bu gibi araçları baştan *dışarıda bırakan* bir hedef varsaymaktır; yani belirli araçlar (yani hoş, mantıklı ve erdemli olanlar) açısından bir desideratum’u, nasıl bir genel amacın cazip olacağını ileri sürerek, norm olarak kabul ediyoruz.

Temel yanlış, bilinci bir alet ve toplam yaşamın belli bir açısı olarak görmek yerine, üstün değerde yaşamın bir standardı ve koşulu olarak sileri sürmemizdir: *a parte ad totum*⁸⁴ anlayışının hatalı bir bakış açısıdır— bu nedenle tüm filozoflar içgüdüsel olarak toplam bilinci, bütün yaşamlara ve istençlere, meydana gelen her şeye dahil olan bir bilinç, bir “tin”, bir “Tanrı” hayal etmeye çalışırlar. Ne var ki birinin çıkıp, onlara tam da bunun yaşamı bir ucubeye çevirdiğini; bir “Tanrının” ve toplam duyumsallığın, yaşamın kınanmasını gerektirecek şeyler olduğu anlatmak zorundadır— Aslında sonlar ve anlamlar ileri süren toplam bilinci *yok etmiş* olmamız, en büyük kurtuluşumuzdur— bununla birlikte artık pesimist olmak *zorunda* değiliz— Varoluşa karşı *bizim* en büyük sitemimiz, *Tanrının varoluşuydu?*

708

(Kasım 1887-Mart 1888)

[“Oluşun” değeri hakkında.—]⁸⁵ dünyanın devinimi nihai bir aşamayı hedeflemiş olsaydı, bu aşamaya erişilmiş olurdu. Ancak tek temel gerçek, bir nihai aşamayı hedeflemediğidir; ve böyle bir nihai aşamayı gerektiren her felsefe ve bilimsel hipotez (örneğin mekanikçi kuram), bu temel gerçeğe *çürütülmektedir*.

Ben, bu gerçeği dikkate alan bir dünya kavramı arıyorum. Oluş, nihai maksatlara başvurmadan açıklanmalıdır; oluş, her an savunulmuş gibi görünmelidir (ya da değerlendirilemez görülmelidir ki bu da aynı yola çıkar); ne şimdiki zaman kesinlikle geleceğe başvurarak açıklanmalıdır, ne de geçmiş şimdiki zamana başvurarak. “Gereklilik”, ne bir yetişip geçme, toplam güce ya da başlıca hareket eden birine hâkim olma biçiminde, ne de değerli bir şey için gerekli bir koşul olarak görülmelidir. Tüm olayları, hisseden ve bilen, ama *istençli* olmayan bir varlığın himayesi altında toplamamak için, oluşun toplam bilincini, bir “Tanrıyı” inkâr etmek gerekir. Hiçbir şey istemiyorsa, “Tanrı” yararsızdır, hatta bu, “oluşun” toplam değerini düşürecek bir keyifsizlik ve mantıksızlık toplamını ileri sürmek anlamına gelecektir. İyi ki böyle bir özetleyici güç eksik (— ıstırap çeken

84 Tümevarım.

85 Başlık Peter Gast tarafından eklenmiştir.

ve her şeyi gören bir Tanrı, bir “toplam duyumsallık” ve “evrensel ruh”,⁸⁶ varlığa karşı en büyük itiraz olacaktır).

Daha kesin olmak gerekirse: varlığı olan hiçbir şeyi içeri almamalıyız—çünkü böyle bir durumda oluş kendi değerini kaybedecek ve anlamsız ve lüzumsuz görünecektir.

Dolayısıyla kendimize varlık illüzyonunun nasıl ortaya çıkabildiğini (çıkma zorunda kaldığını) sormalıyız;

aynı şekilde: varlıkların mevcut olduğuna dair hipoteze dayanan tüm değer yargılarının nasıl değer kaybettiğini de.

Burada, bu varlık hipotezinin bütün dünyaları (—“daha iyi dünya”, “öteki dünya”, “kendi içinde şeyler”) karalama eylemlerinin kaynağı olduğunu fark ediyoruz.

- 1) Oluş, nihai bir aşamayı amaçlamaz, “varlığın” içine akmaz.
- 2) Oluş sadece görünürde bir aşama değildir; belki de varlıklar dünyası sadece bir görünüştür.
- 3) Oluş, her zaman aynı eşit değerdedir; değerlerinin toplamı daima aynı kalır; başka bir deyişle, karşılaştırılarak ölçüleceği ve “değer” sözcüğünün ilgili olduğu herhangi bir şey olmadığı için, hiçbir değeri yoktur. Dünyanın toplam değeri değerlendirilemez; dolayısıyla felsefi pesimizmin yeri gülünç şeylerin arasındadır.

709

(Bahar-Güz 1887)

“Desiderata”yı varlığımızın yargıçıları haline getirmediğimiz!
Evrimin arkasında başka bir “kendi içindelik” olarak nihai evrim biçimleri (örneğin tin) oluşturmadığımız!

710

(Mart-Haziran 1888)

Bilgimiz, sayıları ve ölçüleri kullanabildiği oranda bilimsel hale gelmiştir. Sayısal ve ölçüsel güç cetveli üzerinde bilimsel bir değerler

86 “Allgeist”.

düzeni oluşturup oluşturamayacağımızı görmek için bir deneme yapmalıyız— Tüm diğer “değerler” önyargılar, naiflikler, yanlış anlamalardır.— Her yerde bu sayısal ve ölçüsel güç cetveline *indirgenebilirler*. Bu cetveldeki yükseliş, değerdeki her artışı temsil eder; bu cetveldeki iniş, değer düşüşünü temsil eder.

Burada görünüş ve önyargıyla karşı karşıya kalıyoruz (Çünkü ahlaki değerler fizyolojik değerlerle karşılaştırıldığında sadece görünürde değerlerdir).

711

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Değer” görüş açısının uygun olmadığı yerler:—

Toplam süreç (sistem olarak kabul edildiğinde—) var olmadığından, “bütünlük sürecinde” insan emeği dikkate alınmaz;

“bütünlük” yoktur; insan varoluşunun, insan amaçlarının, var olmayan bir şeyle ilgili olarak değerlendirmesi yapılamaz;

“gereklilik”, “nedensellik”, “azimlilik” yararlı *gerçek dışlıklardır*;⁸⁷

hedef, “bilinçte artış” *değil*, gücün artmasıdır—ve bu artışa bilincin yararlılığı dahildir; aynı husus keyif ve keyifsizlik için de geçerlidir;

araçları (ve oluş bilinci de sadece bir araçsa, keyif ve acı gibi bilinç aşamalarını da—) değerün üstün ölçüsü haline getirmiyoruz;

dünya bir organizma değil, bir kaostur; “tinselliğin” evrimi sadece organizasyonun göreceli dayanaklılığı yönünde bir araçtır;

“cazipliğin”, varlığın toplam karakteriyle bağıntılı olarak hiçbir anlamı yoktur.

712

(Bahar-Güz 1887)

Doruk anı olarak “Tanrı”: varoluş, ebedi bir Tanrısallaştırma ve Tanrısallıktan uzaklaştırma. Ama değerün doruk noktası değil gücün doruk noktası.

87 Nützliche “Scheinbarkeiten”.

Mekanizma ve maddenin kesinlikle dışarıda bırakılması: her ikisi de sadece daha düşük aşamaların ifadesi olup, ani heyecanın tinsellikten ("güç istencinden") en uzak biçimidir.⁸⁸

Organize edilecek hiç bir şey bulamadığında, kendine karşı dönen ve gücünü karışıklıklarda artıran bu en yüce gücün sonucu olarak sunulmak üzere oluştaki doruktan (en köle zemin üzerine gücün en yüksek derecede tinselleştirilmesi) geri çekilmek—

- a) Toplumların sürekli artan yarışı ve daha küçük, ancak daha güçlü bir sayı tarafından boyun eğdirilmeleri;
- b) İmtiyazlıları ve daha güçlü olanların yarışı ve sonuç olarak demokrasinin yükselişi ve elementlerin nihai anarşisi.

713

(Mart-Haziran 1888)

Değer, insanın dahil edebildiği en yüksek güç miktarıdır—bir insanın: insanlığın değil! İnsanlık, sondan daha önce gelen bir araçtır. Tür meselesidir: insanlık, sadece deneysel malzemedir, hataların olağanüstü fazlalığıdır: bir harabeler alanıdır.⁸⁹

714

(Taslak kaynağı belirsiz)

Değer sözcükleri, yeni bir mutluluğun bulunduğu yerde yükselen bayraklardır—yeni bir duygudur.

88 MS'de hemen sonra gelen sözcükler, bütün basımlardan çıkartılmıştır:

Dünya, bir amaç olarak, elementleri mümkün olduğunca birbirinden bağımsız yapan güç istencinin bir sonucu olarak, aptal hale getirilmiştir. Güzellik, muzafferlerin alışkanlığının ve şımartılmasının [Gewöhnung und Verwöhnung] işareti olarak; (organizma dahilinde) birçok bozgun dan daha çirkin ne vardır. Katılım yok! Bütün olarak zincir değişmektedir—

Aynı sayfanın dipnotunda:

"Güzel'in, keyif duygusunun üzerinde sevinçli bir etkisi vardır; 'sevgi' gücünün yüceltilmesini bir düşünün. Yüceltilmiş ve mükemmel olanlar, tam tersine kibarca şehvet uyandırıp, böylece hayatı bir keyif duygusu haline getiremez mi?—"

89 Harabeler alanının görüntüsü *Schopenhauer as Educator* (1874), kısım 6'daki erken "derin düşüncede"de bulunmuştur. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 5, Kısım III.

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Değerin” görüş açısı, oluş akışı içinde göreceli bir yaşam dayanıklılığının kompleks biçimleri için koruma ve yükselme koşullarının bakış açısıdır.

Dayanıklı nihai birimler, atomlar, monatlar yoktur: burada da “varlıklar” sadece bizim tarafımızdan ileri sürülmüştür (pratiklik ve yararlılık bakış açısı temeline dayanarak).

“Egemenlik biçimleri”; koşulların (beslenme—) lehte veya aleyhte olmasına göre, sürekli olarak büyüyerek veya düzenli olarak yükselerek ve alçalarak egemen olanların alanıdır.

“Değer”, temelde bu egemen merkezlerin (her halükârda “çeşitlilikler; oluşun doğasında hiçbir yerde “birimler” yoktur) yükselişinin ve alçalışının görüş açılarıdır.⁹⁰

Dilbilimsel ifade araçları, “oluşu” ifade etmek için yetersizdir; kaba bir dayanıklılık dünyası, “bir şeyler” dünyası vs. ileri sürmek için kaçınılmaz kendini koruma ihtiyacımıza uygundur. Göreceli bir anlamda atomlardan ve monatlardan konuşmayı göze alabiliriz; ve en küçük sözcüğün, en dayanıklı sözcük olduğu kesindir—İstenç yoktur: sürekli olarak yükselen veya güçlerini kaybeden istenç antlaşma taslakları⁹¹ vardır.

90 MS’de bunun hemen akabinde gelen sözcükler, bütün basımlardan çıkartılmıştır: “hiçbirinin varlık karakteri göstermediği oranda bir miktar güç, bir oluş—bu oranda—”

91 *Willens-Punktuationen*: anlamı berilsiz; belki de anlatılmak istenen, istencin tek bir varlık değil daha çok sürekli yükselen bir dürtüler federasyonu veya birliği olduğudur.

III. TOPLUM ve BİREY OLARAK GÜÇ İSTENCI

1. Toplum ve Devlet

716

(Mart-Haziran 1888)

Temel prensip: sadece bireyler kendilerini sorumlu hissederler. Çokluklar, bireyin cesaret edemediği şeyleri yapmak için yaratılmışlardır. Sırf bu nedenle bütün topluluklar ve toplumlar, insan doğası konusunda, kendi arzuları için cesaret bulamayacak kadar zayıf olan bireyden yüzlerce kat daha dürüst ve öğreticidir—

“Özgeciliğin” kişisel insanın sağgörüsü olduğu ortaya çıkmıştır: toplumlar birbirlerine karşı “özgeci” değildirler— Komşunu sevme emri, asla yandaki komşumuzu kapsayacak kadar genişletilmemiştir. Bu ilişki, hâlâ Manu’nun sözlerine tabidir: “Bize sınır olan tüm ülkeleri ve bunların müttefiklerini düşmanlarımız kabul etmeliyiz. Aynı nedenlerden dolayı, onların komşularını da bize karşı iyi duygular besleyen ülkelerden saymalıyız.”

Toplum olarak insan, “birim” olarak insandan çok daha naif olduğundan, toplum incelemesi paha biçilmezdir. “Toplum”, erdemi hiçbir zaman kuvvete, güce ve düzene giden bir araçtan başka bir şey olarak görmemiştir.

Manu: “Erdem, nadiren kendi kuvvetiyle dayanabilir. İnsanları sınırları içinde tutan ve herkesi huzur içinde kendi kendinin sahibi

92 İki alıntı— ikinci ve son paragraflarda—Peter Gast tarafından eklenmiştir.

olarak bırakan sadece cezalandırma korkusudur,⁹² derken, ne kadar yalın ve ağırbaşlıdır.

717

(Kasım 1887-Mart 1888)

Devlet, ahlaksızlığı organize etmiştir—*içeride*: polis, ceza kanunu, sınıflar, ticaret, aile olarak; *dışarıda*: güç istenci, savaş istenci, yarış istenci, intikam istenci olarak.

Devlet istenci, nasıl oluyor da bireyin asla tasvip etmeyeceği bir sürü şey yapabiliyor?— Sorumluluğu, emri ve icrayı bölerek. İtaat, görev, vatanseverlik ve sadakat erdemlerini araya sokarak. Kibri, şiddeti, gücü, nefreti ve intikamı destekleyerek—kısacası, sürü türüyle çelişen tüm tipik karakteristikleri destekleyerek.

718

(Kasım 1887-Mart 1888)

Hiç birinizin bir insanı öldürme cesaretiniz yoktur, hatta onu kamçılama cesaretiniz yoktur, hatta—ne var ki devletin olağanüstü makiyesi, bireye aşırı güç verir ve böylece yaptıkları için sorumluluk kabul etmez (itaat, yemin vs.).

—Bir insanın devletin hizmetinde yaptığı her şey doğasına aykırıdır.

—Aynı şekilde, gelecekteki devlet hizmetiyle ilgili öğrendiği her şey doğasına aykırıdır.

Bu, işbölümüyle elde edilir (böylece hiç kimse tek başına sorumluluk taşımaz):

yasa koyucu—ve kanunu yürürlüğe koyanlar;

disiplin öğretmeni—ve disiplin altında sert ve şiddetli büyüyenler.

719

(Bahar-Güz 1887)

Toplumun ani heyecanları dahilinde işbölümü: böylece bireyler ve sınıflar eksik ama bundan dolayı daha yararlı bir nevi ruh meydana

getirirler. Belirli ani heyecanlar, ne dereceye kadar toplumun her türünde neredeyse gelişmemiş olarak kalmışlardır (başka bir ani heyecanı daha güçlü bir şekilde geliştirme amacıyla).

Ahlaklılığın savunması:

ekonomi (istisnai olan her şeyin israf edilmesini önlemek amacıyla bireysel gücün mümkün olan en yüksek dereceye kadar sömürme niyeti);

estetik (insanın kendi türüne zevk duymasıyla birlikte sağlam türlerin oluşturulması);

siyasi (Farklı güç dereceleri arasındaki olağanüstü gerilime dayanma sanatı);

fizyolojik (imkânları kısıt olanlar veya sıradan olanlar lehine yüksek bir değerlendirmeymiş gibi yapmak—zayıfları korumak için).

720

(1886-1887)

İnsanın içindeki en korku dolu ve temel arzu, güç dürtüsü—ki bu dürtü “özgürlük” diye arlandırılır—en uzun süre kontrol altında tutulması gereken arzudur. Eğitim ve terbiye için bilinçsiz içgüdüleriyle ahlakbiliminin bugüne kadar güç arzusunu kontrol altına tutmayı hedeflemesi bundan dolayıdır: Zorba bireyi kötüler ve toplumsal refahı ve vatanseverliği yücelterek, sürünün güç içgüdüsünü vurgular.

721

(Bahar-Güz 1887)

Güç edinme acizliği: ikiye bölünmüşlüğü ve kurnazlığı: itaat olarak (emir altına girme, görevde gurur, ahlaklılık—); teslimiyet, içten bağlılık, sevgi olarak (dengelemek ve dolaylı olarak kendini yüceltme olarak emir vereni idealleştirmek, Tanrılaştırmak); fatalizm, boyun eğme olarak; “objektiflik” olarak; öz zorbalık olarak (stoacılık, çilecilik, “özden kurtuluş”, “kutsallaştırma”); kriticizm, pesimizm, kırgınlık, azap olarak; “güzel ruh”, “erdem”, “kendini Tanrılaştırma”, “dünya tara-

findan kirletilmemiş” olarak vs. (—*dédain* olarak gizlenmiş güç edinme acizliğine bir bakış). Tüm bunlarda bir nevi güç uygulama ihtiyacı veya kendimiz için—sarhoşluk olarak—gücün geçici görüntüsünü yaratma ihtiyacı ifade edilmiştir.

Gücün sağladığı mutluluk uğuruna güç isteyen insanlar: siyasi partilerdir.

Mutluluk ve refah açısından açıkça dezavantajları ve fedakârlıkları da beraberinde getiren mutluluğu isteyen diğer insanlar: hırslı insanlardır.

Bir de gücü sadece bağımlı kalmak istemedikleri kişilerin eline geçmesini istemedikleri için gücü isteyen başka insanlar vardır.

722

(1886-1887)

“Adaletin” ve “kanun karşısında eşitliğin” eleştirisi: bunlarla gerçekten *feshedileceği* varsayılan nedir? Gerilim, düşmanlık, nefret.—Ne var ki “mutluluğun” bu şekilde artacağını varsaymak bir hatadır: Korsikalılar, örneğin anakarada yaşayanlardan daha mutludurlar.

723

(Kasım 1887-Mart 1888)

Karşılıklılık, gizli ödül talep etme niyeti: insan değerinin düşmesine neden olan en sinsi biçimlerden biridir. Beraberinde insanları ayıran uçurumu ahlaksız olarak ucuzlatan şu “eşitliği” getirir.

724

(Bahar-Güz 1887)

“Yararlı” sözcüğünün ne anlama geldiği tamamen *maksada*, niçin? sorusuna bağlıdır. Maksat, “hedef” ise yine tamamen güç derecesine bağlıdır. Bu nedenle yararcılık bir temel değil sadece bir sonuçlar kuramıdır ve hiçbir şekilde herkes için geçerli kılınamaz.

725

(Yaz-Güz 1883)

Önceleri, devlet kuramına hesaplayıcı bir yararlılık olarak sahiptik: şimdi uygulamasına da sahibiz!— İnsanlar artık buna layık olmadıkları için, krallar çağı geçmiştir: ideallerinin sembollerini krallar da değil kendi çıkarları için bir araç olarak görmek istiyorlar.— Bütün gerçek bu!

726

(Yaz-Güz 1887)

Toplumsal yargının ve değerlendirmenin mutlak mantıklılığını kavramak için tarafımca yapılan bir girişim (tabii ki ahlaki sonuçlar çıkarma arzusu olmadan).

Psikolojik yalanların ve donukluğun derecesi, gücün korunması ve artırılması için gerekli olan ani heyecanları kutsallaştırmak için gereklidir (onlar için iyi bir vicdan yaratmak için).

Aptallığın derecesi, ortak kuralların ve değerlendirmelerin olasılığını devam ettirmek için gereklidir (buna ek olarak eğitim, kültür elementlerinin gözlemlenmesi, idman).

Soruşturma, güvensizlik ve hoşgörüsüzlük derecesi, istisnalara birer suçlu gibi davranmak ve onları baskı altında tutmak için gereklidir—istisnalıklarının bir hastalık gibi hissetmeleri için onlara kötü bir vicdan vermek için.

727

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılık, temelde bir kalkandır, bir savunma aracıdır; bu dereceye kadar da olgunlaşmamışların bir işaretidir (silahlı, stoacı).

Olgun insan, her şeyden önce silahlara sahiptir: saldırır. Savaş araçları barış araçlarına çevrilmiştir (terazilerden ve zırhlardan, tüylerden ve saçlardan).

728

(Mart-Haziran 1888)

Büyümek—gücünü artırmak, dolayısıyla yabancı güçleri dahil etmek zorunda oluşu, canlı anlayışının bir parçasıdır. Ahlaki uyuşturucularla sarhoş edilmiş bir biçimde bireyin kendini savunma hakkından bahsederiz; aynı şekilde saldırma hakkından da bahsedebiliriz: her ikisi içinde—hatta ikincisi birincisinden de çok— her canlı şeyin gereklilikleridir.— saldırgan ve savunmacı egoizm, seçim meselesi, yani “özgür istenç” değil yaşamın mukadderatının ta kendisidir.

Bu durumda, ortada bir bireyin mi, yoksa canlı bir bedeninin, amaç edinen bir “toplumun” mu olduğu fark etmez. Cezalandırma hakkı (ya da toplumun kendini savunması) temelde bu sözcüğün suiistimali sayesinde bir “hak” olarak adlandırılmaktadır. Bir hak, antlaşmalarla edinilir—ne var ki kendini koruma ve kendini savuma bir antlaşmaya dayanmamaktadır. En azından bir halk, ister silahlarla ya da zanaatla, ister ticaretle ya da kolonizasyonla fetih ihtiyacını ve güce duyduğu şehveti bir hak olarak—belki de büyüme hakkı olarak— adlandırabilirdir. Kesinlikle ve içgüdüsel olarak savaşı ve yarışı bırakan bir toplum, düşüştür: demokrasiye ve esnaf kurallarına hazırdır— Birçok durumda barış garantileri elbette ki sadece uyuşturucudur.

729

(Kasım 1887-Mart 1888)

Askeri devletin muhafazası, üstün insan türü, güçlü tür açısından büyük geleneği edinen veya muhafaza eden en son araçtır. Ve düşmanlıkla devletler arasındaki rütbe farkını devam ettiren bütün anlayışlar (örneğin ulusçuluk, koruyucu tarifeler) bu bağlamda onaylanmış gibi görünebilir.

730

(1885-1886)

Bireyden daha uzun yaşayan bir şeyin dayanması, belki de bir birey tarafından yaratılan bir *eserin* dayanması: Bu amaçla bireye muhte-

mel her tür sınırlama, tektaraflılık vs. zorla kabul ettirilmelidir. Ama hangi araçlarla? Eseri yaratan kişiye karşı sevgi, saygı ve minnettarlık işe yarayabilir; ya da atalarımızın bunun için savaştığı; ya da torunlarımızın sadece bu eseri garanti ettiğim takdirde garantide olacağı [örneğin *polis (şehir devlet)*] Ahlaklılık, temelde bireylerin ötesinde bir şeyin ya da daha ziyade bireyin köleleştirilmesiyle dayanıklılığını garanti etme aracıdır. Aşağıdan bakış açısının yukarıdan bakış açısından oldukça farklı dışavurumlar meydana getireceği açıktır.

Bir güç kompleksi: nasıl devam ettirilir? birçok neslin kendini bunun için feda ettiği gerçeğiyle; yani—⁹³

731

(Bahar-Güz 1887)

Aralıksız bütün: “evlilik, mal mülk, dil, gelenek, soy, aile, halk, devlet”, daha düşük ve daha yüksek sıralarda aralıksız bütünlerdir. Tutumlulukları, kesintisiz işin avantaj üstünlüğünde ve dezavantajlara—yani parçalar arasında değişimin veya onları dayanıklı hale getirmenin daha yüksek maliyetlere—karşı çokluğu oluşturma üstünlüğünde yatar (yine de çoğunlukla kullanılmayan efektif parçaların çokluğu; böylece daha büyük bir satın alma maliyeti yüksek bir bakım maliyeti ortaya çıkar). Avantajı, kesintilerin engellenmesinde ve bunlardan kaynaklanabilecek kayıplardan tasarruf edilmesinde yatar. Hiçbir şey başlangıçtan daha pahalı değildir.

“Varoluş için avantajlar ne kadar yüksekse, bakım ve üretim maliyetleri (yemek ve üreme) o denli yüksektir; aynı şekilde doruk noktaya ulaşılmadan yok olma tehlikesi ve olasılığı da o denli büyüktür.”

732

(Yaz-Güz 1888)

Kelimenin burjuva anlamında evlilik—demek istiyorum ki, “evlilik” sözcüğünün en saygın anlamıyla—aşk meselesi olmadığı kadar

93 Önceki tüm basımlarda, bu kısım şöyle sona erer: “...bunun için feda ettiği gerçeğiyle.”

para meselesi de değildir; hiçbir kurum aşk üzerine kurulamaz. Adeta toplumun iki kişiye cinsel dürtülerini belirli koşullar, ancak toplumun çıkarlarını gözeten koşullar altında birbirleriyle tatmin etme iznini vermesidir. Böyle bir anlaşmanın gereklilikleri arasında taraflar arasında belirli bir çekim ve çok büyük iyi niyet—sabır, uyumluluk, birbirine bakma istenci—bulunacağı açıktır; ancak bunun tarif etmek için aşk sözcüğünü suiistimal etmemeliyiz! Çünkü cinsel tatmin sözcüğünün eksiksiz ve güçlü anlamındaki iki sevgili önemli değil ve gerçekte bir sembolden başka bir şey değildir: bir taraf için, daha önce de dediğimiz gibi, koşulsuz boyun eğme sembolü ve diğer taraf için buna rıza gösterme sembolü, bir sahiplenme işaretidir.

Kelimenin aristokratik, çok eski aristokratik anlamında, mesele bir ırkın yetiştirilme meselesiydi (bugün hâlâ aristokrasi var mıdır? *Quaeritur*⁹⁴)—ve böylece hükmeden sabit ve belirli bir insan türünün bakımı meselesiydi: kadın ve erkek bu bakış açısına göre kurban ediliyorlardı. Burada ilk dikkate alınanın aşk olmadığı açıktır; tam tersine! ve iyi bir burjuva evliliğinin bir koşulu olan karşılıklı iyi niyet bile dikkate alınmamaktadır. Burada belirleyici olan, bir ailenin çıkarıydı ve bunun da ötesinde—sınıftı. Gerek Es-kiçağ Atina'sında, gerekse 18. yüzyılda yaşayan her sağlıklı aristokraside hüküm süren böyle bir asil evlilik anlayışının soğukluğu, katılığı ve hesapçı açıklığı karşısında, duyarlı kalpleri olan biz sıcakkanlı hayvanların, biz “modernlerin” tüyleri diken diken olurdu! Aşkın bir tutku olarak—kelimenin engin anlamıyla—aristokrasi dünyası için yaratılmış olmasının ve içinde kendini tutmanın ve sıkıntının büyük olmasının nedeni budur⁹⁵—

733

(1888)

Evliliğin geleceği hakkında:— Ek bir vergi (katılıma konulan vergi), ayrıca belirli bir yaştan itibaren ve artarak bekarlar için ek savaş hizmeti (topluluk içinde);

94 Birileri sorar.

95 Bu kısım ve bir sonraki, *Putların Alacakaranlığı* ile karşılaştırılmalıdır.

dünyaya birçok erkek çocuk getiren her tür baba için avantajlar: muhtemelen çoğul oy;

her evlilikten önce, evlenecek çift ve doktorlar tarafından bazı kesin sorulara cevap verilmesi gereken ve yerel otoriteler tarafından onaylanan tıbbi bir sertifika ("aile tarihi"—);

fahişeliğe karşı (ya da onun asilleştirilmesi için) bir panzehir: belirli bir dönem için yapılan evlilikler, yasallaştırılmış (birkaç yıl, birkaç ay için), çocuklar için garantili;

her evlilik, topluluğun ilgilendiği bir mesele olarak, topluluğun birkaç güvenilir insanı tarafından garanti edilmiş ve onaylanmıştır.⁹⁶

734

(Yaz-Güz 1888)

Ayrıca insan aşkının bir emridir.— Bir çocuğun suç olduğu durumlar vardır: kronik sakatların ve üçüncü derece nevrastenik kişilerin durumunda. Böyle bir durumda ne yapmalıyız?— Onları en azından iffetli olmaya cesaretlendirmeyi deneyebiliriz, belki de *Parsifal* müziğinin yardımıyla: Tipik bir geri zekâlı olan Parsifal'ın, kendini çoğaltmamak için bir sürü nedeni vardı. buradaki sorun, belirli bir kendini "kontrol" etme (—uyarıcıları hatta çok hafif cinsel uyarıcılara bile tepki vermeme) yetersizliğinin genel tükenmişliğin en düzenli sonuçlarından biri olmasındadır. Örneğin Leopardi'yi iffetli bir kişi olarak düşünmek hata olur. Rahipler, ahlakçılar böyle durumlarda umutsuz bir oyun oynarlar; bir eczaneye gitmek çok daha mantıklı olurdu. Bununla birlikte toplumun burada bir görevi vardır: üzerine çok daha az baskı uygulanabilir ve daha az temel taleplerde bulunulabilir. Yaşamın en büyük yediemini olarak toplum, ters giden her yaşam için yaşamın kendisine karşı sorumludur—ayrı bu yaşamların bedelini de ödemek zorundadır: dolayısıyla onları önlemelidir. Sayısız durumda toplum üremeyi önlemelidir: bu amaçla soya, rütbeye veya tine bakmaksızın, en sert sınırlama araç-

⁹⁶ Önceki dipnota bakınız.

larını, özgürlükten yoksun bırakma araçlarını, bazı durumlarda hadım etme araçlarını hazır tutmalıdır.—

Dekadanların yaşamlarının yasaklanması: “Ürememelisin!” ciddiyetiyle karşılaştırıldığında, İncil’deki yasaklama: “Öldürmemelisin!” bir parça naifliktir— Yaşamın kendisi bir organizmanın sağlıklı ve dejenere parçaları arasında hiçbir dayanışma, hiçbir “eşit hak” kabul etmemektedir: ya dejenere olan parça kesilip atılacaktır—ya da bütün yok olacaktır.— Dekadanlar için sempati, zayıf bünyeliler için eşit haklar—en derin ahlaksızlık; ahlaklılık olarak doğa karşıtlığının bizzat bu olurdu!⁹⁷

735

(1887; rev. 1888)

Bir suçtan daha iyisine erişemeyen kırılgan ve hastalık eğilimli mizaçlar, sözde idealistler vardır, *cru, vert*:⁹⁸ Küçük, donuk varoluşlarının büyük gerekçeleridir, uzatılan namertlik ve yalancılık için bir bedel, en azından bir güç anıdır: daha sonra onu yitirirler.⁹⁹

736

(Bahar-Güz 1887)

Medenileşmiş dünyamızda, neredeyse sadece toplumun laneti ve hor görmesiyle ezilmiş, kendine bile güvenmeyen, eylemini çoğu zaman alçaltan ve karalayan, başarısız bir suçlu türü olan perişan suçluyu tanıyoruz ve bütün büyük insanların aslında birer suçlu oldukları (büyük stilde, alçakça stilde değil) ve suçun büyüklüğe ait olduğu fikrine direniyoruz (—çünkü bu, dizginleri ellerinde tutmayı deneyenlerin ve büyük ruhların en derinlerine *inmiş* olanların dene-

97 Bu not aslında *Putların Alacakaranlığı* eserine “Kategorik emrim” başlığıyla eklenecekti. Baskıyı yapanın kanıtı, Nietzsche tarafından düzeltilmiş olup, MS ile birlikte devam ettirilmiştir. Ama daha sonra Nietzsche bu notu tekrar çıkartmıştır.

98 Ham, yeşil.

99 Muhtemelen Dostoyevski’nin *Suç ve Ceza* eseri hakkında bir yorum. Ayrıca bkz. sonraki dipnot ve Kısım 740.

yimleridir—). Gelenekten, görev vicdanından “bir kuş kadar özgür olmak”—her büyük insan bu tehlikeyi bilir. Ama aynı zamanda bunu arzu da eder: büyük bir hedef ve bundan dolayı ona ulaşabileceği araçları da arzu eder.¹⁰⁰

737

(Mart-Haziran 1888)

İnsanların ödüllendirme ve cezalandırmayla yönetildiği çağlar, insanı düşük ve hâlâ ilkel bir insan türü olarak görmektedir: sanki onlar hâlâ çocukmuş gibidir—

Gecikmiş kültürümüzde, mukadderatımızda ve dejenerasyonumuzda, ödüllendirmenin ve cezalandırmanın anlamını tamamen ortadan kaldıran bir şeyler vardır— Ödül ve ceza aracılığıyla eylemin gerçek tanımı genç, kuvveti ve güçlü ırkları gerektirir. Eski ırklarda, itkiler öylesine dayanılmazdır ki sadece bir fikir oldukça güçsüzdür;— bir uyarıcının mevcut olduğu yerde direniş gösterememek ama ona cevap vermek zorunda kalmak: dekanların çevresindekilerden aşırı derecede etkilenmeleri, bu gibi cezalandırma ve geliştirme sistemlerini tamamen anlamsız hale getirir.

* * *

“Geliştirme” anlayışı, onu [topluluğa] kaptırmamak,¹⁰¹ onu bir düşünman olarak karşısında bulmamak için, bireysel eylemi bir şekilde dengelenmek zorunda olan normal ve kuvvetli bir insanın varsayımına dayanmaktadır.

100 Krş. *Putların Alacakaranlığı* ki burada “suçlu ve onunla bağlantılı olanlar” hakkında daha uzun bir tartışma yapılmaktadır ve şöyle der: “Dostoyevski’nin şahitliği yerindedir... -Dostoyevski, yeri gelmişken söyleyeyim, bir şeyler öğrenebileceğim tek psikologdur...” Ayrıca bkz. Kısım 740.

101 Köşeli parantez içindeki ifadeler, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

738

(Bahar-Güz 1887)

Yasaklamanın etkisi.— Yasaklayan her güç; kendilerine bir şeylerin yasaklanmış olduğu insanlarda nasıl korku yaratacağını bilen her güç, “kötü vicdan” yaratır (bu, gizlilik, el altından hareket etme ve dikkat ihtiyacıyla birlikte bu arzuyu tatmin ederken tehlike bilinciyle kombine edilmiş bir şeye duyulan bir arzudur). Her yasaklama, bu yasaklamaya gönüllü olarak tabi olmayıp, zorunlu oldukları için tabi olanların karakterini kötüleştirir.

739

(Mart-Haziran 1888)

“Ödül ve ceza”.— Birlikte dururlar, birlikte düşerler. İnsan bugün artık ödüllendirilmek istemediği gibi, herhangi birinin cezalandırma hakkını da tanımayacaktır— İnsan, kendini savaş temeline dayandırmıştır: bir şeyi arzu eder, rakipleriyle karşılaşır ve iyi geçindiği takdirde—bir anlaşma yaptığı takdirde, belki de istediği şeyi makul bir biçimde kazanır.

Her bireyin kendi “anlaşmasını” yaptığı modern bir toplum—ki suçlu olan anlaşmayı bozar—açık bir anlayış işte bu olurdu. Ne var ki o zaman bir toplum içinde anarşistlere ve o toplumun veya prensibin biçimine muhalif olanlara hoşgörülü davranamazdık—

740

(Bahar-Güz 1887)

Suç, “toplumsal düzene karşı isyan” anlayışına aittir. Bir “isyancıyı” cezalandırmayız, onu *bastırırız*. Bir isyancı sefil ve aşağılık bir insan olabilir, ama bir isyanda aslında aşağılık bir şey yoktur—ve çağdaş topluma göre bir isyancı olmak, kendi içinde bir insanın değerini düşürmez. Hatta bir isyancının ödüllendirilmesi gereken durumlar bile olabilir çünkü toplumumuzda savaş açılması gereken bir şeyler bulur— bizi uykumuzdan uyandırır.

Bir suçlu, bir bireye karşı bireysel bir eylemde bulunursa, bu durum, içgüdüsünün tamamı düzenin tamamıyla savaş halinde olmadığını göstermez: eylemi sadece bir semptomdur.

“Ceza” anlayışını, bir isyanın bastırılması, baskı altındakilere karşı güvenlik tedbirleri (tamamen veya kısmen hapis) anlayışına indirgemeliyiz. Ancak hor görmeyi ceza aracılığıyla dışa vurmamalıyız: bir suçlu, her halükârda hayatını, onurunu ve özgürlüğünü riske atan bir insandır— cesaretli bir insandır. Cezayı ne bir kefarete kabul etmeliyiz, ne de suçlu ve ceza arasında bir alışveriş varmış gibi, bir bedel olarak— ceza arındırmaz, *çünkü* suç kirletmez.

Suçlu ırkına ait olmaması şartıyla suçluyu, toplumla barışma olasılığından yoksun bırakmamalıyız. Suçlu ırkına aitse, herhangi bir düşmanca eylemden bulunmadan önce onunla savaşmalıyız (elimize geçirdiğimizde yapmamız gereken ilk şey: hadım etmektir).

Suçlunun kötü davranışlarını veya düşük zekâ seviyesini yüzüne vurmamalıyız. Psikolojik açıdan bakmak gerekiyorsa, suçlunun anlaşılmayan bir dürtüye teslim olduğu ve ikincil derecede önem taşıyan bazı hareketlerden dolayı eylemine yanlış bir güdüyü atfettiği durumlar (belki de kan istediğinde hırsızlık yaptığı yapması gibi durumlar) bir yana— suçlunun kendini yanlış anlamasını (çünkü isyancı içgüdü, *déclassé* {düşük sınıf} kini, *faute le lecture*¹⁰² nedeniyle bilince varmamıştır), eylemini korku ve hata etkisi altında karalamasını ve şerefini lekelemesini istemekten daha adice bir şey yoktur.¹⁰³

Bir insanın değerini tek bir eyleme göre değerlendirmekten sakınmalıyız. Napoleon bizi buna karşı uyardı. Çünkü *haut-relief* eylemlerimiz özellikle önemsizdir. Bizim gibi insanların vicdanında bir suç, örneğin bir cinayet yoksa—bu nedendir? Çünkü bazı elverişli koşullar eksikti. Ve bunu yaptığımız takdirde, bu bizim değerimiz hakkında bir şey söyler miydi? Belirli koşullar altında bir insanı öldürecek güce sahip olmadığımızı düşünerek, bizi bir şekilde hor gör-

102 Okuma eksikliği.

103 Krş. Böyle Buyurdu Zerdüşt I, “Solgun Mücrim Hakkında” ve *Suç ve Ceza*; ancak Nietzsche Böyle Buyurdu Zerdüşt’ü yazarken, Dostoyevski’nin adını bile duymamıştı daha. Dostoyevski hakkındaki yorumlar için, bkz. *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*.

müş oluyorlar. Neredeyse tüm suçlarda, bir insanda eksik olmaması gereken bazı nitelikler dışı vurulmaktadır. Dostoyevski'nin, Sibirya'da hapisanelerindeki mahkûmlar hakkında Rus halkının en güçlü ve en değerli kısmını oluşturduklarını söylemesi boşuna değildi.¹⁰⁴ Bizimle birlikte suçlu kötü beslenmiş ve gelişmesi önlenmiş bir bitkiyse, bu toplumsal ilişkilerimizin bir ayıbıdır; Rönesans çağında suçlular kendileri için kendi erdemlerini geliştiriyor ve elde ediyorlardı— Rönesans stilinde erdem adeta *virtù*, moralinsiz erdem.

Sadece hor görerek muamele etmediğimiz insanları geliştirebiliriz; ahlaki hor görme, her türlü suçtan daha büyük hakarete ve zarara neden olur.

741

(1883-1888)

Aşağılayıcı element, ilk kez belirli cezalar alçak insanlarla (örneğin kölelerle) birleştiğinde cezaya dahil olmuştur. En fazla cezalandırılanlar alçak insanlardı ve böylece ceza, aşağılayıcı bir şeyler içermeye başladı.

742

(Mart-Haziran 1888)

Eskiçağ ceza kanunlarında *dini* bir anlayış işbaşındaydı: cezanın günah temizleyici gücü. Ceza arındırır: modern dünyada kirletir. Ceza bir kefarettir: insan gerçekten bu kadar çok acı çekmeye *istençli* olduğu şeyden *kurtulmaktadır*. Bu cezalandırma gücüne inanıldığı takdirde, yeni bir sağlığa, bir yenilemeye gerçekten çok yakın derin bir kurtuluş hissi ortaya çıkmaktadır. İnsan sadece toplumla barışmakla kalmayıp, kendi öz saygısını da geri kazanmıştır ve kendini—"saf" hissetmektedir.

Bugün ceza, suçun kendisiden bile daha çok izole eder; bir suçun arkasındaki mukadderat, öylesine büyümüştür ki, artık iyileştirilemez. İnsanlar, cezadan bir toplum *düşmanı* olarak çıkar. O zamandan sonra bir düşmanı daha vardır.

104 Krş. Putların Alacakaranlığı ve kısım 736.

Cezalandırma ruhu (yani intikam içgüdüsünün bir nevi ılımlılığı) *jus talionis*'i¹⁰⁵ zorla kabul ettirebilir; ancak Manu'da örneğin günahattan arınmak, din anlamında tekrar "özgür" olmak için eşdeğerine sahip olma ihtiyacıdır.

743

(1885-1886)

Bütün modern ceza yasalarına karşı radikal soru işaretim şöyledir: Ceza, suçunu büyüklüğüne göre acı verecekse—ve temelde hepinizin istediği budur!— her suçun acıdan etkilenebilirliğini ölçmek zorunda kalırsınız. Bu, bir ceza için önceden belirlenmiş bir ceza, bir ceza yasası yoktur, anlamına gelmez mi? Bir suçlunun keyif ve keyifsizlik derecesi nadiren belirlenebileceğinden, uygulamada cezasız hareket etmek zorunda kalmaz mıyız? Ne büyük bir kayıp! Öyle değil mi? Dolayısıyla—

744

(1883-1888)

Ah, şu hak felsefesi! Tüm ahlak bilimleri gibi, henüz bebeklik çağına bile erişememiş bir bilim!

İnsanlar, örneğin kendilerini aydınlanmış sanan hukukçular arasında bile, cezanın en eski ve en değerli önemini hâlâ yanlış anlıyorlar—kesinlikle bilmiyorlar; ve hukukçular cezayı yeni bir temel üzerine yani karşılaştırmalı tarih ve antropoloji temeline dayandırmadıkları takdirde, bugün "hak felsefesi" için geçen ve hepsi çağdaş insan üzerine kurulu olan temelde yanlış soyutlamalar arasındaki yararsız mücadelede ısrar edecektir. Ancak bu çağdaş insan, yasal değerlendirmelerinde bile öylesine çapraşıktır ki en değiştirilmiş yorumlara bile izin verir.

745

(1883-1888)

Yaşlı bir Çinli, imparatorluklar çöktüğünde birçok yasaya sahip olduklarını duyduğunu söyledi.

105 Talion kanunu.

746

(Bahar-Güz 1887)

Schopenhauer, alçakların hadım edilmesini ve aptal kazların manastırlara kapatılmasını istemiştir: bu, hangi bakış açısına göre cazip olurdu? Alçak, birçok başka adama kıyasla sıradan olmamak gibi bir avantaja sahiptir; ve aptal olan da bizimle kıyasla, sıradanlığı görür görmez acı çekmemek gibi bir avantaja sahiptir.

Aradaki uçurumun daha da genişletilmesi cazip olurdu ki böylece alçaklık ve aptallık artabilsin. Bu sayede insan doğası genişletilebilirdi— Ancak bu, her şeyden önce gereklilik tarafından belirlenmektedir; isteyip istemediğimize bağlı değildir. Aptallık, alçaklık artar: bu, “sürecin” bir parçasıdır.

747

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Çağdaş toplumda büyük miktarda itibar, nezaket ve hoşgörü, başkalarının haklarına, başkalarının taleplerine bile iyi niyetli saygı; hatta genel olarak insan değerinin her türlü güvenilirlik ve itibarda kendini ifade eden iyi niyetli içgüdüsel bir değerlendirmesi oldukça yaygındır. İnsana saygı—ve sadece erdemli insana karşı değil—belki de bizi bir Hıristiyan değerlendirmeden kesin olarak ayıran şeydir. Hâlâ ahlak derslerinin verildiğini duyduğumuzda bize bir dereceye kadar ironi gibi geliyor; bir insan, ahlak dersi verdiğinde, sizin gözünüzdeki değerini düşürüyor ve gülünç hale geliyor.

Bu ahlak özgürlüğü, çağımızın en iyi işaretlerinden biridir. Bariz bir şekilde eksik olduğu durumlar keşfettiğimizde, bu bizi bir nevi hastalık gibi çarpıyor (İngiltere’de Carlyle, Norveç’te İbsen, Avrupa [?]¹⁰⁶ çapında Schopenhauer [?] pesimizmi [?]). Herhangi bir şey bizi çağımızla uzlaştıracıyorsa, bu kendisi hakkında kötü bir şey düşünmeden kendisine izin verdiği büyük miktarda ahlaksızlıktır. Di-

106 Parantez içinde soru işaretli sözcükler, belirsiz ama oldukça makul yorumları temsil etmektedir.

ğer taraftan! Kültürün kültürsüzlüğe karşı üstünlüğünü oluşturan nedir? Rönesansın örneğin Ortaçağ'a karşı üstünlüğünü?— Tek bir şey; *imkân tanınan* ahlaksızlık miktarı. Bundan, insan evrimi zirvelerinin ahlak fanatigine sunması gerekenler ortaya çıkıyor: Bozulmanın *non plus ultra'sı* (—Savonarola'nın Floransa hakkındaki yargısını, Platon'un Perikleia Atinası hakkındaki yargısını, Luther'in [?] Roma hakkındaki yargısını [?], Rousseau'nun Voltaire'in toplumu hakkındaki yargısını, Almanların Goethe'ye karşı yargılarını bir düşünün).

748

(Kasım 1887-Mart 1888)

Biraz temiz hava! Avrupa'nın bu absürd hali artık devam etmemelidir! Tüm bu sığır ulusçuluğunun arkasında herhangi bir fikir var mı? Her şey, bu kaba kendini beğenmişliği cesaretlendirerek, çok daha geniş ve çok daha ortak menfaatleri gösteriyorsa, bunun nasıl bir değeri olabilir ki? Ve tüm bunlar tinsel bağlılığın ve ulusçuluktan uzaklaşmanın göze görüldüğü ve çağdaş kültür değerinin ve anlamının karşılıklı kaynaşma ve döllemede yattığı bir durumda!— Ve “yeni Reich” yine en yıpranmış ve küçümsenmiş fikirler üzerine kurulmuştur: eşit haklar ve evrensel oy hakkı.

Hiç iyi olmayan bir durumda avantaj için verilen mücadele; büyük şehirlerin, gazetelerin, hararetin ve “uçsuz bucaksızlığın” bu kültürü—!

Avrupa'nın ekonomik birleşimi gereklilik haline gelmektedir— aynı şekilde bir tepki olarak barış partisi—

Duygusallık olmadan, kendine ve çocuklarına savaşı yasaklayan; mahkemelere başvurmayı yasaklayan; kendisine karşı mücadeleye, çelişkiye, zulme yol açan bir barış partisi: en azından bir süreliğine ezilenlerin partisi; kısa bir süre sonra da büyük parti. İntikam ve küskünlük duygularına karşı olan parti.

Eşit prensipler sahibi ve kendine karşı katı olup, karşı yönde ilerleyen bir savaş partisi—

749¹⁰⁷

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Avrupa'nın prensleri, bizim desteğimiz olmadan hareket edip edemeyeceklerini dikkatlice gözden geçirmelidirler. Biz ahlaksızlar—bugün fethetmek için müttefiklere ihtiyaç duymayan tek gücüz: böylece güçlülerden kat kat daha güçlüyüz. Yalan söyleme ihtiyacı bile duymuyoruz: bunu başka hangi güç sağlayabilir? güçlü bir baştan çıkartma bizim adımıza savaşıyor, belki de bugüne kadar en güçlüsü— gerçeğin baştan çıkartıcılığı— “Gerçek” mi? Beni bu sözcüğe kim zorladı? Ne var ki bu sözcüğü reddediyorum; bu kibirli sözcüğe tepeden bakıyorum: Hayır, buna bile ihtiyacımız yok; gerçek olmandan bile fethedecek ve güç sahibi olacağız. Adımıza savaşan büyü, rakiplerimizi bile cezbeden ve körleştiren Venüs'ün gözü, *aşırılığın büyüsidür*, aşırı olan her şeyin yaydığı baştan çıkartıcılıktır: biz ahlaksızlar— biz en aşırıyız.

750

(1884)

Bozulmuş iktidar sınıfları, hükümdarın imajını bozdular. Bir ölçü standardı getirecek büyük insanlar eksik olduğundan, hukuk mahkemesi olarak “devlet”, bir namertlik parçasıdır. Sonuç olarak, emniyetsizlik hissi o kadar büyümüştür ki, insanlar emir veren *her türlü* güçlü istenç karşısında sınıyorlar. N. B. Önemli erdemli halkların erdemlerine sahip krallar için *aşağılama*.¹⁰⁸

751

(Mart-Haziran 1888)

“Güç istenci”, demokratik çağlarda öylesine nefret uyandırıyor ki sanki psikolojisinin tamamı onu küçümsemeye ve karalamaya yönelikmiş gibi görünmektedir. Onura susamış ve hırslı bü-

107 MS'de bu notun üzeri çizilmiştir.

108 N. B. ile başlayan son cümle, bütün basımlardan çıkartılmıştır.

yük insan türünün Napoleon olduğu varsayılmaktadır! Ve Sezar! Ve İskender!— Sanki onuru *hor görenler* aslında onlar değil-
lermiş gibi!

Ve Heltévius, bize insanın güçlülerin sahip olduğu eğlenceye sahip olmak amacıyla güç için çabaladıklarını göstermektedir: Güç için gösterilen bu çabaları, eğlence istenci olarak anlamaktadır! Hedonizm olarak anlamaktadır!

752

(1884)

Bir halkın “hak, vizyon, liderlik yeteneği vs. azınlığa aittir” ya da “çoğunluğa aittir” şeklinde hissetmesine göre—oligarşik veya demokratik bir hükümete sahip olacaktır.

Monarşi, mutlak şekilde üstün, bir lider, bir kurtarıcı, yarı Tanrı olan bir insana inancı temsil eder.

Aristokrasi, elit bir insanlığa ve daha yüce bir kasta inancı temsil eder.

Demokrasi, büyük insanlara ve elit bir topluma inançsızlığı temsil eder: “Herkes herkese eşittir.” “Temelde hepimiz biriz ve hepimiz kendini arayan sığırlar ve avam takımımız.”

753

(1885)

- 1) Oldukça naif bir biçimde “iyiyi, gerçeği ve güzeli” ve “eşit hakları” hayal ettiği için sosyalizme (—anarşizm de aynı ideali arzu eder, ama da şiddetli bir tarzda);
- 2) Sürü hayvanlarının efendi olmasını sağlayan araçlar olduğu için, parlamenter hükümete ve basına karşıyım.

754

(1884)

Halkın silahlanması— nihayetinde ayaktakımının silahlanmasıdır.

755

(1884)

Birileri eski “düzeni” feshedip, tüm “doğal dürtüleri” bir özgür bıraksa, sahnelerin arkasından ortaya çıkmak için bekleyen “iyi insan” ile ilgili optimizmleriyle sosyalistleri nasıl da gülünç buluyorum.

Ve onlara karşı olan parti, kanuna şiddet unsurunu ve her türlü otoriteye katılık ve egoizmi dahil etmediği için, onlar kadar gülünçtür. “Ben ve türüm’ hükmetmek ve ayakta kalmak istiyoruz; yozlaşan herkes kovulur veya yok edilir”— Eskiçağdan kalma her yasanın arkasında bu temel duygu vardır.

Daha yüce bir insan türüne ilişkin fikirden, krallardan nefret edildiğinden daha fazla nefret edilmektedir. Antiaristokratik: monarşiye karşı nefreti sadece bir maske olarak üstlenir—

756

(1885-1886)

Tüm partiler ne kadar haindir!— Liderleri hakkında, liderlerinin belki de bir kile altında saklamak için çok büyük özen gösterdiği şeyleri gün ışığına çıkartırlar.

757

(1884)

Modern sosyalizm, Cizvitizmin dünyevi karşılığını yaratmak ister: herkes mükemmel bir araçtır. Ama amacı, niçin? sorusu henüz açıklığa kavuşturulmamıştır.

758

(Yaz-Güz 1883)

Köleliğin bugünü: bir parça barbarlıktır! Adına çalıştıkları neredeler? İki birbirini tamamlayan kastın daima zamandaş olmasını bekleyemeyiz.

Yararlılık ve keyif, yaşamın kölelik kuramlarıdır: “Eserin kutsanması”, kölelerin kendini yüceltmeleridir.— *Otium*¹⁰⁹ için güçsüzlük.

759

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsanın varoluş hakka veya çalışma hakkı, hatta “mutlu olma” hakkı bile yoktur: bireysel insan, en aşağı solucanla aynı durumdadır.

760

(Güz 1888)

Kitleler hakkında tıpkı doğa hakkında düşündüğümüz kadar duygusuzca düşünmeliyiz: Onlar türleri korurlar.

761

(1885-1886)

Kitlelerin üzüntüsüne ironik bir melankoliyle bakmak: Onlar *bizim* yapabildiğimiz bir şeyi istiyorlar—ah!

762

(1885)

Avrupa demokrasisi, sadece küçük bir dereceye kadar güç tahliyesi-ni temsil eder. Her şeyden önce bir tembellik, bir tükenmişlik, bir *zayıflık* tahliyesidir.

763

(Bahar-Güz 1887)

İşçinin geleceğinden.¹¹⁰— İşçiler, askerler gibi hissetmeyi öğrenmelidirler. Bir ücret, bir gelir ama ödeme yok!

109 Boş zaman.

110 Bu başlık, Nietzsche'nin notlarını tuttuğu bir listede bulan Alman editörler tarafından eklenmiştir.

Ödeme ve başarı arasında ilişki yok! Ne var ki birey, her biri kendi türüne uygun olarak, gücünde yatanın en iyisine ulaşabilecek şekilde yerleştirilmelidir.

764

(1882)

İşçiler bir gün burjuvaların şu anda yaşadıkları gibi yaşamalıdır—ama onların *üzerinde*, isteklerden arınmışlıklarıyla ayrılmış olarak, *daha yüksek kast* olarak: yani daha fakir ve daha basit ama güç sahibi olarak.

Daha düşük insanlar için ters değerlendirme geçerlidir; onlara “erdem” aşılama meselesidir. Mutlak emirler; dehşet verici zorlama araçları; onları kolay hayattan zorla ayırmak. Diğerleri *itaat* etmek zorundadır; ve kibirleri bağımlı gibi görünmelerini gerektirir, büyük insanlara değil, ama “*prensiplere*”.

765

(Ocak-Güz 1888)

“Bütün Suçluluklardan Kurtuluş”

Toplumsal antlaşmanın “derin adaletinden” bahsederiz; sanki şu insanın avantajlı koşullar altında doğduğu, bir diğer insanın dezavantajlı koşullar altında doğduğu gerçeği kendi içinde bir adaletsizlik değilmiş gibi; hatta şu insanın bu niteliklerle, bir diğer insanın şu niteliklerle doğmuş olması adaletsiz değilmiş gibi. Toplumun bu rakipleri arasında şu iddia ileri sürülmektedir: “Bizler, itiraf ettiğimiz tüm kötü, hasta ve suçlu niteliklerimizle güçsüz olanların güçlüler tarafından uzun süreli bir baskısının sadece kaçınılmaz *sonuçlarıyız*”; hükmeden sınıfları, karakterlerinden sorumlu tutuyorlar. Ve tehdit ediyorlar, öfkeleniyorlar, lanetliyorlar; kızgınlıktan erdemli oluyorlar—kötü insan olmak, *alçak* olmak istememişlerdir.

Son birkaç on yılın bir uydurması olan bu yapmacık tavırlara, duyduğum kadarıyla pesimizm de deniyormuş; kızgınlığın pesimizmi. Buradaki talep, tarihi yargılamak, mukadderatından yoksun bi-

rakmak, arkasında sorumluluk ve içinde suçlu insan aramak için yapılmaktadır. Zorluğu da buradadır: insan, suçlu insanlara ihtiyaç duymaktadır. İmkânları kıt olanlar, her türlü dekadanslar kendileri adına işyandalar ve yok etme susamışlıklarını kendilerini yok ederek dindirmemek için, kurbanlara ihtiyaç duymaktadırlar (—ki bu, belki de oldukça makuldür). Bu nedenle bir adalet görünüşüne, yani varoluşlarını, şu veya bu şekilde oluşlarının sorumluluğunu bir nevi günah keçilerine atabilecekleri bir kurama ihtiyaç duyarlar. Bu günah keçisi Tanrı olabilir—Rusya’da küskünlük nedeniyle ateist olan bu gibi kişiler eksik değildir—veya toplum düzeni olabilir ya da eğitim ve öğretim veya Yahudiler ya da soyluluk veya bir şekilde durumları iyi olanlar olabilir. “Avantajlı koşullar altında doğmuş olmak bir suçtur, çünkü bu şekilde birileri diğerlerini mirastan yoksun bırakmış, onları kenara itmiş, kötü alışkanlıklara, hatta *çalışmaya* mahkûm etmiştir—Sefil olduğum için *ben* ne yapabilirim! Ama birileri bundan sorumlu olmalı, aksi takdirde dayanılmaz olur!”

Kısacası, kızgınlık pesimizmi, kendisi için *keyifli* bir duygu—yani intikam—ki yaşlı Homeros buna “baldan tatlı” derdi—yaratmak amacıyla sorumluluk yaratmaktadır—.

* * *

Böyle bir kuramın artık doğru anlaşılmaması, daha doğrusu küçümsemesi, biraz da hepimizin hâlâ kanında taşıdığı *Hıristiyanlığın* bir sonucudur; böylece bir şeylere karşı sadece uzaktan biraz Hıristiyan koktukları için hoşgörülü davranıyoruz—Sosyalistler, Hıristiyan içgüdülerine başvuruyorlar; bu onları en ince kurnazlıklarıdır.

Hıristiyanlık bizi boş inançların etkisindeki “ruh” anlayışına, “ölümsüz ruh” anlayışına, gerçekten de başka bir yerde evde olan ve adeta şu veya bu haliyle şans eseri “dünyaya” inen ve “et” haline gelen ruh monatları anlayışına alıstırdı; ama özleri tüm bunlardan etkilenmemiştir, daha doğrusu hiçbir şekilde şartlanmamıştır. Toplumsal, ailesel ve tarihi olaylar ruh için sadece ikinci derecede önemlidir, belki de utançtır; her halükârda onlar tarafından meydana getirilmemiştir. Bu düşünceye dayanarak, birey transandantal

hale getirilmiştir; sonuç olarak da kendine anlamsız bir önem atfedebilir.

Aslında bireyi ilk kez her şeyin ve herkesin yargıcını oynamaya davet eden Hıristiyanlıktı; megalomani neredeyse bir görev haline geldi: *ebedi* hakları, geçici ve şartlanmış olan her şeye karşı kullanmak zorundayız! Devletin ne önemi var! Toplumun ne önemi var! Tarihi yasaların ne önemi var! Fizyolojinin ne önemi var! Burada konuşan oluşun ötesinde bir şeydir, tarih boyunca değişmeyen bir şey, ölümsüz bir şey, ilahi bir şeydir: bir *ruh*!

En az bunun kadar çılgınca olan bir başka Hıristiyan anlayışı, modernliğin dokusuna belki çok daha derin işlemiştir: “Tanrı huzurunda ruhların eşitliği” anlayışı. Bu anlayış, tüm eşit haklar kuramlarının prototipini sağlar: insanlığa önce eşitlik önermesini dini bir bağlamda kekelemesi öğretildi ve ancak daha sonra ahlaklılığa dönüştürüldü: insanın bunu sonunda ciddiye almış olmasına, pratik olarak—yani siyasi, demokratik, sosyalist olarak kızgınlık pesimizmi anlamında kabul etmesine şaşmamalı!

* * *

Nerede sorumluluk arandıysa, onu arayan *intikamın içgüdüsiydi*. Bu intikam içgüdüsi insanı binlerce yıl boyunca öylesine hükmü altına almıştır ki metafiziğe, psikolojiye, tarih kavramına, ama her şeyden önce bütün ahlaklılıklara aşlanmıştır. İnsan, düşündüğü oranda bir şeylere intikam mikrobunu da bulaştırmıştır. Tanrıyı bile bununla hasta etmiş, *varoluşu* genel olarak *masumiyetinden yoksun bırakmıştır*, şöyle ki şu veya bu şekildeki varlığın her durumunu bir istençe, bir maksada, sorumlu bir eyleme kadar geriye doğru izlemiştir. İstenç doktrininin tamamı, psikolojide bugüne kadarki en kaçınılmaz *dolandırıcılık*, aslında cezalandırma uğruna uydurulmuştu. Bu anlayışa itibarını, gücünü, gerçeğini garanti eden cezalandırmanın toplumsal yararlılığıydı. Bu psikolojinin—istenç psikolojisinin—yaratıcıları, ceza kanununu yöneten sınıflar arasında, her şeyden önce en eski topluluğun başındaki rahipler arasında aranmalıdır: kendileri için bir intikam alma hakkı yaratmak istiyorlardı—*Tanrı* için bir

intikam alma hakkı yaratmak istiyorlardı. Bu amaçla, insanlar “özgür” olarak düşünülüyorlardı; bu amaçla her eylemin istençli, her eylemin kaynağının da bilinçli olarak düşünülmesi gerekiyordu. Ne var ki bu cümleler eski psikolojiyi çürütmektedir.¹¹¹

Bugün, Avrupa ters istikamete doğru gidiyormuş gibi görünürken, biz durgunlar özellikle tüm gücümüzle suçluluk ve ceza anlayışlarını dünyadan geri çekmeye, uzaklaştırmaya ve yok etmeye çalışırken, en ciddi çabamız psikolojiyi, ahlakı, tarihi, doğayı, toplumsal kurumları ve yaptırımları, hatta Tanrıyı bile bu pislikten arındırmakken—en doğal hasmımız olarak kimi tanımalıyız? Kesinlikle kendi pisliklerini “kızgınlık” adı altında kutsallaştırmayı görev edinmiş intikam ve küskünlük önderlerini, *eşi benzeri olmayan kızgınlıktan pesimist olanları*.

Oluşa masumiyetini tekrar geri kazandırmak isteyen biz diğerleri, daha temiz bir fikrin misyonerleri olmak isteriz: insana niteliklerini hiç kimsenin, ne Tanrının, ne toplumun, ne ebeveynlerinin ve atalarının, ne de kendisinin verdiği—ve kimsenin bu yüzden suçlu olmadığı fikrinin.

Herhangi bir insanın varolduğu, bu veya şu şekilde olduğu, herkesin belirli koşullar altında, belirli bir çevrede doğduğu gerçeğinden sorumlu tutulabilecek hiçbir varlık yoktur.— Böyle bir varlığın eksik olması, olağanüstü canlandırıcı bir maddedir.

Ebedi bir maksadın, bir istencin, bir dileğin sonuçları *değiliz*: “mükemmellik idealine” veya “mutluluk idealine” ya da “erdem idealine” erişme girişiminin bir ürünü *değiliz*—tıpkı Tanrının, kendisini bile korkutan bir gafı olmadığı gibi (ki bilindiği gibi, Eski Ahit bu fikirle başlar). Varlığımızın sorumluluğunu, şöyle veya böyle oluşumuzun sorumluluğunu atabileceğimiz hiçbir yer, hiçbir amaç, hiçbir anlam yoktur. Her şeyden önce: bunu kimse yapamazdı; insan bütünü yargılayamadığı, ölçemediği, karşılaştıramadığı gibi, inkâr etmesi de cabası! Neden olmasın?— Hepsi en ılımlı entelektüel tarafından bile anlaşılabilecek beş nedenden dolayı, örneğin *bütünün ötesinde hiçbir şey olmadığı için*—

111 Belirsiz okunuş.

Ve tekrarlamak gerekirse, bu olağanüstü canlandırıcı bir madde-
dir; bu, tüm varoluşun masumiyetini oluşturur.¹¹²

2. Birey

766

(1886-1887)

Temel hata: Hedefi tek bireylere değil sürüye yerleştirmek! Sürü bir araçtır, hepsi bu! Ama birileri sürüyü bir birey olarak anlamaya ve ona bireyden daha yüksek bir derece vermeye çalışıyor—derin bir yanlış anlama! !! Aynı şekilde bizi sürü benzeri yapan sempatiyi de doğamızın en değerli tarafı olarak karakterize etmek de öyle!

767

(1883-1888)

Birey, yeni şeyler, mutlak şeyler yaratan oldukça yeni bir şeydir; tüm eylemleri tamamen kendisine aittir.

Nihayetinde birey, eylemlerinin değerini kendisinden türetir; çünkü kendisine miras kalan sözcükleri bile oldukça bireysel bir şekilde yorumlamak zorundadır. Bir formül yaratmıyorsa bile, en azından bir formülü yorumlayışı kişiseldir: bir yorumu olarak hâlâ yaratıcıdır.

768

(1882)

“Ego”, zor kullanarak kontrol altına alır ve öldürür: organik bir hücre gibi çalışır: bir hırsız ve şiddetlidir. Kendini yeniden canlandırmak ister—hamilelik. Tanrısını doğurmak ister ve insanlığın tamamını ayaklarına kapamış görmek ister.

112 1911, s. 511’de son cümlelerin *Putların Alacakaranlığı* ile karşılaştırılmasıyla ilgili önerme yarsız görünmektedir.

769

(Güz 1888)

Her canlı, kendi gücüyle erişebildiği yere kadar erişir ve daha güçsüz olanı ezer: böylece kendi içinde keyif alır. Bu eğilimin gittikçe artan “insanlaşması”, bir başkasını dahil etmenin ne kadar zor olduğuna dair daha ince bir sezginin var olmasından oluşmaktadır: ona yapılan kaba bir yaralanmanın kesinlikle onun üzerindeki gücümüzü gösterirken, aynı zamanda istencini bize gittikçe uzaklaştırır—bu da onu boyunduruk altına almayı zorlaştırır.

770

(Ocak-Güz 1888)

En tepede kalmak için sürekli olarak üstesinden gelinmesi gereken direniş derecesi, ister bireyler için, ister toplumlar için olsun, özgürlüğün ölçüsüdür—ki özgürlük burada pozitif güç, güç istenci olarak anlaşılmalıdır. Bu anlayışa göre, bireysel özgürlüğün, egemenliğin en yüce biçimi, muhtemelen kölelik tehlikesinin yüz tane Damokles kılıcı gibi varoluşun üzerinde asılı olduğu muhalifinden beş adım ötede olmayacaktır.¹¹³ Tarihe bu bakış açısından bakın: “bireyin” böyle bir olgun mükemmelliğe, yani özgürlüğe eriştiği ve egemen insanın klasik tipinin elde edildiği çağlar— Hayır! onlar hiçbir zaman insani çağlar olmamışlardır!

İnsanın seçim şansı yoktur: ya tepede olur—ya da küçümsenmiş, yok edilmiş, üzerine basılmış bir solucan gibi en altta. Zorba, yani özgür olabilmek için zorbalara karşı olmak gerekir. Yüz tane Damokles kılıcı altında yaşamak küçük bir avantaj değildir: insan bu şekilde dans etmeyi öğrenir, “hareket özgürlüğü” kazanır.

771

(1883-1888)

İnsan, temelde herhangi bir hayvandan daha çok özgecidir: bu yavaş gelişme (çocuk) ve yüce kültür buradan kaynaklanır; aynı şekilde bu

¹¹³ Kırş. Putların Alacakaranlığı.

olağandışı, nihai egoizm türü de.— Yırtıcı canavarlar çok daha bireyseldir.

772

(Bahar-Güz 1880)

[“Bencilliğin” eleştirisi—]¹¹⁴ Cüretli, özgür ve paradoks bir şey söylediğini düşünen La Rouchefaucauld’nun gönülsüz naifliği—ki o günlerde psikolojik konularda “gerçek”, şaşkınlık uyandıran bir şeydi— Örnek: “*les grandes âmes ne sont pas celles qui ont moins de passions et plus de vertus que les âmes communes, mais seulement celles qui ont de plus grands desseins.*”¹¹⁵— Elbette John Stuart Mill (Chamfort’u 18. yüzyılın daha asil ve daha felsefi La Rouchefaucauld’su olarak adlandırır—) onu sadece insan canavarında “alışkanlıktan gelen bencillikten” kaynaklanan her şeyin kurnaz bir gözlemcisi olarak görür ve şunları ekler: “Asil bir ruh, kendini yüce bir zihni ve karakter asilliğini bozan etkilerin zafer kazanabileceği ortaya çıkmadan, kendi üzerinde sürekli bir sıradanlık ve temellilik kabul etme ihtiyacına ikna edemez.”

773

(Kasım 1887-Mart 1888)

Öz Değerlendirmenin Morfolojisi

Birinci bakış açısı: Değerlendirmede kişisel öz değerlendirmelerin ve bireysel inisiyatiflerin henüz mümkün olmadığı zamanlarda sempati ve topluluk duygularının ne dereceye kadar daha düşük bir aşama, hazırlık aşaması olduğu.

İkinci bakış açısı: kolektif öz değerlendirme, klanın ayırt ediciliğindeki gururun, eşitsizlik duygusunun, derin düşünceden hoşlanmamanın, uzlaşmanın ne dereceye kadar bireysel özgüven için bir okul olduğu; yani bireyi bütünü gururunu temsil etmeye zorladığı

¹¹⁴ Başlık, Peter Gast tarafından eklenmiştir.

¹¹⁵ Büyük ruhlar, daha az tutkulu olup, sıradan ruhlardan daha çok erdemleri olanlar değil, daha büyük taşarımlara sahip olanlardır.— Mill alıntısı Nietzsche’nin Almancasından tekrar çevrilmiştir.

oranda: kendi kişiliğinde topluluğu temsil ettiği için, kendine karşı aşırı derecede saygıyla konuşup, hareket etmek zorundadır. Birey, kendini Tanrısal varlığın aracı ve ağız olarak hissettiğinde de aynı koşullar geçerlidir.

Üçüncü bakış açısı: Bu kişisellikten uzaklaşma biçimlerinin kişiye aslında daha yüce güçler tarafından kullanıldığı oranda ne dereceye kadar olağanüstü bir önem verdiği; kendine karşı dini huşu, peygamberin ve şairin koşuludur.

Dördüncü bakış açısı: Bütüne karşı duyulan sorumluluğun, bireyi ne derece eğittiği ve ne dereceye kadar bireyin kendi adına izin vermeyeceği kadar geniş bir bakış açısı, sert ve korkunç bir el, dikkat ve soğukkanlılık, davranış ve hareketlerde azamet kazandırdığı.

Özetle: Kolektif öz değerlendirme kişisel egemenlik için en büyük hazırlık okuludur. Bu eğitimin varisi de asil sınıftır.

774

(1883-1888)

Güç istencinin gizlenmiş biçimleri:

- 1) Özgürlük, bağımsızlık ve ayrıca denge, barış, koordinasyon arzusu. Aynı şekilde münzevi, "tinsel özgürlük". En düşük biçimi: varoluş istenci, "kendini koruma dürtüsü".
- 2) Güç istencini daha büyük bir bütün içinde tatmin etmek üzere kayıt: boyun eğme, iktidarda olanlar için kendini vazgeçilmez ve yararlı kılma; daha güçlülerin kalbine giden gizli bir yol olarak sevgi— ki üzerinde egemenlik kurulabilsin.
- 3) Görev düşüncesi, vicdan, güce sahip olanlardan daha yüksek rütbede olmaya ilişkin hayali avuntu; daha güçlü olanların bile yargılanmasına izin veren bir düzeninin kabul edilmesi; yeni değerler tablolarının yaratılması (Yahudiler: klasik örnek).

775

(Bahar-Güz 1887)

*Güç istenci olarak övgü ve minnettarlık.*¹¹⁶— Hasat, iyi hava, zafer, evlilik, barış vesilesiyle övgü ve minnettarlık:— tüm bu bayram günleri duygunun üzerine boşaltılacağı bir özneyi gerektirmektedir. İnsan, birine olan iyi şeylerin, insana yapılmış olmasını arzu eder: bunu yapan birini arzu eder. Aynı koşullar sanat eserleri için de geçerlidir: sadece eserlerle tatmin olmayız: onları yapanı överiz.

Öyleyse övgü nedir? Bir nevi alınan faydalar açısından dengenin tekrar kurulması, karşılık olarak verme, *bizim* gücümüzün gösterilmesi— çünkü övenler, onaylayanlar, yargılayanlar, değerlendirenler, hüküm verenler: onaylayabilme, şeref dağıtabilme hakkını talep ediyorlar. Artırılmış bir mutluluk ve yaşam duygusu aynı zamanda artırılmış bir güç duygusudur: İnsanın övgüsü bundandır (—bir yapan, bir “özne” yaratması ve araması bundandır—). Erdemli intikam olarak minnettarlık: Eşitliğin ve gururun desteklenmesi gerektiği, intikamın en iyi şekilde uygulandığı yerde en ağır şekilde talep edilir ve uygulanır.

776

(Bahar-Güz 1887)

Gücün “Machiavellinizmi” Hakkında

Güç istenci, şu şekilde görünür:

a) “Özgürlük” istenci olarak ezilenler arasında, her türlü köle arasında: hedef sadece özgür kalmak gibi görünür (dini açıdan: “sadece kendi vicdanına karşı sorumlu olmak”; “Protestan özgürlük” vs.);

b) Aşın güç istenci olarak güce hazır daha güçlü insan türleri arasında; ilk denemede başarısız olduğunda, kendini “adalet” istenci olarak sınırlar, yani hükmeden türün sahip olduğu aynı haklar ölçüsüne sınırlar;

116 Bu başlık, MS’de burada olmayıp, bir aforizmalar listesinden alınmıştır. Bu fikir, 1878 yılında Nietzsche’nin *İnsanca, Pek İnsanca* adlı eserinin 44 no’lu kısmında belirtilmiş olup, benim eserim olan Nietzsche, Bölüm 6, kısım 1’de alıntı yapılmış ve tartışılmıştır.

c) “İnsanlık sevgisi”, “halk”, ilke, gerçek, Tanrı sevgisi olarak; sempati olarak; “kendini feda etme” vs.; en güçlüler, en zenginler, en bağımsızlar, en cesurlar arasında; aşırı güçlenme, beraberinde taşınma, hizmetine alma, insanın yönlendirebileceği büyük bir güç miktarına sahip bir şekilde kendini içgüdüsel olarak dahil etme: kahraman, peygamber, Sezar, kurtarıcı, çoban; (—cinsel sevgi de buraya aittir: aşırı güçlenmeyi, sahiplenmeyi arzu eder ve kendini teslim etmiş gibi görünür). Temelde sadece “araca” duyulan bir sevgi, “ata” duyulan bir sevgidir— kullanabilecek durumda olduğu için şunun ve ya bunun birine ait olduğuna dair bir inançtır).

“Özgürlük”, “adalet” ve “sevgi” !!!

777

(Kasım 1887-Mart 1888)

Sevgi.- İçine bakın; kadının sevgisi ve sempatisi— bundan daha bencilce bir şey var mıdır?— Ve kendilerini, onurlarını, itibarlarını feda ettiklerinde, kendilerini kime feda ederler? Erkeğe mi? Yoksa daha ziyade dizginlenmemiş şiddetli bir arzuya mı?— Bu arzular, başkalarına keyif verseler ve minnettarlık aşılasalar bile sadece bencilcedir—

Tek bir değerlendirmenin bu tür hiperfetasyonu diğer herkesi ne dereceye kadar kutsallaştırabilir!!

778

(Mart-Haziran 1888)

“Duyular”, “tutkular”.— Onların aleyhine öğüt verecek kadar ileriye gittiğinde, duyuların, arzuların, tutkuların korkusu, zayıflığın bir semptomudur: aşırı ölçüler daimen anormal koşulları gösterir. Burada eksik olan veya çöken, bir itkiye karşı koyma gücüdür: içgüdülerimiz yenik düşmek yani tepki vermek zorundaysa, bu fırsatlardan (“baştan çıkartmalardan”) sakınmak en iyisidir.

“Duyuların uyarımı”, sadece sistemleri çok kolay hareket ettiren ve etkilenen kişiler için bir baştan çıkartmadır: aksi durumda,

yani büyük bir yavaşlık ve katılık sisteminde, fonksiyonları hareket geçirmek için güçlü uyarıcılara ihtiyaç duyulmaktadır.

Aşırılık, sadece buna hakkı olmayanlara karşı bir sitemdir; ve neredeyse tüm tutkular, onları kullanacak kadar güçlü olmayanlar adına itibardan düşürülmüştür—.

Tutkulara karşı, hastalığa karşı yapılan itirazların aynısının yapılabileceğini anlamak zorundayız: yine de—ne hastalık olmadan, ne de tutku olmadan yapabiliyoruz. Anormal olan şeylere *ihtiyaç* duyuyoruz, yaşama bu büyük hastalıklarla olağanüstü bir *şok* veriyoruz.

Ayrıntılı olarak aşağıdakiler arasında ayırım yapılmak zorundadır:

1) Beraberinde sağlığın en üstün biçimini getiren egemen tutku; burada içsel sistemlerin ve bunların belirli bir amaç doğrultusunda çalıştırılması sağlanır— ne var ki bu, neredeyse sağlığın tanımıdır!

2) Tutkuların düşmanlığı; “tek bir canavarda” iki, üç, birçok “ruh”:¹¹⁷ oldukça sağlıksız, içsel tahribat, parçalanma, aldatma ve çoğalma ve içsel çelişki ve anarşizm—sonunda bir tutku egemen olana kadar. Sağlığa dönüş—

3) Düşmanlık veya işbirliği olmadan yan yana durma: çoğunlukla düzenli aralıklarla ve ardından, düzen oturtulduktan sonra, ayrıca sağlıklıdır. En ilginç insanlar, bukalemunlar buraya aittir: kendi içlerinde çelişkili değildirler, mutlu ve güvendedirler ama gelişmezler— yedi kat ayrılırsalar bile, ayırt edici aşamaları onların yanındadır. Onlar değişirler, *olmazlar*.

779

(Bahar-Güz 1887)

Değerlendirmenin görüş açısı üzerindeki etkisine göre amacın *miktari*: büyük suçlu ve küçük suçlu. İstenen amacın miktarı, isteyen için de belirleyicidir— ister kendine saygı gösterebilirsin, ister keyifsiz ve sefil hissetsin.—

117· Goethe'nin *Faust* eserine gönderme, satır 1112.

Daha sonra değerlendirmenin görüş açısı üzerindeki etkisine göre araçların tinsellik derecesi. *Felsefi* yenilikçiler, deneyciler ve şiddet insanları soygunculardan, barbarlardan ve maceracılarından ne kadar da farklı görünüyorlar!— “Kayıtsızlık” görünüşü.

Sonunda asil davranışlar, tavırlar, cesaret, kendine güven— bu şekilde elde edilenlerin değerlendirmesini nasıl da değiştiriyorlar!

* * *

Değerlendirmenin görüş açısı:

Amaç miktarının (büyük, küçük) etkisi.

Araçların tinselliğinin etkisi.

Eylem sırasındaki davranışların etkisi.

Başarı veya hata etkisi.

Rakip güçlerin ve onların değerinin etkisi.

İzin verilen ve yasaklanan şeylerin etkisi.

780

(Kasım 1887-Mart 1888)

Bireysel bakış açısından artık ne “izin verilebilir”— ne de “tadı olmayan” eylemleri, ölçüleri ve ani heyecanları mümkün kılmak için kullanılan hileler:

Sanatın, bu gibi “yabancılaşmış” dünyalara girmemizi sağlayan şeyleri “bizim için zevkli hale getirdiği”.

Tarihçiler, ne şekilde doğru ve makul olduklarını göstermektedirler; seyahatler; egzotizm; psikoloji; ceza kanunları; tımarhane; suçlular; sosyoloji;

“kişisellikten uzaklık” (ki böylece bir kolektifin ortamı olarak kendimize bu ani heyecanlara ve eylemlere izin veriyoruz— hâkimler kurulu, jüri, vatandaş, asker, kabine bakanı, prens, birlik, “kritik”—) bize bir fedakârlık yaptığımız duygusunu vermektedir—

781

(Bahar-Güz 1887)

Kendimizle ve “ebedi kurtuluşla” meşgul olmak, zengin ve kendine güvenen bir türün dışavurumu değildir; çünkü kurtuluş, bu türün umurunda bile değildir—hiçbir mutluluğa herhangi bir ilgi duymaz; güç, eylem, arzuyla ilgilenir—kendini bir şeylere zorla kabul ettirir, bir şeylerin üzerine şiddetli ellerini koyar. Hristiyanlık, bacakları titrek olan insanların romantik bir hastalık hastalığıdır.

Nerede hedonistik görüş açısı ön plana çıkıyorsa, burada ıstırap ve bir hatayı temsil eden bir türün mevcut olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

782

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Bireyin artan özerkliği”: Fouillée gibi Parisli filozoflar bundan bahsediler: ait oldukları *race moutonnaire*¹¹⁸ bir bakış atsınlar! Geleceğin soysalistleri, gözlerinizi açın! Birey, karşıt koşullar altında büyüdü; sizin tarif ettiğiniz, insanın aşırı zayıflaması ve yoksullaşmasıdır; siz bunu istiyorsunuz ve bu amaçla eski idealin yalancı aygıtının tamamını kullanıyorsunuz! öyle bir yapıdasınız ki sürü hayvanı ihtiyaçlarınızı bile bir ideal olarak görüyorsunuz!

Psikolojik bütünlüğün tamamen eksikliğidir bu!

783

(1885)

Modern Avrupalı iki bariz bir şekilde karşıt özellikle karakterize edilmiştir: bireysellik ve eşit haklar talebi; sonunda bunu anladım. Birey, kendini beğenmişliğin aşırı saldırıya açık bir parçası olduğundan: ne kadar kolay acı çektiğinin bilincinde olduğundan, bu kendi-

118 Koyular ırkı. Alfred Fouillée (1838-1912), Platon (1869) ve Sokrates (1874), felsefe tarihi (1875), çağdaş ahlak sistemleri (1883) hakkında kitaplar, demokrasi hakkında bir eser (1884) ve birçok başka kitabın yanı sıra, *Nietzsche et l'immoralisme* (Nietzsche ve Ahlaksızlık) kitabını yazmıştır.

ni beğenmişlik diğerlerinden her birinin eşiti sayılmasını, sadece *inter pares* olmasını ister. Bu şekilde yeteneklerin ve güçlerin birbirinden çok büyük farklılıklar göstermediği bir toplumsal ırk karakterize edilmektedir. Yalnızlık ve çok az hayran isteyen kibir, anlaşılmanın oldukça ötesindedir; gerçek “büyük” bir başarı sadece kitleler sayesinde mümkündür ki, aslında kitlelerle elde edilen başarının gerçekte daima *küçük* bir başarı olduğu gerçeğini bir kez daha kavırıyor: çünkü *pulchrum est paucorum hominum*.¹¹⁹

Hiçbir ahlaklılığın insanlar arasında “düzeninden”; hiçbir öğretmenin toplumsal vicdandan haberi yoktur. Birey prensibi, yaklaşık olarak eşit olan insanlar arasında *çok büyük* insanları ve talepleri, en keskin gözü ve bir yeteneğin en hızlı biçimde farkına varılmasını reddeder; ve bu gibi geç ve medenileşmiş kültürlerde herkes bir tür yeteneğe sahip olduğundan—ve bu nedenle onurdan kendine düşen payı geri alabilmeyi bekleyebildiğinden—bugün ılımlı faziletler her zamankinden çok pohpohlanmaktadır: bu çağa sınırsız *adaletlilik*ten oluşan bir kaplama sağlar. Adaletsizliği, zorbalara ve sanatta bile açık pohpohçulara *değil*, çoğunluğun övgüsünü hor gören *asil* insanlara karşı sınırsız bir öfkeden oluşur. Eşit haklar talebi (yani her şey ve herkes hakkında yargıda bulunma hakkı), *antiaristokratiktir*.

Çağa aynı şekilde yabancı olan, ortadan kaybolan birey, büyük türler tarafından yutulması, kişilik olmamak—ki bu, eski günlerde birçok azametli insanın farkını ve büyük amaçlarını oluşturuyordu (aralarında en büyük şairler de bulunuyordu); ya da Yunanistan’da olduğu gibi “bir şehir olmak” arzusu; Cizvitizm, Prusyalı subay teşkilatı ve bürokrasi; ya da büyük ustaların öğrencisi ve halefi olmak arzusudur—ki bunun için toplumsal olmayan koşullar gerekli olup, ve *küçük kendini beğenmişlik* olmamalıdır.

784

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Bireysellik, “güç istencinin” ılımlı ve hâlâ bilinçsiz bir biçimidir. Burada, bireye toplumun (ister devletin, ister kilisenin olsun) aşırı güçlü

119 Güzellik azınlığa aittir.

egemenliğinden kurtulmak yeterli gibi görünmektedir. Onlara bir kişi olarak değil sadece bir birey olarak karşıdır; bütüne karşı olan tüm bireyleri temsil eder. Bunun anlamı şudur: içgüdüsel olarak kendini tüm diğer bireylerle eşit farz eder. Bu mücadelede kazandığı her şeyi, kendisi için bir kişi olarak değil bütüne karşı olan tüm bireylerin temsilcisi olarak kazanır.

Sosyalizm, bireycilik tarafından kullanılan bir ajitasyon aracından başka bir şey değildir: bir şeylere ulaşmak için insanın kolektif bir eylem, bir “güç” altında organize edilmesi gerektiğini kavrar. Ancak istediği şey, bireyin hedefi olduğu gibi toplumsal bir düzen değil birçok bireyi mümkün kılmak için kullanılacak bir araç olarak sosyal bir düzendir. Sosyalistlerin, sıkça kendilerini kandırdıkları içgüdü budur (— ayakta kalabilmek için kendilerini sıkça kandırmak *zorunda* oldukları gerçeği bir yana). Bireysel egoizmin hizmetinde özgeci ahlaklılığın öğütlenmesi: 19. yüzyılın en yaygın yalanlarından biridir.

Anarşizm de yine sosyalizm tarafından kullanılan bir ajitasyon aracıdır; bu sayede sosyalizm korku salar ve korku aracılığıyla ilgi çekmeye ve zorbalık yapmaya başlar: her şeyden önce—en tinsel konularda bile cesurları ve yiğitleri kendi tarafına çeker.

Tüm bunlara karşın bireycilik güç istencinin *en ılımlı* aşamasıdır.

* * *

İnsan bir kez belirli bir bağımsızlık derecesine ulaştı mı daha fazlasını ister: insanlar kendilerini güç derecelerine göre ayarlarlar: birey artık kendini sadece diğerlerinin eşiti olarak görmez, eşitlerini arar— kendilerini başkalarından ayırır. Bireyciliği, grupların ve organların oluşumu izler; birbirine yakın eğilimler bir araya toplanır ve bir güç olarak aktif hale gelir; bu güç merkezleri arasında anlaşmazlık, savaş, diğerinin güçlerinin farkında oluş, misilleme, yakınlaşmalar, hizmet alışverişinin düzenlenmesi meydana gelir. Sonuçta da bir rütbe düzeni.

N. B.:¹²⁰

120 Alman editörler tarafından “rekapitülasyon” olarak değiştirilmiştir.

1) Bireyler kendilerini özgürleştirirler;

2) Birbirleriyle mücadele ederler, "hakların eşitliği" konusunda bir anlaşmaya varırlar (—amaç olarak "adalet"—);

3) Buna bir kez ulaştılar mı, gücün gerçek eşitsizliği çoğalmış bir etki yaratır (çünkü bütün üzerindeki ve birçok küçük güç miktarı üzerindeki barış kuralları artık daha önce önemli sayılmayan farklılıklar oluşturur). Bireyler şimdi kendilerini gruplar halinde organize ederler; gruplar imtiyazlar ve üstünlük için mücadele ederler. Daha yumuşak bir biçimde yine çatışmalar çıkar.

İnsan, özgürlüğü güç sahibi olmadığı sürece ister. Güce bir kez sahip oldu mu, daha fazla güç ister; bunu yapamıyorsa (hâlâ bunu yapamayacak kadar zayıfsa), "adalet" yani eşit güç ister.

785

(Bahar-Güz 1887)

"Egoizm" anlayışının düzeltilmesi.— Her yaratığın tek başına gidişatının tamamındaki sürecin bütünü (sadece "miras kalmış" olanı değil, sürecin kendisini—) oluşturduğu için, "birey" anlayışının ne dereceye kadar bir hata olduğunu farkettikten sonra, tek yaratık olağanüstü büyük bir öneme sahip olur. Burada içgüdü gayet doğru konuşur. Bu içgüdü'nün zayıfladığı yerde—bireyin kendisi için sadece başkalarının hizmetinde bir değer aradığı yerde, tükenmişliğin ve dejenerasyonun mevcut olduğundan emin olabiliriz. Özgeci bir yaratılış, özgün ve safatsız, kendimiz için başka egoizmlerin hizmetinde en azından ikincil bir değer yaratma içgüdü'südür. Yine de genelde özgecilik sadece görünüştedir; canlılık ve değer duygularımızın korunmasına giden bir varyant yoldur.

786

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklaşma ve Ahlaksızlaşma Tarihi

Birinci önerme: Herhangi bir ahlaki eylem yoktur: onlar tamamen hayalidir. Sadece gösterilemez olmakla kalmayıp (ki örneğin Kant bunu iti-

raf ettiği gibi, Hristiyanlık da itiraf etmiştir)— *tamamı imkânsızdır*. Psikolojik bir yanlış anlama neticesinde birileri motive edici güçlere karşı bir *antitez* yaratmış olup, başka bir güç türünü tarif ettiğine inanmaktadır; birileri kesinlikle var olmayan bir *primum mobile* hayal etmiştir. Genel olarak “ahlaklı” ve “ahlaksız” antitezi geliştiren değerlendirmeye göre, şöyle demeliyiz: *sadece ahlaksız maksatlar ve eylemler vardır*.

İkinci önerme: “Ahlaklı” ve “ahlaksız” ayrımı, gerek ahlaklı, gerekse ahlaksız eylemlerin özgür bir kendiliğinden oluştan meydana geldikleri fikrinden kaynaklanmaktadır—kısacası, böyle bir kendiliğinden oluşun var olduğu ya da başka bir deyişle: ahlak yargılarının genel olarak sadece tek bir maksat ve eylem türüne yani *özgür* olan türe ait olduğu fikrinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu maksat ve eylem türlerinin tamamı hayalidir; ahlak standardının bir tek uygulanabileceği dünya kesinlikle yoktur.—*ne ahlaklı, ne de ahlaksız eylemler vardır*.

* * *

“Ahlaklı” ve “ahlaksız” antitez anlayışlarının meydana geldiği psikolojik hata: “özgeci”, “bencillikten uzak olma”, “kendini inkâr etme” hatasıdır—hepsi gerçektir ve hayalidir.

“Ego” ile ilgili yanlış dogmatizm: Atomistik bir anlamda, “egosuzlukla” yanlış bir antitez içinde kabul edilmektedir; aynı zamanda oluştan çıkartılarak, bir varlık olan bir şey kabul edilmektedir. Egonun yanlış maddeleştirilmesi: (bireyin ölümsüzlüğüne duyulan inançta) özellikle dini ve ahlaki eğitimin etkisi altında bir inanç maddesi haline getirilmiştir. Egonun bu suni ayrımından ve kendi içinde ve kendi için varolduğunun beyan edilmesinden sonra, çürütülemez görünen bir değer antitezi ortaya atılmıştır: Tek ego ve olağanüstü egosuzluk. Tek egoya ait değer sadece olağanüstü “egosuzlukla” bağıntı kurmakta—ona tabi olup, onun uğruna var olmakta yatabileceği açık görünüyordu.— Burada sürü içgüdüleri belirleyiciydi: hiçbir şey bu içgüdüye bireyin egemenliği kadar zıt değildir. Ancak ego, kendi içinde ve kendi için bir şey olarak kabul edildiği takdirde, değeri kendini inkâr etmekte yatmalıdır.

Bundan dolayı:

- 1) “Bireyin” atom olarak yanlış özerkliği;
- 2) Atom olarak kalma arzusundan nefret eden ve onu bir düşman olarak kabul eden sürü değerlendirmesi;
- 3) Sonuç olarak: Bireyin hedefini naklederek üstesinden gelmesi;
- 4) Şimdi de kendilerini inkâr eden eylemler varmış gibi gelmektedir: birileri hakkında fantastik antitezlerden bütün bir alan dokumuştur;
- 5) Birileri sormuştu: İnsan kendini hangi eylemlerde en çok onaylar? diye. Bunların etrafında (cinsellik, para hırsı, hükmetme arzusu, zulüm vs.) yasaklama, nefret ve hor görme kümelenmiştir: birileri kendi çıkarlarını düşünmeyen dürtülerin olduğuna inanmış; birileri üstün bencil dürtüleri kınamış, biri de kendi çıkarını düşünmeyen dürtüleri istemiştir;
- 6) Sonuç olarak: İnsan ne yaptı? Birileri en güçlü, en doğal, aslında tek gerçek dürtülerin üzerine bir yasaklama getirmiştir—bundan böyle insanlar, övgüye değer bir eylem bulabilmek için, bu gibi dürtülerin içinde var olduğunu inkâr etmek zorunda kalmışlardır;— *psikolojide* olağanüstü çarpıtmalar. Her türlü “kendini tatmin” bile önce yanlış anlama ve kendini *sub specie boni* olarak yorumlayarak mümkün kılınmıştır. Buna karşın: Avantajlarını insanı kendini tatminden yoksun bırakarak elde eden türler (sürü içgüdüsünün temsilcileri; örneğin rahipler ve filozoflar), sanki her şeye rağmen bencilliğin her yerde hüküm sürdüğünü göstermek içinmiş gibi, ince ve psikolojik açıdan kurnaz hale geldiler. Hristiyanların çıkartıkları sonuç: “Her şey günahtır; erdemlerimiz bile. İnsan mutlak ayıplanmalı. Bencil olmayan eylem mümkün değildir.” Özgün günah. Kısacası: insan, bir kez içgüdülerini iyinin tamamen hayali dünyasına karşı bir antitez haline getirdi mi, sonunda kendini “iyi” eylemler yapmaktan aciz bir kişi olarak hor görecektir.

N. B. Hristiyanlık böylece psikolojik görüşlerin keskinleştirilmesinde bir ilerleme göstermektedir. La Rouchefoucauld ve Pascal. İnsan eylemlerinin temel eşitliğini ve esas olarak değer eşitliklerini kavramıştır (—hepsi ahlaksız).

* * *

Şimdi de birileri *ciddi olarak* içindeki bencilliğin öldüğü insan oluşturma görevini üstlenmiştir:—rahipler, azizler. Ve “mükemmel” olma olasılığından şüphe edildiği takdirde, mükemmelin ne olduğunu bildiklerinden şüphe etmezlerdi.

Azizlerin, rahiplerin, “iyi insanların” psikolojisi doğal olarak tamamen düşsel görüntüler geçidi olmak zorundaydı. Eylemlerin *gerçek* güdüler *kötü* beyan edilmişti: hareket edebilmek için, eylemleri emredebilmek için, büsbütün imkânsız olan eylemleri mümkün olduğunca tarif etmek ve adeta kutsallaştırmak zorunda kaldık. Daha önceki iftiralarımızın sahteliğiyle şimdi de onurlandırdık ve idealleştirdik.

Yaşam içgüdülerine karşı “kutsal” olarak, saygıdeğer olarak öfke. Mutlak iffet, mutlak itaat, mutlak yoksulluk: *ruhani* idealler bunlardır. Sadaka, merhamet, özveri,¹²¹ güzelliğin, nedenin, şehvetin inkârı, insanın sahip olduğu bütün güçlü nitelikler üzerinde somurtkan bir göz: *ruhani sııftan olmayanların ideali*.

* * *

Birileri ilerler: Karalanan içgüdüler de kendileri için bir hak yaratmaya çalışırlar (örneğin Luther’in Reformasyonu: “Protestan özgürlüğü” kisvesi altında ahlaki yalancılığın en kaba biçimidir)—insan onları kutsal isimlerle tekrar vaftiz etmiştir;

Karalanan içgüdüler, erdemli içgüdülerin varoluşu için gerekli olduklarını kanıtlamaya çalışırlar; *vivre, pour vivre pour autrui*.¹²² egoizm bir amacın aracı olarak;

birileri daha ileri gider, birileri hem egoist, hem de özgeci itkilere bir varolma hakkı tanımaya çalışır: her ikisi için de eşit haklar (yararlılık bakış açısına göre);

birileri daha da ileri gider, birileri egoist bakış açısını özgeci bakış açısına tercih ederek daha büyük bir yararlılık arar: çoğunluğun mut-

121 Akabinde deşifre edilemeyen bir sözcük gelir.

122 Başkaları için yaşamak için yaşa.

luluğu veya insanlığın ilerlemesi vs. ile bağlantılı olarak daha yararlı bir şey. Böylece: egoizm haklarının üstünlüğü ama aşırı özgeciliğin bakış açısı altında yaratılır (“insanlık için kolektif yararlılık”);

birileri, eylemin özgeci tarzını doğallıkla uzlaştırmaya çalışır, yaşamın temellerinde özgecilik arar; birileri egoizmi ve özgeciliği hayatın ve doğanın özünde eşit olarak arar;

birileri, gelecekte bir zaman, sürekli adaptasyon sayesinde egoizm bir gün aynı zamanda özgecilik haline geldiğinde, antitezin yok olacağını haylini kurar;

Son olarak, birileri özgeci eylemlerin sadece egoist eylemlerin bir türü olduğunu kavrar—ve insanın sevgi derecesinin kendi kendini harcadığını ve bireysel gücün ve kişiliğin derecesini kanıtladığını kavrar. Kısacası, *birilerinin insanı daha kötü yaparsa, birilerinin onu daha iyi yaptığını*—ve biri, diğeri olmadan bir olamayacağını kavrar— Bu noktada perde *bugüne kadarki insan psikolojisinin korkunç sahtekârlığının* üzerinde yükselir.

* * *

*Sonuçlar: sadece ahlaksız maksatlar ve eylemler vardır;—sözde ahlaklı olanların ahlaksız olduğu gösterilmelidir.*¹²³ tüm ani heyecanların tek bir güç istencinden türetilmesi: aynı özdür. Yaşam anlayışı:—görünürdeki antitezde (“iyi” ve “kötü”) içgüdülerdeki gücün dereceleri kendilerini belirli içgüdülerin kontrol altında tutulduğu veya hizmete alındığı geçici rütbe düzenleri olarak ifade ederler.— Ahlaklılığın savunulması: ekonomik vs.

* * *

İkinci önermeye karşı. Determinizm: Ahlaklı dünyayı—bilinmeyene naklederek kurtarma girişimidir. Determinizm, sadece hokkabazlık yaparak, kendimize mekanikçi açıdan tasarlanmış bir dünyada yerleri kalmadıktan sonra, değerlendirmelerimizi yok etme izni verme tarzıdır. Bu nedenle determinizme saldırmak ve altını oymak zorun-

123 Şu sözler bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Tüm *tractatus politicus*’un görevi budur.”

dayız: ve ayrıca kendi içinde bir dünya ve fenomenal bir dünya arasında ayırım yapma hakkımıza karşı da mücadele etmeliyiz.

787

(1883-1888)

Amaçlardan tamamen kurtulmanın mutlak gerekliliği: aksi takdirde kendimizi feda etmeye çalışmamıza ve kendimizi salmamıza izin verilmemelidir. Sadece oluşun masumiyeti bize *en büyük cesareti* ve *en büyük özgürlüğü* verir!

788

(1883-1888)

Kötü insanın iyi vicdanını geri getirmek—benim bilinçsiz çabam bu muydu? Yani güçlü insan olduğu oranda kötü insanın iyi vicdanını geri getirmek? (Burada Dostoyevski'nin hapisteki suçlularla ilgili yargısından alıntı yapılmalıdır).

789

(1885-1886)

Yeni “özgürlüğümüz”.— Biz kurtulmuş ruhların, herhangi bir “amaçlar” sistemine koşulmadığımız için hissettiğimiz duygularda nasıl bir özgürlük duygusu vardır! Aynı şekilde “ödül” ve “ceza” anlayışı bir şeylerin özünde olmadığı için! Yine aynı şekilde, iyi ve kötü eylemlerin kendi içlerinde iyi ve kötü olarak adlandırılmadıkları, aksine sadece insan topluluklarının belirli türlerini korumaya eğilimli olanların bakış açısında adlandırılabilirdikleri için! Aynı şekilde keyif ve acı değerlendirmemiz bırakın kozmik, metafiziksel bir öneme bile sahip olmadığı için! (—pesimizm, Kopernik öncesi hapisanede keyfi olarak hapsedilmiş olması ve vizyon alanıyla varoluş keyfinin ve keyifsizliğinin teraziye konulmasını talep eden Bay von Hartmann'ın pesimizmi, sadece bir Berlinlinin kötü şakası olmadığı sürece, geri zekâlı ve gerici olacağı için).

790

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsan bir kez hayatının “Neden?” sorusu hakkında kesin bir fikir sahibi olduktan sonra, “Nasıl?” sorusunu tek başına bırakabilir. Keyfin ve keyifsizliğin değeri ön plana çıktığında ve hedonist pesimist kuramlara kulak verildiğinde bu, Neden? sorusuna, amaca ve anlama bir inançsızlık işaretidir, bir *istenç eksikliği* işaretidir; ve vazgeçme, boyun eğme, erdem ve “objektiflik”, en azından en fazla önem taşıyan şeylerin kusurlu olmaya başladıklarının bir işareti *olabilir*.

791

(1885)

Şimdiye kadar herhangi bir Alman kültürü yoktu. Almanya’da büyük münzevilerin (örneğin Goethe) olduğu, bu açıklamaya bir itiraz sayılmaz; çünkü onların kendi kültürleri vardı. Ne var ki güçlü, meydan okuyan, yalnız kayalar gibi, onların da etrafını antitezlerine göre Alman olan kalan kısım sarmıştı—diğer ülkelerin her adınının bir “izlenim” bıraktığı ve bir “biçim” yarattığı yumuşak, batıklı ve emniyetsiz bir zemin: Alman kültürü karakersiz bir şeydi, neredeyse sınırsız bir uysallıktı.

792

(1885)

Akıllı ve bilgili bilginlere sahip Almanya’da öylesine büyük bir kapsamda ve öylesine uzun bir zaman büyük ruhlar ve güçlü tinler eksikti ki, *büyük bir ruhun, güçlü bir tinin* ne olduğunu unutmuş gibi görünüyor; ve bugün sıradan ve oldukça hastalıklı yapıli insanlar, neredeyse iyi bir vicdanla ve herhangi bir utanç duymadan pazar meydanına yerleşiyorlar ve kendilerini büyük insan ve reformist olarak övüyorlar, örneğin Eugen K. Dühring gibi—ki aslında akıllı ve bilgili bir bilgin olup, buna rağmen söylediğı hemen her kelimeyle önemsiz bir ruhu barındırdığına ve sınırlı, kıskanç duygulardan dolayı azap çektiğine; ayrıca kendisini iten gücün güçlü, taşan, cömert,

savurgan bir tin değil—büyük bir amaç olduğuna dair insanları aldatıyor! Ne var ki, bu çağda: ayaktakımının hükmettiği, ayaktakımının onur ihsan ettiği bugün, onur peşinde koşmak, bir filozof için önceki çağlarda olduğundan çok daha yakışıksızdır!

793

(Kasım 1887-Mart 1888)

Benim “geleceğim”:— şiddetli bir politeknik eğitimidir. Askerlik hizmeti; ki böylece, başka ne olursa olsun, ortalamada daha yüksek sınıflardan herkes subay olabilsin.

IV. SANAT OLARAK GÜÇ İSTENCİ

794

(Mart-Haziran 1888)

Dinimiz, ahlaklılık ve felsefe, insanın çöküş biçimleridir.
Karşı hareket: Sanattır.

795 ¹²⁴

(1885-1886)

Sanatçı filozof. Sanatın daha yüce anlayışı. Bir insan, kendini diğer insanlardan onları biçimlendirecek kadar uzak tutabilir mi? (—Hazırlık alıştırmaları: (1) kendini biçimlendiren, münzevidir; (2) bugüne kadar sanatçı, küçük ölçekli bir mükemmelleştirici olarak malzeme üzerinde çalışır).

796

(1885-1886)

Sanatçı olmadan ortaya çıkan sanat eseri, örneğin bir beden olarak, bir organizasyon olarak (Prusya subay teşkilatı, Cizvit tarikatı). Sanatçının ne dereceye kadar sadece bir hazırlık aşaması olduğu.

Kendi kendini doğuran bir sanat eseri olarak dünya—

124 1911, s. 511: "İyinin ve Kötünün Ötesinde" ile aynı zamanda başlanmış ve başlangıçta önsözün devamı olarak planlanmıştır."

"Satır 1: "Sanatçı filozof"tan sonra MS şöyle devam eder: '(bugüne kadar belirtilen bilimsel prosedür, din ve siyaset tutumu).'

"Aynı yerde, aforizmanın tamamı hakkında bir yorum: 'Daha yüce insanın tarif edilmesi gereken rütbe sırası buraya aittir'

797

(1885-1886)

“Sanatçı” fenomeni hâlâ en şeffaf fenomendir:—içinden bakarak gücün, doğanın vs. temel içgüdülerini görebiliriz! Ayrıca dinin ve ahlaklılığın da!

“Oyun”, yararsız olanlar—güçle ağzına kadar dolu olan, “çocuk gibi” olanın ideali olarak. Tanrının “çocuk gibi” oluşu, *pais paizon*.¹²⁵

798

(Mart-Haziran 1888)

Apollinian-Dionysian.¹²⁶— Sanatın insanda doğanın bir gücü olarak görüldü ve istesin ya da istemesin insanın üzerinde tasarrufta bulunduğu iki durum vardır: vizyonlara sahip olma içtepisi olarak ve heyecan dolu bir duruma gelme içtepisi olarak. Her iki durum gündelik hayatta da tekrarlanmaktadır, ama daha zayıf bir şekilde: rüyada ve sarhoşlukta.

Aynı antitez, rüya ve sarhoşluk arasında da geçerlidir: her ikisi de içimizde sanatsal güçleri serbest bırakır, ama farklı biçimlerde: rüya vizyon, çağrışım, şiirsellik güçlerini; sarhoşluk da jest, tutku, şarkı ve dans güçlerini.

799

(Mart-Haziran 1888)

Dionysos tarzı sarhoşlukta cinsellik ve şehvet vardır: Apollon tarzında bunlar yine eksik değildir. Ayrıca bu iki durum arasında hız açısından da bir farklılık olmalıdır— Sarhoşluğun belirli durumlarındaki aşırı sakinlik (daha doğrusu: zaman ve mekân duygularının gecikmesi), en sakin jestlerin ve ruh türlerinin bir vizyonuna yansıtılmak isterler. Klasik stil, temelde bu sakinliğin, basitliğin, kısaltmanın, konsantrasyonun bir sunumudur— *en yüksek güç duygusu* klasik

¹²⁵ Oynayan bir çocuk.

¹²⁶ Bunu ve devamındaki notları *Putların Alacakaranlığı* ile karşılaştırın.

tarzda yoğunlaşmıştır. Yavaş tepki vermek; büyük bir bilinç; mücadele duygusu yok.

800

(Mart-Haziran 1888)

Sarhoşluk duygusu, aslında güç artışının karşılığıdır; en güçlü olduğu dönem çiftleşme dönemidir: yeni organlar, yeni başarılar, renkler, biçimler; “daha güzel olmak”, *artan* gücün bir sonucudur.¹²⁷ *Muzaffer* bir istencin, artırılan koordinasyonun, güçlü arzuların tamamının uyumlu hale getirilmesinin, yanılmadan düşey bir gerilimin dışavurumu olarak daha güzel olmak. Mantıklı ve geometrik basitleştirme, güç artışının bir sonucudur: buna karşın, böyle bir basitleştirmenin anlaşılması, yine güç duygusunu artırır— Gelişimin doruk noktası: büyük stil.

Çirkinlik, bir türün çöküşünü gösterir; çelişki ve içsel arzular arasında koordinasyon eksikliği—organizasyon gücünde ya da psikolojik olarak söylemek gerekirse, “istençte” bir düşüşü gösterir.

Sarhoşluk diye adlandırılan keyif durumu, yüceltilmiş bir güç duygusudur— Zaman ve mekân hissi değişmiştir: olağanüstü mesafeler incelenmiş ve adeta ilk kez anlaşılmıştır; vizyon, daha büyük kitlelere ve enginliklere yayılmıştır; organlar, oldukça küçük ve fani olan birçok şeyi anlamak üzeri inceltilmiştir; *kehanette bulunma*, en az yardımcıla en küçük varsayımda anlama gücüdür: “zeki” *duyarlılıktır*—; kuvvet, kaslarda bir egemenlik hissidir, harekette çeviklik ve keyif olarak, dans olarak, laubalilik ve *presto* olarak; kuvvet, kuvvetin kanıtlanmasındaki keyif olarak, kabadayılık, macera, korkusuzluk, yaşama veya ölüme karşı kayıtsızlık olarak— Yaşamın tüm bu doruk anları birbirlerini karşılıklı olarak uyarırlar; birinin görüntüler ve fikirler dünyası, diğerleri için bir varsayım olarak yeterlidir— bu şekilde belki de ayrı kalmak için iyi nedenleri olmasına rağmen, durumlar sonunda birbirlerinin içinde kaybolurlar. Örneğin: Dini sarhoşluk ve cinsel heyecan (—neredeyse şaşırtıcı bir derecede koordine edilmiş iki derin duygu. Bütün dindar kadınlara, ister genç, ister yaşlı olsun, ne keyif

127 MS'deki şu sözler bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Kuvvetin geliştirilmesinin gerekli bir sonucu olarak daha güzel olmak.”

verir? Cevap: Muhteşem bacaklı, hâlâ genç ve hâlâ geri zekâlı olan bir aziz.) Trajedide zulüm ve sempati (—yine normal bir şekilde koordine edilmiş) Canlılık, dans, müzik:—cinsiyetler arasında tüm rekabetler—hatta Faust’un “göğsündeki sonsuzluk”.

Sanatçılar, şayet iyiyseler, (aynı zamanda fiziksel açıdan da) güçlüdürler, fazladan enerjiyle doludurlar, güçlü hayvanlardırlar, şehvetlidirler; Rafael, cinsel sisteminde belirli bir aşırı hararet olmadan düşünülemez bile— Müzik yapmak, çocuk yapmanın başka bir yoludur; iffet, bir sanatçının sadece iktisadıdır—ve her halükârda sanatçılarda bile, cinsel güç durduğunda verimlilik de durur— Sanatçılar, hiçbir şeyi olduğu gibi değil daha dolu, daha basit ve daha güçlü görmelidirler: bu amaçla hayatları bir nevi gençlik ve canlılık, bir nevi daimi sarhoşluk içermek zorundadır.

801

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Bir şeylere yüce nitelikler ve doluluk aşıladığımız ve doluluğumuzla hayattan aldığımız zevki bize geri yansıtana kadar onları şirleştirdiğimiz durumlar: cinsellik; sarhoşluk; yiyip içme; canlılık; düşmana karşı zafer; alay; kabadayılık; zulüm; dini duyguların coşkuluğu. Temelde üç unsur: *cinsellik, sarhoşluk, zulüm*—hepsi de insanlığın en eski bayram zevklerine ait olup, hepsi ayrıca erken “sanatçıda” egemendir.

Buna karşın, bu yüce nitelikleri ve doluluğu gösteren bir şeylerle karşılaştığımızda, hayvan tüm bu hoş durumların yerleşik olduğu alanlarda bir heyecanla cevap verir—ve hayvan mutluluğunun ve arzularının bu çok hassas karışımı, *estetik durumu* oluşturur. Bu durum sadece bu ihsan edilmiş ve taşan bedensel dinçlik dolgunluğuna açık doğalarda görünür. *Primum mobile* olan daima budur. Ağırbaşlı olanlar, güçsüz bitkin olanlar, tükenmiş olanlar, kurumuş olanlar (örneğin bilginler) sanattan hiçbir şey alamazlar, çünkü başlıca sanatsal güce, bereket baskısına sahip değildirler: hiçbir şey veremeyen, hiçbir şey alamaz.

“Mükemmellik”: bu durumlarda (özellikle cinsel sevgi durumunda) en derin içgüdülerin daha yüce, daha çekici, genel olarak daha

değerli, türünün yukarı doğru hareketi kabul ettiği şey; ayrıca da gerçekten hangi statüyü amaçladığı naifçe ortaya çıkartılmıştır. Mükemmellik: Güç duygusunun olağandışı genişlemesidir, zenginleştirir, tüm sınırların aşılması gerekliliğidir.

802

(Bahar-Güz 1887)

Sanat, bize hayvansal dinçlik durumlarını hatırlatır; bir taraftan görüntüler ve arzular dünyasına çiçek açmış bir fizikselliğin aşırı ve taşkın bir şekilde akışı; diğer taraftan da yoğunlaştırılmış yaşam görüntüleri ve arzuları aracılığıyla hayvansal fonksiyonların uyanmasıdır;— yaşam duygusunun artışı, onun için bir uyarıcıdır.

Çirkinlik bile bu güce nasıl sahip olabilir? Sanatçının, bu çirkinliğe ve korkunçluğa egemen olduğu muzaffer enerjinin bir kısmını hâlâ bulaştırdığı kadarıyla; ya da içimizde kibarca acımasızlık zevkini uyandırdığı kadarıyla (ki bu, belirli koşullar altında kendimize bile zarar verme, kendimize şiddet uygulama arzusu olup—böylece kendi üzerimizdeki güç duygusudur.)

803

(1883-1888)

“Güzellik”, sanatçı için tüm rütbe düzenlerinin dışında olan bir şeydir, çünkü güzellikte zıtlıklar uysallaştırılır; gücün, yani rakipler üzerindeki gücün en yüksek işaretidir; hatta gerilimsizdir.— artık şiddete ihtiyaç duyulmaması; her şeyin onu izlemesi, ona itaat etmesi, kolayca ve hoş bir şekilde—sanatçının güç istencini sevindiren budur.

804

(Bahar-Güz 1887)

Güzelin ve çirkinin kökeni.¹²⁸— Güzelin ve çirkinin biyolojik değeri.— İnsanın en uzun deneyimlerine dayanarak, bize içgüdüsel olarak este-

¹²⁸ Sonraki cümlelerin yerine geçen başlık, bütün basımlardan çıkartılmıştır.

tık açıdan *çirkin* gelen şeylerin zararlı, tehlikeli, şüpheye değer oldukları kanıtlanmıştır: aniden ortaya çıkan sesli estetik içgüdü (örneğin mide bulantısında) bir *yargı* içerir. Bu bağlamda güzel olan biyolojik değerlerin genel kategorisinde yararlı, faydalı ve yaşamı uzatan şeylerin arasında bulunmaktadır—ancak öyle bir şekilde ki ona sadece uzaktan bağlantılı olan ve sadece belirsiz bir şekilde yararlı şeyleri ve durumları hatırlatan bir sürü uyarıcının bize güzel olanın duygusunun, yani güç duygusu artışı hissini verir (—bu duyguyu veren sadece bir şeyler olmadığından, bu gibi şeyler veya bunların sembollerle birlikte gelen duyumlar da).

Böylece güzel ve *çirkin*, en temel koruma değerlerimize *göreceli* olarak kabul edilir. Bundan başka herhangi bir şeyi güzel veya *çirkin* olarak ileri sürmeyi istemek anlamsızdır. Güzel olan, ancak iyi olan veya gerçek olan kadar varolabilir. Her halükârda belirli bir insan türünün korunmasına ilişkin koşullar meselesidir: böylece *sürü insanı* güzel olanın değer duygusunu, *istisnai* veya insanüstü olanın tecrübe edeceğinden farklı şeylerle tecrübe edecektir.

Güzel olanın (ayrıca iyi olanın ve gerçek olanın) değerinin kaynaklandığı yer, sadece yakın sonuçlarla ilgilenen ön planın perspektifidir.

Bütün içgüdüsel yargılar, sonuçlar zinciri açısından kısa görüşlüdürler: hemen neyin yapılması gerektiğine dair tavsiyelerde bulunurlar. Anlamak, temelde içgüdüsel yargılar bazında acil tepkiler üzerinde bir frendir: geciktirir, dikkate alır, sonuçlar zincirinin devamına bakar.

Güzellik ve çirkinlikle ilgili yargılar kısa görüşlü (—anlayış onlara daima karşıdır—), ama en yüksek derecede ikna edicidir; en hızlı şekilde karar verdikleri ve anlayış daha konuşmadan Evet ya da Hayır dedikleri yerde içgüdülerimize başvururlar.

Güzelliğin en alışılmış onayları birbirlerini heyecanlandırır ve uyarır; estetik dürtü bir kez işbaşına geçti mi, başka bir yerden kaynaklanan bir sürü mükemmellikler, “güzelliğin özel örneğinin” etrafında kristalleşir. Objektif kalmak veya yorumlayıcı, toplamsal, ekle-yici ve şiirselleştirici gücü askıya almak mümkün değildir (—sonun-

cusu güzellik onayları zincirinin dövülmesidir). “Güzel bir kadın” manzarası—

Bu nedenle:

- 1) Güzellik yargısı kısa görüşlüdür; sadece yakın sonuçları görür;
- 2) İlham aldığı nesneyi, çeşitli güzellik yargılarının bir araya getirilmesiyle şartlandıran bir büyüye boğar—ki bunlar, nesnenin doğasına oldukça yabancı şeylerdir. Bir şeyi güzel olarak tecrübe etmek: onu ister istemez yanlış tecrübe etmek demektir—(aklıma gelmişken, toplumun bakış açısından aşk evliliğinin en makul evlilik türü olmasının nedeni budur).

805

(1883-1888)

Sanatın başlangıcı hakkında.— Cinsel enerjiyle patlayan beyinsel sistemi karakterize eden mükemmel hale getirme, mükemmel olarak görme (sevgilinle bir akşam, en küçük fırsatların bile yüceltilmesi, yüce şeylerin birbirini takip etmesi olarak hayat, “her şeyden daha değerli olan talihsiz aşkın talihsizliği”): diğer tarafta, mükemmel ve güzel olan her şey âşık olma durumunun ve görme şeklinin bilinçsiz bir hatırlatıcısı olarak çalışır— her mükemmellik, bir şeylerin bütün güzelliği, bitişik olma (contiguity ^{128a}) aracılığıyla bu afrodizyak mutluluğu tekrar diriltir. (Fizyolojik açıdan: sanatçının yaratıcı içgüdü ve kanındaki meninin dağılımı—). Sanat ve güzellik isteği, beyine iletilen cinsellik coşkusu için dolaylı bir istektir. Dünya mükemmel hale gelmektedir “aşk” sayesinde—

806

(1883-1888)

Kisveler altında *şehvet*: (1) idealizm olarak (“Platon”), gençliğe özgü, sevgilinin üstlendiği içbükey imajın aynısını yaratır, her şeyin üzerine zorla bir süsleme, büyütme, yüceltme, sonsuzluk yükler—; (2) sevgi

^{128a} Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*, III, Kısım 4’te olduğu gibi, İngilizce terimi kullanıyor.

dininde: “yakışıklı bir adam, güzel bir kadın”, bir şekilde kutsal, bir güvey, bir ruh gelini—; (3) *sanatta*, “süsleme” gücü olarak: bir adam bir kadını görür ve ona adeta mükemmel olan her şeyi hediye eder ki böylece sanatçının şehveti tek bir nesneye onurlandırdığı ve takdir ettiği her şeyi aktarır—bu şekilde bir nesneyi *mükemmelleştirir* (“idealleştirir”). Erkeğin kadınlarla ilgili duygularının bilincinde olan kadın, erkeğin idealleştirme çabalarını süslenerek, güzel yürüyerek, dans ederek, kibar düşünceler ifade ederek yardımcı olur: aynı şekilde alçakgönüllülük, ağız sıklığı ve mesafe uygular—ve bu arada içgüdüsel olarak erkeğin idealleştirme kapasitesinin büyüyeceğinin farkında olur. (—Kadın içgüdülerinin olağanüstü inceliğini göz önünde bulundurursak, alçakgönüllülük hiçbir şekilde bilinçli bir ikiyezlülük değildir: kadın, erkeği en fazla baştan çıkartanın ve onu kendisini olduğundan fazla takdir etmeye zorlayanın bu naif alçakgönüllülük olduğunu sezer. Bu nedenle kadın naiftir—kendisine masumiyetin yararlılığını öğütleyen içgüdüünün inceliğinden dolayı. Bu, kasıtlı olarak *insanın gözlerini kendisine kapatmasıdır*—Kendini gizlemek nerede bilinçsiz olduğunda daha güçlü bir etki yaratıyorsa, bilinçsiz *hale gelir*).

807

(Yaz-Güz 1888)

“Aşk” diye adlandırılan, ama henüz aşktan başka her şey olan şu sarhoşlukla ne olağanüstü bir başarıya ulaşabilir!—Ne var ki herkesin bu konuda kendi bilgisi vardır. Bir genç kızın yakınlarına bir erkek geldiğinde, o kızın kas kuvveti anında *artar*: bunu ölçmek için aletler vardır. Cinsiyetler daha yakın temasa geçtiklerinde, örneğin danslarda ve diğer toplumsal etkinliklerde, bu kuvvet öylesine artar ki gerçekten bedensel güç isteyen başarılar mümkün olabilir: sonunda insan kendi gözlerine—ya da gözlemine pek inanmaz. Böyle durumlarda elbette ki kendi içinde dans etmenin tüm diğer hızlı hareketler gibi, tüm damar, sinir ve kas sisteminin bir nevi sarhoşluğunu da beraberinde getirdiği gerçeğini de hesaba katmak zorundayız. Böylece iki kat sarhoşluğun kombine etkileri-

ni dikkate almak zorundayız.— Ve ara sıra biraz çakırkeyif olmak ne kadar bilgecedir!

İnsanın kendine asla itiraf edemeyeceği gerçeklikler vardır; her şeyden önce birileri kadındır; her şeyden önce birileri bir kadının *pudeur*'lerine sahiptir—raks eden şu genç yaratıklar açıkça tüm gerçekliğin ötesindedirler: Hissedilebilir fikirlerden başka bir şeyle dans etmemektedirler; hatta etraflarında ideallerin oturduğunu bile görürler: anneleri!— İşte *Faust*'tan alıntı yapmak için bir fırsat— Şu güzel yaratıklar, biraz çakırkeyif olduklarında kıyaslanamayacak kadar daha iyi görünürler— Ah, bunu kendileri de ne iyi bilirler. Aslında bunu bildikleri için sevimli hale gelirler.

Sonuç olarak kendileri de süslü giyimlerinden ilham alırlar; süslü giyimleri onların üçüncü sarhoşluğudur: elbiselerine tıpkı Tanrılarına inandıkları gibi inanırlar—zaten onları bu inançtan kim vazgeçirebilir ki? Bu inanç kutsallaştırır! ve kendini beğenmek sağlıklıdır! Kendini beğenmek, soğuğa karşı korur. İyi giyinmiş olduğunu bilen güzel bir kadın hiç soğuk algınlığına yakalanmış midir? Asla! Hatta az giyinik olduğunu bile zannediyorum.¹²⁹

808

(Mart-Haziran 1888)

Sarhoşluğun yüceltici gücünün ne kadar ileri gidebileceğinin en şaşırtıcı kanıtını istiyor musunuz?— Bunun kanıtı “aşktır”: dünyanın tüm dillerinde ve sessizliklerinde aşk diye adlandırılan şey. Bu durumda, sarhoşluk gerçeklikle öyle bir dereceye kadar baş etmiştir ki aşkın bilincinde bunun nedeni sanki söndürülmüş ve yerine başka bir şey— Çirçe'nin büyüğü tüm aynalarının bir titreşimi ve pırlıtsı geçmiş gibi görünmektedir—

Burada birilerinin insan mı, havyan mı olduğu fark etmez; hatta tıne, iyiliğe, bütünlüğe sahip olup olmadığı daha da az fark eder. Birileri inceyse, ince bir şekilde aptallaşır; kabaysa, kaba bir şekilde ap-

129 Krş. *Putların Alacakaranlığı*, “Özdeyişler ve Oklar”, Aforizma 25: “Soğuktan bile korur insanı esenlik. İyi giyindiğini bilen bir kadının soğuk aldığı oldu mi hiç?—Bence pek giyinmedi.

tallaşır; ama aşk, hatta Tanrı sevgisi, “kurtulmuş ruhların” kutsal sevgisi bile köklerinde aynı kalır: kendini yüceltmek için iyi bir nedeni olan bir ateş, kendisi hakkında yalan söylemekle iyi yapan bir sarhoşluk— Ve her halükârda insan aşksa çok iyi yalan söyler, hem kendisi hakkında, hem kendisine: insan kendine yüceltilmiş, daha güçlü, daha zengin, daha mükemmel gibi görünür, daha *mükemmeldir*— Burada sanatı organik bir fonksiyon olarak keşfediyoruz: En melek gibi içgüdü olan “aşkta” keşfediyoruz; yaşamın en büyük uyarıcısı olarak keşfediyoruz— sanat, böylece yalan bile söylese, yüce bir şekilde bir çare sunar—

Ancak yalan söyleme gücünde durursak, yanlış yaparız: sadece hayal etmekten ötesini de yapar; değerlerin bile yerini değiştirir. Ve sadece değerlerin *uygularının* yerini değiştirmekle kalmaz: âşık daha *değerlidir*, daha güçlüdür. Hayvanlarda bu koşullar yeni silahlar, pigmentler, renkler ve biçimler meydana getirir; her şeyden önce de yeni hareketler, yeni ritimler, yeni aşk çağrıları ve baştan çıkartmalar meydana getirir. İnsan da farklı değildir. Tüm tasarrufu eskisinden daha zengindir, daha güçlüdür, âşık olmayanlara kıyasla daha *eksiksizdir*. Âşık, müsrif haline gelir: bunu yapabilecek kadar zengindir. Artık yine bir şeylere cesaret eder, maceracı olur, yüce gönüllükte ve masumiyette bir salak haline gelir; tekrar Tanrıya inanır, erdeme inanır çünkü aşka inanmaktadır; ve diğer taraftan bu mutlu aptalın kanatları ve yeni yetenekleri çıkar ve sanatın kapısı bile sonuna kadar açılır. Sesli ve sözlü lirikten bağırsaklardaki bu ateşin tüm izlerini söküp atmış olsak, lirik şiir ve müzikten geriye ne kalırdı?— muhtemelen *l'art pour l'art*. Bataklıklarında umutsuzca ürperen kurbağaların vıraklaması— Kalanın tamamı aşk tarafından yaratılmıştır—

809

(Mart-Haziran 1888)

Bütün sanatlar, sanatsal yaradılıştaki özgün olarak aktif olan kaslar ve duyular üzerinde telkin gücünü uygular: sadece sanatçılara konuşur—beden esnekliğinin bu ince türüne konuşur. “Ruhban sınıfın-

dan olmayan kişi” anlayışı bir hatadır. Sağırılar, iyi bir duyma kabiliyetine sahip insanların bir türü değildir.

Bütün sanat eserleri kuvvet verici bir ilaç gibi çahşır; kuvveti artırır, arzuları (yani kuvvet duygusunu) alevlendirir ve sarhoşluğun daha ince hatıralarının tamamını uyandırır—bu gibi durumlara nüfuz eden özel bir hafıza vardır: duyumların mesafeli ve geçici bir dünyası burada geri gelir.

Çirkin olan yani sanata aykırı olan, sanattan hariç tutulan, sanatın Hayır’ı—her zaman düşüşü, yaşamın yoksullaştırılması, güçsüzlük, parçalanma ve dejenerasyon bile donuk hissini vermekte olup, estetik insan buna “Hayır” ile tepki verir. Çirkin olanın etkisi moral bozucudur: bir depresyonun dışavurumudur. Kuvveti alır götürür, yoksullaştırır, bunaltır—

Çirkin olan, çirkin şeyleri aklına getirir; bir rahatsızlığın çirkin şeyler hayal etme kapasitesini nasıl artırdığını anlamak için sağlıklı olduğumuz durumları test edebiliriz. Nesnelerin, menfaatlerin ve soruların seçimi değişir. Mantıkta da çirkinlikle yakından ilgili bir duruma rastlamaktayız: ağırlık, loşluk. Mekanikçi açıdan bakmak gerekiyorsa, denge eksiktir: çirkin olan topallar, çirkin olan sendeler: bu, dansçının ilahi delişmenliğine bir antitezdir.

Estetik durumlar, uyarıcılara ve işaretlere karşı aşırı bir alıcılıkla birlikte büyük bir iletişim aracı fazlalığına sahiptirler. Canlı yaratıklar arasındaki iletişimin ve aktarımın doruk noktasını oluşturur—dillerin kaynağıdır. Dillerin kökeni burada yatar: gerek sesli dillerin, gerekse beden ve bakış dillerinin. Daha eksiksiz fenomen daima başlangıçtır: yetilerimiz, çok daha eksiksiz yetilerden gelmektedir. Ancak bugün bile insan hâlâ kaslarıyla duyar, hatta kaslarıyla okur.

Her olgun sanatın temelinde bir sürü anlaşma vardır— tabii ki bir dil olduğu oranda. Anlaşma, büyük sanatın koşuludur, engel değildir—

Her yaşam artışı, insanın hem iletişim gücünü, hem de anlama gücünü artırır. Başkalarının ruhuyla empati aslında ahlaki bir şey değil, telkinin fizyolojik bir etkilenmesidir: “sempati” veya “özgeçelik” denen şey, sadece tinselliğin bir parçası sayılan karşılıklı psiko-

motor anlayışın bir ürünüdür (Charles Féré bunu *induction psychomotrice* olarak düşünür). İnsan asla düşünceleri aktarmaz: daha sonra izini düşüncelere kadar geri sürdüğümüz hareketleri, mimikleri, işaretleri aktarır.

810

(Bahar-Güz 1887)

Müzikle karşılaştırıldığında, sözcüklerle iletişim utanmazdır; sözcükler sulandırır ve vahşileştirir; sözcükler kişisellikten uzaklaştırır; sözcükler sıradan olmayı sıradan yapar.

811

(Mart-Haziran 1888)

Sanatçıyı şartlandıran, istisnai durumlardır—ki hepsi hastalıklı fenomenlerle ilgili olup, bunlarla iç içe geçmişlerdir—ve böylece bir sanatçı olup, hasta olmamak imkânsız görünmektedir.

Sanatçılarda adeta bir “kişiliğe” bürünmüş olup, insanı genel olarak bazı derecelerde karakterize eder fizyolojik durumlar:

1) *Sarhoşluk*: artmış güç duygusu; bir şeyleri insanın kendi dolgunluğunun ve mükemmelliğinin refleksi haline getirmeye dair içsel bir ihtiyaç;

2) Belirli duyuların *aşırı keskinliği* ki böylece oldukça farklı bir dil anlayabilsinler-ve bir dil yaratabilsinler—birçok sinirsel rahatsızlıkların bir parçası gibi görünen koşul—; aşırı bir iletişim arzusunun dönüşen aşırı devingenlik; nasıl işaretler yapılacağımla bilen her şey adına konuşma arzusu—; işaretler ve jestler aracılığıyla adete kendinden kurtulma ihtiyacı; yüz konuşmalık vasıtalar aracılığıyla kendi hakkında konuşma yeteneği—*patlayıcı* bir durum. Her türlü kas faaliyeti ve hareketi sayesinde içsel gerilimin canlılığından kurtulmak için bu koşulu önce bir içtepi ve dayanılmaz arzu olarak; daha sonra da bu hareket ve içindeki süreçler (görüntüler, düşünceler, arzular) arasında gönülsüz bir koordinasyon olarak—içeriden gelen güçlü uyancılar tarafından itilen kas sisteminin tamamının bir nevi

otomasyonu olarak düşünmek gerekir—. tepkiyi önleme acizliği; adeta askıya alınan inhibisyon sistemi. Her içsel hareket (duygu, düşünce ani heyecan) beraberinde damarlarda değişiklikleri ve bunun sonucu olarak renk, ısı ve salgı değişimlerini getirir. Müziğin telkin edici gücü, “*suggestion mentale*” [“manevi telkin”];—

3) *Taklit etme içtepisi*: belirli bir örneğin bulaşıcı hale geldiği aşırı bir alınganlık— işaretler bazında bir durum kutsallaştırılıp, anında yasalaştırılır—İçinden yükselen bir görüntü, anında kol ve bacakların hareketine dönüşür—istencin belirli bir askıya alınışı—(Schopenhauer!!!) Dış dünyaya karşı bir nevi sağırlık ve körlük—kabul edilen uyarıcıların alemi kesin bir biçimde belirlenmiştir.

Sanatçıyı, ruhban sınıfından olmayan insanlardan (sanata kapılabilenlerden) ayıranlar bunlardır: ikincisi kolay etkilenişinin doruk noktasına bir şey aldığı zaman ulaşır; birincisi, verdiği zaman böylece bu iki yetenek arasındaki düşmanlık sadece doğal olmakla kalmayıp, aynı zamanda arzu edilir. Bu iki durumun görüş açıları birbirlerine zıttır: Sanatçıdan, seyircinin (eleştirmenlerin-) görüş açısını uygulamayı istemek, kendini ve yaratıcı gücünü kuvvetten düşürmeyi isteme anlamına gelir. Tıpkı cinsiyetler arasındaki farklılık gibidir. Veren sanatçıdan, kadın olmasını, yani alıcı olmasını istememeliyiz.

Bugüne kadarki estetiğimiz, sadece sanatın alıcılarının “güzel nedir?” sorusuna dair deneyimlerini belirttikleri oranda kadın estetiği olmuştur. Bütün felsefelerde bugüne kadar sanatçılar eksikti—

Bu, yukarıda gösterildiği gibi, gerekli bir hatadır; çünkü kendini anlamaya başlayan bir sanatçı, kendini yanlış anlayacaktır; geriye bakmamalıdır hatta hiç bakmamalıdır vermelidir.—

Bir sanatçının eleştirmen olamaması, sanatçı için bir onurdur—aksi takdirde yarım yarım olur, “modern” olur.

Burada, bugün hastalıklı olarak kınamaya alışık olduğumuz dolu ve canlı bir hayatın işaretleri olarak fizyolojik durumların bir listesini verdim. Şimdiye kadar bir antitezden çok sağlık ve hastalık üzerine

konusmayı öğrendik: bu bir dereceler meselesidir. Bu konudaki iddiam, bugün “sağlıklı” olarak adlandırdığımız şeylerin, lehine koşullar altında sağlıklı *olması gereken* şeylerden daha düşük bir seviyeyi temsil ettiği—yani oldukça hasta olduğumuzdur—

Sanatçı, hâlâ daha güçlü olan bir ırka aittir. Bizim içimizde zararlı ve hastalıklı olacak olan şeyler, onda doğaldır— Ne var ki insanlar her türlü telkinin anlaşılmasına dair abartılı güçleri mümkün kılmanın makinenin kuvvetten düşürülmesi olduğu yönünde itiraz ediyorlar: bunların tanığı da isterik kadınlarımızdır.

Aşırı miktarda özsu ve güç, tıpkı yaşamın yoksullaştırılması gibi, beraberinde kısmi sınırlama, duyu sanrıları, telkine açık olma semptomlarını getirebilir: uyarıcı farklı şartlanmıştır, etki aynı kalır— Ama etki sonrası aynı değildir; sinir eksantriklikleri, iyi dönemleri için kefarette bulunması gereken sanatçının durumlarıyla ortak hiçbir şeyi olmadıktan sonra, tüm hastalıklı mizaçların tükenmişliğidir— Sanatçılar, iyi dönemleri açısından yeterince zengindir: fakirleşmeden müsrif olabilir.

Bugün, “dehayı” bir nevi nevroz olarak kabul edebileceğimiz gibi, telkinin sanatsal gücünü de belki nevroz kabul edebiliriz—ve gerçekten de *sanatçılarımız* isterik kadınlar gibi acıdır!!! Ama bu, “bugüne” bir itirazdır, “sanatçılara” değil.

Sanatsal olmayan durumlar: objektiflik, aksettirme, askıya alınmış istenç—(sanatı, yaşamın inkârına giden bir köprü olarak kabul ettiğinde *Schopenhauer*’in utanç verici yanlış anlaması)— Sanatsal olmayan durumlar: yoksullaşan, geri çekilen, solgun büyüyen, gözlerinin altında hayatın ıstırap çektiği kişiler:— Hıristiyanlardır.

813

(1888)

Fizyolojisi açısından isterik olanlarla yakın akraba olan *modern* sanatçı, bu hastalıklı oluşuyla bir karakter olarak da ayırt edilmektedir. Histeri sahtedir—yalan söyleme aşkından dolayı yalan söyler, her tür gerçeği gizleme sanatında takdirde değerlidir—ta ki hastalıklı kendini beğenmişliği onu soyuna getirene kadar. Kendini beğen-

mişliği, uyuşturucu gerektiren sürekli bir ateş gibidir ve anlık kurtuluş vaat eden herhangi bir kendini aldatmadan, herhangi bir maskaralıktan çekinmez. (Kibir yapma güçsüzlüğü ve derinden kökleşmiş bir kendini hor görme için duyulan sürekli intikam ihtiyacı— bu tür kendini beğenmişliğin tarifi hemen hemen budur.)

Sisteminin, tüm deneyimleri krizlere dönüştüren ve hayatın en küçük tesadüflerine bile “dramatikliği” katan absürd alınganlığı, onu tüm hesaplanabilirliğinden yoksun bırakır: artık bir kişi değildir, en fazla kişilerin bir randevusudur ve bir o, bir bu arsız bir kendine güvenle ileri doğru atılır. İşte bu nedenle aktör olarak büyüktür: Doktorları tarafından yakından incelenen tüm bu zavallı istençsiz insanlar, bizi mimik, şekil değiştirme ve neredeyse *istenen* herhangi bir karaktere bürünme virtüözlükleriyle şaşırtırlar.

814

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Sanatçılar, bize ve kendilerine ne söylerlerse söylesinler, büyüt tutkuların insanları *değildirler*. Ve bu da iki nedenden dolayıdır: kendilerine karşı her türlü utançtan yoksundurlar (kendilerini *kendileri yaşarken* gözlemlerler; kendilerine casusluk ederler, fazla meraklıdırlar) ve ayrıca büyük tutkulara karşı her türlü utançtan yoksundurlar (onları sanatçılar olarak istismar ederler). İkincisi ise kan emicileri olan yetenekleri, onlara tutku olarak adlandırılan gücü, bir kural olarak israf etmelerini çok görür.— İnsanın bir yeteneği varsa, aynı zamanda kurbandır: kendi yeteneğinin kan emiciliği altında yaşar.

İnsan, bir tutkuyu temsil ederek, onun üstesinden gelemmez: daha ziyade insan bu tutkuyu temsil edebilecek duruma *geldiğinde* üstesinden gelmiş olur. (Goethe başka bir şey öğretmektedir; ama burada kendini yanlış anlamak istemiş gibi görünmektedir— *delicately*’den¹³⁰ dolayı.)

130 Duygu, takt hassasiyeti—ilham aldığı kadınlara saygı.

815

(Yaz-Güz 1888)

Hayatın ussallığı.—Düşünce de erotik konularla ilgili prensipler açısından göreceli bir iffet, sağgörü ve tedbirlilik, doğuştan gelen özel yetenekler açısından zengin ve eksiksiz mizaçlarda bile hayatın büyük ussallığına ait olabilir. Bu prensip, özellikle sanatçılar için geçerli olup, hayat bilgeliklerinin bir parçasıdır. Tamamen sakıncasız sesler, bu görüşü desteklemişlerdir: Bunlar arasında Stendhal ve Th. Gautier ve ayrıca Flaubert'in isimlerini vermek isterim. Sanatçı belki de ister istemez şehvetli, genelde kolay heyecanlanabilen, her türlü uyarıcıya açık, uzaktan bile yarı yoldaki bir uyarıcının telkiniyle buluşan bir insandır. Buna rağmen, ortalama olarak görevinin, ustalık istencinin baskısı altında, aslında alçakgönüllü, hatta çoğu kez sadedir. Egemen içgüdüleri ondan bunu isterler: kendini olağan bir şekilde harcamasına izin vermezler. İnsanın sanatsal kavramda harcadığı güç, cinsel birleşme sırasında harcadığı güçle aynıdır: sadece tek bir güç türü vardır. Sanatçı, *burada* direnmediği, kendini *burada* harcadığı takdirde kendini aldatır: birçok içgüdü eksikliğini, genel olarak bir istenç eksikliğini ele verir; bu, çöküşün bir işareti olabilir—her halükârda sanatının değerini hesap edilemez bir dereceye kadar düşürür.¹³¹

816

(Mart-Haziran 1888)

Sanatçıyla karşılaştırıldığında, bilimsel insanın görünmesi aslında yaşam seviyesinin frenlenmesinin ve düşürülmesinin bir işaretidir (—ama aynı zamanda kuvvetlenmemi, katılığın, sertliğin ve istenç gücünün bir işaretidir).

Sahtekârlık, gerçeğe ve yararlılığa karşı kayıtsızlık, bir sanatçıda ne dereceye kadar gençlik, “çocukluk” işareti olabilir—Alışlagelmiş davranışları, makul olmayışları, kendileri hakkındaki bilgisizlikleri, “ebedi değerlere” karşı kayıtsızlıkları, “oyundaki” ciddiyetleri—saygınlık ek-

131 1911, s. 512: “Bu aforizmanın Richard Wagner ile ilgili ikinci bir bölümü çıkartılmıştır.” Bu bölüm, faks kâğıtlarında ve Ek'teki çeviride vardır.

siklikleri; soytarı ve Tanrı; aziz ve alçak yan yana— İçgüdü olarak, emir olarak taklit.— Yükselen hayatın sanatçıları—düşüşte olan hayatın sanatçıları: hepsi tüm aşamalara ait değiller midir?— Evet!¹³²

817

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Kadınların eserleri eksik olsaydı, sanat ve bilim zincirinde herhangi bir bağlantı eksik olur muydu? İstisnaları itiraf edersek—ki kuralı kanıtlarlar—kadınlar eser olmayan her şeyde mükemmelliğe ulaşırlar: mektuplarda, biyografilerde, hatta en hassas elişlerinde, kısacası bir *métier* olmayan her şeyde—özellikle de bu şeylerde kendini mükemmelleştirdiği için, sahip olduğu tek sanatsal itkiye itaat ettiği için— *hoşnut etmek* ister—

Ama kadınların, bir sese, bir nefese, bir hoppala'ya¹³³ kendisine verdiğinden daha fazla önem veren? en içteki sırlarına ulaşmak için her parmağıyla kendini inciten? şekil alamayan (—kendini bırakamayan, kendini kamuya açık hale getiremeyen—) hiçbir şeye hiçbir değer vermeyen gerçek bir sanatçının aşırı tutkulu kayıtsızlığıyla ne işi olabilir ki? Sanatçılar tarafından uygulanan sanat—ne olduğunu kavrayamadınız mı: tüm *pudeur*'lere¹³⁴ suikast yapmak için bir girişim değil midir?

Kadınlar sadece bu yüzyılda edebiyata dönme girişiminde bulunmuşlardır (—yaşlı Mirabeau'nun sözleriyle söylemek gerekirse: *vers la canaille plumière écrivassière*¹³⁵): yazıyla amatörce uğraşırlar, sanatla amatörce uğraşırlar, içgüdülerini kaybederler. Ama *neden?* diye sorabilir miyiz.

818

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsan, sanatçı olmayanların içerik olarak “biçim”, “konunun kendisi” olarak adlandırdıkları her şey adına sanatçıdır. Elbette bu durum-

132 Krş. Kısım 339.

133 Hopsasa: Muhtemelen Sihirli Flüt'te Papageno'ya gönderme.

134 Krş. *Putların Alacakaranlığı*, “Özdeyişler ve Oklar”.

135 Karalayan insan kalabalığına doğru. Krş. *Putların Alacakaranlığı*.

da insan alt üst olmuş dünyaya aittir: çünkü bundan böyle içerik, sadece biçimsel bir şey haline gelecektir—hayatımız dahil.

819

(1883-1888)

Nüanslar (—modernliğin gerçek işareti), genel olmayan, sevindiren ve *tipik* olanı kavramakta üstün olan dürtüye karşı koşan konusundadır bir sezgi ve sevinç: tıpkı en iyi dönemin Yunan tadı gibi. İçinde yaşamın dolgunluğunun aşırı güçlendirilmesi vardır: ölçü egemen hale gelir; en altta yavaş hareket eden ve fazla canlı olan her şeye karşı tiksinti hisseden güçlü ruhun durgunluğu vardır. Genel kural, kanun, *onurlandırılmış* ve *vurgulanmıştır*: diğer taraftan istisnalar bir kenara atılmış, nüanslar silinmiştir. Sağlam, güçlü, dayanıklı olan, geniş ve azametli bir şekilde yatan ve gücünü gizleyen hayat—“hoşa giden” budur işte, yani insanın kendisi hakkında düşündüğüne uyar.

820

(1885)

Çoğunlukla sanatçılarla bugüne kadar gelen herhangi bir filozofla olduğundan daha fazla hemfikir oluyorum: Onlar, hayatın kokusunu unutmamışlardır, “bu dünyada” olanları sevmişlerdir—duyularını sevmişlerdir. “Şehvetten uzaklaşmak” için çaba göstermek: bana bir yanlış anlama veya bir hastalık ya da sadece bir ikiyüzlülük ya da kendini kandırma olmadığı yerde, bir tedavi gibi geliyor. Kendim için ve yaşayan, *yaşayabilen* herkes için, püriten bir vicdan tarafından işkence edilmeden, duyuların gittikçe büyüyerek tinselleşmelerini ve çoğalmalarını arzu ediyorum; aslında duyularımızın inceliği, bolluğu ve gücü için onlara minnettar olmalıyız ve karşılığında tinsellik doğrultusunda sahip olduğumuzun en iyisini sunmalıyız. Ruhani ve metafiziksel iftiralar duyuların bizim için anlamı karşısında nedir ki! Bu iftiralara artık ihtiyacımız yoktur: Goethe gibi, gittikçe büyüyen bir keyif ve sıcaklıkla “bu dünyadakilere” sıkıca sarılmakla çok iyi bir şey yaptığımızın işaretidir:— çünkü bu şekilde, insan

kendini yüceltmeyi öğrendiği takdirde, varoluşun yüceltici haline geldiğine dair büyük insan kavramına sıkıca sarılır.¹³⁶

821

(Mart-Haziran 1888)

Sanatta pesimizmi mi?— Sanatçı, aşamalı olarak sarhoşluk koşulunu ortaya çıkartan araçları kendi uğruna sevmeye başlar: aşırı incelik ve renk ihtişamı, çizginin kesinliği, tonlarda nüans: normal koşullar altında farklılığın eksik olduğu yerdeki *farklılık*. Farklı olan her şey, bütün nüanslar, sarhoşluğun meydana getirdiği bu aşırı güç artışlarını hatırlattıkları oranda, çağrışımla bu sarhoşluk duygusunu uyandırır: sanat eserlerinin etkisi, *sanatı yaratan durumu*—sarhoşluğu— *uyandırma*dır.

Sanatta asıl olan yine varoluştaki mükemmelliği, mükemmellik ve bolluk meydana getirmesidir; sanat, esas olarak *varoluşun onaylanmasıdır, kutsanmasıdır, Tanrısallaştırılmasıdır*— Bir pesimist sanat neyi gösterir? Bir *çelişki* değil midir?— Evet.— Schopenhauer, belirli sanat eserlerinin pesimizme hizmet ettiklerini söylediğinde yanılıyordu. Trajedi, “boyun eğmeyi” öğretmez— Korkunç ve kuşku dolu şeyleri sunmak, kendi içinde bir sanatçıda güç ve ihtişam içgüdüsüdür: onlardan korkmaz. Pesimist sanat diye bir şey yoktur— Sanat onaylar. İş onaylar.— Ya Zola? Ya Goncourtlar?— Gösterdikleri şeyler çirkindir: ama onların bunları göstermiş olmaları, *çirkinden aldıkları keyiften gelir*— Önemli değil! Farklı düşünüyorsanız, kendinizi kandırıyorsunuz.— Dostoyevski ne kadar özgürleştiricidir!

822

(1888)

Okuyucularım, “iyi insanın”, hayat dramının tamamında, bir *tükenmişlik* biçimini temsil ettiği fikrine yeterince alıştıktan sonra, Hıristiyanlığın iyi insanı kötü olarak düşünmesindeki tutarlılığa saygı göstereceklerdir. Hıristiyanlık bu konuda haklıydı.

136 MS, Nietzsche'nin elyazısından değil-muhtemelen kendisi tarafından dikte edilmiştir-ama kendisi tarafından revize edilmiştir.

Bir filozof için: “iyi ve güzel birdir” demek, bir alçaklıktır; bir de buna: “ayrıca gerçek de” diye eklerse, onu kırıp dökerler. Gerçek çirkindir. *Sanata, gerçeği yok etmeyelim* diye sahibiz.

823

(Bahar-Güz 1887)

Sanatların ahlaklaşması.—Ahlaki dar görüşlülükten ve köşe perspektiflerinden kurtuluş olarak sanat; ya da bunların taklidi olarak sanat. Güzelliğin korkuyla birleştiği yerde doğaya uçuş. Büyük insan kavramı.

—Kırılabilir, gereksiz lüks ruhlar, bir nefesten bile tedirgin olan, “güzel ruhlar”.

—Oldukları gibi, en ihtişamlı canavarlar olarak, ölmüş idealleri tüm acımasız katlıkları ve vahşetleriyle uyandırmak.

—Ahlaklaşmış tüm sanatçıların dolambaçlılığına ve bilinçsiz rol oynayışlarına psikolojik bir bakışın eğlenceli sevinci.

—Sanatın sahteliği—ahlaksızlığını gün ışığına çıkartmak.

—“temel idealleştirme güçlerini” (şehvet, sarhoşluk, fazladan hayvansallık) gün ışığına çıkartmak.

824 ¹³⁷

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Sanatlarda modern sahtecilik: gerekli görülmektedir, yani modern ruhun en karakteristik ihtiyaçlarına uygun görülmektedir.

İnsanlar, yetenek boşluklarını, hatta daha da fazlası eğitim, öğretim ve okul boşluklarını tıkıyorlar.

Birincisi: Kendimiz için daha az sanatsal olup, şartsız seven (—ve kısa bir süre sonra kişinin karşısında dizlerinin üstüne çöken) seyirciler ararız. Yüzyılımızın batıl inancı, “dehaya” duyulan boş inanç yarıdımıcı olur.

İkincisi: Demokratik bir çağda tatmin olmayan, hırslı, kendini gizleyen tinlerin çapraşık içgüdülerine seslenen uzun bir konuşma yaparız: *yapmacık tavırların önemi*.

137 Wagner Olayı’nda kullanılmıştır.

Üçüncüsü: Bir sanatın prosedürlerin bir diğer sanata aktarırız, sanatın hedeflerini bilginin veya kilisenin ya da ırksal menfaatlerin (nasyonalizm) veya felsefenin hedefleriyle şaşırtırız— bütün frenleri bir anda çekeriz ve Tanrı olabileceğimiz konusundaki karanlık kuşkuları uyandırırız.

Dördüncüsü: Kadınları, ıstırap içindekileri, haksızlıktan dolayı öfkeli olanları pohpohlarız, uyuşturucuları ve afyonlu ilaçları da sanatta egemen kılarız. Kültürlü olanları, şiir ve Eskiçağ hikâyeleri okuyanları gıdıklarız.

825

(Bahar-Güz 1887)

“Kamuya açık salon” ve “özel oda” olarak ayırım; birincisinde bugün bir şarlatan olmak *zorundayız*; ikincisinde bir virtüöz olmaya *kararlıyız*, hepsi bu! Yüzyılımızın spesifik “dehası” bu ayırımı aşar, her ikisinde de iyidir: Victor Hugo’nun ve Richard Wagner’in büyük şarlatanlığı ama öylesine içten bir virtüözlükle birleşmiştir ki en zarif sanat uzmanlarını bile tatmin etmişlerdir. Büyüklük eksiklikleri de bundan dolayıdır: görüş açıları sürekli olarak değişiyordu, bir gün en kaba talebe, ertesi gün en zarif talebe yöneliyorlardı.

826

(Bahar-Güz 1887)

Sahte “yoğunlaştırma”:

- 1) Romantizmde: bu sabit *Espressivo*, kuvvet işareti değil, noksanlık duygusudur;
- 2) Pitoresk müzik, sözde dramatik müzik, her şeyden önce *daha kolaydır* (tıpkı vahşi kolportaj ve natüralist romanda *faits* ve *traits*¹³⁸ gibi);
- 3) “Tutku” sınırlar ve tükenmiş ruhlar meselesidir tıpkı yüksek dağlarda, çöllerde, fırtınalarda, aşırı düşkünlüklerde ve dehşetlerdeki sevinç gibi—hacimli ve masif olanlarda (örneğin tarihçi-

138 Gerçekler ve özellikler.

ler açısından); *aslında bir duygular düşkünlüğü kültü vardır* (—güçlü çağlar nasıl olur da tam zıt bir sanata ihtiyaç duyarlar—tutkunun ötesinde bir aleme ihtiyaç duyarlar?)

- 4) heyecanlandıran malzemelerin tercih edilmesi (erotik veya sosyalist veya patolojik): insanın bugün kimin için çalıştığını gösteren bütün işaretler: aşırı çalışmalar ve dalgınlar ya da kuvvetsizler için. Herhangi bir etki yaratmak için zulmetmek zorundayız.¹³⁹

827

(Bahar-Güz 1887)

Zulmetme sanatı olarak modern sanat—kaba ve inandırıcı şekilde belirlenmiş bir betimleme mantığı; motifler formüllere indirgenerek basitleştirilmişlerdir; formül zulmeder. Betimlemeler içerisinde vahşi bir çeşitlilik, duyuların karışmasına neden olan boğucu bir kitle; renk, malzeme ve arzulara vahşilik. Örnekler: Zola, Wagner; daha tinsel düzen içerisinde Taine. Dolayısıyla: *mantık, kitle ve vahşilik*.

828

(1883-1888)

Ressamlar açısından: *tous ces modernes sont des poètes qui ont voulu être peintres. L'un cherché des drames dans l'histoire, l'autre des scènes de mœurs, celui-ci traduit des religions, celui-là une philosophie*.¹⁴⁰ Biri Rafael'i taklit eder, bir diğeri erken İtalyan ustaları; manzara sanatçıları, kasideler ve ağıtlar yapabilmek için ağaçları ve bulutları kullanır. Hiçbiri sadece bir ressam değildir; hepsi arkeolog, fizyolog, şu veya bu hatıranın veya kuramın teatral prodüktörleridirler. Bilginliğimizden, felsefemizden zevk alırlar. Bizim gibi onlar da genel fikirlerle dolup taşıyorlar. Bir biçimi, ne olduğu uğruna değil, ne ifade ettiği uğruna severler. İlmi, eziyetli ve düşünceli bir neslin oğullarıdır—okumayan ve sadece gözlerine ziyafet çekmeyi düşünen eski ustalarından binlerce mil uzakta.

¹³⁹ Açıkçası, bu kısım Wagner'i uzunca işliyor ama sadece onu değil; bkz. sonraki kısım.

¹⁴⁰ Tüm bu modern insanlar ressam olmak isteyen şairlerdir. Kimi tarihte dram aradı, kimi usul sahneleri; biri dini aktarır, diğeri de bir felsefeyi.

Temel olarak, Wagner'in müziği bile hâlâ edebiyattır, tıpkı Fransız romantizminin tamamı gibi: Duygusal evde kalmalar üzerinde uygulanan egzotizmin cazibesi (tuhaf zamanlar, gelenekler, tutkular). Çok uzakta sadece kitaplarla ulaşılabilen tarihöncesi yabancı ülkeye girmiş olma ve ufkun tamamını yeni renkler ve fırsatlarla boyanmış görmenin sevinci—

Henüz çok uzak, açıklanmayan dünyaların sezgisi; bulvarlara tepeden bakmak— Çünkü nasyonalizm, kendimizi kandırmayalım, sadece egzotizm başka bir biçimdir—

Romantik müzisyenler, egzotik kitapların onları ne hale getirdiklerini naklederler: biri egzotik şeyleri, Floransa ve Venedik tarzında tutkuları denemek ister: sonunda kendini onları resimlerde arayarak memnun eder— Burada esas olan, yeni arzuların türü, taklit etme ve başkalarının hayatını tecrübe etme, kılık değiştirme, ruhun gerçeğini gizleme isteğidir— Romantik sanat, sadece bozuk bir “gerçekliğin” yerini alan geçici bir çaredir.

Yeni şeyler yapma girişimi: ihtilal, Napoleon. Ruh için yeni fırsatlar tutkusu, ruhun genişlemesidir Napoleon.

İstencin bitkinliği; hissetme, hayal etme ve yeni şeylerin hayalini kurma arzusundaki büyük aşırılıklar—insanın bir kez tecrübe ettiği aşırılıkların sonucu: aşırı duygulara karşı açıklıktır— Yabancı edebiyatlar, en güçlü baharatları sunmuşlardır.

Winckelmann ve Goethe'nin Yunanlıları, Victor Hugo'nun Doğuluları, Wagner'in Edda karakterleri, Walter Scott'un on üçüncü yüzyıl İngilizleri—bir gün komedinin tamamı teşhir edilecektir! hepsi tarihi açıdan ölçünün ötesinde sahte, ama—moderndiler.¹⁴¹

141 1911, s. 512: “Son satır, başka yorum: ‘modern, gerçek.’”

831

(Bahar-Güz 1887)

Yabancı şeyler ve ödünç alınmış şeylerle bağıntılı ulusal bir dehanın karakterize edilmesi hakkında:—

İngiliz dehası, tuttuğu her şeyi kabalaştırır ve doğallaştırır;

Fransız dehası, inceltir, basitleştirir, mantıklaştırır, süsler;

Alman dehası, kafa karıştırır, tehlikeye atar, şaşırtır ve ahlaklaştırır;

İtalyan dehası, ödünç aldığı şeyi, öbürlerinden kat kat fazla en özgür ve en ince şekilde kullanmış olup, içinden aldığıнын yüz kat fazlasını yine yerine koymuştur: verebilecek en fazla şeyi olan en zengin deha olarak.

832

(Bahar-Güz 1887)

Yahudiler, sanat alanındaki dehaya Heinrich Heine ve doğuştan çok yetenekli ve çok ateşli bir şehvet düşkününü olup, müzisyen olarak büyük geleneğe sıkıca sarılan ve sadece kulaktan daha fazlasına sahip olanlar için, Alman romantikçilerinin duygusal ve aslında *dejenere* müziğinden gerçek bir kurtuluş olan Offenbach ile yaklaştılar.

833

(Bahar-Güz 1887)

Offenbach: Voltaire'in ruhuna sahip Fransız müziği, özgür, çok ateşli, biraz alaycı bir sırıtmaya sahip, ama parlak, neredeyse banallik noktasına kadar akıllı (—makyaj kullanmaz—) ve hastalıklı veya sarışın Viyanalı şehvetine ait *mignardise*¹⁴² olmadan.

834

(1884)

Birileri, sanatsal dehayı kanun altında en büyük özgürlük, Tanrısal delişmenlik, en zor şeylerde kolaylık olarak anlıyorsa, Offenbach,

142 Sahte tavrı, yapmacık.

“dâhi” unvanını Wagner’den çok daha fazla hak etmiştir. Wagner ağır ve hantaldır. Wagner’e şu soytarı Offenbach’ın soytarılıklarından neredeyse her birinde beş veya altı kez ulaştığı çok ateşli mükemmellik anlarından daha yabancı olan bir şey yoktur.¹⁴³ Ama belki de birileri dâhi sözcüğünü başka bir şekilde anlıyordur.¹⁴⁴—

835

(1885-1886)

“Müzik” başlıklı bölüm için.¹⁴⁵— Alman ve Fransız ve İtalyan müziği. (En düşük dönemlerimiz siyasi açıdan en verimli dönemlerimizdir. Slavlar?)— Kültürel tarihsel bale: operanın üstesinden gelmiştir.— Aktörlerin müziği ve müzisyenlerin müziği.— Wagner tarafından yaratılanların bir biçim olduğu görüşü yanlıştır.— biçimsizdi. Dramatik bir konstrüksiyon olasılığının hâlâ keşfedilmesi gerekiyor.— Ritim. Ne pahasına olursa olsun “dışavurum”.— *Carmen*’e övgü.— Heinrich Schütz’e övgü (ve “Liszt Toplumuna”)— Fahişece enstrümantasyon.— Mendelssohn’a övgü: Onun içinde ve başka hiçbir yerde Goethe’den bir unsur var! (Tıpkı Goethe’nin başka bir unsurunun Rahel’de,¹⁴⁶ bir üçüncüsünün de Heinrich Heine’de mükemmelliğe ulaşması gibi.)¹⁴⁷

836

(Bahar-Güz 1887)

Betimleyici müzik; etkili olması için gerçekliğe bırakın— Sanatın tüm bu türleri daha kolay, daha taklit edilebilirdir; doğuştan yeteneksizler bunları kullanırlar. İçgüdülere başvuru; telkin gücüyle sanat.

143 Nietzsche’nin soytarını (*Hanswurst*) o kitaplarında övmesi hakkında bkz. benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 13, No. III

144 1911, s. 511: Bu satırlar “Richard Wagner hakkında bir nottan alınmıştır.” Bu not, faks kâğıtlarında ve Ek’teki çeviride vardır.

145 MS’de: “Bir bölüm ‘Müzik’ !-‘Sarhoşluk’ doktrini (sayma, örneğin *peitts faits* değer takdiri).” Ayrıca yine 1911, s. 512 uyarınca bu not aslında *İyinin ve Kötünün Ötesinde* için planlanmıştı; ama karşılaştırma için: *Wagner Olayı*.

146 Rahel von Varnhagen (1771-1833): Salonu, Berlin’de büyük bir kültür merkeziydi.

147 Mendelssohn, Rahel ve Heine—ve Offenbach (bkz. kısım 832-834) Yahudi kökenli olup, Wagner fanatik bir Antisemitti.

837

(Bahar-Güz 1887)

Modern müziğimiz hakkında.— Melodinin bozulması, “fıkrın”, diyalektığın, en tinsel faaliyet özgürlüğünün bozulmasıyla aynıdır—cüretin ve hatta prensiplerin yeni doruklarında gelişen bir parça hantallık ve kabızlıktır;—sonunda insan sadece yeteneğinin prensiplerine ve bir yeteneğin dar görüşlülüğüne sahip olur.

“Dramatik müzik” saçmalık! Sadece kötü bir müziktir—İnsan artık yüceltilmiş tinselliğe ve ona hizmet eden mutluluğa nasıl ulaşacağını bilmediğinde yerine geçecek yedekler olarak “duygu”, “tutku” (örneğin Voltaire’inki). Teknik olarak “duygu” ve “tutku” daha kolaydır—daha zavallı sanatçılar gerektirir. Drama başvuru, bir sanatçının dahi araçlardan çok yanlış araçların efendisi olduğunu ele verir. Dramatik resimlerimiz, dramatik lirik şiirlerimiz vs. vardır.

838

(1888)

Müzikte, müzisyenleri zorla bir kanuna tabi edecek ve onlara vicdan verecek estetikten yoksunuz; sonuç olarak “prensip” üzerinde bir dahi anlaşmazlığından da yoksunuz—çünkü müzisyen olarak Herbart’ın istemsemelerine bu alemde Schopenhauer’in istemsemelerine güldüğümüz kadar çok gülüyoruz. Aslında bu, büyük bir sorun doğuruyor: Artık “model”, “ustalık”, “mükemmellik” anlayışlarını hangi temelde bulabileceğimizi bilmiyoruz—eski aşkın ve hayranlığın içgüdüleriyle değerler âleminde kör bir şekilde el yordamıyla ilerliyoruz; “iyi olan *bizim* hoşumuza gidendir” iddiasına inanacak aşamaya yaklaşıyoruz—

Beethoven’in her yerde gayet masumca bir “klasikçi” olarak tarif edilmesi, bende güvensizlik yaratıyor. Ben kesinlikle diğer sanatlarda bir klasikçi dendiğinde Beethoven’in tam tersi bir sanatçının anlaşıldığını iddia ederdim. Ama Wagner’deki eksiksiz ve açık *stil parçalanması*, sözde dramatik stili bile “örnekleyici” olarak, “ustalık” olarak, “ilerleme” olarak öğretiliyor ve onurlandırılıyorsa, sabırsızlığım

doruk noktasına ulaşıyor. Wagner'in anlayışına göre müzikteki dramatik stil, genel olarak stilin, başka bir şeyin yani dramın, müzikten yüz kat daha önemli olduğu varsayımına dayanarak reddedilmesidir. Wagner resim yapabiliyor, müziği müzikten başka bir şey için kullanıyor, yapmacık tavrırları vurguluyor, bir şairdir; son olarak tüm tiyatro sanatçıları gibi "güzel duygulara" ve "kalkan göğüslere" başvurmuştur—ve tüm bunlarla kadınları, hatta kültüre ihtiyaç duyanları ikna ederek kendi tarafına çekmeyi başarmıştır: iyi ama, müzik kadınlar ve kültüre ihtiyacı olanlar için nedir ki! Sanata karşı hiç vicdanları yok; bir sanatın prensipleri ve en vazgeçilmez erdemleri ayaklar altında çiğnendiğinde ve ikincil derecede hedefler yararına (*ancilla*¹⁴⁸ *dramaturgica* olarak) alay konusu olduğunda acı çekmiyorlar. Dışa vuran yani sanatın kendisi varoluşunun kanunları kaybetmişse, dışavurum araçlarını genişletmenin ne anlamı var ki! Tonların pitoresk görkemi ve gücü; sesin sembolizmi, ritim, renklerin uyumu veya uyumsuzluğu, müziğin telkin edici önemi, Wagner'in egemen kıldığı müziğin tüm şehveti—Wagner tüm bunları müzikte fark etti, açtı ve geliştirdi. Victor Hugo, dil konusunda buna benzer bir şey yaptı; ancak bugün bile Fransızlar hâlâ kendilerine soruyorlar, Hugo konusunda bu aslında dilin bozulması değil miydi diye—dilde şehvetin artmasıyla neden, tinsellik, kanuna duyulan derin itaatkârlık bastırılmadı mı diye? Fransa'da şairlerin heykeltıraş olması, Almanya'daki müzisyenlerin aktör ve kültür satıcıları olmaları—tüm bunlar çöküşün işaretleri değil midir?

839

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Bugün, müzikle ilgilenmeyenler arasında bile bir müzik pesimizmi var. Ona kimler rastlamadı, ona kimler beddua etmedi ki—piyanosuna umutsuzca çığlıklar atacak kadar işkence çektiren, tek elle en kasvetli gri kahverengi harmonilerin çamurunu ileri fırlatan sefil gençlik? Bu, insanı pesimist olarak tanımlar— Ama bu, insanı müzis-

yen olarak da tanımlar mı? Kimse beni buna inandıramaz. Wagner tarzı *pur sang*¹⁴⁹ müzikal değildir; müziğin doğal güçlerine, tıpkı bir kadının hipnozcusunun istencine yenildiği gibi yenilir—ve bunu yapabilmek için, *in rebus musicis et musicantibus*¹⁵⁰ konularında katı ve ince bir vicdan tarafından kuşkulu hale getirilmemelidir. “Gibi” dedim:— ama belki de burada bir mecazdan daha fazlası vardır. Wagner’in kullanmayı tercih ettiği (—ve büyük bir kısmını kendisi için yaratmak zorunda kaldığı) etkileri meydana getirmek için kullanılan araçlara bir bakın: tuhaf bir biçimde bir hipnozğunun kendi etkilerini yarattığı araçlara benziyorlar (orkestrası için tempo ve ses rengi seçimi; ritminde mantık ve dördülün nahoş bir biçimde engellenmesi; “sonsuz melodisinin” kolay geçmeyen, sakinleştiren, gizemli, isterik niteliği).— Ayrıca *Lohengrin* prelüdünün örneğin dinleyicilerini, özellikle de kadınları indirgediği durum, uyurgezerin kendinden geçmiş halinden çok mu farklı?—

Adı geçen prelüdü daha yeni dinlemiş, Wagner hayranlarının nasıl etkileyeceklerini bildikleri şu büyüleyici gözlere sahip bir İtalyan kadının: “*come si dorme con questa musica!*”¹⁵¹ dediğini duydum.

840

(Mart-Haziran 1888)

Müzikte din.— Wagner’in müziğinde hâlâ dini ihtiyaçların ne kadar çok itiraf edilmemiş, hatta anlaşılmamış tatmini vardır! Bu müzik aracılığıyla ne kadar çok vaiz, erdem, kutsal yağlama, “bekâret”, “kurtuluş” konuşmaktadır!— Müziğin sözcüklerden ve anlayışlardan vazgeçebilmesi—ah bu gerçekten, yöneten ve daha önce inanılan her şeye geri gitmek üzere baştan çıkartan bu kurnaz azizden nasıl da avantaj sağlamaktadır!— Bazı eski içgüdüler veya başkaları titreyen dudaklarla yasaklanmış kadehlerden içerken, entelektüel vicdanımızın utanmaya ihtiyacı yoktur—o dışarıda kalır. Bu kurnazca, sağlıklı, hatta dini içgüdünün

149 Safkan.

150 Müzik ve müzisyenle ilgili konularda.

151 “Bu müzikle insan nasıl da uyur!”

Önceki paragrafta “karelik”: *Quadratur*.

Wagner hakkındaki tüm bu notlar *Wagner Olayı* ile karşılaştırılmalıdır.

tatmin noktasında utancı ele verdiği için iyi bir işarettir— El altından Hristiyanlık: “Wagner’in son döneminin” müzik türüdür.

841¹⁵²

(Mart-Haziran 1888)

İnsanların yüzünde cesaret, bir şeylerin yüzünde cesaret ve kâğıt üzerinde cesaret arasında ayırım yapıyorum. Sonuncusu örneğin David Strauss’un cesaretiydi. Ayrıca tanıklar huzurunda cesaret ve tanıksız cesaret arasında ayırım yapıyorum: Bir Hristiyanın, genel olarak Tanrıya inananların cesareti asla tanıksız cesaret olamaz— bu gerçek bile tek başına derecesini düşürür. Son olarak, yaradılıştaki kökleşmiş cesaret ve korkunun korkusunda kökleşmiş cesaret arasında ayırım yapıyorum: sonuncusunun belirli bir aşaması, ahlaki cesarettir. Ayrıca umutsuzluktan dolayı cesaret de bunlara eklenmelidir.

Wagner, bu cesaret türüne sahipti. Müzik açısından durumu, temelde umutsuzdu. İyi bir müzisyeni oluşturan iki şeyden yoksundu: doğa ve kültür, müziğe yatkınlık ve müzik konusunda eğitim ve öğretim. Cesarete sahipti: yoksun kaldığı şeyleri bir prensip haline getirdi—kendisi için bir müzik stili yarattı. Wagner’in yarattığı “dramatik müzik”, onun yapabileceği bir müzikti—Wagner’in sınırları bu anlayışı belirler.

Ve yanlış anlaşıldı!— Yanlış mı anlaşıldı?— Modern sanatçıların altında beşi bu durumdadır. Wagner onların kurtarıcısıdır; altında beş her halükârda “en düşük tahmindir”. Doğanın kendini amansız gösterdiği ve diğer taraftan kültürün tesadüfi, deneysel ve amatör olarak kaldığı her derecede, sanatçı içgüdüsel olarak—ne diyorum ben?— hararetli bir şekilde Wagner’e dönmektedir. Şairin dediği gibi: “Onu yarıya kadar sürükledi, yarıya kadar battı.”¹⁵³

152 1911, s. 512: “Wagner Olayı’nda kullanılan uzunca bir taslaktan.”

153 Goethe “Der Fischer”, sondan önceki satır: *halb zog sie ihn, halb sank er hin*. Nietzsche, kadını belirten “sie” zamiri, erkeği belirten “er” zamiri ile değiştirmiştir.

(Mart-Haziran 1888)

"Müzik"—ve büyük stil.— Bir sanatçının büyüklüğü, meydana getirdiği "güzel duygularla" ölçülemez: bu fikri kadınlara bırakın. Ama büyük stile yaklaştığı dereceye, büyük stili uygulamaya yetenekli olduğu dereceye göre ölçülebilir. Bu stilin büyük tutkuyla ortak yanı, memnun etmeye tepeden bakması; ikna etmeyi unutması; emir vermesidir; *istençli* olmasıdır— İnsanın temsil ettiği kaosa hakim olabilmek; kaosu biçim alma almaya: mantıklı, basit, belirli, matematik, *kanun* olmaya zorlamak—buradaki büyük hırs budur. Tiksindirir; böyle bir güç sahibi insanları artık sevilmez— etraflarını bir çöl, bir sessizlik, büyük bir kutsallık karşısında duyulan korku sarar— Bütün sanatlar, büyük stile istekli olanları bilirler: müzikte neden eksiktirler? Hiçbir müzisyen bugüne kadar Palazzo Pitti'yi yaratan mimar kadarını inşa edememiştir— Sorun da buradadır. Müzik acaba böyle bir gücün sahibi olan her tür insanın egemenliğinin bittiği bir kültüre mi sahip? Büyük stil anlayışı müziğin ruhlarına—müziğimizdeki "kadınlara" mı aykırı?

Burada çok önemli bir meseleye parmak bastım: Müziğimizin tamamı nereye ait? Klasik tadın çağları, bununla kıyaslayacak hiçbir şeyi bilmiyorlar: Rönesans dünyası akşamına ulaştığında, "özgürlük" ahlaktan, hatta insandan bile ayrıldığında canlanmaya başladı— Rönesans karşıtı olmak, karakterinin bir parçası mıdır? Her halükârda çağdaşı olduğundan Barok stiline kardeşi midir? Müzik, modern müzik, zaten çöküş değil midir?—

Bu meseleyi daha önce de vurguladım: Müziğimiz, sanatta Rönesans karşıtlığının bir parçası değil midir? Barok stiline yakın akraba değil midir? Tüm klasik tatlara aykırı olarak büyümedi mi ki böylece klasik olma hırsları doğasından dolayı yasaklanmış olsun?

Birincil derecede bir mesele olan bu sorunun cevabı hakkında, müziğin Romantizm olarak—yine klasikliğe karşı bir tepki hareketi olarak—en büyük olgunluğuna ve doluluğuna ulaştığı gerçeğinden doğru sonuçlar çıkartılmış olsaydı, hiçbir kuşku kalmayacaktı.

Mozart—hassas ve şehvet dolu bir ruh ama ciddi olduğu zamanlarda bile tamamen 18. yüzyıla aittir.— Tıpkı Wagner'in son büyük romantikçi olması gibi, Romantizmin *Fransız* kavramı tarzında ilk büyük romantikçi olan Beethoven—ki her ikisi de içgüdüsel olarak klasik tadın, katı tadın—içgüdüsel muhalifleridir—“büyük” stil de cabasıdır.

843

(Mart-Haziran 1888)

Romantizm: Modern olan her şey gibi, hırslı bir mesele.
İki kat estetik durum.
Arayana, arzu edene karşı olan dolular ve verenler.

844

(1885-1886)

Romantikçi, kendisinden duyduğu büyük tatminden dolayı yaratıcı olan sanatçıdır—kendisinden ve dünyadan uzağa bakan, geriye bakan.

845

(1885-1886)

Sanat, *gerçekliğe duyulan tatminsizliğin* bir sonucu mudur? Ya da zevk alınan *mutluluğa duyulan minnettarlığın* dışavurumu mudur? Birincisinde *Romantizm*; ikincisinde hale ve ilahiler (kısacası ilahlaştırma sanatı): Rafael de buraya aittir; sadece dünyanın Hristiyan yorumu gibi görünen şeyi Tanrılaştırma yanlışlığına düşmüştü. Hristiyanlığa özgü *olmayan* yerde varoluş için minnettarlık duyuyordu.

Ahlaki yorum, dünyayı taşınamaz hale getirmektedir. Hristiyanlık, dünyanın “üstesinden gelme”, yani dünyayı inkâr etme girişimiydi. *Uygulamada*, böylesine öldürücü bir delilik girişimi—insanın delice kendini dünyanın üzerinde olarak değerlendirmesi—insanı kasvetli, küçük ve yoksul hale getirmiştir: sadece en sıradan olanlar ve zararsız olan insan türü, sürü tipi, bundan yarar sağladı ya da istiyorsanız, bununla ilerledi.

İlahlaştırma sanatçısı olarak Homeros; ayrıca Rubens. Müziğin henüz yapamadıkları.

Büyük kutsallıkta insanın idealleştirilmesi (büyüklüğünün bir fikri) Yunandır;¹⁵⁴ değerini düşürme, iftira, günahkarları hor görme Yahudi Hristiyanıdır.

846

(1885-1886)

Romantizm nedir?— Tüm estetik değerler açısından şu temel ayrımı yapıyorum: Her bireysel durumda “Açlık mı, bolluk mu burada yaratıcı olmuştur?” diye soruyorum. İlk bakışta başka bir ayrım çok daha akla yatkın görünmektedir—daha açıktır—yani sertlik, ebedilik, “varlık” için duyulan arzunun mu, yoksa yok etme, değişim veya oluş için duyulan arzunun mu yaratıcılığın nedeni olduğu ayrımı. Ancak her iki arzu da yakından incelendiklerinde, hırslı ve sanırım tercih edilmesi gereken yukarıdaki şemaya uygun olarak yorumlanabilir olduklarını kanıtlamışlardır.

Yok etme, değişim ve oluş arzusu, geleceğe gebe olan bir gücün dışavurumu olabilir (bunun için kullandığım terim, bilindiği gibi “Dionyssos tarzı”dır) ama aynı zamanda varolan her şeyi, aslında varoluşun kendisi, varlıkların tamamı onları öfkeliendirdiği ve tahrik ettiği için yok eden, yok etmek *zorunda* olan zayıf bünyelilerin, mirastan yoksun kalanların, imkânları kıt olanların nefreti de olabilir.

Diğer taraftan “ebedileştirme” minnettarlıktan ve sevgiden kaynaklanabilir—bu kökenden gelen bir sanat, daima ilahlaştırma sanatı, Rubens’le belki bir ilahi, Hafız’la büyük mutluluk, Goethe’yle parlak ve kibar ve her şeyin üzerine bir Homeros halesi geçiren bir sanat olacaktır—ama aynı zamanda ıstırapı içinde en kişisel, en bireysel ve en dar görüşlü olam —en kişisel özelliğini—adeta kendi imajım, ıstırapının imajımı onlara zorla kabul ettirerek, onları zorlayarak ve dağılayarak, bir *kanun* ve zorlamaya dönüştürmek isteyen büyük ıstıraplar içindeki birinin zorbaca isten-

154 Krş. Prometheus ve Tragedyanın Doğuşu.

ci de olabilir. Sonuncusu, en anlamlı şekliyle romantik pesimizmdir, ister Schopenhauer'in istenç felsefesi olarak, ister Wagner tarzı müzik olarak olsun.¹⁵⁵

847

(Bahar-Güz 1887)

Klasik ve romantik antitezinin arkasında gizlice aktif ve reaktif antitezi yatıyor mudur?—

848

(Bahar-Güz 1887)

Klasik olabilmek için, *tüm* güçlü ve görünüşte aykırı yeteneklere ve arzulara sahip olmayız?—ama öyle bir şekilde ki tek bir boyunduruk altında yürüyebilsinler; edebiyat veya sanat veya siyaset *dehasını* zirveye çıkarmak için *doğru* zamanda ulaşsınlar (tüm bunlar olduktan sonra *değil*—); insanın en derin ve en içsel ruhunda, henüz varolduğu ve yabancı şeylerin taklitleriyle üzeri henüz boyanmadığı (ya da henüz bağımsız olduğu—) bir zamanda (bir halkın veya bir kültürün) toplam halini yansıtabilsin; ve insan, tepkici değil, *sonuç çıkartan* ve ileriye götüren ve nefret bile olsa, her halükârda Evet diyen bir tin olsun.

“En yüce kişisel değer bunun bir parçası *değil mi*?”— Belki de ahlaki önyargıların burada bir rol mu oynadıklarını, yoksa büyük ahlaki azametın belki de kendi içinde *klasığın* bir *çelişkisi* mi olduğunu?¹⁵⁶— Ahlak canavarlarının ister istemez sözde ve eylemde *romantikçi* olmak zorunda olup olmadıklarını dikkate almak değil midir?— Bir erdemin bir diğer erdeme karşı bu şekildeki üstünlüğü (ahlak canavarı durumunda olduğu gibi), klasik denge gücüne düşmandır: birinin bu azamete sahip olduğunu ve buna rağmen klasikçi olmadığını varsayarsak, güvenilir bir şekilde aynı seviyede ahlaksızlığa da sahip olduğu sonucu çıkartırdık: muhtemelen

155 Bu not, daha sonra *Nietzsche contra Wagner* kitabına “We Antipodes” başlığı altında eklenen *Şen Bilim*’de (1887) kullanılmıştır.

156 Bu noktada tüm basımlar şu sözcükleri atlamaktadır: “Müziği ‘akdenizleştirmek’-benim sloganım budur.”

Shakespeare'in durumunda olduğu gibi (gerçekten Lord Bacon olduğunu varsayarak).¹⁵⁷

849

(Kasım 1887-Mart 1888)

Gelecek şeyler.— Büyük “tutku” romantizmine karşı.— Bir miktar soğukluğun, sağduyunun ve sertliğin tüm “klasik” tatların parçası olduğunu kavramak: her şeyden önce mantık, tinsellikte mutluluk, “üç birim”, konsantrasyon, duyguya duyulan nefret, kalp, *espri*, çeşit çeşit olana, belirsiz olana, gezinene duyulan nefret, imalara ve aynı şekilde kısa, anlamlı, güzel ve iyi huylu olana duyulan nefret. Sanatsal formüllerle oyun oynamamalıyız: hayatı öyle bir şekilde tekrar biçimlendirmeliyiz ki ardından hayat kendini formüle etmek zorunda kalsın.

Ancak şimdi gülmeyi öğrendiğimiz, ancak şimdi gördüğümüz eğlendirici bir komedidir: Perder, Winckelmann, Goethe ve Hegel'in çağdaşlarının klasik ideali—ve aynı zamanda Shakespeare'i de!—tekrar keşfetmiş olduklarına dair ortaya attıkları iddia.— Ve aynı nesil, adice Fransız klasik ekolünü tanımamıştı! sanki esas olan şeyler, burada olduğu gibi orada da öğrenilemiyormuş gibi!— Ne var ki “doğa”, “doğallık” arzu ediyorlardı: ah ne aptallık! Klasikliğin bir tür doğallık olduğunu düşünüyorlardı!

İyice düşünelim, önyargı veya hoşgörü olmadan klasik tadın nasıl bir toprakta büyüyebilir diye. Katılaştırma, basitleştirme, kuvvetlendirme, insanı daha kötü yapma: bunlar birbirine aittir. Mantıksal psikolojik basitleştirme. Detayı, kompleksliği, belirsiz olanı hor görme.

Almanya'daki romantikçiler klasikliğe *değil* nedene, aydınlanmaya, beğeniye ve 18. yüzyıla itiraz ediyorlar.

Romantik Wagner tarzı müziğin duyarlılığı: klasik duyarlılığın antitezidir.

Birliğe duyulan istenç (çünkü birlik zulmeder—dinleyiciler, izleyiciler aracılığıyla); ama asıl konuyla ilgili olarak kendine zulme etme acizliği—yani eserin kendisi açısından (ihmal etme, kısaltma, açıklığa kavuşturma, basitleştirme). Kitleler aracılığıyla gark etme (Wagner, Victor Hugo, Zola, Taine).

157 Krş. *Ecce Homo*, “Neden Böyle Akıllıyım?”.

Sanatçıların nihilizmi.— Şenliğinde doğal zalimlik; gün doğuşlarında siniklik. Duygusal hislerin düşmanlarıyız. Doğanın duyularımızı ve hayal gücümüzü götürdüğü yere kaçıyoruz; sevebileceğimiz hiçbir şeyin olmadığı yere; kuzeye ait bu doğanın ahlak biçimlerinin ve inceliklerinin bize hatırlatılmadığı yere—ve aynısı sanatlarda da geçerlidir. Bize artık “iyi ve kötüyü” hatırlatmayanları tercih ediyoruz. Uyarıcılara ve acıya ahlaki duyarlılığımız adeta korkunç ve mutlu bir doğa tarafından duyularımızın ve güçlerimizin ölümcüllüğünde kurtarılmaktadır. İyilik olmadan hayat.

Yararlılığı, doğanın iyi ve kötüye karşı *kayıtsızlığının* hor görülmesinden oluşur.

Tarihte adalet yok, doğada iyilik yok: bu nedenle pesimist, eğer bir sanatçıysa, *historiciste*¹⁵⁸ adalet yoksunluğunun fevkalade bir naiflikle ortaya çıkartıldığı, *mükemmelliğin* görünür olduğu—ve doğada kötü ve kayıtsız karakterinin bir kisveye bürünmediği, *mükemmellik* karakterini sergilediği yerlere gider— Nihilist sanatçı, kendini *sinik tarih*, *sinik doğa* isteyerek ve tercih ederek ele verir.

Trajik nedir?— Tekrar tekrar Aristoteles’in trajik ani heyecanların iki *depresif* heyecan yani terör ve merhamet olduğuna dair inancının büyük yanlışlığına parmak bastım. Bu konuda haklı olmuş olsak, trajedi hayat için tehlikeli bir sanat olurdu: dile düşmüş ve kamuoyu için bir tehlike olarak ona karşı uyarmak zorunda kalırdık. Başka durumlarda hayatın büyük uyarıcısı olan, hayatla sarhoşluk olan, hayat istenci olan sanat, burada aşağıya meyleden bir hareketin hizmetinde ve adeta pesimizmin hizmetçisi olarak *sağlığa zararlı* hale gelecektir (—çün-

158 Tarihi konularda.

Nietzsche'nin doğanın büyük kayıtsızlığına yaptığı sürekli vurgu, Camus'nun *Yabancı* adlı eserindeki sonuçla karşılaştırmaya davet eder; aslında bu notun tamamı—ve sadece bu not değil—Camus üzerinde iz bırakmış olabilir. Ayrıca Nietzsche'nin “absürd” söz-cüğünü sıkça kullandığına da dikkat çekmek isterim.

kü Aristoteles'in inanmış gibi görüldüğü şekilde insanın bu ani heyecanların ortaya çıkmasından dolayı "arındığı" doğru değildir). Alışılmış bir şekilde terör veya merhameti meydana getiren bir şey, düzeni bozar, zayıflatır, cesareti kırar—ve Schopenhauer'in trajediden boyun eğmeyi (yani mutluluğu, umudu, yaşam istencini kibar bir biçimde reddetmeyi) öğrenmemiz gerektiği konusunda haklı olduğunu varsayarsak, bu sanat, sanatın kendisini sinkar ettiği bir sanat olurdu. Trajedi bu durumda bir parçalanma sürecini gösterecektir: sanat içgüdüleriyle kendini yok eden yaşam içgüdüleri. Hristiyanlık, nihilizm, trajik sanat, fizyolojik çöküş—bunlar el ele yürüyecek, aynı anda ege-men olacak, birbirlerine ileriye doğru—*aşağı doğru*—yardım edecektir—Trajedi, *aşağıya* meylin bir semptomu olacaktır.

Bu kuramı en soğukkanlı şekilde çürütebiliriz: yani trajik bir hissin etkisini bir dinamometreyle ölçerek. Sonuç olarak da nihayetinde sadece bir sistematikçinin mutlak yalancılığının yanlış anlayabileceği bir şeyi keşfederiz—trajedinin *kuvvet verici bir ilaç* olduğunu. Schopenhauer bunu kavramak istemediyse, genel bir depresyon halini trajik bir koşul olarak ileri sürdüyse, Yunanlıların (—ki onlar kendilerini bu kızgınlığa "teslim etmemişlerdir"—) dünyanın en yüksek görüşüne ulaşamadıklarını ileri sürüyorsa—bu *parti pris*, bir sistemin mantığı, bir sistematikçinin sahtekârlığıdır. Schopenhauer'in psikolojisini adım adım bozan bu korkunç sahtekârlıklardan biridir (—keyfi ve şiddetli bir biçimde dehayı, sanatın kendisini, ahlaklılığı, pagan dinini, güzelliği, bilgiyi ve neredeyse her şeyi yanlış anlamıştır).

852

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Trajik sanatçı.¹⁵⁹— "Güzel" yargısının uygulanıp uygulanmayacağı ve nereye uygulanacağı, bir *kuvvet* meselesidir (bir bireyin veya bir halkın kuvveti). Bolluk hissi, sınırlanmış kuvvet hissi (zayıf olanı *ürperten* birçok şeyi cesaretli ve gülerek karşılamamızı sağlayan kuvvet)—*güç* duygusu, "güzel" yargısını güçsüzlük içgüdülerinin sadece *nefret edile-*

159 Bu başlık, MS'de burada belirmemekte olup, Alman editörler tarafından Nietzsche'nin notlar listesinden alınmıştır.

cek ve “çirkin” bulduğu şeylere ve koşullara bile uygulamaktadır. Etimizde— tehlike, sorun, ayartma olarak—karşılaştığımızda, üstesinden çok zor gelebileceğimiz şeylere dair sezgilerimiz, estetik Evet cevabımızı bile belirler. (“Bu güzeldir” bir onaydır).

Bundan, geniş anlamda, *kuşkululu ve korkunç şeylerin tercih edilmesinin, kuvvetin bir semptomu olduğu sonucu çıkıyor*; diğer taraftan *güzel ve narin* olanlara karşı beğeni, güçsüzlere ve kırılanlara aittir. Trajedi de *keyif, güçlü çağları ve mizaçları karakteriz eder*: onların *non plus ultra’sı* belki de *ilahi komedyadır*. Trajik acımasızlıkta kendilerine Evet diyenler, *kahramanca* tinlerdir: ıstırabı bir *keyif* olarak tecrübe edecek kadar katıdırlar.

Diğer taraftan, güçsüz olanların kendileri için düşünülmemiş bir sanattan zevk almak istediklerini varsayalım: Trajediye kendileri için lezzetli hale getirmek için ne yaparlardı? İçine *kendi değer duygularını* yorumlardı, yani “ahlaki düzen dünyasının zaferini” veya “varoluşun değersizliği” doktrinini ya da “boyun eğmeye” daveti (—ya da Aristoteles tarzı yarı tıbbi, yarı ahlaki deşarjları).¹⁶⁰

853¹⁶¹

“Tragedyanın Doğuşu”nda Sanat

(I)

Bu kitabın arka planında karşı karşıya kaldığınız eserin düşüncesi tek başına kasvetli ve nahoştur: bugüne kadar bilinen hiçbir pesimizm türü, bu dereceye kadar kötü niyete ulaşamamıştır. burada gerçek ve görünürdeki bir dünyanın antitezi eksiktir: sadece *tek bir dünya vardır ve bu dünya sahte, zalim, çelişkili, baştan çıkartıcı ve*

160 Krş. Aristoteles’in katarsis kavramı, *Poetics*, 1449 ve devamı ki ayrıca kısım 851’de eleştirilmiştir.

161 Peter Gast tarafından eklenen başlık. 1911, s. 512’ye göre bu, *Tragedyanın Doğuşu*’nun yeni basımı için bir önsözün taslak parçasıdır ve muhtemelen 1886 yılının sonbaharında yazılmıştır. Ancak Musarion basımının sonundaki listede bu notun tarihi sadece bu sayfaların kayıtlı olduğu not defterine dayanarak, “Kasım 1887-Mart 1888” olarak verilmiştir. 1886 yılında yayımlanan önsözden çok daha erken bir tarihin dahili kanıtı çok güçlü görünmektedir çünkü bu önsöz biçim ve içerik açısından yukarıdaki nottan çok daha üstündür.

anlamsızdır— Bu şekilde oluşan bir dünya gerçek dünyadır. Bu gerçekliği fethetmek için, *yalanlara ihtiyaç duymaktayız*, yani *yaşamak* için bu “gerçeğe” ihtiyaç duymaktayız— Yalanların yaşamak için gerekli olması, varoluş karakterinin korkunç ve kuşkulu bir parçasıdır.

Metafizik, ahlaklılık, din, bilim—bu kitapta bunlar sadece yalanların çeşitli biçimleri olarak dikkate alınmışlardır: onların yardımıyla insan yaşama *inanç* duyabilir. “Hayat, güven *uyandırmalıdır*”: bu şekilde zorla kabul ettirilen görev olağanüstüdür. Bunu çözmek için insanın doğuştan yalancı ve her şeyden önce bir *sanatçı* olması gerekir. Ve *öyledir* de: metafizik, din, ahlaklılık, bilim—hepsi sadece insanın sanat istencinin, yalan istencinin, “gerçekten” kaçma istencinin, “gerçeği” *inkâr etme* istencinin birer ürünüdür. Sayesinde yalanlar aracılığıyla gerçeği ihlal ettiği bu yeteneğin kendisi, *eşi olmayan* insanın bu sanatsal yeteneği— olan her şeyle ortak bir yeteneğidir. İnsanın kendisi her şeyden önce gerçekliğin, gerçeğin, doğanın bir parçasıdır: o zaman nasıl *yalan söyleme dehasının* da bir parçası olmasın ki!

Varoluş karakterinin yanlış anlaşıldığı—erdem, bilim, dindarlık, sanatçılık olan her şeyin arkasında en derin ve en üstün sırdır. Asla çok şey görmemek, birçok şeyi yanlış görmemek, birçok şeyi hayal etmek: ah, insanın kendini kurnaz olarak düşünmekten en uzak olduğu bir zamanda hâlâ nasıl kurnazdır! Sevgi, coşku, “Tanrı”—Nihai kendini kandırmanın, yaşamın öylesine çok baştan çıkartmalarının, yaşama duyulan öylesine çok inancın öylesine çok incelikleri vardır! İnsan aldatıldığı, kendini aldattığı, yaşama inandığı zamanlarda: kendini ne kadar kendinden geçmiş hisseder! Ne büyük bir haz! Nasıl bir güç duygusu! Güç duygusunda ne kadar çok sanatçı zaferi var!— İnsan yine “*malzemenin*” efendisi haline gelmiştir— gerçeğin efendisi!— ve ne zaman insan sevinçten uçarsa, sevincinde daima aynıdır: bir sanatçı gibi sevinir, kendinden güç olarak zevk alır, yalandan kendi güç biçimi olarak zevk alır.—

(II)

Sanat ve sadece sanat! Hayatı, hayatın o büyük baştan çıkartıcılığını, hayatın o büyük uyarıcısını mümkün kılmayı sağlayan araçlardır.

Hayatı inkâr etme istencinin tek karşı gücü olarak sanat, *eşi olmayan* anti-Hiristiyan, anti-Budist, antinihilist olanlar olarak sanat.

Bilgi insanının kurtuluşu olarak sanat— varoluşun korkunç ve kuşkulu karakterini bilenlerin, görmek isteyenlerin, trajik bilgi insanının kurtuluşu.

Eylem insanının kurtuluşu olarak sanat—sadece varoluşun korkunç ve kuşkulu karakterini bilenlerin değil onu yaşayanların, yaşamak isteyenlerin, trajik savaşçı insanının, kahramanın kurtuluşu.

İstirap çekenin kurtuluşu olarak sanat— ıstırapın istençli olduğu, yüceltildiği, Tanrılaştırıldığı durumlara giden, ıstırap çekmenin büyük bir hazzın biçimi olduğu durumlara giden bir yol olarak.

(III)

Bu kitapta, pesimizmin ya da daha açık olmak gerekiyorsa, nihilizmin “gerçek” sayıldığını göreceksiniz. Ama ne üstün değer olarak, ne de üstün güç olarak sayılmaktadır. Görünüş istenci, illüzyon istenci, aldatma istenci, oluş ve değişim istenci (objektifleştirilmiş aldatma) burada gerçek istencinden, gerçeklik istencinden, sadece görünüş istencinden çok daha derin, daha eski ve daha “metafizik” sayılmaktadır.— görünüş istenci, sadece illüzyon istencinin bir biçimidir. Aynı şekilde keyif acıdan daha eski sayılmaktadır. sadece şartlanmış olarak, keyif istencinin (oluş, büyüme, şekillenme yani *yaratma* istencinin: ancak yaratmaya yok etmek de dahildir) bir sonucu olarak acı. Varoluşun, en yüksek derecede acının hariç tutulamayacağı en yüksek derecede onayı tasarlanmaktadır: *trajik Dionyssos tarzı* durum.

(IV)

Bu şekilde, bu kitap antipesimist bile sayılabilir: yani pesimizmden daha güçlü, gerçekten “daha Tanrısal” bir şeyi öğretmektedir: *sanatı*. Öyle görünüyor ki hiç kimse bu kitabın yazarı kadar yaşamın radi-

kal bir inkârını, hayata sadece Hayır *demekten* daha çok gerçek bir *aktif* inkârı ciddi bir biçimde öneremezdi. sanatın gerçekten *daha değerli* olduğunu—bundan deneyimi vardır, belki de başka hiçbir şeyde deneyimi olmadığı kadar!— bildiği durumlar hariç.

Daha Richard Wagner'in bir diyaloga davet edilir gibi davet edildiği önsözde, bu inanç kanaati, bu sanatçı ilahisi ortaya çıkar: "Yaşamın gerçek görevi olarak sanat, yaşamın *metafizik* aktivitesi olarak sanat—¹⁶²

DÖRDÜNCÜ KİTAP

DISİPLİN ve ÖĞRETİM*

* *Zucht und Züchtung*: Bkz. 980 no'lu kısma ait dipnot; ayrıca kısım 398, 462, 862, 1053; *İyinin ve Kötünün Ötesinde*.

Nietzsche'nin çok az kitabı "yetiştirme" ile ilgilenmekte olup, dördüncü kitabın içeriği bu başlıkla çok fazla ilgili değildir. Aynı husus dördüncü kitabın ikinci kısmı olan "Dionyssos" için de geçerlidir.

Nietzsche'nin kız kardeşi, bunun yerine daha sonraki bir taslağı, yani *Zucht und Züchtung*'u dördüncü kitabın başlığı olarak öngören 17 Mart 1887 tarihli taslağı seçmiş olabilir (bu taslak sadece dört kitap başlığını içermekte olup, herhangi bir altbölümü kapsamaz). Daha detaylı olan diğer taslakların çoğu, çok daha büyük problemler taşımaktadır.

I RÜTBİ DÜZENİ

1. Rütbe Düzeni Doktrini

854

(1884)

Evrensel ıstırap (suffrage universel) çağında yani herkesin herkesi ve her şeyi yargılayabildiği çağdan, kendimi *rütbe düzenini* tekrar oluşturmak zorunda hissediyorum.

855

(Bahar-Güz 1887)

Rütbeyi belirleyen, rütbeyi ayırt eden sadece bir miktar güçtür, hepsi bu.

856

(1885-1886)

Güç istenci.— Bu tekrar değerlendirmeyi kendi üzerlerine alan insanlar nasıl bir yapıda olmalıdır. Güç düzeni olarak rütbe düzeni: varoluşunun koşullarını kaybetmemek için, bir rütbenin gereklilikleri olarak savaş ve tehlike. Muhteşem prototip: doğadaki insan—en zayıf, en kurnaz yaratıklar egemen hale gelir ve daha aptal güçlere boyun eğdirirler.

857

(Ocak-Güz 1888)

Bir tür yükselen hayat ve başka bir tür çöküş, parçalanma ve zayıflık arasında ayrım yapıyorum. Bu iki türün göreceli rütbeler me-selesinin hâlâ ortaya atılması gerektiğine inanılır mı?

858

(Kasım 1887-Mart 1888)

Rütbeni belirleyen, olduğun güç miktarıdır: kalanı namertliktir.

859

(1883-1888)

Bir çağdan ayrılmanın avantajı.— Her iki hareketten, hem bireysel, hem de kolektif olan ahlaklılıktan ayrılma aşamasında—çünkü daha öncekiler rütbe düzenini kabul etmiyorlardı ve insana herkese verdiği özgürlüğü verirdi. Benim fikirlerim, ona veya buna ya da hepsine verilen özgürlük derecesi ve özgürlük kurbanının, hatta köleliğin, ne dereceye kadar *daha yüce türün* ortaya çıkması için bir temel oluşturduğunun etrafında dönmemektedir. En kaba şekliyle: *İnsanlığın gelişimini* insandan daha yüce bir türün varolması için *nasıl* fe-da edebiliriz?—

860

(1884)

Rütbe hakkında. “Eşitliğin” korkunç sonucudur—sonunda herkes her probleme hakkı olduğuna inanıyor. Bütün rütbe sıraları yok olmuştur.

861

(1884)

Daha yüce insanların kitlelere savaş ilan etmesi gerekiyor! Her yerde sıradan olanlar egemen olmak için birleşiyorlar! Yumuşak ve kadınsı yapan, “halkın” veya “kadınların” amaçlarına hizmet eden her şey,

suffrage universel (evrensel ıstırap) yani değersiz insan lehine çalışıyor. Ne var ki bizler misilleme yapıp, bu olayın tamamını (ki Avrupa'da Hıristiyanlıkla başlamıştır) gün ışığına çıkartmamız ve yargının terazisine koymamız gerekiyor.

862

(1884)

Öğretici bir unsur olarak çalışacak kadar güçlü bir doktrine ihtiyaç vardır: güçlülere güçlendiren, dünyanın tükenmişleri için felç edici ve yok edici olan.¹

Çöken ırkların imhası. Avrupa'nın çöküşü.— Köle değerlendirme-lerinin imhası.— Daha yüce bir tür yaratma aracı olarak dünya üzerinde egemenlik.— “Ahlaklılık” diye adlandırılan safsatanın imhası (içinde isterik bir tür dürüstlük olarak Hıristiyanlık: Augustine, Bunyan).— *Suffrage universel*'in imhası yani en düşük mizaçların kendilerini daha yüksekte olanlar için kanun olarak emrettikleri sistemin imhası.— Sıradanlığın ve bunun kabul görmesinin imhası. (Tek taraflılar, bireyler—halklar; zıtlıkların çiftleştirilmesiyle doğanın doluluğu için çaba gösterme: ırkların bu amaçla karıştırılması).— Yeni cesaret—*apriori* gerçeklerin olmayışı (bu gibi gerçekler, inanca alışık olanlar tarafından aranmıştır!), ancak bunun yerine zamanı olan bir hükmetme fikrinin özgürce emrine girmek: örneğin zaman uzayın bir mülkiyeti olarak vs.

2. Güçlü Olan ve Güçsüz Olan

863

(Ocak-Güz 1888)

“Daha güçlü ve daha güçsüz insanlar” anlayışı, birincisinin durumunda büyük bir gücün miras kaldığı fikrine indirgenmektedir—o bir toplamdır—ikincisinin durumunda ise henüz az—(—yetersiz miras, miras kalanın paramparça olması). Güçsüzlük, başlangıçta bir

1 Krş. Kısım 1053 ve 462.

fenomen olabilir: “henüz az”; ya da sonda bir fenomen olabilir: “artık yok”.

Başlangıç noktası, büyük gücün olduğu yerdir, gücün boşaltılması gereken yerdir. Kitle, güçsüzlerin toplamı olarak, yavaş tepki verir; fazla zayıf olduğu—kullanamadığı birçok şeye karşı kendini savunur; yaratmaz, ilerlemez.

Bu, güçlü bireyi reddeden ve “kitleler yapar” diye inanın kurasının karşıtıdır. İki ayrı nesil arasındaki farkla aynıdır: dört veya beş nesil, aktif unsur ve kitle arasında yatabilir—kronolojik bir fark.

Güçlüler, güçsüzlerin değerlerini liderlik araçları olarak devraldıkları için, güçsüzlerin değerleri hüküm sürer.

864

(Mart-Haziran 1888)

Güçsüzlerin neden fethettiği. Özetle: Hastalar ve güçsüzler daha sempattirler, “daha insancadırlar”—: hastalar ve güçsüzler, daha fazla tıne sahiptirler, daha değişik, çeşitli, eğlendiricidirler—daha kötü niyetlidirler: kötü niyeti yaratanlar hasta insanlardı. (Çürüklerde, sıracalılarda ve veremlilerde çoğunlukta hastalıklı bir erken gelişmişlik görülmektedir—). *Esprit:* geç ırkların niteliği: Yahudiler, Fransızlar, Çinliler. (Antisemitler, Yahudileri “tine”—ve paraya sahip oldukları için asla affetmemişlerdir. Antisemit—“imkânı küt olanların” başka bir adıdır).

Hastalar ve güçsüzlerin tarafında çekicilik vardı: sağlıklı olanlardan çok daha ilginçtirler: aptal ve aziz—insanın en ilginç iki türü— ve onlara çok yanı olan “deha”. Büyük “maceracılar ve suçlular” ve tüm insanlar, özellikle de en sağlıklılar, yaşamlarının belirli dönemlerinde hastadırlar: — büyük duygular, gücün, aşkın, intikamın tutkuları, beraberinde derin rahatsızlıklar getirir. Ve tıpkı çöküşte olduğu gibi, neredeyse her anlamda fazla erken ölmeyen her insan tarafından temsil edilmektedir:— böylece deneyimlerinden dolayı ona ait olan içgüdüleri de bilinir:—neredeyse her insan, hayatının yarısında dekadandır.

Sonunda: Kadınlar! İnsanlığın yarısı güçsüzdür, tipik olarak hastadır, değişkendir, tutarsızdır—kadın, bunu bölmek için güce ihtiyaç duyar; güçsüz olmayı, sevmeyi ve alçakgönüllü olmayı Tanrısal olarak

yücelten bir dine ihtiyaç duyar: ya da daha iyisi, güçlülere güçsüz yapar—güçlülerin üstesinden gelmeyi başardığında, hükmeder. Kadınlar daima çöküşün türleriyle yani rahiplerle birlikte “güçlülere”, “kuvvetlilere”, erkeklere karşı komplolar kurmuştur—. Kadınlar, çocukları dindarlık, merhamet ve sevgi kültürüne getirirler:— anne ikna edici bir biçimde özgeciliği temsil eder.

Sonunda: çoğalan medeniyet ve bununla birlikte ister istemez, nevroz ve psikiyatri hastalarında ve suçlularda hastalıklı unsurların artışı. Bir ara tür meydana gelir: istenç zayıflığı ve toplumsal korkaklıktan dolayı *suçtan* alıkonulan ve *tımarhane* için henüz olgunlaşmamış olan, ancak antenlerini her iki alana doğru açan sanatçı: hayatını oldukça uygunsuz bir sözcük olan “natüralizmle” tarif eden bu spesifik kültür bitkisi, modern sanatçı, ressam, müzisyen, her şeyden önce romancı— Deliler, suçlular ve “natüralistler” artmaktadır: aceleyle ilerleyen, büyüyen bir kültürün işaretidir; yani döküntüler, artıklar önem kazanıyor—düşüş de ayak uyduruyor.

Sonunda: {Fransız} İhtilali’nin, eşit hakların getirilişinin, “eşit insanlara” dair boş inancın sonucu olan toplumsal karmaşıklık. Uzun süre yükselmelerine izin verilmeyen köle içgüdüleri, namertlik, kurnazlık ve *alçaklık* içgüdüleri dahil olmak üzere, düşüş (küskenlülük, hoşnutsuzluk, yok etme dürtüsü, anarşizm ve nihilizm) içgüdülerinin taşıyıcıları, bütün sınıfların kaniyle karışmaktadırlar: iki üç nesil sonra ırk artık tanınamayacaktır—her şey ayaktakımı haline gelmiş olacaktır. Bundan, seçime karşı, her türlü imtiyaza karşı, öylesine güçlü ve kendinden emin, faaliyetlerinde katı ve zalim bir kolektif içgüdü ortaya çıkar ki imtiyazlılar bile kısa bir süre sonra direnemeyip, yenik düşerler: gücünü kaybetmek istemeyenlerse ayaktakımını pohpohlar, ayaktakımıyla çalışırlar, ayaktakımını kendi tarafına çekmiş olmak *zorundadır*—her şeyden önce de “dahileri”: kitleleri hareket geçirdiğimiz duyguların kahramanları haline geliyorlar—ıstırap, alçakgönüllülük, hor görme, zulüm dolu bir hayat yaşayan her şeye karşı gösterdikleri sempati notası, hatta saygı, tüm diğer notaların üzerinde ses veriyor (türleri: Victor Hugo ve Richard Wagner).— Ayaktakımının yükselişi bir kez daha eski değerlerin yükselişini gösteriyor.

Medeniyetimizin temsil ettiği gibi, hız ve araçlar açısından böylesine aşırı bir hareket, insanın yerçekimi merkezini yukarı kaldırır: En fazla öneme sahip insanlar, adeta böylesine hastalıklı bir hareketin engin tehlikesini dengeleme görevine sahip olan insanlar:— *eşi olmayan*, yavaş benimsenen, isteksizce bırakılacak ve bu olağanüstü değişimin ve elementler karışımını tam ortasında oldukça dayanıklı geciktiriciler olacaklardır. Bu gibi durumlarda, yerçekimi merkezi ister istemez sıradan olana doğru kayar: ayakta-
kımının ve eksantrik olanların (her ikisi de genelde birleşmiştir) ege-menliğine karşı, sıradanlık kendini geleceğin garantisi ve taşıyıcısı olarak sağlamlaştırır. Böylece istisnai insanlar için yeni bir muha-lif—ya da yeni bir baştan çıkarma ortaya çıkar. Kendilerini ayakta-kımına alıştırmayıp, “mirastan yoksun olanların” içgüdülerini poh-pohlamaları şartıyla, “sıradan” ve “sağlam” olmak zorunda kalırlar. Onlar biliyorlar ki: *mediocritas* aynı zamanda *aurea*’dır²— aslında sa-dece bu paraya ve *altına* (—parıldayan her şeye—) sahiptir— Ve bir kez daha eski erdem ve genel olarak idealin eski tarihli dünyasının tamamı, yetenekli avukatlardan oluşan bir bedene sahip oluyor.— Sonuç: sıradanlık tin, nüktedanlık, deha ediniyor— eğlendirici olu-yor, baştan çıkartıyor.³

Sonuç.— Yüksek bir kültür sadece geniş bir taban, güçlü ve sağlıklı birleşmiş bir sıradanlığın üzerinde durabilir. Bilim—hatta sanat—onun emrinde çalışır ve ona hizmet eder. Bilim bundan daha iyi bir durum dileyemezdi: aslında sıradan bir insan türüne sahiptir— istis-nalar arasında uygun değildir—içgüdülerinde aristokratik hiçbir şey yoktur ve daha da az anarşik bir şey.

Ortadireğin gücü ayrıca ticaret tarafından ve her şeyden önce para ticareti tarafından desteklenmektedir: büyük finansçıların iç-güdüsü aşırı olan her şeye karşıdır— Yahudiler bu nedenle yoğun bir biçimde tehdit altında ve güvensiz Avrupa’ımızda şu anda en *tu-tucu* güçtür. İhtilal, sosyalizm veya militarizm onların yararına değil-

2 Sıradanlık da altındır.

3 MS’de bir sonraki paragraftan önce şu sözler vardır: “El sanatları, ticaret, tarım, bilim, sa-natın büyük bir bölümü—sadece geniş bir temel, güçlü ve sağlıklı bir biçimde sağlamlaş-tırılmış bir sıradanlığın üzerinde dinlenebilir.” Bu notlara *Deccal*’den bakılabilir.

dir: gücü arzu ediyor ve kullanıyorlarsa, hatta ihtilalci partinin üzerinde bile kullanıyorlarsa, bu sadece yukarıda belirtilenlerin bir sonucudur, bir aykırılık değildir. Ara sıra diğer aşırı eğilimler üzerinde korku salmaya ihtiyaç duyarlar—ki ellerinde *ne kadar* çok güç taşıdıklarını gösterebilsinler. Ne var ki içgüdüleri, sapmayacak kadar tutucudur—ve “sıradan”— Nerede güç varsa, nasıl güçlü olunabileceğini bilirler; ama güçlerini daima tek bir yönde kullanırlar. *Sıradan* kelimesi için kullanılabilecek onurlandırıcı sözcük tabii ki “*liberal*” sözcüğüdür.

* * *

Yansıtma.— Değerlerin kazandığı zaferin tamamının antibiyolojik olduğunu varsaymak absürddür: bunu, güçsüzlerin ve imkânı kısıt olanların egemenliğinden oluşan bu yöntem aracılığıyla bile olsa, yaşamın “insan” türünü korumaya dair menfaati açısından açıklamaya çalışmalıyız—: aksi takdirde insan varolmayı durdurur muydu?—
Problem

Türün korunması için ölümcül türün artırılması mı? Neden?

Tarih bize gösteriyor ki: güçlü ırklar birbirlerinin büyük kısmını yok etmektedirler: savaşla, güce susamışlıkla, maceracılıkla; güçlü heyecanlarla: ziyankarlıkla—(güç artık biriktirilmez, aşırı gerilimden dolayı tinsel rahatsızlıklar meydana gelir); varoluşları masraflıdır; kısacası—birbirlerini harap ediyorlar; derin tükenmişlik ve uyumsuzluk dönemleri meydana geliyor: tüm büyük çağların *bedeli ödeniyor*— Güçlüler daha sonra daha güçsüz, istençten daha yoksun, güçsüz ortalamadan daha absürd hale geliyorlar.

Onlar, israf eden ırklardır. Aslında “dayanıklılığın” hiçbir değeri yoktur: türler için daha kısa, ama daha değerli bir varoluş isteyebiliriz— Geriye kalan, yine de daha kısa bir varoluş durumundan çok daha zengin bir değer edinilebileceğini; yani güç toplamı olarak insanın, hayat olduğu gibi olduğunda, bir şeylerin üzerinde çok daha büyük bir egemenlik miktarına sahip olduğunu kanıtlamak kalıyor—Bir iktisat problemiyle karşı karşıyayız—

865

(Bahar-Güz 1887)

Kendisini “idealizm” olarak adlandıran ve sıradan olanın sıradan olmasına veya kadının kadın olmasına izin vermeyen bir tutum!— Tek tiplik yok! Bir erdemin ne kadar pahalıya mal olduğunun; ve erdemin ortalama arzu edilebilir bir şey değil güçlü duygular imtiyazıyla asil bir delilik, güzel bir istisna olduğunun farkında olalım—

866

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

İnsanın ve insanlığın tüketimi gittikçe daha ekonomik hale geldiğinden ve menfaatler ve hizmetler “makinesi” gittikçe daha karmaşık bir biçimde entegre edildiğinden, bir karşı hareketin kaçınılmaz olduğunu gösterme ihtiyacı. Bunun insanlığın lüks bir fazlalığının gizlenmesi olarak tanımlıyorum: daha güçlü, ortalama insanının-
kinden farklı koşullar altında meydana gelen ve kendini koruyan daha yüce bir türü gün ışığına çıkartmayı amaçlar. Bu tür için benim anlayışım, benim kullandığım metafor, bilindiği gibi, “insanüstü insan (overman)”dır.

Artık tamamen incelenebilen o ilk yolda adaptasyon, hizalama, daha yüce bir Chinadom, içgüdülerde alçakgönüllülük, insanlığın küçeleştirilmesinde tatmin meydan gelir—*insanın bir tür durağan seviyesi*. Yakında kaçınılmaz olacak dünyanın ortak ekonomik yönetimine bir kez sahip olduk mu, insanlık bu ekonominin hizmetinde bir makine olarak kendini anlamını bulacaktır—gittikçe daha küçük, daha ince “adapte edilmiş” dişlilerden oluşan olağanüstü bir saat mekanizması olarak; tüm egemen ve emir verici unsurların sürekli büyüyen fazlalığı olarak; bireysel faktörleri *minimal güçleri, minimal değerleri* temsil eden olağanüstü güçler bütün olarak.

İnsanın uzmanlaşmış bir araç olarak küçeleştirilmesine ve adaptasyonuna karşı ters bir hareket gereklidir—varoluşu için insanın bir makineye dönüşümünün, *daha yüce varlık biçimini* yaratabileceği

bir temel olarak ön koşulu olan sentetik, özetleyen ve haklı çıkaran bir insanın meydana getirilmesi gereklidir.

Kitlelerin, "seviyelilerin" karşı koymasına, mesafeli olma duygusuna ihtiyacı vardır! onların üzerinde duracak, onların dışında yaşayacaktır. Aristokrasinin daha yüce biçimi gelecek biçimdir.— Ahlaki açıdan söylemek gerekiyorsa, bütün dışlıların bu dayanışması, insanın istismarında bir maksimumu temsil eder ama bu istismarın bir anlamı olacağı insanları gerektirir. Aksi takdirde insanın küçültülmesi, değerinin azaltılmasından başka bir şey olmayacaktır—büyük stilde gerileyici bir fenomen.

Mücadele ettiğim şeyin ekonomik optimizm olduğu açıktır: sanki herkesin artan harcamaları ister istemez herkesin artan refahını kapsamak zorundaymış gibi. Bana göre tam tersi geçerlidir: *herkesin harcaması kolektif bir kayba neden olmaktadır. insan eksilmiştir—ki, hiç kimse artık bu olağanüstü sürecin hangi amaca hizmet ettiğini bilmemektedir. Bir amaç mı? Yeni bir amaç?— İnsanlığın ihtiyacı olan budur.*

867

(Bahar-Güz 1887)

Gücün artışına dair bir görüş: bireylerin, sınıfların, çağların, halkların aşağıya doğru meylinin bile bu büyümeye ne dereceye kadar dahil olduğunu hesaplamaktır.

Bir kültürün yerçekimi merkezinin yükseltilmesi. Her büyük büyümenin maliyeti: kim taşır! *Neden şimdi olağanüstü olmak zorunda olduğu budur.*

868

(Kasım 1887-Mart 1888)

Gelecekteki Avrupalılara genel bir bakış: en zeki köle hayvanlar, çok çalışkan, temelde çok ılımlı, aşırılıklara meraklı, çok çeşitli, şımartılmış, istenç zayıflığı—kozmopolit bir ani heyecanlar ve zekâ kaosu. Buradan nasıl daha güçlü bir tür meydan gelebilir? *Klasik tadı olan bir*

tür? Klasik tat: bu, basitleştirme, kuvvetlendirme, görünebilir mutluluk, korkunç olan, psikolojik çıplaklığın cesaretine istenç anlamına gelir (—basitleştirme, kuvvetlendirme istencinin bir sonucudur; mutluluğun ve aynı şekilde çıplaklığın da görünür olmasına izin vermek, korkunç olma istencinin bir sonucudur—). Bu kaosu içinde bu biçime ulaşmak için yukarı doğru mücadele etmek—bir içtepiyi gerektirir: yok olma veya hâkim olma seçimiyle yüz yüze kalmalıyız. Ege-men bir ırka, sadece korkunç ve şiddetli başlangıçlardan doğabilir. Problem: 20. yüzyılın *barbarları* nerede? Açıkçası, sadece olağanüstü sosyalist krizlerden sonra görünür olacak ve birleşeceklerdir—kendilerin karşı en büyük katılığı gösterebilecek kapasitede unsurlar olacak ve en dayanıklı istenci gösterme kapasitesine sahip olacaklardır.

869

(1885-1886)

İnsanın, kolayca yok olmasını sağlayabilecek en güçlü ve en tehlikeli tutkuları, öylesine kökten yasaklanmışlardır ki, en güçlü insanlar bile imkânsız hale gelmişler veya kendilerini kötü hissetmek zorunda kalmışlardır—“zararlı ve yasaklanmış”. Bu kayıp çok büyüktür ama bugüne kadar kaçınılmaz olmuştur: ama şimdi bu tutkuların (güç arzusu, değişim ve yalancılıktan alınan keyif) geçici baskısıyla bir sürü karşı güçler şahlandığından, bunları tekrar serbest bırakmak mümkündür: artık eski vahşiliklerine sahip olmayacaklardır. Evcilleştirilmiş bir barbarizme izin veriyoruz: sadece sanatçılarımıza ve devlet adamlarımıza bir bakın.

870

(1884)

Tüm kötülüklerin kökeni: Uysallığın, iffetin, özgeciliğin, mutlak itaatin köle ahlaklılığının zafer kazanmasıdır—hükmeden mizaçlar böylece (1) ikiyüzlülüğe, (2) vicdan azaplarına mahkum edilmişlerdir—yaratıcı mizaçlar, Tanrıya karşı isyancılar, belirsiz ve ebedi değerlerle yasaklanmış gibi hissedilmektedirler.

Barbarlar, kendini tutma kabiliyetinin insanlar arasında evde olmadığını göstermiştir: doğanın tutkularını ve dürtülerinden korkmuşlar ve onlara iftira etmişlerdir:— bu aynı zamanda hükmeden Sezarların ve sınıfların da görüşüdür. Diğer taraftan, alçakgönüllülüğün zayıflığın veya yaşlanmanın ve tükenmenin bir işareti olduğu kuşkusu meydana gelmiştir (—böylece La Rochefoucauld, “erdem” artık kötü alışkanlıklardan keyif alamayanlar arasında kullanılan bir sözcük olduğuna dair kuşku duyabilmiştir). Alçakgönüllülük, bir sertlik, kendinle yarışma, çilecilik meselesi, şeytanla mücadele vs. olarak sunulmuştur. Estetik doğaların ölçüde doğal hazları, ölçü güzelliğinden keyif alma göz ardı edilir veya inkâr edilirdi, çünkü anti eudaemonistik ahlaklılık isteniyordu.

Alçakgönüllülük keyfine inanç—ateşli bir atın üzerindeki binicinin keyfine inanç!— bugüne kadar eksikti.— Daha gücsüz mizaçların sıradanlığı, güçlülerin alçakgönüllülüğüyle karıştırılmıştır!

Özetle: Gücsüz veya ölçüsüz domuzlar üzerine kötü bir ışık attıkları için en iyi şeyler hep iftiraya uğramıştır—ve en iyi insanlar gizli kalmışlardır—ve çoğu zaman kendilerini yanlış anlamışlardır.

871

(Kasım 1887-Mart 1888)

Ahlakı bozuklar ve ölçüsüzler: arzuların değerleri üzerindeki depresif etkileri. Özellikle Ortaçağda hakiki bir “erdemler liginin”—insanın değerini oluşturan şeylerin aynı korkunçlukta abartılmasıyla birlikte—yaratılmasını zorunlu kılan, alışlagelmiş barbarizmdi. “Medenileşme” (evcilleştirme) için verilen mücadele, kendini korkunçluk ve yırtıcı canavarlara karşı korumak için her tür demire ve işkenceye ihtiyaç duymaktadır.

Etkileri ölümcül olmasına rağmen, burada bir karışıklık gayet doğaldır. Güç ve istenç insanların kendilerinden talep edebildikleri, aynı zamanda kendilerini izin verebilecekleri şeylerin de ölçüsünü oluşturur. Bu gibi mizaçlar, fırsatını bulduklarında daha düşük seviyede kötü alışkanlıklara ve ölçsüzlüğü sahip bir insanı mahkum ettirecek şeyler yapabilmelerine rağmen, ahlakı bozuk ve ölçsüzlerin antitezidir.

Burada “insanların Tanrı huzurunda eşit değerleri” anlayışı olağanüstü zararlıdır; insan, kendi içinde daha güçlü yapıların ayrıcalıkları arasında bulunan eylemleri ve tutumları yasaklamıştır—sanki kendi içlerinde insana layık değillermiş gibi. Birileri güçlü olanların eğilimlerinin tamamını, güçsüzler (kendileriyle yüz yüze geldiklerinde de en güçsüz olanlar) için koruyucu tedbirler getirirken, bir değerler normu olarak gözden düşürmüştür.

Karışıklık öyle ilerledi ki birileri yaşam virtüözlerini (ki özerklikleri ahlaki bozuk ve ölçüsüz olanlara karşı en keskin antitezi sunuyordu) en saygısız isimlerle adlandırmıştır. Şimdi bile birileri bir Cesare Borgia’nın kınanması gerektiğine inanmaktadır: bu son derece gülünçtür. Kilise, Alman imparatorlarını kötü alışkanlıklarından dolayı aforoz etmiştir: sanki bir keşiş veya rahip, bir II. Frederik’in kendinden ne talep edebileceği konusunda bir tartışmaya katılma hakkına sahipmiş gibi. Bir Don Juan, cehenneme gönderilmiştir: bu çok naiftir. Cennetin bütün ilginç insanlardan yoksun olduğuna dikkat ettiniz mi?— Sadece kurtuluşlarını en iyi nerede bulacaklarına dair, kadınlara yapılan imali bir dokundurma.— “Büyük insanın” ne olduğuna biraz tutarlılıkla, hatta derinleştirilmiş bir görüşle yanıttığımızda, kilisenin bütün “büyük insanları” cehenneme gönderdiğine dair hiçbir kuşku kalmaz— “insanlığın bütün büyüklüklerini” karşı savaşılmaktadır.

872

(1884)

Bir insanın haksız yere benimsediği haklar, kendi üzerine yüklediği görevler, kendini eşit hissettiği görevlere bağıntılıdır. İnsanların büyük birçoğunluğu varolma hakkına sahip değildirler; daha yüce insanlar için bir talihsizliklerdir.⁴

4 MS’de bunun hemen akabinde gelen sözcükler, bütün basımlardan çıkartılmıştır: “Kusurlu [den Missrathenen] henüz hak tanımıyorum. Ayrıca kusurlu olan halklar da [misrathne Völker] vardır.” Yayınlanması düşünülmeyen bir nottaki bu sözler (ilk basım 1911, s. 512) uğursuzmuş gibi gelirken, Nietzsche’nin kitaplarından daha sonra Naziler tarafından yok edilen Yahudileri, Polonyalıları, Rusları veya başka bir halkı kastetmediği kesindir.

873

(1884)

Egoizmin yanlış anlaşılması— Ne fethetme zevki ve büyük aşkın doymazlığı, ne alt edilmek isteyen, zorlanmak isteyen, kalbine girilmesini isteyen taşkın güç duygusu hakkında hiçbir şey bilmeyen *olağan* mizaçlar açısından—sanatçının malzemesiyle bağıntılı dürtüsüdür. Çoğu zaman hareket alanı arayan sadece harekete meraklı olmaktır.

Olağan “egoizmde”, kendini korumak isteyen tam olarak “ego-suzluk”, derinden ortalama olan yaratık, insan türüdür: dana nadir, daha ince ve daha az sayıda olan ortalama insanlar bunu fark ettiklerinde, bu onları kızdırır. Çünkü onlar şöyle hüküm verirler: “Biz daha asiliz! Bizim korunmamız, şu sığırların korunmasından daha önemlidir!”

874

(1884)

Hükümdarların ve hükmeden sınıfların dejenerasyonu, tarihteki en büyük talihsizliklerin nedeni olmuştur! Romalı Sezarlar ve Roma toplumu olmadan, Hristiyanlığın deliliği hiçbir zaman güç kazanamazdı.

Daha düşük seviyede insanlar, daha yüce insanların olup olmadığına dair kuşkuya düşmeye başladıklarında, tehlike büyük demektir! Ve sonunda daha düşük seviyede olanlar ve buyruk altındakiler, tin açısından zavallı olanlar arasında da *erdem* olduğunu ve insanların *Tanrı huzurunda* eşit olduklarını keşfederler—ki bu, şimdiye kadar dünyadaki saçmalığın *non plus ultra*’sı olmuştur! Çünkü nihayetinde daha yüce insanlar kendilerini kölelerin erdem standardıyla ölçüyorlardı—“gururlu” vs. olduklarını düşünüyorlardı, onların bütün daha yüce niteliklerini ayıplanacak buluyorlardı.

Nero ve Caracalla buradan işe başlayınca, paradoks oluştu: “en aşağıdaki insan yukarıdakinden daha değerlidir!” Ve en güçlülerin imajından mümkün olduğunca uzak bir Tanrı imajı için yol hazırlanmış oldu—çarmıhtaki Tanrı!

875
(1884)

Daha yüce insan ve sürü insanı. Büyük insanların eksik olduğu yerde, geçmişin büyük insanlarından yanı Tanrılar veya tam Tanrılar yaratılır: dinin ortaya çıkışı, insanların artık insanları sevindirmediğini gösterir (—“Hayır, ne de kadın”, Hamlet’te). Ya da: birçok insanı parlamento olarak bir yığında toplarlar ve hepsinin eşit derecede zorba olmasını umut ederler.

“Zorbalık”, büyük insanın niteliğidir: daha küçük insanları aptal yaparlar.

876
(1888)

Ayaktakımının halk tabakasından olan bir ajitatörün, “daha yüksek mizaç” anlayışını ne dereceye kadar anlayabileceğinin en iyi örneği Buckle tarafından verilmiştir. Tutkulu bir şekilde mücadele ettiği görüşü—“büyük insanların”, bireylerin, prenslerin, devlet adamlarının, dahilerin, generallerin bütün büyük hareketlerin manivelaları ve nedenleri olduğuna dair görüşü—içgüdüsel olarak yanlış anlamıştır ki bu görüşün anlatmak istediği, bu gibi “daha yüce insanlarda” önemli ve değerli olanın, kitleleri harekete geçirme yetenekleri: kısacası etkileri olduğudur.

Ne var ki büyük insanın “daha yüce mizacı”, herhangi bir tür etkide değil farklı olmakta, ketum olmakta, rütbe mesafesinde yatmaktadır—bütün yerküreyi titretmiş olsa bile.⁵

877
(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

İhtilal, Napoleon’u mümkün kıldı: savunması budur. Tek bir ödül uğruna medeniyetimizin tamamının anarşik bir biçimde çökmesini

5 Burada hücum edilen yanlış anlama, Nietzsche’nin popüler bir şekilde sergilenmesi için çaba gösterenler arasında yaygındır. Tekrar tekrar kınadığı görüşler kendisine atfedilmiştir. Bu bağlamda hemen akabinde gelen kısımlar da oldukça ilginçtir: özellikle 877-881 ve 885-888 ve 983-984.

istemek zorundayız. Napoleon, ulusçuluğu mümkün kıldı: bu da öz-rüdür.⁶

Bir insanın değeri (doğal olarak ahlaklılığından ve ahlaksızlığı sayılmazsa, çünkü bu anlayışlarla insanın değerine dokunulmamıştır bile), yararlılığında yatmaz; çünkü yararlı olabileceği hiç kimse olmasa bile varolmaya devam edecektir. Ve tam da en feci etkileri meydana getiren bir insan, neden insan türünün en doruk noktası olmasın: öyle yüksek, öyle üstün ki, her şey ona duyduğu kıskançlıktan dolayı yok olsun?

878

(Bahar-Güz 1887)

Bir insanın değerini, insanlara ne kadar yararlı olduğu veya maliyetinin ne kadar olduğu ya da insanlara ne kadar zarar verdiğine göre takdir etmek—en fazla— ya da en az—bir sanat eserine yarattığı etkilere göre değer biçmek gibidir. Ne var ki bu şekilde bir insanın başka insanlarla kıyaslandığındaki değerine dokunulmamıştır bile. Toplumsal bir değerlendirme olduğu takdirde “ahlaki değerlendirme”, insanları sadece meydana getirdikleri etkilere göre ölçer. Kendini beğenen, yalnızlığına kapanmış ve gizlenmiş, ketum ve mesafeli bir insan—ölçülemez bir insan olup, böylece daha yüce ve her halükârda daha farklı bir türün insanıdır: Onu tanıımıyorsanız, onu karşılaştıramıyorsanız, onu nasıl değerlendirebilirsiniz ki?

Ahlaki değerlendirme, yargının en büyük kalın kafalılığıyla sonuçlanmıştır: bir insanın değeri, kendi içinde düşürülmüş, neredeyse göz ardı edilmiş, neredeyse inkâr edilmiştir. Naif teleoloji kalıntısı: sadece insanlarla bağıntılı insan değeri.

6 Nietzsche'nin Napoleon'u eleştirisi için ayrıca bkz. Not 1026 ve *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*. "... insanlık dışılığın ve insanüstülüğünün sentezi olan Napoleon." Nietzsche'nin Napoleon'a karşı tutumu hakkında tartışmalar için bkz. Kaufmann: Nietzsche, Bölüm 11, Kısım I sonu.

879

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılıkla meşgul olmak, bir tini düşük bir rütbe düzenine yerleştirir: imtiyaz için, *a parte* için içgüdüden, yaratıcı mizaçların, “Tanrının çocuklarının” (ya da şeytanın—) özgürlük duygusundan yoksun olur. Ve mevcut ahlaklılık hakkında vaaz vermesi veya idealini mevcut ahlaklılığın eleştirisi için kullanması aynı şeydir: sürüye aittir—hatta sürünün en üstün gereksinimi olan “çoban” bile olsa.

880

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaklılığın istençle değiştirilmesi hedefimiz, dolayısıyla ona giden araçlarımızdır.

881

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Rütbe düzeni:— Tipik insanda sıradan olan nedir? Bir şeylerin ters yanlarına da duyulan gerekliliği anlamamasıdır: kötüyle sanki ondan vazgeçebilirmişiz gibi savaşıması; birini diğeriyle birlikte almak istemeyişidir—bir şeyin, bir koşulun, bir çağın, bir kişinin tipik karakterini, niteliklerinin sadece tek bir yönünü onaylayıp, diğerlerini yok etmek isteyerek, silmek ve söndürmek istemesidir. Biz diğerlerinin mücadele ettiği, sıradan olanın “arzu edilebilirliğidir”: idealin, içinde zararlı, kötü, tehlikeli, kuşkulu, yok edici hiçbir şeyin kalmadığı bir şey olarak düşünülmesidir. Bizim görüşümüz bunun tam tersidir: insanın her büyümesiyle birlikte, diğer yönünün de büyümesi gerektiği; böyle bir anlayışa izin verildiği takdirde, en yüce insanın, varoluşun antitez karakterini en güçlü şekilde, medarı iftihar ve tek savunması olarak temsil eden kişi olacağıdır— Sıradan bir insan, bu doğal karakterin sadece ufak bir kuytu köşesini temsil edebilir: elementlerin çeşitliliği ve zıtlıkların gerilimi, yani insandaki büyüklüğün ön koşulları arttığında yok olurlar. İnsanın daha iyi ve daha kötü gelişmesi gerektiği benim bu kaçınılmazlık için formülumdür—

Birçok insan, insanın parçalarını ve kırık kısımlarını temsil eder: bütün bir insanın ortaya çıkması için tüm bunların bir araya toplanması gerekir. Bütün çağlar, bütün halklar, bu anlamda biraz kırıktır; insanların parça parça gelişmesi muhtemelen insan evrimi ekonomisinin bir parçasıdır. Ama sırf bu yüzden gerçek konumuzun sentetik insanın meydana getirilmesi olduğunu; olağanüstü çoğunluğu oluşturan daha düşük seviyedeki insanların, sadece potpurisinden insan bütünüdür, yani insanlığın ne kadar ilerlediğini gösteren insan kilometre taşının ortaya çıktığı prelüdlar ve provalar olduğunu unutmamalıyız. Tek bir düz çizgi üzerinde ilerlemez: çoğu kez bir seferinde kazanılan bir tür tekrar kaybedilir (—son üç yüz yılın tüm gerilimleriyle birlikte örneğin, henüz Rönesans insanını tekrar geri kazanamadık ve Rönesans insanı, bunun karşılığında Antikçağ insanından daha değersizdir).⁷

882

(Kasım 1887-Mart 1888)

Yunanlının ve Rönesans insanının üstünlüğünü kabul ediyoruz—ama bu insanları, onları mümkün kılan nedenler ve koşullar olmadan isterdik.

883

(Bahar-Güz 1887)

“Tadın arındırılması” sadece türün kuvvetlendirilmesinin bir sonucu olabilir. Bugünkü toplumumuz sadece kültürü *temsil eder*; kültürlü insan eksiktir. İçinde çeşitli güçlerin tek bir hedefe ulaşmak için tereddütsüzce dizginlenerek kullanıldığı büyük sentetik insan eksiktir. Bizim sahip olduğumuz, muhtemelen bugüne kadar varolan en ilginç kaos olan çok çeşitli insandır ama dünya yaratılmadan önceki kaos değil, sonraki kaos—Goethe, bu türün en güzel dışavurumudur (—kesinlikle bir Olympian değildir!).^{7a}

7 MS’de hemen akabinde gelen sözler, bütün basımlardan çıkartılmıştır: “İnsanın bir standardı olmalıdır: ben büyük stili ayırt ediyorum; aktifliği ve tepkiselliği ayırt ediyorum; aşırı olanı, israfçı olanı ıstırap çeken tutkulu olandan [*die Leidend-Leidenschaftlichen*] (—idealistler) ayırt ediyorum.”

Ayrıca bkz. kısım 386 ve *Böyle Buyurdu Zerdüş* IV “Yüksek İnsan Hakkında”.

7a Bkz. Ek.

884

(Bahar-Güz 1887)

Handel, Leibniz, Goethe, Bismarck— güçlü Alman türünün karakteriğidir. Tasasız bir şekilde antitezler arasındaki varlığını, birini diğerine karşı kullanıp, kendisi için özgürlüğü ayırarak, inançlara ve doktrinlere karşı koruyan o esnek kuvvetle dolu olarak sürdürür.

885

(Kasım 1887-Mart 1888)

Şunu iyice kavradım ki: büyük ve nadir insanların ortaya çıkışını çoğunluğun onayına bağlı bir hale getirmiş olsaydık (çoğunluğun, büyüklüğe hangi niteliklerin ait olduğunu ve bütün büyüklüklerin kim hesabına yavaş yavaş geliştiğini bildiklerini varsayarak)—eh, asla önemli bir insan ortaya çıkmamış olurdu!

Olayların gidişatının yolunu büyük çoğunluğunun onayından bağımsız olarak açması: bazı şaşırtıcı şeylerin dünya üzerinde kendilerini kurnazca anıştırmasının nedeni budur.

886

(Bahar-Güz 1887)

İnsan değerlerinin rütbe düzeni.-

- a) Bir insanı, bireysel işlere göre değerlendirmemeliyiz. *Epidermal eylemler*. Hiçbir şey kişisel bir eylemden daha nadir değildir. Bir sınıf, bir rütbe, bir ırk, bir çevre, bir rastlantı—herhangi bir şey bir işte veya bir eylemde, bir “şahsiyetten” [*eine “Person”*] daha uygun bir biçimde ifade edilmektedir.
- b) Hiçbir durumda birçok insanın “şahsiyet” olduğunu varsaymamalıyız. Ayrıca bazıları birkaç şahsiyettir, birçoğu ise hiç. Ortalama nitelikler nerede baskın çıkarlarsa, bir kişilik olmak orada israf olurdu, lüks olurdu, bir “şahsiyet” talep etmek anlamsız olurdu. Onlar aktarımın taşıyıcılarıdır, aletleridirler.
- c) Oldukça *izole edilmiş* bir gerçek olan “şahsiyet”, devamlılığın ve ortalamanın çok daha büyük önemini, neredeyse *doğa karşıtı* bir

şey kabul eder. Bir şahsiyetin meydana getirilmesi için, erken izolasyona ihtiyaç duyarız, savunma ve mücadele varoluşuna giden bir içtepi, bir hapsetme gibi bir şey, daha büyük bir kendini tanımlama gücü gerekir; ve her şeyden önce, insanlığı bulaşıcı olan ortalama insandan daha düşük seviyede bir duyarlılık.

Rütbe düzeniyle ilgili ilk soru: insanın ne kadar yalnız veya ne kadar sürü halinde yaşadığıdır. (İkincisinde insanın değeri, sürüsünün, türünün hayatta kalmasını garanti eden niteliklerinde yatar; birincisinde onu ayırt eden, izole eden, savunan ve yalnızlığını mümkün kılan şeyde yatar).

Sonuç: Ne yalnız türü, sürü halinde yaşayan türün bakış açısıyla; ne de sürü halinde yaşayanı yalnız türün bakış açısıyla değerlendirmeliyiz.

Yukarıdan bakıldığında her ikisi de gereklidir; ayrıca onların düşmanlığı da gereklidir—ve hiçbir şey, bu ikisinden (hermafroditizm olarak “erdem”) üçüncü bir şeyin gelişebileceğine dair “arzu edilebilirlikten” daha esaslı bir biçimde kovulmamalıdır. Bu, en az cinsiyetlerin yakın olması ve uzlaşması kadar “arzu edilebilir” bir şey değildir. Tipik olanı daha da geliştirmek, uçurumu daha da genişletmek için—

Her iki durumda dejenerasyon anlayışı: sürü, yalnız olanın niteliklerini kazanmaya başladığında ve yalnız olan da sürünün niteliklerini—kısacası birbirlerine yakın olmaya başladıklarında meydana gelir. Bu dejenerasyon anlayışının ahlaki değerlendirmeyele hiçbir alakası yoktur.

887

(Bahar-Güz 1887)

Daha güçlü mizaçları nerede aramamız gerektiği.— Yalnız türlerin yok oluşu ve dejenerasyonu, çok daha büyük ve çok daha korkunçtur; sürünün içgüdüleri ve değerler geleneği onlara karşıdır; savunma araçları, koruyucu içgüdüleri baştan beri yeterince güçlü veya belirli değildir—gelişeceklerse şansları çok büyük olmalıdır (—çoğunlukla en düşük seviyede ve toplumsal açıdan en terkedilmiş un-

surlarda gelişirler; kişilik arıyorsak, kişiliği orta sınıflarda bulacağımızdan çok daha fazla bulacağımız yer burasıdır!).

“Hak eşitliğini” amaçlayan tabaka ve sınıf mücadelesi—bir kez aşağı yukarı sona erdiğinde, yalnız kişiliğe karşı savaş başlayacaktır. (Bir anlamda, *ikincisi kendini en kolay demokratik bir toplumda geliştirebilir* yani daha kaba savunma araçlarının artık gerekli olmadığı ve düzen, dürüstlük, adalet ve güven alışkanlıklarının genel koşulların bir parçası haline geldiğinde).

Güçlü olanların sıkıca bağlanması, gözetlenmesi, zincire bağlanması ve gözetim altında tutulması gerekir— eğer ki sürü içgüdüsi kendine bir yol bulduysa. Onlar için, insanın kendini tamamen kaybettiği bir otokontrol, çileci tarafsızlık veya tüketici işlerde bir “görev” rejimi getirilmelidir.

888

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Erdemi *ekonomik* açıdan savunmaya çalışıyorum.— Görevimiz, insanı mümkün olduğunca yararlı hale getirmek ve onu mümkün olduğunca hata yapmaz bir makineye yakınlaştırmaktır: bu amaçla, bir makinenin erdemleriyle donatılması gerekir (—mekanik açıdan yararlı bir şekilde çalıştığı durumları en üstün değerli durumları olarak tecrübe etmeyi öğrenmek zorundadır; bundan dolayı diğer durumları onun için mümkün olduğunca, tehlikeli ve itibarsız olarak mahvetmek gerekir).

İlk tökezleyebileceği şey, bütün mekanik faaliyetlerin beraberinde gelen can sıkıntısıdır, monotonluktur. Buna dayanmayı öğretmek—ve sadece dayanmayı değil—can sıkıntısını daha yüksek bir cazibeye sarılmış olarak görmeyi öğretmek: bütün yüksekokulların bugüne kadarki görevleri buydu. Bizimle alakası olmayan bir şeyi öğretmek ve insanın “görevini” tam da bu “objektif” faaliyette bulması; keyfe ve göreve birbirinden ayrı şeyler olarak değer vermeyi öğretmek—yüksekokul eğitiminin paha biçilmez görevi ve hedefi budur. Filoloğun bugüne kadar *aslında* eğitimci olmasının nedeni budur: çünkü faaliyetleri hareketteki yüce monotonluğun modelini

sağlamaktadır; onun bayrağı altında genç insanlar “ineklemeyi” öğrenirler: ki bu, mekanik görevlerin (devlet memuru, eş, yazıhane kölesi, gazete okuyucusu ve asker olarak) yerine getirilmesinde gelecekteki verimliliğin ilk ön hazırlıklarıdır. Böyle bir varoluş belki de diğerlerinden çok daha fazla felsefi bir savunmaya ve yüceltmeye ihtiyaç duymaktadır: genel olarak kabul edilebilir duygular, hata yapmaz bir nevi temyiz mahkemesi aracılığıyla daha düşük bir seviyeye havale edilmelidir; “kendi içinde görev”, muhtemelen kabul edilemez her şey açısından saygı dokunaklılığı bile—ve bu talep zorunlu olarak herhangi bir yararlılık, eğlence ve amaç meselesinin ötesinden konuşmaktadır—Varoluşun en yüce, en saygıdeğer biçimi olarak, varoluşun kendi kendine tapınan mekanik biçimi (—türü: biçimsel “yapmalısın” anlayışının bir fanatiği olarak Kant).⁸

889

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Bugüne kadarki değerlerin ekonomik değerlendirmesi—yani, başkaları hesabına seçilen ve yetiştirilen belirli ani heyecanların ve durumların seçimi. Yasa koyucu (ya da toplumun içgüdüğü), kullanıldıkları takdirde performansta bir düzenlilik (yani bu ani heyecanların ve durumların düzenli koşullarının bir sonucu olarak mekanik bir performansı) garanti eden bir dizi durumları ve ani heyecanları seçer.

Bu durumların ve ani heyecanların acı dolu unsurlar içerdiğini varsayarsak, bu acı dolu unsurların üstesinden gelmek için, keyifsizliği değerli olarak gösterecek ve bundan dolayı daha büyük bir anlamda keyifli hale getirmek üzere tasarlanmış bir değer fikri aracılığıyla araçların bulunması gerekmektedir. Bir formüle indirgemek gerekiyorsa: “Kabul edilemez bir şey, nasıl kabul edilebilir hale getirilebilir?” Örneğin itaatimiz, kanuna tabi oluşumuz, gerektirdiği kuvvet, güç ve kendi üstesinden gelmeyle onur kazandığında.⁹ Tıpkı topluluk, komşu, anavatan, bizim “insancıllaşmamız”, bizim “özgeciliğimiz”, “kahramanlığımız” için saygımızın yaptığı gibi.

İnsanın kabul edilemez şeyler yapması—ideallerin amacı budur.

8 Krş. *Putların Alacakaranlığı*, bu fikirler kesin bir açıklama haline dönüşmektedir.

9 Bu noktadan sonra 1911, s. 512 uyarınca “metin belirsizdir”.

890

(Bahar-Güz 1887)

Bir insanın cüceleştirilmesi herhalde uzunca bir süre tek hedef sayılmıştı; çünkü önce güçlü bir insan türünün üzerinde durabileceği geniş bir temelin yaratılması gerekmektedir (bugüne kadar kuvvetlendirilmiş her insan türünün ne dereceye kadar düşük seviyedekilerin bir düzeyi üzerinde durduğu—)

891

(Bahar-Güz 1887)

İdealizmin, sıradan sıradanlığa sahip olmayan ve duygu yerine istisnailik durumunda bir zafer hissine sahip olacak absürd ve hor görülebilir biçimi kurnazlık, sahtelik, küçüklük ve perişanlık üzerine kızgın hale gelir. *Bu şeylerin farklı olmasını arzu etmemeliyiz! ve uçurumu daha geniş yapmalıyız!*— Daha yüce insan türünü, kendini diğerlerinden varoluş durumu için yapmak zorunda olduğu fedakârlıklarla ayırmaya zorlamalıyız.

Başlıca görüş açısı: Mesafe koymak ama antitez yaratmamak. Ara biçimleri yok edin ve etkilerini azaltın: bunlar mesafeyi kuramanın başlıca araçlarıdır.

892

(Ocak-Güz 1888)

Sıradanlığı sarıdan olalar için nasıl olur da mahvetmek isteriz! Görebileceğiniz gibi, ben tam tersini yapıyorum: ondan uzaklaşan her adım—ki bu öğretiyorum— ahlaksızlığa götürür.¹⁰

893

(Bahar-Güz 1887)

Sıradanlığa nefret beslemek bir filozofa yakışmaz: neredeyse “felsefe yapma hakkına” karşı bir soru işaretidir. Özellikle bir istisna olduğu

10 Krş. Deccal.

için, kuralları koruması altına alması, sıradan olanları kalbinde saklaması gerekir.

894

(Bahar-Güz 1887)

Benim mücadele ettiğim şey: istisnai bir türün—kuralın sürekli devam edişinin istisnanın değeri için bir ön koşul olduğunu kavramak yerine, kurala savaş açması gerektiğidir. Örneğin, bilginliğe duydukları anormal susamışlıklarını bir ayırt edici özellik olarak hissetmek yerine, kadınların genel olarak statüsünü alt üst etmek isteyen kadınlar.

895

(Bahar-Güz 1887)

Bireyin geçici düşüşüne rağmen gücün artışı:

yeni bir seviye yaratmak için;

ekonomik olmayan israfa karşı, küçük kazanımların korunması için güç toplama yöntemi;

bu gelecek ekonomisi için bir araç olacak şekilde geçici olarak hıza getirilen yok edici mizaçlar;

olağanüstü sayıda küçük görevlerin yerine getirilmesi gerektiği için, gücsüzlerin korunması;

varoluşu gücsüzler ve ıstırap çekenler için hâlâ mümkün kılan bir zihin tutumunun korunması;

dayanışmayı, korku ve kölelik içgüdüsüne karşı bir içgüdü olarak yerleştirmek;

tesadüfe karşı mücadele, ayrıca “büyük insan” tesadüfüne de karşı.

896

(Bahar-Güz 1887)

İnsana karşı, ekonomik nedenler bazında haklı mücadele. Onlar tehlikelidirler, tesadüftürler, istisnadırlar, fırtınadırlar ve yavaş inşa edi-

len ve kurulan şeyler hakkında kuşku yaratacak kadar güçlüdürler. Patlamalar artık sadece zararsız bir biçimde patlatılmamalıdır; mümkün olduğu yerlerde patlamalar önlenmelidir: medenileşmiş tüm toplumların temel içgüdüğü budur.

897

(Bahar-Güz 1887)

Kim ki insan türünün en büyük ihtişamına ve gücüne yükseltilebildiği yollar hakkında düşünüyorsa, her şeyden önce kendini ahlaklılığın dışında tutması gerektiğini kavrayacaktır; çünkü ahlaklılık temelde tam tersi yönü göstermektedir: bu ihtişamlı evrimi, devam ettiği her yerde engellemeyi veya yok etmeyi. Çünkü böyle bir evrim, hizmetindeki insanların öyle büyük niteliklerini tüketiyor ki bir karşı hareketin ortaya çıkması gayet normal bir şeydir: daha güçsüz, daha narin, ara varoluşların yaşamın ve kuvvetin ihtişamına karşı taraf tutmak zorundadır; ve bu amaçla, yaşamı bu en yüksek bolluğunda kınayabilecekleri ve mümkün olduğunda yok edebilecekleri yeni bir değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle ahlaklılığın karakteristiklerinden biri, yaşam türlerini zararsız duruma getirmek istedikleri oranda, yaşama karşı düşmanca bir eğilimdir.

898

(Bahar-Güz 1887)

Geleceğin güçlülere.— Kısmen gereklilik, kısmen şansla orada burada kazanılanları, daha güçlü bir türün meydana getirilmesi için koşulları, artık anlamaya ve bilinçli bir şekilde *istemeye* hazırız: böyle bir yükselmenin mümkün olduğu koşulları yaratabilecek durumdayız.

Şimdiye kadar "eğitim", toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmıştır: geleceğin muhtemel ihtiyaçlarını değil günümüz toplumunun ihtiyaçlarını. Bunun için "aletler" üretmek istedik. Gücün zenginliğinin daha büyük olduğunu varsayarak, toplumun ihtiyaçlarına değil, gelecekteki bazı ihtiyaçlara hizmet edecek güçlerin kesildiğini hayal edebiliyorduk.

Toplumun çağdaş biçiminin, ne dereceye kadar gelecekte sadece kendi uğruna değil, ancak sadece daha güçlü bir ırkın ellerinde bir alet olarak varolacak kadar güçlü bir şekilde dönüştürülmüş olduğunu kavradıkça, bu gibi görevler bir o kadar daha ortaya atılmalıdır.

İnsanın gittikçe küçüleşmesi, özellikle daha güçlü bir ırkın yetiştirilmesini akla getiren itici güçtür—özellikle de küçülmüş türlerin zayıf olduğu ve gittikçe daha da zayıfladığı yerlerde (istençte, sorumlulukta, kendinde güvende, kendi için hedef belirleme yeteneğinde) aşırı derecede güçlü olacak bir ırkın.

Araçlar, tarihin bize öğrettiği araçlar olacaktır: bugün vasat olanların tam tersi olan koruma menfaatleri aracılığıyla izolasyon; ters değerlendirmelere alışkanlık; dokunaklılık olarak mesafe; bugün en çok değeri bilinmeyen ve yasaklanan şeyler için özgür bilinç.

Avrupa insanının homojenleşmesi, engellenemeyecek büyük süreçtir: hatta hızlandırılmalı bile. Bir uçurum, bir mesafe, bir rütbe düzeni yaratma gerekliliği *eo ipso* verilmiştir—bu süreci geciktirme gerekliliği değil.

Başarıldığı andan itibaren, bu homojenleştirici tür için bir gerekçe gerekir: bu gerekçe, daha önceki türün üzerinde duran ve sadece bunu yaparak kendini görevine adayabilecek daha yüce egemen bir türe hizmet etmekte yatar. Sadece tek görevi hükmetmek olan bir efendiler ırkı değil, kendi yaşam alanı olan ve tinin en yüksek doruklarında güzellik, yiğitlik, kültür ve davranışlar için aşırı güce sahip bir ırk; kendine her türlü lüksü tanıyabilen onaylayıcı bir ırk—erdem zorunluluğu için gerek duymayacak kadar güçlü; tutumluluk ve bilgiçlik taslamaya gerek duymayacak kadar zengin; iyinin ve kötünün ötesinde; yabancı ve seçkin bitkiler için bir sera.

899

(1885)

Tek başına bakışlarını çöküş semptomlarından ayıramayan psikologlarımız, bizi tekrar tekrar tine güvensizlik duymamız için ikna

etmeye çalışıyorlar. Daima sadece tinin insanları daha güçsüz, kırılğan ve hastalıklı yapan etkilerini görüyoruz; ama şimdi şunlar geliyor: ¹¹

900

(1885)

Yeni bir şeyi daha vurguluyorum: bu gibi demokratik bir tür için barbar tehlikesi vardır, ama bunun için sadece derinlere bakılmıştır. Ayrıca yükseklerden gelen bir barbar türü vardır: biçimlendirmek üzere malzeme arayan fethedici ve hükmedici mizaçlardan oluşan bir tür. Prometheus bu tür bir barbardır.

901 ¹²

(Bahar-Güz 1887)

Başlıca düşünce: daha yüksek türlerin görevini daha düşük seviyedekileri yönetmekte değil (örneğin Comte'nin yaptığı gibi), düşük seviyedekileri, daha yüce türlerin *kendi* görevlerini yerine getirebilecekleri bir temel—üstünde durabilecekleri tek temel olarak görmektir.

Güçlü ve asil bir türün kendini muhafaza ettiği koşullar (tinsel disiplin açısından), “çalışkan kitlelere” hükmedenlerin, Spencer tarzı esnafların yedekleridir.

Sadece en güçlü ve en verimli mizaçların sahip olabileceği ve varoluşlarını mümkün kılan şey—boş zaman, macera, inançsızlık, hat-ta sefahat—sıradan insanların sahip olduğu bir şey olsaydı, onları ister istemez yok ederdi—ve şu anda yok etmektedir. Çalışkanlığın, kuralın, alçakgönüllülüğün, sağlam “inancın”—kısacası “sürü erdemlerinin” yeri burasıdır: bunların altında insanın ara türü mükemmel bir biçimde büyümektedir.

¹¹ Konunu tartışılması hakkında bkz. Kaufmann: Nietzsche, bölüm 12, Kısım IV başlangıcı.

¹² MS’de atı çizili ‘Üçüncü deneme için’. Üç deneme daha kapsamı öngörülen *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*’nin planlanan devamı içindir. (1911)

902

(Taslak kaynağı belirsizdir)

Egemen türler hakkında.— “Efendiye” karşı “çoban” (birincisi, sürünün varolduğu amaç; ikincisi, sürüyü koruma *aracı*).

903

(Bahar-Güz 1887)

Anlaşılabilir ve yararlı toplumsal değer duygularının geçici üstünlüğü: daha güçlü bir türün nihai olarak mümkün olabileceği bir temel yaratma meselesidir.— Kuvvet standardı: ters değerlendirmeler altında yaşayabilmek ve bunlara tekrar ebediyen istençli olmak. Temel olarak devlet ve toplum: dünya ekonomisi görüş açısı, öğretim olarak eğitim.¹³

904

(Kasım 1887-Mart 1888)

“Özgür tinin” eksik olduğuna dair görüş: güçlü bir mizacı daha güçlü ve büyük girişimlere yetenekli hale getiren özdeş disiplin, sıradan olanları mahveder ve sindirir: —kuşku—*la largeur de coeur*¹⁴—deney—bağımsızlık.

905

(1885-1886)

Çekiç. Değerlendirmeleri ters olan insanların yapısı nasıl olmalı?— Modern ruhun tüm niteliklerine sahip olan ama bunları salt sağlığa dönüştüremeyecek kadar güçlü olmayan insanların?— Onlar, araçları görevlerinde kullanıyorlar.

906

(1883-1886)

Güçlü bir sağlığın içgüdülerinde kudretli olan güçlü insan, eylemlerini tıpkı yemeklerini sindirdiği gibi sindirir; ağır yemek-

¹³ Bu kısım, 1911, s. 422’de bulunan bir plandan alınmıştır.

¹⁴ Kalp büyüklüğü.

lerle bile başa çıkabilir: yine de çoğunlukla kusursuz ve katı bir içgüdü tarafından, kendisine yakışmayan şeyleri yapmamak üzere yönlendirilmektedir, tıpkı zevk almadığı hiçbir şey yemediği gibi.

907

(1884)

En yüksek değerde yaratıkların meydana geldiği en lehte koşulları keşe tahmin edebilmek! Binlerce kez daha karmaşıktır ve hata olasılığı çok yüksektir: bu nedenle onları aramak çok da ilham verici değildir! — Kuşkuculuk — Diğer taraftan: cesareti, görüşü, sertliği, bağımsızlığı ve sorumluluk duygusunu artırabiliriz; terazileri daha hassas hale getirebilir ve lehte tesadüflerin bize yardımcı olacağını ümit edebiliriz.

908

(1884)

Hareket etmeyi düşünmeden önce, olağanüstü miktarda işin yapılması gerekiyor. Yine de çoğunlukla mevcut durumun kurnaz bir istismarı, hiç şüphesiz eylemin en iyi ve en tavsiye edilebilir gidişatıdır. Bu gibi durumların, şans tarafından yaratıldığı gibi yaratılması, henüz asla yaşamamış demir gibi insanları gerektirir. Hemen yerine getirilmesi gereken görev, kişisel fikrin hüküm sürmesini ve gerçek hale gelmesini sağlamaktır!

İnsan doğasını, insanın en yüksek değerlerinin kökenini kavrayanlar, insanlardan ürperirler ve bütün eylemlerden kaçarlar: miras kalan değerlendirmelerin sunucudur bu!

İnsan doğasının kötü olması, benim tesellimdir: *kuvveti garanti eder!*

909

(Ocak-Güz 1888)

Öz oluşumun tipik biçimleri. Ya da: sekiz temel soru.

- 1) İnsan daha çok çeşitli mi, yoksa daha basit mi olmak ister?
- 2) İnsan daha mı mutlu olmak, yoksa mutluluğa ve mutsuzluğa karşı daha mı kayıtsız olmak ister?
- 3) İnsan kendisiyle daha hoşnut hale mi gelmek ister, yoksa daha titiz ve amansız hale mi gelmek ister?
- 4) İnsan daha yumuşak, daha teslimiyetçi, daha insancıl mı, yoksa daha "insancılıktan uzak" hale mi gelmek ister?
- 5) İnsan daha sağgörülü mü, yoksa daha merhametsiz hale mi gelmek ister?
- 6) İnsan bir hedefe ulaşmak mı ister yoksa bütün hedeflerden kaçınmak mı (örneğin, her hedefte bir sınırlama, bir kuytu köşe, bir hapishane, bir aptallık kokusu salan filozof gibi)?
- 7) İnsan daha fazla saygı mı görmek, yoksa korku mu salmak ister? Ya da daha fazla hor mu görülmek ister?
- 8) İnsan bir zorba veya baştan çıkartıcı mı, yoksa bir çoban veya sürü hayvanı mı olmak ister?

910

(Bahar-Güz 1887)

Çömezlerimin türleri.— Benimle herhangi bir ilgisi olan insanlara ıstırap, perişanlık, hastalık, kötü muamele, hakaretler diliyorum— Derinden kendini hor görmeye, kendine güvensizliğin işkencesine, mağlup olanların perişanlığına yabancı kalmalarını istemem: Onlara merhamet duymuyorum çünkü onlara bugün insanın herhangi bir değerinin olup olmadığını kanıtlayabilecek tek şeyi diliyorum— tahammül.¹⁵

15 Bu dikkate değer kısım, Nietzsche'nin MS'sinde şöyle devam etmektedir: "Henüz herhangi bir idealist tanımadım ama birçok yalancı tanıdım—" (1911, s. 513).

Lazzaroni'erin¹⁶ mutluluğu ve kendilerinden hoşnut olmaları ya da "güzel ruhların" "büyük mutluluğu" ya da Herrnhuterli¹⁷ dindarların tüketici sevgisi, insanlar arasında rütbe düzeni açısından hiçbir şeyi kanıtlamamaktadır. Büyük bir eğitimci olarak, bu gibi "kutsanmış insanlar" ırkını merhametsizce mutsuzlukla cezalandırmak gerekir. Cüceleşme ve gevşeme tehlikesi vardır:— Spinoza tarzında veya Epiküros tarzında mutluluğa ve dalgın durumdaki tüm gevşemelere karşı. Ne var ki erdem böyle bir mutluluğa giden yolsa, iyi o zaman, erdem üzerinde de egemen olmak zorunda kalırız.

Uygun zamanda iyi bir okula gitmemiş olmanın daha sonra nasıl telafi edilebileceğini kesinlikle göremiyorum. Böyle bir insan kendini tanıyamaz: hayatın içinde yürümeyi öğrenmiş olmadan yürür; cansız kasları kendini her adımda belli eder. Hayat bazen bu sert eğitimini daha sonra bir kez daha verecek kadar merhametlidir: belki de aşırı derecede istenç gücü ve kendine yeterlilik talep eden uzun süreli bir hastalık; ya da insanın eşini ve çocuklarını da etkileyen ve yaşama istencinin gevşek liflerine ve dayanıklılığına kadar enerjiyi yeniden canlandıran bir faaliyette bulunmaya zorlaya ani bir felaket. En arzu edilebilir şey, yine de her halükârda doğru zamanda yani insandan çok şey istendiğini görmek, insanı hâlâ gururlandıran bir şey olduğu çağda, sert bir disiplindir. Katı eğitimi, iyi bir eğitim olarak diğerlerinden ayıran budur: birçok şeyin istenmesi; ve müsamahasız olarak istenmesi; iyinin, hatta istisnai olanın bile norm olarak istenmesi; övgünün az olması, hoşgö-

16 Lazzaroni, bugünlerde genelde dilenciler için kullanılan bir sözcük olup, İtalyanca bir terimdir ve özellikle evsiz olup, ara sıra yaptıkları işler ve balıkçılıkla ama genelde dilencilikle geçimlerini sağlayan en fakir Napoliten sınıfı için kullanılır (*Encyclopedia Britannica*, 11. Baskı, "Lazar" başlığı altında).

17 *Herrnhuterischen*: "Herrnhut, Saksonya'da... bir kasaba... olup, Herrnhuter diye adlandırılan Moravyalı veya Bohemyalı kardeşliğin başlıca merkezi olarak bilinmektedir" (a.g.e., "Herrnhut" hakkında bilgi).

rünün olmaması; sorumluluğun, yeteneklere veya daha önce olanlara bakılmaksızın kesin ve objektif bir biçimde dağıtılması.

İnsan, her açıdan böyle bir okula ihtiyaç duymaktadır: hem en fiziksel, hem de en tinsel konular için geçerli olan bir okula; burada üstünlük taslamayı arzu etmek öldürücü olabilir! Aynı disiplin hem iyi askerleri, hem de iyi bilginleri meydana getirir; ve daha da yakından bakıldığında, makyajında iyi bir askerin içgüdülerini taşımayan iyi bilgin yoktur. Emir vermek ve aynı şekilde gururla itaat edebilmek; saflarda durmak ama aynı zamanda herhangi bir zamanda yönetebilecek durumda olmak; tehlikeyi rahata tercih etmek; izin verilmiş ve yasaklanmış olanları bir esnafın terazisinde tartmamak; kötünden çok, önemsizin, sinsinin, parazitin düşmanı olmak.— Katı bir okulda insan ne öğrenir? İtaat etmeyi ve emir vermeyi.

913

(1885-1886)

Fazileti reddetmek: ama bütün övgülerin üstünde olan, aslında tüm anlayışların üstünde olanı yapmak.

914

(1885-1886)

Ahlaklılığın yeni biçimi: insanın yapmaya niyetli olduğu ve yapmadan bıraktığı şey için ortak yeminler, birçok şeyin empatik olarak reddedilmesi. İnsanın bunun için yeterince olgunlaşıp olgunlaşmadığını görmek üzere test edin.¹⁸

915

(Bahar-Güz 1887)

Ayrıca çileciliği de tekrar doğal hale getirmek isterim: inkâr amacının, kuvvetlendirme amacının yerine; istenç jimnastiği; en tinsel âlemlerde bile her türlü mahrumiyet ve oruç dönemleri; kuvvetlerimiz açır-

18 MS'de bu kısım şöyle açıklanmıştır: " 'Erdemlerimiz' bölümü için". 1911, s. 513 uyarınca bu kısım orijinalinde *İyinin ve Kötünün Ötesinde* için düşünülmüştür.

sından sahip olduğumuz görüşler açısından bir eylemler safsatacılığı; maceralar ve keyfi tehlikelerle dolu bir deney. (*Dîners chez Magny*: Sindirim güclüğü olan tinsel gurmelerden başka bir şey değildir.¹⁹)— Sözumüzü tutabilme kuvvetimiz için bile testler bulmalıyız.

916

(1884; rev. Bahar-Güz 1888)

Kilisenin suiistimaliyle yıkılanlar:

1) *Çilecilik*: İnsan doğal yararlılığını, istenç eğitiminin hizmetinde vazgeçilmezliğini göstermeye cesaret edememektedir. Önünde “yararlı devlet memurunun” bir model olarak bekleyip durduğu absürd pedagoji dünyamız, “talimatlar” vererek, beyin alıştırmaları yaptırarak durumu idare edebileceğini sanıyor; önce başka bir şeyin gerekli olduğu hakkında en ufak bir fikri bile yok—istenç gücü eğitiminin; asıl meselenin: insanın istençli olup olamadığı, vaatlerde bulunup bulunamadığı meselesi dışında her şey için testler planlanıyor; genç insanlar, doğasının bu üstün değer problemiyle ilgili tek bir soru, tek bir merak bile olmadan okul bitiriyor;

2) *Oruç*: Her anlamda—hatta insanın güzel şeylerden zevk alma kabiliyetinin hassasiyetini koruma aracı olarak bile (örneğin ara sıra okumayı bırakmak, müzik dinlemek, keyifli olmak; insanın erdemleri için de bir oruç günü olmalı);

3) *“Manastır”*: Kesin retleri, örneğin mektupların reddedilmesini de beraberinde getiren geçici izolasyon; “ayartmalardan” değil, “görevlerden” sakınmayı arzu eden çok derin özdeşünce ve öziyileştirme türü: günlük hayattan bir kaçış; bizi kuvvetimizi tepkilerden başka bir hiçbir şeye harcamamaya mahkum eden ve *kendiliğinden gelen faaliyetlerde* toplanmasına izin vermeyen uyarıcıların ve etkilerin zorbalığından ayrılma (bilginlerimizi yakından gözlemlemeliyiz: sadece *tepkisel* olarak düşünüyorlar; yani düşünmeden önce okumak zorundalar);

4) *Ziyafetler*: Hristiyanların ve Hristiyan değerlerinin varlığını, altında tüm özgün ziyafet duygularının şeytana gittiği bir baskı ola-

19 Bkz. kısım 82.

rak hissetmemek için, insanın oldukça hissiz olması gerekir. Ziyafetlere şunlar dahildir: övünç, neşelilik, iffetsizlik; ciddi olan her şeyle alay etme ve beğeni yoksunluğu; hayvansal bolluk ve mükemmellikten dolayı insanın kendisinin ilahi bir onayı—tüm bunlar Hristiyanlığın dürüstlükle karşılamayacağı durumlardır. Ziyafet, eşi olmayan bir paganizmdir;

5) *İnsanın doğasıyla kaşı karşıya kalan cesaret*: “ahlak” kıyafetlerine bürünmüş.— Ani bir heyecanı karşılamak için ahlak formüllerine ihtiyaç duymayışımız; standart: içimizde doğal olanı ne dereceye kadar onaylayabiliriz—ahlaklılığa ne kadar çok ya da ne kadar az başvurmaya gerek duyuyoruz;

6) *Ölüm*.— Aptal fizyolojik gerçeği ahlaki bir gerekliliğe dönüştürmek zorundayız. Öyle yaşamalıyız ki insan ayrıca *doğru zamanda ölmeye istençli olabilsin!* ^{19a}

917

(Kasım 1887-Mart 1888)

Daha güçlü hissetmek—ya da başka bir deyişle haz—daima bir karşılaştırmayı gerektirir (ama ille de başkalarıyla değil büyüme aşamasının ortasında kendisiyle ve önce ne dereceye kadar karşılaştırma yaptığımızı bilmeden—).

Suni kuvvetlendirme: kimyasalları uyararak veya hataları uyararak (“sabuklamalar”):

örneğin, bir Hristiyanın sahip olduğu *güvenlik* duygusu; güvene bildiği, sabredebildiği ve kendine hâkim olabildiği için kendini güçlü hisseder: bu suni gücü, bir Tanrı tarafından korunduğuna dair illüzyona borçludur;

örneğin, *üstünlük* duygusu: sanki Fas halifesinin sadece üç birleşik krallığının yüzeyin beşte dördünü kapladığı küreleri görmesine izin verilmiş gibi;

19a Krş. Böyle Buyurdu Zerdüş I, “Gönüllü Ölüm Hakkında” ve *Putların Alacakaranlığı*’nda, Kiliseye ait olmayan manastır fikri, Hermann Hesse tarafından Nobel ödülü kazanan eseri *Das Glasperlenspiel*’de geliştirilmiştir.

örneğin, *eşsizlik* duygusu: sanki Avrupalıların kültür ilerlemesinin Avrupa'da yer aldığını hayal ediyormuş ve kendisini de bir nevi kısaltılmış bir dünya süreci gibi görüyormuş gibi; ya da Hristiyanların genel olarak varoluşun tamamını "insanın kurtuluşu" etrafında çevirmesi gibi.

—İnsanın baskıyı, sınırlamayı nerede hissettiği meselesidir: nerede olduğuna göre, garklı bir daha güçlü olma duygusu meydana getirilir. Örneğin bir filozof, en soğuk, en transmontan soyut düşüncenin tam ortasında, renkler ve tonlar onu bunaltırken, ki—diğerlerinin "ideal" olarak adlandırdığı—bulanık arzular da cabası, sudaki balık gibi bir akrobasi hisseder.

918

(Ocak-Güz 1888)

Küçük bir çocuğa: "Erdemli olmak istiyor musun?" diye sorduğumuzda bize şaşkın bir bakış fırlatacaktır—ama "Arkadaşlarından daha güçlü bir hale gelmek istiyor musun?" diye sorduğumuzda, gözlerini iyice açacaktır—

* * *

İyi ama nasıl daha güçlü olunabilir? Kararları yavaş alarak; ve alınan kararların arkasını bırakmadan onlara sıkıca bağlanarak. Arkası mutlaka gelir.

Ani ve değişkenler: zayıflığın iki türü. Kendini yanlışlıkla bunlardan birine benzetmemek; mesafeyi hissetmek—çok geç olmadan!

İyi huylulardan sakının! Onlarla birleşmek gevşeklik yaratır. İçgüdülerimizde bulunan savunma ve saldırı araçlarımızı kullanmamızı sağlayan bütün birleşimler iyidir. Bütün yaratıcılığımızı insanın istenç kuvvetini test etmek için kullanmalıyız—ayırt edici özelliği bilgide, kurnazlıkta, nüktedanlıkta değil, bunda görmek için.

Zamanla emir vermeyi öğrenmeliyiz—tıpkı itaat etmeyi öğrenmemiz gerektiği gibi. Alçakgönüllülüğü, alçakgönüllülükte *taktı* öğrenmeliyiz: yani paye vermeyi ve alçakgönüllü olarak onurlandır-

mayı; aynı husus güven için de geçerlidir— paye vermek ve onurlandırmak.

* * *

İnsan en fazla ne için kefarete vermek zorunda kalır? Alçakgönüllülük için; insanın en kişisel ihtiyaçlarına kulak asmadığı için; kendi değerini az takdir ettiği için; içgüdüleri nedeniyle hissini kaybettiği için: kendine karşı bu saygı yoksunluğu, kendini her türlü yoksun bırakış aracılığıyla öcünü alıyor: sağlıktan, dostluktan, refahtan, övünçten, sevimlilikten, özgürlükten, sağlamlıktan, cesarettten yoksun bırakarak. İnsan, daha sonra kendini asla bu özgün egoizm eksikliğinden dolayı affetmiyor: bir itiraz olarak, gerçek bir ego hakkında kuşku olarak kabul ediyor.

919

(Mart-Haziran 1888)

İnsanların kendilerine saygı göstermekle başlamalarını isterdim: her şey burada başlıyor. Muhakkak ki birileri bunu yaptığında diğerlerinin gözünden düşecektir: çünkü bu, en son affettikleri şeydir: “Ne? Kendine saygı gösteren bir insan mı?”—

Bu, kendini *sevmeye* dair kör dürtüden farklı bir şeydir: hiçbir şey, cinsiyetlerin sevgisinde, “Ben” diye adlandırılan çift taraflılıktan, insanın sevdiğine karşı hor görmeden daha adi değildir:— sevgide öldürücülük.

920

(Bahar-Güz 1887)

“Şunu veya bunu istiyorum”; “Şunun veya bunun böyle olmasını isterdim”; “Şunun veya bunun şöyle veya böyle olduğunu biliyorum”— gücün dereceleri bunlardır: istenç insanı, arzu insanı ve inanç insanı.

921

(Kasım 1887-Mart 1888)

Daha güçlü bir türün kendini muhafaza ettiği araçlar.

Kendine istisnai eylemler yapma hakkını tanımak; kendi kendini üstesinden gelme ve özgürlük için bir deney olarak.

Barbar *olmamaya* izin verilmediği durumlara girişmek.

Her türlü çilecilik aracılığıyla insanın istenç gücü açısından kontrol ve belirlilik yaratmak.

Kendinle iletişim kurmamak; sessizlik; zarafetten kaçınmak.²⁰

Özdestek için bir test niteliği taşıyacak şekilde itaat etmeyi öğrenmek. İnceliğin en büyük aşırılığına götürülen bir onur safsatacılığı.

Asla “biri için doğru olan, başkası için adildir” diye bir sonuç çıkartmayın—tam tersine!

Karşılığını vermeyi, yani geri verme izninin bir imtiyaz ve nadir bir üstünlük olarak ele almak.

Başkalarının erdemlerini taklit etme hırsına sahip olmamak.

922

(Bahar-Güz 1887)

Kaba insanlara karşı kullanmak zorunda olduğumuz araçlar ve “barbarca” araçların keyfi ve kaprisli olmadıkları, Avrupalı şımartılmışlığımızla Kongo’da veya başka bir yerde barbarlara karşı kontrolü kazanma gereksinimine girdiğimiz anda, uygulamada hissedilebilir hale gelmektedir.

923

(Ocak-Güz 1888)

Savaşçı ve barışçı olanlar.— Sisteminizdeki savaşçıların içgüdülerine sahip bir insan mısınız? Öyleyse ikinci bir soru ortaya çıkar: içgüdüsel olarak saldırı savaşçısı mı, yoksa savunma savaşçısı mısınız? İnsanın ka-

20 “Zarafet” (Anmut) kuşkulu bir okunuştur.

lan kısmı, yani içgüdüsel olarak savaşçı olmayanlar, barış ister, anlaşma ister, “özgürlük” ister, “eşit haklar” ister: bunlar sadece aynı şeyin farklı isimleri ve aşamalarıdır. İnsanın kendini savunması gerekmediği yere gitmek—bu gibi insanlar, direniş göstermek zorunda kaldıklarında, kendilerinden memnun olmazlar: içinde artık hiç bir şekilde savaşın olmadığı koşullar yaratmak [istemektedirler].²¹ En kötü ihtimalde boyun eğilir, itaat edilir, katlanılır: her şey, savaş açmaktan iyidir—örneğin bir Hristiyanın içgüdüğü bu şekilde öğütte bulunur. Doğuştan savaşçı olanın durumunda karakterinde, durumlarının seçiminde, her niteliğinin geliştirilmesinde silahlar gibi bir şey vardır: birinci türde, en iyi geliştirilen şey “silahtır”, ikincisinde ise zırh.

Silahsızlar, zırhsızlar: dayanmak için—zafer kazanmak için ne çarelere ve erdemler ihtiyaç duyarlar.

924

(Bahar-Güz 1887)

Kendini savunmak veya saldırmak için artık herhangi bir nedeni kalmayan insan ne olur? Savunma ve saldırı silahlarının yattığı ani heyecanları kaybettiği takdirde, hangi ani heyecanlara sahip olur?

925

(Yaz-Güz 1883)

*Niaiserie anglaise*²² üzerine marjinal bir not.— “Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi başkalarına da yapma.” Bu bilgelik kabul edilir; sağgörü kabul edilir; ahlaklılığın temeli kabul edilir— “altın kural” kabul edilir. John Stuart Mill, buna inanır (hangi İngiliz inanmaz ki?). Ama bu kural, sen ufak bir saldırıya bile dayanamaz. “Sana yapılmasını istemediğin hiçbir şeyi yapma” hesabı, eylemleri zararlı sonuçları nedeniyle yasaklar: burada gizli olan önerme, her eylemin daima bir karşılığının olacağı önermesidir. Öyleyse

21 Parantez içindeki sözcük, Alman editörler tarafından eklenmiş olup, Schlechta'nın basımı dahil olmak üzere, tüm basımlarda devam ettirilmiştir.

22 İngiliz budalalığı.

Principe'yi²³ elinde tutan biri çıkıp: "Başkalarının bu eylemi önceden yapmasını önlemek için—başkalarını bu eylemleri *bize* yapma şansından yoksun bırakmak için, insanın yapmak zorunda olduğu tam da bu eylemlerdir" derse ne olacak?

Diğer taraftan: Onuru bir kan davasını gerektiren bir Korsikalıyı ele alalım. O da bedeninde bir mermi istemez; ama bu ihtimal, vurulma olasılığı, onu onuru temize çıkarmaktan alıkoymuyor— Ve tüm nazik eylemlerde bile bize ne olacağına dair ihtimallere kasıtlı olarak kayıtsız kalmıyor muyuz? Bizim için zararlı sonuçları olabilecek bir eylemden sakınmak—bu, genel olarak nazik eylemlerin yasaklanması anlamına gelirdi.

Yine de bu kural değerlidir çünkü bir insan türünü ele vermektedir: bu kuralda kendi formülünü bulan, ürü içgüdüsüdür—insan eşittir, insan kendini eşit sayar: Ben sana nasılsam, sen de bana öylesindir.— Burada, her halükârda var olmayan eylemlerin eşitliğine gerçek bir inanç vardır. Her eylem geri *alınmaz*: gerçek "bireyler" arasında eşit eylemler, dolayısıyla "karşılıkları" da yoktur— Bir şey yapıyorsam, en son bir başkasının da bunu yapabileceği aklıma gelir: eylemim *bana* aittir— Benden intikam alamazlar; bu her zaman birinin bana karşı işleyeceği "başka" bir eylem olacaktır.—

926

(Kasım 1887-Mart 1888)

John Stuart Mill'e karşı.— "Biri için doğru olan, diğeri için adildir"; "sana yapılmasını istemediğini vs., başkalarına yapma" diyen; bütün insan ilişkilerini, her eylem, bize yapılan bir şey için bir bedel olarak görünecek şekilde karşılıklı hizmetler temeline oturtmak isteyen bayağılığından nefret ediyorum. buradaki gereklilikler, son derece bayağıdır: burada benim eylemlerimle sizin eylemlerinizi arasında bir değer eşitliği öngörülmüştür; burada bir eylemin (hiçbir şekilde dengelemeyen veya karşılığı ödenemeyen—) en kişisel değeri tamamen ortadan kaldırılmıştır.

23 Machiavelli'nin kitabı *Prens*.

“Karşılık”, görgüsüz bir bayağılığın parçasıdır; benim yaptığım şeyin tamamen aynısı bir başkası tarafından yapılamayacağı, bir dengenin mümkün olmadığı (—*inter pares*, “benim eşdeğerlerimin”en seçkin alanları hariç—), insan eşsiz olduğundan ve sadece eşsiz şeyler yaptığından, daha derin bir anlamda asla geri vermediğimiz—bu temel inanç, aristokrasiyi kitlelerden ayırır, çünkü kitleler “eşitliğe”, *dolayısıyla* eşdeğerliliğe ve “karşılığa” inanırlar.

927

(Bahar-Güz 1887)

“Yararlısı” ve “zararlısı” ile birlikte ahlaki değerlendirmenin dar görüşlülüğünün iyi nedenleri vardır; sonuçlar açısından sadece yakın ve en yakın olanları inceleyebilen toplumun gerekli bakış açısıdır.

Devlet ve siyasetçiler daha ahlak üstü bir tutuma ihtiyaç duymaktadırlar çünkü daha büyük bir etki karmaşıklığı dikkate almak zorundadırlar.

Bütün bireysel taleplerin şu anda haksız ve keyfi olarak görüldüğüne dair bu gibi mesafeli bakış açılarıyla bir dünya ekonomisi mümkün olabilir.

928

(Kasım 1887-Mart 1888)

“İnsan duygularını izlemeli mi?”— Cömert bir duyguya neden olan ve çok küçük değerde olup, insanı karakterize bile etmeyen bir anın itkisi altında insan hayatını tehlikeye mi atmalı. Herkes bunu eşit derecede yapabilir— ve bu kararı almakta bir suçlu, bir haydut ve bir Korsikalı kibar insanlardan kesinlikle üstündür.

Daha yüksek bir aşaması: içimizdeki bu baskının üstesinden gelmek ve kahramanca bir eylemi bir itki üzerine değil— serinkanlı, *raisonnable* (makul) ve keyfin fırtınalı duygularına kapılmadan yapmaktır— Aynı husus şefkat için de geçerlidir: önce alışlagelmiş şekilde nedenler tarafından elekten geçirilmelidir; aksi takdirde herhangi bir başka ani heyecan kadar tehlikeli olacaktır.

Cömert ve şefkatli mi, yoksa düşmanca bir ani heyecan mı olduğuna bakılmaksızın, bir ani heyecanın kör hoşgörüsü, en büyük kötülüklerin nedenidir.

Karakter büyüklüğü, bu ani heyecanlara sahip olmamaktan değil— aksine, insan onlara en yüksek derecede sahiptir—onları kontrol altında tutabilmekten oluşmaktadır. Ve bu bile bu kendini tutmada herhangi bir keyiften dolayı değil, çünkü sadece—

929

(Ocak-Güz 1888)

“Hayatım bir neden için vermek”—büyük bir etkidir. Ama insanın hayatını verebileceği birçok şey vardır: bütün ani heyecanlar yüceltilmek ister. İşte şefkat, ister öfke, ister intikam olsun— insanın hayatını tehlikeye atmış olması, değerinde herhangi bir fark meydana getirmez. Kaç tanesi hayatlarını güzel kızlar için vermişlerdir—ve daha da kötüsü, sağlıklarını bile. İnsanda bu yaradılış varsa, içgüdüsel olarak tehlikeli olanı seçer; örneğin filozofsa, spekülasyon maceralarını; ya da erdemliyse ahlaksızlık maceralarını. Bir insan türü hiçbir şeyi riske etmek istemez, bir diğeri risk almak ister. Biz diğerleri hayatı küçümseyenlerden miyiz? Aksine, biz daha yüce bir güce yükseltilmiş hayatı, tehlike içinde yaşanmış hayatı arıyoruz—²⁴ Ancak bu, tekrar söylemek gerekiyorsa, başkalarından daha erdemli olmak istiyoruz anlamına gelmez. Pascal, örneğin, hiç bir şey riske etmek istememiştir²⁵ ve bir Hristiyan olarak kalmıştır: belki de bu erdemliydi.— İnsan her zaman fedakârlıklar yapar.

24 Krş. Şen Bilim “... hayatın en büyük verimliliğinin ve en büyük zevkin sırrı: tehlikeli yaşamaktır! Şehirlerinizi Vezuv’un altına inşa edin!”

25 Pascal’ın Tanrının varolduğuna dair ünlü bahsine bir gönderme (*Pensées*, birçok basım ve çeviri halinde mevcuttur; H. F. Stewart, karşılıklı sayfalarda İngilizce çevirisi, notlar ve girişlerle birlikte çift dilli basım, Routledge ve Kegan Paul, Londra 1950, s. 116-21). Eleştirel bir analiz için bkz. benim eserim olan *Critique of Religion and Philosophy*, Bölüm 49.

Krş. ayrıca Jean-Marie Guyau, *Esquisse d’une morale sans obligation ni sanction* (F. Alcan, Paris 1885), s. 212: “Il y avait donc dans le pari de Pascal un élément qu’il n’a pas mis en lumière. Il n’a guère vu que la crainte du risque, il n’a pas vu le plaisir du risque.” (Pascal’in bahsinde tam açıklamadığı bir unsur vardır. Sadece riskin korkusunu gördü, riskin zevkini değil.)

930

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsan ne kadar çok avantajı feda eder, ne kadar az “çıkarıcıdır”! Bütün ani heyecanları ve tutkuları haklarını isterler—ve bir ani heyecan çıkarın sağgörülü yararlılığından ne kadar uzaktır!

İnsan “mutluluk” *istememez*; insanın her zaman kendini çıkarını düşündüğüne inanabilmek için İngiliz olmak gerekir.²⁶ Arzularımız, bir şeylerin kutsallığını sürdürülen bir tutkuyla bozmak isterler—birikmiş güçleri direniş arar.

931

(Bahar-Güz 1887)

Ani heyecanların hepsi yararlıdır, kimileri doğrudan, kimileri dolaylı olarak; yararlılık açısından herhangi bir değerler terazisi kurmak mümkün değildir—ekonomik şartlarda doğa güçlerinin tamamı iyi, yani yararlı ve ayrıca birçok korkunç ve geri alınamaz fatalitelerin kaynağı bile olsa. Söyleyebileceğimiz tek şey, en güçlü ani heyecanların, daha büyük güç kaynakları olmadığından, en değerli olanlar olduğudur.

932

(Bahar-Güz 1887)

İyi niyetli, yardımsever, iyi huylu zihin tutumları, yararlılıkları açısından değil, verme kabiliyetine sahip daha zengin ruh durumları oldukları ve hayatın bolluğunun duygusuna dair bir değer taşıdıkları için onurlandırılmışlardır. Hayır işlerine para bağışlayanların gözlerine bir bakın: burada gördüğünüz, kendini inkârın, *moi* için duyulan nefretin, “Paskalizmin” antitezidir.

26 Krş. *Putların Alacakaranlığı*, “Özdeyişler ve Oklar”, Aforizma 12. “İnsanın elinde mi ne olduğu? Yaşamın, böyle mi uyum sağlar herkesle? İnsan koşmaz ardında mutluluğun; yalnız, bir İngiliz yapar bunu.”

Özetle: Tutkuların egemenliği, zayıflığı veya kökünden sökülüp atılması değil!— Bir istencin egemen gücü ne kadar büyükse, tutkulara o denli fazla özgürlük tanınmaktadır.

“Büyük insan”, arzularının özgür oynama payı ve amacıyla bu muhteşem canavarları zorla hizmetine nasıl alacağını bilen daha büyük bir güç sayesinde büyüktür.

“İyi insan”, medenileşmenin her aşamasında zararlıların ve yararlıların bir kombinasyonudur: bir nevi araçtır; ondan korkmamız için bir neden olmayan ama buna rağmen hor görmemiz de gerek-meyen insan türünün genel bilincinin bir dışavurumudur.

Terbiye: aslında kuralın iyi istisnalarını bozmak için bir araçtır.²⁷ Yüksek eğitim:²⁸ aslında beğeniye sıradan iyilerin istisnalarına karşı yönlendirme aracıdır.

Bir kültür ancak bir güç fazlalığı üzerinde tasarrufta bulunabiliyorsa, istisnaların, deneylerin, tehlikenin, nüansın lüks kültivasyonu için bir sera oluşturabilir:— her aristokrat kültürün eğilimi budur.

Kuvvet meselesinden başka bir şey değildir: Toplumu koruyan koşulları ve önyargılarını nereye kadar yenebiliriz?—En fazla halkın yok olmasına neden olan korkunç niteliklerimizin zincirini nereye kadar sökebiliriz?— Gerçeğe nereye kadar karşı çıkabilir ve en kuşkulu yönlerini ölçüp biçebiliriz?— İstiraba, kendini hor görmeye, merhamete, hastalığa, kötü alışkanlıklara, onlar üzerinde hüküm sürüp süremeyeceğimiz kuşkusuyla nereye kadar karşı çıkabiliriz? (—bizi yok etmeyen şey, daha

27 “Kural” sözcüğünden sonra MS’de bütün basımlardan çıkartılan şu sözcükler vardır: “En azından uzun bir süre için”, “bir sapınç, baştan çıkarış, hastalıklı oluş” ve “Bu zordur ama ekonomik açıdan oldukça makuldur.”

28 Bildung. Bir önceki satırdaki “terbiye”: Erziehung.

güçlü kılar—²⁹)— Son olarak: Bizi bayağılaştırmalarına izin vermeden, insan zihnine kuralı, olağan, küçük, iyi, dürüst, ortalama doğayı nereye kadar kabul ettirebiliriz?— Karakterin en ağır testi: Lüks olarak, incelik³⁰ olarak, kötü alışkanlık olarak iyilik.

3. Asil İnsan ³¹

935

(Güz 1888)

Tür: Gerçek kibarlık, asalet, ruh büyüklüğü bolluktan kaynaklanır; almak için vermeyin—kibarlık yaparak kendilerini yüceltmelerini sınama;— gerçek kibarlığın türü olarak savurganlık, gerekliliği olarak kişilikte bolluk.

936

(Kasım 1887-Mart 1888)

Aristokrasi. Sürü hayvanı idealleri—artık “toplumun” en yüksek değer standardı olarak doruğuna yükselmiştir: onlara kozmik, hatta metafizik bir değer verme girişimidir.— Aristokrasiyi onlara karşı savunuyorum.

Özgürlük için bir bakış ve *delicatesse* muhafaza eden bir toplum, kendini bir istisna gibi hissetmeli ve kendini ayrı tutup, düşmanca davrandığı ve tepeden baktığı bir güçle karşı karşıya kalmak zorundadır.

Haklarımdan ne kadar vazgeçer ve seviyemi ne kadar düşürürsem, o denli ortalamanın ve son olarak çoğunluğun egemenliğine girerim. Üyeleri arasında yüksek derecede özgürlük muhafaza etmek için aristokrat topluma özgü bir gereklilik, tüm üyelerinde

29 Putların Alacakaranlığı, “Özdeyişler ve Oklar”, Aforizma 8’de “Beni öldürmeyen daha güçlü kılar.”

30 “İncelik”: belirsiz okunuş.

31 Bu başlık altında toplanan kısımlar, *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, son bölüm, “Nedir Soyululuk?” ile karşılaştırılmalıdır.

mevcut düşmanca bir dürtüden kaynaklanan aşırı gerilimdir: hükmetme istencidir—

Sağlam itirazları ve rütbe farklılıklarını ortadan kaldırdığınızda, güçlü aşkları, azametli tutumları ve bireysellik duygusunu da ortadan kaldırmış olursunuz.

* * *

Toplumsal, özgürlüğe ve eşitliğe dayanan gerçek bir psikolojisi hakkında— Eksilen nedir?

Özerkliğin çökmesinin bir işareti olan kendine karşı sorumluluk istenci; savunmada ve saldırıda etkinlik, aynı şekilde tinsel konularda da: emir verme gücü; saygı, fazlasıyla itaatkârlık, sessiz kalma kabiliyeti; büyük tutku, trajedi, sevimlilik.

937

(Bahar-Güz 1887)

Augustin Thierry, 1814 yılında De Montlosier'in *De la monarchie française* adlı eserinde söylediklerini okumuştur: haksızlıktan gelen bir öfke feryadıyla cevap vermiş ve eserini tamamlamıştır. O göçmen şöyle demiştir: *Race d'affranchis, race d'esclaves arrachés de nos mains, peuple tributaires, peuple nouveau, licence vous fut octroyée d'être libres, et non pas à nous d'être nobles; pour nous tout est de droit, pour vous tout est de grâce, nous ne sommes point de votre communauté; nous sommes un tout par nous-mêmes.*³²

938

(1884)

Aristokrat dünya kendini gittikçe nasıl da sömürüyor ve kendini nasıl da zayıflatıyor! İçgüdülerinin asaleti nedeniyle imtiyazlarını

32 Özgürlük kabilesi, ayırdığımız köleler kabilesi, haraç veren halklar, yeni halklar, size özgür olmak için yetki verilmiş ama bize asil olmak için yetki verilmemiştir; bizim için her şey hak, sizin için her şey bir inayet meselesidir; biz, sizin topluluğunuzun bir üyesi değiliz; biz kendi içimizde bir bütünüüz. “

bir kenara atıyor ve hiperkültürünün inceliği nedeniyle halkla, güçsüzlerle, fakirlerle, küçüklerin şiiirleriyle vs. ilgileniyor.

939

(1885-1886)

Derin bir sonuç çıkartmaya ve görüşe izin veren asil ve tehlikeli bir dikkatsizlik vardır: hiçbir zaman arkadaş sıkıntısı çekmeyip, sadece konukseverliği bilen ve sadece konukseverlik uygulayan ve nasıl uygulayacağını bilen—ister dilenci, ister kötürüm, isterse kral olsun, kalbini ve evini girmek isteyen herkese açan, kendinden emin ve aşırı zengin ruhların dikkatsizliği. Bu özgün bir iyi huyluluktur: buna sahip olanın yüz tane “arkadaşı” vardır ama muhtemelen hiçbir dostu yoktur.

940

(1884)

*Miden agan*³³ öğretisi, güçleri taşan insanlar için geçerlidir—sıradan olanlar için değil. *Enkrateia*³⁴ ve *askisis*³⁵ yükseslere doğru bir aşamadır sadece: “altın doğa” daha yüksektir.

“Yapmalısın” [“Du sollst”]— stoacılıkta, Hristiyan ve Arap düzenlerinde, Kant’ın felsefesinde kayıtsız şartsız itaat (bir amire mi, yoksa bir anlayışa mı olduğu önemsizdir).

“Yapmalısın”dan daha yüksek olan “Ben istiyorum”dur (kahramanlar); “Ben istiyorum”dan da yüksekte duran: “Benim” (Yunanlıların Tanrıları).

Barbarların Tanrıları, kendini tutma zevkinden hiçbir şey ifade etmemektedirler—ne basit, ne boş, ne de ortadırlar.

33 Aşırı olmayan.

34 Ölçülülük.

35 Aslında uygulama. Ama bu bağlamdaki anlamı, uygulama ve çilecilik arasında bir şeydir.

941

(Yaz-Güz 1883)

Bahçelerimizin ve saraylarımızın anlamı şudur (ve bu kapsamda ayrıca zenginlikler için duyulan arzuların tamamının anlamı): düzensizliği ve bayağılığı görüşten uzaklaştırmak ve ruh asaleti için bir ev kurmak.

Muhakkak ki çoğunluk bu güzel ve huzur dolu nesneler kendileri üzerinde kullanıldığında daha yüksek mizaçlara sahip olacaklarına inanıyorlardır. İtalya'ya gitmeler ve seyahatlere çıkmalar vs.; kitap okumalar ve tiyatro ziyaretleri bundan dolayıdır. Kendilerini biçimlendirilmek isterler—kültürel aktivitelerinin anlamı budur! Halbuki güçlüler, kudretliler biçimlendirmek isterler ve artık üzerlerinde yabancı bir şey istemezler!

Böylece insanlar, kendilerini bulmak için değil, kendilerini içinde kaybetmek ve unutmak için vahşi doğaya dalarlar. Gücsüzlerin ve kendinden memnun olmayanların arzusu olarak “kendi kendinin dışında olmak”.

942

(1885)

Sadece doğuştan asalet, kanın asaleti vardır. (Burada ismin önüne eklenen bir asalet unvanı olan küçücük “von” sözcüğünden veya Almanach de Gotha'dan³⁶ bahsetmiyorum: salaklar için bir parantez). “Tinin aristokrasisinden” bahsediyorsak, bir şeyleri saklamak için nedenler genelde eksik değildir; bilindiği gibi bu, hırslı Yahudiler arasında gözde bir terimdir. Çünkü tin tek başına asil yapmaz; aksine tini asilleştirmek için bir şeyler olması gerek.— O zaman ne gerekir? Kan.³⁷

36 “1763 yılından beri var olan ve 1871 yılından itibaren hem Fransızca, hem Almanca olarak yayımlanan *The Almanach de Gotha*, Avrupa'nın tüm kral ve prens ailelerini gösterir...” (*Encyclopedia Britannica*, 11. Baskı, Kitap I, s. 712). von sözcüğü, bu bağlamda asalet unvanıdır ve Friedrich Schiller örneğin asalet unvanına yükseltildiğinde, adı Friedrich von Schiller olmuştur.

37 Heinrich Härtle, bu notu *Nietzsche und der Nationalsozialismus* (Eher, Zentralverlag der NSDAP, Münih 1937) s. 55'te alıntı yaptığından, herhangi bir şeyin çıkartıldığını belirtmeden, “budalalar için parantez” kısmını çıkartmıştır. Bu, Nazilerin Nietzsche'yi kullanma şekli açısından tipik bir davranıştır. Bu kısmın tartışması hakkında bkz. benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 10, sonlara doğru.

943
(1885)

Asil nedir?³⁸

—Bir sınır çizdiği, mesafe koyduğu, karışıklığa karşı bir savunma olduğu oranda en harici şeylerle ilgilenmek.

—Söz, giyim, davranışta gözle görülür bayağılık ki böylece stoacı bir haşinlik ve kendini tutma kendini tüm arsız meraklara karşı korur.

—Hareketlerde ve bakışlarda yavaşlık. Çok fazla değerli şeyler yoktur: ve bunlar değerli insandan gelir ve kendiliğinden değerli insana gelmek ister. Kolayca beğenmeyiz.

—Fakirliğe ve isteğe ve ayrıca hastalığa tahammül.

—Küçük onurlardan sakınma ve kolaylıkla öven herkese karşı güvensizlik: çünkü öven herkes, ne övdüğünü anladığına inanır: ama anlamak—hırsın tipik insanı Balzac bunu ortaya çıkartmıştır ki—*comprendre c'est égaler*.³⁹

—Kalbimizin iletişim kurabilirliği konusundaki kuşkularımız; seçilmiş değil, verilmiş bir şey olarak yalnızlık.

—İnsanın sadece eşitlerine karşı görevleri olduğuna dair inanç; diğerlerine karşı insan en iyisi olduğunu düşündüğü şekilde hareket eder: adalet sadece *inter pares*⁴⁰ umut edilebilir (ne yazık ki güvenilebilir değildir).

—“Yeteneklileri”, ahlaki konularda da doğuştan bir asalete inanlara alaycı bir cevaptır.

—İnsanı onurlandırmak için çok fazla insan olmamasına rağmen, kendini daima onur veren biri olarak tecrübe etmek.

—Her zaman bir kisveye bürünmüş olmak: türü ne kadar yükseksse, bir insan o denli takma ada ihtiyaç duyar. Tanrı varolmuş ol-

38 Krş. Bkz. *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, son bölüm ki aynı başlığı taşır. 1911, s. 513'e göre, bu kısmın aslında *İnsanca, Pek İnsanca* kitabının *Karışık Görüşler ve Aforizmalar* adlı ikinci kitabının (ikinci basımının) önsözünde kullanılması öngörülmüştür.

39 Anlamak, eşitlemektir.

40 Eşitler arasında. Ancak daha sonra çıkan *Decca*'e bakınız: “İstisnai insan, sıradan olana kendine ve akranlarına davrandığından çok daha şefkatli davranırsa, bu sadece kalbin nezaketi değil-görevidir.”

sa, nezaket gereği kendini dünyaya sadece insan olarak göstermek zorunda kalırdı.

—*Otium*⁴¹ kabiliyeti, herhangi bir anlamda bir zanaat, şerefi düşürmemesine rağmen, asaleti yok ettiğine dair kayıtsız şartsız inanç. Nasıl onurlandıracağımızı ve ödüllendireceğimizi bilmemize rağmen, Burjuva anlamında ya da gıdaklayıp yumurtlayan ve tekrar gıdaklayan tavuklar gibi hareket eden şu doymaz gıdaklayıcı sanatçılar gibi bir “çalışkanlık” değil.

—Sanatçıları ve şairleri ve herhangi bir şeyde usta olanları koruyoruz; ama sadece bir şey yapma kabiliyetine sahip olanlardan, sadece “verimli insanlardan” daha yüksek bir seviyede olan mizaçlar olarak.

—Biçimlerde keyif; biçimsel olan her şeyi koruma altına almak, terbiyenin en büyük erdemlerden biri olduğu inancı; baskı ve düşünce özgürlükleri altında tin rahat ve aptalca büyüdüğü ve eklemelerini dinlendirdiği için, baskı ve düşünce özgürlükleri dahil olmak üzere, kendini herhangi bir şekilde bırakmaya karşı güvensizlik.

—Belki daha küçük ama daha kırılgan ve göksel bir yaratık türü olarak kadınlardan alınan haz. Kafalarında sadece dans etmek, aptallık ve süslü giysiler olan yaratıklarla karşılaşmak ne büyük bir zevk! Onlar, hayatları büyük sorumluluklar altında bunalan gergin ve derin her erkek ruhunun sevinç kaynağı olmuşlardır.

—Prenslere ve rahiplere duyulan keyif çünkü onlar geçmişin değerlendirmesinde bile insan değerlerindeki farklılıklara inancı en azından sembolik olarak ve bütünde gerçekten korurlar.

—Sessiz kalma kabiliyeti: ama dinleyicilerin huzurunda bundan bir sözcük bile etmemek.

—Sürdürülen düşmanlıklara tahammül: kolay uzlaştırılabilirlik eksikliği.

—Demagojiye, “aydınlanmaya”, “rahatlığa,”⁴² aşağı tabaka laubaliliğine karşı tiksinti.

41 Boş zaman.

42 *Gemütlichkeit*.

—Kıymetli eşya koleksiyonu, yüce ve zor beğenen bir ruhun ihtiyaçları; müşterek hiçbir şeye sahip olmama arzusu. İnsanın kendi kitapları, insanın kendi manzaraları.

—İyi ve kötü deneyimlere isyan ediyoruz ve genelleştirmeden yavaş davranıyoruz. Bireysel durum: Kural olarak karşımıza çıkmak gibi bir uygunsuzlukta bulunduğu takdirde, bireysel duruma karşı ne kadar ironik hissediyoruz!

—Naif insanları ve naif halkları seviyoruz ama seyirci ve daha yüce mizaçlar olarak; Faust'u en az Gretchen'i kadar naif buluyoruz.

—İyi olanlara sürü hayvanları olarak çok az saygı duyuyoruz: en kötü, en uğursuz, en sert insanlarda genelde süt ruhlarının tüm cömertliklerinden daha ağır basan paha biçilmez altından bir damla iyiliğin gizli olduğunu biliyoruz.

—Bizim türümüzden bir insanın ne kötü alışkanlıkları, ne de budalalıkları tarafından reddedildiğini kabul ediyoruz. Çok zor kabul edilebilecek gibi olduğumuz ve ön plana çıkmak için her türlü gerekçeyle sahip olduğumuzu biliyoruz.

944

(Ocak-Güz 1888)

Asil nedir?— İnsanın sürekli olarak bir rol oynamak zorunda oluşudur. Sürekli poz yapma ihtiyacı duyduğu durumlar aramasıdır. Mutluluğu büyük çoğunluğa bırakmasıdır: ruhun huzuru, erdem, rahatlık, Spencer tarzı anglo-anjelik esnafılık olarak mutluluğu. İçgüdüsel olarak ağır sorumluluklar aramasıdır. En kötü ihtimal kendinden gelse bile, her yerde nasıl düşman edilebileceğini bilmesidir. Sürekli olarak büyük çoğunluğa sözlerle değil ama eylemlerle ters düşmesidir.

945

(1886-1887)

Bizim en asil ve en tehlikeli lüksümüz olarak erdem (örneğin güven biçiminde); beraberinde getirdiği dezavantajları reddedemeyiz.

946

(Bahar-Güz 1887)

Övgü arzu etmemek: İnsan, kendi çıkarına olanı veya kendisine zevk vereniyi ya da yapmak zorunda olduğu şeyi yapar.

947

(Ocak-Güz 1888)

Bir insanda iffet nedir? Cinsel beğenisinin asil kalmış olmasıdır; *eroticis*'de ne merhametsiz olanı, ne hastalıklı olanı, ne de sağgörülü olanı sevmesidir.

948

(Kasım 1887-Mart 1888)

"Onur anlayışı": "İyi toplum" inancına, nazik temel özelliklere, sürekli dengeyi koruma yükümlülüğüne dayanır. Temelde: insanın hayatın önemli olduğunu düşünmemesine; temasta olduğu herkes açısından kayıtsız şartsız görgüde ısrar etmesine (en azından "bize" ait olmadıkları takdirde); insanın *inter pares* haricinde ne samimi, ne cana yakın, ne keyif verici, ne de ılımlı olmasına; insanın *daima dengeyi korumasına* dayanır.

949

(Kasım 1887-Mart 1888)

İnsanın hayatını, sağlığını, onurunu tehlikeye atması, yüce tinlerin ve taşkın ve dahi bir istencin sonucudur: insan sevgisinden dolayı değil her tehlike kuvvetimizin ve cesaretimizin derecesi hakkında merakımızı uyandırdığı için.

950

(1884-1886)

"Kartallar, tam isabetli dalarlar."— *Saldırıya*— "tam isabetli"— geçtiği muhteşem ve kibirli aptallık, ruh asaletinin en ufak bir işareti değildir—

951

(Bahar-Güz 1887)

“Asaletin” kadınsı kavramına karşı savaş!— bununla bir miktar daha vahşilikten vazgeçilemez, tıpkı suça yakınlıktan vazgeçilemediği gibi. “Kendini tatmin” bile bunun bir parçası *değildir*; insan kendine karşı da maceracı, deneysel ve yok edici olmalıdır—güzel ruh zırvalığı olmadan—. Ben çok daha sağlam bir ideal için yer açmak istiyorum.

952

(1884-1886)

“Cennet, kılıcın gölgesindedir”—yine asil ve savaşçı kökenli ruhların kendilerini aldattıkları ve birbirlerini ilahlaştırdıkları bir sembol ve slogan.

953

(1886-1887)

İki yol.— İnsanın aşırı derecede güç üzerinde tasarrufta bulunacağı zaman [gelir]:⁴³ bilim, doğanın bu köleliğini getirmeyi amaçlar.

O zaman insanların boş zamanları olacaktır: kendini yeni ve daha yüce bir şeye dönüştürmek için. O zaman varoluşun koşullarından olan bir sürü erdemin yerine başka bir şey gelecektir.— Artık gerek duyulmayan nitelikler kaybolacaktır. Erdemlere artık ihtiyacımız yoktur: dolayısıyla onları kaybederiz (tıpkı “bir şey lüzumlu” ahlaklılığını, ruhun kurtuluşunu ve ahlaksızlığın ahlaklılığını kaybettığımız gibi: onlar, insan için olağanüstü bir korkunun ani heyecanı aracılığıyla olağanüstü bir kendini zaptetmeyi mümkün kılan araçlardı: :).

Disiplinleri sayesinde insanın biçimlendirildiği yoksulluğun çeşitleri: yoksulluk işi, düşünceyi ve kendini zaptetmeyi öğretir.

43 Parantez içindeki sözcükler, orijinal Alman editörler tarafından eklenmiş olup, bütün basımlarda devam ettirilmiştir.

Fizyolojik arınma ve kuvvetlenme. Yeni aristokrasi, mücadele edebileceği bir muhalife ihtiyaç duymaktadır; korunma korkunç aciliyeti olan bir konu olmalı.

İnsanın iki geleceği: (1) sıradanlığın sürekli olarak büyümesi; (2) bilinçli ayırt etme, kendini şekillendirme.

Uçurum yaratan bir doktrin: en yüce ve en alt seviyedeki türleri korur (ortada olanları yok eder).

Tinsel ve dünyevi aristokratlar şimdiye kadar yeni bir aristokrasiye duyulan gerekliliğe karşı hiçbir kanıt gösterememişlerdir.

4. Dünyanın Efendileri

954

(1885-1886)

Bir soru, belki de baştan çıkartıcı ve çok kötü bir soru, sürekli olarak bize geri gelmeye devam ediyor: ister böyle kuşku dolu sorulara hakkı olanların, en iyi kontrolü kendi üstlerinde sağlayan bugünün en güçlü ruhlarının kulaklarına fısıldanmış olsun: Avrupa'da "sürü hayvanı" türü gittikçe gelişmişken, artık karşıt bir türü ve bunun erdemlerini temelden, suni ve bilinçli bir şekilde yetiştirmeyi deneme zamanı gelmedi mi? Ve bundan yararlanabilen biri ortaya çıksa, bu— sonunda köleliğin (—ki, Avrupa demokrasisinin nihayetinde olacağı budur) yeni ve yüce gelişiminin yanı sıra, bunların üzerinde duracak, kendilerini bununla muhafaza edecek ve kendilerini bununla yükseltecek egemen ve Sezar tipi tinlerden oluşan daha yüce bir türü meydana getirerek, demokratik hareket için bir nevi hedef, kurtuluş ve savunma olmaz mıydı? Yeni ve bugüne kadar mümkün olmayan olasılıklara, kendi olasılıklarına yükselten bir tür? Kendi görevlerine yükselten bir tür?

955
(1885)

Çağdaş Avrupalıyı görmek beni umutlandırıyor: Oldukça zeki bir sürü kitlesi bazında küstah bir yönetici ırk yetişiyor. İkincisinin yetiştirme hareketinin tamamen ön plana çıkması uzun sürmeyecektir.

956
(1885)

Sürü hayvanının evrimini hızlandıran koşullar, lider hayvanın evrimini de hızlandırmıştır.

957
(1885)

Acımasızca, tereddütle ve alınyazısı kadar korkunç büyük görev ve soru yaklaşıyor: dünya bir bütün olarak nasıl yönetilecektir? Ve “insan” bir bütün olarak—ve artık bir halk, bir ırk olarak değil— hangi amaçla yetiştirilecek ve eğitilecektir?

Yasa koyucu ahlaklılıklar, insanı yaratıcı ve derin bir istence göre şekillendirmenin başlıca prensipleridirler, eğer ki böyle bir sanatçının birinci derece istenci gücü elinde tutuyor ve yaratıcı istencini uzun süreler boyunca, kanunlar, dinler ve gelenekler aracılığıyla egemen kılabiliyorsa. Büyük yaratıcılığa sahip bu gibi insanlar, benim anlayışıma göre gerçekten büyük olan insanlar, bugün ve muhtemelen uzunca bir süre boşuna aranacaktır: onlar yoktur; ta ki birçok hayal kırıklığından sonra, *neden* eksik olduklarını ve bugün ve uzunca bir süre boyunca, onların yetişmesinin ve evrimlerinin yoluna, Avrupa’da basitçe “ahlaklılık” olarak adlandırılan şeyden— sanki başka hiçbir ahlaklılık yokmuş ve alamazmış gibi— tüm gücüyle⁴⁴ dünyada evrensel bir yeşil otlaklı mutluluk ya-

44 1911, s. 513 uyarınca bu noktada okunmayan bir sözcük çıkartılmıştır—ve bu not muhtemelen dikte edilmiştir (başkasının elindedir) ve daha sonra Nietzsche tarafından revize edilmiştir.

ni güvenlik, tehlikenin yokluğu, rahatlık, rahat yaşam için çaba gösteren ve nihayetinde, “her şey iyi giderse”, her türlü çobanı ve kösemeni başından atmayı umut eden yukarıdaki sürü hayvanı ahlaklılığından daha kötü bir şeyin çıkmadığını anlayana kadar. Çoğunlukla öğütlediği iki doktrin: “eşit haklar” ve “ıstırap çeken her şeye sempati duyma” doktrinleridir—ve ıstırap, kesinlikle kaldırılması gereken bir şey kabul etmektedir. Bu gibi “fikirlerin” hâlâ modern olması, modernlik hakkında kötü bir kanaate neden olmaktadır.

Kim ki insan bitkisinin bugüne kadar en çok nerede ve nasıl en kuvvetli şekilde büyüdüğü hakkmda düşündüyse, bunun *ters* koşullar altında meydana geldiği sonucunu çıkartacaktır: içinde bulunduğu durumun tehlikesi olağanüstü miktarlara çıkmalıdır; yaratma gücü gerçeği gizleme gücü sürdürülen baskı ve içtepiller altında mücadele etmek zorundadır; yaşama istenci, şartsız bir güç istencine ve aşırı güç istencine genişletilmelidir ve tehlike, katılık, şiddet, gerek sokaklarda, gerekse kalplerdeki tehlike, hak eşitsizliği, gizlilik, stoacılık, deney sanatı, her türlü şeytanlık, kısacası insan türünün yükselmesi için, sürünün arzu edilebilir olduğunu düşündüğü her şeyin tam tersi gereklidir. Bu gibi ters maksatları olan ve insanı rahatlık ve sıradanlık için değil, doruklar için eğitmeyi düşünen bir ahlaklılık, bir yönetici sınıfını—gelecekteki *dünyanın efendilerini*—eğitmeyi amaçlayan bir ahlaklılık, şayet öğretilecekse, hakim olan ahlak kanunları ile birlikte şartlarının ve biçimlerinin kisvesi altında görünmelidir. Bunun için yine de birçok geçici aldatma aracının tasarlanması gerektiği ve tek bir insan ömrünün bu gibi sürdürülen görevler ve amaçlarla bağıntılı olarak neredeyse hiçbir şeyi göstermemesinden dolayı, yapılması gereken ilk şey, gerekli istencin ve gerekli içgüdünün birçok nesil boyunca garanti edilecek yeni bir insan türünün yetiştirilmesidir— yeni bir efendiler türü ve sınıfı— tüm bunlar, bu fikrin sürdürülen ve kolayca ifade edilemeyen vesaireleri kadar açıktır.

En yüksek tinsellikte ve istenç kuvvetinde insan türü için *değerleri tersine çevirmek* ve bu amaçla şu anda kontrol altında tutulup, iftira edilen bir sürü içgüdüyü yavaşça ve dikkatlice engellemek— kim ki bunlar üzerinde düşünürse, bizden biri, özgür bir tin haline gelir—muhakkak ki, bizden öncekilerden farklı bir “özgür tin” türü; çünkü onlar bizim yaptığımızın tam tersini istiyorlardı. Bana göre, her şeyden önce Avrupa’nın bütün pesimistleri, şairleri ve öfkeli bir idealizmin düşünürleri, varoluşun tamamına karşı duydukları memnuniyetsizlik, onları en azından mantıksal zorunlulukla bugünün insanına karşı bir memnuniyetsizlik duymaya ittiği oranda, bizdendirler; ayrıca tereddütsüzce ve kayıtsız şartsız daha yüce insanların özel hakları için ve “sürü hayvanına” karşı mücadele eden ve sanatın baştan çıkarıcılığını kullanarak, seçilmiş tinlerde mevcut bütün sürü içgüdülerini ve bütün sürü tedbirliliklerini ninni söyleyerek uyutan belirli doymaz hırslı sanatçılar da bizdendir; üçüncü ve son olarak da cesaretli bir şekilde antik dünyasının mutlu başlayan keşfini—ki bu, *yeni* Kolomb olan Alman tinlerin eseri— ileriye götüren tüm eleştirilenler ve tarihçiler de bizdendir. Antik dünyada bugünkünden farklı ve daha gururlu bir ahlaklılık hüküm sürüyordu; ve ahlaklılığında yükselmiş Antikçağ insanı, bugünkü insandan daha kuvvetli ve daha derin bir insandı— sadece o, bugüne kadar “iyiye doğru gelişen insan” olabilmıştır. Ne var ki Antikçağın bu gibi iyiye doğru gelişen insanlar yani güçlü ve girişimci ruhlar üzerinde uyguladığı baştan çıkartıcı güç, bugün bile tıpkı Rönesans döneminde olduğu gibi, antidemokratik ve anti Hristiyan etkilerin en incisi ve etkilisidir.

958

(1884)

Henüz varolmayan bir insan türü için yazıyorum: “dünyanın efendileri” için.

Dinler, avuntu ve dinlenmek yeri olarak tehlikelidirler: İnsan, rahat olmaya hakkı olduğuna inanıyor.

Platon'un *Theages* eserinde şunlar yazar: "Hepimiz, mümkünse bütün insanların ve daha da iyisi Tanrının efendisi olmak isteriz." Bu tutum yine var olmalıdır. ^{44a}

İngilizler, Amerikalılar ve Ruslar—

959⁴⁵

(1885-1886)

Ormanda büyümüş "insan" daima güç için verilen mücadelenin en uzun sürdüğü yerde belirir. *Büyük insan.*

Romalılar—orman hayvanları.

960

(1885-1886)

Bundan sonra egemenliğin daha anlaşılır biçimleri için, daha önce hiç eşi benzeri olmayan daha lehte ön koşullar mevcut olacaktır. Ve bu bile en önemli konu değildir; görevi, bir efendiler ırkını yetiştirmek oban uluslararası ırksal birliklerin, gelecekteki "dünyanın efendilerinin" meydana getirilmesi için olanaklar yaratılmıştır;— felsefi istenç insanların ve sanatçı-zorbaların binlerce yol boyunca dayanacak hale getirildiği en ağır öz yaşamaya dayanan yeni olağanüstü bir aristokrasi—istenç üstünlükleri sayesinde demokratik Avrupa'yı, "insanın" kendisi üzerinde sanatçılar olarak çalışmak üzere, dünyanın alinyazılarını ellerine geçirmek için, en uysal ve çevik araçları olarak kabul eden, zenginleştiren, etkileyen ve kullanan daha yüce bir insan türü. Yeter: siyasetin farklı bir anlamı olacağı zamanlar gelecektir.

44a Bu diyalog, şu ada genelde "Platon'un bir taklitçisine" atfedilmiştir, örneğin W. D. Ross tarafından *The Oxford Classical Dictionary* (Clarendon Press, Oxford, 1949) eserinin 891. sayfasında. Ayrıca bkz. Paul Friedländer, *Plato*, Kitap II (2. revize edilmiş baskı, Walter de Gruyter, Berlin 1957), özellikle s. 141 vd. ve 301 vd.) "Theages" bölümü. Platon'un *Theaetetus* 176 eserinde de benzer bir pasaj vardır.

45 Bunlar birbirinden tamamen ayrı iki kısım olup, Alman editörler tarafından tek bir numara altına yerleştirilmişlerdir.

5. Büyük İnsan⁴⁶

961

(1885)

Büyük insanların tarihte hangi noktada meydana geldiklerini görmek. Sürdürülen despot ahlaklılıkların önemi: yayı gererler, hatta kırarlar.

962

(1885)

Büyük bir insan— doğanın büyük stilde oluşturduğu ve yarattığı bir insan—nedir?

Birincisi: Bütün faaliyetlerinde, uzunluğundan dolayı incelenmesi zor, dolayısıyla yanlış yönlendiren uzun bir mantık vardır; istencini yaşamındaki büyük gerginlikler boyunca uzatma kabiliyetine sahip olup, dünyadaki en adil, “en ilahi” şeyler dahil olmak üzere, üzerinde bulunan önemsiz her şeyi hor görme ve reddetme kabiliyetine sahiptir.

İkincisi: daha soğuktur, daha az tereddütlüdür ve “kanaatten” korkmaz; saygının ve “saygınlığın” beraberinde getirdiği erdemlerden ve “sürünün erdemlerinin” bir parçası olan her şeyden yoksundur. Yönetemiyorsa, yalnız gider; böyle bir durumda, yolunda rastladığı bazı şeyleri arapsaçına çevirebilir.

Üçüncüsü: “Sempati duyan” bir kalp değil hizmetçiler, aletler ister; insanlarla ilişkilerinde daima bunlardan bir şey yapmak niyetindedir. Ketum olduğunu bilir: samimi olmayı zevksiz bulur; ve birileri onun samimi olduğunu düşündüğünde, genelde öyle değildir. Kendisiyle konuşmadığı zamanlarda bir maske taşır. gerçeği söylemekten çok yalan söyler: bu daha çok tin ve istenç⁴⁷ gerektirir. İçinde, öv-

46 *Der grosse Mensch*. sonraki kısımlarda *Mensch* sözcüğü çoğunlukla “adam” olarak tercüme edilmiştir; ancak Nietzsche'nin *der grosse Mann*'dan yani büyük adamdan bahsetmediği dikkate alınmalıdır.

47 Maske teması ve maskeye duyulan ihtiyaç, *İyinin ve Kötünün Ötesinde* eserinde daha ayrıntılı olarak işlenmiştir.

günün veya kınamanın ulaşamaz olduğu, temyizin ötesinde kendi adaletinin olduğu bir yalnızlık vardır.

963

(Bahar-Güz 1887)

Büyük insan ister istemez bir kuşkucudur⁴⁸ (tabii bu, böyle görünmek zorunda olduğu anlamına gelmez), eğer ki büyüklük: büyük bir şeye ulaşma *istencinden* ve buna ulaşmak için kullanılan araçlardan oluşuyorsa. Her türlü inançtan özgürlük, istenç kuvvetinin parçasıdır. Böylece her büyük tutkunun uyguladığı şu “aydınlanmış despotizme” uyumludur. Böyle bir tutku, entelekti hizmetine alır; kutsal olmayan araçlar için bile cesaret gösterir; vicdanı ortadan kaldırır; inanmaya izin verir, hatta onlara *ihtiyaç* duyar, ama onlara boyun eğmez. İnanca duyduğu, Evet ve Hayır’da şartsız bir şeylere duyduğu ihtiyaç, zayıflığın kanıtıdır; bütün zayıflıklar, istenç zayıflıklarıdır. İnanç insanı, inanan, ister istemez küçük insan türündendir. Böylece “tin özgürlüğü”, yani içgüdü olarak inançsızlık [büyüklüğün bir ön koşuludur.]⁴⁹

964

(1884)

Büyük insan, bir halkın üzerindeki *gücünü*, bir halk veya bir bin yıl ile rastlantısını hisseder; kendisi hakkındaki deneyimlerinin *causa* ve *voluntas* olarak genişlemesi, “özgecilik” olarak yanlış anlaşılmaktadır; onu iletişim araçları aramaya iter: bütün büyük insanlar bu gibi araçlarda yaratıcıdır. Kendilerini büyük topluluklara gömmek isterler; çok çeşitli ve düzensiz olanlara tek bir biçim vermek isterler; kaos onları uyarır.

Sevginin yanlış anlaşılması. Kendi kendine boyun eğen ve veren; idealleştiren ve kendini aldatan kölelik benzeri bir sevgi vardır—hor gören ve seven ve tekrar şekillendirip, sevgiliyi yükselten ilahi bir sevgi vardır.

48 Bu kısım, *Deccal*.

49 Parantez içindeki sözcük, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

Geleceğin insanını terbiye aracılığıyla şekillendirmek amacıyla büyüklüğün olağanüstü enerjisini kazanmak ve diğer taraftan, asla böyle bir şey var olmamış olmasına rağmen, milyonlarca hatanın imhasını sağlamak ve insanın yarattığı ıstıraptan dolayı yok olmamak!—

965
(1884)

Halkların ihtilali, karışıklığı ve üzüntüsü, bana göre büyük bireylerin gelişimleri sırasındaki üzüntülerine göre daha değersizdir. Kendimizi kandırmayalım: küçük insanların birçok üzüntüsü, sadece güçlü insanların duygularında bir toplamı oluşturur.— Büyük tehlike anlarında kendini düşünmek, çok olanların dezavantajlarından avantaj sağlamak: bu, çok yüksek bir sapma derecesinde, şefkatli ve yerinde itkilerine hakim olmayı başaran *büyük* bir karakterin işareti olabilir.

966
(1884)

İnsan, hayvanlara kıyasla kendi içinde fazlasıyla *aykırı* dürtüler ve itkiler büyümüştür: bu sentez sayesinde dünyanın efendisidir.— Ahlaklılıklar, çok çeşitli dürtüler dünyasında sınırlı yerel rütbe düzenlerinin dışavurum olup, insan bunların çelişkilerinden dolayı yok olmamalıdır. Böylece rakibi zayıflamış ve inceltilmiş olan hâkim bir dürtü, başlıca dürtünün faaliyeti için gerekli uyarıcıyı sağlayan bir itkidir.

En yüce insan, tahammül edilebilecek en büyük kuvvette en büyük dürtü çeşitliliğine sahip olacaktır. Aslında “insan” bitkisinin kendini en kuvvetli gösterdiği yerde, güçlü bir şekilde çelişen (örneğin Shakespear’de), ancak kontrol altında tutulan içgüdüleri bulabiliriz.

967
(1885)

Bütün büyük insanları *kötü* sayma hakkımız yok mudur? Bu, bütün bireysel durumlarda katıksız bir biçimde gösterilemez. Çoğu zaman usta-

lıkla gerçeği gizleyebilmiş ve büyük erdemlerin dış biçimlerini ve durumlarını varsaymışlardır. Çoğu zaman erdemi, ciddi bir biçimde ve kendilerine karşı tutkulu, ama acımasız olmayan bir sertlikle onurlandırmıştır. uzaktan bakınca, bu aldatıcıdır. Birçoğu kendilerini yanlış anlamışlardır; büyük bir görev seyrek olmayan bir biçimde büyük nitelikler gerektirir, örneğin adalet. Asıl nokta şudur: en büyükler de muhtemelen büyük erdemlere sahiptirler ama böyle bir durumda rakipleri de. Büyük insanın, *büyük gerilimli yayın*, özellikle zıtlıkların ve bu zıtlıkların neden olduğu duyguların varlığından dolayı geliştiğine inanıyorum.

968

(1886-1887)

Büyük insanda yaşamın spesifik nitelikleri—adaletsizlik, sahtecilik, sömürü—doruk noktalarındadır. Ancak *boğucu* bir etkiye sahip olduklarından, özleri en fazla yanlış anlaşılmıştır ve iyilik olarak yorumlanmıştır. Türü: yorumcu olarak Carlyle.⁵⁰

969

(Bahar-Güz 1887)

Genelde her şey insanın karşılığında ödediği bedel kadar değerlidir. Muhtemelen ki bu, bireyi izolasyon altında tuttuğunda bu geçerli olmayacaktır; bireyin büyük kabiliyetleri kendisine yaptıkları, feda ettikleri ve onlar için çektiği ıstıraplarla orantılı değildir. Ancak aile tarihine baktığımızda, her türlü vazgeçme, mücadele, iş ve hakim olma sayesinde olağanüstü bir kuvvet depolaması ve fevkalade bir kuvvet toplamının tarihini keşfediyoruz. Bunun nedeni, büyük insanın çok *pahalıya* mal olmasıdır, büyük biri hale gelmesinin bir mucize ve cennetin bir hediyesi ve “şans” olarak görülmesi değildir. “kalıtım” yanlış bir anlayıştır. Atalarımız, olduğumuz şeyin bedelini ödemişlerdir.

50 Carlyle hakkında kırıcı sözler *Şen Bilim*'de (“İşsel tatminden dolayı sesli ve karışık duygularla gevezelik; örneğin Carlyle'de”), *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, *Putların Alacakaranlığı* ve *Deccal*'de bulunmaktadır.

970

(1883-1888)

Alçakgönüllülükte tehlike.— Şansımızın bizi ne kuvvetimizin, ne de hedefimizin henüz kanunlar gücüyle bilincimize girmediği bir zamanda yerleştirmiş olduğu görevlere, toplumlara, günlük hayata ve günlük işlere çok fazla erken uyum sağlamak; bu şekilde kazanılan vicdanın, rahatlığın, girginliğin fazla erken kesinliği, içsel ve dışsal huzursuzluktan bir kurtuluş olarak duygularımıza dolaylı olarak yerleşen şu olgunlaşmamış boyun eğme, insanı en tehlikeli tarzda şımartır ve geri tutar. “Bunlar bizi seviyor” tarzına göre saygı hissetmeyi öğrenmek, sanki kendi ölçümüz ve değerler belirleme hakkımız yokmuş gibi; beğenimizin iç sesine karşı, başkalarının yaptığı gibi değerlendirme yapmak ki bu da vicdanın bir biçimidir, korkunç ve ince bir kendini tutma haline gelir: sonunda sevginin ve ahlaklılığın tüm bağlarını koparan ani bir patlamayla birlikte bir infilak yoksa, böyle bir tin solgun, küçük, kadınsı ve olgulara dayanan bir hale gelir.

Tersi yeterince kötü ama yine de daha iyidir: etrafımızdan dolayı, onların hem övgülerinden, hem kabahatlerinden dolayı ıstırap çekmek, onlar tarafından yaralanmak ve gerçeği ele vermeden içten içe azmak; çevrenin sevgisine karşı gönülsüz bir güvensizlikle kendini savunmak, sessizliği öğrenmek, belki de konuşmanın⁵¹ arkasına gizlemek; ferahlama, gözyaşı ve yüce avuntu anları için kuytu köşeler ve keşfedilemez yalnızlıklar yaratmak—ta ki sonunda “*seninle ne işim var?*” diyebilecek ve *kendi* yolumuzda gidecek kadar güçlü olana kadar.

971

(Kasım 1887-Mart 1888)

Alinyazısı olan, kendilerini taşımakla alinyazıları taşıyan insanlar, *kahramanca* yük taşıyan türün tamamı: ah, bir kez olsun nasıl da dinlenmek isterler! en azından birkaç saatliğine kendilerini ezen şey-

51 962 no'lu kısmın dipnotuna bakınız. Bu kısım, 918 no'lu kısım ile karşılaştırılmalıdır.

den kurtulmak için güçlü kalplere ve enselere nasıl da susamışlardır! Ve ne kadar boşuna susamışlardır!— Bekliyorlar; geçen her şeye bakıyorlar: hiç kimse onlara ıstıraplarının⁵² ve tutkularının⁵³ binde biri kadar bile yaklaşmıyor, hiç kimse ne şekilde beklediklerini sezmiyor— Eninde sonunda, dünyevi sağgörünün ilk parçasını öğreniyorlar—artık beklememeyi; ve sonra bir başkasını: cana yakın olmayı, ılımlı olmayı, bundan böyle herkese tahammül etmeyi, her şeye tahammül etmeyi—kısacası, şimdiye kadar tahammül ettiklerinden biraz fazlasına tahammül etmeyi öğreniyorlar.

6. Geleceğin Yasa Koyucusu Olarak En Yüce İnsan

972⁵⁴

(1884)

Geleceğin yasa koyucuları.— Uzunca bir süre “filozof” sözcüğüne kesin bir anlayış getirmeyi boşuna denedikten sonra— çünkü birçok çelişen karakteristikler buldum— sonunda iki farklı türde filozof olduğunun farkına vardım:

1) Kompleks (mantıksal veya ahlaki) bir değerlendirmeler gerçeğini saptamak isteyenler;

2) Bu gibi değerlendirmelerin yasallaştırıcıları.

Birinci gruptakiler, olayların çeşitliliğini işaretlerle yoğunlaştırıp özetleyerek, şu andaki dünyaya veya geçmişteki dünyaya hükmetmeye çalışırlar: amaçları, önceki olayları incelenebilir, anlaşılabilir, kavranabilir ve kullanılabilir hale getirmektir—insanın, geçmişteki bütün şeyleri geleceğinin yararına kullanma görevine yardımcı olurlar.

52 *Leiden.*

53 *Leidenschaft.*

53 *Leidenschaft.*

54 1911, s. 513 uyarınca bu kısım editör tarafından iki taşlaktan oluşturulmuş olup, Schlechta da tüm önceki basımlar gibi, bunu tek bir not olarak almaktadır. Bu malzemenin yaklaşık olarak ilk yarısı, *İyinin ve Kötünün Ötesinde*’de kullanılmıştır.”

İkinci gruptakiler ise *emir vericilerdir*; “Şöyle olacak!” derler. Sadece onlar, “nereye” ve “ne için”leri, insan için neyin faydalı olacağını ve neyin yararlılık teşkil ettiğini belirlerler; bilimsel insanların ön hazırlıkları üzerinde tasarrufta bulunurlar ve tüm bilgi onlar için sadece yaratmak için bir araçtır. Bu ikinci türdeki filozof, nadiren başarılı olur; ve durumlarıyla tehlikeleri gerçekten de korkunçtur. Kaç kez, onları uçuruma atılmaktan ayıran dar çıkıntıyı görmek zorunda kalmamak için kasıtlı olarak gözlerini kapatmışlardır; örneğin Platon’un *bizzat* arzu ettiği “iyinin” Platon’un değil, “kendi içinde iyi” olan, Platon adındaki bir adamın yolunun üzerinde keşfetme şansına sahip olduğu ebedi hazine olduğu konusunda kendini kandırıldığı zamanki gibi! Bu körlük istencinin aynısı, dinin kurucularına çok daha kaba bir biçimde hakimdir: onların “yapmalısın” onların kulaklarında hiçbir zaman “yapacağım” gibi çınlamıyordur—görevlerini sadece bir Tanrının emri olarak yerine getirmeye cesaret edebiliyorlar; değer yasaları sadece bir “ilham” olarak altında vicdanlarının kırılmayacağı *taşınabilir* bir yüküdür.

Bu iki ferahlık araçları, yani Platon’un ve Muhammed’in araçları çekildiği anda ve hiçbir düşünür vicdanını bir “Tanrı” veya “ebedi değerler” hipoteziyle rahatlatamadığı anda, yeni değerlerin yasallaştırıcısının iddiası, henüz asla erişilmemiş yeni bir korkunçluğa yükselir. O andan itibaren, böyle bir göreve sahip oldukları kuşkusunun ortaya çıkmaya başladığı seçilmişler, onu “doğru anda” en büyük tehlikeleri olarak, bir nevi varyant yol aracılığıyla, örneğin görevin yerine getirildiğine ya da yerine getirilemeyeceğine veya omuzlarının böyle bir yük için yeterince güçlü olmadığına veya başka yükler, daha acil yükler yüklenmiş olduklarına ya da bu yeni, farklı görevin, onları tüm diğer görevlerinden uzaklaştıran bir baştan çıkartma ve ayartma, bir hastalık, bir nevi delilik olduğuna dair kendilerini kandırarak atlatıp atlatamayacaklarını görmeye çalışırlar. Birçoğu onu atlatmayı gerçekten de başarırlar: tarih, bu görevi atlatmayı başaran insanların ve onların kötü vicdanlarının izleriyle doludur. Yine de genelde bu kader insanları için, bir şeyi “istememeseler” bile, yapmak *zorunda* kaldıkları—ve bugüne kadar en çok korktukları

eylemin, kolayca ve hiç beklenmedik bir biçimde, gayri ihtiyari bir eylem, neredeyse bir armağan olarak ağaçtan düştüğü o kurtuluş saati, o sonbahar olgunluğu saati gelmiştir .

973

(1885)

İnsan ufku.— Filozofları, insanın kendini ne dereceye kadar yükseltebileceğini—özellikle Platon açısından: kuvvetinin ne kadar *uzağa* eriştiğini—*test etmek* için en aşırı çabaları gösteren insanlar olarak düşünebiliriz—Ne var ki bunu bireyler olarak yaparlar; muhtemelen Sezarların, devletleri kuranların vs. içgüdüleri daha büyüktü, çünkü insanın evriminde ve “uygun koşullar” altında ne dereceye kadar ilerleyebileceğini zihinlerinde tartıyorlardı. Ama uygun koşulların doğası hakkında yetersiz bir anlayışa sahiptiler. Büyük soru: “İnsan” bitkisi bugüne kadar en iyi şekilde nerede yetişmiştir? Bu soru için karşılaştırmalı tarihin incelenmesi gerekir.

974

(Güz 1888)

Bir gerçek, bir eser, her çağ ve her tür yeni insan için *yeni* bir yolda etkili ve güzeldir. Tarih her zaman *yeni gerçekler* telaffuz eder.

975

(1885-1886)

Bir fikri savunurken objektif, sert, sağlam, katı kalmak—bunu en iyi sanatçılar başarıyorlar; ancak bunun için insanlara gerek duyulduğunda (öğretmen, devlet adamı vs. olarak), huzur ve soğukluk ve sertlik kısa bir süre sonra yok olur. Sezar ve Napoleon gibi mizaçlarla insanlara ne kadar pahalıya mal olursa olsun, onların mermerleri üzerinde “ilgisiz” çalışma hakkında bir fikir edinir. Bu yolda en yüce insanların geleceği yatar: *en büyük sorumluluğu taşıyıp, altında ezilmemek.*— Bugüne kadar, insanın *haklarına ve ellerine olan inancını* kaybetmemek için, bir ilhamın sabuklamaları neredeyse her zaman gerekliydi.

976

(1884)

Filozof neden nadiren iyidir. Gereksinimleri, bir insanı genelde yok eden nitelikler içermektedir:

- 1) Olağanüstü nitelikler çeşitliliği; insanın ve insanın bütün yüksek ve alçak arzularının kısa bir özeti olmalıdır: antitezlerden ve kendine karşı tiksindiricilikten gelen tehlike;
- 2) Çok çeşitli yönlerde yaratıcı olmak zorundadır: parçalara gitme tehlikesi;
- 3) En yüce anlamda adaletli ve adil ama sevgide, nefrette (ve adaletsizlikte) de etkileyici olmalıdır.
- 4) Sadece bir seyirci olmayıp, bir yasa koyucu da olmalıdır: yargıç ve yargılanan (dünyanın kısa bir özeti olduğu oranda);
- 5) Aşırı derecede çok çeşitli, buna rağmen sağlam ve sert. Çevik.

977

(1885)

Filozofun gerçekten *krala yakışır* haykırışı (Anglosakson Alcuin tarafından ifade edildiği şekilde): *prava corrigere, et recta corroborare, et sancta sublimare*.⁵⁵

978

(1885)

Yeni filozof sadece en yüce tinselleştirmesi olarak yönetici bir sınıfla bağlantılı olarak yükselebilir. Büyük siyasetler, dünya üzerinde hakimiyet yakındır; gerekli olan *prensipler tamamen eksiktir*.

979

(1885)

Temel düşünce: yeni değerlerin önce yaratılması gerekir— bu görevden *kurtulamayız!* Bizim için filozof bir yasa koyucu olmalıdır. Ye-

55 Yanlış olanı düzeltmek ve haklı olanı güçlendirmek ve kutsal olanı yükseltmek.

ni türler. (Bugüne kadarki en yüce türlerin [örneğin Yunanlıların] nasıl yetiştirildikleri: bu “şans” türünü bilinçsiz olarak istemek).

980⁵⁶

(1885)

Birilerinin bir filozofu ıssız doruklarına uzun bir nesiller zinciri çekecek kadar güçlü büyük bir eğitimci olarak düşündüklerini varsayarsak, ona büyük bir eğitimcinin esrarengiz imtiyazlarını da vermek zorundayız. Bir eğitimci asla ne düşündüğünü değil, sadece eğittiklerinin gereksinimleriyle ilgili bir şey hakkında ne düşündüğünü söyler. Bu gerçeği gizlemeye fark edilmemelidir; insanların dürüstlüğüne inancılarını ustalığının bir parçasıdır. Her türlü disiplin aracını kullanabilecek durumda olmalıdır.⁵⁷ Bazılarını sadece küçümseme kamçısıyla doruklara doğru itebilir; ağır kanlı, karasız, korkak, kibirli başkalarını da muhtemelen sadece abartılı övgülerle. Böyle bir eğitimci iyinin ve kötünün ötesindedir; ama bunu kimsenin bilmesine gerek yoktur.

981

(Bahar-Güz 1887)

İnsanları “daha iyi” yapmak için değil, onlara herhangi bir şekilde, sanki “kendi içinde ahlaklılık” veya herhangi bir insan türü ideali verilmiş gibi, ahlaklılık öğütlemek için değil: kendileri açısından onları güçlü kılan bir ahlaklılığa gerek duyan, dolayısıyla böyle bir ahlaklılığa (daha doğrusu: fiziksel tinsel bir disipline) sahip olacak olan daha güçlü insanları gerektiren koşulları yaratmak.

Mavi gözlerin veya kaban göğüslerin bizi aldatmasına izin vermemek: ruh büyüklüğünün⁵⁸ romantik bir tarafı yoktur. Ve ne yazık ki sevimli bir tarafı da.

56 Nietzsche'nin elinden çıkmamıştır; dikte edilmiş.

57 *Zucht und Züchtigung*. Nietzsche, *Zucht und Züchtigung* sözlerini, “yetiştirmenin” çift anlamını ve disiplinin (*Zucht*) yetiştirme (*Züchtigung*) için önemini ileri sürmektedir. *Züchtigung*, cezalandırma veya döverek cezalandırma anlamında disiplin anlamına gelir.

58 “Ruh büyüklüğü” için bkz. Kaufmann Nietzsche, Bölüm 12, Kısım VI ve her şeyden önce Aristoteles'in burada belirtilen *megalopsychia* tanımı.

982

(1884)

Savaşlardan şunları öğrenmeliyiz: (1) ölümü, insanın savaştığı—bizi saygıdeğer yapan— menfaatlerle birleştirmeyi; (2) çoğunu feda etmeyi ve devamını insanlardan tasarruf etmeyecek kadar ciddiye almayı; (3) katı bir disiplin ve savaşta kendimize güce ve kurnazlığa izin vermeyi.

983

(1884)

Yardımseverliğimizin ve merhametimizin bile üstesinden gelmeyi başaran hükümdar erdemlerinde eğitim: büyük yetiştiricilerin erdemleri (“düşmanlarını affetmek”, bununla karşılaştırıldığında çocuk oyuncağıdır), yaratıcının ani heyecanı yükseltilmelidir—artık mermer üzerinde çalışmayın!— Bu varlıkların istisnai durumu ve güçlü pozisyonları (bugüne kadarki herhangi bir prensle karşılaştırıldığında): İsa ruhlu Romalı Sezar.⁵⁹

984

(1884)

Ruh büyüklüğü, tinsel büyüklükten ayrılamaz.⁶⁰ Çünkü bağımsızlık içerir; ne var ki, tinsel büyüklüğün yokluğunda bağımsızlığa izin ve-

59 “İsa ruhlu Romalı Sezar” hakkında tartışmalar için bkz. Karl Jaspers, *Nietzsche und das Christentum* (Hammeln, Verlag der Bücherstube, Fritz Seifert, n.d. [1938]; tekrar basımı R. Piper, Münih); *Nietzsche and Christianity*, çevirisi E. B. Ashton (Chicago, Henry Regnery, 1961), “Self-Identification With the Opponent” bölümünün sonu; ve Kaufmann, “Jaspers’ Relation to Nietzsche”, *From Shakespeare to Existentialism* (Garden City: Doubleday Anchor Books, 1960, s. 300). Az ve öz olarak: Jaspers için bu cümle “[Nietzsche’nin] daha önce ayırdığı ve birbirinin karşıtı olarak gösterdiği şeyleri tekrar bir araya getirmek için en önemli girişimlerden biri...”ni temsil etmektedir. “...Nietzsche—herhangi bir vizyon gücü olmadan ve gerçekleştirilemeyecek şekilde—nihai zıtlığı sentezinin hayalini kurar.” Bana göre aynı cümle “Nietzsche’nin insanüstü insan hakkındaki vizyonu”nu temsil eder. “Sahip olmasına rağmen, pençelerini kullanmadan hem sempatiyi, hem katılığı, hem sevgiyi, hem de hükmetmeyi biliyor...”

60 *Seelengröße nicht zu trennen von geistiger Größe. Geist ve geistig sözcüklerinin entelekt ve entelektüel olarak çevrilebileceği pasajlardan biridir, çünkü Nietzsche’nin burada vermeye çalıştığı anlama daha yakındır. Ayrıca Nietzsche’nin tin dediğinde sadece../.*

riilmemelidir; iyi bir şeyler yapma ve “adalet” dağıtma arzusuyla bile kötülüğe neden olur. Küçük tinler *itaat etmek* zorundadırlar—bundan dolayı *büyükliğe* sahip olamazlar.

985

(1885)

İstediği için değil eşi benzeri olmayan bir şey *olduğu* için yalnız kalan daha yüksek seviyede felsefe insanı: insanların rütbe düzenine inanç duymayı unuttukları, dolayısıyla bu yalnızlığı onurlandırmayı ve anlamayı bilmedikleri bugünlerde onu ne tehlikeler ve yeni ıstıraplar bekliyordur! Önceleri bilge kişi kendini bu şekilde kalabalıklardan ayırarak neredeyse feda ediyordu— bugün münzevi etrafını sanki kasvetli şüpheler ve kuşkular sarmış gibi görmektedir. Ve sadece kıskançlar ve sefiller tarafından değil: kendisine gösterilen her yardımseverlikte bile yanlış anlamalar, kıskançlık ve yüzeysellik seziyordur. Onu, muhtemelen daha rahat durumlar veya daha düzenli, daha güvenilir arkadaşlar aracılığıyla kendisinden “kurtarmaya” çalıştığı zaman kendini iyi ve kutsal hisseden dar görüşlü merhame-tin hilekar kurnazlığını bilir— aslında tüm tinsel sıradanların, bu şekilde davranma hakkına sahip olduklarına dair mükemmel bir inançla kendisine karşı çalıştıkları bilinçsiz yok etme içgüdüsüne hayran kalmak zorunda kalacaktır!

Anlaşılmaz bir yalnızlığa sahip bu insanların, enerjiyle ve cesaretle harici uzaysal yalnızlığın kisvesine de bürünmeleri gerekir: sağ-görülerinin bir parçasıdır bu. Böyle bir insan bugün kendini koruyacak, kendini çağın tehlikeli ve aşağı doğru iten akımlarının ortasın-

../tini tek başına veya entelekti tek başına salmadığı, aksine bunlara akli, nüktedanlığı ve espriyi de kattığı unutulmamalıdır. Ancak bir pasajda tin, bir diğerinde nüktedanlık, bir başkasında entelekti ve başka bir yerde akli kullanmış olsaydık, dikkate değer önemde bir şeyler kaybolmuş olurdu. Bu nedenle okuyuculardan *Geist* kelimesinin ne anlama geldiğini ve “tin” sözcüğünün daima *Geist* anlamına geldiğini akıllarında tutmalarını istemek daha iyidir.

Tüm bunlar tabii ki filolojik incelikleri aşar; burada asıl önemli olan, Nietzsche'nin felsefesinin en can alıcı noktalarından biridir: o bir irrasyonel (bir usdışı) değildi. Ve en çok hayran kaldığı insanlar, istisnasız büyük entelektüellerdi—ve sadece büyük entelektüel de değildiler. Krş. kısım 876 ve devamı.

da yukarıda tutacaksa, kurnazlık ve kılık değiştirme bile gereklidir. Şimdiki zamanda dayanmak, şimdiki zamana tahammül etmek için yapılan her girişimi, bugünün insanlarına ve amaçlarına her yaklaşıma, sanki kendi özel günahıymış gibi kefarete etmek zorunda kalacaktır; ve bunun gibi her girişimden sonra kendisini bir seferde hastalık ve kötü rastlantılar aracılığıyla kendisine geri iten mizacının gizli bilgeliğine şaşırabilir.

986

(1885)

“—*Maledetto colui*

che contrista un spirto immortal!”⁶¹

Manzoni (*Conte di Carmagnola*, Perde II)

987⁶²

(1884)

İnsanın en zor ve en yüce türü en nadiren başarılı olacaktır: bu yüzden felsefe tarihi fazlasıyla hatalar, rastlantılar ve oldukça yavaş bir ilerleme gösterir; bütün bin yıllar erişilen şeye müdahale eder ve boğar; devamlılık tekrar tekrar bozulur. İnsanı dehşete düşüren bir tarihtir—en yüce insanın, *bilge kişinin* tarihidir.—

En fazla zarar gören şey, özellikle büyüklerin hatıralarıdır, çünkü yarı hatalar ve hatalar onları yanlış anlarlar ve “başarılar” aracılığıyla mağlup ederler. “Bir etki” ne zaman kendini gösterse, ayaktakımı sahneye doluşur; küçüklerin ve tinden yoksun zavallıların gevezelikleri, ürpererek *insanlık kaderinin en yüce türüne ulaşmaya bağlı olduğunu* hatırlayanların kulakları için korkunç bir işkencedir.

Çocukluğumdan beri, bilge kişinin varoluşu için gerekli koşulları zihnimde tartıp durdum ve—muhtemelen sadece kısa bir süre

61 Ahlaksız bir tını üzdüğü her yerde lanetlenmiştir.

62 MS’de şu sözler önce gelmektedir: “Giriş için.” 1911, s. 513’te bu kısmın *İyinin ve Kötünün Ötesinde* için hazırlanan taslaklarla aynı döneme ait olduğu vurgulanmaktadır; ama bu tek başına bu kısmın bu kitabın girişi için öngörüldüğü anlamına gelmez: Nietzsche tek bir projeden fazlasını planlıyordu.

için—Avrupa'da yine mümkün hale gelmiş olmasına dair keyifli inancımı gizlemeye gerek duymuyorum.

988

(1885)

Biz yeni filozoflar her şeye rağmen sadece mevcut rütbe düzenini ve insan değerindeki farklılıkları tarif etmekle başlamayıp, aynı zamanda bir asimilasyonun, bir eşitlemenin tam tersini arzu ediyoruz.⁶³ Her anlamda yabancılaşmayı öğretiyoruz, daha önce hiç olmamış uçurumlar açıyoruz, insanın hiç olmadığı kadar kötü olmasını istiyoruz. Bu arada hâlâ birbirimize yabancıyız. Münzevi olmak ve maskeler takmak için yeterince sebebimiz var—bu nedenle bizim gibileri aramakta zavallıyız. Yalnız yaşamalıyız ve muhtemelen yedi yalnızlığın tamamının işkencelerinin ıstırabını çekmeliyiz. Ancak birbirimize rastladığımızda, birbirimizi yanlış anlayacağımıza veya karşılıklı olarak kandıracağımıza dair bahse girebilirsiniz.

989

(Bahar-Güz 1887)

*Les philosophes ne sont pas faits pour s'aimer. Les aigles ne volent point en compagnie. Il faut laisser cela aux perdrix, aux étourneaux... Planer au-dessus et avoir des griffes, voilà le lot des grands génies.*⁶⁴

Galiani

990

(1885)

Bu gibi filozofların neşeli olup, mükemmel berraklıkta bir gökyüzünün altındaki uçurumda oturmayı sevdiklerini söylemeyi unuttum:

63 Nietzsche bu notuna aslında şöyle başlamıştır: "Yeni filozoflar..." Sonra şu şekilde değiştirmiştir: "Biz yeni filozoflar..." Ve bunu belirtilen noktaya kadar devam ettirmiştir. Bu noktanın ötesinde editörler tutarlılığı muhafaza etmek için metni değiştirmişlerdir. Not, kuruşunkalemle ve aceleyle yazılan bir notun bütün özelliklerini taşımaktadır (1911, s. 514).

64 Filozoflar, birbirlerini sevmek için yaratılmamışlardır. Kartallar, birlikte uçmazlar. Bunu kekliklere ve sığırcık kuşlarına bırakalım... Havada süzülme ve pençelere sahip olmak, büyük dehaların çoğu budur.

hayata tahammül edebilmek için diğer insanlardan farklı araçlara ihtiyaç duymaktadırlar; çünkü onlar farklı ıstırap çekerler (yani, insan sevgisinden dolayı olduğu kadar, insanları hor görmedeki derinliklerinden dolayı da).— Kendisi için dünya üzerinde en fazla ıstırap çeken hayvan—kahkaha.

991

(1885-1886)

“Neşeliliğin” yanlış anlaşılması hakkında. Sürdürülen bir gerilimden geçici olarak kurtuluş; yüce tinler, kendini süregelen ve korkunç kararlara adanmış ve hazırlayan bir tinin çılgın eğlencesi. “Bilim” biçimindeki “budala”.

992

(Mart-Haziran 1888)

Tin rütbelerinin yeni düzeni: trajik mizaçlar artık sivrilmiyorlar.

993

(1885)

İnsan ovalarının buğusu ve pisliğinin üzerinde, sayıca az da olsa (çünkü seçkin olan her şey, doğasından dolayı nadirdir) *daha yüksek, daha parlak bir insanlığın* mevcut olduğunu bilmek benim için bir ferahlamadır: birileri, aşağıdaki insandan daha yetenekli veya daha erdemli veya daha kahramanca ya da daha fazla sevdiği için değil—daha soğuk, daha akıllı, daha uzak görüşlü ve daha yalnız olduğu için; yalnızlığa bir mutluluk, bir imtiyaz, aslında varoluşun bir koşulu olarak tahammül, tercih ve talep ettiği için; bulutların ve yıldırımların arasındasanki kendi türü arasında yaşıyormuş gibi ama aynı şekilde güneş ışınları, çiy taneleri, kar taneleri ve ister istemez yükseklerden gelen ve hareket ettiğinde ebediyen sadece yukardan aşağı doğru hareket eden her şeyin arasında yaşadığı için buraya aittir.— Kahramanlar, şehitler, dâhiler ve hevesliler bizim için yeterince dingin, sabırlı, ince, soğuk ve yavaş değildiler.

994

(Bahar-Güz 1887)

Mutlak inanç; yukarıda ve aşağıdaki duyguların farklı olduğuna dair; aşağıdakilerde sayısız deneyimin eksik olduğuna; aşağısı ve yukarısı arasında bir yanlış anlamamanın *gerekli* olduğuna dair.

995

(1885)

İnsan büyük bir gücü ve büyük bir görevi nasıl edinir? Bedenin ve ruhun tüm erdemleri ve etkinlikleri büyük zahmetlerle ve büyük gayretler, kendini zapt etmeler, sınırlamalar aracılığıyla, aynı emeklerin, aynı feragatlerin inatla ve inançla tekrarlanmasıyla azar azar elde edilmişlerdir; ne var ki bu yavaş kazanılan türlü türlü erdem ve etkinlik hazinesinin mirasçısı ve efendisi olan insanlar vardır—çünkü şanslı ve makul evliliklerden ve ayrıca şanslı rastlantılardan dolayı, birçok neslin kazanılan ve depolanan enerjileri israf edilmemiş ve dağıtılmamış olup, sağlam bir halka ve istençle bir araya getirilmiştir. Sonunda bir görev canavarı talep eden insan, bir enerji canavarı ortaya çıkar. Çünkü bizim üzerimizde tasarrufta bulunan bizim enerjimizdir; ve hedeflerden ve maksatlardan ve güdülerden oluşan sefil tinsel oyun sadece bir ön plandır—hatta zayıf gözler bunları asıl mesele haline getirirse bile.

996

(1885-1886)

Korkunç derecede hassas ve kırılgan olsa bile, yüce insan en yüksek değere sahiptir, çünkü çok zor ve nadir şeylerin fazlasıyla yetiştirilmiş ve birçok nesil boyunca korunmuştur.

997

(1884)

Ben şunu öğretiyorum: daha yüksek ve daha alçak seviyelerde insanlar olduğunu ve tek bir bireyin belirli koşullar altında bütün bir

bin yılın varoluşunu—yani sayısız tamamlanmamış kırık parçalardan oluşan insanlarla ilişkili dolu, büyük ve bütün bir insanlığın savunabileceğini.

998

(1884)

En yüce insanlar, hükümdarların ötesinde, tüm bağlarından kurtulmuş bir vaziyette yaşamaktadır; ve hükümdarlar onların araçlarıdır.

999

(1884)

Rütbe düzeni: Kim ki değerleri *belirler* ve bin yılların istencini en yüce doğalara yön vererek yönlendirirse, *en yüce* insandır.

1000

(1884)

Sanırım, en yüce insanın ruhunda bir şeyleri *tahmin ettim*; muhtemelen onun bilmecesini çözenler yok olmalıdır; ama kim ki onu gördüyse, onu *mümkün* kılmaya yardım etmelidir.

Temel düşünce: Geleceği bütün değerlendirmelerimiz için belirleyici olarak dikkate almak zorundayız—ve eylemlerimizin kanunlarını *arkamızda* aramamalıyız!

1001

(1884)

Hedef, “insanlık” değil *insanüstü* insandır!

1002

(Bahar-Güz 1887)

Come l'uom s'eterna?⁶⁵

Inferno, XV 85

65 İnsan kendini nasıl ebedi yapar.—Dante.

İL DIONYSSOS

1003

(Ocak-Güz 1888)

İyi olduğu ortaya çıkana, kalbime iyi gelene, sert ağaçtan yontulmuş olana ve mis kokuluya—burnun bile güzel bir koku aldığı—kişiye ithaf edilmiştir bu kitap.

Kendisi için faziletli olanın tadını çıkartır;

faziletin bağları çaprazlandığında, herhangi bir şeyden aldığı keyif durur;

kısmi yaralanmalar için çareleri sezer; yaşamının büyük uyarıcıları olarak hastalıklara sahiptir;

kötü şansı nasıl sömüreceğini bilir;

kendisini yok etmekle tehdit eden rastlantılardan dolayı daha güçlü olur;

içgüdüsel olarak gördüğü, duyduğu, tecrübe ettiği, başlıca ilgisini ilerleten her şeyden bir sonuç çıkartır—seçme prensibini izler—birçok şeyin elekten geçmesine izin verir;

uzun bir dikkatin ve kasıtlı bir gururun beslediği yavaşlıkla tepki verir—kökeni ve niyetleri için bir uyarıcıyı test eder, teslim olmaz;

daima *kendi* kendine eşlik eder, ister kitaplarla, ister insanlarla, ister manzaralarla uğraşsın;

seçerek, hayran kalarak ve güvenerek onurlandırır.

1004

(Kasım 1887-Mart 1888)

Yükseklik ve bir kuşbakışı kazanmak ve böylece her şeyin olması gerektiği gibi nasıl olduğunu kavrayabilmek; her türlü “kusurun”

ve neden olduğu ıstırabın nasıl en yüksek arzu edilebilirliğin parçası olduğu.

1005

(Bahar-Güz 1887)

1876 yılı civarlarında, Wagner'in şu anda gitmiş olduğu yolu kavradığımda, bugüne kadar arzu ettiğim her şeyin *tehlikeye girdiğini* görünce korktum; ve ben ona derin bir ihtiyaçlar kimliğinin derin bağlarından, minnettarlıktan, yerinin doldurulamazlığından ve gördüğüm mutlak yoksunluğundan dolayı çok yakından bağlıydım.

Aynı zamanda kendime için geri dönülemez bir şekilde filoloji-me ve öğretime hapsedilmiş gibi görünüyordum—hayatımın bir rastlantısında ve geçici çaresinde: artık kendimi nasıl kurtaracağımı bilmiyordum ve tükenmiş, harcanmış ve bitkindim.

Aynı zamanda içgüdümün Schopenhauer'in tam tersi yönde işlediğini fark ettim: *yaşamın savunmasına* karşı işlediğini, hatta en korkunç, en hırslı ve en yalancı şekline karşı; bunun için "*Dionyssos tarzı*" formülüm vardı.

"Kendi içinde bir şeylerin" ister istemez iyi, kutsanmış, gerçek ve bir olduğu kuramına karşı, Schopenhauer'in "kendi içindeliği" istenç olarak yorumlaması önemli bir adımdı; ne var ki, bu istenci nasıl *Tanrılaştıracağımı* bilmiyordu: ahlaklı Hristiyan idealinde takılı kaldı. Schopenhauer, Hristiyan değerlerinin egemenliğine öylesine tabiydi ki, kendi içindeki bir şey artık onun için "Tanrı" olmaktan çıktığında, onu kötü, aptal ve tamamen ayıplanacak bir şey olarak görmek zorunda kaldı. Farklı olmanın, hatta Tanrı olmanın bile sonsuz çeşitlikte yolları olabileceğini kavrayamadı.⁶⁶

1006

(Bahar-Güz 1887)

Ahlaki değerler bugüne kadar en yüksek değerler olmuştur: bundan şüphe duyan var mı?— Bu değerleri bu konumdan söküp attığımız-

66 MS'de hemen akabinde gelen sözcükler, bütün basımlardan çıkartılmıştır: "Şu bağnaz özgürlük: 'iyi ve kötü' üzerinde bir lanet."

da, *bütün* değerleri değiştirmiş oluruz: bugüne kadarki rütbe düzenlerinin prensibi böylece yıkılmış olur.

1007

(Bahar-Güz 1887)

Değerleri tekrar değerlendirmek—bu ne anlama gelebilir? Kendiliğinden olan *bütün*—yeni, gelecek, daha güçlü—hareketler burada olmalı; ne var ki, hâlâ sahte isimler ve değerlendirmeler altında görünüyorlar ve henüz kendileri hakkında bilinçli olamamışlardır.

Cesaretli bir bilinçli oluş ve erişilenin onaylanması—bizi eriştiğimiz en iyi ve en güçlü şeyde itibardan düşüren eski değerlendirmelerin tembel rutininden kurtuluştur.

1008

(Bahar-Güz 1887)

Bütün toplanan enerjilerin ve patlayıcıların henüz elimizin altında olmadığı her doktrin lüzumsuzdur. Değerlerin tekrar değerlendirilmesi ancak yeni ihtiyaçlardan, yeni ihtiyaçları olup, bu bilince varmadan eski değerlerden dolayı ıstırap çeken insanlardan kaynaklanan gerilimler varsa kazanılabilir.

1009

(Bahar-Güz 1887)

Benim değerlerim için görüş açıları: bolluktan mı, yoksa istekten mi?⁶⁷— insan seyrediyor mu, yoksa el mi uzatıyor?— ya da yüzünü başka bir tarafa mı çeviriyor, yoksa çekip gidiyor mu?⁶⁸— Depolanmış enerjiden dolayı “kendiliğinden” mi, yoksa sadece *tepki* olarak mı uyarılmış ve tahrik edilmiş? Unsur eksikliğinden dolayı basit mi, yoksa gerekli oldukları zaman zorla hizmete alınmalarını

67 Krş. *Şen Bilim*. “Tüm estetik değerler açısından bu ana ayırmadan yararlanıyorum: Her seferinde ‘Burada yaratıcı olan açlık mı, yoksa bolluk mu?’ diye soruyorum.” Karşılaştırma için ayrıca yukarıda kısım 59.

68 Krş. *Putların Alacakaranlığı*.

sağlayacak şekilde birçoğu üzerindeki boğucu hakimiyetten dola-
yı mı?— Bir *problem* mi, yoksa bir çözüm mü?— Küçük bir görev-
le mükemmel mi, yoksa olağandışı bir hedefle *kusurlu* mu? Özgün
mü, yoksa sadece bir *aktör* mü; bir aktör olarak özgün mü, yoksa
sadece bir aktörün kopyası mı; bir “temsilci” mi, yoksa temsil etti-
ği şey mi?⁶⁹ Bir “şahsiyet” mi yoksa sadece şahsiyetlerin bir buluş-
ması mı— Hastalıktan dolayı mı, yoksa aşırı sağlıktan dolayı mı
hasta? Bir çoban olarak mı, yoksa bir istisna olarak mı (üçüncü tür:
kaçak olarak mı) ilerliyor?⁷⁰ Saygınlığa mı ihtiyaç duyuyor, yoksa
bir “soytarı” olmaya mı? Direniş mi arıyor, yoksa direnişten mi sa-
kınıyor? “Fazla erken” olmaktan dolayı mı, yoksa “fazla geç” ol-
maktan dolayı mı kusurlu? Doğasından dolayı mı Evet ya da Hayır
diyor, yoksa birçok renkten oluşan bir tavuskuşu kuyruğu mu?
Kendini beğenmişliğinden bile utanç duymayacak kadar kibirli
mi? Hâlâ vicdanın ısırmasına kulak asabiliyor mu? (— bu türler
gittikçe nadirleşiyor: vicdanın eskiden çiğneyecek birçok şeyi var-
dı: şu anda dişlerini kaybetmiş gibi mi görünüyor)?⁷¹ Hâlâ bir “gö-
revi” yerine getirebiliyor mu? (—görevleri ellerinden alınsa, hayat-
tan aldıkları bütün hazzı kaybedecek olanlar vardır— özellikle de
kadınsı olanlar, doğuştan kullar).

1010

(1883-1888)

Farz edelim ki dünya hakkındaki faydalı anlayışımız bir yanlış anla-
maydı: bu gibi yanlış anlamaların bile onaylandığı bir mükemmel-
lik biçimi düşünülebilir mi?

Yeni mükemmellik kavramı: bizim mantığımıza, bizim “güzeli-
mize”, bizim “iyimize”, bizim “gerçeğimize” uymayan şeyler, ideali-
mizden bile daha yüce bir anlamda mükemmel olabilir.

69 Krş. a.g.e., Aforizma 38 (s. 472).

70 Krş. a.g.e., Aforizma 37 (s. 472).

71 Krş. a.g.e., Aforizma 29 (s. 470).

1011

(Taslak kaynağı belirsizdir)

Büyük feragatimiz: bilinmeyeni Tanrılaştırmamak; ancak bir şeyler öğrenmeye başlıyoruz. Sahte ve heba olmuş çabalar.

“Yeni dünyamız”: değer duygularımızın ne dereceye kadar yaratıcıları olduğumuzun— ve böylece tarihe ne dereceye kadar “anlama” katabileceğimizin farkına varmak zorundayız.

Gerçeğe duyulan bu inanç, nihai sonucunu bizde buluyor—ne olduğunu bilirsiniz: tapınılması gereken bir şey varsa, o da tapınılması gerekenin *görünüş* olduğu; yalanın kutsal olduğu—gerçeğin *değil*!

1012

(1883-1888)

Her kim ki mantıklılığı ileri götürürse, karşıt güce, mistisizme ve her türlü aptallara yeni kuvvet kazandırıyor.

Her harekette (1) kısmen önceki hareketten bıkkınlık olan (ona doymuş, ona karşı zayıflığın kötülüğüne, hastalığa doymuş); (2) kısmen yeni uyanmış, uzun süre uykuya dalmış, birikmiş enerji— zevkli, çok canlı ve neşeli, şiddetli olan arasında ayırım yapabilmek: sağlık.

1013

(1885-1886)

Sağlık ve hastalıklılık: dikkatli olmalıyız! Bedenin solması, ruhun kıvraklığı, cesareti ve neşeliliği—ama tabii ki hastalıklı olandan ne kadar alıp, üstesinden gelebileceği—ne kadarını sağlıklı yapabileceği de standardıdır. Daha nazik insanların yok olacağı şeyler ise *büyük* sağlığın uyarıcılarındandır.

1014

(1885)

Sadece bir kuvvet meselesidir: yüzyılın bütün hastalıklı özelliklerine sahip olmak, ama onları çok bol, iyileştirici bir kuvvetle dengelemek. Güçlü insan.

1015

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

19. yüzyılın gücü hakkında.— Bizler, 18. yüzyıldan daha fazla ortaçağa özgüyüz; *sadece* tuhaf ve nadir olan hakkında meraklı veya onlar tarafından kolayca uyarılmış değiliz. İhtilale karşı isyan ettik— Kendimizi neden korkusundan, 18. yüzyılda korku salan o hayaletten kurtardık: tekrar absürd, çocuksu ve lirik olmaya cesaret ediyoruz—tek kelimeyle: “bizler müzisyeniz”. Gülünç olandan en az absürd olandan korktuğumuz kadar az korkuyoruz. Şeytan, Tanrının gösterdiği müsamahanın kendisi lehinde işlediğini düşünüyor: hatta, yanlış anlaşılan ve eskilerin iftirasına uğrayan birisi olarak ilginçtir de— şeytanın onurunu kurtarıyoruz.

Büyük olanı artık korkunç olandan ayırmıyoruz. İyi şeyleri, bütünlükleri içinde ve kötü şeyleri bir araya topluyoruz: önceki günlerin absürd “arzu edilebilirliğinin” üstesinden geldik (ki iyinin kötüyü artırma- dan artırılmasını arzu ederdi). Rönesans idealine karşı korkaklık geri çekildi—hatta onun *daha fazlasını* amaçlamaya bile cesaret ediyoruz. Rahiplere ve kiliseye karşı müsamahasızlık, ayı zamanda sona erdi; “Tanrıya inanmak ahlaksızlıktır”— ne var ki tam da bu, böyle bir inancın en iyi savunması gibi görünmektedir.

Tüm bunlara haklarını verdik. “İyi şeylerin” *ters tarafından* korkmuyoruz (onları *arıyoruz*: yeterince cesur ve meraklıyız); örneğin Helenizmden, ahlaklılıktan, nedenden, güzel beğeniden korkmuyoruz (insanın maruz kaldığı kayıpları tüm bu hassas şeylerle hesaplıyoruz: insan kendini bu hassas şeylerle neredeyse zavallı hale getiriyor—). Aynı şekilde *kötü* şeylerin de ters taraflarını kendimizden saklamıyoruz.

1016

(Mart-Haziran 1888)

Bizi onurlandıranlar.— Bizi onurlandıran herhangi bir şey varsa, o da şudur: Ciddiyeti havale ettik: daima hor görülen ve kenara atılan küçük şeyleri önemli sayıyoruz—diğer taraftan, “güzel duyguların” ucuzlaşmasına izin veriyoruz.

Bedene duyulan hor görmeden daha tehlikeli bir sapınc var mıdır? Sanki bütün tinselliği hastalıklı olmaya— “idealizmin” *vapeur*’lerine mahkum etmemiş gibi!

Hristiyanlar ve idealistler her ne tasarladılarsa, ne kafiyesi, ne de nedeni yoktur: biz daha radikaliz. “En küçük dünyayı”, her yerde belirleyici olarak keşfettik.⁷²

Sokaklarımızın döşenme şekli, odamızda temiz hava,⁷³ gıda— değerlerini kavriyoruz; varoluşun tüm gerekliliklerini ciddiye aldık ve “güzel ruh” anlayışını bir nevi “şakalaşma ve delişmenlik” kabul ettik.— Eskiden en fazla hor görülen ön plana çıkartıldı.

1017

(Bahar-Güz 1887)

Rousseau’nun “doğal insanının” yerine, 19. yüzyıl “insanın” *daha gerçekçi imajını* keşfetti— bunu yapma *cesareti* vardır.— Hristiyanların “insan” anlayışı bir bütün olarak böylece tekrar geri getirilmiştir. Cesaret *edemediğimiz* şey, bu “kendi içindeki insanı” iyi olarak kabul etmek ve geleceğin garantisi olarak görmek oldu. İnsanın korkunçluğunun artması, her kültür artışına eşlik eden bir şey olduğunu kavramaya cesaret edemedik; bu durumda insan hâlâ Hristiyan ideale tabi olup, paganizme ve ayrıca Rönesans’ın *virtü* anlayışına karşı *kendi* tarafını belirler. Ne var ki kültüre giden anahtar bu şekilde bulunamaz: ve *uygulamada* tarihini “iyi insan” (sanki tek başına insanın ilerlemesini oluşturmuş gibi) ve sosyalist ideal (yani, Hristiyanlıktan uzaklaşmış dünyada Hristiyanlığın ve Rousseau’nun kalıntıları) lehindeki yalancılığını kaybetmez. 19. yüzyıla karşı verilen *mücadele*: en üstün şekilde Goethe ve Napoleon tarafından üstesinden gelinmiştir. Schopenhauer de buna karşı mücadele vermektedir; ama istemeyerek on yedinci yüzyıla geri adım atar— O, modern bir Pascal’dır; ama Hristiyanlık *olmadan* Pascal tarzında

72 MS, bu noktadan itibaren şöyle devam ediyor: “biz... tehlikeliyiz”.

Bu notun teması *Ecce Homo*’da daha ayrıntılı olarak işlenmiştir.

73 MS, bu noktadan itibaren şöyle devam ediyor: “zehirlenmemiş toprak [Boden: bu sözcük okunamaz olup 1911, s. 514’te ayrıca *Quellen* yani pınarlar geçiyor].”

değer yargılarına sahip olan biri. Schopenhauer, yeni bir Evet için yeterince güçlü değildi.

Napoleon: Daha yüce ve korkunç insanların ister istemez aynı yere ait olduklarına dair görüş. Geri getirilen “insan”; kadın yine her zamanki hor görme ve korku haracını vermektedir. Sağlık ve en yüksek faaliyet olarak “bütünlük”; tekrar keşfedilen eylemde düz çizgi, büyük stil; en güçlü içgüdü, hayatın kendisinin içgüdüğü, hükmetme arzusu, onaylanmıştır.

1018⁷⁴

(1887)

(*Revue des deux mondes*, 15 Şubat 1887. Napoleon hakkında Taine): “Aniden *faculté maîtresse*⁷⁵ görünür: politikacıyla kuşatılmış sanatçı *de sa gaine*’den⁷⁶ çıkar; *dans l’idéal et impossible* yaratır.⁷⁷ Bir kez daha ne olduğunun farkına varılır: Dante’nin ve Michelangelo’nun öldükten sonra doğan kardeşleri; ve gerçekten de vizyonunun sert kontürleri, hayalinin yoğunluğu, tutarlılığı ve içsel mantığı, derin düşüncesinin derinliği, kavramının insanüstü ihtişamı açısından onlar gibidir ve *et leur égal: son génie a la même taille et la même structure; il est un des trois esprits souverains de la renaissance italienne*.⁷⁸

Nota bene— Dante, Michelangelo, Napoleon.

1019

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Kuvvetin pesimizmi hakkında.— İlkel insanın içsel psikik ekonomisinde kötüyeye karşı duyulan korku hüküm sürer. Kötü nedir? Üç şey: şans,

74 Musarion basımı, kitap XIX, s. 431, tarihi şöyle vermektedir: “1018: 86-87”. Genelde olduğu gibi, s. 494’te 1018’in “N XLII, 77”den geldiği- ve s. 480’de “N XLII” olarak tanımlanan MS’nin 1886/1887 yıllarına ait olduğu belirtilen 1911’den alındığı bilgilerine dayanmaktadır. Not içeriklerinin 1886 yılını hariç tuttuğunu dikkate almamışlardır.

75 Bayan yetenek veya hükmeden yetenek: Nietzsche’nin bunu ve bundan sonraki bazı deyimleri Fransızca olarak bırakmasına şaşmamalı.

76 Vajinasından.

77 İdealde ve mümkün olmayanda.

78 Ve eşitleri: dehası aynı kesime ve yapıya sahiptir; İtalyan Rönesansı’nın üç egemen tininden biridir.

belirsiz olan ve ani olan. İlkel insan kötüye karşı nasıl savaşır?— Onu neden olarak, güç olarak hatta bir kişi olarak düşünür. Bu şekilde onunla bir anlaşmaya girme ve genel olarak önceden onu etkileme ihtimalini saptar—erken davranıp, onu önlemek için.

—Bir diğer çare, kötü niyetinin ve zararlılığının sadece görünürde olduğu varsaymaktır: şansın, belirsiz olanın, ani olanın sonuçlarını iyi niyetli olarak, anlamlı olarak yorumlarız.

—Üçüncü çare: kötüyü her şeyden önce “hak edilmiş” olarak yorumlarız: kötüyü bir ceza olarak savunuruz.

“Özetle, insan ona teslim olur: dini ahlaki yorumların tamamı, sadece bir kötüye teslim olma biçimidir.— Kötünün içinde iyi bir anlamın yattığına inanmak, kötüye karşı mücadeleyi bırakmak anlamına gelir.

Şu anda kültür tarihinin tamamı şansa, belirsiz olana ve ani olana karşı duyulan korkunun bir küçülmesini temsil etmektedir. Çünkü kültür, hesap yapmayı, nedensel olarak düşünmeyi, önceden davranıp engellemeyi, gerekliliğe inanmayı öğrenmek anlamına gelir. Kültürün artmasıyla birlikte insan, (din veya ahlaklılık diye adlandırılan) hastalara teslim olmanın *ilkel* biçimi, “kötülüğün savunulması” olmadan yaşayabilir. Artık “hastalara” savaş açar—onları ortadan kaldırır. Gerçekten de— şansa, belirsiz olana ve ani olana duyulan haz, zevkimizi okşarken—güvenlik duygusunun ve kanunla hesaplanabilirliğe duyulan inancın doygunluk ve tiksinti şeklinde bilincimize girdiği bir durum mümkündür.

Biraz en yüce kültürün bu semptomları üzerinde duralım— ben buna kuvvetin pesimizmi diyorum. İnsan artık “hastaların savunulmasına” gerek duymamaktadır; aksine “savunulmaktan” özellikle nefret ettiği şeydir: hastalardan *pur*, *cru* zevk almaktadır; mantıksız bir biçimde hastaları oldukça ilginç bulur. Daha önceleri bir Tanrıya ihtiyaç duyarken, artık Tanrının olmadığı bir dünya düzensizliğinden, bir şans dünyasından zevk alır ki bunun özünde korkunç olan, hırslı olan ve baştan çıkartıcı olan vardır.

Böyle bir durumda “savunulmayı” gerektiren iyi olandır yani kötülüğün ve tehlikenin içinde bulunmamıdır ya da büyük bir aptal-

lığı içinde taşımalıdır: o zaman hâlâ hoşâ gider. Korku salmayan hayvanlık; insanın içindeki hayvanın lehine *esprili* ve mutlu bir canlılık,⁷⁹ böyle çağlarda tinselliğin en muzaffer biçimidir. İnsan artık Tanrıya duyduğu herhangi bir inançtan utanç duyacak kadar güçlüdür: artık yine *advocatus diaboli* (*şeytanın avukatı*) rolünü oynayabilir. *Uygulamada* erdemi korunmasını savunduğu takdirde, bunu erdemde bir incelik, bir kurnazlık, kazanma arzusu ve güç fark ettiğinden dolayı yapar.

Bu kuvvet pesimizmi de bir *theodicy* olarak, yani dünyanın mutlak olarak onaylanması—ama daha önce insanın dünyayı inkâr etmesini sağlayan nedenlerden dolayı—ve bu bağlamda erişilmesi mümkün olan en yüksek ideal olarak bu dünyanın bir kavram haline getirilmesiyle sonuçlanıyor.

1020

(Kasım 1887-Mart 1888)

Pesimizmin başlıca türleri:

Hassasiyetin pesimizmi (hoş olmayan duyuların üstünlüğüyle aşırı derecede alınganlık);

“özgür olmayan istenç” pesimizmi (başka bir deyişle: direnen uyarıcılarda kuvvet eksikliği);

kuşku pesimizmi (sağlam olan her şey, kavrayan ve dokunan her şeye karşı bir hoşlanmama).

Buna uygun psikolojik durumlar, abartılı bir biçimde de olsa, bir tımarhanede gözlemlenebilir. Ayrıca “nihilizm” de (“hiçliğin” o iç işleyen duygusu).

İyi ama, Pascal’ın nihilizmi nereye aittir? Vedanta felsefesinin metafiziksel pesimizmi? anarşistlerin (veya Shelley’in) toplumsal pezsimizmi? sempati pesimizmi (Leo Tolstoy, Alfred de Vigny’nin pesimizmine benzeyen)?

Bunların hepsi aynı zamanda çöküş ve hastalık fenomenleri değil midir? Ahlaki değerlere veya “öteki taraf” kurgularına ya da top-

79 Ein geistreicher und glücklicher Übermut.

lumsal endişelere veya gene olarak ıstırap çekmeye aşırı ağırlık vermek: dar görüşlü bir bakış açısının böyle bir abartısı kendi içinde hastalığın bir işaretidir. Aynı şekilde Hayır'ın Evet karşısındaki üstünlüğü!

Bunlarla kesinlikle karıştırılmaması gerekenler şunlardır. Hayır demekten alınan zevk ve Evet demekten kaynaklanan olağanüstü bir güçten ve gerilimden dolayı Hayır'ı uygulamak—bütün zengin ve güçlü insanlara ve çağlara özgüdür. Adeta bir lüks; ayrıca korkunç olana karşı gelen bir nevi yiğitlik biçimidir; korkunç olana ve kuşkulu olana karşı bir sempati duygusudur, çünkü insan diğerlerinin yanı sıra korkunç ve kuşkuludur: istenç, tin ve beğenide *Dionysos tarzı*.

1021

(Taslak kaynağı belirsizdir)

Beş “Hayır”ım

- 1) *Suçluluk duygusuna ve cezalandırma anlayışının fiziksel ve metafiziksel dünyaya; ayrıca psikolojiye ve tarih yorumlarına da yansıtılmasına karşı mücadele*. Daha önceki tüm felsefelerin ve değerlendirmelerin *ahlaklaşmasına* dair bir görüş.
- 2) *Hristiyanlığın dogmatik biçiminin ortadan kaldırıldığı yerlerde bile geleneksel fikrin, Hristiyanı tanımam ve kimliğini saptamam. Hristiyan idealinin tehlikesi, değer yargılarında, kavramsal dışavurumlar olmadan da sürebilen şeylerde yatar: gelişmemiş Hristiyanlığa karşı mücadele* (örneğin müzikte, sosyalizmde).
- 3) *Rousseau'nun 18. yüzyılına karşı, “doğasına”, “iyi insanına”, duyguların egemenliğine duyduğu inanca karşı—insanın yumuşatılmasına, zayıflatılmasına, ahlaklaştırılmasına karşı mücadele: aristokrat kültüre duyulan nefretten doğan bir ideal; uygulamada duyguların egemenliğidir (—Hristiyanların suçluluk duygularının ahlaklılığı, ayaktakımı tavırları dokunaklılığının ahlaklılığı).*
- 4) *Hristiyan ideallerinin ve Rousseau'nun ideallerinin birleştiği, ancak ruhban aristokrat kültürünün eski günleri için, *virtù* için, “güçlü insan” için bir nostaljiyle etrafı çevrilen romantizme karşı*

mücadelem—aşırı derecede hibrid olan bir şey; genel olarak aşırı durumları değerlendiren ve onları kuvvetin semptomları olarak gören sahte ve kişisellikten uzak güçlü bir insanlık (“tutku kültü”; en dışavurumcu biçimlerin, *furore espressivo*, bolluktan dolayı değil, yoksunluktan dolayı taklidi).— (18. yüzyılda, zevkle ve göreceli bir bolluktan doğan: neşeli müzik vs.’dir; şairler arasında, örneğin Stifter ve Gottfried Keller, daha büyük gücün, içsel huzurun işaretleridirler, başkalarından daha çok—. Büyük teknikler ve yaratıcılık, fen bilimleri, tarih (?);⁸⁰ 19. yüzyılın göreceli kuvvetinin, kendine güveninin ürünleridir).

- 5) Artık bilimin de ortak bir nedene sahip solduğu *sürü içgüdülerinin üstünlüğüne* karşı mücadele; her türlü rütbe düzenlerinin ve mesafelerinin muamele gördüğü içe dönük nefrete karşı mücadele.

1022

(Bahar 1887-Mart 1888)

Bolluğun baskısından, içimizde sürekli artan ve nasıl deşarj olacaklarını henüz bilmeyen güçlerin geriliminden, fırtınadan önceki gibi bir koşul meydana gelir: oluşturduğumuz doğa kararır. Bu da “pesimizdir”—

Bir şeyi veya bir başkasını *emrederek* böyle bir koşula son veren bir doktrin—toplanan güçlere bir yolun, nereye gideceklerinin gösterildiği, ki böylece şimşek çakmalarında ve eylemlerinde paklaya-bilsinler, değerlerin tekrar değerlendirilmesi—kesinlikle bir mutluluk doktrini olmak zorunda değildir: sıkıştırılan ve ıstırap derecesine kadar zapt edilen bir gücün salıverilmesiyle *mutluluk getirir*.

1023

(Mart-Haziran 1888)

Güç duygusunun olduğu yerde *keyif* ortaya çıkar.

Mutluluk: Gücün ve zaferin muzaffer bilincindedir.

80 Nietzsche’nin soru işareti.

İlerleme: türün kuvvetlendirilmesi, büyük istençler kabiliyeti; kalan her şey yanlış anlaşılır, tehlikedir.

1024

(Bahar-Güz 1887)

Eski maskeli baloların ve ani heyecanların ahlaki olarak kapatıldığı bir dönem antipati yaratır: çıplak doğa; güç miktarları belirleyiciliğinin itiraf edildiği yer (belirleyici rütbe olarak); büyük stilin tekrar büyük tutkunun sonucu olarak ortaya çıktığı yer.

1025

(Bahar-Güz 1887)

Korkunç olan her şeyi zorla *hizmete* almak, teker teker, adım adım, deneysel olarak: kültür görevinin talep ettiği budur; ama bunun için yeterince güçlü olana kadar tüm bunlara karşı çıkmalı, yumuşatmalı, gizlemeli, hatta lanetlemelidir.

Bir kültür nerede *kötülük* öne sürüyorsa, bir *korku* ilişkisini ve böylece bir *zayıflığı* ifade ediyor.

Tez: İyi olan her şey, eski günlerin elverişli hale getirilen *kötülük*leridir. *Standart*: Bir çağın, bir insanın, bir bireyin, onları birer *araç* olarak kullanabilecek kapasitede olduğundan, kendine izin verebildiği tutkular ne kadar büyük ve ne kadar korkunçsa, *kültürleri o denli yüksektedir*,⁸¹ bir insan ne kadar sıradan, ne kadar zayıf, ne kadar uysal ve korkaksa, o denli *kötü* olarak öne sürülecektir: *kötülükler* aleminin bu kadar geniş olmasının nedeni kendisidir. En temeldeki insan bile *kötülükler* alemini (yani, kendisi için yasak ve düşmanca olanı) her yerde görecektir.

81 MS'de bu noktada şu deyim vardır: "(kötülükler âlemi gittikçe *küçülüyor*)" Bunun çıkarılması için iyi bir neden yokmuş gibi görünüyor ama bu sözcükler 1911, s. 514'te basılmış olmasına rağmen, Schlechta dahil olmak üzere, bütün basımlardan çıkartılmıştır.

1026

(Yaz-Güz 1883)

“Mutluluk, erdemi takip etmez”—daha güçlü insan önce mutlu hallerini erdem olarak tanımlar.

Kötü eylemler, güçlülere ve erdemlilere özgüdür: kötü, insanları tabi olanlara dayandırır.

En güçlü insan olan yaratıcı, idealini diğerlerinin ideallerine karşı taşıdığı ve onları kendi görüntüsüne çevirdiği oranda en kötüsü olmak zorunda kalırdı. Kötü burada katı, acı dolu, zorlama anlamına gelir.

Napoleon gibi insanlar, tekrar tekrar gelip, bireyin özerkliğine inancı onaylamak zorundadır: ama kendisi de kullanmak *zorunda* olduğu araçlar tarafından bozuldu ve karakterinin *asaletini* kaybetti. Farklı bir insan türü arasında üstün gelmek zorunda kalmış olsaydı, başka araçlar kullanabilirdi; ve böylece bir *Sezar* için kötü olmak bir gereklilik gibi görünmeyecekti.

1027

(Bahar-Güz 1887)

İnsan canavar ve hayvan üstü canavardır;⁸² daha yüce insan insanlık dışı ve insan üstü insandır: bunlar aynı yere aittir. İnsanda büyüklüğün ve yüksekliğin artışıyla, derinliği korkunçluğu da artar: birini diğer olmadan arzu etmemeliyiz—ya da daha ziyade: birini ne kadar radikal bir biçimde arzu ediyorsak, o denli radikal bir biçimde diğerini elde ederiz.

1028

(Bahar-Güz 1887)

Korkunçluk, büyüklüğün bir parçasıdır: kendimizi kandırmayalım.

82 *Untier und Übertier*. Krş. yukarıda kısım 877’de Nietzsche bir pasajda Napoleon’u “insanlık dışı ve insan üstü insan sentezi” olarak adlandırmaktadır—*Unmensch und Übermensch*. *Übertier*, kesinlikle *Übermensch* yani insan üstü insana benzer ve bir türevidir. *Untier*, yerleşik bir Alman sözcüğü olup, canavar anlamına gelmektedir.

1029
(1884-1886)

Bilgi hakkında öylesine korkunç imajlar sundum ki herhangi bir "Epiküros tarzı sevinç" söz konusu bile olamaz. Sadece Dionyssos tarzı zevk yeterlidir. *Trajediye ilk keşfeden ben oldum.*⁸³ Yunanlılar, ahlaki yüzeysellikleri sayesinde, onu yanlış anlamışlardır. Boyun eğme bile trajedinin bir dersi değil, onun yanlış anlaşılmasıdır! Hiçliği arzu etmek, trajik bilgeliğin *inkârıdır*, karşıtıdır!

1030
(1883-1888)

Dolu ve güçlü bir ruh sadece acı dolu, hatta korkunç kayıplarla, yok-sunluklarla, hırsızlıklarla, hakaretlerle başa çıkmaz; bu gibi cehen-nemlerden daha büyük bir doluluk ve güçle çıkar; ve hepsinden de önemlisi, sevgiye ait büyük mutluluğun yeni bir yükselişiyle. Kim ki sevgideki bu büyümenin en temel koşullarından bir şey sezdiyse, Dante'nin *İnferno* kapısının üzerinde yazdığı şeyin ne anlama geldiğini anlayacağına inanıyorum: "Ben de ebedi sevgi tarafından yaratıldım."⁸⁴

1031
(Bahar-Güz 1887)

Modern ruhun kapsamının tamamını açıklamak, her kuytu köşesinde oturmuş olmak—benim hırsum, benim işkencem ve benim mutluluğumdur.

83 Bu o kadar delice görünmektedir ki çok az okuyucu Nietzsche'nin ne demek istediğini anlayacaktır. Platon'un ve Aristoteles'in trajediye yaklaşımları ahlaki olup, trajediye anlayamamışlardır; aynı şekilde Schopenhauer ve bu konuda yazan diğerleri de. Nietzsche'nin ilk kez *Tragedyanın Doğuşu*'nda 7. bölümün sonlarına doğru ortaya atılan önermesi, trajedinin varoluşun bütün dehşetine ve absürlüğüne bir bakıştan ve öyle derin bir umutsuzluktan doğduğudur ki sadece büyük trajedilerin yüce güzelliği insanı kurtarmak için "yeterli... bir Dionyssos zevkini" ortaya çıkarabilir.

84 Bu notun gerçekten de "Dante'nin ne demek istediğini anlamamıza" yardımcı olup olmayacağı ya da yeterince dikkate alınıp, alınmadığı kuşkuludur. Her şeyden önce bu sadece bir nottur ve bir kitaba dahil edilmemiştir. Ancak burada asıl önemli olan, en korkunç ıstırap ve en iyi sevgi arasında nihai bir bağlantının olduğudur.

Pesimizmin gerçekten *üstesinden gelmek*— sonuç olarak sevgi dolu bir Goethe tarzı göz ve iyi niyettir.

1032⁸⁵
(1883-1885)

İlk soru, hiçbir şekilde kendimizden mi memnun olduğumuz değil, herhangi bir şeyden memnun olup olmadığımızla ilgilidir.⁸⁶ Tek bir anı onayladığımızda, sadece kendimizi değil, varoluşumuzu da onaylamış oluyoruz.⁸⁷ Çünkü hiçbir şey, ne bizde, ne de başka bir şeylerde kendi kendine yeter; ve ruhumuz mutlulukla titrediğinde ve bir kez olsun bir harp teli gibi ses çıkardığında, bu tek olayı yaratmak için ebediyetin tamamının kullanılması gerekmiştir—ve bu tek onaylama anında ebediyetin tamamı iyi, kurtulmuş, haklı çıkartılmış ve onaylanmış kabul edilir.

1033
(Mart-Haziran 1888)

Onaylayıcı ani heyecanlar: gurur, haz, sağlık, cinsiyetlerin aşkı, düşmanlık ve savaş, saygı, güzel jestler ve davranışlar,⁸⁸ güçlü istenç, yüce tinselliğin disiplini, güç istenci, dünyaya ve yaşama karşı minnettarlık—zen-
gin olup, vermek isteyen ve yaşamı tekrar dolduran ve yaldızlayan ve ahlaksızlaştıran ve kutsallaştıran her şey—*yücelten* erdemlerin bütün gücü, iyi olduğunu beyan edip, sözle ve eylemle onaylayan—

1034
(1888)

Ahlaktan uzaklaşmış bir dünyada yaşayan bir az veya çok sayıda olanlar, inanç açısından pagan olan bizler: muhtemelen bir pagan

85 "Başlangıçtan önce, MS'de tamamlanmamış bir cümle vardır: 'İnsan bir kez eylemlerimizin sadece ne dereceye kadar gerekli olduğunu değil, birbirlerini karşılıklı olarak da nasıl gerektirdiklerini ve her duygu nüansının nasıl .. anladı mı—' (1911, s. 514).

86 Krş. *Şen Bilim*.

87 Krş. *Böyle Buyurdu Zerdüş IV*, "Karasevda Türküsü".

88 "Davranışlar"dan sonra MS'de okunmayan bir sözcük vardır.

inancının ne olduğunu ilk kavrayanlar da yine biziz:— insandan daha yüce, ama iyinin ve kötünün ötesinde yaratıklar hayal etmek; daha yüce olan her varlığı aynı zamanda ahlaksız kabul etmektir. Olimpisa inanıyoruz—“Çarmıha Gerilene” değil.

1035

(Bahar-Güz 1887; rev. Bahar-Güz 1888)

Son Gün insanı, bir Tanrıyla ilgili idealleştirme gücünü öncelikle bu Tanrıyı gittikçe daha ahlaklı hale getirmek için kullanmıştır. Bu neyi gösterir?— İyi bir şeyi değil insan kuvvetinin küçülmesini gösterir.

Çünkü kendi içinde tam tersi mümkün olacaktır; ve bunun göstergeleri de vardır. Tanrı, yaşamın tüm antitezlerinin dolgunluğunu içine çekip, ilahi bir anda onları kurtarıp savunarak, ahlaklılıktan bir kurtuluş olarak düşünülüyordu: “iyi ve kötü” ahlaklılığın sefil haylazlarının ötesinde ve üstünde bir şey olarak Tanrı.

1036

(1885-1886)

Bildiğimiz dünyada insancıl bir Tanrı gösterilemez: bugünlerde bunun fazlasıyla itiraf etmek zorunda kalabilirsin. Öyleyse nasıl sonuçlar çıkartıyorsunuz?⁸⁹ “Bize gösterilemez”: epistemolojik kuşkuculuk. Hepiniz çıkartılan bu sonuçtan *korkuyorsunuz*: “bizim bildiğimiz dünyada oldukça farklı bir Tanrı gösterilebilir, herhangi bir oranda *insancıl* olmayan bir Tanrı”—ve kısacası, Tanrınıza sıkıca sarılıyorsunuz ve onun için *bilmediğimiz* bir dünya tasarlıyorsunuz.

1037

(Bahar-Güz 1887)

Tanrı anlayışından üstün iyiliği söküp alalım: bir Tanrıya yakışmaz. Ayrıca üstün bilgeliği de söküp alalım: bilgeliğin bir canavarı olarak

89 Nietzsche orijinalinde şöyle yazmıştır: “(1) Ya bize gösterilemez: epistemolojik kuşkuculuk, (2) tamamen başka ve bilinmeyen olmalıdır.” Yukarıdaki metinde görünmeyen sözcükleri silerken, “Ya” sözcüğünü silmeyi unutmuştur.

bu delice Tanrı düşüncesinin kabahati filozofların kendini beğenmişliklerinin üstüne atılmalıdır: onlara mümkün olduğunca benze-meliydi. Hayır! *Üstün güç* olan Tanrı— bu yeterlidir! Her şey bundan çıkar, “dünya” bundan çıkar!

1038⁹⁰

(Mart-Güz 1888)

—Ve hâlâ ne kadar çok Tanrı mümkündür! İçinde dini, yani Tanrı şekillendirici içgüdünün ara sıra mümkün olmayan zamanlarda aktif hale geldiği bana gelince— Tanrısal olan kendini bana her seferinde ne kadar farklı, ne kadar çeşitli göstermiştir!

İnsanın hayatına sanki aydan düşer gibi düşse bu zamansız anlarda, insanın artık ne kadar yaşlı veya ne kadar genç olacağını bilmediği bu zamanlarda, gözümün önünden ne kadar tuhaf şeyler geçti. Birçok Tanrının mevcut olduğuna dair şüphe duymamalıyım— Bazıları var ki, insan onları makyajlarında belirli bir sakın ve delişmen nitelik olmadan hayal bile edemez— Muhtemelen hafif ayaklar da “Tanrı” anlayışının ayrılmaz bir parçasıdır— Bir Tanrının burjuva ve mantıklı olan her şeyin ötesinde durmayı tercih ettiğine dair ayrıntılara girmeye gerek var mı? ve kendi aramızda ayrıca iyinin ve kötünün ötesinde? Goethe’nin sözleriyle söylemek gerekirse, görüşü *özgürdür*.⁹¹— Ve bu konuda Zerdüşt’ün paha biçilmez otoritesini hatırlayalım: Zerdüşt, itiraf edecek kadar ileri gider: “Ben sadece *dans* edebilen bir Tanrıya inanırdım” diye—

Tekrarlamak gerekirse: ne kadar çok yeni Tanrı hâlâ mümkündür!—Muhakkak ki Zerdüşt’ün kendisi sadece eski bir ateisttir: ne eski, ne de yeni Tanrılara inanır. Zerdüşt, *inanırdım* diyor; ama Zerdüşt *inanmayacaktır*— Onu yanlış anlamayın.

Yaratıcı ruhlar türünden, “büyük insan” türünden sonra gelen Tanrı türü.

90 1911, bu not “Deccal için öngörülmüştür.”

91 Faust, satır 11989’da son sahnesine gönderme. Bir sonraki cümledeki alıntı *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, Bölüm I, “Okuma ve Yazma Hakkında” kısmından alınmıştır.

1039

(Mart-Güz 1888)

Ve temelde hâlâ ne kadar çok *ideal* mümkündür!— İşte size beş haftada bir vahşi ve yalnız bir yürüyüş sırasında, günahkar mutluluğun gök mavisi bir anında tesadüfen rastladığım küçük bir ideal. Hayatını hassas ve absürd şeylerin arasında geçirmek; gerçekliğe bir yabancı; yarı sanatçı, yarı kuş ve metafizikçi; şimdi dışında ve o zaman da ayakuçlarıyla iyi bir dansçı şeklinde kabul etmek üzere, gerçekliği hiç dikkate almayan biri; daima birkaç mutluluk ışınyla gıdıklanan; çok canlı ve neşeli ve sefaletle bile cesaretlenen— çünkü sefalet mutlu insanı *esirger*; en kutsal şeyle bile biraz espri katan: bu, anlaşılacağı üzere, ağır ve yüz librelik bir tinin idealidir— *yercekimi tininin*.

1040

(Yaz-Güz 1883)

*Ruhun savaş okulundan.*⁹² (Yiğit, canlı ve ılımlı olanlara ithaf edilmiştir).

Sevimli erdemleri küçümsemek istemiyorum; ama ruh büyüklüğü onlarla uyumlu değildir. Sanatta bile büyük stil hoş olmayı hariç tutar.

* * *

Acı dolu gerilimlerin ve saldırıya açık oluş zamanlarında savaşı seçin: katılaştırır, kas yapar.

* * *

Derinden yaralananların Olympus tarzı kahkahaları vardır; insan sadece ihtiyaç duyduğu şeylere sahiptir.

92 Kırş. Putların Alacakaranlığı, "Özdeyişler ve Oklar", Aforizma 8.

* * *

On sene kadar oldu: artık hiçbir ses bana ulaşmıyor— yağmursuz toprak gibi. Kuraklıkta susuzluktan ölmek için içimizde hâlâ büyük bir insanlığın var olması gerekir.

1041

(1888)

"Evet"e giden yeni yolum.— Bugüne kadar anladığım ve yaşadığım haliyle felsefe, varoluşun en tiksindirici ve en dile düşmüş⁹³ tarafları için bile gönüllü bir aramadır. Buzlar ve ıssız yerler arasında yaptığım yolculuklardan edindiğim uzun yılların deneyimlerinden bugüne kadar felsefileştirilmiş her şeyi farklı görmeyi öğrendim: felsefenin gizli tarihi, büyük unvanlarının psikolojisi, gözlerimin önünde aydınlandı. "Bir tin ne kadar gerçeğe tahammül edebilir, bir tin ne kadar gerçeğe cesaret eder?"—benim için bu, değerlin gerçek standardı haline geldi.⁹⁴ Hata namertliktir—her edinilen bilgi, cesaretin, kendine karşı katılığın, kendine karşı açıklığın bir sonucudur— Benim yaşadığım gibi deneysel bir felsefe, deneysel olarak en temel nihilizmin ihtimallerini bile önceden tahmin etmektedir; ama bu, bir inkâr, bir Hayır, bir inkâr istenci gördüğünde durmak zorunda olduğu anlamına gelmez. Aksine onu aşp, karşıtına gitmek ister—dünyanın olduğu gibi, kesintisiz, istisnasız veya seçimsiz bir Dionysus tarzı onayına gitmek ister—ebedi devridaimi ister.— aynı şeyleri, karışıklıkların aynı mantığını ve mantıksızlığını. Bir filozofun erişebileceği en yüksek derece: varoluşla Dionyssos tarzı bir bağıntı halinde olmaktır—bunu için benim formülüm, *amor fatidis*.⁹⁵

Varoluşun bugüne kadar inkâr edilen taraflarının sadece gerekliliğini değil, arzu edilebilirliklerini de algılamak, bu durumun bir parçasıdır; ama sadece onların bugüne kadar (belki de tamamlayıcısı veya ön koşulu olarak) onaylanmış taraflarla bağıntılı arzu edilebilirli-

93 Bu iki kelimenin: "tikindirici" ve "dile düşmüş" okunuşu belirsizdir.

94 Krş. *İyinin ve Kötünün Ötesinde* ve her şeyden önce "hata namertliktir" deyiminin kullanıldığı *Ecce Homo* önsözünde 3. Bölümü.

95 Alın yazısı sevgisi. Nietzsche, bu terimi *Şen Bilim*'de tanıtmıştır: "Amor fati: bundan sonra sevgim bu olsun." *Ecce Homo*'da, *Nietzsche Wagner'e Karşı*'nın epilog başlangıcı kısmında kullanmıştır.

ğini değil, kendi uğruna, varoluşun daha açık bir dışavurumunu bulabileceği daha güçlü, daha verimli ve daha gerçek tarafları olarak.

Varoluşun bugüne kadar onaylanan tek tarafının değerini düşürmek; bu değerlendirmenin kökenini ve varoluş için Dionyssos tarzı değer standardının ona karşı ne kadar az yükümlü olduğunu algılamak da bu durumun bir parçasıdır. Daha da ileri gittim ve burada onaylayamın gerçekten ne olduğunu algıladım (bir taraftan ıstırap içgüdüğü; diğer taraftan sürünün diğer içgüdüğü; ve üçüncüsü, çoğunluğun istisnalara karşı içgüdüğü—).

Böylece ister istemez daha güçlü bir insan türünün, ne dereceye kadar insanın yükselmesini ve gelişmesini başka bir yöne doğru gidiyor-muş gibi düşünmek zorunda olduğunu tahmin ettim: iyinin ve kötünün ötesinde, kökenlerini ıstırap, sürü ve çoğunluğun alanında inkâr edemeyen değerlerin ötesinde yüce varlıklar—tarihte bu ters ideallerin oluşumunun başlangıcını aradım (“pagan”, “klasik”, “asil” anlayışları yakın zamanda keşfedilmiş ve açıklanmıştır—).

1042

(1885-1886)

Yunan dininin Yahudi Hristiyan dinine kıyasla ne dereceye kadar daha yüce olduğunu göstermek. İkincisi, Yunan dini dejenere olduğu için (geriye gittiği için) fetihle bulunabildi.

1043

(1884)

Temasları tekrar kurmak için birkaç bin yılın gerekli olduğuna şaşmamak gerekir—birkaç bin yıl nedir ki!

1044

(1885-1886)

Sadece yemeyi ve içmeyi değil, bütün faaliyetleri kutsallaştıracak insanları ihtiyaç duyulmaktadır— ve sadece onları hatırlayıp, onlarla bir olarak olmayıp, bu dünyanın her seferinde yeniden ve yeni şekillerde yüceleştirilmesi gerekir.

1045
(1885-1886)

En tinsel insan, tensel şeylerin uyarıcılığını ve cazibesini, diğer insanların—“bedensel kalpleri” olan insanların—muhtemelen hayal edemeyeceği ve hayal etmemesi gereken bir biçimde hissederler: Onlar inançtan tensel zevklere düşkündürler çünkü onlar duyulara, o ince eleğe, o inceltme ve eksiltme makinesine ya da insanların dilinde söylemek gerekirse, “ruha” verdiklerinden çok daha temelde bir değer verirler. Duyuların kuvveti ve gücü—iyiye doğru gelişen ve eksiksiz bir insanda esas olan budur: görkemli “hayvan” önce verilmedir— herhangi bir “insanlaştırmanın” aksi takdirde ne anlamı olurdu!

1046
(1884)

- 1) Duyarımıza ve onlara duyduğumuz inanca sıkıcı sarılmak istiyoruz—ve sonuçlarını sonuna kadar düşünüyoruz! Felsefenin tensel olmayışı bugüne kadar insanın en büyük duyarsızlığıdır.
- 2) Üzerinde tün dünyevi şeylerin olduğu gibi (dayanıklı ve yavaşça değişen) görünmesini sağlamak üzere çalıştığı mevcut dünyayı kurmaya devam etmek istiyoruz—sahte olarak eleştirmek değil.
- 3) Değerlendirmelerimiz bu binanın bir parçasıdır: vurgularlar ve altını çizerler. Bütün dinlerin: “her şey kötü ve sahte ve şer doludur” demesinin ne önemi var! Sürecin tamamının bu şekilde mahkûm edilmesi sadece hasta bünyelilerin bir yargısı olabilir!
- 4) Hastalıklı bünyeliler, en büyük ıstırap çekenler ve en zor görünenler olabilirler mi? Hoşnut olanların değeri az olabilir mi?
- 5) “Yaşam” diye adlandırılan sanatsal temel fenomeni anlamalıyız— en aleyhte koşullar altında: en yavaş şekilde bina yapan kurucu tını— Tüm bu kombinasyonların sunumu önce yeniden üretilmelidir: kendi korumaktadır.

1047

(Kasım 1887-Mart 1888)

Cinsellik, hükmetme arzusu, görünüşten ve aldanmadan keyif alma, hayat ve tipik halleri için büyük ve haz dolu bir minnettarlık—pagan kültürünün esasları bunlardır ve iyi bir vicdan onların tarafındadır.— Doğadışılık (Yunan Antikçağdaki gibi) paganla ahlaklılık olarak, diyalektik olarak mücadele eder.

1048

(1885-1886)

Dünyaya antimetafiziksel bir bakış— Evet, ama sanatsal bir bakış.

1049

(1885-1886)

Apollo'nun hilesi: güzel biçimin ebediyeti; aristokratik "sonsuzda dek böyle olmalıdır!" yasası.

Dionysos: şehvet ve zulüm. Fanilik, üretici ve yok edici güçlerin zevki, sürekli yaratma olarak yorumlanabilir.

1050

(Mart-Haziran 1888)

"Dionysos tarzı": birlik olma arzusu, şahsiyetin ötesine uzanma, faniliğin uçurumu karşısında günlük yaşam, toplum, gerçeklik: daha karanlık, daha dolu, daha yüzer durumlara tutkulu ve acı dolu bir taşınma; yaşam karakterinin tamamının, bütün değişimler boyunca aynı kalan, aynı güçte kalan, aynı şekilde çok mutlu kalan bir şey olarak coşkunun bir şekilde onaylanması; kutsallaştıran ve yaşamın en korkunç ve en kuşkulu niteliklerinde bile iyi diye adlandırılan büyük panteist zevk ve üzüntü paylaşımı; ebedi üreme, verimlilik, terkerrür istenci; yaratıcılığın ve yok etmenin birlik olması gerektiğine dair bir duygu anlamına gelir.

"Apollon tarzı": mükemmel kendine yetmeye, tipik "bireye", basitleştiren, ayırt eden, güçlü, açık, hırsı olmayan, tipik kılan her şeye duyulan arzu: kanunlar altında özgürlük anlamına gelir.

Sanatın geliştirilmesi, tıpkı insanın gelişmesinin cinsiyetler arasındaki düşmanlığa bağlı olması gibi, ister istemez bu iki doğal sanatsal güçler arasındaki düşmanlığa bağlıdır. Güç ve ılımlılık bolluğu; soğuk, asil ve katı bir güzellikte kendini onaylamanın en yüce biçimi: Helenik istencin Apollon tarzı.

Yunanlı ruhunda Dionysos tarzı ve Apollon tarzı antitezi, Yunanlıların doğasını dikkate alırken, beni kendine çekiyormuş gibi hissettiren büyük bilmecelerden biridir. Temelde Yunan Apollon tarzının neden Dionysos tarzının toprağında meydana gelmek zorunda olduğunu; Dionysos tarzının neden Apollon tarzı olmak zorunda kaldığını; yani korkunç, çok çeşitli, belirsiz ve korku dolu olan şeylere istencini, ölçme, basitleştirme, kurallara ve anlayışlara teslim olma istenci üzerine neden istencini kırmak zorunda kaldığını tahmin etmekten başka hiç bir şeyle ilgilenmiyordum. Köklerine ılımlı olmayan, düzensiz Asyalı yatar: Yunanlıların yığılacağı Asyalılıyla mücadelesinden oluşur; güzellik ona tıpkı mantığın veya geleneklerin doğallığı gibi, verilmemiştir— fethedilmiştir, istenmiştir, mücadeleyle kazanılmıştır— *zaferidir*.⁹⁶

96 Nietzsche, Dionysos tarzı ve Apollon tarzı arasındaki kontrastı ilk kez ilk kitabı olan *Tragedyanın Doğuşu*'nda tanıtmıştır. Daha sonraki eserlerinde Apollon tarzına çok daha az atıf vardır ve Dionysos tarzı, 1052 no'lu kısımda olduğu gibi, gittikçe daha çok Hristiyanlıkla karşılaştırılmaya başlanır. Yan yana getirilen bu iki konunun ruhu her zaman aynı olmayıp, Dionysos tarzı buna uygun olarak değişmektedir. Önceki karşılaştırmada hiçbir unsura imtiyaz tanınmamıştır: örneğin 1050 no'lu kısmın sondan bir önceki paragrafına bakınız. Sonraki karşılaştırmada Nietzsche, Dionysos'u kendi dünyaya bakışının sembolü olarak kullanmaktadır.

Tragedyanın Doğuşu'una ilişkin bu düşünceler—*Ecce Homo*'da bu kitapla ilgili notlarla bağlantılı olarak—Nietzsche'nin ilk eserini anlamamızı sağlamaktadır.

Varoluşun yüceltilmesinin kutlandığı en yüce ve en şerefli insan zevkleri, makul olduğu derecede, sadece en nadir ve en iyi yapılı insanlara gelir; ve bunlara da ancak kendileri ve ataları, bu hedefin bilincinde bile olmadan, bu hedefe yönelik uzun bir hayat yaşamışlarsa gelir. O zaman en çeşitli güçlerin ve “özgür istencin” ve gururlu emirlerin en usta güçlerinin taşkın bir refahı tek bir insanda toplanır; tin, o zaman duyularda evindedir ve duyular da tinde; ve tinde ne varsa, duyularda olağandışı bir mutluluk ve oyunu uyandırır. Ve etrafında da! Bu ters süreci Hafız’ın durumunda dikkate alın; Goethe, daha belirsiz de olsa, bize olay hakkında bir fikir verir. Böylesine mükemmel ve iyi yapılı insanlarla tensel fonksiyonların birçoğunun en yüce tinselliğin sembolik bir sarhoşluğuyla sonunda yüceltilmesi muhtemeldir: kendi içlerinde bedeninin bir nevi Tanrısallaşmasını tecrübe ederler ve “Tanrı ruhtur” önermesinin çileci felsefesinden mümkün olduğunca uzaktırlar—ve bu da çilecinin sadece kendi içinde bir şeyi ve aslında yargılayan ve hor gören bir şeyi iyi diye niteleyen—ve ona “Tanrı” diyen “hastalıklı yapılı insan” olduğunu açıkça gösterir.

İnsanın kendini doğanın Tanrılaştırılmış bir biçimi ve öz savunması gibi hissettiği zevkin doruğundan, sağlıklı köylülere ve sağlıklı yarı insan hayvanların zevkine kadar bu bütün, uzun ve olağanüstü ışık ve renk mutluluğu; bir gizemin içine atılan kişinin minnettar ürperişiyle, dikkat ve dindar sessizlikle, kutsal bir isimle çağrılan Yunanlı: *Dionyssos*.— Daha sonraki çağların insanları, kırık, çok çeşitli, hasta ve tuhaf bir çağın çocukları, Yunan mutluluğunun derecesini nereden bilsinler; hakkında ne bilebilirler ki! “Modern fikirlerin” köleleri, *Dionyssos* bayramlarına hakkı nereden türetebilirler ki!

Yunan bedeni ve Yunan ruhu, hastalıklı coşkunluk ve delilik koşulları altında değil de “çiçek açtığı”nda, dünyada o güne kadar henüz erişilmemiş en yüce dünya onayı ve varoluşun yüceltilmesine ilişkin gizemli bir sembol ortaya çıkmıştır. Burada, şimdiye

kadar büyüyen her şeyin fazla kısa, fazla zavallı, fazla dar görüşlü bulunduğu bir standart vardır. Sadece sonraki çağların en iyi isimleri ve nesneleri huzurunda “Dionyssos” sözcüğünü söylemek gerekir, belki de Goethe’nin huzurunda veya Beethoven ya da Shakespeare veya Rafael—sonuçta en iyi nesnelerimizin ve anlarımızın *yargılandığını* hissediyoruz. Dionyssos bir *yargıdır!*— Anlaşılabildim mi?

Yunanlıların, “ruhun kaderinin” nihai gizemlerini ve eğitimle arınma hakkında bildikleri her şeyi, özellikle Dionyssos tarzı deneyimlerine dayanarak, sabit rütbe düzeni ve insanla insan arasındaki değer eşitsizliği hakkında bildiklerini yorumlamaya çalıştıklarına hiç kuşku yoktur. Büyük derinlik, büyük sessizlik buradadır, Yunanlıların bütün konularında—yeraltındaki bu gizli giriş gizli durduğu sürece, *insan Yunanlıları tanıyamaz*. Çok ısrarlı bilgin gözleri, bu hafriyatta birçok bilginin hâlâ kullanılması gerektiğine rağmen, bu şeylerde hiçbir şey göremeyecektir. Goethe ve Winckelmann gibi, Antikçağ dostlarının asil gayretinde bile izin verilmemiş, hatta arsız bir şeyler vardır.

Beklemek ve kendini hazırlamak; yeni kaynakların meydana çıkmasını beklemek; yalnızlıkta kendini yabancı yüzlere ve seslere hazırlamak; ruhunu pazaryerinin tozundan ve bu çağın sesinden arındırmak; sadece kenara atmak değil Hristiyan olan her şeyin üstesinden Hristiyanlık üstü bir şeylerle gelmek—çünkü Hristiyan doktrini Dionyssos tarzının karşı doktrinidir. Güneyi keşfetmek ve üzerine parlak, parıldayan, gizemli bir güney gökyüzünü sermek; güney sağlığını ve ruhun gizli güçlülüğünü tekrar fethetmek; adım adım daha anlaşılabilir, daha uluslar üstü, daha fazla Avrupalı, daha fazla Yakındoğulu, sonuçta daha *yunanlı* haline gelmek—çünkü Yunanlılar, Yakındoğulu olan her şeyin ilk büyük birliği ve sentezidir ve bu açıdan Avrupalı ruhun *başlangıcı* açısından bizim “*yeni dünyamız*” keşfidir: bu gibi emirler altında kim yaşıyorsa, bir gün neyle karşılaşabileceğini bilir mi? Muhtemelen— *yeni bir günle!*

İki tür: *Dionyssos* ve *Çarmıha Gerilen*.⁹⁷— Saptama: Tipik *dini* insan bir çöküş biçimi [midir]⁹⁸ (büyük yenilikçilerin hepsi hastalıklı ve epileptiktir); iyi ama burada bir dini insan türünü, *paganı* dışarıda bırakmıyor muyuz? Pagan kültü, şükranın ve yaşamın onaylanması bir biçimi değil midir? En yüce temsilcisi, yaşamın bir özü ve Tanrılaştırması olmamalı mıdır? İyi yapılı ve coşkunlukla taşan ruh türü! Kendi içine alan ve varoluşun çelişkilerini ve kuşkulu yanlarını *kurtaran* bir ruh⁹⁹ türü!

Buraya Yunanlıların *Dionyssos*'unu yerleştiriyorum: yaşamın dini onayı, inkâr edilmiş veya kısmen bir hayat değil bütün bir hayat; (cinsel eylemin derinlik, gizem,¹⁰⁰ saygı yaratması— tipiktir).

“Çarmıha Gerilene” karşı *Dionyssos*: işte size bir antitez. Şehitlikleri açısından bir fark yoktur—anlamları farklıdır. Yaşamın kendisi, ebedi verimliliği ve tekerrürü işkenceyi, yok etmeyi, imha istencini yaratır. Diğer taraftan ıstırap çekmek —“masum olarak Çarmıha Gerilen”—bu yaşama bir itiraz, hor görülmesi için bir formül olarak kabul edilmektedir— Problemin, ıstırap çekmenin anlamında yattığını göreceksiniz: Hristiyan anlamı mı, yoksa trajik bir anlam mı. Birincisinde, kutsal bir varoluşa giden yol olarak ileri sürülmektedir; ikincisinde, varlık devasa bir ıstırap miktarını bile savunacak kadar kutsal kabul edilmektedir. Trajik insan, en sert ıstırapı bile onaylar: bunu yapacak kadar güçlü, zengin ve kutsallaştırabilecek durumdadır. Hristiyan, dünya üzerindeki en küçük mutluluğu bile reddeder: rastladığı her yerde yaşamdan ıstırap çekecek kadar zayıf, zavallı ve

97 *Ecce Homo*'nun son notu tam olarak şöyledir: “-Anlaşıldın mı?- Çarmıha Gerilene karşı *Dionyssos*...”

98 “midir” sözcüğü Alman editörler tarafından eklenmiştir.

99 MS'de *Typus*, Alman editörler tarafından çok hassas bir biçimde *Geist* olarak değiştirilmiştir. Bu, MS'nin: “Türün türü” olarak okunduğu anlamına gelmez; “ruh”tan sonra gelen cümlelerin tamamı, Almanca orijinalinde *Typus* ve *Typus* arasında belirir ki, cümleyi biraz daha anlaşılır hale getirmektedir.

100 “Gizem”in okunuşu belirsizdir; ancak bkz. yukarıda kısım 148. Aynı fikir, *Tragedyanın Doğuşu ve Putların Alacakaranlığı*'nda da vardır. Ancak Aristofanes ve bazı Yunan vazo ressamları, biraz farklı bir görüş açısı önermektedirler.

mirastan yoksundur. Çarmıhtaki Tanrı yaşam üzerinde¹⁰¹ bir lanet, hayattan kurtuluşu aramak için bir işaret direğidir; parçalara ayrılmış Dionyssos, yaşam *vaadidir*. Ebediyen tekrar doğacak ve yok oluştan geri dönecektir.¹⁰²

101 MS'de Almancada "hayattan" önce gerekli belirli tanımlık eksiktir ama Alman editörler tarafından eklenmiştir ve tüm basımlarda görünmektedir.

Özetle: Bu kısım, birçok açıdan kitabın tamamı için tipiktir. Aşırı aceleyle yazılmış olup, yayın için düzeltilmiştir; bunlara rağmen dikkate değerdir-Nietzsche'yi anlamamıza yardımcı olacak bir belge olarak, bir nesir pasajı olarak ve ifade ettiği fikirler için.

Schlechta'nın basımı, her zamanki gibi, MS'yi değil, 1911 (bu durumda s. 514) altında verilen bilgileri göz ardı ederek, standart basımı takip etmektedir.

102 1911, s. 514 uyarınca bu notun akabinde MS'de *İyinin ve Kötünün Ötesinde* için bir taslak gelmektedir.

III. EBEDİ TEKERRÜR

1053

(1884)

Benim felsefem, tüm diğer düşünce tarzlarının nihayetinde yok olmasını sağlayacak muzaffer bir fikri getirmektedir. Bu, büyük yetiştirme fikridir: bunu taşıyamayan ırklar kınanır; en büyük yarar olarak kabul edenler, hükmetmek üzere seçilmişlerdir.

1054

(1885-1886)

Mücadelelerin *en büyüğü*: bunun için yeni bir silah gerekir.

Çekici: korku dolu bir kararı provoke etmek, Avrupa'yı onun sonuçlarıyla karşı karşıya getirmek: "istenci" yok etmeye istekli olsun olmasın.

Sıradanlığa indirgemenin önlenmesi. Aksine yok etmedir!

1055

(1885)

Pesimist bir öğreti ve düşünme biçimi, coşkun bir nihilizm, bazı koşullar altında özellikle filozoflar için vazgeçilmez olabilir—yeni bir hayat düzeni için yer açmak veya dejenere olmuş ve sonun gelmesi için ölesiye özlem çekenlere dahil etmek üzere, dejenere olmuş ve çökmekte olan ırkları kırmak ve yok etmek için güçlü bir baskı ve çekiç olarak.

1056

(1884)

Birçoğuna kendilerini yok etme hakkını veren fikri öğretmek istiyorum—büyük yetiştirme fikrini.

1057

(1883-1888)

*Ebedi tekerrür. Bir kehanet.*¹⁰³

- 1) Doktrinin ve kuramsal gereklilikleriyle sonuçlarını sunmak.
- 2) Doktrini kanıtlamak.
- 3) Ona duyulan *inancın* muhtemel sonuçları (herkesi zorla açar).
- a) Tahammül etme araçları;
- b) Üzerinde tasarrufta bulunma araçları.
- 4) Orta nokta olarak tarihteki yeri.

En büyük tehlike dönemi.

Haklar ve menfaatlerinin üzerinde bir oligarşi kurmak: evrensel bir insan politikası eğitim.

Cizvitliğin karşılığı.

1058

(1883-1888)

İki en büyük felsefi bakış açıları (Almanlar tarafından tasarlanmıştı):

a) *oluş* bakış açısı, *gelişim* bakış açısı.

b) *varoluşun değerine* ilişkin bakış açısı (ama önce Alman pesimizmin sefil biçiminin üstesinden gelinmelidir!)— her ikisi de *belirleyici* bir biçimde benim benimi bir araya getirdiler.

Her şey olur ve ebediyete kadar tekerrür eder— kaçmak mümkün değildir!— Değeri *yargılayabildiğimizi* varsayım; bundan ne çıkar? Seçkin bir prensip olarak kuvvetin (ve barbarizmin!!) hizmetinde tekerrür fikri.

Bu fikir için insan olgunluğu.

103 MS'de: "Bir Kehanetler Kitabı". 1911, s. 514 uyarınca bu kısım *Ebedi Tekerrür* adında bir kitabın planını temsil etmektedir.

1059

(1884)

- 1) [Ebedi tekerrür]¹⁰⁴ fikri: gerçek olsaydı, gerçek olması gereken gereklilikleri. sonuçları.
- 2) *En katı* fikir olarak: önlenemediyse yani tüm değerler tekrar değerlendirilmemişse, muhtemel etkisi.
- 3) *Tahammül etme* araçları: tüm değerlerin tekrar değerlendirilmesi. Artık belirliliklerden değil belirsizliklerden zevk alma; artık “nede ve etkinin” değil sürekli yaratıcılığın olması; atık koruma istenci değil güç istenci; artık hantal “her şey *sadece* sübjektiftir” ifadesi değil “*bizim* de eserimiz—Onunla gurur duyalım!” ifadesi.

1060

(1884)

Tekerrür fikrine tahammül edebilmek için, insanın: ahlaklılıktan kurtulmaya; *acı* faktörüne karşı yeni araçlara (*acı* bir alet olarak, keyfin babası olarak düşünülür; keyifsizliğin kümülatif bilinci yoktur); bütün belirsizliklerin, deneyselliklerin bu aşırı fatalizme bir karşı ağırlık olarak hissedilmesine; gereklilik anlayışının kaldırılmasına; “istencin” kaldırılmasına; “kendi içinde bilginin” kaldırılmasına ihtiyacı vardır.

İnsan kuvveti bilincinin en büyük yükselmesi, insan üstü insanı yarattığı zamandır.

1061

(1887-1888)

Düşüncenin iki en aşırı tarzı—mekanikçi düşünce tarzı ve Platon tarzı düşünce—*ebedi tekerrürde* uzlaşmıştır. her ikisi de ideal olarak.

104 Parantez içindeki sözcükler, Alman editörler tarafından eklenmiştir.

1062

(1885)

Dünyanın bir amacı olmuş olsaydı, bu amaca ulaşılmış olurdu. Bu amaçın bazı beklenmedik son halleri olmuş olsaydı, bunlara da ulaşılmış olurdu. Herhangi bir şekilde ara vermeye ve bu “varoluş” yeteneğini sadece bir an için bile ele geçirmeye muktedir olsaydı, tüm oluş, tüm düşünceler, tüm “tinler” ile birlikte uzun zaman önce sona ererdi. Oluşun bir parçası olarak “tin” gerçeği, dünyanın hiçbir hedefinin, hiçbir son halinin olmadığını, sonunun oluşa muktedir olmadığını kanıtlar.

Yine de eski bir alışkanlık olan, amacı her olayla bağdaştırma ve dünyayı yönlendirici, yaratıcı bir Tanrı ile bağdaştırma alışkanlığı öylesine güçlüdür ki düşünür, dünyanın tasarlandığı gibi tamamen amaçsız olduğunu düşünmemek için çaba göstermek zorundadır. Bu fikir—yani dünyanın kasıtlı olarak bir amaçtan kaçındığı, hatta döngüsel bir seyre girmemek için hilelere sahip olduğu fikri—ancak dünyaya sonsuz yenilik kabiliyetini, yani dünya konusunda olduğu gibi, sabit bir büyüklükte sonlu, kesin ve değişmez bir güce, biçimleri ve halleri ile birlikte sonsuz bir yeniliğin mucizevi gücünü zorla kabul ettirmek isteyenlerin aklına gelir. Artık bir Tanrı olmamasına rağmen, dünyanın hâlâ ilahi bir yaratma gücüne, sonsuz biçim değiştirme gücüne sahip olduğu; kendini bilinçli olarak eski biçimlerinden herhangi birine dönüşmekten kaçındığı; yalnızca her türlü tekrardan kaçınma niyetine değil, bunu gerçekleştirmek için gerekli araçlara da sahip olduğu ve son olarak, amaçlardan, son hallerden, tekrarlardan—ve böylesine affedilmez şekilde hasta bir düşünce ve arzulama yolundan kaynaklanabilecek başka her şeyden—kaçmak için her an hareketlerinden her birini kontrol ettiği varsayılmaktadır. Hâlâ eski dini düşünce ve arzulama yoludur; herhangi bir şekilde dünyanın her şeye rağmen eski, sevilen, sonsuz, sınırsız yaratıcı Tanrı olduğuna—ani, herhangi bir şekilde “eski Tanrının hâlâ yaşadığına”—inanma özlemidir, yani, Spinoza’nın “deus sive natura” önermesi ile ifade ettiği özlemidir (hatta “natura sive deus”¹⁰⁵ gibi hissetmektedir).

105 Tanrı veya doğa.

Öyleyse nihai değişim, bilimsel tinin Tanrı icadı dini kaynaklı tin karşısında yakın zamanda elde ettiği üstünlüğünü en açık biçimde tanımlayan kanun ve inanç nedir? Şu değil midir: Bu şekilde düşünemeyeceği için dünyanın, bir güç olarak, sınırsız olduğunu düşünemeyiz; "Güç" kavramı ile bağdaşmadığı için, sonsuz güç kavramını kendimize yasaklıyoruz. Dolayısıyla dünya, sonsuz yenilik kabiliyetinden de yoksundur.

1063

(1886-1887)

Enerji tasarrufu kanunu, *ebedi tekerrürü* gerektirir.

1064

(1885)

Hiçbir zaman bir denge haline ulaşamaması, bunun mümkün olmadığını kanıtlar. Halbuki belirsiz bir uzayda buna ulaşılması gerekirdi. Aynı şekilde küresel bir uzayda. Ebedi hareketin ve nihayetinde bütün "kusurların" nedeni, uzayın *biçimi* olmalı.

"Güç" ve "dinlenme", "aynı kalma" birbirleriyle çelişir. Gücün ölçüsü (büyüklük olarak) sabittir, ama özü değişim içindedir.¹⁰⁶

"Zamansızlık" reddedilmelidir. Bir gücün herhangi bir belirli anında bütün güçlerinin yeni dağılımının mutlak şartlılığı verilmiştir: hareketsiz duramaz. "Değişim" öze aittir, dolayısıyla geçicilik de: yine de bununla değişimin gerekliliği sadece bir kez daha kavramsal olarak öne sürülmüş oluyor.

1065

(Kasım 1887-Mart 1888)

Belirli bir imparator, bir şeyleri çok fazla ciddiye almamak ve aralarında huzur içinde yaşamak için, her şeyin fani olduğunu aklından

106 MS, şöyle devam eder: "gerilimle, zorlayarak"

çıkartmazmış. Bana göre tam aksine her şey fani olamayacak kadar çok değerli görünmektedir: her şey için bir ebediyet arıyorum: insan en özel merhemleri ve şarapları denize mi atmalı?— Benim tesellim, olan her şeyin ebedi olduğudur: deniz onu tekrar dışarı atacaktır.

1066

(Mart-Haziran 1888)

Yeni dünya anlayışı.— Dünya vardır; oluşan bir şey, geçip giden bir şey değildir. Ya da daha ziyade: olur ve geçip gider, ama asla olmaya başlamamıştır ve asla geçip gitmeyi bırakmayacaktır—kendini her iki-sinde de muhafaza eder.— Kendi içinde yaşar: dışkısı gıdasıdır.

Yaratılmış bir dünya hipotezinden bir an bile korkmamız gerekmemektedir. “Yaratmak” anlayışı bugün tamamen tanımlanamaz,¹⁰⁷ gerçekleştirilemez bir şeydir; sadece bir sözcük, batıl inanç çağından kalma gelişmemiş bir kalıntıdır; tek bir sözcükle hiçbir şey açıklanamaz. Yakınlarda, birçok kez mantıklı işlemler yardımıyla başlangıcı olan bir dünya tasarlama girişimleri yapılmıştır—genelde; tahmin edebileceğiniz gibi, gizli bir teolojik güdüyle.

Yakın zamanda birçok kez “geçmişteki dünyanın geçici sonsuzluğu” (*regressus in infinitum*) anlayışında bir çelişki bulmak için girişimlerde bulunmuşlardır: kafayı kuyrukla karıştırmak uğruna bile olsa, böyle bir çelişki bulunmuştur. Bu andan itibaren geriye doğru sayıp, “Asla sona ulaşamayacağım” demekten beni hiçbir şey alıkoymamaz; tıpkı aynı andan itibaren sonsuza dek ileri doğru sayabileceğim gibi. Sadece doğru olan *regressus in infinitum* anlayışını, kesinlikle gerçekleştirilemeyen bir sonsuz *progressus* [ilerleme] ile eşitleme hatasını yaparsam— buna karşı korunmalıyım— sadece yönün (ileri veya geri) mantık açısından önemli olmadığını varsayarsam, kafayı—o anı—kuyruk kabul edebilirim: Bunu size bırakayım, sevgili Bay Dühring!—

Bu fikre daha önceki düşünürlerde de rastladım: her seferinde başka gizli amaçlarla saptanmıştı (—genelde *creator spiritus* lehine te-

107 Bu sözcük okunmamaktadır.

olojik). Dünya herhangi bir şekilde sağlam, kuru, ölü, hiç haline gelebilseydi ya da bir denge durumuna ulaşabilseydi veya dayanıklılık, değişmezlik, şimdi-ve-ebediyen'i kapsayan herhangi bir hedefi olsaydı (kısacası, metafizik açıdan söylemek gerekirse: oluş kendini varlıkta veya hiçlikte çözebilse), bu duruma ulaşılmış olurdu. Ama ulaşılammıştır: bundan çıkan sonuç—

Kendi içlerinde mümkün olan bir sürü dünya hipotezinin düzeltilmesine yarayacak tek kesinlik budur. Örneğin mekanikçi kuram, William Thomson¹⁰⁸ tarafından ileri sürülen nihai bir duruma götüren sonuçtan sakınamıyorsa, mekanikçi kuramın dayanakları çürütülmüş olur.

Dünya, belirli bir güç miktarı ve belirli sayıda güç merkezleri olarak düşünülebilirse— ve kalan her türlü betimleme belirsiz ve bu nedenle yararsız kalır— bundan çıkan sonuç, varoluşun zar oyununda, bir dizi hesaplamalardan geçmesi gerektiğidir. Sonsuz zamanda mümkün olan her türlü kombinasyon herhangi bir zamanda gerçekleşecektir; hatta: sonsuz kez gerçekleşecektir. Ve her kombinasyonun ve sonraki tekerrürü arasında mümkün olan tüm diğer kombinasyonlar yer alacaktır ve böylece bu kombinasyon koşullarından her biri, aynı serilerdeki kombinasyonların sırası ve tamamen özdeş serilerin dairesel bir hareketi gösterilmektedir: kendini sonsuz kez tekrarlayan ve oyununu *in infinitum* oynayan dairesel bir dünya.

Bu anlayış sadece basit bir mekanikçi anlayış değildir; çünkü böyle olmuş olsaydı, özdeş durumların sonsuz bir tekerrürünü değil, nihai bir durumu meyana getirirdi. dünya bu duruma ulaşamadığından, mekanikçi kuram kusurlu ve sadece geçici bir hipotez kabul edilmelidir.

108 Birinci Baron Kelvin (1824-1907), İngiliz fizikçi ve matematikçi, Kelvin veya Mutlak ısı cetvelini bulmuştur.

Nietzsche'nin iddiası için ayrıca bkz. kısım 55 ve benim eserim olan *Nietzsche*, Bölüm 11, Kısım II ve Nietzsche hakkında *Encyclopedia of Philosophy*, ed. Paul Edwards, New York, 1967'de yayımlanan makalem.

1067 109

(1885)

Peki benim için “dünyanın” ne olduğunu biliyor musun? Aynamda göstereyim mi? Bu dünya: enerji canavarı, başlangıcı olmayan, sonu olmayan; sağlam ve demirden, büyümeyen veya küçülmeyen, kendini genişletmeyen, sadece dönüştüren bir güç büyüklüğüdür; bir bütün olarak, değiştirilemeyen boyutta, harcamaları veya kayıpları olmayan, ama aynı zamanda artışı veya geliri de olmayan bir ev; bir sınır gibi etrafı “hiçlikle” çevrilmiş; bulanık veya harcanmış bir şey değil, sonsuza dek uzatılmış bir şey değil, ama belirli bir güç olarak belirli bir mekâna oturtulmuş ve orası burası boş olabilecek bir mekâna değil, her yerde güç olarak, güçlerin bir oyunu ve güçlerin bir dalgası olarak, alını zamanda hem tek, hem çok, burada artan ve aynı zamanda başka bir yerde azalan; tekerrür yılları, kendi biçimlerinde bir medcezirle birlikte ebediyen değişen, ebediyen geri akan, birbirine akan ve koşturan bir güçler denizi; en basit biçimlerden en kompleks biçimlere doğru, en sessiz, en sağlam, en soğuk biçimlerden en sıcak, en karışık, en kendi içinde çelişkili biçimlere doğru gitmek için çaba göstermek ve daha sonra bu bolluklardan çıkıp, kendini hâlâ bu devir ve yılların aynı kalışında onaylayarak, kendini sonsuza dek geri dönmesi gereken bir şey, doymak bilmeyen, gizlenmek bilmeyen, tükenmişlik bilmeyen bir oluş olarak basite doğru, çelişkiler oyunundan uyum zevkine geri dönmek: bu, benim ebedi kendini yaratmanın, kendini yok etmenin *Dionysos tarzı* dünyamdır; benim iki kat haz veren gizemli dünyam; benim dairenin zevki bizzat bir hedef haline gelene kadar hedefi olmayan “iyinin ve kötünün ötesinde”liğimdir; bir halka kendine karşı iyi bir istenç hissedene kadar istençsiz— bu dünya için bir isim mi istiyorsunuz? Tüm bilmeceleleri için bir çözüm? Siz kendini en iyi gizleyen, en güçlü, en yılmaz, en gece yarısı insanlar için bir ışık?— *Bu dünya güç istencidir—ve başka hiçbir şey değildir!* Ve siz kendiniz de bu güç istencisiniz—ve başka hiçbir şey değil!

109 Bu kısmın büyük bir bölümü Nietzsche tarafından daha önce çizdiği daha erken bir versiyonun üzerine yazılmıştır. Daha önceki versiyon, 1901 ilk basımında kısım 385 olarak ve daha sonra 1911, s. 515'te basılmıştır.

EKLER

NIETZSCHE YAYIN KRONOLOJİSİ

Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu	1872
David Strauss, İtirafçı ve Yazar	1873
Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine	1873
Eğitimci Olarak Schopenhauer	1874
Richard Wagner Bayreuth'ta	1876
İnsanca Pek İnsanca	1878
Gezgin ile Gölgesi	1880
Tan Kızılığı	1881
Şen Bilim	1882
Böyle Buyurdu Zerdüşt	1883-1892
İyinin ve Kötünün Ötesinde	1886
Ahlakın Soykütüğü Üstüne	1886
Wagner Olayı	1888
Putların Alacakaranlığı	1889
Deccal	1895
Ecce Homo	1908
Nietzsche Wagner'e Karşı	1895
Güç İstenci	1901

NIETZSCHE ELYAZMALARI*

* Bu elyazmaları *The Will to Power* (1968) kitabından alınmıştır.

47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

- 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

[illegible]

Nicht d. wofür dankbar, d. was ⁽²⁹⁰⁾ unmöglich ist, sondern was d. unvoll-
kommenen Mangel an intellektueller Handlungsweise. Also ist es, die
Lüge, die Wahrheit, die unvollkommenen Handlungsweise, was d. Wahrheit,
ist Maximum ist unmöglich, - was man glücken -

[illegible]

(C) nennt Gefühls- / psychisches auch die Verantwortung, wobei diese Verantwortung
= Gefühls- / psychisches, und in der 7, entspricht: dass man das Leben
des Geistes: Leben- / psychisches der Welt gegen die Macht der Welt
aufstellt, die umfasst 11. Die Verantwortung der Verantwortung d. Welt.

DIZIN

A

Alfieri, Vittorie 88
 Amiel, Henri Frédéric 196
 Anaksagoras 279, 286
 Anaksimander 279
 Aristofanes 255, 642
 Aristoteles 250, 304

B

Baudelaire, Charles 84
 Bäumlér, Alfred 9, 10, 11, 14
 Beethoven, Ludwig van 94, 95,
 525, 530, 641
 Bernard, Claude 51
 Bismarck, Otto von 80, 109, 560
 Björnson, Björnsterne 78
 Borgia, Cesare, 554
 Brahms, Johannes 94
 Brandes, Georg 78, 79
 Buckle, Henry Thomas 556
 Buda 42, 61, 127, 155, 177
 Bunyan, John 545
 Byron, Lord 66, 91, 93

C

Cagliostro, Alessandro 288
 Camus, Albert 13, 175, 534
 Carlyle, Thomas 39, 236, 307, 471,
 602
 Cicero 280

D

Damökles 482
 Dancourt, Florent Carton 104
 Dante, Alieghierì 615, 623, 630
 Darwin, Charles 70, 110, 112, 178,
 189, 269, 414, 434, 435, 436,
 437
 Delacroix, Ferdinand Victor Eugène.
 93, 94
 Democritus 297
 Descartes, René 85, 296, 319, 327,
 352, 375, 376
 Don Juan 469, 497, 518, 554
 Dostoyevski, Fyodor Mikhailovich 76,
 79, 173, 295, 465, 466, 468
 Dühring, Eugen 110, 498, 649

E

Eichendorff, Joseph von 95
Eliot, George 36
Epiktetus 275
Epiküros 168, 288, 298, 301, 572,
630
Eschenbach, Wolfram von 223

F

Feuerbach, Ludwig 384
Flaubert, Gustave 76, 77, 94, 515
Fontane, Theodor 93
Foulliée, Alfred 489
Freud, Sigmund 231, 389
II. Frederik 106, 554

G

Galiani, Abbé Ferdinand 82, 108,
111, 612
Gast, Peter 40, 76, 111, 281, 394, 398,
427, 440, 451, 456, 483, 536
Gautier, Théophile 76, 93, 515
Gide, André 13, 115
Gluck, Christoph Willibald 94
Goethe, Johann Wolfgang von
26, 87, 92, 94, 95, 98, 101, 111,
140, 232, 233, 234, 255, 257,
266, 281, 356, 373, 472, 487,
498, 514, 517, 522, 524, 528, 531,
533, 559, 560, 622, 631, 633,
640, 641

Goncourt Kardeşler 76, 77, 518
Grimm Kardeşler 95
Grote, George 289
Guyau, Jean-Marie 234, 582

H

Hafiz 334, 531, 640
Handel, George Frederic 560
Hartmann, Eduard von 82, 447,
497
Haydn, Franz Joseph 94
Hegel, G. W. F. 9, 26, 86, 87, 88,
188, 247, 257, 275, 276, 277, 278,
281, 389, 447, 533
Heidegger, Martin 64, 296
Heine, Heinrich 95, 523, 524
Herakleitos 279, 288, 297
Herder, J. G. 247, 266
Hesse, Hermann 575
Hilton, James 231
Hipokrates 302
Hitler, Adolf 9
Hoffmann, E. T. A. 95
Homeros 118, 174, 255, 286, 287,
478, 531
Hugo, Victor 66, 93, 520, 522, 526,
534, 547
Hume, David 83, 92, 350, 358

I

Ibsen, Henrik 17, 78, 79
Ingres, J. A. D. 94

J

Jaspers, Karl 296, 609

Juan, Don 94

K

Kafka, Franz 13

Kant, Immanuel 35, 83, 87, 91, 108,
189, 197, 214, 227, 248, 257, 275,
276, 277, 278, 283, 288, 301,
302, 304, 309, 339, 348, 349,
350, 360, 363, 364, 372, 375,
444, 492, 563, 587

Keller, Gottfried 627

Kierkegaard, Soren 78, 79

Klopstock, F. G. 266

Kopernik, Nicholas 497

L

Lamartine, A. M. L. 93

La Rochefoucauld, F. Duc de 246,
553

Lazzaroni, 572

Leibniz, G. W. Von 92, 275, 278,
560

Leonardo da Vinci 255

Leopardi, Giacomo 82, 464

Lesage, A. R. 104

Lessing, G. E. 281

Levy, Oscar 17

Locke, John 92

Lortzing, G. A. 95

Ludovici, Anthony 17

Luther, Martin 149, 157, 161, 237,
248, 279, 472, 495

M

Machiavelli, Niccolo 161, 485, 580

Manu 100, 122, 123, 124, 456, 470

Manzoni, Alessandro 611

Markus, Aurelius 246

Marx, Karl 384

Megaryan Okulu 301

Mendelssohn, Felix 94, 524

Meyer, Michael 79

Michelet, Jules 236

Mill, John Stuart 41, 234, 483, 579,
580

Mirabeau, Victor de Riquetti 516

Mitchell, Silas Weir 173

Muhammed 124, 605

Montaigne, M. E. De 248

Montlosier, F. D. 586

Mozart, Wolfgang Amadeus 94,
530

N

Napoleon 39, 47, 93, 109, 281, 313,
355, 421, 468, 474, 522, 554,
556, 606, 622, 623, 629

Nietzsche 319, 327, 330, 335, 339,
353, 354, 355, 356, 358, 362,
369, 374, 384, 389, 392, 393,
398, 400, 422, 439, 454, 463,
465, 466, 469, 476, 481, 483,

485, 489, 501, 506, 508, 516,
518, 524, 528, 532, 534, 535, 541,
548, †554, 556, 559, 563, 564,
568, 571, 575, 582, 583, 585, 588,
589, 595, 599, 600, 608, 609,
610, 611, 612, 618, 623, 627, 629,
630, 631, 632, 633, 634, 635,
639, 643, 650, 651

Newman, Ernst 9

Nietzsche, Friedrich 1, 2, 4, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 27,
28, 32, 36, 49, 56, 64, 69, 71, 76,
77, 78, 79, 82, 84, 87, 89, 90, 92,
95, 96, 99, 100, 106, 118, 120,
125, 126, 128, 129, 136, 140, 143,
153, 162, 173, 174, 176, 214, 226,
228, 229, 231, 232, 244, 250, 255,
258, 267, 268, 274, 276, 285,
291, 292, 295, 300, 305, 306,
307, 311, 314

Novalis 49

O

Odysseus 355

Offenbach, Jacques 523, 524

Overbeck, Franz 79

P

Pascal, Blaise 54, 77, 92, 169, 177,
181, 185, 186, 196, 200, 237, 260,
261, 275, 283, 285, 297, 376,
494, 582, 622, 623, 625
Paul, St. 128, 132, 133, 134, 136, 138,

139, 140, 142, 148, 157, 158, 162,
238, 418, 582, 598, 650

Perry, Ralph Barton 231

Petronius 531, 568

Pitti, Palazzo 529

Platon 120, 123, 124, 150, 154, 162,
188, 215, 252, 272, 274, 286, 287,
288, 289, 290, 292, 295, 296, 297,
298, 300, 303, 373, 375, 412, 472,
506, 598, 605, 686, 645, 646

Podach, Erich 11, 27, 106

Prometheus

Pyrrho 283, 288, 294, 295, 297,
298, 301, 307

R

Ranke, Leopold von 109

Regnard, Jean-François 104

Renan, J. E. 77, 109

Rilke, R. M. 49

Ross, W. D. 598

Rousseau, J. J. 67, 83, 84, 85, 89, 90,
91, 92, 95, 101, 104, 105, 233,
237, 257, 472, 622, 626

Rubens, Peter Paul 531

S

Sand, George 66, 93

Sartre, Jean-Paul 79, 174

Schérer, E. H. A. 76, 77

Schiller, Friedrich 95, 236, 588

Schlechta, Karl 10, 11, 16, 19, 27, 78,
106, 126, 129, 131, 138, 164, 214,

259, 271, 300, 304, 305, 313,
435, 439, 579, 604, 628, 643
Schopenhauer, Arthur 34, 35,
57, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 86,
88, 139, 196, 200, 247, 255,
256, 257, 275, 277, 278, 281,
313, 397, 437, 442, 447, 454,
471, 512, 513, 518, 525, 532,
535, 617, 622, 623, 630

Schumann, Robert 95

Schütz, Heinrich 524

Scott, Walter 75, 522

Seneca 280

Shakespeare, William 93, 533,
609, 641

Shelley, Percy Bysshe 625

Spencer, Herbert 56, 257, 283, 354,
568, 591

Spengler, Oswald 232

Spinoza, Baruch 59, 87, 233, 234,
375, 376, 404, 440, 572, 647
248, 275, 292

Stendhal 94, 111, 355, 515

Stifter, Adalbert 627

Stöcker, Adolf 80, 154

Strauss, David Friedrich 528

Strindberg, August 79

Swedenborg, Emanuel 83

T

Taine, Hippolyte Adolphe 76, 77,
281, 521, 534, 623

Tartuffe 36, 148, 289

Teresa, St. 164

Tertullian 95

Thierry, Augustin 234, 586

Thomson, William 650

Thukydides 289, 302

Tieck, Ludwig 95

Timon 288

Tolstoy, Leo N. 76, 295, 625

Turgenev, Ivan 76, 77

V

Varnhagen, Rahel 524

Vedanta 120, 418, 625

Vernet, Horace 94

Vigny, Alfred de 625

W

Wagner, Richard 17, 26, 49, 78,
80, 83, 93, 94, 95, 96, 101, 223,
515, 519, 520, 521, 522, 524, 525,
526, 527, 528, 530, 532, 533, 534,
539, 547, 617, 635

Wallace, Alfred Russel 110

Weiss, Otto 106

Whitehead, Alfred North 408

Winckelmann, J. J. 522, 533, 641

Wittgenstein, Ludwig 384

Würzbach, Friedrich 14, 15

Z

Zola, Emile 518, 521,

*Bu kitabın arka planında karşı karşıya kaldığınız
düşünce tek başına kasvetli ve nahoştur:
Bugüne kadar bilinen hiçbir pesimizm türü,
bu dereceye kadar kötü niyete ulaşamamıştır.
Burada gerçek ve görünürdeki dünyanın
antitezi eksiktir: Sadece tek bir dünya vardır
ve bu dünya sahte, zalim, çelişkili,
baştan çıkartıcı ve anlamsızdır.
Yalanların yaşamak için gerekli olması,
varoluş karakterinin korkunç ve kuşkulu
bir parçasıdır.*

Friedrich Nietzsche

30 TL

online satış:
www.saykitap.com

